

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL GRANADA	
Sala:	A
Estante:	39
Numero:	675

11843718

29 a - 8 - 22

2. 157. 254.
 9. 4. 1003 11150 -

1432.

impulsado a su vez candidato
 157. 999. 4. 11150 4.

7-9997

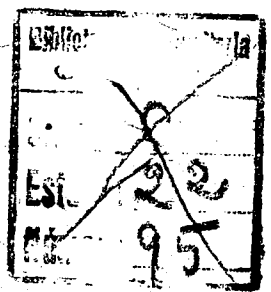
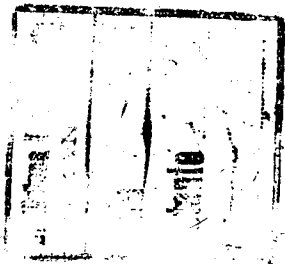
R-20.149

DISQVIVITI
ONVM MAGICA-
RVM LIBRI SEX, IN
TRES TOMOS
partiti

*Auctore MARTINO DEL RIO,
Societatis IESV Presbytero.*

Tomus Primus.

Contenta huius tomi sequens pagina
septima demonstrat.

Cum gratia & priuileg. speciali Cæs. Maiest.
EXCVSSVS IN AVREA MOGVN-
tia typis Joannis Albini.

M. D C.

SERENISSIMO PRINCIPER-

NESTO ARCHIEP. COLONIENSI, S. R. Imp. per Italiam Archicancellario & Principi Electori Episcopo Leodienfi, Administratori Monastericnsi, Hildeshiemensi, Frisingensi, & Stabulensi: Comiti Palatino Rheni, Duci utriusque Bauariæ, Angariæ, Westphaliæ, & Bullonen. Marchioni Francimontensi: Comiti Loffensi, Longiensi, Hornensi & C. E. O. N. O. R. V. M. E. T.

LITERATORVM PATRONO
MARTINVS DELRIVS

societ. IESV PRESBY-

TER, se suaque

L. M. D. D.

NIVERSE MAGIÆ
que diuina humanaq; sapien-
tia pars magis vt abdita sic erui
digna; DISQUISITIONES,
lucubrationem arduã et

multiplicẽ (PRINCEPS SERENISS.)

humiliter adfero. Equidem verebar docti Principis iudicium subire; sed, quia subeundum alicuius, eum elegi, qui posset iudicare. Non TVTELAM magis, quam CENSURAM amo: natura & usu doctus, à peritis doceri & moneri malle, quam ab imperitis suspici & laudari. Quod pauci PRINCIPES; ad ingenij acrimoniam, & iudicij præstantiam, multam lectionem, & eruditionem variam, & ad hanc SECRETORVM NATVRÆ diuturnã experientiam solleter prudenterq; adiunxisti. Qua diligentia consecutus es, ut intermissam à REGIBVS tot iam sæculis philosophandi consuetudinem REGALI dignã solio renocares; & illorum laudatissimorum PRINCIPVM; quorum dum tempus erit & homines viuent, viuet, vigebitq; memoria; cum imitatione, laudis te participem faceres. Qui REGVM olim potentissimi & sapientissimi, MAGI vocabantur. Vulgari studium captũ, & proinde cum nomine res vilescere: quia pro SAPIENTIA superstitutionem Malus ille supposuit. Pests ista, propter adnatam hominibus sciendi cupidinem, breui se p orbẽ totũ diffudit, sic falsa pro veris, noxia pro vtilibus, tartarea pro cœlestib. obtinuerit. Ita quod summa necessitatis erat, paris sagacitatis, & industria operosissima factum; salua semente bona, venenatas herbas secernere, & euellere. Vidi & indolui, & multis probantibus, conatus sum mor-

morbo medicinam facere: nec formidavi me, IESV ductore, hac etiam parte Sanae furenti obijcere. Laboris specimen edo, & ferculorum quendam prægustum, de sex libris iam adfectis & conscriptis duos; quia, per Nundinarum tempus imminens, & varias eorum, sine quibus in lucem exire non poterant, dilationes, plures non potui dare. Historiarum veterum & recentiorum varia condimenta adhibui, ut eui huius, quabile, qua felle nauſcanti stomacho consulerem. Sed quis Apicius adeo solers aut peritus, ut queat pro omnium palato? Si pro tuo (PRINCIPES SERENIS.) quod probum & sanũ est, fuerit; securus sinam caterorum verba præterfluere. Nec diffido. Semper enim VIRTVS sibi comites MVSAS amat iungere; & scriptioni fauent, quorum scriptione gesta non indigna. Plus alijs nimio fuisset, vel Nobilitate, vel Pontificali dignitate, vel Principatu præstare; tibi hæc simul omnia parum visa. Non contentus IMPERATORIO & REGALI genere, cui nullum se merito sine antiquitate sine splendore anteposuerit; quod alicui magis quam propria virtutis indicium esse scies: non Ecclesiasticis tot thiaris, quibus certè nulli nisi PASTORVM PASTORI secundus es; que possunt indignis contingere: non ditioe latissima & copiosissima; que ad ocium alijs illecebra foret; addidisti multa BELLO foriiter & fe-

EPISTOLA

liciter gesta, & seditiones periculosas celerrimè compressas, & inclita PACIS decora, summa cum Eburonum caterorumq; subditorum benivolentia & gratulatione; qui sibi gaudent, seq; ERNESTO Principe felices ducunt; & quot NESTORI tribuuntur, tot annos, vel de suis ademptos, precantur PATRIÆ PATRI. Præterea sic te totum CATHOLICÆ fidei, & columna veritatis ECCLESIAE ROMANÆ commodis impendis, ut in ista Aquilonari plaga, PROCUBITOR, MVRVS, & SPECVLA delectus a Deo videaris. Quis enim feruentiore Zelo, pro vera & prisca religione tot tam acres contentiones suscepit, & susceptus constantius sustinuit? quis industriosior hostium insidias deprehendere, & deprehensis obviam ire, & consilia conatusq; impiorum disturbare? Demum, quod (ne ea quidem sententia) rari exempli est, & multis Principibus inuidendi; tot curis districtus, inuenis quod studijs SAPIENTIÆ tempus impendas; cuius si quam horulam his meis legendis dare dignum ducis, spero non undecunque displicitura. Certè, quod ab ingenio meo nequibunt, id saltem a SAPIENTIS & DOCTI PRINCIPIS FELICI GENIO consequentur. Tum mihi merito iudicium meum probabitur, & Catonis illud verissimum deprehendā; Idem benefactum loco in quo ponas nimitū inter-

DEDICATORIA.

interesse. Nimirum quia, quod malis impensum, malefactum fit; id, bonis bono collatum a primo nequit nomen amittere, nec esse non gratissimum atque ratissimum. LO-

VANII, VII. ID.

MART. cIo, Io.

XCIX.

X 4 -IN

IN R. V.
MARTINI DEL-
RII DISQUISITIO-
NES MAGICAS.

Iusti Lipsi Carmen.

CVius doctum opus hoc? quod ima,
summa
Pennâ permeat, & sagace mente
Sagas & Stygias striges reuelat?
Quod tu Thesſala terra, vosq; Col-
chi,
Infames malè cantibus patraſtis;
Quod Panes, Satyriq; Dufijq;
Peccaſtis, genus improbum ſalaxq;
Totum hoc eruit, erutis medetur:
Sed quis? DELRIVS eruditione,
Idem religione, clarus. ergo
Hic pura & liquida omnia; hic vene-
na
Nulla, quæ timeas opinionum.
Huic libro fauceas, faue tibi ipſe,
Atque iſtum lege, vt ima, ſumma no-
ris.

IN EASDEM
PARODIA.

MAGIA, quam libro hoc ſidetis obſidem,
Ait fuiſſe fraudium peculium,
Neque ſilius medentis arte gloriam
Nequiſſe praualeſcere, ſiue toxico
Opus foret necare, ſiue ſuſcino.
Et hoc negat feraciora THESSALI
Negare rura, noxiumque CAUCASVM,
SCYTHÆQVE ſaxa, conſcioſq; COLCHICOS,
IBERIAM, iuumque TAVRE verticem,
Vbi iſta, poſt MAGIA, floruit prius
Agreſtis herba, nam PROMETHEI in iugo
Vapore ſape tabido imbuit ſata.

ZARATE Mede, letiferque DARDANE,
Tibi hac fuiſſe eſſe eſſe cogitiſſima
Ait MAGIA, poſtuma ex origine,
Tua exiſſe dicit è proſapia,
Tuo exaſſe perfidas ſtylo notas,
Et inde tot per amule doloſ manus
Decus tuliſſe, lana ſiue dextera
Opus patraret. aut ſtrumque mutuas
Suo dediſſet impigrè dices hero.

Neque ſilla vota NOXIALIBVS DEIſ
Sibi eſſe facta, cum veniret à ſiro
Noſſiſſimo hoc ad ſq; ſæculum recens.
Sed hac prius fuerit: nunc APOLLINE
Silet Loquente, ſeque dedicat tibi
APOLLO DELRIE, atque APOLLO DELRII.

H. R.

ΦΕΔΕΡΙ-

ΚΟΥ ΙΑΜΩΤΙΟΥ ΙΑΤΡΟΥ ΕΠΟΣ

εις τὴν τοῦ Μαρτίνου Δελρίου βίβλον
περὶ τῆς ὅλης Μαγίας.

Ἦναιοὶ παῖδες ἄνδρες, ὅσοι μεγαλήνορα τιμῆν
Ὀνόματ' ἐκτήσαντο θεοδ' μὴ τοιο Μαγίας,
Ἰδμοσύνη σοφίη τε μετέπρεπον, ἢ δὲ συνεργῶν
Εἰδικίας πραπίδες· σινηζωίζαντο προνοίη.

Μυσικόλοι γεγαῶτες, Ἀνασόντων τε πᾶρεδροι,
Φύσιαι ἰχθυοήρες ἀμύμονες, ἰδριες ἄστρων,
Μασσῶν θεράπωντες, Ἀκεσφορίας τ' ἀγεράχου.

Τοῖος ἦν Φύλοισι μετ' ἄλλοδαποῖσιν Γασήφ.
Τοῖος ὁ καὶ Φαριεῖσι πολύτροπα θύμασσα δειξίαι

Ματῆς, Ἀσσυρίη τε πόλις Δανιήλος ἀγαθός.
Καὶ Σολίμων περίπτυσος ἰουδαίοις ἐπιτάσσων.

Τοιοὶ δὲ ἀντολίθι Μάγοι διζήντο κίοντες
Χεῖροσ' ἐπικλιθῆναι χαμαὶ ζήλων ἐν λιανῶν.

Τοῖς δὲ ἐπι δαίμονος ὀϊσρος ἀλάσσορος ἀνδρῶς ἰλαύνων.
Δαυλαίης, σφέλλησιν ἀπαιθαλίσι δαμνίτης.

Ἀσσερίῳ ἐφένης, Γοητήης τε κινουέγγου
Μάσατο κῆδα ποδά, καὶ ἀπλετα δίνεα λάβης,
Μαντοσύνην, φροσίης τε, καὶ ἰχθίσις ἐπαοιδάς.

Κεῖνον ἐξέρχοντο, παλαιγογείων ἐπὶ φωτ' ἄν
Μαινάδος Ἀγρύπτιοι βυθωλοῖ, ἢτε Σαούλω

Εἰρομίαν μάντευμα θεοπρόπος ἦνεπὶ Γεραίη.
Καὶ πινυτὴ Μήδεια, κακὸν σκίναρ Ἀΐησας,

Καὶ Σίβηαν ἀέμιςος, ἔωανυμῆνη τε Μάγοιο
Δεξάμενος, καὶ Καρποκράτης, ὅς ἀπερχθία τέχνην

Ἀρ· φάδην ἐδίδαξεν ἀναιδείηφι ποπιοιθός.
Νυν δὲ Μάγων κάποιεργά σινη, δολερῶν τε Γοηταί,

Γαίης ἀχθεα λυγρὰ, κατ' ἀνθρώπους ἀλάληνται
Πωσιπυθὴ πλάζοντα, Θεῶν κρατέοντος ἴκητι,

Ἐνδικαν ὅς βροτήσιν ἀλιτσοσύνησι χαλωθείς,
Ἐμβάλ-

FEDERICI IAMO- TII MEDICI CAR- MEN, IN MARTINI DELRII Librum de Magiâ vniuersali.

Temporibus priscis, veterum quicumq; Magia
Caelestis magnamq; decus nomenq; tulcrunt,
Illustri Sophia & doctrina laude cluebant,
Cultaque iungebant solerti pectora menti:

Sacrifici quondam celebres, a Rege secundi:
Natura indagatores, Astrumque periti,
Egregias artes Medicas, Musasque colentes.

Talis erat Ioseph peregrinae gentis alumnus:
Talis apud Pharios Moyses miracula promens:

Talis & Assyriae Daniel spectabilis Urbi.
Talis erat Solomon, dum regia scepra teneret
Iudae: tatesque Magi, qui Solis ab ortu
Vilibus in curvis Christum periere iacentem.

Interea miseris infesti Daemonis astrum
Mortales agitans, sua quos & cordia torfit,
Emisit scelus & fraudes, Variosque nocendâ
Fallendique astus, diarias & reperit artes,
Falsidicum & atum praestigia, pocula, cantus.

Hinc exorta lucis: etas hinc prisca parentum
Protulit Aegypti Mystas bacchantis, animumque
Fatidicum, quae retri dedit responsu Saulo.
Hinc Medea sagax, Aetia dira propago:
Impius hinc Simon, Magnus & cognomine dictus.
Hinc quoque Carpocrates, Magicae qui tradidit artis
Publicus interpres postquam praecepta pudore.

Nunc Magica pestes imposturaeque, nefanda
Pondera a telluris, totum grassantur in orbem,
Ludificantque animos: at non sine numine Patriâ
Aethery, qui iure malis offensus, opucas

Μεμ.

Ἐμβαλλεῖ καρδίῃσι βροτῶν μελανόπτερον ὄφρυον,
Καὶ νέφος ἠερόφοιτον ἀτεκμαρτοιο Μαγείης.
Καὶ τισὶν ἠλιτόποιον ἀμοιβάδα τοῖσιν ὀπάξει,
Ὅσοι πῖσιν ἀμεμπτοῖν ἐπιτρέψαντες αἰδέαις
Ψευδὸς ἀσβεβέσσιν ὑπέξυγυνητο λεπὰ δόμοις.

Καὶ κεν ἀμαυρώσσα πολυπεριέην γένος ἀνδρῶν,
Γαῖαν ὅλην ἐκάλυψε μελαγχρῆδεμος ὀμίχλη:
Ἐμὴ Δέλριος ἐδὸλός ἐῖ παιῶνι βίβλω
Ἐτῆρ ἐπίχαιρος ἀδέσφατον ἐξέφυον ὄσεν,
Ἀτρεκίης πάντεσσιν ἄγαν φασίμβροτον ἀγυλν.
Ἐἶδε κ' γὰρ μορφάς τε, καὶ αἰτία πάντα Μαγείης
Ἀμφοτέρης ἐκάτερθε σαφῆ σφρηγίσσατο δέλτω.
Ψεῦδος ἐμπεδομυθον ἐτητυμίην τε διειρέξας,
Πρυμνοθέν ἐξερίψε πλάνης ἀπαττορος ἄτην.

Ὡμέγα τολμήεντος, ὅς ἀνάμψοισι μενοιναῖς
Μῶλον ἄγαν τεράτεσσιν ἀμυμοκώτοις ἀρούρης,
Δυσσεβίην ἐδάμασσα, ἀλεξιμάκας Διὸς ἦον
Ἀλκιμον Ἡρακλῆα καλῶ μαιμούμενος ἔργω.

Τοίοις δ' ἔμψυτον ἔμμεν Ἐταιρείη φρενὸς ἀλκήν
Υμετέρη, συνε τὸς κεν ἀνήρεα τεκμήρηται,
Ἦτε πολυκμητοιο μόγος ποτὶ δύσβατον αἴπος
Ἐρρομένη, θηητὰ μετέρχεται ἠνεκὸς ἔργα.
Πόσος ἀγῶν, πόσση ἴε βίη, πόσθε Πόσση βίαις:
Ἦμος Ἀριστάρχαιο δίκην, ἐσιζε δικασῆς
Ἀνδρῶν μνήματα πυκνὰ σοφῆ καὶ ἀπειροῖν βίβλω;

Δέλριε κροτορυμμε, σὺ δ' ἄγρια δῆρην ὀφέλω
Θηρσιν ἀδροδίκησιν, ἀδειμάντων φρενὸς ὄρμη,
Θαμβάλοισι ἔργοισιν ἀγῆραον ἔρρω κῶδος.
Ἀπὸ μῦθον πειραίνε, φέρων ἐυκλῆδ' ἀβρωγῶν
Ἀτρεκίη πολεμιζομένη, καὶ νητρεκὸς ἀλκαρ.
Ἐισκέν ἡ μὲν ἔλθσι φίλην ἐτερεκλῆα νικην:
Ἦ δ' ἀπάτη κροκοπίδος ἀερετὰ ζυγὰ τε χεῖρας
Ἀμφοτέρης, καὶ νίκος ἀπαυδῆσσαι, λιγυχθῆ.

Δὴ τότε Βελγικὸν ἔδρας ἀληθείη τε τεθῆλοισι,
Καὶ σε διηνεκέσσιν ἐφρυμῆσειεν αἰοδαῖς.

*Mentibus humanis tenebras offundit, & atra
Improuisa oculos praefringit nube Magie,
Exigit & meritas hominum de crimine panas,
Quique fidem sanctam leuibus liquere procellis,
Quique iugo fulsi summittunt impia colla.*

*Lamque adeo genus humanum terrasque patentes
Caligo obrueret furua circumdata Vittas,
Ni bonus, & Medica spectatus DELRIVS arte,
Disputeret tenebras sani medicamine Libri,
Et clara Veri perfunderet omnia Luce.
Nam species formaeque omnes, causasque Magia
Duplicis, aggressus docta signare tabella
Strenuus, & simplex falso distinguere Verum,
Funditus euertit noxas, quas intulit error.*

*Onimium audacem, qui forti pectore & armis
Terrarum pestes immania monstra luceffens,
Impia corda domas, auerrunco Ioue nati
Æmulus Alcide, factoque exempla secutus.*

*Hinc catus & prudens Vir colligat, insita prorsus
Esse Sodalitio fortissima pectora vestro,
Aspera qua spectent, & semper ad ardua tendant,
Magnaque suscipiant duro comitata Labore.
Quanta fuit Vis, qua contentio POSSEVINI?
Cum docto simul ingentique volumine iudex
Instat Aristarchi, & ariorum scripta notare?*

*Tuq, adeo imparido constantiq, impete, DELRI;
Acria bella gerens saua cum gente ferarum.
Mirificis ausis decus immortalale tulisti.
Perge modo insigni bellum finire triumpho:
Affer opem Vero, belloque tuere peritum:
Dum palma laudem refurat: fallacia contra
Subdola, damnosus infestans artibus orbem,
Victori det Visti manus palmanque relinquat.*

*Belgica tum tellus Vero florebit & aquo,
Et te perpetuum cantu celebrabit in aenum:*

IN EVNDEM
TRIMETRI.

GAudebat ORCVS arte demonas
suâ,

Magicisq; monstris vertere ORBEM
cardine:

Gemebat ORBIS Tartari victus dolo,
Malisq; tabescebat ager cantibus.

Quid hoc? gemit nunc ORCVS, & ver-
sâ vice

Latatur ORBIS fraudibus liber Stygis.

Etiâ mne SORTI tertio in regno locus?

Non. Ista virtus est viri. cuius viri?

DELRIO. notum BELGICIS no-
men scholis,

Notumq; IBERIS: plura vis? librũ lege.

I. G.

Ap-

Approbatio Superiorum.

Ego Oluerius Manareus Societatis I E S V
per Belgicam Viceprovincialis, pro concessa mihi
à Reuerend. admod. Patre Claudio Aquaviva,
Societatis eiusdem Proposito generali, potestate;
concedo P. Martino Delrio Societ. nostra Pra-
sbytero facultatem, edendi in vulgus; Sex libros
Magicarum Disquisitionum; granium & do-
ctorum Theologorum iudicio approbatos: in cu-
ius permissionis fidem, nomen meum huic breui-
culo subscripsi. Datum Leodij VI. mens. Julij,
Anni MD. I. C. XCVIII.

Oluerius Manareus.

Approbatio Censoris.

Duos istos priores Magicarum Disquifi-
tionum libros à R. P. Martino Delrio Socie-
tatis I E S V Theologo conscriptos, quòd
multiplici variaque sint eruditione referti,
nihilque contineant quod Catholicæ fidei
aduersetur, dignos iudico qui pralo man-
dentur. Datum Louanij. 8. Febr. Ann.
Dom. 1599.

Guilielmus Fabricius Noniomagnus
Apostolic. ac Regius librorum
Censor.

CON-

CONTINENTVR LI-

bris singg. seqq.

- LIB. I. De Magiâ generatim, & de Naturali, Artificiali, & Præstigiatrice.
- LIB. II. De Magiâ Dæmoniaca & eius efficacitate.
- LIB. III. De Maleficio & vanâ obseruatione.
- LIB. IV. De Prophetiâ, Diuinatione, & Coniectatione.
- LIB. V. De iudicis officio & ordine iudiciario in hoc crimine.
- LIB. VI. De officio Confessarij, ac remedijs licitis & illicitis.

PROLO-

PROLOQVIVM.

- A **D**æmonum superbia, odium, & dolli. Scriptionis occasio & difficultas. Auctoris consilium & institutum. operis necessitas.
- B
- C
- D Locus ad Ephes. 6. vers. 12. explicatus.
- E Hodie tot malefici propter defect. fidei.
- F Heretici plerunque simul malefici.
- G Hæresis cur in maleficia soleat desinire. Precatio Scriptoris.

LIB. I. DE MAGIA.

CAP. I. De superstitione & eius speciebus.

- A Etymologia superstitionis, secundum Isidororum, & locus eius explicatus.
- B Superstitio Christianis in malam partem sumitur. Locus Act. 17. v. 22. explic. Superstitio & religio differunt contra Epicuræos. Locus Ciceron. emendat. & alius
- C Nonij, Lactantij dictum discussum, Religio quid sit, quæ vitia illi contraria, quomodo sit excessus in religione? Superstitio falsi cultus. idē quod idololatria, quæ duplex tacita, & expressa. Superstitio indebiti cultus Locus I. Paral. 16. v. 26. explicat. *Alil.*
- D

CAP. II. De magia definitione, diuisione, & Magorum variis appellation.

A Magia

nimam tribuere. Influxu an vllæ, & qua- D
les, Quid cæli & alia in hæc inferiora pos- E
sint. De diebus Criticis.

Articulus de hac re Paris. confirmatus.

Q. II. *An huiusmodi effectus magici mi-
raculis similes oriri possint ex homi-
nis naturali complexionē?*

An animæ humanæ res materiales omnes A
obediunt? quod non, cont. Auicē. & Pom- B
ponatium. Neque hoc prouenire ex tempe- B
ramento æqualitatis, contra quosdam me-
dicos. Nullos nasci medicos vel fascino-
res.

Q. III. *Quanta qualisq; sit vis imaginatio-
nis, quoad huiusmodi effectus?*

Plurimum potest in corpus proprium. A- A
liquid aliquando in corpus proxim. & dispo- B
situm. In corpus distans aut indispositum, C
nihil potest omninò contr. multos. Imagi- D
natio non potest alium sanare, vel fascino-
re, nec potest tēpestates vel pluuias ciere. Cal-
purnij locus explicatus.

Q. IV. *An solo contactu, afflatu, visu, voce,
osculo, vel nudi lintei applicatione vulnera,
vel morbi sanari, & alia huiusmodi
mira perfici possint natu-
raliter?*

A Fundamentum eorum, qui affirmant. Sed
contrà. Non esse hoc tribuendum voci soli.
De tauro cadente & erecto. De parentum
execration. exempl. Westfalæ mulieris filii
B voce reddentis immobilem. Nec etiam aspe-
ctus ne cum imaginatione quidem id potest.
Visio fit recipiendo non emittendo. Amor
quomodo nascatur aspectu. item lippitudo.
infectio speculorum per aspectum menstrua-
tæ. aspectus vetular. quomodo noceat pue-
ris.

Galgulus quomodo sanet ictericum.

Quo pacto lupi ingerant raucedinem.

Strutiocamelus & testudo an visu oua ex-
cludant. Leo cur metuit gallinaceum.

C De Hispaniæ Zaburiz, seu Lynceis.

D Nec etiam contactus solus ad hoc sufficit.

Explican- tur variæ experien- tiz, de	}	torpedine icth. hienæ umbrâ,
		Serpente & querno folio, vel ibidis pennâ, viperâ, & faginâ virgulâ, vespertione & foliis platani, caprâ & eryngo. aqui- læ pennis. lepore marino. lu- pinis agnisisque fidibus.

De Echincide seu remotâ. vna fides alterius
citharæ tinnitum prouocat. De magnete &
ferro, tauro ad ficum alligato. De puellâ na-
pello enutritâ. De cadauere sanguinante in
præsentiâ occisoris.

Locus Lucret. explic. fundamentum Pomponatij. Donum sanitatum est donum Dei & gratia gratis data. huc pertinent filij Parasceues in Belgio. De regib. Franc. & Angl. De Pyrrho rege. Quidam aliquando contra Bctu sanarūt. De saluatorib. Hispan. disputatum. Nauarri locus explic. Veracruzij fundamenta discussa. Mendacia saluatorum & superstitutiones. Fundamentum Pomponatij evertitur. De gentilib. S. Paulli. & curatione militari falso ascripta D. Ansel. De duobus pueris Alb. Magni. De Pfillis & Marsis.

C A P. IV. De Magia artificiali.

Magia hæc quædam *diuinaria*, quædam *operatrix*. Operatrix quædam *Mathematica*, quædam *Præstigiatrix*. Mathematicæ exempla varia & auctores. Os æneum. Alb. Magni locutum non fuit, contra Guilh. Paris. & alios. Præstigiatrix exempla. Quando illicitæ operatrix, & naturalis.

Q. I. *An vis caract. annulorum, sigillo. & imagin. sit, qualem Magi contendunt?*

Opiniones varix. Imaginum triplex genus, & de sing. vi. De sigillis & characteribus. Nullam his omnibus vim inesse. Caiet. & Pomp. fundamenta subruuntur. *Figura* an vis sit, vlla formaliter, siue, quæ figura.

Q. II.

Q. II. *An numeris Magicis vis vlla?*

A Quomodo Patres de numeris philosophati. Pars abnutiua defenditur. De anno climacterico & partu octimestri. De herbâ Pentaphylli, de granis heliotropij, de ligaturis, de pilulis inæquali numero datis, de numeris music. Quo sensu magi loquantur de numero. Pet. Gregor. reprehensus, & Patres defensi, Fabij Paullini liber, de numero septenario.

Q. III. *An verbis & incantationibus vis insit morbos sanandi, aut alia mirifica perficiendi?*

A Varij errores, & eorum fundamenta. Vera sententia; explicatur & probatur. De poculo Zelotypiæ. Naturalis operatio quot modis sumatur, fusè explicatum & clarè. Ordo rerum naturalis, miraculosus, & præternaturalis, seu superstitiosus, quomodo differant, item artificialis ordo quid, & quantum possit. Spondani error. Pomponatij futilia fundamenta. Ferrerij, Pici & Petri Gregorij dicta discussa. Stulta magorum fundamenta, Ananias incautè quædã de hac re. Nulla cælestibus rebus cum verbis sympathia. Nulla certis verbis vel nominibus, qua talia sunt, vis maior quam alijs. Nomina non sunt vitæ participia, nec radij rerum quas significant.

A 4

Quo-

Quomodo Deus nomina rebus vocat p. 146. E
 v. 4. Quomodo quorundam nomina scri-
 pta in cælis, Lucæ 10. v. 19. Nomina non si-
 gnificant per influxum cælestem. Comple- F
 xæ orationis non est vis maior quàm incom-
 plexæ, soluuntur argumenta Agrippæ. Cir- G
 cumstantiæ, quas addunt variæ & vanæ.

Q. IV. De amuletis & periaptis.

Romanorum amuleta, præfiscini. Græ- A
 corum quoque & Iudæorum Phylacteria.
 Christianis quæ licita, & quæ non. Quæ vis B
 horum. De Hispanico Gagate pueris appē-
 di solito. D. Basi. Incertus, Chrysoft. & Hie-
 ron. explicati. Exempla S. Simeonis Sali, &
 D. Antonini. Explicantur c. 1. & 4. 26. q. 1. D. C
 Leoni falsò inscripta oratio. Hæretici vsi his
 falsis periammatibus. Falsa in quibus vana an-
 gelor. nomina, quæ scriptura non nouit: &
 de his decretum Concilij Rom. sub Zacha- D
 riâ contra Adelbert, hæret.

CAP. V. *Ars aurifactoria, quam Alchymiam
 vocant, ad quam Magia speciem sit
 referenda?*

Q. I. *An hac arte verum aurum consiciatur?*
*Sect. I. Quid sit, & quando hæc ars inuen-
 ta? Alchymia nec Græcum, nec Arabicum, A
 sed Hebræum vocabulum. Ægyptus nõ vo-
 cata Chemia sed Cham, siue chammiã, co-
 tra*

tra Plutarchum. Alchimiæ descriptio, cur
 B Spagirica dicta. Manilij locus explicatus.
 C Chymices laudes, explicata inscriptio vetus.
 D Chrystopoeiæ quæ origo & antiquitas, refu-
 tantur fabulæ multæ semiblasphemæ. De
 Adamo, de Noë, de Mose & sorore eius Ma-
 riâ, de Salomone. De Pandora p. poculo, de
 vellere Colchico, de fæmore aureo Pytha-
 E gora, de Crateuæ sacro terræ opere. Locus
 Efdæ 4. c. 8. v. 2. fuit hæc ars sub Caligulâ, &
 Diocletiano. Græci de eâ scriptores Zozimus
 & Nicephorus Blemmidas. Præcipuus,
 non primus Gebrus Arabs.

A *Sect. II. De efficacitate artis in auri pro-
 ductione. Argumenta putantium non posse
 aurum verum, ostenditur ea non probare.
 De nominibus lapidis philosophici, & de
 B eiusdem materiâ & modo conficiendi. De
 naturâ metallorum. Ea esse inanimata, nec
 viuere. De metall. generatione. Paracelsista-
 C rum locutiones improprie. Aurum facilius
 gigni ex metallo, quàm in terræ venis gi-
 gnatur metallum. Auri causâ efficiens. De
 Sandaracha, orichalco, stomomate. De me-
 D tallorum præcipuè auri materia. Duplex
 materia 2. remota & proxima. Aristoteleo-
 rum doctrina defensa, de remotâ Chemic.
 sententia explic. & de ensâ conciliataque,
 nempe de proxima, quomodo resolutio fiat
 E in hæc princip. proxima. De artis & naturæ*

potestate ac vi. An metalli vnica sit species, **F**
 aurum? Definitio metalli. Diuersitas speci-
 fica, non benè probatur per definit. generis.
 Possunt imperfecta & etiam monstra de in-
 ferioribus suis prædicari. Potest in animato-
 rum specie differentium materia proxima
 esse eadem, aliter atque aliter disposita. Cur **G**
 citius aurum fiat per artem, quàm per natu-
 ram. Angemmas sic possit veras producere. **I**
 Agens principale hic est semen auri.

Sect. III. De eadem efficacitate. Probabile **A**
 est sic aurum produci posse. Calor ignis
 ad varia efficax, vt & natiuus. Variarum trãs- **B**
 formationum experientia. Ex cadauere ves-
 pæ & crabones. Ex fimo scarabæi. Ex basili-
 co scorpii. Ex auripigmento aurum, Cayri
 fornacibus educuntur ex ouis pulli. Galena
 plumbi vena. Vermiculi mutantur in mus-
 cas. Sal, bitumen, atramentum artificio fiut,
 non minùs quàm natura. Triticum & siligo
 mutantur in inuicem.

Lolium commutatùm in triticum. Calchi-
 tis migrat in Misij. Ligna per aquam lapide-
 scunt. Fructus arborum, & frusta nauium fi-
 unt anates in Scotiâ. Dæmones saltem **C**
 nunt modos transmutandi metalla.

Sect. IV. Aliqui verum aurum fecere.

Gallus quidam. Arnold. Villonouan. Ber. **A**
 Treuisan. Raim. Lullus. Anton. Taruisin.
 De Graçulo tempore Anastasij, Responde- **B**

tur

tur exempla impugnantibus. explicatum. c.
 spondent. de crim. falsi, in extrau. Testimo-
 nia pauperum, vel sociorum aut familiaritù
 quæ admittenda. Nemo vltimum artis vlli-
 us apicem consequitur.

*Q. II. An Chrysopeia habenda in numero
 artium ingenuarum, an mechanicis
 annumeranda?*

A Secundum se est ingenua & pars physices,
 per accidens Mechanica. Qui Chymici sint
 mechanici. Qui sint philosoph.

*Q. III. Alchymia ad quam Magia
 speciem pertineat?*

A Pertinere ad omnes ostenditur.

B Exempla { Naturalis,
 { Artificiofa,
 { Dæmonicæ
 { Et Delusoria.

Q. IV. Licita an illicita sit alchymia?

A Iure communi non est prohibita, explican-
 tur, c. episcopi 26. q. 5. & c. spondent, de cri-
 min. falsi in extrau. com.

B In foro conscientia paucissimis est permessa
 propter circumstantias varias.

C Quomodo peccatur defectu finis, per avari-
 tiam. Auro alchymico quo pacto liceat vti.
 Non ad commercia, nec medicinas; quando

ad ornatum & utensilia. Nunquam admiscendum monetæ. stultum, hinc lucrum petere. Peccatur etiam per curiositatem, & quàm hoc sit periculosum.

Quomodo peccetur ratione modorum, siue D
mediorum, si ex superstitione vel pacto cum dæmone. Alchymistæ multi, Magi vel saltem suspecti. Præsumptio magiæ est contra alchymistas & de facto fit adhibitis superstitionis, vergunt in maleficium phyltrorum vel venenorum. Peccatur etiam quando sacræ scripturæ verbis vel sacris picturis abutuntur.

Quomodo peccetur ratione temporis. malè E
impensi, aut omisiss aliis oportunis, ad quæ quis tenebatur.

Quomodo peccetur ratione personæ, quia F
non satis diues. parui iudicij, aut ingenij. Gaudentes decipere, seu versipelles. Incontinentes vt luxuriosi & iracundi. Variabiles, inconstantes, impatientes, indocti & philosophiæ imperiti. superbi, curiosi, impij, iniusti, non timentes Deum, nec proximum amantes, vel impuri.

Quomodo quisque seipsum debet examinare. G
Quomodo confessarius se debeat gerere cum alchymico pœnitente. H

De opinione putantium posse hominem hac arte verum gigni.

I Lex Angliæ deberet vbique promulgari & seruari, vt non nisi Principis permisso hæc ars exerceatur à subditis.

K Ars ista facilius licita, imò ferè peculiaris Principibus, aut valde opulentis.

Opinio illa communis Iuristarum non excusatur à peccato in hac re; & quare.

I. Quam vim vbique debeat obtinere d. cap. spondent.

PROLOQVIVM
DE DIFFI-
CVLTATE ET NE-
CESSITATE HVIVS
TRACTATIONIS.

Ordior arma, quibus, cali super aureâ templis
Molitur solium supremo aquilone locare
Præna Dei soboles; patrio considerare regno
*Quæ vetitas, at quæ mis Erebi detrusa sub antris,
Glisit atrox odijs, animisque furentibus iras
Nutrit, nec damnis hominum exsaturata quiescit.*

RORSVS ita est, nullæ sunt indi-
ciæ, pax nullæ; vbi nec odij, nec in-
uidiæ modus aut finis vllus. hostiũ
Dei *superbia ascendit semper, a* augetur mali-
tia, crudelitas inualefcit. amat sibi tribula-
metere, dum nobis spinas serat: gaudet suas
augere pœnas & supplicia propria exacerba-
re, dummodo in cruciatus æterni partem
quamplurimos homines asciscat; & diuinæ
huic illudens imagini, pretioso **CHRISTI**
san-

sanguine dealbatum decoloret, assertamq;
in libertatem, pristinæ mancipet seruituti,
& Cadmeiâ planè victoriâ perdat peteundo,
perque latus hostile in suamet ferrum visce-
ra conuertat. Nihil finit inausum, nihil in-
tentatum relinquit. Videt animum imbe-
cillem, pauidumque? circuit vt leo ac vim in-
tentat, nouit imperterritum, constantemq;
vulpem induit, exuuium ponit leoninum.
Heu, quàm multi *b partes vulpium sunt & fu-*
ere? quot luctator dolosus pellacijs & tech-
nis irretitos supplantauit! Mille nocendi ar-
tes habet, in numeris vtitur tellis. præcipuum
omni ætate de eadem pharetrâ fuit illicitum
quam curiosarum, tam superstitiosarum ar-
tium; quam multâ, tam stulta dæmonum
commeta mortalium animos dementantia;
quæ cuncta *Magia* nomen ambitu suo com-
prehendit. De quâ, disceptare futurum ne-
scio difficultatis sit maioris an necessitatis.
Etenim vbique locorum grassante præcan-
tricum & maleficorum colluue dirissimâ
medicinam facere necessarium; sed eandem
facere inueterato & recrudescenti semper
malo, difficile imprimis & laboriosum. Nam
etsi fuere conati quamplures, qui de Magi-
cis scripsere: quæ tamen illi hac de re scriptis
mandarunt, vel quod fidei & morib. noxia
vetitaq; lectionis repellenda; vel quod per-
pauca & exilia, multiplicanda & augenda; vel
quod

*b of. si. in
fin.*

B

A

*o e Cornelijs
Agrippa
Petri de
Abono*

Picatrix quodd obscure, sine methodo, & parum firmè
Hisp. tradita, luculentius & ordinatius proponē-
uselmi da, rationibusque & auctoritate testium
Parmen- melius stabilienda fuere. Sanè, qui fibras om-
sis, Ioan. nes artium superstitionis vnius sit scruta-
Bodini, tus & eruerit, neminem me legere memi-
Ioã. VVi- ni. Scripsere Philosophi, Iurisperiti, Theo-
eri, Ge- logi; sed suo quisque duntaxat instituto, vt
org. Godel cum suæ scholæ sectæque vtrumque satis-
manni & fecerit, ceteris certè minus profuisse, minùs
sim. Item consuluisse videatur. Equidem debitorem
Tritemij me omnibus agnosco, & in his tribus facultatibus
Stechano- longo tempore versatum si dicam;
graph. & nec mentiar, quia verù dicam; nec gloriabor,
Peuceri, quia profectum mihi non arrogo: culturum
Erafi, profiteor & operam, de fructu iudicium aliis
Danaï, permitto. Conatus aliquò progredi, & hoc
&c. opere commune tribus scientiis stadium ingredi: quodd viderem trium communem nõ vnius peculiarem hunc fundum atque hæreditatem. Quare (quod neglectum, vel minus ab aliis animaduersum) superstitionis artium fundamenta diligenter inuestigauì, & ex scitis humanæ diuinæque sapietia nervosius quàm prolixius subruenda suscepi. Nec in speciem adfinxi quidquam, quod refellerem, sed ex ipsorum vanitatis ac perfidia magistrorum arcanis & mysteriis, ipsa ab incunabulis crepundia deliriorum, de libris obscurissimis deprompta in lucem extuli:

deinde in re, vt diffusissimâ, ita & minutissimâ, ad artem rationemque reuocanda non minimum laboris posui, & nisi fallor, non incommoda methodo digessi, vt huè illuc lacera & dissecta membra in vnum quasi corpus coalescerent: denique vt à quouis facillè intelligatur, plano & dilucido, quali vtimur in scholis, stylo, in lucem publicam typis mandavi. Quod vt facerem, licet benè multorum, qui flagitabant, desideria non nihil excitarint, longè tamen fortius impulit lues quam obscæna tam proserpens veneficorum & incantatorum, quæ hoc nouissimo seculo se per omnem indies Europam longius ac latius diffundit. Vt iure quam optimo liceat ingerere auribus mentibusque illud sonoræ & inuictæ Ecclesiæ petræ. *d. 1. Pet. 5. Vers. 8.*

» brij estote & vigilate, quia aduersarius vester
» diabolus tanquã leo rugiens circumit, querens
» quẽ deuoret: Nec nõ eandem in sententiã alia
» Gentium Apostoli; e Induite vos armaturam
» Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli,
» quoniam non (tantum) est nobis colluctatio ad-
» uersus carnem & sanguinem (aduersus homi-
» nes, qui carne conitant & sanguine, ac pro-
» inde fragiles ac caduci, facillè lassantur ac
» vincuntur) sed (præcipuè) aduersus principes
» & potestates (videlicet) aduersus rectores tene-
» brarum harum contra spiritualia nequitiæ in cœ-
» lestibus: hõc est contra naturas non, corpore-

*d. 1. Pet.**5. Vers. 8.**e ad E-**phes. 6.**Ser. 12.*

as, sed spirituales, longè vt potentiores, sic & vastiores hominibus; & quarum habitatio non in luteis hisce domibus, sed in sublimi & aëris regionibus. Reuerà non cum animalibus deliramentis, aut idiotarum insomnijs, quod quidam dicitant, depugnandū; sed cum ipsis dæmonibus, quorum ope, consilio magi vtuntur, quod ratio & experientia docēt, nobis nunc manus conferendæ. Hi, vt auctores & factores, sic etiam fautores propagatoresque superstitionis omnis sunt habendi. Hi se de tot animarū, quas subiecērunt, possessione deturbāri, & ab illaqueandis alijs, quas spe deuorauerunt, ratione & iure, velut armatā manu depelli, tulerunt semper iniquo animo; nunc eò ferunt molestius, quòd cum instante vltimā die Lucifer soluendus, multò sitiunt auidius suam explere in genus humanum crudelitatem. Si quis superioris **E** æui Annales non indiligenter euoluat, statim comperiet nūquam tot vbique prouinciarum, examina maleficorum deprehensa, quot se hodierna die iudicibus vel leuem aliquam quærendi curam adhibentibus offerant, & à non quærentibus etiam reperiantur. Quid mirum, exundare perfidiam, verà fide exarescente? Sunt quidem alia quoque peccata mortalium, diuini huius flagelli causa, sed pestilitatis partem maximam sibi vendicat languor quidam & contemptus Catho-

tholicæ fidei. Fides enim vnā maximè est virtus, quā cuncta Diaboli consilia, studia, conatus, viresque omnes infringuntur, hanc horret, hanc refugit, cum hac metuit compulsare. Sapienter ideo B. Petrus eam rugienti velut panopoliam vt obijciamus admonet, *cui f resistite* (inquiens) *fortes in fide.* Consentit inuictus athleta Paulus collegæ suo, quando spondet nos *in omnibus* (hoc est in primis & super omnia) *Scuto fidei omnia tela nequissimi ignea g extincturos.* Confirmat experientia siue præteriti, siue præsentis temporis semper acrius & petulantius Tartareas acies hominibus insultasse, quotiescunq; fidei deminutio vel deprauatio aliqua viguit. Ante salutarē CHRISTI Domini aduentū idololatria totum penè orbem occupabat: nonne dæmonum vbique tum multitudo maxima passim in simulacris loquebatur, & cœtus hominum frequenter inuisibat, & in virorum scëminarumque specie conspicendam sese præbebat? Nato tandem IESV, quibus locis fides nondum annunciata, pestis eadem idololatriam comitatur, & veneficis referta scatent omnia, vt locupletes sunt testes nostrorum sciorum de rebus Indicis epistolæ & historiarum: quibus verò regionibus semel recepta Euangelij prædicatio refrixit, vel varijs errorum maculis obsoleuit, vel ab hæresibus oppressa penitus elanguit, vt in

f supra

c. 5.

g d. c. 6.

v. 15.

Africâ & Asiâ inter Mahumetanos; in Germaniâ, Galliâ & Britanniâ inter hæreticos; in Italiâ & alijs locis, inter Catholicos planè languidos, quos Polyticos vocant; iisdè quoque in locis Magica superstitione nimis inualluit. Sic agros olim tritici mirè feraces, cicuta & aconitum & alia venena teterrima contaminarunt. Hæresibus profectò, vt vmbra corpori, sic Magicam spurcitiem ancillari, adeò manifestum est, vt proteruia sit negare. Præcipui olim hæretici etiam Magi fuere. **F** ab his artibus Princeps hæreticorum cognomen sibi adeptus fuit, Samaritanus ille Simon Magus. *h* De Carpocrate, Menandro, Marco, *i* Priscillano, *k* & Berengario *l* fidem faciunt grauissimi & veracissimi scriptores. Vt enim quæ de Simone Clemens fusillimè prodidit prætermittam, quæ de hoc & successore simul Iustinus Martyr eorum cõterraneus tradidit, adscribam; *is m* in hanc sententiam; Simonem, inquit quendam Samaritã Ortũ de Gittã oppido, qui sub Claudio Cæsare subnixus ope dæmonũ, & fretus Magicis artibus, in hac vrbe Regiã, Deus est habitus, & quasi Deus honoratus, statua posita in Tiberi inter duos pontes est, cum hoc Latino titulo, SIMONI DEO SANCTO, &c. Deinde; Menandrum etiam æquè Samaritam huius Simonis discipulum, instructum viribus dæmoniis, & profectum Antiochiam,

h Clemens Romanus lib. 2. recognit. *i* Irenæus l. 1. ca. 21. 24. *Eusebius* l. 2. Hist. c. 20. *Epiphanius* har. 27. *k* Sener. Sulpit. in Sac. hist. lib. 2. *l* Diogenes lib. 2. Chron. in Apolog. 2.

chiam, multos arte Magica decepisse cognouimus. D. autem *Irenæus* n. de Marco sic breuiter, Marcus Magicæ imposturæ peritissimus, per quam & viros multos & non paucas scæminas seducens ad se cõuertit, &c. *Max*, Anaxilai enim ludicra cum nequitia eorum qui dicuntur Magi commiscens, per hæc virtutes perficere putatur apud eos, qui sensum non habent, & à mète sua excesserunt.] quibus subiungit *Irenæus* nonnullas hæretici huius præstigias, vinum album in rubrum mutare, non ipsum modò, sed & alios per ipsum, Paredri dæmonis opera vaticinari, & huiusmodi alia. De discipulis Carpocratianis sic *Epiphanius*, Magia apud ipsos (ait) excogitata est, incantationesque diuersas ad omnem machinationem inuenerunt, ad amorem & ad illectaméta. Quin & Paredros dæmones sibi ipsis attrahunt, ad hoc, vt per multas præstigias in magna potestate, omnibus dominantur quibus velint, & vt vnusquisque quamcumque actionem aggredi audeat: Nimirum se ipsos decipientes ad perfectionem occæcate mentis ipsorum.] *Priscillanum*, qui Gnosticorum vãsaniam in Hispanias intulit, *Marci* Ægyptij disciplinis (qui Magus fuit) imbutum, *Seuerus* scribit gemino iudicio auditum cõuictumque maleficij, nec diffidentem obscœnis se studiis se doctrinis.] *D. Hieronymus*, o *Priscillanum* (ait)

n. d. lib. 2. cap. 8.

o Epiph.

ad Ctesiphontem contra Polag.

(ait) Zoroastris Magi studiosissimum & ex Mago Episcopum.] Machometus hæreticus fuit, sed & Magus teste Zonarâ tom. 3. & Paulo Diacono lib. 18. hyst. Gallorum Historici tres nobis Pseudo Christos hæreticos depingunt, & magicis præstigijs excelluisse addunt: nec mirum Antechristi anteambulo- nes miracula simulasse. Vnus Bituricësis fuit, alter Burdegalësis, de vtroq; legendus Gregor. Turonens. de priore lib. 12. hystor. de posteriore lib. 9. Tertius Eun vocabatur, natione Britannus, de quo mirifica referunt Robertus Abbas in Chronico, & Guilhel. Neubrigi- ësis lib. 1. rerû Britann. cap. 19. Ad Berengariû quod attinet, Sacramentariorum Principë, Nangiaci historiam, qui volet, legat; liber ad manum mihi non est, vt verba repræsen- tem. Et quid opus? magna semper hæreticis cum magis commercia, vt notauit Tertullian. Præscriptione adu. hæret. p & lib. de animâ q priore loco hæc habet; Notata sunt etiam commercia hæreticorum cum Magis quamplurimis, cum circulatoribus, cum Astrologis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. Quærite; & inuenietis, vbiq; meminerunt] posteriore verò Magiam vocat hæreticarum opinionum auctricem.] Merito non enim confirmat modo hæreticorum deliria, sed & veteribus adiugit noua, uouasque scholas aperit curiositatis. Legimus post

p ca. 43. cũ seqq. q cap. 57.

Sarracenicâ per Hispanias illuionẽ, tantû inualuisse Magicam; vt cum literarum bonarum omnium, summa ibi esset inopia & ignoratio, solæ fermè dæmoniacæ artes palam Toleti, Hispali & Salmanticæ docerentur. In hac quidem ciuitate, bonarum nunc artium marte, cum illic degerem ostensa mihi fuit crypta profundissima gymnasij nefandi vestigium, quam virilis animi mulier Isabella Regina, Ferdinandi Catholici vxor, vix ante annos centum cæmentis faxisque iusserat obdurari. Quorû certè causa prima est, quòd dæmones in hæreticis, vt olim in idolis, habeant domicilium. Rectè enim solet Hieronymus dicere, diabolum cum idola, in quibus habitabat ante, disiecta vidisset, peiora idola in hæreticorum animis exipsis diuinis literis fabricasse. Cassianus grauis & antiquus auctor, Collat. 7. c. 32. affirmat se dæmonem audiuisse confitentem, se per Arium & Eunomiû impietatẽ sacrilegi dogmatis edidisse. Quare necesse est, vt, quẽadmodû finito bello milites per omnes partes diffusos pãdones fiunt omnesq; vias obsident, ita dæmones, inclinatis aut abolitis hæresibus, quẽ antè vigeabant, quasi euerfis tẽplis in quibus colebatur, nouas in aliis hominibus sedes quærant. Solèt enim dæmones cum ex homine in quo erant egredi coguntur facere, q ij faciunt qui obsidione fatigati, coguntur arcem tra-

dere quam tenebant. Petunt enim conditio-
nis loco, vt sibi liceat se in alium locum reci-
pere: quod exemplo illius legionis intelligi-
mus, quæ à CHRISTO petiuit, vt sineret se
porcos occupare.

Secunda causa est, quòd omnis hæresis ini-
tiò violenta est prorsus & vehemens, sed sta-
re in eodem gradu non potest: quia, præter-
quam quòd id diuina prouidentia non pati-
tur, natura quoque ipsa ita se habet, vt non
possit error diu veritatem imitari. Quare om-
nem hæresim necesse est, nisi ad eã religio-
nem vnde egressa est maturè reuertatur, aut
in magicas artes, aut in extremam atheismi
impietatem degenerare. Cùm enim duæ
sint potissimum causæ, quibus hæretici ho-
mines efficiantur, altera superbia lasciuien-
tis ingenij, nihilque credentis nisi quod o-
culis cernat, altera curiositas quædam intē-
perans & studium nouitatis: fit omnino ne-
cessariò, vt qui superbia hæretici facti sunt,
cùm iam, quam primè inuentionis ardore in
ea secta quam nimis subito amplexi lucem
esse iudicabant, eodem ardore frigescente te-
nebras esse comperiant, desperatione alibi
inueniendæ veritatis, prorsus nihil credant:
& quos in hæresim curiositas impulerat, cùm
ea quæ principio nouã esse videbantur pau-
lulum inueterauerint, eadem curiositate &

tem,

tem, & ad discendas exercendasque dæmo-
num artes impellantur.

Tertia causa, quòd ita videatur esse natu-
ra comparatum, vt quemadmodum famem
pestilentia sequitur, ita hæresim varia curio-
sarum artium genera sequantur. Nam & hæ-
resis fames quædam est verbi Dei. *Amos 8.*
Etenim vt in annonæ caritate homines co-
guntur cibis vti non salutaribus, vnde fit, vt
corruptis humoribus gignatur pestis: ita hæ-
resi vigente, dum homines corruptis scri-
pturæ sensibus vtuntur, ad Magicas tandem
artes deueniunt, quæ quasi animi morbi
sunt.

Quarta causa, quòd soleant dæmones hæ-
reticis vti ad fallendos homines, quasi for-
mosis meretricibus. Nã hæresim in scriptura
meretricem appellari manifestum est. *Esai. i.*
Quomodo facta est meretrix, ciuitas fidelis?
Quare quæadmodum lenones, quando scorti-
ti forma defloruit, ex scorto lenam faciunt:
ita dæmones, cùm prima hæresis species ita
perijt, vt minùs homines in errorem pellici-
antur, ex hæreticis Magos faciunt.

Quinta causa est, vt opinor, negligētia eo-
rum qui regunt Ecclesiam. Nam quemad-
modum in incultis agris locustæ gigni solēt:
ita, ex inopia verbi Dei, gignuntur præstigio-
sæ artes. Nam & locustæ in scriptura dæ-
mones significāt. *Apoc. 9.* Itaque videtur etiã

B 5

in

in hoc tempus conuenire, quod ait Ioel. cap. I. *Residuum cruce comedit locusta, & residuum locusta comedit bruchus.* Nam quod hæretici reliquum fecerant, malefici dæmonum arte populantur, & quod malefici relinquunt athei perdunt.] Hæc non minùs acutè quàm verè Pater Maldonatus.

Atque vtinam non in oculos ea nobis incurrerent. Vidimus olim florentes Belgas eructarū instar cuncta depascētes. Vidim^r *hunc immundū spiritū de draconis ore, & de ore bestie, & de ore Pseudopropheta exeuntē.* Videm^r illis iā marcescētibus & ipsa tēporis diurnitate fermè exspirantibus varia locustarum fortiararum examina totum Septentrionem depopulantia. Videmus parte alia sic crescere numerum atheorum siue polytorum, vt cum tam pauci supersint feruentes & veri Catholici, ipsa paucitate planè nulli queant videri. Hæreticis illis multi se strennuè opposuerunt, & eorum rabiè præclarè scriptis libris infregerūt. Atheos quoque Theologi, & Philosophi nostri, non semel, hydriæ lerneæ instar repullulantibus capitibus, ignito veritatis gladio resécantes profligârunt. Locustas hæc, quas illi prætermisere, vel obiter & leuiter tantum velitati cum illis fuere, nunc mihi ex professo, disputationis ventilabro dispellendâs, & veritatis caritatisque velut vrentè speculo visu-

landas

landas delegi, non virium vllâ mearum fiducia, sed supremi Numinis auxilio præsumpto. Illud enim pro cuius honore & gloriâ hoc certamen suscepi, suum vti spero pugilem non deseret. Age, ô vera & æterna S A P I E N T I A, cuius nomen perfidi Magi abnegarunt, iuua & tuere. Tu, ô V I R G O S A C R A T I S S I M A, quàm præcœlitibus cunctis depreciant & despuunt, clientem tuum protege, & faue pugnant. Tu ô sancte M I C H A E L cum æthereis quibus præes legionibus, qui Luciferum cum sociis rebellionis, cœlo deturbasti, & in abyssi profundum cōpulisti, auxiliare in arenam descendēti. Vosque Superi omnes, Beatę animæ, hanc infernorum spirituum tyrannidem reprimite, & à fratrum vestrorum mentibus dirissimam pestem auertite, & sæpè triumphatas furorū ac terrorum cacodæmonum acies, vt i soletis, cædire, sternite, profligate. Vestris fretus suggestionibus atque suppetiis, quodque mihi lectoribusque vertat benè, si prius de superstitione ipsâ nonnulla ad sequentium intelligentiam clariorem necessaria delibaro,

rem aggre-
dior.

MAR-

*r Apocal.
16. v. 13.*

*Molina
Zuares,
Fonsæca,
Pererius,
Ribade-
meira Pos-
seuius.*

MARTINI DELRII PHI-

LOSOPHI CE-
LEBERRIMI.

LIBER PRIMVS.

DeMAGIA in genere, & de NATV-
RALI AC ARTIFICIOSA
in specie.

CAPVT I.

De Superstitione, & eius speciebus.

A
 33 **S**TYMOLOGIAM nimis cu-
 33 riosè D. Isidorus *a lib. 8 O-* scrutatur
 33 his verbis; superstio dicta eo *rip. cap. 3.*
 33 quod fit superflua, aut super
 33 statuta obseruatio. Alij di-
 33 cunt, à senibus, quia multis annis supersti-
 33 tes per ætatem delirant, & errant supersti-
 33 tione quadam, nescientes quæ vetera colūt,
 33 aut quæ veterum ignari asciscunt. Lucretius
 33 autem superstitionem dicit superstantium
 33 rerum,

rerum, id est cœlestium seu diuinarum quæ super nos stant: sed malè dicit] non malè si etymologiam, sed si mentem spectes. Nam Epicurus poeta nullam Deo rerum humanarum curam esse censebat, & ideo supremi numinis timorem superstitione vocabat, eo quod quasi horribili aspectu timor iste mortalibus superftet & impendeat, alludit enim aduersus illos Lucretij, b

*Humana ante oculos fœdè cum vita jaceret
In terris, oppressa graui sub religione:
Quæ caput a cœli regionibus ostendebat,
Horribili super aspectu mortalibus instans.*

Nam Lucretio, vt & alij gentilibus, religio ponitur pro superstitione. Etymologiâ autem illa etiam Seruio placuit: cui, c superstitionis est, superstantium rerum (id est cœlestium & diuinarum quæ super nos stant) inanis & superfluus timor. De senibus quod addit Antistes Hispalensis, non est eius commentum, sic enim Donatus, vel quisquis ille: d superstites sunt senes vel anus, quia ætate multis superstites iam delirant. Vnde & superstitiosi, qui Deos timent nimis, quod signum est deliramenti.] Christianis scriptoribus nomen superstitionis in malum sumi solet, etiâ in illo D. Pauli; e Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosos vos esse video, Syriacè est, nimios in cultu dæmonum; Græcè δεισιδαιμονεστέτους, æquo superstitioniosiores: ed

lib. r.

in 8.
Æneid.

in Te.
v. Andr.

Att. 7.
c. 12.

scilicet, quod vano dæmoniorum timore, lapides, ligna, spiritus, ignota quoque & ambigua numina colerent. Quo sensu gentilium errorem Patres Superstitionem nuncupant, non Religionem; nisi additâ vanæ vel falsæ denotatione. Quoniam inter Religionem & Superstitionem multum interest. Non enim philosophi solum (ait Cicero) verum etiam maiores nostri Religionem à Superstitione separauerunt, nã qui totos dies precabantur & imolabant, vt sui sibi liberi superstites essent, Superstitiosi sunt appellati, quod nomen patuit postea latius. Qui autem omnia quæ ad cultum Dei pertinerent, diligenter retractarent, & tanquam relegerent, sunt dicti Religiosi ex relegendo, vt elegantes ex eligendo, tanquam à diligendo diligentes, ex intelligendo intelligentes. His enim verbis omnibus inest vis legendi eadem, quæ in religioso. Ita factum est in superstitioso & religioso, alterum vitij nomen, alterum laudis.] Adscripti verba vt legenda censeo ex Lactantio g; ex quo, & Diuo Augustino h corrigendus Nonius Marcellus eadem aliter referens. Nonius etiam vult Superstitiosos dici, quod præ culturâ deorum cætera supersederant, id est negligent: itidem & Religiosos quasi relinquoſos (Sic membrana) quod, cæteris relictis, solis Sacrificijs deseruiant, ridiculum commentum, & Nonio dignum.

lib. de.
nat. Deor.

lib. 4.
c. 28.
lib. 14.
de ciu.
Dei. c. 38

sci.

La.

Lactantius eruditè, quâ solet argumentorum vi & copiâ Ciceronis discrimen refellit, & concludit, *Religio* veri cultus est, *Superstitio* falsi.] hoc præclarè: non ita quod subdit; **C** Omnino quid colas interest, non quemadmodum colas, aut quid precere.] parum id **C** consideratè dictum, nam superstitio quoque nascitur, si quod oportet coli, Deum Optimum Maximum, non vt oportet colas aut precere. Religioni duntaxat locus, si qui vni ac vero Deo supplicant, ita quemadmodum oportet id faciant. Optimè enim Theologi nostri, *Religionem* definiunt virtutem, qua Deo vero cultum verum ac debitum exhibemus, ideoque dicunt, duo illi vitia extrema repugnare. Vnum in defectu positum, quod cum debito honori detrahat, *Irreligiositas* vocatur; alterum in excessu, quod non quidem verum cultum æquo maiorem exhibet; (quis enim, quantum par est, queat exhibere illi infinitæ bonitati, immensæque maiestati?) sed id eò nimium, quia nec verum, nec bonum, sed superfluâ quadam circumstantiâ vitiatum, quæ quod perperam & in Dei potius iniuriam quam honorem materiæ debitæ adijcitur, ideo in excessu positum vitium vocant. **i** Cum enim bonum idem sit quod perfectum, omnemque defectum siue vitium repellat; nihil etiam verum dici mereatur, nisi quod

*Religio
quâ sit.*

i Vide
Gregor.
Valentiâ
22. dist. 6.
9. 10 punc.
primo.

ident

idem sit bonum: perspicuè intelligitur, si mali quidpiam in cultu diuino reperiat, verum cultum eum non esse, quare nec *Religionem* dici posse. Deinde cum *Superstitio* omnis nomine suo vitium in cultu inesse indicet, consequitur nullum cultum, qui superstitiosus sit, verum cultum vocandum: atque adeo superstitionem omnem falsi cultus esse, vt Lactantius dixerat. Sed falsitas ista non vno tantum ex fonte, vt putabat, sed ex duobus oritur. Capitalis omninò est, quem ille non ignorauit; si videlicet id pro Deo colatur, quod Deus non est: hunc nostri nominant, *Superstitionem falsi cultus*, alter minus est deleterius, sæpè tamè lethalis, **†** semper noxius, què Firmanus perperam videtur à superstitione excludere; si cui qui debetur cultus, non quo debetur modo, exhibeatur: hunc vocant Theologi, *Indebiti cultus superstitionem*, eò quod non qualis debetur. Prior generali nomine solet *Idololatria* vocari, quia quicquid cum non sit Deus, vti Deus adoratur, idolum nominatur, iuxta illud: *Omnes Dij populorum, idola*, hoc est vanitas & inaniæ, nihilque minus quam quod volût haberi. Nam vis ista est vocis Hebrææ **E I L**. Posterior nomen suum retinet, nec proprium, quod sciam, aliud habet; nec impositum **D. Augustinus**, *l* contentus descripsisse cum de imaginarijs indebiti cultus signis

**k. T. Para.
16. Ser. 26**

**Elil.
l. lib. 2. de
doctrin.**

C

gnis

Christia. gnisageret, his verbis; quæ ad remediorum; *cap. 23.* aliarumque obseruationum curam pertinent; quæ nõ sunt diuinitus ad dilectionem Dei & proximi, tanquam publicè constituta, sed per priuatas appetitiones rerũ temporaliũ, corda dissipant miserorum.] De hoc indebito cultu nulla nunc à nobis disputatio instituitur: de falsi tantum cultus superstitione differendum; cumque ea duas species cõplectatur, *Expressam idololatriam*, quando cultus Deo debitus clarè & disertè transfertur in creaturam; cum Iudæi vitulum, Ægyptij Anubim, Romani Quirinum coluerunt: & *tacitam* siue vt alij vocant *Implicitam*; illam quoque priorem nũc missam facimus; contenti quæ ad posteriorem pertinent, & sunt obscuriora, pro modulo nostro elucidare. Tacita idololatria est omnis Magia prohibita, vt suo loco ostendemus.

CAPVT II.

De Magia, eiusque diuisione, & Magorum varijs nominibus.

MAgiam vniuersim sumptã definitio terminis latissimis *vt sit ars seu facultas, vt creatã, & non supernaturali, quadam mira & insolita efficiens, quorum ratio sensum & communem hominum captum superat.* Vtus sum terminis latissimis, quia video viros magnos,

Fr. Vr.

Fr. Victoriam a secutos, dum pomeria circumdant strictiora, artificiosam & naturalẽ exclusisse. *Artem dixi, seu Facultatem* p quã cognitione & operatione, apodicticã, topicã, scientiam gignente vel non-gignente, mechanicã vel liberali, artificiosã vel artis experte, verã vel circulatoriã, superstitiõsã vel vitij experte. *Efficiendi* vocabulum pro omni mentis, animi, sensus, aut membrorũ functione posui. *Vim* intelligo, siue rei adhibitã, siue personæ adhibetis; hominis nempe vel dæmonis. *Creatam & non supernaturalem* nominaui, vt excluderem vera miracula, quæ solius Dei sunt opus: quocirca malui *mira*, quàm miracula dicere. *Communis* denique *captus & sensus* mentionem inserui, quia multorum magicorum effectuum causas solius sapientiores, qui omni ætate pauci, consequuntur. Tam latè sumptæ Magicæ, diuisione petenda ex causis; finali & efficiente. *Ab efficiente* ducitur diuisione in *Naturalem, Artificiosam, & Diabolicam*, quia cuncti effectus eius ascribendi sunt vel insitæ rebus naturæ, vel humanę industrie, vel cacodæmonis malitiæ. *A Finali causa*, rectè dispartias primò in *bonam*, si bonã intentione & licitis medijs vtatur; (quod tantum competit artificiosæ ac naturali) & in *malam*, cuius nempe finis vel media quibus vtitur praua sunt; hæc peculiaris est Magicæ prohibita, quam idololatri-

a relect. de Magia Num. 8. Angles in floribus ad 2. d. 7. & alios.

am tacitam & superstitionis speciem esse diximus. Hæc prohibita Magia sic describi potest, *Facultas seu ars, qua vi pacti cum demonibus mira quadam, & communem hominum capium superantia efficiuntur.* Dixi vi pacti, quoniam omnis Magiæ huius vis pacto tacito vel expresso nititur, vt suo loco docebo. Tacitam vocant, idololatriam Theologi, quia non tam (vt plurimum certè) intendunt Magi cultû illum exhibere creaturæ vt Deo, quam tanquam benefactori cuidam & munifico, à quo aliquid consequantur. Quæ intentio, ratione multiplicis sui obiecti, quatuor quasi species huius tacitæ idololatriæ, seu prohibitæ Magiæ gignit. Fit enim aliquando vt duntaxat extraordinarij & miri effectus cognitio vel operatio queratur, & tûc sibi nomē *Magia specialis* ac strictè sumptæ vindicat: aliquando fit, vt quis nitatur cognoscere res futuras, vel etiam præteritas aut præsentēs, sed arcanas & occultas; conatus iste *Diuinationem* nominatur: aliquando desiderat instrui & iuari, non vt prosit, sed vt noceat alijs, vel vltionemumat; huic sceleris *Maleficium* est nomen. Denique sunt aliquando, quibus decretum est, sine noxâ cæterorum, sibi vel alijs hoc opere prodesse, & tunc Theologi nuncupant *Nugatoriam seu vanam obseruantiam.* Sic Magia reprobata, in *Magiam specialem, Diuinationem, Maleficium,*

& Va-

& *Vanam obseruantiam* diuiditur; de quibus singulis ordine disputabimus.

Ab hac specierum Magiæ diuersitate, mira nominum varietas apud Hebræos, Græcos, Latinos manuit, ad eos significandum, qui stygijs hisce mysterijs forèt initiati. Prosequamur præcipuas appellationes.

D Quædam Hebræorum, ad solam diuinationem videntur pertinere, vt duo illa coniungi solita, ΑΟΥΟΤΗ, & ΙΔΕΓΗΟΝΙ, quorû nisi fallor posteriùs latiùs pauld patet, ideoq; in sacris literis illi solet postponi, locis passim b obuijs. *Aouoth*, à radice *of*, quod vox reddatur obscurior & quasi ex vtre stridens, c nam ο f primò significat ipsum dæmonem respondentem, secundo significat Magum qui responsum elicit, sicut & Python, & ventriloquus, vocatur vel ipse dæmon inhabitans, & ex imo hominis respondens, vel ipse homo cui dæmō inhabitat d. Græcis etiam *ευρυκλῆς* vtrumque significat, à quodam Eurycle qui Pythonem habebat, & primus ventriloquus Athenis fuit, vnde & alij *ευρυκλῆς* dicti quod docent Suydas & Hesychius, & Scholiastes Aristophanis e & ex Aristophane, Plutarchoque posset probari. ΙΔΕΓΗΟΝΙ non spectat ad Chyromanticos & similes; vt quidam cēset; sed a c cacula dæmonum, siue per ΑΟΥΟΤΗ, siue ex visceribus telluris, siue per

אורית
יבוי
b *Leuit.*
19. 9. 31.
c 20. 9. 6.
Dent. 19.
Vers. 11. 4.
Reg. 23. 9.
24. Esai. 8.
9. 19. c
Versic. 3.
c 1. Reg. 28
9. 7. c 9.
d *Vt do-*
cui pluri-
bus com-
ment. in
Esai. c. 8.
Vers. 19.
e Snyd.
e *Hesych*
in voce
ευρυκλῆς
Plutar. l.
de dese-
ctis ora-
culor. d.

rifopha. vmbRARUM euocationem, vt colligitur comparatione locorum SS. vbi hoc nomen vsurpatum f; siue ad genus quoddam diuinationis, de quo libro tertio.

Alia nomina non tam quidam non efficiat, quam quid Magus conetur respiciunt, patentque latius. Ad omnes enim diuinationes pertinent, NACHAZ, KISEM, GHONEM, ad omnes vero incantationes, CHABAR, & LACHAZ; ad omnem denique Magicam in genere, CHARTVMMIM, & MECHASSEPHIM, de quibus nunc agendum. NACHAZ significat augures & omnes cōiectores vanos, qui ex fortuitis quibusdam futura solent diuinare; qualem se prudenti vocis æquiocatione ad tēpus Iosephus finxit g. hæc diuinitio prohibita multis locis b.

KASAM significat vniuersim diuinare, vnde KISEM diuinans seu ariolus, & KESSEM diuinitio. Sumitur etiam in malam partem de quacunque rerum quoque non fortuitarum prohibita cōiectatione: passim in SS. eius mentio obuia est. z

GHONEN quibuslibet auguribus & cōiectoris accommodatur k, etiam Oniroticis l, quare perperā Rabbinī recentiores restringunt, ad eos qui superstitiosè dies & tempora obseruant, faustane s. an infausta, quod genus ad omnia pertinet.

CHA-

CHABAR m & LACHAZ n quomodo discrepent nondum inueni; quare (ni fallor) idem significant, nempe *επαϊδιον* incantationem, seu (vt Gentiles vocabant) exorcistam, qui profanis seu malis verbis aut miffitationibus mira patraret.

De CHARTVMMIM falli puto. Abenezram, Ben-Natan & alios Rabbinos, qui ad naturalem seu bonam Magicam videntur referre. Quæso, si hanc significaret, cur tam ferid in SS. prohiberetur? Equidem puto hoc nomen complexi Magorum genus omne, qui cum dæmone fœderati diuinant, o vel præstigiosa miracula operantur p imò & quoscunque cantatores & veneficos cōprehendere probatur, quia Lxx. modò vertunt expositotes, *επαϊδιον* q modò *φαρμακων* veneficos n, modò *επαϊδιον* incantatores f. Vulgatus quoque noster aliquando vertit cōiectores, z aliquando verò ariolos v aliquando maleficos x: vt istorum auctoritate vocabulum intelligamus adèd diffusum esse.

Denique MECHASSEPHIM vox est orta ex radice CHASAPH, significans quemuis maleficum præstigijs vel alijs quibusuis malis artibus Magicis vtentem: ideo noster tam latè interpretatur, maleficos, y malefi-

C 4.

cas r & in E-

nod supra f & in Exod. z In Genes. v Daniel 1. & 20. & 2. & 2. x In Exod. sup. *עַשְׂפָּרִים* y Exod. 7. & 11. & 22. vers. 18. z 2. Paral. 6.

in Vespis.
Et ibi
Schol.
f sup. lit.
b

ג' Gen. 41.
g. s. & 15.
h Leui. 19
g. 16. Nu.
23. g. 23.
24. g. 1.
Dent. 18.
g. 10. 2.
Par. 33.
vers. 6.

ד' d. g. 23
g. d. g. 10.
1. Reg. 28.
g. 8. 3. Reg.
3. g. 17. E.
sa. 3. g. 2.
Ierem. 27.
g. 9. Ezec.
12. g. 24.
g. 21. & 21
g. 22. g.
28.

ר' d. loco
Ierem. &
Mich. 5. g.
11.
1. & 2. Dou.

18. & 10.
g. 2. Par.
33. g. 6.
177

m Job 40.
g. 25. &
Psal. 17.
g. 6.
מ' 1.

n d. g. 6.
Eccles. 10.
g. 11.
ה' 177

o g. Genes. 41. g.
8. & 24.

p g. Exo.
7. g. 11. &
22. & 8. g.
g. 7. ac 18.
g. 2. g. 11.

q & in Gp
ness supra.

aa Isa. cas artes z., maleficia, *aa* aut veneficia *bb*.
47 Ser. Non defuit tamē quidam vehementer huius
st 9. 12. criminis suspectus, & ex professo sagarū pa-
Jer. 27. 9. tronus, qui lectoribus conaretur persua-
9. Dan. 2. dere hoc vocabulum saltem in lege Exodi
Ser. 2. Mi- che. 5. 9. 12 x x i i. cap. restringendum ad solos venena-
Nahum. rios, cuius error facilè refellitur. Primò quia
3. 9. 4. Ma- radix nominis, CHASAPH, non significat
lach. 3. 9. 5 toxico perimere (vt ipse putat) sed quando
bb 4. Reg. solitariè ponitur, nec sententia narrationis
9. Ser 9. restrictionem postulat, tunc Magicorum lu-
 dibriorū genus omne continet, vt apud Ma-
 lachiam, & Nahum, & in libris derelictorum.
 Si quando autem restringatur, id contingit,
 rei quæ describitur conditione hoc postu-
 lante. Sic Exod. 7. restringitur ad præsti-
 giatores propriè dictos, de quibus tantum
 agebatur: sic apud Ieremiam ponitur pro
 Diuinatoribus, apud Daniele pro somnio-
 rum interpretibus. Det aduersarius locum
 vllum, vbi pro solis Venenarijs vsurpetur.
 Benè est, quod duo tantum loca adduxit. V-
 num de *cc* Iezabele, quasi vero Iezabel clan-
 culum venenis & non ferro palā atque cædi-
 bus in prophetas grassari fuerit solita. Quan-
 to verisimilius est sceminam insano dæmo-
 num cultu furētem, incantationibus quoq;
 & rhombis, alijsque philtis Achabum & a-
 lios dementasse, vt ibidem benè postero-
 re loco censuit Tostatus? Sanè ante Iezabe-
 lem

cc 4. Reg.
9. 9. 22.

lem Magiæ suspectu non fuit Samaria: post-
 ea, per hanc fortè excetram, pestis hæc im-
 missa, hæsit ad eò pertinaciter, vt Samaritani
 nomen pro incantatore vsurparetur. Vnde
 & IESV Domino obiectum, *Samaritanus es,*
& dæmonium habes, dd, quasi genti proprium
dd Ioan. 8 esset cum dæmone commercium habere. *9. 48. 6*
9. Quare & Dominus conuitium illud vnicā
 negatione refutauit, *ego dæmonium non habeo,*
 quasi dicat cum dæmonio paretro, vel euri-
 cle, vel fæderato nulla mihi familiaritas in-
 tercedit, quapropter nec Samaritanus sum,
 & post Christum Dominum solennes Sa-
 maria Magi principes, eorumque scholæ,
 Simonianorum scilicet & Menandrianorū.
 Secundum adfert locum ex d. c. 2. 2. Exod. eò
 quod Lxx, verterint *φαρμακός* quod ipse cō-
 tendit solos venenarios significare, tam bo-
 nus certè Græcus, quam bonus Christianus
 refellitur ipsa consuetudine Lxx. interpre-
 tum, quos constat ea voce latiùs vti. Primò,
 quia Exo. 7. v. 11. etiam vertunt *φαρμακός*, vbi
 constat agi de præstigiatoribus, nam & in-
 cantationem seu præstigias ibi vocant *φαρ-*
μακίας, & quos ante *φαρμακός* dixerant, ijdem
 ab illis vocantur *επαοιδίς*. Deinde æque diffu-
 sè sumserunt in Paralipomenis *εφαρμακίς*.
 Tertiò, quoniam in Ieremiæ verbis, nomi-
 ne *φαρμακίαν*, complexi sunt diuinatores.
 Quartò quia, inter somniorum interpretes,

apud Danielem recensent *Φαρμακός*. Tam ergò latè sumunt hoc vocabulum seniores isti Hæbræorum doctissimi: quod verò peritè id faciant, si putarem operæ pretium, & antè non alij id fecissent, probarem Hippocratis, Platonis, Aristotelis, Theocriti & aliorum veterum testimonij. Iosephus ut non suffragatur aduersarijs, sic nec nobis refragatur. Pro nobis stant Philo. lib. de specialibus legibus circa medium, & Catholici Patres ff plerique qui legem illam Mosis ad Magorum species retulerunt. Hæc de Hebraicis.

ff D. Hieron. in le-
rem. &
Danic.
D. August.
lib. 21. de
ciu. Dei. c.
6. Iyoch. l.
6. in Le-
uit. c. 19.
& 20.
Raban.
& alij
add. c. 22.
Exod.

Græcis sua quoque sunt nomina, quæ stri-
ctè sumendo differunt, nam *παισιδός* incantatorem *μαρτίς* ariolum seu diuinum, *φαρμακός* venenarium, *γόνος* præstigiatorum propriè significat. Sed frequenter primum, tertium & quartum ad omnem Magicam porriguntur. *γόνος* etiam quemcunque denotat impostorem. Videas etiam illa tria Homonymas coniungi à Platone, Synesio, Herodoto, & Chrysolto.

Sic Latinis alia est propria significatio, alia per extensionem accommodata. *Magorum* nomen à Barbaris ad Græcos, Latinosque traductum, initio Persis & Chaldeis in honore fuit, *gg* ut proprium Sacrorum antistitibus, Regum moderatoribus, philosophis atque Theologis, in infamiâ cæpit vergere, & cunctis malis artibus attribui. *Venefici* di-

ce-

cebantur antè, soli qui malis pharmacis lædebant, & venenarij vocantur, postea de incantatoribus hoc nomen vsurpatum, & cunctis Thessalis accommodatum. *Arioli*, *Augures*, *Aruspices*, *Chaldaei*, *Thessali*, *Genethliaci*, lape confunduntur. *Lamiæ* dictæ, quæ pueris necem adferant, desumpto nomine vel à famosâ illa & crudeli Reginâ Lamia, de qua Anton. Liberalis, Diodorus & alij, vel à succubis dæmonibus, de quibus Philostratus, vel à feris Lybicis, de quibus Dion Sophista. *Stryges*, ab infausta & nocturna aue, quæ creditur exitium infantulis adferre. Veteribus etiam Romanis dictæ hæ mulieres, sunt *Ventritrices*, quod diuinandi scientiam profitentur, ut solent illæ feces quæ se iactant Ægyptias, collunies omnium populorum ac nationum. *Logobardi* suis legibus *Mascas* nominant, eò fortè quod in conuenticulis suis, laruis se tegant, *kk* vel quod deformi specie oris, ut sunt pleræque, laruis seu mascaris quæ feminis similiores. *Sortilegos* veteres nominabant, qui quarumlibet sortium supersticioso iactu aliquid diuinare nitebantur. Sed Theologi & Iurisperiti posteriores cum nefando strigum crimine cõfuderunt. *Sortiarios* eosdè, & *forciarias* vocatos cõperio iã inde ab Hincmari Remensis Archiepisc. quo Hi venefici simul & Dæmonis vasalli Ligij sunt, quare possunt etiã dici *Satanici Venenarij*.

Et Strig.
das.

X

hb Vide.

Adagiũ

Lamiæ

tueres, &

Cõm no-

strum in

Seneca

Traged.

ii Vide cõ-

ment. in

Medeam.

732.

kk Remi-

gus l. da-

monolat.

cap. 18.

ll extra

tit. de

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Sortileg.

Ho-

Horum crimē vetus & ante CHRISTI Do-
mini aduentum. Tales enim Canidia Hora-
tij, & Erisichto Lucani, Martina Taciti, &
Thesfalæ Luciani, & Apuleij. Nomen fortia-
riorum recentius est.

C A P V T III.

De Magiâ naturali seu Physicâ.

Qui supra mortales omnes Magicis
dediti fuere Persæ: à quibus id Mar-
cion & Manes mutuati, duos credi-
dere Deos auctores & rerum Dominos, al-
terum bonum Oromazum vel Oromagdâ;
quem solem censebant, & malum alterum
Arimanem, siue Plutonem: deinde ab his
numinibus duplicem Magicam deduxerunt
vnam quæ superstitiosa tota cultum falsorū
Deorum tradebat, & huiusmodi plura, alte-
ram quæ naturas intimas rerum callebat,
quam Persis vtramque Apuleius *b* adscribit.
Fallax prior & nociua satis diabolium indicat
auctorem, qui ante diluuium eam docuit
malos illos gigantes, à quibus eâ Chamus
imbutus ab hoc eius posterī Ægyptij, Chal-
dæi, Persæ, sic enim interpretor D. Clemen-
tis verba *c* de Angelis peccatoribus, docue-
runt (ait) homines quod dæmones artibus
quibusdam obedire mortalibus, id est ma-
gicis

gicis inuocationibus, possēt, ac velut ex for-
nace, quadam & officinâ malitiæ totum mū-
dum, subtracto pietatis lumine, impietatis
fumo repleuerunt. Pro his & alijs nonnullis
causis diluuium mundo introductum est, &
omnes qui erant super terras deleti sunt, ex-
ceptâ Noë familiâ, qui cum tribus filiis eo-
rum vxoribus superfuit, ex quibus vnus Chā
nomine, cuidam ex filiis suis, qui Mezraim
appellabatur, à quo Ægyptiorum & Baby-
loniorum & Persarum ducitur genus, malè
compertam Magicam tradidit disciplinam.
hunc gentes quæ tunc erant Zoroastrem ap-
pellauerūt, admirantes primum magicæ ar-
tes auctorem, cuius nomine etiam libri plu-
rimi super hoc habentur, & c.] addit hunc
postea ictum fulmine, *Zoroastrem*, quasi vi-
uens astrum dictum, & pro Deo habitum.
Sed Zoraaster non vnus sed multi fuere (nā
Goropius nugatur qui nullum putat fuisse)
Primus iste Chaldæus Magiæ inuentor: fal-
luntur Sixtus Senensis & alij, qui bonam illi
tantum tribuunt. Secundus fortè Bactrianus
qui cum Nino bellum gesserit, de quo Plini-
us, Iustinus & Arnobius, Tertius qui & Erus
dictus, siue Armenij filius iuxta Cleamentem
Alexandrin, siue Oromazi iuxta Platonem:
Nec enim arbitror hos Eros fuisse diuersos,
vt censuit Fran. Patricius. Suydas videtur
primum cum secundo confundere, nō quar-
tum

a Plin.
b de Iside
& Osyri-
de, Laer-
cius in his-
toria sua histo-
ria.

Agathias
& alij.
b Apolog. i

c l. 4. rec. o.

tum aliquem suggerit. Arnobius quatuor commemorat, primum illum Chaldaum, secundum Bactrianum, Tertium Pamphili-um genere, qui & Erus dictus; Quartum Armenium genere, non Armenij filium, de quo Clemens, sed alium Hosthanis nepotē. Quinti forte meminit Suydas cum Zoroastri Astronomi meminit & Perfomedum dicit fuisse. Sexti Proconnesij mentionem facit Plinius: omnes hi magi fuere. Sic etiam de dæmonibus agens Lactantius d: Magorum quoque ars omnis & potentia horum adspirationibus constat &c. & D. Cyprianus e secunda, Magis inde est ad pernicioſa & ludicra potentatus, & addit Hosthanem Magorum præcipuum fuisse. huic famosos alios addit Tertullianus f his verbis, Hosthanes, Typhon & Dardanus, & Damigeron, & Nectabis, & Berenice publiciam literatura est quæ &c. his consentiunt Arnobius si recte verba dispungas, & cum Eusebio, b D. Augustin. ac Marcellinus. Zoromazdis meminit Suidas. Azonacis Plinius, cumque facit præceptorem Zoroastis. Corrupt vocem Noachi ab hoc enim Cham & filij eius Chus Magiam bonam edocti. Scripsere etiam Magica, Iulianus Chaldaus philosophus libr. 4. de dæmonibus, & Theurgicorum auctor illius filius Iulianus ideo Theurgus vocatus: de quibus Suydas & Proclus cōsulendi. Por-

*de lib. 2. c. 14.
idem affir-
mat c. 16.
et de ido-
lor. Sarte-
rate. c. 16.
flu. de mi-
ra. c. pen-
g. li. c. con-
tra gent.
h. Es. feb. li.
20 de pra-
pat. Aug.
li. 2. de ci-
uit. Dei,
Marcelle-
ri histori-
ur. lib. 23.*

phyrius citat quendā Palladē, & Symbulum, & alios, nempe Adelpium, Acylinum, Alexandrū Lybicum, Philocomum, Demostratum Lydum, Zostrianum, Nicotheum, Allogenem, Mesum, quorum impijs scriptis utebantur Gnostici. Picus testatur etiam legisse se libros Chaldaicè scriptos Este & Melchiar magorum. Ex his hodiè tantū extant, Zoroastri *χαιδαικά*. seu *μαγικά λόγια*, quæ ex Platoniorū scriptis laboriosè collegit Fran. Patricius obscuritatis maioris quàm utilitatis. Naturalē vero legitimāq; Magicen cum ceteris scientiis Adamo Deus largitus, à quo posteritas docta, p manus & orbem eam spagavit. Ea (vt Psellus i & Proclus aduerte- re) nihil est aliud q̄ exactior q̄dam arcanorū naturæ cognitio, quæ calorū ac siderū cursu & influxu, & sympathiis atq; antipathiis rerū singularū obseruatis, suo tēpore, loco ac modo res rebus applicantur, & mirifica q̄dā hoc pacto perficiūtur, quæ causarū ignaris p̄stigiōsa vel miraculosa vidētur. Veluti cū Tobias paternā cæcitatem felle piscis discussit, quā vim Callionymo pisci tribuūt cū Gale- no l pleriq;: itē, cum tympani ex lupinā pelle sonus aliud tympanum ex agninā tensum dirumpit: m cum Venetiis Turca quidam liquato plumbo manus lauit innoxius n, illustria quoque illa quæ narrat B. Augustinus, libro vigesimo primò, de ciuitate

B

*X
i Psellus
li. de dæ-
monib.
Proclus li.
de Magia:
k Tob. 7.
l Calen. li.
10. simpli.
medicam.
Phinius,
Ælianus,
E alij.
m Oppia-
nus lib. 3.
Cyneg.
n Carda-
anus lib.
5. de sub-
tilita. Bo-
stean. Hi-
stor. Pro-
digo. c. 2.*

Dei cap. 4. 5. & 6. de pauonis carne nesciã putrescere, de paleis frigore suo niues cõseruãtibus & calore fructus maturantibus vi contrariã, de calce quã, cum ignitam in se vim habeat aquis accenditur, & oleo infuso non accenditur, de Agrigentino sale, qui liquatur igne, aquã verò induratur & crepitat, de magnete, de Epyri fonte & similibus: his addũt alij patres, o de dictamo quo ceruus sagittas expellit, & chelidoniã qua hirundines cæcos oculant pullos. confirmat Plinius p de Psyllis & Marfis odore serpentes soporantibus, & impunè lacescentibus, de pici q Martij herbã cuneos adactos expellente: vndo communis fabula increbuit eam seras aperire. Confirmat Alex. ab Alexandro, r de veneno Tarantulæ seu Phalangij Calabri, à quo morsis non aliud vitæ & remedij præsidium, quàm si certo musicæ sono saltitare ad numerum compellantur donec concidant fatigati. Prætereo innumera, quæ congestere Aristoteles si auctor ipse lib. de admirandis auditionibus, & Guilhelm. Aluernus opere pererudito de Vniuerso s, & ex Belgis Robert. Triezius auctor libri de demonum deceptionibus t, apud quos tamen duos quædam narrantur meritò Satanici pacti suspecta, vt quod Guilhelm. narrat Heliotropiam facere homines inuisibiles, & argento viuo inter duas cannas posito incantationes impediri.

Vt

Vt quod Robertus docet rutam furto sublatam, & ocimum cum conuitiis plantatum vberius prouenire: item septem certæ herbulæ gramina iacta in symposio conuiuas omnes ad rixas & Lapitharum certamina, p uocare. Solidiora longè & tutiora peti possunt exempla ex Sirenio, Fracastorio, & Lãgio. n Naturalis huius Magicæ peritissimum fuisse Salomonẽ Regem minimè dubitandũ. Quæ tamen de morbis ab eodem Rege curatis incantatione, Flavius Ioseph. retulit, x ea falsa sunt, vel in illud referenda tempus, quo se idololatriæ & omni superstitioni immiserat. Tres magos Euangelicos hac naturali Magicã imbutos volunt nonnulli, & credirim. Sed an hac sola, & nõ Dæmoniaca quoque? post Christum Dominum adoratum certo certius à crimine hoc alienos, quid antè fuerint parum refert. Sanè Theophilactus y censuit etiam vetitã imbutos. De Apollonio Tyanæo? videtur Iustinus z Martyreum Physicis Magicis annuere: sed vt frequentius credã dæmonis vsum operã, faciũt q p doctẽ scripsit Euseb. cõtra Hieroclẽ. Naturalis Magia diuiditur in operatricẽ & diuinatricem. hæc in abditiis & futuris cõiectandis versatur, de qua libro sequenti differendum nobis copiosè: illa miros effectus producit, de qua nunc agimus, multi de ea libros ediderunt, quorum qui catalogum

D

nu-

o Tertul.
lianus li.
de penitẽ
tia, c. 9.
Pacianus
li. de pã
rẽt. 8. D.
Hier. in
Ecclesiast.
p li. 7. c. 2.
q li. 10. c. 18
r li. 2. Ge
nial. dier.

B

n Siren. li.
o de Fato,
c. 6. Fraca
stor lib. de
Sympath.
8. antip.
Ioã. Lãgio
epist. 33.
x li. 8. An
tiqu.
y in Matt.
z q. 24. ad
Orthodox

s partu 2.
principal.
p. 3. c. 23.
z cap. 4.

nudum proponūt, *aa* sine antidoto, videndū ne venenum aureo Babylonis calice propinent incautis. Imprimis ab hoc numero remoueo, vt dæmoniacos Magos, Picatricem Hispanum, Anselmum. Parmensem, Cicchum Esculanū, Petrum de Abono, & Cornel. Agrippam, & Paracelsum, & auctorem pestilentis libri *אבן עבן* innominatū sed mirum hypocritam, homines partim atheos partim hæreticos, Alchindus, Rogerius Bachonus, & Geber Arabs multis scatent superstitiosis, ideo vetitæ lectionis etiam hos putarim, Raymandus Lullus, & Arnoldus Villanouanus, sunt ipsi quoque in nonnullis hæreseos notati *bb*. quare libros eorū nullos deberet legere, qui Theologicorum dogmatum non sit probè peritus. Ponceti & Ardoini libri de venenis legendi non videntur, nisi à medicis conscientiæ timorata æpiæ: cæteris ea lectio intuta. In Cardani de Subtilitate & de Varietate libris passim latet anguis in herba, & indigent expurgatione Ecclesiasticæ limæ. Ioannes Baptista à portæ specioso Magiæ naturalis titulo, superstitiosa multa & illicita Magiæ velare nititur, verbi gratia de conficiendo sagarum vnguento & his similia. De Antonij Mizaldæ Naturalis Magiæ libro, non habeo quod dicam, quia nondum legi: suspicor, quod facit in Centuriis memorabilium, superstitiosa

*aa Mich.
Medina
li. 2. dire-
cti in De-
um fide
c. 7. ex A-
grippa li-
bru.*

*bb Vide
Directo-
rium In-
quisitorū
Emerici.*

tiosa illum à Naturalibus non secreuisse. Alberto Magno tributus liber de Mirabilibus, vanitate & Superstitione refert⁹ est, sed magno Doctore partus supposititijs. Cicchi de Esculo in Commen. in spheram Sacrobuti inter Superstitiosa scripta collocandus. Põponatij de Incantationibus opusculum certè miratus fuit tam diu tolerari ab Ecclesiâ, nunc recens & meritò in Romano Indice damnatur, verissimum enim, quod ab Antonio Mirandulano *cc* scriptum, hoc opere Pomponatium, se nec Philosophum bonum nec quod sædius Christianum bonum exhibuisse, cum effectus omnes mirificos cælorum influxionibus adscribit, aded vt velit & religiones & leges earumque latores ab iis dependere. Quod prorsus impium. Equidē quidam, nomine Francisci Pici Comit̃s Mirandulani, positiones Magicas, in quibus certè sunt quæ meritò etiam Bodinus, vt noxiæ superstitionis, reprehendit. Quid ipse censor ille? *Demonomaniam* suam multis ertoribus refert, nec qui postea edidit, vt emendatam, Antuerpienses, vt par erat expurgarunt, manent multa noxia, & quæ ambigam auctoris fidem satis contestatur, nocereque legentibus possint. Vnde & ab inquisitoribus Romanis iure optimo liber ille inter vetitos refertur. *De Theatro vniuersa natura* eiusdem Bodini, si

*cc li. 6. de
singulari
certami-
ne.*

Deus vitam dederit, ostendam alias plus in eo opere Rabbincorum esse deliriorū, quā solidā philosophiæ, multa quoque cū Theologicis placitis ad eō pugnantiā vt qui lenius de illis loqui velit, erronea & prorsus temeraria cogatur vocare, de quo alias. Ad eō Iubicum & periculōsum de his differere, nisi Deum semper, & Catholicam fidē, Ecclesiæque Romanæ censuram, tanquam Cynosuram sequaris. Quæ quidem breuiter à me commemorata sunt, vt iuuenibus consultum, non vt viros doctos irem suggillatū. Nunc quædam discutiamus dubia, vnde sequentium decisio dependet.

Q V Æ S T I O I.

Quid cæli aspectus & influxus ad Magicos effectus conferat.

OMnium superstitionum caput præcipuum hoc fundamento nititur veterū Magorū, de quibus ita Pfellus cū exponit *λογια ζωράριον*. Magicas verò rationes constituunt à summis potestatibus, & à terrenis materiis. Cōpati aiunt supera inferis, & præsertim sublunaria.] Hos secuti recentiores, quæcunq; p characteres, figuras, ac numeros ipsi perficiunt, ea produci à virtute iis figuris communicatā ab aliis figuris sublimioribus, ex sympathy quædam naturali rerum

rerum inter se similiarum quatenus hæ figuræ ad amussim inuicem coaptantur. Quod cōfirmat similitudine. Primò sicut Echo ex opposito pariete causatur: secundò, sicut in cōcauo speculo collecti radij oppositum corpus percussu inflāmant: tertio, sicut cythara eodem modo quo alia tēsis fidibus, si ferias, alteram tinnitu suo cogit concinere: sic istas imaginum, numerorum, characterumque similitudines efficientiam miram contendunt habere. Sed ista prorsus friuola esse conuincitur.

Primò quia similes illæ, quas in cælo comminiscuntur imagines, prorsus sunt fictitiæ, & quædam (vt philosophi vocant) entia rationis, quatenus figuræ quædam similitudo & imago picturæ illis ascribitur, nominatq; ad placitum imposita, stellas ab inuicem distinguēdi causā, vt bene Bartolom. Sybyllanus aPeregrinar. quæstionum. Decad. c. aduertit, & patet ex imaginibus picturisq; Astronomorū. quis enim nescit in cælo esse veras vrsas, angues, leones, crateres, naues, Pegasos. sed hæc dicis causā tantum nos imaginari? Fictitiæ verò figuræ nulla potest esse efficiētia, quā talis est, nec cum verā figurā sympathy, vel amor naturalis: id enim quod non est, quem effectum in eo quod est, queat producere?

Deinde comparationes illæ nihil prorsus ad rem faciunt. In Echo cuncta sunt realia

entia, homo loquens, vox repercussa, pariter
 repercutiens: nec tamen vlla parietis cū ho-
 mine similitudo, vt illarum ipsi dicunt esse
 imaginum. In speculis quoq; illis incendia-
 riis omnia ponuntur re ipsā consistentia, ni-
 hil confingitur: nec vlla quoque formæ si-
 militudo inter terminos extremos, solem ve-
 rentem & lignū quod vritur. In citharis autē
 euidens requiritur à parte rei conuenientia,
 intensiōis modus, idem fidium concinnitas,
 cithararū debita propinquitas, similis aëris
 crispatis quæ sonitum quasi plectro eliciat.

Deniq; quis figurarum huiusmodi, chara-
 cterumq; vires atque similitudines vnquam
 nugonibus istis reuelauit? quod reuelationis
 testimonium proferunt? si Chaldæos, Egyp-
 tios, & Platonicos laudent, quæram rursus,
 à quibus isti acceperint, quod sanè mortaliū
 nullus solo studio vel experimento, intelli-
 gentia nequiuit consequi?

Præterea fatent magi, quasdam imagines
 non ad similitudinē cœlestiū illarū, quas di-
 ximus, sed ad similitudinē rei quam operans
 animo concepit conficiendas; verbi gratia, si
 magus optet duos committere, duorū inter
 se pugnantium, sin verò amorem conciliare
 velit, duorum se cōplectētium effigies scul-
 pendas: si secundi aliquid petitur, in recta i-
 conis superficie, si verò in faultum quid, in
 dorso seu auersa parte inscribendum quæ velis
 eue-

uenire. Harum imaginū Nectanabū tradūt
 inuentorem, & Albertum in Speculo, appro-
 batorem: quæ omnia seipsa vanitatis argu-
 unt & postea refellentur. *b* Ex his tamen de-
 litiis pergunt maiora serere deliramenta.

b inf. c. 3. p. 4.

B Primò si cui morbum vel fanitatē velis ad-
 ferre, principio id attendendum vt ætati eius
 conueniens planeta deligatur, verbi gratiâ,
 seni Saturnus, puero Mercurius, viro Iupiter
 deinde etiâ planeta cōueniens affectioni seu
 qualitati inducendæ, vt odio Mars, amori Ve-
 nus, deniq; signum quod parti corporis, quæ velis
 iuuare vel lædere, præsit, vt si capiti aries, si
 pedibus pisces. Nitunt hac ratione, quia cœ-
 lestib' corporib', non Hebræi modò & Græ-
 ci gentiles, sed ex Catholicis etiam olim qui-
 dā Patres, & recentiores philosophi Itali
 animam intelligentem tribuerint.

c Archangelus Mercurarius, Balanus, de monte aureo. Paul. Pernumia. d. Eckius li. de pradestinatione, Es-penceus li. de Animatio- ne calorū,

C Sed hæc omnia vt stolidi, ita falsa & peri-
 culosa. Inprimis dicere cælum aut astra sen-
 su vel intelligente anima prædita, damnatū
 olim fuit Constantinopolitana synodo, &
 articulis Parisiensibus; estq; erroris & schi-
 dali plena opinio, propter superstitionem &
 idololatriā annexā, vt cū alijs, tū copiosissi-
 mē Eckius & Espécæus d docuerunt. Patres
 autē qui videntur hoc asseruisse, illi de cæli
 anima figuratē & allegoricè sunt locuti, vt &
 ipsa SS. cuius omnia loca quibus id in-
 nuitur, vno ex quinque modis, accipienda

*e in 1. sen-
tent.*
f Ps. 113. 8.
3. Levit.
26. 34.
Deut. 31.
6. 1.
g Genes. 6.
*8. 11. 1. Pa
ralip. 16. 8.*
33. Mat.
11. 8. 22.
h Luc. 19.
8. 40. Pf.
103. 8. 7.
i. Genes. 1.
8. 16. 1er.
7. 8. 18. 8.
44. 8. 17.
Iob. 15. 8.
15. 8. 38.
8. 7. Pf. 22.
8. 6. Dan.
4. 8. 32.
k Sophom.
*x. 8. 5. cum
simil.*
*l. 8. 1. Pictus
li. 3. cōtra
Astrolog.
Medina
li. 2. de re-
cta fide. c.
1. Bucca-
ferreus in
2. de celo.*

docuit me Ioan. Maldonat. noſter. *e* Primò p
Proſopopeiam, qua q̄ animatorum ſunt, ina-
nimis tribuuntur, vt mari videre & fugere,
cælis & terræ audire ac placere & c. *f* Secundò
per Metonymiam, continens ponitur p̄ cō-
tento, vt cū terra dicitur corrupta, vel à Deo
iudicanda, aut vrbi alicui remiſſius futurū. *g*
Tertiò per Hyperbolen, vt quando lapides
dicuntur clamaturi, terra dicitur aſpectu Dei
tremere, vel eſponſura interrogāti *h* Quar-
tò per analogiam & Metaphoram, vt cū ſol
dicitur præſſe diei, i luna nocti, Luna voca-
tur regina cæli, ſtellis tribuitur immunditia,
aſtra dicuntur laudare Deum, item nominā-
tur virtutes cælorum. *Quinto non ex verita-*
te, ſed ex hominum opinione, vt cum k legi-
mus militiam cæli de aſtris & ſtellis. *Qua* re-
gulā aptè accommodata ſoluuntur omnia
Paulli Ritij, & ſimilium impiorū, de animati-
one cæli argumenta ex ſacris litteris peti-
ta.

Deinde cælorum & aſtrorum putida illa D
analogia ad ſingulas ætates, & corporis par-
tes, & animi quoq; affectiones, nōne nuga-
toria eſt? ſanè qui rectè philoſophantur, illi
vel nullos præter lucem & motum influxus
in hæc inferiora cælis & aſtris concedunt, l
vel potius influentias quidem agnoſcunt, à
motu & lumine realiter diſtinctas, per quas,
non calorem (hunc enim motu & luce pro-
du-

ducunt) ſed alias elementorum qualitates
etiam gignunt, quarum incorporearum re-
rum temperamentum vis eſt aliqua. Sed ad-
dunt hæc poteſtatem certis cancellis cir-
cumſcribendam. Primò poſſe cælos per ſe
res inanimas, mixta & elementa, producere.
Secundò cælos viuientia imperfecta, quando
naſcuntur ex putredine, ea gignere, per acci-
dens tamen, ſcilicet quādo particulares cau-
ſæ materiam ſic depoſuerunt, vt ſit ſemen a-
ptum viuientis, tunc enim huic temperamē-
to cæli ſuo influxu maiorem calorem largi-
untur, & illud perfectius reddunt. Tertiò
conſentiunt quoad perfecta viuientia, ad e-
orum generationem non poſſe cæleſtia cor-
porea aliter concurrere, quàm coadiuuando
particularem cauſam eiufdem ſpeciei cum
re genita. quo ſenſu ſol & homo dicuntur ho-
minem gignere: quæ cuncta in Scholis Peri-
pateticis contra quosdam *m* ſunt receptio-
ta.

Quartò quoad animi affectiones facile
conceſſerim, quoniam hæ ſequi ſolent cor-
poris diſpoſitionem, etiam alitra influxu ſuo,
mediante corporis temperie, hominem nō
nihil inclinare: ſemper tamen arbitrij liber-
tas integra manet homini. Fuſius iſta diſſe-
runt & probant multi *n* ſcriptores huius æui
pereruditi, eos cenſeo conſulendos iis, qui-
bus iſta non ſufficiunt. Attamen his ni-

*m contra
Aucen-
nā. And.
Caſulpi-
num, &
alios.
n Ant.
Mirand.
li. 22 ſing.
certa Ge-
org. Vene-
tus Cant.
1. li. 3. Hār
mōn mun-
di a. c. 7.
Veracru-
cius in l. 1.
Meteor.
& Vale-
ſius de
ſacra Pho-
loſophia
c. 31.*

hil confirmatur figmentum illud Astrologorum, quia cælum & astra causæ sunt communes tantum & vniuersales, quatenus cõseruant inferiora ne à contrariis suis dissoluantur: atq; ita indirectè tantum & mediatè particularibus agentibus ad agendū suppetias ferunt: sed cum iisdem causis particularibus immediatè ad agendum concurrere nequaquam possunt. Vnde & illud sequitur, quod, cum influunt, in solam vnam corporis partem nequeant influere, quin simul in alias influant.

Quare meritò tales astrologomagorum obseruationes iam olim fuere decretis Ecclesiæ damnatæ, vt fuit ostensum à Pico & Bened. Pererio. Meritò Diuus Basiliius scripsit p̄ ridiculum esse astrologis contradicere, cum eorum dicta sint omnia ignorantia & impietatis plena. & D. Bonauentura q̄ obseruationem hanc esse à Deo maledictam, & ab Ecclesiâ interdictâ, & quæ per astra p̄curantur dæmonum illusiones atq; deceptionem esse. Hæc causa fuit cur Tertullianus r̄ astrologiâ inter Magiæ species recensuerit: Multis etiam Glycas. *P. 1. Histor. in Mathematicos huiusmodi inuehat.*

Obiciunt de diebus Criticis, quos medici in sanguine minuendo & potionibus præbendis seruant, eo quòd talibus diebus planetæ certi ægritudini illi propellendæ idonei

nei dominantur. Verùm hæc causa quam adferunt nec vera est, nec proposito subseruit. Agite enim, certum aliquem planetam nominare, qui dominetur primo die critico. v. g. dies sit crastinus, cui Luna præsit, sint ergo septem ægrotautes, qui singulis septem diebus continuis in morbum inciderint: p̄fectò tunc futuri sunt septem dies critici continui, nam primus erit septimus dies critici primi, secundus secūdi, atq; deinceps ita singuli septem aliorum ordine suo: septem etiã continuis luna diebus præerit, quo nihil absurdus. Causa igitur vereor petenda ex ipsâ humoris in corpore tunc sæuentis proprietate. Nã quidã humores adeo celeres & acres sunt, vt vno quoq; die subiectum inuadant; alij secundo die; sunt qui tertio, & qui quarto (vnde Febrium differentia manant) quidã tardiores septimo tantū vel octauo die recurrunt. Harū accessionū dies medicis cõiecturâ p̄bent, quid sperandū sit de egri valetudine. Vnde & decretorij seu critici dies vocat. Nihil ergo hoc cœliculis istis suffragatur.

F Conclufio sit, ex articulo Parisiensi. xxj.
 “ Quod imagines ex metallo vel cera, vel alia
 “ materia, ad certas constellationes fabricatæ,
 “ vel certo caractere aut figurâ efformatæ, aut
 “ etiam baptisatæ, exorcisatæ, aut consecratæ
 “ seu potius exsecratæ, secūdem prædictas ar-
 “ tes, & sub certis diebus, habeant virtutes
 mira-

¶ *Fra. Pic. d. opero, Perer. li. de Divina. Astrolog. p̄li Hexa q̄ 1. p. Cen siloq. ij. li de idolatr. an. se mediū.*

mirabiles, quæ in libris huiusmodi superstitioſis recitantur, error eſt in fide, & philoſophia naturali, & aſtronomia vera.] Probatur concluſio. Fidei hoc repugnat, quia peccatum eſt idololatriæ, effectus qui à ſolo Deo procedunt, exſpectare à demone vel conſtellationibus: blaſphemum quoque & ſacrilegum eſt, ritus ſacramentorum & rerum ſacrarum talibus ſuperſtitionibus inquinare. Phyſicæ & aſtronomiæ iſta repugnant, quia nec iſta tales ſiderum influxus agnoſcit, nec illa naturalib⁹ cauſis tales effectus attribuit. Nam hæ figuræ neque vim habent, quidquæ ex aſtris elicendi, neque in ſubiectum nouam aliquam qualitatum mixturam inducunt, aut vllam eſſentialem formam imprimunt. Sed manentibus eadem forma & materia, qualitatis etiam operatiuis iisdem perfeuerantibus quæ prius fuerant, arte tantum noua figura extrinſecus aduenit, ad quæ nihil ſidera pertinent, & quæ nihil poteſt in ea in quæ prius non potuerat: niſi fortè ceram vel aliam materiam mollem ſigillare: quod tamen facit, non quatenus ſic vel ſic eſt figurata, ſed quatenus durior eſt, & angelos aſperos habet. Viderunt hoc multi qui ſobrij, etiam nō Chriſtiani. Nam Rabbi Moſe Maimon, & Tatianus & alij poſtea citandi, ſatis clarè hoc profitentur. Idem aſſerunt iuriſconſulti quidam, & plures cum D.

Thoma

1c 72. Du
Horis du
bitant.
2 Marti-
nas de Ar
les li de ſu
perſtit. D.
Thom. 2.
2. q. 96. a. 2
lib. 4. con-
tra gent.
c. 107. & 8
105. & ibi
Ferrar.
Silueſt.
Verb. ſu-
perſtitio.
q. 10. Vai-
rus li. 2 de
Iuſcino,

Thoma Theologi, u Multa de his imagini-
bus lectu grata habet Laurentius Ananias
Lib. 4. de Nat. demon. aſol. 168.

c. 14. Per.
le. Løyher
li. 3. de ſpe-
aru.

Q V Æ S T I O II.

An effectus Magici huiusmodi miraculis
ſimiles oriri poſſint ex naturali
hominis complexionē?

A QVI hoc arbitrati nec olim defuere, nec
defunt hodie Auicenna quidem id ho-
mini tribuit ratione animæ. nam cenſet in-
tellectui benè diſpoſito & ſupra materiam
eleuato, res cunctas, quæ materia conſtant,
cæleſtes & terrenas, ſimplices ac mixtas, o-
bedire. Quod ſi de morali dictū obedientia,
iſanum eſt: quia hæc ſolis ratione præditis
competit. Si de naturali obedientia dictum,
parum id philoſophicè. Nam creaturæ ſpiri-
tualis & corporalis, vnus quoque ſpeciei ad
aliam ſpeciem, nulla nunc eſt naturalis ſub-
iectio, niſi ratione actionis & paſſionis, pro-
pter quam quod imbecillius eſt id cedit for-
tiori. Sed illa quam Arabs videtur inſinuare
obedientia Vniuerſalis, ſoli Deo ratione o-
mnipotentiæ debetur & à creaturis exhibe-
tur. Meritò igitur hoc delirium reſellunt
noſtri Theologi.

a Anani-
as d lib. 4.
& Sibyl-
lan. De-
cade 3. pe-
grina. q. 3.
c. 8.

Alij hanc virtutē largiuntur ſpeciali cuida

tema-

temperamento corporis. Confiungunt enim temperamentum quoddam æqualitatis ex humorum & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione resultare, *b* quo qui sit peditus asserunt temerarij, posse miracula perficere, & vt videas non consistere vno in gradu impietatem, adiaciunt blasphemiam, huius temperamenti vi CHRISTVM Dominum tot miraculis coruscasse, sic impij non tantum Magi, *c* sed & Fulginas Medicus.

h Sic Fulginas, Forlinius Garbus & alij medici. e Agripp. Paracels. & Conciliator Df. ser. xx. qui tamē eo nomine Fulginatē reprehendunt. d d li 2 c. 7 a fol. 66

Vtrum hoc totum prorsus & ridiculum, & impium esse; tam accuratē docuit Mich. Medina *d*, vt malim eō vos remittere, quam nihil addendo mutandoue aliena scrinia, cōpilare. Mihi semper visum parū philosophicē talem *inagogiar*, seu (vt ipsi vocant) iustitiale temperamentum humane complexionis excogitari. quod; si non impossibile, prorsus tamen est superuacuum.

Ex hoc consequitur neminem natura nasci vel medicum vel fascinatorem aliorum. Nam si speciei ratione hoc competeret, omnes tales essent: si speciei ratione non competit:

cedo fodes quæ sint illæ conditiones indiuiduæ, quæ hoc naturaliter tribuant supposito. sed vide de hac re Leonar.

Vairum: i

h li 3. de Fascina. 66.

QVÆSTIO III.

Quanta qualisque sit vis imaginati-
onis quoad effectus hosce
miros?

A Eousq; hanc nonnulli porrigunt, vt velint etiam extra imaginatis corpus eam ferri longissimè, vnde & posse alios fascinare, vel sanare, mouere res loco, pluuias & fulgura elici. hoc illam posse volunt nonnulli per quosdam quos illi somniant radios, *a* alij per spiritus ex corpore vi imaginationis expulsos *b*, ceteri cum Auicenna & Gentili Fulginate solo animæ præstantioris imperio.

a Alkiz. d. li. de Imagin. *b* Paracels. li. de imagin. Pomponat. li. de incantat. c 3 & 4.

Sit i. conclusio, Vis imaginatrix in proprium corpus ad illud alterandum permul- tum valet. Docetur id experientia & ratione. quia potest in corpus suum omnia quæ naturalem coordinationem habent cum imaginatione, vt sunt motus localis in dormientibus, alterationis per frigus & calorem, & quæ hanc consequuntur. nullam verò vim obtinet ad alias proprij corporis dispositiones, quæ naturalem cum imaginatione connexionem non habent, vt puta ad figuram manus vel pedis, & quæ huiusmodi. *c*

And. Ga-tancus li. de miracul. effe-ctuum causis Sibillan. d. c 8. q. 3. c Vide D. Thom. 3. 1. 7. 13. 4. 3. in ad 3. & lib. 3. contra gent. 6.

B Secunda conclusio, satis verisimile est nonnihil posse imaginationem in cor-

pus vicinum arcta quapiam coniunctione & contractu ei copulatum, si tamen & imaginatis sit valdè intensa, & vicinum corpus ad eam affectionem valdè dispositum.

Mich. Medina d.c.7. Gregor. Valentia. 2. 2. dist. 6. 9. in puac. 2 e Gen. 19. f Eclog. 2. de quov. isifico legendus Co lamella. 8 idere vult.
Negat Vairus, sed magni viri alii affirmant, & probant exempla mirifica diuersitatis, plis tam hominum, quàm brutorum, vt cum ex parente vtroq; Æthiope nata proles alba, & arbitrato Iacobi in Genesi oues albæ vel nigræ vel variæ, ex aspectu virgarum suppositarum è. quò referendum illud Calpurnij. f.

*Me docet ipsa Pales, cultum grægis, vt niger alba
Terga maritus ouis nascenti mutet in agna;
Qua neq; diuersi speciem seruare parentis
Possit, & ambiguo testetur vtrumq; colorè.*

Tale, cum Buscoducis personatus illè dæmon cum vxore sua concubuit, asserens, vt sunt petulantes ebriosi, se dæmonem pro-
cudere velle, natus ex eo concubitu infans dæmoni facie similis, qui simul ac natus lasciuire & saltitare cæpit. g plura similia nar-
rant Plinius & Galenus. h Quia tamen hæc omnia possunt solui, dixi tantum esse satis verisimile.

h Plin. lib. 7. Natur. hist. Galen li ad Risonem.
Concl. 3. In corpus alienum disinctum & separatum ab imaginante, anima humanæ neq; p imaginationem, neq; per aliam potètiã, mediantibus vllis spiritibus vel speciebus, vlla mirifica huiusmodi potest efficere.

Con-

Concl. hæc est communis Theologorum & saniorum philosophorum, i & probatur, i. quoniam anima imaginans nullam realem qualitatem rei disinctæ potest imprimere: quod vt in eam agat est necessarium.

Respondet Pomponat. Has species spirituales posse gignere aliquid reale, nempe id cuius sunt species, sicut faciunt ideæ in mète diuinâ. Verum hoc imperitè dicitur. Nam ideæ in mente diuinâ sunt substantia, non accidentia: sunt etiam ideæ altioris ordinis, quàm hi spiritus, nec illæ quidquam in Deo innouant aut mutant. In creaturis verò nunquam visum vt imaginaria species sibi simile producat, v. g. species equi gignat equum, species caloris quam ego imaginor, nudum & argentem alium à me remotum vt calefaciat. Sanè si quid tale valeret vis imaginatrix iam pridem alchymici omnes aureos montes possedissent. Denique spiritus hos necesse est (si sunt) rem esse planè debilem, quæ cum extra imaginantem, velut matris vterum, effusa, statim ab aère circumstante corrumpetur.

Ceterum quæ aduersarij obijciunt exempla, ea vel falsa sunt, vel in ijs imaginationi actio per contactum accessit: quare pertinet ad conclus. secundam.

C Ex his infertur, primò fascinari neminem posse per alterius imaginationem. Secundo

E

mul-

*R Palefiss
Sacri Phi
loso. 68.*

*i D. Thõ.
Vairi,
Medin.
Valenc.
Pici, &
aliorum.*

¶ *Sz bene Aristot. problem. scilicet. 7. § 29. & Gratarol. apud Pöpon. c. 6.* multò minus sanari sic alium posse *l. Tettid* per imaginationem nudã nõ posse pluuiant, fulgura, vel tempestates cieri.

Cui hæc non sufficiunt, legat Pici Mirandulani lib. de imaginat. Marfilij Ficini l. 5. 13. de Theolog. Ploton. & in Prisciani Lydi cõmentar. De Phantasia & intellectu. Anton. Miradulan. lib. 29. de singular. certam. Vairum lib. 2. de fascino cap. 3. & Mich. Medicinam d. cap. 7.

QVÆSTIO III.

An solo contactu, visu, voce, afflatu, osculo, vel nudi lintei applicatione vulnera & morbi sanari, & alia mira huiusmodi perfici naturaliter possint?

Quotquot asseruere, commune hoc ponunt fundamentum superstitionis suę: spiritus per arteriam ex corde promanare, & per visum aspicientis, vel per os loquentis, vel per poros tangentis erumpere, & visi, audientis, vel tacti se arterijs insinuare, indeq; cor petere, & eò efficacius penetrare, quò spiritus emissi vehemēiori voluntate vidētis, loquentis, aut tangentis fuerint.

Prima conclusio, *vis ista* voci non est tribuenda: probatur, quia vox in audientē nihil potest operari nisi per accidēs, ratione soni

ni vel significationis verborum alterans audientem eã quam adfert lætitiã, timore mœrore &c. vt optimè Vairus docuit. *a*

Non obstat quod adferunt, mirabiles effectus malis carminibus Magos operari, v.g. insufurratis quibusdam verbis in aurē tauri, belluam prosterni vt mortuam: rursus alijs, eam in pedes erigi. Parentum quoque execrationes vix vnquam irritas cadere: Nõ inquam hæc obstant, quia illa de tauro ac similia fiunt à dæmone, vi pacti. Execrationū verò effectus, si repentinus, oriri potest ex vehemēti alteratione verecundiã, timoris, tristitiã, si verò lentus sit & tardus, non id putadum sono verborum perfici, sed Deum punire iusto iudicio liberorum nequitiam & impietatem. Huc ego retulerim illud Westphalæ mulieris, quæ diris & deuotionibus filium reddidit inmobilem, quòd ad dæmoniõs operationem alij retulere. *b*

Secũda cõclusio, nec etiã visio sola, vel cũ imaginatione nudã, ad hoc satis efficax est.

B Hoc de fascinatione probant Vairus & Anan. *c* sed de sanitate & similibus effectibus par ratio est.

Supponunt contrariã sententiã auctores, oculum aliquid emittendo cernere cum Platonicis. Sed quomodo iam pridē exhausti nõ sunt visui radij, aut quę hæc vis suppetatrix nouæ semper materiæ? verior lögè,

a d. lib. 2. cap. 11.

b Ananias d. lib. 4. de Nat. dem. c Vairus 2. c. 9. Ananias d. lib. 2.

ac receptior est sententia Peripateticorum & Theologorum, visionem fieri introspectione speciei obiectum repræsentantis: potestatemque videndi, potentiam esse passivam, quæ alterari, non alterare queat. Visio quoque actio immanens est, qua finitâ nihil in obiecto superest, utpote cui nihil accessit, vel in illud trãsiuit. Sunt hæc verissima, multa tamen primâ specie videntur repugnare. Amor ex mutuo aspectu, lippitudo, anicula- rum fascinatio, speculorum vitiatio, galgali, lupi, strutio cameli, gallinacii, & reguli p. visum efficacia; quæ nunc breuiter remoueda.

† Visus amoris initij & incrementi dumtaxat est occasio quædam, nam principio visæ formæ simulacrû visus offert imaginatio- ni: quod simulacrû phantasia voluens ac reuoluens, causa est, cur homo istud obiectum iudicet dignius esse quod ametur & expetatur rebus ceteris. Sic incipit quis amare. Mox amor præsentia rei amatæ fouetur & gliscit: non quod obiectum externis oculis videat (nam & absentes magis amore cruciantur) sed quod assidue de illo cogitet illudque plus quam par est æstimet, & libimet imaginando fomenta & faces præbeat ardori. Etenim si non intrinsecum malum foret, & ab externâ pederet visione; cur cum plures simul eãdem videant & ab eãdem videantur, vnus iste deperit, contemnunt cæteri?

Lip-

Lippitudo & à menstruata visu speculis iniusta maculæ, non ab ipsa visione & oculi organo manant; Sed vel ab halitu infecto per os ac nares erumpente, vel ex concauitibus oculo vicinis, & suffusioni mixtis spiritibus contagiosis. Ad oculum enim est foramen cui indita pupilla, ex qua per neruum opticum visio procedit, actio sanè innoxia. Est etiam foramen cerebri aliud, vnde neruus motiuus de secundo neruorum coniugio natus prodit; per hoc foramen cerebri fundit lacrymas, lippitudinem, & alios prauos humores ac spiritus, & inde per exteriores oculi partes, & orbis ipsius circûferentiam, inter palpebras & tunicam candidam, huiusmodi fluores stillant.

Trux aspectus vetularum, deformi suo squalore ac tæritudine, potest infantulos perterrefacere: timor postea cõcitans humores facit, ut citius morbi erûpant, ad quos tenellum corpusculum iam erat dispositum ac præparatum.

† Galgalum auem inquit si oculos in istericum defigat, sibi morbum, ægro sanitatem adferre: quod si verum, de quo merito Vairus dubitat; retulerim ad occultam aliquam similitudinem ac sympathiam morbi & aui- culæ, non ad eius visionem: hæc tantum occasio est alterationis, quæ rem perficit.

Maximè lupi quia priores viderant, vocis ei facultatè eriperent? Missas fac, bone vir, nu-

gas poëtarum: id potius accidit, quod qui in feram improuisam incidunt, ob micantes eius oculos & adsp̄ctum formidabilem, metuunt vehementius; timor repentinus sanguinem ad cor fugat, & frigus cæteris membris inducit, & subitam totius corporis alterationem, hinc rauedo & vocis impedimentum. Nec vana videtur ratio venatorum, nempe lupum si prior hominem videat, se ad vindictam recolligere, & sic noxium quendam illi, ne clamare queat, vaporem quasi insufflare, qui cum venenatus sit, potest rauedine adferre. Cum verò se ab homine iam deprehensum videt, ac visum fuisse, metuere & fugam meditantem de hoc vapore emittendo non cogitare.

Nec strutio camelus, nec tardigrada & domiporta testudo aspectu pullos ouis excludunt: in arenis enim ea relinquunt, & adspiciunt, solum vt arceant nocitura: postea benigna mater ea tellus calore maturat, sicut & lacertis accidit.

† Ferarum rex Gallinacei metuit aspectum re verâ, nec fucus est dæmonum (vt quidam scripsit d.): sed metuit ex quadâ arcanâ antipathia. Sic enim videas buffone hiante, quasi coactam, miro cum eiulatu mustelam se ori deuorandam inferere.

De reguli seu basilifci intuitu notior narratio est quàm verior. Si reperitur hoc animal,

mal, violêto halitu ac virulento vicinum inficit aërem, iste necat accedentes. Quod addunt si se in aquâ purâ & limpidâ conspiciat, ipsummet emori: dicam verbulo, nō credo. Nam si spiritus isti ex eius oculis exirent; ipsi videnti forent connaturales, quare nec interimerent: Sin connaturales non sint, prius in oculis inclusi debuerant nocuisse, ab aquâ verò eos infici & venerari ridiculum.

C Adijciam his Vairi argumētis, vnū q̄ mihi videt̄ difficilium. Norunt Hispaniæ genus hominum, q̄ vocant ZAHVRIS, nos *Lynceos* possumus nuncupare: cū Madriti Anno c 10. 10. LXXV. versarer, talis ibi puer visebatur. Ferunt hosce videre quæ abdita in penitis terræ visceribus, venas aquarum & metallorum, thesauros, & sub sarcophagis sita cadauera: res receptissima & celeberrima est: & fieri posse cēsuerunt, non Pindarus, Tzetzes & alij poëtæ modò: sed & philosophi; quorum nonnulli vim hanc humori melancholico, & natorum inde spirituum vehementiæ adscribunt. Melior hæc ratio foret, si tātum putarēt se videre nō visa: nunc cum visis veritas respondeat, inanis est: quid sentire, aliàs explicui f, nec muto sententiam, venas aquarum nouerūt, ex vaporibus mane & vesperi locis illis expiratis. Venas metallorum cognoscūt, ex herbæ quodam genere illic nasci solito.

Thesauros & cadauera (dicunt enim, quæ

& qualia) putarim à dæmonibus ostendi & indicari. Potest acies oculorum, quando nullum densum corpus interijcitur, diffusissima spacia transmittere: sed medium istud sarcophagorum aut telluris, tam densum, solidum, & opacum, id vel omnino expers, vel parum capax est illuminationis & pelluciditatis; quæ ad videndum necessaria. Accedit quod hanc isti facultatem videndi solent ad certos dies restringere, seriam tertiâ & sextâ: quod latētis pacti indicium. Quin etiam rubedo oculorum, quæ in Zahuris maxima cõspicitur, plus noceat quam iuuet acumen oculorum.

Conclusio tertia, Neque contactus solus D per se ad hæc est idoneus fatis.] De fascinatione probat Vairus g, sed argumenta id æquè conuincunt de ceteris mirâdis effectib⁹.

Primò Tactus, quatenus tactus, homini datus fuit, ppriæ vitæ conseruationē, nec vim habet aliam nisi tangendi. Si vero vim aliquā habet huiusmodi mira perpetrâdi, vis illa sit oportet salutaris naturâ suâ, vel noxia. Si salutaris, suo pri^o corpori salutē adferret: si noxia, prius necaret eū cui inest: horum tamen nihil cernimus cõtingere. Deinde in omnes æqualiter ageret, quos tãgeret, sanaretq; vel læderet etiam quos nollet. Nullis deniq; foret opus alijs obseruationibus ac ritibus: quæ cuncta videmus aliter se habere.

Scio

Scio farragines multiplices experimentorum contra sententiam nostram adferri: sed parui sunt momenti.

Primò tradunt torpedinem sarissa icam tenentis manum corpusque totum torpescere: hyenæ umbrâ canes obmutescere: serpentem quernis contactam frondibus emori; eandem ibidis penna sisti: viperam arundinis vel faginæ virgulæ percussione obstupescere: vespertiliones folijs platani abigere: eryngium capræ sumtū ore greges totos sistere: cæteras pennas aquilæ pennis mixtas, contactu absumi; lepore marino viso vel tacto, necari nonnullos: lupinas fides si iungas agnitis, istas diffilire. *Respondeo* hæc cūcūta ratione antipathix naturalis euenire: nec valet cõsequentia, si inde ad hominis contactū quo tangit alium hominē argumēteris: nam homo homini specie similis est, nec naturalis antipathia in eadem specie locum habet, illa alia specie differunt.

Secundò illud Lucani de Echineide seu remorâ, vrgent;

— *Puppim retinēs auro tēdente rudentes*

In medijs echineis aquis. —

Respondeo, id cūm semel aut bis tātum acciderit, si accidit; casu ex alia quapiam causa accidisse. Ecquid post tot centurias annorum tam frequenti nauigatione causâ, vt nihil huiusmodi audiatur? certè non mortua

E 5

spe-

species; Vidi vnam apud Iacob. Plateau Tornacensem, habent & alij alias: vis potius illa sistendi conficta fuit.

Tertiò ista fides aliã vnisonã cogit tinnire. *Resp.* cum æqualiter vtraq; sit extensa, nec admodum pculab inuicẽ remotæ sint, recipiunt eandẽ aëris crispatis reuerberationem.

Quartò Magneti ferrum affricatum potest aliud ferrum attrahere. Taurum furentẽ si ficui alliges, statim mansuescet. *Resp.* vtrumq; fieri posse occultã quadã sympathiã atq; cõsensu qualitatum. De tauro tamen non ego credul⁹, nec qui velim periculum facere, scio tamen ad causã physicã referri à Glycã; quod ficus inter arbores fucci plenissima sit. quamobrẽ halitum ex se calidum, aërem sefantem, penetrabilemque emittere, qui tauri alligati ferociã domet, & appensarum carnes autum mollesciat.

Quintò Cum puella napello educata, si Alexander Macedo consuesset lethalis ei, iudice Aristotele, contactus fuisset. *Resp.* non cõtactu solo, sed sudoris & halitus commixti contagione hãc eum pestem fuisse hausurum. Sed contagio nihil habet mirum, neque insolitum.

Sexto Cadauer coram occisore propter præcedentem contactum sanguinem solet fundere. *Resp.* Varias reddi causas, quidã miraculo tribuunt, quidam casui, quo factum

fit aliquando vt cadauer tum cruorem mitteret, cum præsens erat reus homicidij: recensui alio loco multas hac de re sententias, & auctores laudaui *h:* neque adhuc dum video, quid solidius adferatur illã antipathiã, ex vehementi odio occisi in occisorẽ; quod qualitatem i latentem & arcanam impresserit corpori, cum cadauere permanentem: & huc referendum illud Lucretij.

- *Idq; peti corpus mens vnde est sanctia amore.*
- *Nãq; homines plerũq; cadũt in vulnus, & illã,*
- *Emicat in partem sanguis, vnde icimur idũ.*
- *Et si cominus est, hostem ruber occupat horror.*

Vt sit viui amãtis & mortui hostis cõparatio.

Septimò obijciuntur varia curationum genera mirẽ frequẽtia. Inprimis praxis quotidiana militum, qui solo afflatu, osculo, aut nudi linthei appositione sanant, etiam atrocissima vulnera, quam vocant *artem S. Anselmi*. item genus illud *Saluatorum*, vt vocant in Hispania, vel *Gentilium S. Catharina*, aut *S. Pauli*, vt nuncupant in Italia, vel *feria v i. parasceues filiorum* vt nominant Belgæ, qui omnes dono sanitatis in varijs morbis se præditos gloriantur: iuuat eos auctoritas Põpõnatij *lib. de Incantation. c. 3.* qui respõdet, sicut in herbis, lapidibus & animãtibus inueniuntur hæ virtutes sanandi: sic nihil repugnare, quia & in tota humana specie similes vires inueniuntur, vt in vno homine sit virtus ta-

h Comment. in Oßaniã Seneca. 9. 127. i Sic Lẽnius l. 2. de occult. natur mã rac. c. 7. Langius. epist 40. Pictoria. Diolos. 90. 2.

lis lapidis, in alio talis plantæ. Quod ergo planta hæc vel lapis ille possit, idem hominem etiam hunc & illum naturæ vi effecturum.] Implicatior hæc res est, quàm vt vnâ propositione queat enodari. Quare dico primò, Donum conferendæ sanitatis siue curationis, esse donum supernaturale, & gratiam gratis à Deo datam.] hoc certa fide tenendum, ex D. Pauli verbis *k*, *alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitarum in uno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum.*] Tale curationis donum, sed à febribus tantum sanandi habere putantur in Flandria, quotquot nati sunt ipso die Parasceues, quod nequit ad naturalem causam reduci: quare prodigiosa est curatio, & si nihil superstitionis accedat reducenda ad hanc primam conclusionem: non enim absimile vero est, ob dei honorem & mysterij sanctitatem hoc Deum concessisse. Nec etiam potuit nisi virtute diuina fieri, quod refertur Reges Angliæ olim quosdam annulos benedixisse vtilis neruorum contractioni & spasmo. De Regibus Franciæ res clarior est, hoc illis beneficium à Deo quondam concessum fuisse, vt contactu strumas seu scrofulas sanarent. Si vis ea naturalis fuisset, non per traducè hæreditariam regni transiisset

uisset in Regem solum, exclusis cæteris fratribus, quorum sæpè temperies & complexio patri similior, quàm Regis ipsius. Cõditio quoque sceptri seu coronæ, cui comes illa facultas medica, nihil tale poterat naturaliter largiri. De Pyrrhi Regis digito contactu morbos sanante, iure optimo Anton. Mirandulanus censuit hoc mendacijs incredibilibus adnumerandum. Nihilominus.

F Dico 2. negandum non est aliquando nõnullos inuentos & inueniri qui solo contactu sanant: hæc conclusio probatur legendis sanctorum passim, & quotidiana experientia. Et hæc sanitates cõferuntur interdum dumtaxat ad certum tẽpus, vt legimus B. Petronillam à S. Petro spirituali eius parente ad breue tempus sanatam fuisse: & quod narrat Mich. Medina / de puero quodam Salmanticensi, interdum ad totam vitam nõ redeunte morbo. Ad tempus quidem id contingit, quando sanans id à Deo impetrauit certã ob causam, maiusq; bonum sanati, v. g. ne sanitate is abutatur, aut ad maius meritum patientiæ: alioqui ordinariè curationes miraculosæ perfectæ esse consueuerunt. Sannatio verò naturalis fit ad tẽpus, quãdo subsecuta in melius immutatio proficiscitur ex sola vi imaginatrice ægri, vt de puero illo cõsuevit idem Medina.

Dico 3. Saluatores illi seu Saluatores potius

l. d. li. 2.
c. 7.

k. r. Cor.
12. 8. 9.

†

m Victor.
relect. de
Magia.
Veracru.
lib. 2. de a-
nima spe-
culat. 2.
n Manu-
al. cap. 11.
Num. 36.

tius (vt in Hispanijs vocantur) nec possunt
districte & in vniuersum damnari, nec etiam
in vniuersum approbari] etenim potest fieri
vt aliquando nonnulli habeant donum sa-
nitatis: sic Victoria & Veracrucius *m* & sic
admittenda quæ *n* Nauarrus scripsit his ver-
bis; Porro illi qui vulgò Salutatores vocan-
tur (quantumcunque aliàs sint perditissimi
homines) licite possunt suo munere perfun-
gi: quoniam gratia illa gratis data huiusmo-
di hominibus à solo Deo conceditur in vtili-
tatem aliorum, & allegat Margaritam con-
fessor. Sed hoc nimis generaliter dictum. ra-
rò enim sicuti vtuntur, licite vtuntur: nec
credendum tot hominibus pessimis hoc do-
num à Deo attributum. Quamobrem con-
sulo Vicarijs & Officialibus Episcoporum,
cæterisque ordinarijs, vt priusquam permittat
eos hoc curationis munus obire, diligenter
examinent, an naturalibus vtatur remedijs,
an verò per gratiam gratis datam, an per pa-
ctum cum dæmone operentur: quæ sunt ex
circumstantijs cognoscenda. Quod vniuer-
sim non sint reiiciendi, probatur, quia nun-
quam abbreviatur manus Domini, ne hanc
gratiam quibus vult largiatur: certum tamē
puto hanc nunquā largiri eum nisi Catholici-
cis: hætenus enim nulla hæretici miracula
fecerunt.

Dico 4. solo cōtactu aut sibilo aut osculo

na-

naturaliter quemquam alteri grauem & ve-
rum auferre mōrbum, vel vulnera sanare, vel
ferrum extrahere posse, non credo: hæc con-
clusio tota est contra Pomponatium, & quo
ad contactum etiam repugnat Veracrucio:
illius fundamentum iam posui, huius autem
hoc est: naturali complexione vel constella-
tione quidam sunt nociui, quod in fascina-
tione patet ex solo aspectu: ergo ex ijsdem
causis quidam naturali complexione vel cō-
stellatione erunt salutare & medici. Sed
tam paucis verbis multa supponit, non con-
cedenda. primò quod de constellationibus
Albertum secutus ait, verum non est. Si lo-
quitur de constellatione quando iste nascē-
batur: omnes eam vim habituri, qui tum na-
ti, quod quis credat? si de constellatione sub
tempus contactūs, poterunt sanare omnes
quot quot tunc tangunt, si de vtrāque simul;
annus ille magnus intercesserit oportet, qui
eandem stellarum posituram & influxus re-
duxerit quando tangit, qui erant quando
natus: at quis tanto viuit vel vixit tempore?
Alioquin non poterit hoc aliā die præstare,
quàm quando posituræ & qualitas ista quæ o-
portet acciderit, quàm igitur incerta futura
hæc curatio? Secundò quod vulgarem il-
lam de fascinatione opinionē admittit, hoc
postea docebo prorsus à verà Philosophia a-
lienū. Tertiò peccat illatione, nec enim se-
qui-

quitur, nociua est qualitas hominis in hominem, ergo & qualitas sanatiua: nam auctore Aristotele o plura necessaria ad sanitatem, quàm ad ægritudinem: malum enim ex quouis defectu, bonum ex integra causa. Deinde contagio solo hauritur afflatu: in hac curatione sedulò obseruant modos tangendi certos, numerum & alias ceremonias. Accedunt multa suspitione plena & periculo. Primò quod salutatores isti dicunt ad virtutem hanc exercendam multo vini potus opus se habere: fieri autem non potest vt vini potus profit ad contrariorum morborum curationem: si profit frigidis, non proderit calidis. Item solent panem à se admorsum porrigere morsis à cane rabido, vel infectis toxico: cui pani neutra causarum Veracruccij suffragatur. Tertiò dicunt in præsentia alterius saluatoris vim maiorem salutandi habentis se sanare nequire: quod est absurdum: deberet enim potius vis illa, si naturalis esset, magis intendi. Quartò mètiuntur cum dicunt naturaliter vnum saluatorè ab alijs saluatoribus cognosci, licet eum prius nunquam viderint: quod signum alicuius notæ illis à dæmone impressæ. Sanè plerisque rotæ vestigium inest, vt dicitant ipsi, S. Catharinæ. Quintò falluntur dum putant hanc vim competere septimo cuique filio, si masculinum ordinem fœmineus par-

tus

tus non interruperit. quod est ridiculum. Sextò sepè iactitant sibi reuelari, quæ procul in eorù absentia gesta fuere, vt ille qui Torquemadæ patrem à morsu canis rabidi sanauit: narrat Historiam ipse Torquemada p. Septimò glòriantur sine nocumento se tractare posse carbones & ardentem clibanum subire, quæ naturaliter fieri nequeunt, nisi se præmuniant lotionè vel inunctione rerum frigidissimarum, quæ tamen non possunt nisi ad modicum temp⁹ ignis actiuitati resistere. Vnde & Vairus q narrat, ex hoc grege quendam cum ingressus furnum fuisset, & alius eo ignaro ianuam occlusisset, ibi flammis absumptum.

p. Horti
Florinz
colloq. 3.

q. li. 2. de
Fascino
c. 11.

H Venio ad Pomponatij fundamentum, & respondeo lapides, herbas & animalia, quæ vim aliquam beneficam huiusmodi à natura acceperunt, eam obtinere ex temperamèto certo & definito totius speciei. Fit enim inde vt omnis magnes ferrum attrahat, omne rhubarbarum bilem expurget, omnis rupica morbum ictericum sanat. Oportet ergo si saluatoribus vis ea naturalis inesset, ratione speciei humanæ eam accepissent, & sic omnes homines ea vi pollerent. Si ratione indiuidui & singularis complexionis hoc vni tribuis, quod alteri adimis: cur non in magne quoque & rupica hæc diuersitas ratione indiuidui reperitur, vt vnus magnes

F ne-

nequeat, quod potest alter? Neutra ergo ex parte similitudo locum habet. Item quod rhubarbarum bilem temperet, id facit ratione peculiaris sui temperamenti. Cūcta enim speciei illius individua & nulla alterius, eodem planè modo morbis medentur. Sed in hominibus non potest esse hæc similitudo & paritas temperamēti: quia hominis forma diuersissima est à formâ rhubarbari; quare & temperamentum corporis discrepat à temperamento rhubarbari. Nam alias longè requirit dispositiones materiæ forma hominis, quàm forma plantæ, succiue. Quo ergo pacto vis eadem naturalis ratione temperamenti cōpetat homini; quæ rupicæ, vel rhubarbaro?

Quo ad illos autem, qui genus & cognationem, B. Pauli tumidis buccis crepant, sequē angues sine læsione contrectare posse: iam plerisque impostura cognita est, solere prius contra morsum sese antidotis præmunire.

De militari illa vulnerum curatione, audacter dico niti illam dæmonico pacto, & ex genere suo id lethale crimen. Blasphemum quoque est vocare artem. D. Anselmi, quæ fuit magi illius Anselmi Parmensis commentum. Accedit quod sic à vulneribus aut morbis, sanati, postea dolores in grauissimos & sæpè morbos sæuiores reincident, & vt plurimum vitæ exitum pessimum

mū fortiantur, quod possem mihi notorum multorū exemplis astruere. Sed parco nominibus mortuorum.

Restat quiddam Alberti Magni, s̄ qui refert duos se vidisse pueros, quorum vnus cū ^{ſ ex libr.} ferretur iuxta ostia clausa, omnia quæ ad dexterum eius latus sita aperiebantur: ab altero vero idem in sinistris ostiis præstabatur. Cur non ergo ferrum ex vulnere ad solum contactum vel præsentiam alicuius excidat? Verum nec Aristoteles nec quisquam rectè philosophantium hoc est crediturus: mirandumque vehementer vnum Albertum, plura narrare solum se huiusmodi creditu difficilia vidisse, quàm ad illum vsque (vt ait Anton. Mirandulanus) cæteri qui existant scriptores tot sæculorum simul omnes.] Si tamen hoc accidit, dæmonis præstigiis ascribendum. Cuius etiam pacto & incantationibus fretos fuisse Pŷylos & Marsos, satis colligitur, ex Plutarcho, Plinioque.

CAPVT IIII.

De Magiâ artificiali.

HÆC mira quædam perficit per humanam industriam: tantum enim nunc loquor de operatrice; diuinatorix suum locum referuo. *Magica operatrix artificialis*

& ipsa duplex est, *Mathematica* & *Præstigiatoria*. *Mathematicam* voco quæ nititur principiis geometricis, arithmetiis, vel astronomicis. Huius exempla sunt, Sphæra illa Archimedis, secundum Claudianum vitrea, de qua M. Tullius, *a* & in Siracusanarum obsidione nauium per specula combustiones *b*: Archytæ columba lignea volans *c*: Leonis Imp. aliculæ aureæ cantillantes, *d* & Eoëtij arææ volantes & cantillantes, serpentes ex eodem metallo sibilantes, & similia multis narrata *e*. Hæc Magia vocatur ab Herone & Pappo *ἰσοματῆσις*. Supponendum autem nihil hæc efficere posse quod rerum naturæ repugnet: quin imo indigere causarum naturalium ope certo motu & dimensionibus applicatarum, vt in speculis illis Archimedis, & hydraulicis nostris & automatis patet. Quare si & *Miasma* quis effectus proponatur causarum naturalium efficacitatem superans, ille ad prodigiosos referri debet, etiam si humana industria ad instrumenti cōfectionem motumue concurrerit. Idcirco dissentio à Guilh. Parisiensi, Medina & aliis, qui caput æneum Alberti Magni (quod narrant) humano credunt artificio articulatè locutum. Nec enim humana industria huc vsque pertingit: nec naturalis ratio patitur, vt res inanimata, vocem humanam ad libitum interrogantium respondendo, emittat. Nam hæc vitam & re-

spirationem in loquente, & perfectissimam vitalium organorum cooperatione, & discursum quendam loquentis requirunt. Quæ cum hic capiti defuerint omnia, si loquebatur, ille in capite loquebat qui in statuis idolorum oracula fundebat: qui solus cacodæmon fuit. Notum enim simulacra vocis propria expertia fuisse. *Simulacra*, enim *Gentium argentum* & *aurum: os habent & non loquuntur, neq; enim est spiritus in ore ipsorum*. Fuit illa sententia Guilhelmi, olim Hermetis, sed à Theologis confutata iam pridem *f*.

Altera species ludicra & deceptoria, vocari potest *Præstigiatrix*: cuius effectus non sunt quales aut qui videntur, ad eam pertinent pleraque quæ ab agyrtis, circulatoribus & funambulis creduntur patrari incantationibus, cum agilitate pedum vel manuum fiant, vt quæ de Reatino quodam narrat Pomponatius: interdum fiunt etiam per animalia bruta longo vsu edocta, vt quæ Ioannes Leo narrat de asino & camelo *g*: interdum per meram imposturam & meatus occultos aliquibus subingressis, vt faciebant sacerdotes Beli qui à Dracone cibos deuorari fingebant: *h* vt fiebat in celebri illa solis mensa *i*, quam vulgus peregrinorum putabat spontè sua cibos suggerere, reuera tamè cibi à vicinæ vrbis incolis suggerebantur *k*. Vt etiam accidebat in scititiis illis idolorum

Pl. 134. v.

15.

fD. Thō.

li. 3. contra gent.

c. 104. Vt

lencia 2.

2. disp. 69.

12. p. 2.

g. Descrip.

tio. Asiri-

cali 8. &

li. 9.

h Daniel.

14.

i D. Hie-

ron. epist.

103. ad

Paulin.

k Herod.

li. 3.

amoribus ac stupris, de quibus Iosephus, & Rufinus l.

Thaumaturgica, vt & Magia naturalis p se bona est, & licita, vt omnes artes per se sūt bonæ. Per accidens vtraque fit illicita. Primò quando in malum finem referuntur. Secundò quādo scandalum oritur, eò quòd putetur hæc fieri demonum operâ: quare non deberent huiusmodi permitti, nisi circulatores publicum & idoneum à Catholicis haberent artis suæ testimonium. Tertio si quod inde spirituale vel tēporale damnum corporis aut animæ imminet ipsi circulatori, vel spectatoribus. Ex hoc enim capite damnantur, qui sine necessitate vel causa iusta se mortis periculo per lusum exponunt m.

Cæterum Naturalis & Artificiosa Magia, duo sunt velamina, quibus se oculere solet Magica Diabolica. Semper enim vel naturæ vim mentitur, vt in iis quæ de astrorum influxu, & temperie hominis superiore capite differuimus: vel mentitur artificium, vt in characteribus, imaginibus & huiusmodi, de quibus nunc disputandum.

QVÆSTIO I.

An vis characterum, annulorū sigillorum, aut imaginum sit qualem Magi contendunt?

Cum

ACVM Magis sentiunt Ptolomæ^o, Aphrodisæus, Porphyrius & alii Platonici, & stultissimi Artephius ac Thebith, ex recentioribus Pomponatius, & Anton. Mizaldus in Centur. Memorabil. sed superstitiosè.

Verè & prudèter negarunt Hippocrates, Galen^o & quos citabimus infer. q. 3. omnes. Sanè rē acu tetigit Tatianus Assyrius cēsens si quid his efficiatur, id ex constituto fieri, dūtaxat quia dæmones hæc sibi signa constituerunt, & quasdam quasi tessaras militares aut pacta conuenta, vt homines solent verborum certas formulas. Moses Maymon p. nunciat a, mendaces & stultos esse, qui soli figuræ, soli scripturæ, solis denique lineamētis aut vocibus aère fracto natis tantam mirabilium potestatem adscribunt. consentiunt Theologi & Iurisperiti nostri b.

Notandum ex Conrado Wimpina, c Magos triplex genus imaginum seu figurarum habere. Quibusdam adhibendas docent suffumigationes & incantationes, & per quinquaginta quatuor angelorum nomina exorcisationes, & talia quæ perfida sunt & manifestam continēt idololatriam. Primò quia hæc nomina non nisi à dæmonibus potuerunt accepisse (quod Cardanus fatetur d.) Secundò quia dicere q̄ tales fumigationes honorent Deum, aut Deo placeant, est error in fide: dicere autem quod talibus vti, non sit

F 4 da-

dæmones sacrificio honorare, & ideo dam-
nabiliter *ἰδωλασέβειν*, etiam est error. Vtrū-
que definiuit Facultas Theologica Lutetia-
na. *Artic. X. & XI.*

Alterum genus imaginum characteribus
& sculpturis innititur barbaris & peregrinis
in quibus sunt noue caldaræ & nomina qua-
tuor principum huius mundi cardinum, &
ter septem nomina ex Mahumeticis deliriis
Arabum decerpta: quas illi figuras auctori-
bus tribuunt Germoni Babylonico, Hermi-
ti Aegyptio, & Thori Græco: tales etiã nu-
merat quatuor Salomonis annulos: talia pa-
tet cuncta annumeranda primo generi su-
perstitiosorum & execrabilium, nec vim vl-
lam habere posse nisi à dæmone, quo Docto-
re & Dedicatore miseri ea acceperunt: quæ p
se vana & inania esse, de liciis & laminis agēs
docuit D. Hieron. e. Fatentur etiam ipsimet
Albertus Magnus, & Rogerius Baconus. Est
etiã in fide error, quod vnus dæmon sit
Rex Orientis, alius Occidentis, & præsertim
suo merito f.

f. Artic. Tertiam speciem genuit axioma quod-
Paris. 25. dam Ptolomæi, vultus inferiores cælo sub-
iectos vultibus cælestibus; & hinc intulere
g. Trullia scorpis omnes terrestres regi à scorpio cæ-
Albertus lesti, pisciculos omnes fluuiariles à cælesti-
Baconus bus piscibus. hoc nugamentum defendunt
Majaldus cū Ptolomæo p multi g. Sed superius iam ex-

par-

parte hoc confutatum fuit. *h* nunc addo, si *h* *sep. c. 3.*
tam potens illa correspondentia imaginariæ *9. 1.*
figuræ superioris in hanc veram figuram in-
feriorem, cur adiungunt ritus quosdam su-
perstitiosos? v.g. vt si talem expetas effectū,
in tergo figuræ eum debeas inscribere, si cō-
trarium, in fronte, idque faciendum aliquā-
do manu dextra, aliquando læua; sigillum
modò fodiendum capite deorsum, modò ca-
pite sursum, & cætera de hoc genere. Vnde
nihil vereor concludere cum Gersone, &
Wimpina, hanc etiam vltimam speciem su-
perstitiosam & damnatam esse. Fundantur
enim hæc omnia in illo aphorismo Magico
libri impij, qui inscribit Arbatel *ארתבאל*
in Septena 2. vbi traditur quòd quando De-
us nomina reb⁹ vel personis imposuit, simul
cum nominibus vires & officia quædam illis
distribuit, & ita characteres ac nomina cō-
stellata (. *h. Imagines sub certa constellatione*
formate & nominate) habent vim non ratio-
ne figuræ vel pronunciationis, sed ratione
virtutis seu officij illius quæ Deus ad tale no-
men vel characterem ordinauit.] Hoc totū
est mendacium confictum ad stabiliendam
hanc superstitionem. Nomina quidem De-
us in scripturis imposuit sanctis quibusdam
mysterij significandi causâ, & officio eo-
rum, quo isti functuri, conuenientia: sed
ipsi nomini DEVS vim effectiuam nullam

indidit. Animantibus vero cunctis Adam nomina indidit, non Deus.

Par ratio est de annulis & sigillis Magicis, quantumuis præferant speciosissima nomina, Machabæorum, Salomonis, Elizæi, Zachariæ, Constantini, & quorundam sanctorum; quibus nominibus etiam interuenit blasphemia, dum hosce sanctos fingunt nefariè Magicis initiatos, item quia signū crucis, quo in signo vicit ille Magn⁹ Imp. annumerant sigillis suis dæmoniacis.

Denique certò tenendum quando effectus aliquis sequitur vsu characterum, annulorum, sigillorum vel imaginum; quod fieri interdum cõtendunt: id totum à dæmone fieri, qui constitutarum à se nugarum credulitatē conatur vel de nouo mentibus inferre, vel insertā profundius & stabilius infingere.

Sed negotium facessunt Pomponat. & Caietanus. Ille, cum obijcimus, pentagonos, circulos, & alia huiusmodi signa aut characteres, duntaxat esse qualitates quasdam quantitatis: ipsam verò quantitatem non esse principium operatiuum: Respondet, non esse figuram principium operationis, sed tamen ad operationē plurimum cōferre. Sic enim deformē materiæ figuram, hominis animo tristitiā, speciosam verò eidem gaudiū adferre: quod sine ratione ab eo dicitur, quia Magici characteres nihil neque pulcritudinis, neque

deformitatis notatu dignæ, aut idoneæ ad has passiones gignendum habent. Quod cum ipsemet videret Pomponatius tandem confugit ad credulitatem ijs vtentium. Verum crudelitatis non maior vis est, quam imaginationis; da qua vide dicta præcedenti capite.

Caietan. vt erat acuto ingenio & peracri, vltro etiam communem sententiam nonnullis laceffit. k

Primò sic ratiocinatur. Figura licet nõ sit ipsam principium operationis, est tamen conprincipium: ergo, vt est figura, habet peculiarem effectum. Antecedens probat, tum quia in artificum instrumentis efficit figura, vt illa sic vel sic operentur: tum quia ferrum latum super aquas fertur, quod si in formam aliam contrahas demergetur. Respondet figuram esse conprincipium in motu locali, & operationibus quæ per hunc motum fiunt, vt sunt variæ diuisiones continui per dolabram, per malleum, per asciam, per seram: non vero in operationibus quæ fiunt per alterationem, neq; id probant eius confirmationes, quarum etiam vltima fortassis falsa est: vix enim ferrum in tantam latitudinem queat extenuari, vt porosum fiat, & aquis immersibile. Sed esto fiat, erit non ratione figuræ, sed ratione quantitatis, quæ nõ differt ab ipsa substantia secundū multos

quæ

† Plato. 2.
de Repu.
Traillia-
nus lib. 10
c. 1. Philo-
sophia li. 3.
Sita Apol-
lonij. Iose-
phus li. 8.
antiq. c. 2.

k 28 q. 106

a 2.

†

quæro enim qua figura velit esse ferrum, circulari, quadra, an pentagona? si dicat, hac vel illa: inferam idem fore si alia sit formata lamina: æquè tenui & lata figura: quod indicium est nihil operari figurâ, si dicat qualibet in figura sufficere illam extensionem & diductionem ferri, certè fateatur necesse est à figura hoc non pendere. Non minus enim differunt extensio quantitatis & figura quantitatis & figura quantitatis extensæ impressa, quàm albedo à superficie parietis dealbati.

Secundo adfert fundamentum illud tertiæ speciei imaginum, quod iam explosū est.

Tertiò prætendit auctoritatem D. Tho. quasi sanctus doctor. *d. cap. c i v. concesserit*, imagines hæc virtutem aliquam de cælo habere, quatenus sunt imagines, & rem constituent in specie artificiali. *Respondeo D. Thomam cum eo capite hæc superstitiones impugnet*, hoc tantum ex persona aduersariorum dixisse, quasi dicat, licet tibi de imaginibus id concederem, de caracteribus tamen hoc falsum foret.

Quartò subdit, videri durum & difficile eos omnes damnare, qui talibus vtuntur imaginibus. *Respondeo stultorum esse numerum infinitum*, ideo sufficere quod revera res sit mala & supersticiosa. Hactenus sufficiant dicta: plura suppeditant, qui ex professo de hac re l.

Langius d. epist. 34. Medina d. c 7. fol. 72. Ananias d. li. 4. Corda. li 16. de Variet. li. 18. de subtilia.

QVÆSTIO II.

An numeris magica vis vlla insit?

PARTES Orthodoxi passim de numerorum connexionione multa philosophantur: iidè tamen duntaxat in hac proportionè & connexionione numerali diuina quædam mysteria contemplantur, nec vllam vim naturalem vel Magicam numeris ipsis, qua tales tribuebant. Pythagoræi verò & Platonici, putidè superstitiosi hac in re fuerunt. Sit

Conclusio, Numerus, qua numerus est, nullam neque naturalem, neque supernaturalem vim operandi Physicam continet.] Hæc pbat optimè Leonard. Vairus li. 2. de fascino c. 11. & Catholici cæteri ad vnum, concedunt præsertim quotquot numerum, nihil reale esse à rebus numeratis distinctum contendunt. Quid enim operetur, quod ipsum solummodo imaginarium est? sed & ab illis concedenda conclusio, qui volunt esse aliquid reale rebus numeratis superadditum. Patentur enim, numerum esse quantitatem: quantitas verò per se non est operatiua, nisi fortè motus localis, de quo nunc non agitur. Denique quæcumque de figura diximus, eadem in numeris locum obtinent. Numerus enim est quantitas discreta cuiusquam

quàm continuè non potest esse maiorefficitas.

Cur igitur (dicat aliquis) manus climactericus homini solet esse lethalis, & octimestris partus minimè vitalis, si non aliquid momēti numerus habet? Quoad partum octimestrem, id contingit, quia semen humanum multiplex est, quoddam perficit fœtum septimo mense, & tunc fœtus post sextum mensem conatur exire: quod si non reperit magnam resistantiam, tunc, validus exit & robustus, si verò reperit, cōtinua illa mensis pugna debilitatur, & octauo mense debilis atq; inualidus admodum p̄dit in lucem. Aliud semen perficit fœtū nono tantum mense, & tunc fœtus ante hunc mensem nō conatur exire, soletque tunc adeò robustus esse, vt impedimenta cuncta contraria, vel ei non resistent, vel per resistantiā, quando mater vterum fert diutiùs, non admodum debilitetur. *a.* Annorum climactericorum ratio, vt & Criticorum dierum, potissimū pendet ab humorū & complexionis, quæ in hominibus sunt, ratione ac periodo quadam naturali.

a. Vide Hippocrasem lib. de Octimestri partu.

Ex dictis sequitur, si quos Pētaphylli herba effectus habeat, nō ipsi quinario sed substantiæ foliorū tribuendos. Superstitiosum autem esse, quod vnum eius folium ephemeram, tria tertianam, quatuor quartanam fa-

nent,

nent: item quod heliotropij grana tria tertianæ, quatuor quartanæ prosint: item alia huiusmodi in medicinis per ligamenta seruari malo exemplo solitis, tale quoq; fuerit arbitrari pilulas seu catapotia impari numero p̄prodesse quàm pari, licet æquali præbeantur quātitate. Musici numeri vi magna pollent, non vt numeri, sed vt tonorum varietate, & soni modulamine suauiter animum afficientes.

Ceterum fraus ac dolus Magorum numerariorum ex eo quoq; deprehenditur, quod Archimagus ex Proclo tradidit, non agere ipsos de numero sensili & materiali, sed de formali (vt vocant) & rationali. Etenim ratio formalis numeri nihil est aliud quàm illud ipsum, quo plura indiuidua, plura sunt & ab vnitare recedunt, quod siue sit pura negatio, siue quid positium, certè nihil ad operandum efficax indiuiduis adiūgit. Nimirum nebulones sub hac voce formalis numeri, aliquid occultunt, quod ad ipsam dæmonis ex pacto operationem pertineat. Confirmatur hæc coniectura vehementer, quia prisca hæretici, qui numeris multum tribuerunt de Magia ijdem conuicti non semel fuerunt. De Basilidianis id Irenæus prodidit *b* post quem cæteri *c* idem de Marco constat vetustissimo illo hæretico, *d* & de Gnosticis omnibus *e*.

b lib. 1. cap. 23. c Tertul. de praescr. c. 46. Epiphan. haeres. 27. c. 5. alij. d Irenæus. l. 1. cap. 12. e Irenæus. l. 2. c. 27.

Cau-

fl. 17. c. 10

Cautè igitur legenda quæ de efficacia imparis numeri maiore quàm paris congerit, nec satis digerit, Petrus Gregorius in Syn-taxi artis mirabilis f: qui quod eam sententiam tribuit orthodoxis patribus D. Hieronymo, & Cypriano, magnam illis iniuriam facit. Cumque loca eorum nulla citet, meritò vanitatis ea in re arguitur, dum quod patres de imparis numeri mysteriis, (quod vnitas, & trinitas in sacrosancta cernantur Trinitate) & præstantia differunt, hoc ille ad nescio quam vim physicam cum Agrippa Mago & hæretico, quem patribus testem adiungit, ne quid dicam grauius, inconsideratè retulit. Vide D. Hieron. apolog. pro libris contra Iouinianum sub finem, & deprehendes meritò hæc à me dici, & ab Hieronymo, Origenem, Tertullianum, Cyprianumque citari, quibus hoc Petrus Gregor. impexit, videndum etiam ne quid vanæ superstitionis in sit libro Fabij Paullini, *De Numero Septenario*: quem librum quod non legerim, nequeo certò affirmare, qualis sit, vtilis an noxius.

Q V Æ S T I O III,

An verbis & incantationibus vis in sit morbos sanandi, aut miracifica perficiendi?

Videtur Origenes non immunis ab hoc errore. Sanè hoc voluere medici valde superstitioni, Q. Serenus, & Aëtius, & alij conatur Trallianus etiam Galeno adscribere: consentiunt Arabes ferè omnes, Cabballistæ & recentiores Iudæi, Magi quoque omnes, cum Agrippa, & Paracelfo: Plinius & cum eo recentiores quidam, qui Platoni nimis additi d. Verùm hi omnes diuersis fundamentis nituntur. Quidam impiè negant, curandum hisce rebus dæmonum opera interueniat, nec ne (vt Paracelsus) qui proinde satis indicant ea naturaliter non perfici: & hoc dicere hæreticum est. Alij (vt quos citauit medici, & Plinius) solis adherent experimentis, & quæ fieri vident, leuiter nimis illis ipsis, quæ cernunt adhiberi, medijs adscribunt, de ijs quæ non vident nihil cogitantes. Platonici quoq; Physiologi minus additi, Magicis autè nugis nimis creduli, faciliè pro naturalibus superstitionosa multa receperunt, contra hos omnes hanc statuimus

B Conclusionem, Nulla vocabula vim habent naturalem vulnera vel morbos sanandi, vel noxas alias depellendi.]

Dixi, Nulla (negans de quouis verborum genere) siue verbis prolata, siue scripto comprehensa; siue sola & incomplexa (vt vocat) siue complexa & in propositionem vel orationem aliquam verbu aut profa relata siue

a lib. 1. c. 6
 cor. 4. Cel.
 sum
 b Serenus
 lib. de re
 medi. Aëtius
 li. 8. c.
 s. Obstantius
 annus 17
 Euporistis, Mart.
 cel. c.
 Trallianus
 nu. passim
 c. lib. 2. c. 2.
 d. Prusio
 Positio
 Magicis
 Ficin. lib. de Vita
 studiosorum
 Pompona. Ec.
 ex l. C. etiam
 Gwilland. de
 sortileg. g.
 & Per.
 le Loyer.
 l. 1. de spec.
 Str. & l.
 c. 4. Ni
 quis it

ios velit
excusare
dicendo
loqui de
verbis vt
sunt pa-
cto nixa:
sed hoc
foret im-
propriè
vim ver-
bis tri-
buere.

קבא
חור
e Num. 5.

†

significatiua, siue nihil significãtia, siue He-
bræa, siue alterius linguæ; siue dicta cum si-
bilo aut afflatu, siue aliter quomodocunquè
absente vel præsentè ægro.

Dixi, *Vim naturalem*, quæ Zelotypiæ illa
adiuratio & lex TORATH KINA, quicquid
habebat efficacitatis, de sursum habebat; fe-
rè sicut hodie preces Ecclesiasticæ, formulæ
sacramentorum & Sacramentalium, & exor-
cismi, vim habent supernaturalẽ ex Dei in-
stitutione vel gratioso concurrenti modo:
qua de re non est nostri instituti nunc disse-
rere. Nec enim (quod pro tota hac materia
notandum) nunc agimus de opere naturali,
vt opponitur operi animali, vel operi libero,
vel operi violento, sed vt opponitur operi
artificiali, vel etiam operi supernaturali. De
ad huius vniuersi perfectionem primò sta-
tuit quẽdam *ordinem naturæ*, dum rebus sin-
gulis largitus est naturam suam atque essen-
tiam peculiarem, & singulis dedit proprias
huic naturæ congruentes operationes, quæ
vocantur *operationes naturales*, quia naturæ
suppositi sunt cõuenientes. Deinde De^o ad-
didit alium *ordinẽ supernaturalẽ*, qui potest di-
uidi in duas species, prima est *ordo g. a. i. e. seu
miraculosus*, (pro iisdem enim hæc duo nunc
sumo) ad quem ordinem pertinent quædam
operationes quæ vires hominũ & angelorũ
exsuperant: quarum operationum

prima-

Principium non est rei singularis natura, sed
ipsa illa Dei gratia, voluntas absoluta, & om-
nipotentia, hæ dicuntur *operationes gra-
tia, & supernaturales strictè* sumpta voce, item
operationes miraculose. Altera est, *ordo prodigi-
osus*, qui ordo rei ipsa non excedit terminos
naturalis ordinis, sed tantum dicitur excede-
re ratione modi, quæ vel omnes homines vel
pleriq; ignorant, & ideo solemus eum quoq;
vocare supernaturalem largè accepto voca-
bulo, clarius autem ac significantius vocatur
ordo *præternaturalis*, ad quæ referuntur mul-
tæ mirificæ operationes factæ per bonos vel
malos angelos motu locali, vel subita natu-
ralium agentium applicatione. Quoniam
verò in his, effectus naturæ rerum secun-
dum essentiam non repugnat, nec modus
operandi vires angelicas exsuperat, ideò ta-
les effectus potius sunt naturales latè sum-
pta vocè, quàm supernaturales, aut mira-
culosi propriè loquendo, & præternatu-
rales, quàm contrarij naturæ aut violenti:
quia tamen vulgò censentur ordinem na-
turæ superare, ideo solent supernaturali-
bus annumerari, sed propriè ac pressè præ-
ternaturales: aut miri, aut prodigiosi de-
bent vocari. Tres ergo Deus ordines statuit,
naturale, miraculosum, & prodigiosum: seu,
si duos malis, naturalem & supernaturalem.
His alium adiunxit ordinem homo, nempe

G 2

Re-

*f. lib. 1. in
prim. D. de
extraord.
cognit.
g Hippo-
cra lib. de
sacro mo-
bo. Gale-
ni l. 6. &
10. sim-
plic. me-
dica. Fer-
melij de
abus. rer.
causis. lib.
8. c. de cu-
vat. sup.
nat. Beni-
uenij. lib.
de abdit.
morb.
caus. 10.
Langij e-
pist. 33.
Erad. Va-
lesij de sa-
cra Phi-
losop. c. 3.
Augerij
Ferrer. l. 2
method. c.
11. Scha-
lig. lib. 16.
de iusti-
lit. c. 349.
& Theo-*

Rerum artificialium, quando res naturales fini à se intento accommodans, & applicans, diuersas rebus formas inducit, quas illis natura non tribuisset, nisi industria humani intellectus adlaborasset. Nunquã tamen potest humana industria quicquam efficere, q̄ rerum naturę repugnet: quare naturali ordini accedit iste artificialis, non verò eum destruit, & subseruit potiùs quàm transcendit: & naturale in hac & cæteris hoc tractatu quæstionibus primo tantùm illo modo sumimus, vt tres illos alios ordines excludamus, artificialem, prodigiosum, & miraculolum.

Notandum præterea, naturalem effectum à natura non produci, nisi motu vel mutatione: sanitas autem mutatione fiat necesse est; mutatio non contingit sine qualitatum adiuuarum virtute, actiua qualitates ad operandum exigunt subiectum aptum & idoneum ad agendum præparatum.

Ex hoc fundamento cõtra cunctas aduersariorum machinas valdè confurgit conclusio, quæ fuit omnium Patrum, excepto fortassis Origene, D. Thomæ, Gersonis, & Theologorũ cunctorum (quod sciam): Vlpiani etiã f. l. C. negantis incantationes medicinis annumerandas, fuit medicorum ḡ & philosophorum saniorum h.

Vt auctoritate, sic & rationes præualeant. Sic enim ratiocinamur. Verba nullam vim

neque artificialem, neque naturalem, neque supernaturalem habent ad huiusmodi effectus, de vi artificiali, nemo vnquam vel suspicatus fuit. Supernaturalis si foret, gratiæ aut miraculi foret, hoc autem dici nequit, quia Deus nihil tale promissit, nec Ecclesiæ reuelauit, quale Magi iactant: nec iuuat Deus Magicas incantationes: nec in Beelzebub sic operatur, ne gloriam illi suam eã mensurã cõmunicet, quã solet Angelis & Beatis. Vnde apparet quàm incautè nuperus ille Homeri interpres Spondanus, soleat repetere illud axioma; Dei bonitatis esse ad cuiusque gloriam pertinere, tam admirandas effectiones creaturæ nempe dæmoni, concessisse. Sed Caluianus erat, cum illa iuuenis scriberet, maturior ætate, cum respuit, & ad Catholicos redijt, nunquam hoc effutijisset. Si supernaturalis ista vis non est, restat vt sit prodigiosa, vel naturalis. Si prodigiosa; non fit ministerio bonorum angelorum, quia (vt postea docebo) hi se non immisceant Magicis operationibus, ergo ministerio malorum angelorum, quod negant aduersarij quidã, sed vim argumenti nequeunt euadere, fatetur alij, & ided cogitur etiam fateri vim verbis nullam inesse.

Denique nullam verba hæc vim habent naturalẽ, quia verba, si scripta, sunt quid mortuum, & omnis energiæ expers; quæ si quam

*phra. l. 9.
de Hist.
plantar.
Plutarchi
in Sita
Periclis,
Rab.
Maymor
lib. 1. per-
plexor. c.
72. Leo-
nar. Vai-
ri lib. 2. de
Fascino,
11. Ant.
Miran. lib.
26. de sing
certum.
Greuini
l. 1. de Ven-
enis.
1 In Odyss.
agens de
Lycan-
thropis.*

vim habent, ab atramenti vel chartæ cui inscripta sunt temperamento vim illam accipiant oportet, & proinde sua propriaque vi non operantur. Ore verò prolata verba, vim tantum habent contactu ærem ferendi, vt & animalium reliquorumque inanimorum soni. Sed sonus tactum non magis valet immutare, quam color auditum, vel dulcedo visum, quia non sunt sensuum istorum obiecta. Quare cum ad sanationem corporis necesse sit, sensum tactus immutari; fateantur oportet, sanationi morborum solam verborum prolationem vel scriptionem nihil conferre.

Respondet Pomponatius, verbis primò & per se duntaxat auditum immutari; affectionibus deinde animi immutatis per accidens tactum quoque. Sicut videmus (ait) fieri ab oratoribus facultate Rhetoricæ, & à peritis musicis vi harmoniæ. Sed contra; Oratores non verbis nudis, verum potèrè sententiarum & rationum momentis persuadent: si nuda tantum, barbaraque; & nihil significantia, vel parum apta permouendis animis, aut vana & ridicula, vt sunt incantatorum verba, opponerent, nunquam animos concitarent. In musicis, ipsa concentus, suauitas & harmonica modulatio distrahit animum à doloris cogitatione, & ad lætitiā prouocās lenit & cōtēperat humores, cui quid simile in horrificis ac stridulis sibilis atque susurris magorum.

Vi-

Vidit etiam Pomponatius hinc se operam Iussisse, quare ad sacram confugit anchoram, hæc contingere propter fidem vehemētem incantatoris & incantati. Hęc dicens causam præuaricaris (Pomponati) & vim verbis omnē detrahis; si totum illud credulitas operatur, quam tu fidem nūcupas, quæro qualis ista fides? non dices opinor supernaturalem? sic enim vocare superstitionem atque perfidiam, prorsus impium & perfidum: dices ergo naturalem, siue humanam, euge habes tuæ causæ fauentē Fererium, qui fiduciam hanc etiam ab adstantibus exigit; ridiculè, quasi possit imaginatio, vel adstantium, vel ipsius incantatoris, quicquam operari in egroti imaginationem, corpus, vel animam. Ipsius egri credulitas confidentis se iuuari posse ab ea re, quæ nullam iuuandi vim habet naturalē, tā vehemēs esse posset, vt humorum inducat alterationē, vnde sanitas subsequeretur, vt benè Galenus, sitamen ipse auctor libri de Incantationibus: sed eo casu sanitas verbis duntaxat ascribēda vt occasione cuiusdam, non vt causæ.

Simili modo sinceræ & rectæ philosophiæ repugnant, sententia Originis, nomina in vnâ linguâ pducere effectus, quos nequeant in aliā trāsllata; & sententia Pici, barbara & nihil significantia nomina plus habere efficacitatis: ea quoque quæ Gregori^o To-

m lib. 19. Synt. ax. cap. 8.

Iosanus *m* tradidit, cum de Histrionibus, oratoribus & poetis dicta, ad excantatores accommodat, q̄ eorū verba tum demū rara sint & efficacia, cum animo intento & obfirmato ea proferunt, non enim illi persuadēdo & affectiones concitando operantur, vt illi.

Videte nunc friuola & impia Magices patrocina, & quibus superædificat, vana fundamenta, quæ Cabbalisticæ tamen insanix mirificè placuerunt. Afferunt primò literis & syllabis quādam esse cum cœlestibus corporibus & mētibus sympathiæ connexionē: q̄ tamen non probāt vllā ratione, ac ne traditione quidem: nec posset probari, nisi illorum testimonio, quibus id a dæmonibus foret reuelatum, dæmones autem sunt mendacissimi, nunquam spontē verū dicturi, nec à magis vt verum promāt cōpelli possunt, id nunc suppono infernis probaturus.

Secundò dicunt verba illa maioris naturæ suæ efficacix esse, quæ sunt orta à linguâ digniore, & à sanctiore dignitate instituta, & quæ res sanctiores significant: qua in re mirè nugatus deprehenditur Laur. *n* Ananias. Hoc diabolus cōmentus, vt sanctissimis quibusq; rebus facilius & libentius mystas suos faciat abuti. Sed refellitur, quia nec rei sanctæ significatio, nec linguæ dignitas, nec probitas hominis instituentis, vllam qualitatem physicā operatiuā possunt vocabulis imprimere.

n lib. 3. de natur. demon. fol. 29.

+

incre. Deus etiam formulis Magorum nihil gratia vel virtutis pmittit, nec elargitur, quomodo sit Deus sibi cōtrarius? quomodo approbet artes, quas ipse vetuit? deniq; his asserere cōtraria, blasphemū & erroneum esse Parisiensis facultas Theologica iam pridē definiuit *artic. 9. & 10. de Magia.*

Tertiò somniant, nomina propria radios quosdam, esse rerum quas significant, & in ipsis nominibus, quasi vitam quandam latere. Quid dignū Anticyris, si non istud? Quicquid enim Platonici dicāt, nomina sunt hominum arbitrato indita. Nomina quoq; nec sunt substantiæ corporeæ aut spirituales, nec sunt accidentia in hærentia subiecto, quare vitam in se habere non possunt, adueniunt quoq; seu induntur rebus, quas significant atque denominant, extrinsecus planè: quare nec emanantes à rebus radij dicendi. Multa quoq; sunt nomina nihil significantia, multa quid aliud à rei natura significantia, quin & ipsa illa, quæ naturam rei significāt (qualia putatur quæ creaturis Adam^o imposuit) hæc nullum potuerunt à naturis rerum influxum recipere: quia res corporeæ naturaliter nihil efficere possunt in id quod corporis expers est, vt sunt nomina.

+

o Gen. 2. 9. 20.

E Obijciunt nobis, Deum ipsum rebus nomina indidisse, probant, quia scriptum sit, *Ornibus ijs nomina vocat p; & alibi q; gaudete,*

p Psalm. 146. v. 4. q Luc. 10. v. 19.

quia nomina vestra scripta sunt in caelis. Respondeo. Deum quidem nosse cunctarum rerum, singulorum etiam angelorum, & stellarum (de quibus eo loco agit propheta) naturas proprias, & sic ea cum lubet proprijs nominibus, hoc est conuenientibus earum naturæ, vocare posse; sed ea nomina mortalibus incognita sunt, nec magis reuelata deinde præsens positum pro futuro, *vocabit*, vt patet ex Hebræo vocabulo, quo futuri est temporis. Prior ergo loc' nihil iuuat hos argutiores: multo minus posterior, nihil enim aliud est nomina discipulorum in cælo scripta esse, quam esse in amicorū Dei relata album, quod albi dicitur *in scripta esse libro vite* quod siue accipias secundum æternam Dei prædestinationem, quæ mutari nequit, siue secundum præsentem iustitiam, quæ mutationi obnoxia, certè id homines impij parū reuerenter ad indititia nomina, quibus ab hominibus discipuli cōpellabantur, audent trāsferre. quid magnopere gaudendum illis, ob communem sibi nominationem cum cæteris hominibus, brutis etiam & vtricis: quorum nomen non minus Deo notum erat, qui nouit omnia.

Hinc tamen illi inferunt voces significatiuas primariò per influxum cælestem significare, secundariò tantum per hominum impositionem: & quia significatiuis nomi-

nibus vtrumque concurrit, in non significatiuis alterum tantum, ideo plus virium habere nomina significatiua. Quod imprimis alij pernegant, qui non significatiuis amplius deferunt. Equidem lubet ab his omnibus quærere: num necesse non sit quemlibet influxum cælestium orbium per traduces qualitates in subiectum tā remotū influere ipsi influentijs recipiendis aptum & accommodatum? deinde, num res incorporeæ, vt sunt nomina, sint subiectum idoneum recipiendis qualitatibus corporeis? quorum vt prius nequit negari, ita posterius nequit affirmari. Nihil ergo tribuit energiæ primus ille influxus cælestis. Impositio quoq; humana cum sit nuda & mere arbitraria denominatio, quæ queat influere, nec Argus videat, quem ferunt fuisse oculatissimum.

F Quartum delirium est, vim complexorum verborum, (propositionum scilicet & orationum) efficaciorē esse. Primò quia veritas (inquit archimagus) in ipsa propositione contenta hic accedit: cuius veritatis vis maxima est, quando formula seu carmen virtutis ac operationis alteri seu numinis quod comprecantur continet commemorationem. O Satan, Santan! tibi quàm perpetuò similis es! pergis hoc telo diuinos honores cōsequi. Nonne satis hoc indicant, quæ mystes ille tuus, exempla petit ex Hym-

nis Orphei & Apuleij scriptis idololatriæ plena: tum auctoritates illæ poetarum refertæ vanitatis: tum quia sensum ac intellectum carminis astris ascribit: tum quia per hoc numen intelligit cacodæmones, quos astris & singularum rerum speciebus Magica distribuit. Conatur etiam probare, quia qui integram orationis texturam promit, magis animo dictis intendit, quàm qui verbum vnum atque alterum: quare vis quoque vehementior imaginationis concurrat, & spiritus copiosior in rem incantatam transit. Quæ vana sunt, nec empfitanda titiutilitio. Nec enim imaginatio extra imaginantem in res sciëntias vim habet vllam, nec spiritus vllus à loquente prodit, qui rem incantatam contingit, præter afflatum: afflatus autem facultas ad sanitatē nulla est, ad morbum & noxam per contagium aliqua, vt docuimus.

Ex his manifestū fit falsa quoque esse quæ ex tam bellis axiomatibus inferunt corollaria, primò quod asserunt oportere, vt sic sanantes afflent ægro, & ei vocabula quasi inhalent. 2. quamlibet huiusmodi incantationem præter ordinem solitum & retrogradè prolatam aut scriptam insolitos effectus gignere. 3. debere ea quæ Magus vult impetrare inscribi rei, quam, vt instrumentum adhibet, exempli gratiâ, si tabellâ, vel pergame-

no vel herbæ folijs vtatur, debere inscribere folio, membranæ vel tabellæ, ad quem id effectum faciat, cur cedo? an quod verba non satis efficacia per se prolata? an quod alioquidæmon surdus, vt ea non audiat; vel quod scripta quàm audita melius intelligit? an quod ad memoriæ lapsum fulciendum opus hac industria? nihil horum in causa, sed vaffer ille vanarum obseruationum multiplicatione, velut varijs retium plagulis, sic pluribus peccatis miseris amat illaqueare. Legi exempla quæ Leonar. Vairus collegit, & sed in ijs omnibus pactum cum dæmone intercedens causa fuit effectuum.

r lib. 1. de Fascino, cap. 5.

QVÆSTIO IIII.

De amuletis & periaptis.

ANOTA Romanorum gentilium cōsuetudo, qui soliti puerulis de collo res turpículas suspendere, *Preffissini*, vt dicebant, ne fascinarentur (vnde & *Fascini* nomen inter obsca:na relatum) alia quoq; amuleta succini aut alterius materiæ cōtra morbos gestitabant: quemadmodum & Græcis sua fuere *περιapta*, *περιδυσπεδα*, *ἀποτροπαια*, malorum, vt putabant, auerruncatoria. Sic etiam prodesse sibi putabant Iudæi sua phylacteria, seque per illa custodiri ac præseruari à malis, perperam accipientes diuinum præceptum *Matth. 23* Eundem errorem Catholicis, nō hæreticus

a Exo. 13. v. 16. Deum. G. S. 8. a. Math. 23. Vers. 5.

lib. 3. de-
monolat.
cap. 3.

tantum Wierus; sed & qui Catholicus videtur ex scriptis, Remigius Lotharingus, & impingit, hinc omnium periaptorum usum temere condemnantes ex Patribus non satis intellectis.

f Dico primò, Amuleta huiusmodi quæ collo dependent vim nullam obtinent naturalè ratione verborum, characterum, vel figuræ, vel cõstellationis: sed dumtaxat ratione materiæ si qua huic antipathiæ vel Sympathiæ vis naturalis insit.] Hæc cõclusio est Catholicorum omnium, & etiam gentilium, quos præcedenti quasi citauimus, probatur, quia physicæ ligaturæ facultas necesse est, vt à narrare ipsius dependeat, quæ non cõpetit nisi ratione materiæ seu subiecti. Quare si quis effectus producat, cuius causa nequit esse vis naturalis subiecti, effectus ille prodigiosus erit & amuletum superstitiosum, qualia multa cõgessit Costa Ben Lucas Iudæus Lusitanus c. Huc referendum, si figuram attendunt, quòd Hispanicis pueris ex Gagate ad collum deligat, manu in derisum inserto intra digitos primores pollice cõformata. *Higram* vocant.

lib. de li-
gaturis.

+ Dico secundò, Quàdo in ipsis verbis, modo scriptionis, crucium numero, figura vel similibus spes non ponitur, plium & sanctum est reuerentiæ causa. Sanctòrum reliquias, cæreas agni Dei effigies, Euangelium S. Ioannis,

nis, Psalmum Dauidis, & similia sacræ scripturæ testimonia secum gestare collo appensa: sed effectus qui inde oritur erit supernaturalis, Dei beneficentiæ adscribendus. Alijs autè ligaturis vt, quas vel vsus Ecclesiæ Cathol. vel proborum medicorum ars non cõmendat, omnino est prohibitum.

Conclusionis prior pars probatur, Ecclesiæ Cathol. inuetèrato & salutari more, nec non sentètia D. Thomæ, Maldon. d Nauarr. d Tho. 2. Siluestri & alior. ratio est, quia sanctorum reliquias ita semper maiores nostri sunt venerati: Agni illi ad hoc à solo Pont. Maximo quotannis benedicuntur: sacræ scripturæ testimonia vt licet ore proferre, licet etiam descripta collo deferre, & narrat Leonti⁹ Episcopus sanctum Simeonem Salè mulieri magiæ amuletum in tabella conscripisse, quò gestato illa non potuit amplius diuinare, nec magica amuleta facere. (*Sur. i. Inl.*) nec ullus sanctorum patrum hoc vnquam improbauit. Nam D. Basilius e damnat *xi. e hom. in* quædam characteribus (*nempe magicis*) insignita. Incertus auctor in Matth. qui exstat inter Chrysolomi opera, si inuehitur in duo *f hom. 4. in Matth. 3.* nequam genera hominum: primùm, qui ex huiusmodi ad collum suspensis ipsi sanctiores volebant videri, vt Pharisæi olim: secundum, qui ex eadem superbia, quæ ad collum alij suspenderent, ipsi de capillis vel vesti-

men-

*g in Mat.
hom. 73.*

mentis suis largiebantur. Ipse D. Chrysolto-
mus *g* mulierculas illas reprehēdit, vel quod
non recta sed Pharisæicā id intentione face-
rent, vel quod per opinionis errorem non à
Dei gratia miraculosum auxilium, sed ab i-
psa materia vel forma scripturæ id præsto-
larentur, vt faciunt hodie, qui dicunt debe-
re esse scriptum Euangelium in membrana
virginea, literis vel lineis miniatis & cætera.
Sanè Chrysoltomus eadem id mente repre-
hendit, quā D. Hieronymus, *b* qui satis indi-
cat pharisæicam illam superstitionem præsi-
dium ab ipsis p̄tationis, non desuper à Cu-
stode Israël, Deo Sabaoth, expectantem
se reprehendere: item quod qua extrinsecus
gererant, eorum cultum & obseruantiam
intrinsecam, quæ præcipua, negligebant.
Denique in vita S. Antonini infestationem
quandam dæmonum, cum preces quasdam
membranulę inscripisset, & in cubiculo an-
te Deiparæ Virginis imaginē affigi iussisset,
legimus dispulisse. (*Surius to. 3. Fol. 43.*)

Posterior pars conclusionis probatur, cano-
nibus qui anathema fulminant in eos qui
phylacteris (hoc est conseruatorijs) vtuntur;
& si clerici ea faciant, iubēt eos Ecclesijs eij-
ci, *Can. 1. & 4. 26. q. 5.* qui canones quomodo
sint intelligendi, & de quo genere phylacte-
riorum loquantur, petēdum ex alio canone,
nepe vlt. eiusdem questionis, vbi inter cætera in
hunc

hunc modum scribit B. Isidorus: ad hæc per-
tinent ligaturæ execrabilium remediorum,
quæ ars non commendat mediorum, seu in
præcantationibus, seu in characteribus suspē-
dendis atq; ligandis: in quibus omnibus ars
dæmonū est, ex quadā pestifera societate ho-
minum & angelorū malorū exorta.] Cōfir-
mat D. August. in his verbis: Fingunt spiritus
maligni vmbas quasdam honoris sibi met ip-
sis, vt sic decipiant eos, qui sequuntur Chri-
stum. Vsq; adeo fratres mei, vt illi ipsi qui se-
ducunt per ligaturas, per præcantationes, per
machinamenta inimici, misceant præcanta-
tionibus suis nomē Christi, qui iam nō pos-
sunt seducere Christianos, vt dent venenum
addant mellis aliquantū,] tales sunt nefariæ
illæ formulæ precū, quas contra vulnera &
pericula ignis, aquæ & alia, quidā per mēda-
cium adscribunt B. Leoni & alijs sanctis, &
(proh dolor) multi hodie gestitant, quibus
Diabolus semper tandē imponit, & quando
sunt in statu pessimo lethalis culpæ, sinit eos
occi, & deserit quos antè aliquoties defen-
derat. Possē nominare mihi probè notum,
cui id accidit. Norunt Frāci, cū superioribus
annis, cum Barone Danou, hæreticorū Ger-
manorum examina in Franciā irrupissent, &
à Duce Guisto strēnuē debellata fuissēt, hu-
iusmodi schediasmata collo cæforum ferè o-
mnium appēsa, fuisse reperta ab ijs qui cada-
uera

*i tract. 7.
in Ioan.*

*b in d. o.
23. in
Matth.*

uera spoliauerunt. Hoc genus superstitionis subsannat. Lucianus, & Antoninum Caracallam supplicijs compescere cōstituisse testatur Spartianus. Et Tatianus Assyrius hęc omnia refert ad dæmonū dolos, & pacta per Magos cum illis inita. Huc etiā refero quod de vrsarijs sic refert Balsamon Cōmen. Syn. 6. in Trullo, Vrsas trahere dicuntur ij, qui arctotrophi appellantur, qui quidē in capite & totius animalis corpore tincturas appendentes, & pilos ex ipso tondentes eos vnā cū tincturis dant perinde ac remedia & amuleta, tanquā cōtra morbos & fascinatōes oculos cōferre possint.] Huc pertinent etiā omnia scripta, vel orationes omnes, quibus immiscentur nomina ignota angelorū, hoc est alia præter, Michael, Gabriel, Raphael, hoc mirū fortassis alicui videbitur, quia Trithemius, & Rabb. alia quoq; nomina confingunt eorum, quos dicūt esse motores orbium cœlestium, itē fata decernere, & fatalas casus administrare, & mirifica quædā homines ab his discere, & similes impietates quibus ille liber **ספר סודות** scætet. Sed nitor auctoritate & sanctione concilij Romani, quod fuit cōgregatū Romæ sub Zachariâ Pontifice, ad damnandos errores Aldeberti & Clemētis hereticorū Germaniam turbantiū, vbi inter cætera, lecta vna oratio Aldeberti, in qua cōtinentur hæc verba, supplico vos Angelus V-

riel.

riel. Angelus Raguel, Angelus Tubuel, Angelus Michaël, Angelus Adimis, Angelus Tubuas, Angelus Sabaoth, Angelus Simihel. Quibus lectis, Zacharias Papa, interrogauit Episcopus, sententiā de his suam proferrent illi damnandum Aldebertum, pnunciarunt, vt hæreticum, causā verò subditur & ipsum Decretum concilij his verbis; octo enim nomina Angelorum quæ in sua oratione Aldebertus inuocauit, non Angelorum, præter Michaëlis, sed magis dæmonū nomina sunt, quos ad præstandum sibi auxilium inuocauit. Nos autem, vt à vestro sancto Apostolatu edocemur, & diuina tradit auctoritas, non plus quàm trium Angelorū nomina agnoscimus, id est Michael, Gabriel, Raphaël. Zacharias Papa dixit, optimè prouisum est à vestra sanctitate, vt conscripta illius omnia igne concrementur: sed oportunū est, vt ad reprobationem eius in scrinio nostro conferuentur ad perpetuam cōfusionem. Nunc verò, quia omnia peracta sunt, de vtroumque sententiā, quorum superius mentio facta est, nunc pertractatum est. Vniuersum concilium dixit: Aldebertus, cuius nobis actus & nefaria commenta lecta sunt, & qui se Apostolum censuit nominari, & qui capillos & vngulas suas populis pro sanctitate tribuit, qui que sub obtentu angelorum dæmones, in suum auxilium inuocat: sit ab o-

*m vide a-
pud Sur.
tomo 3.
mens. lu-
nis in Si-
ta S. Bo-
nifacij,
fol. 494.*
X
mni officio sacerdotali alienus &c.] *m* Igitur
ex concilij huius sententia dico, damnanda
esse cuncta periammata, orationes, litanias
& similia, vbi alia nomina leguntur,
quam trium, quos sacra scriptura nominat,
Angelorum. Nominatur quidem Vri-
el. 4. Ezdr. 4. v. 1. Sed liber ille Canonicus
non est, nec magnæ auctoritatis cætera
nomina non nihil sunt deprauata ex ijs, quæ
in Necromanticorum libris habentur.

CAP. V.

*Ars aurifactoria, quam Alchymiam nunciant,
ad quam magia speciem sit referenda?*

NON potest sufficienter huic quæstioni
responderi, nisi prius constet, quò se vs-
que vires eius extendant, quare quatuor sunt
discutienda. Primò an ars ista finem suum
consequatur? secundò habenda ne in numero
artium liberalium? tertio ad quam Magiæ
speciem pertineat? quarto licita sit, an il-
licita?

QVÆSTIO I.

An aurum hac arte verum conficiatur?

DUO quæstio hæc complectitur; quid natura ope fieri queat & quid fieri soleat? quorum non eadem ratio est, prius quam decidamus quæstionem, quædam de nomine & origine sunt præmittenda.

SECTIO I.

Quid sit Alchymia & quando inuenta?

A NOMEN Arabicum esse volunt, viri docti, & id indicare nomini præfixum *Al*, ut in *Almanach*, & *Almagestum*, & similibus. a Mixobarbarum ergo vocabulum fuerit, a N. cōment in Manih. ex Arabico: *Al*, & Græco, *χώρα*, seu *χώρα*, quod quod idem ac fundo, alij Græcam planè vocem censent, ex quibus est Ioannes Chrysipp. Fanianus, qui deducit, *παρα την χυμειαν ηγησθα* à sale & fusione b. Sed huic Græci scriptores b *Dialogo de Chryc* repugnant, qui plerumque scribunt *χυμειαν*, c non *χυμειαν*. Sed quid *χυμειαν* significat? qui- dam ex Plutarcho d tradunt Ægyptum sacra lingua à sacerdotibus vocari *Chemiam*: & inde suspiciantur, vocari *Chemiam*, quasi Ægyptiam: videlicet quia primi mortalium mox citand. Ægyptij illam à Mizraimo Chami filio accep- d li. de O- perint, ab Ægyptijs Arabes didicerint, & ar- sic. 3 l- ticulū illum suum *Al*, addiderint; ab Arabibus, Europæi acceperint & nomen & artem, & reliquam ferè medicinam & philo- sid.

sophiam Græcicam. Nimis isti benigni sunt in Arabes. Nomen enim notum Romanis fuit, antequam vlli noti philosophi vel docti inter Arabes, & quo Arabia tēpore adhuc Christiana. Inuenias illud apud Iulium

lib. 3. in Luna de aretis.
Firmicū Latinum & scriptorem, qui tempore vixit Constantini Magni. Apud Ægyptios quidē hæc ars in vſu etiam Diocletiani tempore videtur fuisse, si Suidæ credimus.

f. in Dian. elc.
f, & ab ijs fortè Romani acceperunt. Verum illud de *Chemia* merum est commentum: Ægyptus enim non *Chemia*, sed *Chamia* dicta a Chamō, sic enim in Psalmis legimus, *In tabernaculis Cham, g. Ægyptiorum:*

g. Psal. 78. v. 57. h. Psal. 105. v. 23.
& postea *h, terra Cham*, vocatur ipsa Ægyptus: hoc ergo nomen Sacerdotes, vt testimonium antiquitatis suæ asseruarunt, vulgo *Misraim* dicebatur Ægyptus: vnde & hodiè adhuc Turcæ & Arabes vocāt, *Masra*. Quare si Arabes voluissent ab Ægypto hanc artē denominare, & addere suū illud; *Al*, vocassent *Almasram*. Quid ergo? suspicor vt multa alia Arabum vocabula esse Hebræum istud, & quidem solidè, nec aliud significare quam artem fusoriam siue liquatoriam. Etenim Hebræis, *Alichim*, i significat itinera siue fluxus, ab *Alich*, quod significat facere, ambulare seu fluere k. Vnde ars liquans seu fundens metalla, abiecta literula, ab

Alichim, fit *Alchimia*, facillima formatione.

Quid

B Quid enim aliud est Alchymia, quàm pyrotechnia siue igniaria ars, resolutoria, & purificatoria metallorum? quæ vt *Chymia* species quædam est sicutiam aurifactoria, siue Chrysoptœia, species quædam est Alchymia, quæ in extrahendo siue separando, & in congregando siue coagulando ex alijs metallis auro tota occupatur: vnde non malè *Spagiricam* vocant nonnulli, *πυρὰ τὸ πᾶν καὶ ἀγείρειν*, à segregando & congregando. Ad hanc quidam retulit illum Manilij versum l.

Materiamq; manu certa duplicarier arte.

l lib. 4. Stromom.

& quia de Alchymicis dictum per errorem putauit, ideo (quæ est Critica audacia) contra veterum codicum fidem, eum tollendum, vt spurium, iudicauit, vtrumque malè. Nam & Manilij versiculus est, & non de Chrysoptœis, sed de bractearijs accipiendus est, qui malleando aurum in bracteas seu foliola tenuissima diducunt & dilatant, & sic superficiem adè dilatatam quasi duplicant. Alchymici certè non tam duplicant manu quàm igne,

C Non statui de tota Chymica agere, quàm ego artem, qua medicinæ adminiculatur, sanè laudo, & veneror: vt physiologiæ factum præstantissimum: inuentricem auri portabilis, rei non minùs utilis ad sanandum, quàm ad alendum, ac quoad fieri potest, vitā prorogadam: spiritus enim subtilissimos ex

metallis, gemmis, plantisque educens, quo subtiliora, hoc puriora, & quo puriora, hoc efficaciora remedia præbet: metallâ depurat, segregat, perficit: lapides conflat, aquam elicit, ignem vegetat: & in igne vegetato, ac quasi perennato, specimen edit artis efficacitatis suæ in humana vita propagâda. Mihi quidem dubium non est liquorem illum Olibij Maximi, cuius beneficio lucerna multis sæculis conseruata fuit ardens, Chymicum fuisse: de quo Bernardus Scardeonus *m* scribit Patauij ante aliquot annos, vnam fictilem effosam his inscriptam versibus.

*PLOTONI sacrum munus ne attingite fures,
Ignoram est vobis hoc quod in orbe laet.
Namq; elementa grani clausit digesta labore
Vase sub hoc modico Maximus Olibius.
Adsit facundo custos sibi copia cornu,
Ne precium tanti deperat laticis.]*

Plutoni Deo diuitiarum dedicauit hoc suæ artis specimen homo gentilis, diuitias illi acceptas ferens. Intra maiorem illam vnam minor alia reperta, in hac, duæ ampullæ adfabrè laboratæ, argentea vna, aurea altera: purissimo quodâ ambæ liquore plenæ, quo lucerna multis iam sæculis ardens conseruata censebatur.

† De sola Chrysopeija statui dicere, quæ ve lex adspersis pauculi pulueris aurei ramētis,

tis, aurum multiplicat; vel ex non auro verum aurum producit: nam quæ ex auro liquato tantundem vel minus auri producit sed purgatius, ea nomen aurifactoriæ non meretur. Chrysopeia igitur originem quidam nobis valde faciunt antiquam, qui præclaro Adami titulo libellum quendam insignè obtrudunt: vt & alij Moysis, & Mariæ Sororis eius, & Solomonis, & Hermetis Trismegisti, & Aristotelis, & Pythagoræorum quorundam libros venditant: hæc enim omnia pro imposturis habenda duxerim, & ociosorum hominum somnijs. Quid? an quia ab Adamo prima scientiarum principia, idcirco & de hac ille arte scripsit, quem de nulla constat scripsisse? An quia Moyses in omni Ægyptiorum Sapientia excellens: idcirco & ipse & soror eius (miror Aaronem non additum, & Beseleel) animum ad alchymiam excolendam adiecere? An quia Cabbalisticæ nugantur Chamum in arca Noacho patri suo libros de Magia naturali furatum, quos Misraimo filio suo donauerit, idcirco inter illos etiam Chymici libri fuerit? Sed Chamum scimus non philosophiæ naturalis, verum Magiæ Dæmoniacæ fuisse propagatorem. n Hermetis Trismegisti non pauci supersunt libri, quis quæso vel color tenuis in illis huius artis? eruent opinor, qui Phaetontæo ausued detorserunt,

*m in Hist.
Patauij
na.*

*n sup. lib.
i. cap. 3.*

quæ de Turri Babel, & quæ de terra promissionis, SS. commemoravit: & quæ Salomon in Ecclesiaste de meretrice, mores eius depingens, Spiritu sancto afflatus scripsit, illi ad Chymicæ mysteria deflexerunt: qui auiduitias, quas œconomica prudentiæ, & nauigationi in Ophir discretè acceptas refert Regum Historia, illi Salomonis alchymicæ adiudicarunt. In quos (vt mitissimè agam) nihil dicâ aliud, quàm quod fatuis solemus, sanam mentem ijs optandam. Minore longè periculo peccant, Aimar. Ranconetus & Cardanus, qui Sibyllæ vaticinium illud;

Ἰνεα γράμματ' ἔχα, πεπεσὺς ἀβὸς ἔμι, νόμιε. Ἐο.

ad *Arsenicum*, admirandi lapidis materiam transfulerunt, quasi quatuor syllabarum & nouem literarum vox alia nulla foret. Item qui Pandora poculum hoc esse contendunt, ab Hesiodo notatum: sed hi plures Epimetheus, sola spe reliqua, quam Prometheus, ex hoc grege fateantur oportet. Nec minùs illi suaues, qui Sisyphium saxum extollunt, & propter huius lapidis inuentionem meruisse nomen, quasi diuina sapientis autumant: propter promiscuam in vulgus beneficij communicationem, ad inferos detrusum semper reuolubilis saxi subuectione dannatum, homines præparcè auari. Liberaliores alij, cum Suyda Colchis auratam pellem auer-

uertunt. illud enim *ἄνεως τὸ χρυσόμαλλον* Iasonis, libros fuisse in membranis arietinis descriptos, artis alchymicæ doctrinam aurifactoriam continentis. Addunt alij, hoc illud aureum fuisse femur, *χρυσὸν μύρον*, siue (vt corrigunt alij) *χρυσὸν ποῦν*, aureū flumen, a Pythagora in Olimpijs ostensum. Hoc illud esse apud Hippocratè mirabile, & imprimis sacrū terræ opus, ex quo animantia, plantæ, alimēta, pharmaca, fortuna, & ipse Plutus, pfluant.

Eo Hinc apparet quam vetustâ isti originē arte arcessant. Equidè opinor vetustam: sed certa testimonia ante æuum Caligulæ non cōperio. Nam quæ dicta, mera sunt coniectanea: nec magis certum, quod quis ex Esdr. lib. 4. c. 8. v. 2. *Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi: quoniam dabit terram multam magis, unde fiat siccile, paruum autem puluerem unde aurum fit.*) Hoc perspicuè non ad artem fusoriam, sed ad naturalē metalli ex terræ puluere productionem potest referri. Si tamen quis cōtenderet, ad materiam auri transmutatoriam pertinere, is sciat, neque infallibili se testimonio niti, quia liber iste apocryphus est, neq; loco claro & aperto, antiquitatem artis se probare. Cœpiisse sub Caligula docet Plinius, p rationem ex auripigmento p lib. 32. aurum liquandi, sed mox desijisse. Foditur hoc in Syria auricolore, fragili, lapidum specularium modo. Vim eius magnam Caligula,

o Hippocrat. in a. pistol. de Cratera.

*Sisyph.
quasi
πρωτοφ.*

*Suyda
πρωτοφ.*

gula, auri quàm sanguinis non minùs au-
 dus, excoqui iussit: & planè fluxit aurum ex-
 cellens, sed ita parui ponderis, vt detrimen-
 tum sentiret, nec postea tentatum ab vllò.
 Diuturnum postea scriptoribus silentium
 fuit. Vsq̃ ad Diocletianum siluere. Nam
 Suidas auctor est, cùm eo regnante Ægyptij
 res nouas molirentur, eadè multorum illu-
 strium viroꝝ in ipso exordio hoc incen-
 dium sopitum fuisse: & conquisita tum ibi
 veterum de argenti & auri fusione scripta,
 omnia tyranni iussu flammis tradita, ne ex
 illa arte ditati Ægyptij, pecunijs freti, Ro-
 manis in posterum rebellarent *q.* Aliquot
 annis postea Zozimus Græcus scriptor vixit,
 cuius de Arte sacra, & Chrysopeia libri M.
 Scripti asseruantur in Regis Christianissimi
 Bibliothecâ Fontisbelli: vbi & Blemmidæ
 liber de eadem Chrysopeia dicitur extare,
 hic ille Nicephorus Blemmidas est, qui sub
 Ducâ Imp. multa præclara philosophiæ mo-
 nimenta edidit. Zozymo Græcum antiquio-
 rem, non noui: ille Arabes omnes, qui cir-
 cumferuntur æuo antecedit, fictitium Mo-
 rienum (Eremitam Romanum fingunt ine-
 pti Arabicè scribentem) & verum Geber, si-
 ue Gebrum Arabem, qui non inuentor ar-
 tis, vt putant Fallopius & Eraustus, sed cultor
 & ornator præcipuus. Hæc de origine habui
 dicenda.

*q. Suidas
 in Diocle-
 tiano.*

SECTIO II.

*De artis alchymice in auro faciendâ
 efficacitate.*

Mirum quam hîc in contrarium funis
 contentiosus trahatur, cultores alchy-
 miæ affirmatiuam aded tuentur, vt perfecti-
 us aurum suis se fornaculis fouere, & educe-
 re, quàm natura solita, contendant: ofores
 contrâ Chymicorum, omnia huiusmodi, vt
 præstigias, ludibria, & meros iactatorû bô-
 bos opinantur. Equidem puto inter hæc ex-
 trema, vt sit, media via tutissimè incedi. Vi-
 deamus breuiter, quid pro vtraque parte dis-
 putari queat.

Tres inuenio sententias, prima est, non
 posse aurum verum sic produci, secunda pos-
 se aurum quidem quasi verum, sed quod ta-
 men pro vero, nec liceat vendere æquali
 pretio quo verum venditur; nec liceat illud
 in medicinis exhibere. 3. perfectius & purius
 aurum sic fieri posse, quam quod in terræ vis-
 ceribus gignitur. Prima sententia est Tho-
 stati in *Exod. c. 7. q. 10. Ægyd. Romani, quod-
 lib. 3. q. 8.* (qui Auicennam quoque pro se ci-
 tat, sed malè, nam Auicen. verè censuit con-
 trarium, & ex professò de hac arte scripsit)
 negarunt etiam Auerr. in *lib. 1. de Generat. A-
 ponensis, differ. 209.* Sed & ipsemet Chymi-
 cus Paracellus *lib. de philosoph.*

Secunda sententia (vt opinor) verè fuit D. Thomæ, nam licet vbi noluit quæstionè decidere, ibi ex hypothesi tantum locutus fuit, *a* sed vbi absolutè & decisivè locutus, ibi apertè & clarè hanc sententiã tenuit, produci posse aurum, quo ad externas qualitates, sed quod ad intrinsecam auri perfectionem non pertingat: *b* quod etiam Caietano *c*, & reliquis Thomistis placuit postea citandis.

Tertia sententia est omnium Chymicorũ, & præterea Timonis in lib. 3. Meteor. q. ult. Antonij Miradulani de singula. certam lib. 19. Cardani, Lacinij, & aliorum.

Quartam his sententiã possemus addere Pyrrhoniã, & d Academicã Dubitantium; qui fatentur sibi non satis liquere: quam puto verè cõmuniorem esse hominum huius ætatis. Ex nostris illam defendere Bened. Pererius, & Gregor. à Valècia *e*, nam de bonitate & perfectione alchymici auri dubitãt, & suspiciantur, nũquam ab vilo verũ & perfectum aurum fuisse productum, & Valencia quoq; indicat studio & arte humana vel non posse, vel vix fieri posse. Quid dicemus? amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica veritas.

Axio. 1. Nullis idoneis argumentis contra-sentientes conuincunt aurum verum per alchymiam fieri non posse. Ad probationem huius

conclusionis sufficit onus probandi transferre in aduersarium: quia est conclusio negatiua: & adfirmãti esse impossibile, incumbit onus ostendendi cur id sit impossibile, eò quod is contendat se id idoneis argumentis posse conuincere: quod nos negamus. Veruntamen sic potest conclusio probari, neq; ex parte materiæ seu subiecti, neque ex parte modi repugnat naturæ talis metamorphosis. Non ex parte materiæ, nam illa est alterari, & corrumpi apta, & perducì etiam apta ad formam præstantiorem; & est capax formæ introducendæ. Non ex parte modi, quia modus est, per decoctionem naturalè ignis; qui decoctionem naturalem caloris naturalis, proximè imitatur. Quid ergo deficit? aut si quid horum, ostendatur.

Ostendere conantur sequentibus argumentis, quæ sigillatim diluemus adfusa solutione. Primò argumentantur ab artis ipsius incertitudine & dissensione artificũ, quia chymici inter se nec cõueniunt in modo loquendi, nec in modo operandi, nec de materia aut nomine sui lapidis. Conueniunt beneficio lapidis hanc transformationem tribuendam: sed hunc ipsum lapidem, quo appellent nomine non conueniunt. Lõgum sit omnia Mercurini, Treuisani, Faniani, Vallèsis, Rosarij & aliorũ nomina congerere, quæ sunt significationis planè diuersæ: ex paucis

cetera possunt diiudicari, vocant *ζευσόμενα* aquam viuam, aquam vitæ, aquam siccam, lignum vitæ, sanguinem humanum, lac virginis, Mercurium philosophorum, draconem, coruum, laton, elixir, medicinam morborum omnium, id de quo qui bibit non moritur, & similia partim ridicula, partim pugnancia, partim irreligiosa. Modos operandi diuersissimos comminiscuntur & de eo inter se diglantur, cum Bracescho certat' Tauladanus; Villanouanum impugnat Treuisanus, alij alios, & inuicem fatuos ignorâtesque nuncupant. Sed de lapidis materia forte saltem consentiunt? nihil minus, sunt qui ferriscoriam, sunt qui saltem, alumen, magnesiã, cadmiã, calchãtum, arsenicum exposcant: sunt qui obtrudant bufones, capillos, ouorum putamina, menstruum fluorem, vel humanum sanguinem. *Respondeo*, tam diuersis nominibus eandẽ rem significari, sed his vsos scriptores scientiæ occultandæ causa, quã non voluere passim intelligi, licuit sanè Ægyptijs symbola sua adhibere, licuit poetis per metaphoras & fabulas sapientiæ principia occultare, licuit Aristoteli se dictorum obscuritate vt scipia solet atramento inuoluere, ipsa sacra litera in Parabolis loquuntur, cur culpas, si & hi diuersis nominibus lasere? Si quid minus aptè, & feliciter, & piè, ignosce, rem vide,

ver-

verba despice, nunquam rei veritatem artis efficacitatem, ineptia aut infantia docentis, potuit exstringere. Deinde quid mirũ hanc quoque artem suas habere compulsionones dissidētium, quibus nec philosophiæ pars vlla, nec medicina; nec iurisprudentia, nec Scholastica Theologia noscitur carere? Dissensio illa de materia, vel verborum est & nominum, vel sanè fuit olim, cum ars minus culta, & magis incognita, periti in sulphur & hydrargirum consentiunt.

B Probant postea, naturam metallorum ab ijs ignorari, primò quia censent illa viuere & nutrirì, cum Cardano, vel superioris ordinis animam habere verum valde reconditam cum Fr. Georgio in Harmon. mundi. 2. quia lapides putant esse reiectamenta siderum (vt Paracellus) metalla verò adipem & medullam lapidum, & proinde metalla cœli esse præstantiora excrementa: 3. quia vnicam volunt esse perfectam speciem metalli nempe aurum, cæteras esse tantum rude & inchoatum aurum, de quo mox plura. 4. non habent perfectam auri sui causam efficientem, quia soli calori efficientiam tribuunt, quo tamen solo non potest auri substantia perfici. Oportet enim vt sol aquæ substantiam primum calore concoquat & cõmutet: frigus deinde & siccitas terrena, faciant aquam concrefcere. 5. de auri ma-

I

teria

teria valdè discrepant. Gilgil vult esse cinerem ex terra genitum & aqua mistum; Braescus vitriolum; plerique sulphur, & argentum viuum, nec deest qui arsenicon addat, qua in re indaganda videntur, vt umbri, iudicium sagæ naris secuti: certum sanè, vt ad ceruæ cunabula perducatur; fallax in rerum essentia discernenda. Præterea quomodo possunt mixta resolui in mixtum illud, ex quo proximè generata fuerunt? nonne prius oportet resoluâtur in corpora simplicia? igitur si, quod eorum est fundamentum, metalla in sulphur & hydrargirum resoluantur: certè hæc duo nequeunt esse propria metallorum materia. Hoc argumentum multas inuoluit quæstiones quas si velim exactè discutere, non sectionis vnus, sed libri opus integri futurum. Vno fortassis verbo præstiterit absoluere, vt hæc illis omnia largiamur, nihil aliud consequi, quàm alchymicos sic opinantes non esse veros philosophos, neque causas operationis suæ tenere, nec operari scientificè, sed duntaxat esse nudos flaturarios pyrotechnicos, mechanicos, & non philologos: nullo autè pacto consequitur, probandum quod erat, aurum ab illis confici non posse: nõ enim gladium non facit faber, quia quæ ferri natura, quæ gladij ad pugnam rotatio vibratioque sit accomodata, nescit: non aquam rosaceam minus

perfe-

perfectam chymicus elicit, qui cætera adhibet ab arte requisita, etiam si rosæ essentiam, & vim ignis, & principia distillationis ignoret. Quid igitur, si qui naturam ignoret metalli, segregatione, congelationeque quæ requisita, cæteris quoque omnibus peritè vtatur, minusne ad flatum compositionemque eius, quàm ad alterius, nihil ad operationem effectumque amplius præter causarum cognitionem adijcientis, vis excoctrix ignium est effectura? Intelligentiæ igitur iam ignis particeps, qui vnum inter & alium nouit discrimen. Pone autem aliquem qui optimè metallorum naturam nouerit: huic certè nihil argumentatio hæc oberit quoad auri productionem, poterit ergo produci ab aliquo, sufficerent ista: dicam tamen quid de singulis illis censeam. Viuere & nutri-
 gnor. moral.
 ri metalla, vt animam habètia vegetatiuam: id non admodum absurdum est, sed fateor
 g Plin. li. 36. c. 18. & 19. Leo Bap. i. Albertus l. 2. de re adific. c. 9. h Schalig. exercit. 1. Fallopius l. 1. de metallis & fossib.
 verius quod Aristoteles cœsui sine lapides, nec fossilia huiusmodi viuere vel nutriri: ex-
 crescere autem, per adiectionem materiæ, de-
 crescere per subtractionem eiusdem: cum vero Plinius g & alij dicunt ea cœcipi, parturiri, parere, viuere, senescere, mori, Metaphoricè tantum loquuntur, sed de hoc plura Schaliger, Fallopiusque h. Volo cum illis liberè depacisci. Esto non viuant metalla, quid inde? facilius pfecto inanimæ rei in aliâ in-

animam, quàm animatæ in animatam esse
transmutatio. Paracelsitarum illas locutio-
nes sanè non satis rectas nec commodas, sed
impropriis & translatiças nihil moror: lo-
quuntur illi inquinatè, sentiunt perperam:
eos non defendo, de re loquor, non voca-
bulis. Hoc vnum verissimum puto, neq; ne-
gari posse, plus humidi pinguis, & si vis plus
adiposi esse succi in metallis, quàm in lapidibus
ac gemmis, hinc enim metalla ductilia & di-
latabilia sunt, quod lapidibus ob ariditatè &
siccitatè denegatū. Vnicane species metalli
fit, mox videmus. De auri efficiente causa,
considerandū puto longè plura requiri, vt ex
terra, atq; vt ita dicam elementis ferè nudis
primum corpus mixtum existat & coagule-
tur: quàm requiratur vt ex mixto ià coagula-
to & existente aliud conficiatur mixtum,
dūtaxat differens perfectione. Auri substan-
tia, ex terræ puluere & aquæ liquore, in ve-
nis caueinarum solo calore non potest per-
fici, sed frigiditas quoq; & siccitas requirun-
tur: postquam verò iam semel metallum co-
aluit in metalli substantiam, iam ignis solus
poterit supplere quæ ad perficiendum com-
mutandumq; illud in alterius metalli quali-
tates erūt necessaria, quia qualitates illæ ac-
cidentariæ sunt, & quæ actiuitatis igneæ vim
non exsuperant. Quod exemplo potest de-
clarari, nam sandaracha naturalis non possit

gigni

gigni citra frigus illud: sed postquam plum-
bum semel in terræ visceribus genitum fuit,
si illi miscas acetum, cerussam conficies; vt
verò ex cerussa prodeat sandaracha, nulla ià
opus refrigeratione: sed sufficit sola adustio
vt sandaracha factitia seu sandix Syrium na-
catur & Orichalcum quoq; sine frigore ex a-
re, vitri puluere, & calaminaris lapidis tin-
ctura fit, solaq; decoctione & percolatione
per ignem indiget: cum tamen fossitium &
naturale, si quod est huiusmodi, etiam frigus
illud postulare. Quid quod & Plinius cõ-
fuit, solo igne lapides in æs fundi, & ferrū gi-
gni? Quid, qd & sola decoctione ferrum fit
Græcorum n seu Chalamisch Hebræ-
orum? quod nos hodie chalybem vocamus
sive aclearium, veteres Latini, ferri nucleum,
quia proprio nomine desituebantur, nam
chalybs illis idem quod ferrum in genere o-
Neque in his alio frigore opus, quàm cum o-
mnia peregit ignis, vt tunc materia se ad na-
turale frigus recipere sinatur, vel aquæ inie-
cta citius refrigeretur, & induretur. Porro
quam subdunt de auri materia dissonatiam,
obstrepit illa, non obtundit, cedo, quam illi
esse volent? quancumque dixerint, ex hac
etiam cætera metalla constare philosophi
chymici contendunt, sic facilem fore ad au-
rum transitum. Sed doctiores conueniant in
vnam sententiã, quam ego quoque sequor, o vide

I 3

& sic

*Hier. Mag.
grum li. 2.
miscell.
cap. 8.*

& sic Aristotelem cum his auctoribus con-
liari posse puto. Non agitur nunc de materia
remotissima, quæ est materia prima, quam
eandem esse, nemo addubitat: sed agitur, de
materia secunda, quæ iam certis formis est
imbuta, hæc rursus est, quædam remotior, &
quædam propinquior, non enim statim ab
ultima ad primam hæc immediatus est tran-
situs. Capiamus ergo exempli gratia, aurum,
hoc aurum materiam remotiorem habebit,
exhalationem quandam humectam ex vna
parte, quæ materia liquida à quibusdam vo-
catur, vel aqua intrinsecus vinctuosa, ab alijs
vinctuosum aqueum incorporatum, vel hu-
midum liquidum, ex alia parte habebit ter-
ræ aqua illa pinguis & aërea commista, cor-
poratur in primam & (vt sic vocem) ele-
mentarem auri materiam. Sed hæc materia
non est adhuc propria auri materia, sed est
materia communis omnium metallorum, &
etiam lapidum: etenim si plus habeat aridi-
tatis, deficiente humiditate, fit lapis; si plus
habeat pinguedinis humidæ, exit in metallū,
& propter copiam huius humidæ, nitidi, pu-
ri ac solidi, splendida aded ac nitida sunt me-
talla. Et hæc est sententia Platonis & Aristot-
elis ac sequacium p. Neque huic sententiæ
repugnat (meo iudicio) eorum Chymico-
rum, qui physica principia & norunt & am-
ple-

*Philoim
Timao,
& ibi
Procl. &
Calchidi-
us. Arist.
h3. Meteor.
in fin.
Theophr.
li. de lapi-
dibus, La-
nus Luci-
nius Mi-
norita l. 1.
Chymice
art. ca. 13.
Albertus
l. 3. dereb.
metalic.
tractat. 1.
c. 2. Cõta-
vẽ l. 3. phi-
losoph. c. 6.
Geor. A-
gricol. de
re Metal.*

plectuntur, hoc est non empirici, sed philo-
logi sunt, sententia. Tales enim facilè assen-
tiuntur huic remoto principio metallorum
omnium. Equidem mihi videtur, negari nõ
posse. Quæro enim, num argentum viuum
& sulphur sic immediatè ex materia pri-
ma sint enata? si adfirmas, quæro qua dispo-
sitione præcedete hæc potius quàm alia for-
ma sit introducta? si negas, immediate pro-
diisse: quæro quæ præcesserit? non enim om-
ni forma potuit illa materia caruisse. Ne-
gandum itaque id non est: sed ulterius pro-
grediendum, & post hanc materiam comu-
nem aded remotam, quærenda quædam ma-
teria propinquior. De hac omnis est disce-
ptatio. Censuerim itaq; illam materiam re-
motam non subito prætermittis medijs ab
extremo ad extremum progredi, & quod di-
ci solet per saltum promoueri: sed primò gi-
gni imperfectiora quædam, & sic naturam
progredi ad perfectiora. Ex illa materia re-
mota primùm gigni sulphur, & argentum
viuum siue *ὑδαργυρον*: istud potissimum coa-
lescere ex humido illo pingui & aëreo (ided *q Anicem*
aded mobile est); ex terræ verò pinguedine *epist. ad*
seu viscositate potissimum, gigni *ὑδαργυρον*. *Hæz. on,*
Sulphur illud postea in metalli generatione *Geber,*
fungi vicem viri, *ὑδαργυρον* vicè feminae vol-
unt *q Chymici*; hoc parùm refert, credi-
derim potius vtrumque agere & pati in in-
*vid. La-
cin. d. h. a.*

uicem, reactione. Nec conuincit cōtrarium quorundam obiectio; nec in plerisque fodinis sulphuris, vel arg. viui, inueniri aurū, nec in auri plerisque inueniri sulphur aut argētum viuum, sufficit enim in quibusdam vestigia horum reperiri, vt pyrotechnici sæpe experti. Et, vt ex his gignuntur tanquam ex materia, sic in hæc rursus metalla resolui volunt chymici, & hanc resolutionem odore probant, & gustu, se in materia resoluta qualitates sulphuris & argenti viui diuantes inuenire. Quoniā verò hic agimus de accidentarijs dumtaxat differentijs, quibus hæc inanimata dignoscuntur solis, frustra obijcitur odora canā vis. Non enim dicitur hæc resolui in sulphur & hydrargyrum formale atq; perfectū, sed in materiam quandam quæ sulphuris & hydrargyri qualitates pleraq; retinens satis indicat formam illam præcessisse horū fossilium, sicut homo occisus cum est, & iam cadauer ferè dissolutum corruptione, indicinam facit factor, corpus illud carneum fuisse: aut quod similius, cum salem vel faccarum in alio tod ferculum dissoluis, sapor indicat, substantiam illarum rerum condimentū huius materiam fuisse: & odor aquæ distillatæ, satis aperte docet, quæ herba distillatæ fuerint, præterea non est necesse res omnes resolui in proximam suam materiam, nec enim corpus resoluitur in semen, sed sufficit

resol-

resolui in materiam remotiorem, siue elementarem. Ad vltimum itaque argumenti membrum dicimus, metalla resolui immediate in illa sua principia, quando alterantur, & per alterationem desinūt videri talia metalla, & fiunt quid liquidum, vel aridum, retinēs principiorum illorum qualitates multas, & cum hoc fit, tunc quodammodo resoluantur iterum in corpora simplicia seu elementaria, nempe in liquidum humidum & terreum pingue: sicut etiam paulatim, per varias alterationes pyrotechnia, principia illa proxima in istud vel istud metallum coaluerunt.

Tertiò argumentatur, fundamenta Chymicorū, si penitus inspiciantur, vel falsa esse, vel prorsus dubia: & proponunt, ac impugnant sequentia, quibus sigillatim ac ordine solutiones adiungam.

E Primam ergo adferunt illud Rogerij Baconis; licet natura potens sit & mirabilis, tamen ars vtens natura pro instrumēto, potentior est virtute naturali. Hoc ergo videtur esse falsum, tum quia nihil potest ars humana, quod vires superet naturæ (quæ nihil est aliud, quàm ordinaria Dei in creaturis dispositio) quare si quis effectus producit, qui naturam rerum superet, ille non humanus, sed vel diuinus, vel prodigiosus est, tum quia omnis ars mechanica naturæ, vt basi,

r lib. de
mirabili
potestate
artis &
nature.

insistit, & eam imitatur, nec suis potest conatibus operum naturæ perfectiones adæquare. Nam verissimè Fabius, ita scripsit; imitatio, quæ artis est propria, nunquã tã feliciter naturã exprimit: quin inter hanc & illã semper aliquid interfit, ipsaq; veritas pluribus parasangis sua sequentem vestigia hypocrisim post se relinquat. *f*] qui neget; iubendus agri lilia cum veris, Dedali volatum cum alitibus cõparare, & cum Praxitelis aut Phidiæ caballo hostiles manus effugere. *Resp.*

fl. 3. insi.
Orat.

+ Cõparationem naturæ & artis institui duobus modis posse: primò præcise ac nudè solã cum sola conferendo, vnumq; alteri siue vtriusque potentiam seorsim inuicem & mutuo componendo; hoc si Baconus voluit, vnde inde fornaculis suis ea tribuat, quæ naturæ denegata, fateor omni illum reprehensione dignissimũ fuisse, & argumento contrarium solidè probari. Altero verò modo possunt ita cõparari, non præscindendo vnum ab altero, sed extensiuè; v.g. artificium humanũ, cum ipsa natura, qua in comparatione, artificium præsupponit naturæ vim: plus autem tum posse artem natura subnixam & adiutã, quàm possit natura sola plurimè patet experimētis. Sic enim naturalis operatio, iuuatur, acceleratur & perficitur p humanã industriã & artẽ: q̄ voluisse dumtaxat Rogerium eius verba indicant, & verissimum hoc est.

P̄ Secundò reprehendunt q̄ dicitur à Chymicis, vnicum esse perfectum metallum, siue vnicam metalli speciem (aurum) cætera metalla dũtaxat esse auri inchoationes: & idè tam facilè metalla reliqua ad aurum, naturalem suam perfectionem, reduci quàm homo æger ad sanitatem, & ouum ad pullum. Hoc illi triplici ariete sibi, non tam quaterere, quam subruere videntur: & ita mihi quoque aliquando visum: nunc maturius re perpensa, video illa ipsa, quæ tum attuli argumenta, vt obsessi solent faccis lanæis, arietis impetum infringere, posse commoda explicatione exartari, & eneruari. Arietes isti tres crãt triplici testudine contacti. Primus petitur à definitione metalli, quam Geber, Petrus Bonus & multi chymici admittunt: metallũ, est corpus fossile, durum, & naturã suam seruans à malleo dilatabile. Sed hæc tota definitio æquè conuenit argento & plumbo ac auro; æquè ergo sunt metalla, atque aurum. *Resp.* differentias rerum essentielles, præterquam hominis, nobis esse ignotas: ideo nos cogi definitiones formare ab accidentarijs differentijs, quæ possunt tãpè communes esse pluribus, quæ probabiliter videntur specie differre, veluti si definias canẽ, certè definias per proprietatẽ latratus, hyena tamen hũc imitatur, quæ canis nõ est, & sic totum istud congestum, canis est animal irrationale quadru-

drupes velox latrabile, cōueniet etiam hye-
næ, nam & illa erit, animal irrationale, qua-
drupes, velox, latrabile. Nemo tamen infe-
rat canis nomen hyenæ competeret, vel hye-
nam æquæ canem esse: sed potius inferendū,
quiddam in hyena reperiri, quod in cane sit
perfectius. Sic dico definitionis huiusmodi
accidentaria conditiones in singulis metal-
lis inuentas, non cōuincere singula hæc qui-
bus conueniunt metalli species esse. Nam
hæc non est conuenientia generis in substā-
tia, sed dumtaxat quasi generis in acciden-
tibus. Specificæ namq; differentia ab essen-
tia rei sunt desumendæ. Quare vt aduersarij
proben à definitione, identitatem generi-
cam, necesse est, prius probent, vel simul, &
cōsequenter probent, præteritarum specierū
differentiam essentialem, vel quid ei quodā-
modo æquipolens. v.g. Homo & equus spe-
cies sunt, sub animalis genere, id probari ne-
quit eo dumtaxat, quod animalis definitio,
quæ tamen essentialis est, conueniat vtrique
(sic enim cōuenit Petro & Paulo, & tamē P.
& P. specie non differunt) sed probari præ-
terea debet, quia homo est rationis compos,
equus non est, sic etiam quod aquila & leo
differant specie, non probandum tantum eo
quod ratio generica illis cōpetat, sed etiam,
quia vtriusq; essentia diuersa est, cum vnum
sit volatile, aliud bestia seu gradiens. Sic igitur

tur

tur non quia hæc definitio eadem quæ auro,
cōpetit argento: ideo hæc duo specie distin-
guuntur: sed sequitur solūmodo ambo hæc
metalla esse: argentum quidem imperfectè,
quia potest perfici; aurū perfectissimè, quia
nequit in metalli ratione perfici. Infanti iux-
ta ac viro conuenit hominis definitio, vt &
vitulo ac boui animalis, sed infans adhuc p-
fici, & definitionis membra perfecti potest
participare: non tamen infans & vir sunt ho-
minis species idem de alijs matallis & auro
statuendum, nam alia illa natura ad hoc in-
stituit, vt queant ad auream perfectionem
progredi.

Verum hinc nouæ suboriuntur difficulta-
tes, noui scopuli assurgūt, dicat enim aliquis,
hinc sequeretur, naturam sic sæpius à scopo
suo aberrare, quàm finem suum consequi. q;
conuicium feratur in Deum. Naturæ quoq;
aberrationes de suis inferioribus, more spe-
cierum, non solent prædicari, quia natura nō
multiplicat rerum imperfectarum indiui-
dua, vt videmus monstra sterilitatis damno
multata, hæc autem metalla de suis indiui-
dis rectè prædicantur, vt argentum de hoc
vel illo. *Respondeo.* Non aberrat à scopo suo
natura, quia finis eius est rerū varietate hunc
mundum ornare: & perfectiora vult esse ra-
riora, fit autem hominum avaritia, qui me-
talla effodiunt priusquàm ad debitā perfectio-

ACCM

nem perueniant; vt minus auri sit, quàm cæterorum metallorū. Sicuti quia vituli pleriq; occiduntur à lanionibus, idcirco pauciores boues existunt, si his parceretur, boues fiant, si illis abstineretur effodiendis, paullatim aurescerent. Enunciandi vero ratio quædã est specierum, siue generica, quædã vero merè accidentaria. Mōstrorum de inferioribus attributiua enunciatio accidentaria, potest æquè locū habere, ac argenti auri, &c. sicut enim dicas rectè, hoc vas est argentū, sic etiam rectè dicas, Gorgo, est monstrum, sphinx, est monstrum: & sicut etiam dicas vasis huius essentia est stannea vel materia eius est stannum, nihil prohibet quin verè dicas, pygmæus iste est monstruosus, vel substantia hius pygmæi est monstruosa. Sed parum hæc ad rē, de prædicatione. Quia reuera, nō quicquid imperfectum adhuc est, eo nomine mōstruosum est: maximè si aptū sit perfectionē suam recipere, pullus in ouo nō est monstruosus, infans non est mōstruosus, quia hic ad virum, ille ad bouē, ille ad gallinaceum tendit; etiam sunt potestate, q̄ actu futuri, idē de metallis alijs ab auro dicunt Chymici. Sterilitate damnata sunt tantum monstra perfectorum animantium, non insectorum, non inanimatorum. Atque ita ruit hæc replicatoria machina!

Secundò contendunt aduersarij proximā metal-

metallorum omnium materiam eādē esse nō posse, sed vniuscuiusq; speciei debere esse materiam proximam diuersam, quod etiam nōnulli Chemicī fatētur, & probatur, quia diuersæ speciei formæ eandē specie materiam proximam nequeunt informare: vt de anima humana & equina patet, quarum neutra corpus alterius apta est informare, videtur alioqui, vetus illud delirium stabiliri posse: omnia ex omnib⁹, siue quilibet ex quolibet gigni: & sic, si remotæ materiæ sufficeret identitas, posset vnus Alchymicus alterum, in Apuleium illum, vel Lucianum auritum trāsformare, *Resp.* Animas animalium perfectorum requirere corpora organica, certis perfectè modis disposita: animas animalium imperfectorum, ipsas quoque quia ex materiā educuntur, requirere suā quoque & propriam, minus tamen perfectam, organorum corporis compositionem, quæ compositura siue (vt dicā) organizatio de illius indiuidui essentia est. Inanimas verò res dumtaxat cetero requirere materiam illam communem, & præcipuè constantem partibus homogeneis eisdem, esse perfectius vel imperfectius dispositam, ad plumbi, stanni, argenti vel auri formam: quia formæ istæ; non ad compositionem vel organorum fabricā, sed ad qualitatum primarū maiore minorēue participationem, cōsequuntur. Si plus habeāt terrenæ admix-

tionis, sient ferrum, æs, plumbum, si plus aë-
rei liquidi, sient stannum, argentum, aurum.
Conatur quidem natura semper aurum p-
ducere, sed cum nequit eò mineralis deco-
ctio pertingere contenta est aliorum metal-
lorū generatione h̄ modo virtutis & materie
proximæ dispositione. Si nō satis multū ad sit
sulphuris subtilis ac rubei, ad sit tamen satis
hydrargyri subtilis & albi, fiet argentum: si
verò vis sulphuris excedat, & vñctuosum il-
lud liquidum omni-sit ex parte probè defœ-
catum, producet aurum.

Tertius illorum aries erat, Nunquā con-
quiescere naturam, spōte sua, sed moueri &
moliri donec perfectionē suam sit indepta:
metalla verò hæc apparere omnibus, etiam
præsente causa efficiente, in venis suis con-
quiescere, nihil sollicita vt in aurum trāsfor-
mentur, licet enim centum annis illic pma-
neant nō impedita, nunquā tamen magis illa
accrescent, sed in suo statu pmanebunt, fer-
rum, plumbum, argentum. Si sic igitur quietā
iacent, suam iam nacta sunt perfectionē. *Re-
spondent* Chymici & benè respōdent, nos hāc
commutationem deprehendere non posse:
sed cur nequeamus, incredibilem reddunt
stationem, q̄ ad alterius metalli in aurū me-
tamorphosim millenarium annorum tēpus
requiratur. Quis hoc illis definitum tempus
reuelauit? quis credat, cum ad cæterorū me-
tal,

tallorum perfectionē, cursus viginti vel tri-
ginta sufficiat annorum? Maior ergo in auro
formando mora, sed non tot sæculorum ad-
mittenda. Sicut autem herbarum & arborū
incrementa nō cernimus dum crescunt; sed
creuisse deprehēdimus: Ita latens & alteratio
hæc & commutatio metallorum, quæ non
dum sit, sed dum facta est, cerni potest. Quod
verò illam non cernimus, impatientia fecit
& cupiditas; dum malunt homines præsens
lucrum minus capere, & quale est metallum
effodere; quam spem pretio redimere, & illā
tā longinquā trāsmutationē operiri. Sed cur
ad hanc, fornacalis & follibus suis se trien-
nio peruenire posse. Fanianus & alii glori-
antur, si non nisi iustis aliquot exactis id
potest natura? causam puto, quia in terræ
venis plus liquidi humidi affluit, & calor
quoque solis agit leniter ac paulatim: h̄c in
chrysollo, nihil adfluit liquidi, quare qcquid
resistit, & reuocat cursum efficientis causæ
id facilius h̄c absimitur: ignis quoque est
continuus, & non impeditus, & quantum
potest vrget. Præterea nonnunquam auri
maturi & perfecti artifices admiscet, vt sic
ars adiuuans naturam, causa sit velocius re-
liquum conuertendi, vt notat Treuisanus
*libro de transmutatione metallorum, ante me-
dium.* Ex his apparet admodum probabilem
esse sentētiā Callisthenis, Alberti Magni,
& Chc-

& Chemicorū vnicam esse perfectā metalli specie t. Sed pergā esse liberalis ac comis; esto specie differant metalla, quid tū? speciei (inquunt) in speciem quæ sit alteri non subordinata immutatio impossibilis est natura. Nos mox nō esse impossibilem ostendemus. Nec ad rē facit illud de subordinatione. Revera enim multorum commutatio ostenditur, quæ sic subordinata non sunt: & subordinationo ista eodem modo potest intelligi de plumbo & auro, stanno. & argēto, quo illi de his intelligūt: quæ in tertia sect. pducemus.

Alb. Magni li 3. de metall. tract 1. c. 7. Gebri, Rosarij Vannocij Birinqueij, & aliorum.

X Quartum argumentū est, ars ista nequit veras gemmas transformare in gemmas alias veras, ergo nec metalla potest in alia. Resp. gemmas, si quæ sint liquabiles, posse ad maiorem fortassis redigi perfectionē, non tamen in alias diuersæ speciei mutari posse, quia non potest ignis quemlibet inducere colorem: nec gemmæ ad gemmā ea cognatio est, quæ metalli ad metalium. Gemmæ verò pleræq; vel potius omnes, quia lapidum ex genere sunt, etiam sunt illiquabiles, quia non habēt humidum vñctiuosum vt metalla, sed aqueū,

quod igne dissilatur. vltimo obijciunt nō dari causam sufficientem, quæ hoc operetur: celos enim naturaliter hæc metalla in venis pducere per calorem, & frigus, non qua calor ille vel frigus qualitas tantum est, siue calor aut frigus; sed

sed qua est organum ac instrumentū celorum in cuius virtute agit, hīc verò nec frigus adesse in Chemica operatione, nec calorem operari vt instrumentum agentis principalis, quia hic non adest agens principale. Respondendo, de frigore iam diximus, de calore verò dico hunc agere vt instrumentum ignis; & esse eiusdē speciei cum calore cœlesti seu elementari. Agens autē principale est semen auri ipsis metallis insitum: quod semen calore fouetur, & adolescit in aurū. Probatio verò huius, nō incumbit alia, quàm ab experientia, ad quam alchymici solēt provocare. Solemus enim à posteriore probare vim seminis alicui rei inuisse, cum genitum ex eo aliquid & ex potentia eius in actum deductum cernimus. Deniq; cōclusio nostra duntaxat exigebat, nos ostēdere naturæ rerum hanc nō esse contrariam Chrysopæiam: neq; id argumenta aduersariorum cōvincere, quod putō sufficienter ostensum à nobis. Hæc de primo axioma.

SECTIO III.

De eadem efficacitate.

A Sit 2. axioma, longe probabilius esse posse alchymicam artem finem suum cōsequi, & alia in aurum igne transmutare: quam non posse.

K 2 Dico

Dico esse probabilis, quia reuera id non probatur apodicticè, sed tantum topicè. Sic tamen, vt moraliter fere conuincant rationes.

Primum argumentum, quo conclusio probatur pendet ex supradictis, quia contraria negatiua habet argumenta non concludètia, imò nec admodum vrgentia.

Secundum, quia multarum rerum causæ naturales nos latent, & potest hæc esse de illarum numero: multa quoque fiunt naturaliter, quæ quis, propter causarum ignorantiam, si facta certò nesciat, vel neget facta, vel non facta naturaliter contendat.

Tertium, quia Magorum illa industria, quia mutarunt angues in virgas, & è cõuerso; iuxta D. Augustinum a naturalis mutatio fuit: mirabilior tamen est hac, de qua nos agimus.

† Quartum, quia calor ignis vim habet trāsformandi metalla per varias alterationes, liquationem, separationem, congregationē & alias huiusmodi: sicut & calor natiuus, cibum potest variè conformare, priusquam augeat & incrementum præbeat ipsi alito. Nec minus est miranda illa cibi, puta pomi, in carnem, quam hydrargiri in aurum commutatio. Denique si singulas illas alterationes consideres, quas Chrysopœij requirunt, etiam qui plurimas, nullam inuenias, quæ

virce

vires ignis in materiam dispositam agentis excedat, cedo enim quæ illarū. quod si singularis par, cur non successiue omnibus, cum eius vis nō retundatur suggestis semper nouis fomentis?

B Quintò, persuadere id debent intellectui non malè disposito, cum variæ similes experimentiæ, tum plurimorum id se cōsecutos assertentium asserti: hoc posterius probabo sectione sequenti, prius verò probatur, iis quæ fuscè retulerunt Scaliger b. & Benedict. Perer c, primū ars potest gignere vespas, scarabæos crabronesque, ex cadaueribus, & ex stercore animalium, imò & scorpiones ex herba Basilico ritè posita & collocata certis locis: sed viuentic hæc, sunt excellentiora metallis: poterit igitur & metalla. Dices in istis hominem arte tantum materiam materiæ apponere, cætera naturam per putrefactionem & calorem solis producere: Verum in nostro quoque casu manum tantum homo adhibet, cætera calor ignis in materiâ efficit, & quæ in ejus potentiâ latebant educit. 2. aurum ex auripigmento produci arte Plinius auctor est, ut diximus. si dicas auripigmentum venam esse auri sterilem ac inopem, hoc est aurum imperfectum, ut ait Fanianus d; hoc ut dicitur sine probatione, negari quoque potest. Nā plus videtur differre ab auro,

K 3 quam

b. exercit.

23.

c q. de

alchemy

lib. de

Magia

d. c. f.

d. lib. de re

metallis

a lib. 3. de
Trinita.

o Schol.
sup.f lib. 33.
cap. 6.

✠

g lib. 2. ad
Glaucum
cap. 7.

quàm cuprū: nā cuprum metallis annumerā-
dū, illud vero potiūs coloribus ac tincturis. 3.
ex ouis e calore fornacis Cayri solēt pulli e-
duci, non secus quā fotu matris: cur nō & hīc
fornax suppleat vteri terræ vicē? si dicas, o-
uum natura ordinari ad pullū, & esse pullum
potētia: contendunt alchymici idē esse plū-
bū auri respectu, imo & argenti. Ideoq; sole-
re hęc metalla iuxta inuicē eperiri. Sanē
Plini⁹ dicit venā plūbi, quæ vicina solet esse
& cōtigua venæ argenti, vocari *galenam*. Sed
& ouum quoq; magis differt à pullo, quā in-
ter se metalla. 4. Naturaliter videmus mul-
tos vermiculos mutari in volatilia, vtpote
muscas; & tamen reptile & volatile, plūquā
specie distant. 5. vt natura producit salē, bi-
tumen, & atramentum: sic etiam illa nobis
artificum exhibet industria. Si dicas specie
differre hęc ab illis: contra vrgebo, cum eas-
dem habeant qualitates (quod docet experi-
entia) non magis differre, quam pulli quos
fornaces Cayri produxerunt, à pullis adpe-
ctoratis à matre. 6. Plinius auctor est triti-
cum & siliginem in inuicem commutata. di-
ces, solis accidentibus ea differebant, eadem-
que fuisse specie? Galeni g quidem senten-
tia videtur, sed multis id non probatur, esto
tamen hoc sit verum quid ad 7. Nam Theo-
phrasto lolium quoque in triticum fuit mu-
tatum, loliumne hoc siluestre triticum fuisse

di-

dicent? quo auctore? scimus enim quid inter
triticū & lolium intersit. 8. calchitum in mi-
sij mutari, satis notum est, verisimilius etiam
ea specie differre, quam idem esse. 9. lapides
cere ligna si in fontes certos incidant; norūt
Arduennæ: & lignum sit caudexque, qui ne-
get. Benē est non negant aduersarij: Sed
hanc dicent fortē commutationem in dete-
rius, viuentis nempe ligni, in lapidem vitæ
expertem: mortem hanc esse quandam li-
gni: fa. ilius res degenerare quàm melioren-
tur. Vrgeo, etiam meliorari; nam in Scotiā ✠
ex putridis nauium fragmentis, & ex arbo-
rum fructu in mare deciduo (res est vulgo
notissima & probabitur libro sequ.) gignun-
tur anates. Si tam admirabilem effectū trās-
mutationis aqua nobis exhibet; cur ignis ef-
ficacitati, cuius maior longē vis est in agen-
do, malignē detrahimus. Herodotus etiam
scribit platanum in oleam vertisse. & alij ca-
dauera, in statuas falis, de quo plura dicam
lib. 2. q. 18. in fine.

Denique notissimum est posse saltem dæ- ✠
mones producere, per applicationem natu-
ralium agentium, non modo res inanimas, *h Est Scō-
ti, Lychē-
ti, Cr. 1. 5.
munis in
2. d. 7. Sel
8. & pro-
babo lib.
seq q 17.*
fed & animalia imperfecta, quæcunq; ex pu-
trefactione nascūtur b: multò igitur facilius
poterit metallum vnum, in aliud eadem ap-
plicatione commutari, quia longe minor est
metallorum differentia, quā inanimis & ani-

K 4

mati.

mati. Sed Diabolus nullum huiusmodi effectum producere potest, qui naturæ vires superet, vt contat: alioqui posset vera edere miracula, ergo effectus huiusmodi naturæ vires non superat. Igitur potest fieri vt vel docente Diabolo, vel industria & studio tandem homo ad hanc cognitionem pertingat.

SECTIO III.

An aliqua narratione constet aliquando aurum hac arte factum.

NUllum aduersarij fortius telum intorquent, quam ab experientia. Cur igitur inquirunt, nullus hæctenus effectum consecutus? cur omnes oleum & operam perdidere? nonne moraliter hinc colligimus, id esse impossibilibus annumerandum? 2. quia, quæcumquæ adferuntur experientiæ, nōtuntur testimonijs ipsorum chymicorum, quibus minimè credendum: tum quòd in causa propria, tum quòd mendicitas & paupertas fidem detrahat, tum quòd ipsi fascino & imaginationis vehementi apprehensione, putant esse aurum, quod non est, vt ait Pontifex Ioannes 22. a 3. quia possunt esse operationes, vel fraudulentæ & deceptorix, (vt fuit Braadini Veneti Alchymia, qui in Bavar

aria supplicio affectus anno 1591. ipsemet coram omnibus imposturam suam confessus fuit, se ex auri ramētis pulueribusq; quos mixtos carbonario pulueri habebat, aurum suum, liquasse. Quare cauendum ne lectorem decipiat deceptus ipse Villamontius pertinaciter defendens veram fuisse & sinceram Anton. Bragadini Chrysopeiam: cum enim illa scriberet, nondum dies fraudem huius Ciprij plani aperuerat. *Vide quæ de illo Villamontius itinerarij lib. 3. c. 28.*) vel prodigiosæ, dæmone faciente, 4. quia hanc artem nemo vnquam calluit, quod patet eò quod nemo se vnquam dixit vltimum eius effectum consecutū: nemo etiam verbis vel scriptis eam alios docere potuit. His illi pugnant.

Sit conclusio. De facto aliquos hac arte verum aurum fecisse videtur esse valdè credibile.

Probo, quia tot ea de re narrationes sunt diuersorum, vt videatur procacis animi & perfrixtæ frontis, nulli credere; adscribam quæ nunc mihi ad manum. Cælius Rhodiginus auctor est, b suo tempore in Gallia quædam ex infima plebe hominem, mirè sagacem, modum excogitasse, quo chrysulca aquæ vi ex metallo quolibet aurū fecerneret: & addit tales artifices vocari *Chryso-
plyntas* officinā verò *Chrysoplysum*. De Arnol

do Villanouano referunt grauiſſimi Iuriſcō-
 ſulti, e eū virgulas aureas chemicā arte pro-
 duxiſſe, quas omnium examini ſubiecerit in
 aulā Pontificis, & ideo concludunt chemiā
 veram eſſe ſcientiam. Obiiciunt, Arnoldum
 fuiſſe valdè ſuſpectum familiaritatis cum
 dæmonibus d; & idèd vel dæmonem hoc
 verè feciſſe, vel ſaltem verum aurum ſuppo-
 ſuiſſe. *Reſp.* has eſſe malicioſas coniecturas.
 Si ſuſpectus Arnoldus, quomodo nō in Ro-
 manā curiā, vbi aſſiduus comprehenſus, vt
 maleficus, & caſtigatus? mera autem conie-
 ctura eſt, dæmonem verum aurum ſuppo-
 ſuiſſe. Alii dicunt examini ſubieciſſe, hoc eſt
 obtuliſſe: non verò quenquam veritatis pe-
 riculū feciſſe. Primū explicatio illa verbo
 non congruit. deinde quis credat illo offe-
 rente aurum ad examen, neminem Romæ
 periculum feciſſe; ego verò, indè; quod nō
 ſcribitur ab auctoribus illis falſum aurum
 deprehenſum; probabilius crediderim ex-
 perientiam Arnoldo ſuffragatā. Sane id cō-
 firmat quod de ipſius cum Raymundo Lullo
 cōcertatione auctor Theatri humanæ vitæ
 tradidit e; Raymundum hunc Balearicum,
 hominē acutiſſimum, multis rationibus de-
 monſtraſſe. Villanouano artis huius *de veraplan*
 tum Arnoldum diſputandi pertæſum, quin
 potius, inquit, te ſenſu cratiſſinā conuincam
 die: quæ cum illuxiſſet, metamorphoſim illi

oculatā exhibuit fide: quā ille motus, hanc
 ipſe artem amplexus, multa de eādē ſcrip-
 ſit opuſcula, ante annos fermè 250. De hoc
 Lullo ſcribit quidam noltri temporis medi-
 cus; non Alchymiſta ſ; Hunc ego inquit *f R. C. in*
 reſendo comperio apud Anglos, re quidem *Nomen-*
 verā prætiſſe, quod ſuis libris profitetur: *clat re*
 & in arce Londini, iuſſu Regis probatiſſimū *inſignitū*
 aurum confeciſſe: mihiq̄ue genus nummi o- *ſcrips.*
 ſtenſum eſt, quod adhuc appellant Nobile
 Raymundi, auri ſcilicet puri & obriziſſi-
 mæque indicatur.] Idem auctor Theſauri,
 hoc etiam narrat de Bernardo Treuiſano;
 eum cum initio fruſtra magnas opes in hac
 Chryſoplynticā prodeginet; tandem accu-
 ratiore iudicio conſecutum, vt biennio artē
 in opus, ſpem in rem deduxerit. Hieron. Car-
 danus teſtatur g; Antonium Pharmacopo-
 lam Taruiſinum, coram And. Gritto Duce,
 & præcipuis patriciis Venetis, argentam vi-
 uum in aurum commutaſſe, & eas operis
 quædam adhuc exſtare veſtigia. Hoc Iulius
 Schaliger in contradictoria exercitatione
 eludit potius, quā diſſoluit, dicens ſi hoc
 verum aurum fuiſſet, Venetos eum fuiſſe
 coacturos reip. operam hanc nauare, vel ar-
 tificium indicare. Quis enim Scaligero indi-
 cavit, Taruiſinum eis non indicaiſſe? ſane
 crediderim Venetos, vel incerti euen-
 tus ſpem contempſiſſe, vel præſtigiis eſſe-

Etum adscripsisse. Tu, Lector, ne idem sentias accipe testimonium aliud ejusdem rei, ut in Cardani & Aragossii fide hoc experimentum stet. Guilh. iste Aragossius vir philosophiæ & medicinæ apprime peritus, studiorum causâ degebat Patauii: semel, anno 1550. Venetias excurrit, & honoris causa Hectorem Ausonium, mathesis & medicinæ laude clarum, invisit: tibi cum iter alia Alchymicæ aurificæ mentio fieret, eamque Guilhelmus solidis, ut ipsi tum videbatur, argumentis subrueret: Ausonius in sequentem diem conventum indixit, eoque tres patricos Venetos è nobilissimâ Corneliorû gente adductos, ex eo auro, quod Tarvisinus spectantibus patribus hoc est celeriter, non magnâ interpositâ morâ, momento fecisset, cõfectos annulos spectandos contrectandosque exhiberi curavit. Ipse deinceps Aragossius Tarvisiû excurrês, Historiam facti didicit. Narrabat ille à Gallo quodam, Aragossio facie similimo, domi suæ per aliquot menses hospitaliter accepto, cû se pulverem honorarij loco accepisse, sed ut eo tâquam arcano uteretur. Se verò non tam privati commodi, quàm publicæ fidei erga Remp. Venetam studio, eo inscio, Venetias navigasse, rem patribus indicasse; specimen artis exhibuisse, privatim quoq; in Corneliorum ædibus nõ semel. Interea verò Gallum illum insalutatis omnibus

• omnibus discessisse, neq; se quidquam de eo amplius rescire potuisse h] Vides causam cur Veneti non vrserint Tarvisinum, & quàm inanis illa magni viri, sed sæpè iniqui Cardanomaftygis, suspicio. Fortassis eadem arte apud Cedrenum ille frenum aureum cõfecerat, quod Anastasio Imp. obtulit: Sed videtur iste præstigiator potius fuisse, quâ Chymista.

B Nunc ad obiectiones respondeamus. Ad primum; multos ego commemoravi, quos non Chemicis tantum, sed & medicis & I. C. gravissimi testantur rem ipsam factam exhibuisse, Arnoldum, Lullum, Tarvisinum. Et hodie nominare possem, quos novi viros graves, in dignitate positos, & Deum timētes: qui de seipsis idem profitentur. Quos mentiri, vel imposturis, aut præstigijs, aut dæmoniacis artibus uti, nunquam in animû meum possim inducere; & sint iniurij viris honestissimis, qui queant id suspicari. Ad 2. dico, Pont. loqui de gregalibus, siue fece illa Chemicorum, qui lucrum captant, & aviditate pecuniæ in præceps ruunt: non de ijs qui honestam inde rerum naturæ cognitionem dumtaxat petunt. Nec verum est, nullos nisi medicos vel pauperes huic studio incumbere, quod Principes viri multi non refugiant, nec etiam paupertas omnis à testimonio arcet: sed ea tantum, quàm vilitas aut vitiositas vitæ dehonestat. Phocion pauper erat.

*h The-
saur. Vita
hum. sup.
Omitto
quod de
se similia
Cornelius
testetur l.
de abd.
rer. caus.*

erat; plus illi tamen iniurato, quam iurato Paridi credidissim. Testimonium in propriâ causâ reiicitur, sed hîc testimonium dixere scriptores qui non erant Alchymistæ. Acceperant illi quidem hoc ab alchymistis; sed alchymici dicta sua, factis probarant. Nec sanè domesticum testimonium, ut nec alia alias inidonea, reiiciuntur, quando aliunde testimonia haberi non queunt. *i* Et quæso, unde hîc initium historiæ haberi potuit, nisi ex ipsorum artificum dictis & relatione? Ad 3. posse aliquando esse tales, & fuisse: hinc tamen non sequi, nullas non fuisse tales. Ad 4. multos hanc artē verbis scriptisque prodidisse, & hodie eam tenere & alios docere. Si qui contingant in praxi errores, nihil mirum quia facile peccatur in iis quæ ab ignis operatione dependent. Nec ullius artificis est, in iis, quæ ab actiuitate extrinseci agentis naturalis pendent, securum semper effectum spondere. Nec vlla quoque ars alia, in qua quis mente sanâ perfectionis vltimum apicem se consecutum asseueret, semper aliquid discendum superest: neque hoc huic arti peculiare, quod opponitur.

QVÆSTIO II.

An Chrysopeia habenda ex numero artium ingenuarum, an mechanicis annumeranda?

Facilis

AFacilis est ista quæstio, nihil in ea mechanicum esse præter ipsam operationē, & ignariam illam applicationem: Theoricam verò siue speculationem artis ipsius, Physiologiæ in remotissimis latebris latentem, æquè ingenuam, æquè scientificam esse natura sua, quàm sit Physica; cuius est portio non ignobilis; aut medicina, cui subseruit & ancillatur: eoque nomine acroamaticis & èpopticis disciplinis annumerandâ. Si verò consideres ipsos Alchymistas, quidâ illorum meri sunt mechanici, & staturarii, ac ciniffones; quidam verò Philosopherū nomen honestū inprimis ac laudabile iure suo sibi vèdicât. Et si enim omnis Alchymista ingenio simul ac manu, utatur: tamè id omnî mechanico artifice commune est, & manus præcipuam operis partem in illis vendicat; qui principia causasq; artis ignorantes, nec certum in rebus præparandis vsū, iuxta præcepta congrua & scientifica adhibentes, tempus & carbones absument; fulginosi itaque & merè mechanici dicendi sunt. Sed qui in oleis, & aquis, & gummis, & auro extrahendo, causas & præcepta artis norunt, quibus freti effectum sibi pollicetur, ij, et si manum ingenio, & operationem speculationi adiungant; non mechanici, sed philosophi dicendi; operatio enim illa, & manuū auxilium, accidentaria sunt scientiæ:

vt in

*v. Pet. Ge-
rar. sing.
100. Hip.
pol. sing.
71.*

ut in medico, & chirurgo factis est manifestum.

QVÆSTIO III

Ad quam magicæ speciem pertineat?

Aquæ expeditum est respondere huic *A* quaestioni. Si alchymicus effectus verus non est quia falsum est aut apparens duntaxat aurum; pertinet ad magicam præstigiatricem. Si verus est effectus, tunc aut fit opere dæmonis, & pertinet ad dæmoniacam: verum effectum voco, quando aurum verum quis consequitur; hoc autem potest fieri dupliciter, vel vera transmutatione, vel suppositione, quando hoc facit dæmon, potest etiam reduci hoc factum, ad præstigiatricem; quando illud, non nisi, ut dixi ad dæmoniacam. Si verò verum aurum, sine ope dæmonis homo extrahit pyrotechnia sua; tunc alchymia pertinet, secundum se & propriè, ad Magicam naturalem; per accidens ad artificiosam. Nam, qui *a* ad supernaturalem referunt, propter cælorum influxus; illi meo iudicio falluntur: nihil enim hic cernitur, ut ostensum, quod naturæ vires excedat. Naturalis ergo alchymix exempla iam nonnulla proposui *b*. Dæmoniacæ refert vnū auctor dæmonomaniæ, & se ex Guilhelmo Constantino famoso alchymico, audiuisse socios ipsius, cum p̄diu flantibus, spes speciei sue auri

osten-

ostenderetur nulla, consilium à Diabolo petiisse, ritè operarentur, & optatum finem contingerent; an in aliquo peccatū ab ipsis esset, quod metallū arceret expeditū. Diabolū (ut solet) latebrosū dedisse responsum, quàm breue tã ambigū: Laborate, Laborate hoc illos pro secunda pollicitatione arreptū mirè animasse: ergo perrexisse in flādo, & forniculis continuandis, idq; adeo strenuè, ut in nihilum cuncta redegerint; parati nihilominus pergere, & ad inum cunctam rem decoquere, & pro Philosophico lapide bona cuncta dilapidare: nisi misertus dementiæ Constantinus suggessisset, morem hunc esse dæmonis, ut decipiat amphibologia significati: cū laborare iussit, hoc voluisse: desisteret ab irritò conatu, & ad honestum opificium aliquod se transferrent, in quo certius operæ pretium cerneretur: sic ille. Sed alii paulo aliter narrant, idque se ex ore Natalis, qui Constantini socius fuit, accepisse, bona fide, scribunt: hos operarios auri auidos familiarem paredrum sub specie vnus nymphæ exciuisse, & sacro carmine lapidistæ confectionem ab eo postulasse, dæmonem iussisse, uti ex sex metalli (ut dicunt) anisatis, hoc est æquali proportione, & hydrargyri certa mole mixtis, malagma componerent. Cum itaque hoc igni imposuissent, ecce tibi fraudis minister, catus ille Mercurius, more grādiniscū

L

toni-

*s Arago
vna
fringer*

*9 sup. 9. r.
sect. 8. l.
1. lib. 3. c. 3.*

tonitru metalla huc illuc difjcit, & ſpē ſimul eorum, cachinnante luſos cacodæmone. Illi abacti à chryſollo, non à furore; rurfus magiſtrum adeunt, expoſtulant primùm de iniuria, deinde ſupplices fiunt, & vt nunc ſalutē, meliore fide, quid agendum doceat, pergunt obſecrare. Demum ille nihil aliud reſtulit, quàm ſtrenuè laborate.

Deceptorij effectus duæ hiftoriæ occurrunt, prior præſtigiatorius Diabolicus: poſterior ad deceptorios & emunctorios per humanam calliditatem pertinet.

Priorem ſic narrat Cedrenus; quidam ex eorum numero, qui chemicam artem proficiuntur, callidus hominum oculos impoſtura præſtringere, argentarijs alijsq; obtulit manus pedesq; ſtatuarum, & alia aurea, dicens ſe theſaurum reperiſſe: multosq; ita deceptos ad paupertatē redegit. Fama vulgata captus, & ad Anaſtaſium perductus, frenum equi ex ſolido auro conflatum ac margaritis confertum obtulit. Sed Imperator, freno accepto; vt omnes, inquit, ſefelleris, me profecto non decipies, ſtatimq; hominem in caſtellum quoddã relegauit, in quo tandē perijt. Nimirum omnia hæc aurea, nihil erāt niſi per magiam facta oculorum ludibria. Poſteriorē deſcribit Ieremias Mederus in *Acroamat*. Chymiltas duos ſocietatem in itã pacto firmaffe, vt alter Chryſopœiæ certiffimã artem

tem ſe tenere profiteretur, alter Rhizotomum ageret, ſeu agyrtam empiricū, & inter cætera ſcobem auri atro infectam colore, pro lunariæ puluere, venderet. Erneſtus Bardenſis Marchio mirè deditus erat pyrotechniæ. Hunc ergo prior ille adit, & circumuenit aureos montes pollicitus & atria diuitis Craſi: parantur omnia, & iam ille, cætera belle, inquit; vnam duntaxat opus, *Reſch* vocant (Hebræa voce) huius pulueres faciles inuentu, apud quemuis pharmacopæum, vel rhizotomum. Marchio puerum mittit: commodum in palatij aditu ille alter merces ſuas expoſuerat; & vt ſolēt hoc genus, nihil ſibi deeſſe ſtentorea voce prædicabat, adit eum Principis puer. Ille reſch expromit de pixidula fumofa, & p ſolido appëdit, & quaſi foret obuuium ac cõculcatum addit ſuperpõdium. Puer Domino refert. Impoſtor cum puluerē inſpergit hydrargyro, & aurum verū pducit, ſed quod liquatum ex puluere, ſit examen, verum aurum deprehëditur. Marchioni res mirè grata, & ipſe in magiſtrū beneficus ac gratus probè dimittit. Chryſopœiam pergit vrgerè feliciter, quamdiu reſch durauit. Vbi eius reſiduum parum fuit; vndiq; cõquiri iuſſit auriprolificam hanc materiã. Negabāt omnes ſi quis puluis, reſch diceretur, audiſſe vel didiciſſe nunquã. Itaq; Marchio quod ſuperat igne ſolum liquat. & auri ſcobem

pem, imposturamque simul deprehēdit.] si-
nis non foret scribendi, si quæ singulis die-
bus talia contingunt, vellem persequi. Vtili-
us erit, quod reliquum est, & ad animæ salu-
tem spectat, discutere.

QVÆSTIO IIII.

Licitane an illicita sit alchymia?

in verb. Alchymia **P**rohibitam censuit Angelus de Clauasio;
a sed id nullo iure probat, verum ratio-
nibus duntaxat: P. Valencia eò inclināt, vt
saltem ratione circumstantiarum sit illicita
& perniciofa; idem P. Peterius censuit: vter-
que locis ante citatis.

Licitam verò nec vilo iure prohibitam, i-
nò & inter artes metallarias à iure civili re-
ceptam, communis est sententia iuris inter-
pretum *b. Pedetentim* progrediendum, nā
facilis hic in via lubrica, lapsus.

b. Oldra- di, Ioan. And. Abbat. Baldi lo- cis sup. ci. 2a q. 1. sect. 4. Alberi. de Rosare in Ser. al- chymia. Guido Pa- pe decif. 388 Fa- lianitra- **P**rima Conc. Nullo iure in foro fori hæc ars
videtur prohibita; vt non liceat eam exerce-
re, ex defensione iuris positiuū.]

Quoad ius ciuile & commune Romano- rum (de communi enim iure nunc loquor, non de particularibus locorum statutis, vel regnorum sanctionib.) res est expedita, nec vili constitutio talis reperitur. Quoad ius Canonicum, videntur obfistere duo canones, nempe. c. Episcopi. 26. q. 5. & c. spondent, in ex- tranag. commun. lib. 5. de crim. falsi. Sed, si benè
confi-

consideres, neuter canō conuincit intentū. *da de emat. & verdu. q. 5. Zaneti ni. ci. exte de accu- sat. 1 ho- ma Arfo- cini, qua- dam de hac re consilia.*
Nam *d. c. Episcopi*, tantummodo damnāt eos
qui credunt personarum transmutationem
in varias ferarum species fieri: quod & ratio
docet addita; siquidem (ait) Satanās trāsfor-
mat se in varias species ferarum.] Nō est igitur
cur ad quamlibet speciei in speciem trās-
mutationem canon extendatur. Et licet eò
extenderetur, dicerent alchymici se nō cre-
dere hanc à dæmone, sed à natura fieri meta-
morphosim: nec eā esse verā ac perfectā spe-
ciei, in aliam perfectam speciem, sed imper-
fecti & inchoati in suam perfectionē. Forti-
us stringit alterū illud *c. Spondent*, nam illud
disertè alchymiam prohibet, & infamix car-
cerisquæ pœnā præfigit, clericos etiam pos-
sessis beneficiis priuat, & ad capienda reddit
inhabiles. Respondet Arfoncinus, Pontificē
egisse tantum de iis, qui Sophisticè transmu-
tationem confingunt: tamen Canonis verba
fatis clarè indicāt censuisse Ioann. 22. nullum
à quoquā eorum verum aurum fieri, & idē
omnes pro impostoribus habuisse. Sic enim
verbotenū habet sanctio; *Spondent* quas nō
exhibent, diuitias pauperes alchymistæ: pa-
riter, qui se sapientes existimant, in foueā in-
cidunt quam fecerunt. Nam haud dubiè hu-
ius artis alchymix professores alterutrum se
ludificant, cum suæ ignorantix conscij eos,
qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint,

admirentur: quibus cum veritas quaesita non
 suppetat, diem cernunt, facultates exhauri-
 unt, ijdemque verbis dissimulant falsitatem,
 vt tandem quod non est in reru natura, esse
 verum aurum vel argentum sophistica tras-
 mutatione confingant: eoq; interdum eoru
 temeritas damnata & damnanda progre-
 ditur, vt * fids metallis cudant publica
 moneta: characteres fids oculis, & non aliis
 alchymitum fornacis ignem vulgum igno-
 rantem eludant. Hac igitur perpetuis volen-
 tes exulare temporibus, hac edictali costitu-
 tione sancimus; vt quicumq; huiusmodi au-
 rum vel argentu fecerint, vel fieri secuto fa-
 cto mandauerint, vel ad hoc scienter (dum
 id fieret) facientibus ministrauerint, aut sci-
 enter, vel argento, vel auro vñ fuerint ven-
 dendo vel dando in solutum: veru tanti po-
 deris auru vel argentu pœne nomine inferre
 cogatur in publicum pauperibus erogandu,
 quantum alchymitu existat, circa quod eos
 aliquo praedictoru modoru legitime costit-
 terit deliquisse: facientibus nihilominus au-
 rum vel argentu alchymitu, aut ipso vt pra-
 mittitur scienter vtetibus perpetuae infamie
 nota respersis. Quod si ad praefata pœna pec-
 uniarum exoluenda delinquentium ipsoru
 facultates non sufficiat poterit discreti mo-
 deratio iudicis pœnam hanc in aliam (puta
 carceris, vel alteram iuxta qualitatem nego-

tij,

tij, personarum differentiam, aliasque atten-
 dendo circumstantias) commutare. Illos ve-
 ro, &c.] Subdit pœnam in eos qui alchymica
 materia abutuntur ad monetarum adultera-
 tionem, de quibus est eiusdem Pont. consti-
 tutio alia, in c. *providens, extran. singular. tit. de
 crim. falsi*. Ad hunc Canonem duplex mihi
 occurrit responsio, vna eum non fuisse vsu
 receptum, sed non vsu abolitum. Nam po-
 stea hæc ars in ipsa adhuc vrbe viguit, maxi-
 me vix centum annis postea sub Leone. X. nã
 illi Aurelius Augurellus egregius poeta li-
 brum suum *de Chrysopaia* dedicauit: Qui in-
 ter cetera illud nimis iactanter, de philoso-
 phico suo lapide.

Ipsius vt tenni proiecta parte per undas

Equoris, argentum si viuum tu foret equor,

Omne vel immensu verti mare posset in auru.

Pici quoque Mirandulani circumfertur li-
 ber hac de re, titulo, de Auro conficiendo:
 nec huiusmodi in Italia libri ex illo tempo-
 re vetitæ lectionis vnquam fuisse. Altera Ca-
 nonem ex hypothesi procedere (aurum om-
 ne alchymicum esse falsum) & ideo dam-
 nari tantum, qui falsum cudant; idque ad lu-
 crum, nempe vt vtantur in contractibus &
 solutionibus (quod clarè indicat textus) ideo
 non damnantur hoc capite, qui verum aurum
 producunt, & arti vacant animi dumtaxat
 causa, nolentes in commercijs aut solutio-

* Sic legi-
 tur in edi-
 tione etiã
 lanti-
 nana, sed
 depraua-
 ta ac mi-
 stis Valē-
 ria cõjicit
 legend.
 fids fa-
 cili muta-
 tione. Sed
 adhuc re-
 liqua
 mendosa
 manent.

nibus hac arte uti. Quare non ars, quæ ritè instituitur, & exercetur: sed artis abusus dånaretur. Sit

† Secunda Conclusio, In foro conscientiæ B non promiscuè, sed cum delectu ars hæc permittitur: imo plerisque, ut perniciosa, sic illicita censenda.] Hanc conclusionem optime probant argumenta Angeli & auctorum primæ sententiæ, contra præcedentem verò vim habent nullam. Notandum quoque, quicquid illicitum est, id non ex artis natura (quæ in se mala non est, imo quatenus ars est, & scientias imitatur, secundum se bona est, ut & cæteræ speculatiuæ cognitiones) proficisci, sed à vitio circumstantiarum, quæ ut plurimum in hac operatione inveniuntur. Hæc si desint, non video quid reprehendi queat: sed quia vix unquam desunt omnes, raro fit ut aliquid ratione non adsit vitium & peccatum. Ideo dixi plerisque perniciosam & illicitam censendam.

† Sed quæ ista circumstantiæ? præcipuæ & capita cæterarum; quatuor; finis, modi, temporis & personæ.

† Si finis sit lucrum, & avaritia, illicita est, C quia lucrum ex hac arte est illicitum, non enim licet hoc auro uti ad commercia contractusque, ut statuit Ioann. 22. Intellige, si pro vero auro quis uti vellet, nam hoc illicitum cõtendunt communiter DD. de hac re scriben-

bentes e: & merito, nam aurum istud vel nunquam habet proprietates omnes veri auri, vel id adeo raro contingit, ut censendum sit non cõtingere. Quare tam verisimili causa dubitandi existente, non licet in commercium deducere, ut verum aurum: vendi tamen posse pro auro alchymico, & iuxta æstimationem peritorum aurifabrorum, nemo DD. illud negat, neque negandum est. Non licet etiam id facere, ut in medicamentis quis eo utatur, nam propter rationem iam memoratam, nec veri auri vires salutares habere, nec noxijs qualitibus, ab igne carbonario & venenato hydrargyro contractis carere, censendum. Multo minus licet eo uti ad monetarum mixtionem: hoc enim vnum caput foret criminis monetarij, iuxta dictam sanctionem Ioan. 22. & prædicti DD. iuris concedunt tales puniendos pœna monetæ adulteratæ. His casibus subeisset peccatum Mortale. Si verò quis illud videret siue produceret tantum ea gratia ut implemet in annulos, catheras, aut suppellectilem propriam eo uteretur: huic omni cura foret adnitendum, & vigilantia, ne quis eo viuo vel mortuo per hoc deciperetur. Alioquin pro negligentiæ latitudine, hic quoque peccati gravitas nasceretur: & quantumvis quis diligens, vix vinitatis culpam euaderet. Nunquam sanè stultitiæ & imprudentiæ euadit, qui ex

c Sic D.
Thomas
in 2. d 7
q 3 a 1
22 q 77.
a. 2. ad. 1.
& ibi Ca
sola Silu.
& Fu
nus in
Summ.
Fabianus
d q. 8. Al
beric in
Verb. 72.
p 110.

hac arte lucrum quærit. Semper enim stultus est mercator, qui in illud negotiationis genus incumbit, quo videt nullum, vel de millibus aliquot vnum, lucrum fecisse; omnes verò, vel mille contra vnum facultates suas absumpsisse. Quod cum alchymicis contingat, idem de his damni lucrionibus dubio procul sentiendum. Nec tuti sunt in conscientia, qui hac in re sola vana ducuntur curiositate, nam *curiositas* peccatum est oppositum *studioſitati* per excessum, quo quis desiderat immoderatè scire quod non expedit, vel plus quam expedit ipsi, vel modo quo non expedit; & est ex filiabus superbiæ, [*Vide D. Tho. 2. q. 167.* Et animus deditus vanitatibus atque infanijs falsis, exponit se decipiendum Diabolo; atq; hoc esse omnis superstitionis initium docet B. August. *lib. 2. de doctr. Christ. c. 22. & 23.* Et diuinæ scripturæ testimonio, qui amat periculum peribit in illo. Sic enim sapiens loquitur; *In superuacuis rebus non scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius (Dei) non eris curiosus. Multos enim supplantant suspicio eorum (hoc est vana spes & expectatio) Et in vanitate detinuit sensus illorum.* Denique subdit; *qui amat periculum peribit in eo.* Eccles. 3. à vers. 24. Denique vno verbo, quando finis malus, ars illicita; & qualis finis, tale exercitium.

Si modus (huc media pertinent) exercèdi D
artem

artem illicitus, ars quoque, si vanus, ars vana, si sordidus & inquinatus, ars erit inquinata & impura. Huc referenda media superstitiosa, vt si ex pacto expressio vel tacito cum demone; quod frequens, esse docuit auctor Demomania d, & sanè docet experientia: *d l. 3. c. 3.* dèd vt Arnoldus Villanouanus, & Lullus, & Geber, & Bachonus, & Richardus Anglicus, Magiæ huius nigrae suspecti vehementer fuerint; & Paracelsus, & Agrippa, & ille Guilh. Constantinus, & alij nonnulli, deprehensi; & inter instructiones inquisitorum fidei sit vna, hac quoque nota magos hæreticos dignosci, *Director. Inquisit. fidei p. 3. fol. 443. editio. Romana, que in lucem prodijt. infu Gregorij. 13.* vbi rationem subdit auctor libri, Nicola. Eymericus; quia vt plurimum alchymistæ, quando non possunt perungere ad finem intentum, quaerunt auxilium demonis (*exemplum posui precedenti quaestione*) eum inuocant & implorant, & implorando obsecrât, & tacitè vel expressè ei sacrificât.] Accedit experientia, quia quandocunq; viguit inter multos alchymia, etiã inter multos tum vigierunt malèicia & sortilegia, vt hoc infeliciæ uo experimur. Tum quæ non defunt, qui adhibent vanas obseruantias caremoniarum, nihil ad effectum conducentium, vt certæ diei, tunica ex lino crudo, certorum ciborum abstinentiam & alia

alia huiusmodi inania. Quod si ad auiditatem odium accedat aut incontinentia, pro liuè admodum fuerit ad phyltra & introxicationes recurrere. Peccatur quoque non leuiter in artis traditione, quando sacræ scripturæ nominibus & verbis abutuntur ad suas nomenclaturas vel præcepta: neq; minùs, quãdo libris suis, inserût figuræ seu imagines, vel planè obscænas, vel etiam propter abusum rei sacræ prorsus blasphemias, vt fecit ille typographus Basiliensis, qui Rosarium excudit; & sacræ Triadis, Christi Domini resurgentis, & B. Virginis Mariæ coronationis icones, quas homines hæretici templis eiecerunt, eas ad alchymica mytheria & transformationes transtulit. Sed mirum id non est, sunt enim Sacramentarij vbique præ posterii. Peccatur deniq; nimis curiosis sæpè experimentis, dum modò hanc rationem, modò illam sequuntur, & sic nunquam sciunt, quod semper addiscunt.

Temporis quoque circumstantia perpendenda. Nam tēporis iactura pretiosissima: cuiusque malè consumpti ratio reddenda Deo: quare peccant, qui nimis multum his vacant artibus, item qui eo tempore, quo officij ratio, vel debitum aliud charitatis aut iustitiæ postulat, vt ad serua magis se conferant: v. g. magistratum quis gerit? non potest detrudere horis, quæ ad rectè munus exercendum

ne-

necessaria: familia præest? œconomiz recta ratio non debet incommodum sentire. Ecclésiasticus est? quæ ratio ordinis postulant ea præponenda fornaculis, & voluptati suæ. Proximi necessitas operam tuam deposcit? charitas ei iubet adesse, non facis? peccas. Demum, vno dicam verbo; quod tempus ocio, licet honestè dare, illud licebit his studijs: nec amplius. Ocium voco, quietem & vacationem ab actionibus & studijs, ad quæ quis tenetur.

Denique personarum conditio hîc vel potissimum discrimen inducit: hæc enim, & finem solet illicitum intendere, & in modo errores gignere, & tempus inopportunum facere. Inprimis ars hæc illicita cēsenda pauperibus imò & priuatis omnib' periculi plenissima est. Manifestum id fit, tum quia hî solent lucrum spectare, & sic arcentur eorum ratione quæ dicta sunt in circumstantia finis: nam illo auro intendunt vti ad cōmercia, medicinas, vel monetam: aut si ipsi non vsuri, periculum apertum est ne vtantur hæredes. Isti hac arte depauperatùr, familiæ necessaria non præbent, causa sunt vt vxores & filia cogantur indigno se quæstu sustentare: cum media & instrumenta, propter inopiam deficiunt, facilè progrediuntur ad superstitiosa, imo & pacta quæ diximus in circumstantia modi; sanè hoc ipsi quoq; chymici scripto-

Rosarij scriptores sunt testati. Nam Geber, *e*, non
pl. no. 109. ergo, inquit, hæc scientia pauperi & egeni
fol. 224. conuenit: sed potius est illis inimica. Secun-
 do Polyt. di. it philosophus, impossibile est
 indigentem philosophari.] h. alchymia stude-
 re, (nam solus alchymicos, in libris *Turba*
philosophorum, vulgati illi vocant philoso-
 phos. satis superbe.) Et idem Geber alibi f;
 Artificem (ait) huius scientiæ oportet esse
 subtilissimi ingenij, & naturas metallorum
 & eorum generationes, infirmitates & im-
 perfectiones in suis mineris scire & cognos-
 cere antequam perueniat ad hanc artem. Nō
 autem ad ipsam indagandam accedat artifex
 grosso ingenio & duro repletus, nec cupidus
 nec auarus in sumptibus & expēsis.] Nec vir
 duplex animo sine felle & ceruice, vel men-
 te variabilis, nec nimis festinus: sed doctri-
 næ filius, vir subtilissimo ingenio decoratus,
 sufficienter locuples, largus, sanus, firmus in
 proposito & conitans, patiens, mitis, lon-
 ganimis, & temperatus.] Auaro igitur, &
 pauperi hæc scientia, secundum eius Priuci-
 pēu Gebrum, inaccessum & vetitum habet
 limen. Et nota requirere sufficienter locu-
 pletem: hoc est cui superfit, à necessarijs, ad
 hoc iudicium. Arcet etiam simplices & parui
 iudicij, cum dicit ibidem, non debere esse
 sine felle & ceruice: huiusmodi enim fa-
 cillanè à dæmone, & alijs impostoribus

circumueniuntur: idè vetita illis hæc ars
 propter periculum. Arcet etiam eos qui a-
 mant alios decipere, cum addit; nec vir du-
 plex animo; quia hos arcet perniciēs aliorū,
 quam quærunt. Arcet intemperantes, vt lu-
 xuriosos & amantes vindictæ, cum vult esse
 longanimis & temperatos: alioqui periculū
 est ne recurrant ad maleficia hostilia vel a-
 matoria. Arcet variabiles, inconstantes, &
 impatientes: quia hi facillè cum non succe-
 dit, ad dæmoniaca subsidia confugiunt. Ar-
 cet eos qui obtuso sunt ingenio, quia oleum
 perdunt & operam; item qui philosophiæ
 veræ imperiti, eandem ob causam. confirmat
 * id Arnoldus Villanouanus *g* his verbis; Qui-
g *d. f. 224.*
 cunque velia ad hanc scientiam peruenire, &
 non est philosophus fatuus est: quia hæc sci-
 entia non est, nisi de occultis philosophorū:
 propter irritos itaque conatus, temporis &
 sumptuum iacturam, his quoque videtur il-
 licita: & cum plerique alchymici vulgares
 sint tales, sequitur plerisque illicitam esse, in
 foro poli, de quo nunc agimus. Denique exi-
 gunt artis magistri & meritò, vt sit homo
 humilis, iustus, pius, & Deum timens. citan-
 tur ista Hermetis *h*; Oportet illum, qui in-
 troduci vult in hanc artem & sapientiam oc-
 cultā, arrogantiæ vitium à se repellere, & piū
 esse, ac probum. *Et postea*; Fili ante omnia
 Deum oportet timere, in quo dispositionis

tua visus est, & illud. *Alphidij nescio cuius*; Sci-
to. fili quod istam scientiam habere non po-
tes, quousque mentem tuam Deo purifices,
& sciat te Deus habere certum animum ac-
rectum. Cùm superbos arcet, docet illicitam
esse curiosis: cùm pietatem, superstitiosos
reiecit; cùm probitatem & Dei timorem, &
animi puritatē; vitiosas omnes quas diximus
circumstantias detestatur. Non alijs ergo li-
cita, ratione circumstantiarum, alchymia;
quam huiusmodi: hinc primò potest vnus-
quisq; secum perpendere an ipse talis, & an
vlla, & quæ pericula ipsi ex aliquo harum cir-
cumstantiarum defectu immineant, & ea cū
Confessarijs suis communicare, & eorum se-
qui iudicium debet.

Secundò potest videre confessarius, quan-
do sit talis à peccato immunis, vel quādo ad-
sit veniale, aut etiam mortale; quando impē-
denda, deneganda vel differenda talium ab-
solutio; differenda, cùm recidiuæ verisimile
periculum; deneganda, quando graviter, cō-
tra iustitiam vel charitatē ob studium istud
peccat, nec vult desistere.

Tertiò. Quia sapius curiositas causa est
studij, & hoc vitium valdè proserpit à mino-
ribus ad maiora, diligenter vidēdum ne quis
ad experiētias & opiniones erroneas excur-
rat: v. g. ne putet hac arte hominem verum,
modo à natura ad hanc generationem nō in-

sit u-

stituto; sed vrina vel alio humore, igne aut
sole in vitreis phialis decocto, posse produci,
quod temerè Iul. Camillus asseruit, & incau-
tè Tho. Garzonus *discur. 41. Fori vniuers.* cre-
didit. hoc enim vel asserere, vel experiri stul-
tum; impium, erroncū & blasphemū fo-
ret, tum quia cum homo præsupponat cor-
pus & animam rationalem, si quod producis,
homo est; sequeretur Deum ex lege & ordi-
ne quem naturæ præfixit, teneri huic animā
rationalē corpori infundere; quòd blasphe-
mum; vel rationalem animam ex materiæ
potentia illic educi, quòd hæreticum: foret
enim tunc anima corruptioni obnoxia &
mortalis. Deinde talis anima non haberet
peccatum originale; quia per generationem
viri nō esset propagatum hoc corpus, & ho-
mo conceptus; nec indigeret Christi redem-
ptione: quæ hæretica quoque omnia.

I Quartò. Ex his omnibus patet, optimam
esse (quam aiunt Angliæ) legem, ne cui sine
permisso Principis, sub pœna capitis, liceat
alchymicam exercere, quam legem expedi-
ret etiam alibi ferri. Nam tunc cum delectu
Princeps talia potest permittere, cōsideratis
circūstātijs prædictis: ipsi enim reddēda Deo
ratio; si temere permittat & promiscuè; da-
minorū inde ortorum. Tunc etiam cessarent
pericula pleraque quæ diximus.

K Quintò. patet (nisi quæ circumstātia impe-

M

diat

diat) ordinariè hanc artè Principibus & valdè lucupletibus esse licitã; qui & ea sunt philosophiæ cognitione, & eo ingenio, vt fraudibus & imposturis non parcant; & ea pietate, vt à proximi & Dei offensione se abstinent; & illis opibus, vt subditos propterea nõ grauent; & eo subditorum amore, ac Dei timore, vt publicum regimen vel pauperum subuentionem propterea non negligant, & habenas sibi à Deo creditas ipsi abiciant, & alijs planè tradât. Vt enim alijs honestis studijs animum Principes, quantum opus est, sic & hoc studio relaxare quin possint, non est dubitandũ. Sanè quod Eymericus de indicijs Magiæ hæreticæ dixerat, eam præsumptionem in Principibus viris & valdè locupletibus non esse admittendam, in cæteris locum habere, ibi in Commentar. optimè Penna annotauit. Et Cardin. Caietan. disertè scripsit, ac prudenter; hanc artem vel nullorum hominũ esse, vel principum duntaxat, audito sapientum cõsilio, esse. Sanè pericula pleraque superius commemorata cessare in Principibus manifestum est.

Cæteri non est cur sibi blandiantur, vel tutos in conscientia se arbitrentur opinione illa Oldradi & aliorum iuriconsultorum. Nam illi de foro tantum exteriori agebant, de quo ab illis quærebatur. Et plerique eorum rem non discussierunt; sed vt oues solènt

ducens

ducem gregis caprum, sic ipsi Oldradum (cuius etiam argumenta, iam dissolvimus; ijs quæ dicta sunt) clausis oculis, vt oraculum, sunt secuti, nihil eius addentes dictis (vt Ioan. And. Abb. Alberic. & Guido Pap.) plerique etiam ambigè loquuntur, si faciant verum aurum, idque arte naturali (vt Oldrad. Ifern. Bald. Brun. & Fabianus) nullus verò ipsorum omnium, præter Th. Arfoncinum, mentionem fecit d. extravagantis Pontificiæ, c. Spondent, vt vel eius non sint recordati, vel non bona fide dissimularint. Et licet, vsu canon ille non obseruetur: tanti tamen Pontificis sententiã, & iudicium sufficere debet, vt vulgus hominum (hoc est quibuscunque conditiones superius requisitæ defunt) sibi existimet ab hoc studio abstineñdum; quod grauissimis verbis Summus Pontifex Romanus sibi censuit dammandum, & à quo illos tam studiosè Christi vicarius Petri successor dehortatur. Sed hæc suffecerint, de materia non passim obuia.

DE MAGIA DÆMO-
NIACA.

Q.I. *An sit aliqua magia demoniaca?*
Probatur esse.

Q.II. *Unde sit hac magia, siue quem habeat
primum auctorem?*

Non esse à Deo, vt gratiæ gratis data.

Non esse effectus bonorum angelorum

Magia nulla alba, & de falsa Theurgia

Eit orta & administratur per malos angelos.

Glycæ error, ipse & alij quidam Græci histo-
rici nimis superstitiosi fuere.

Non fiunt magici effectus per animas defun-
ctorum. Grimoyriæ artis vanitas.

Efficiens harum artium causa est diabolus,
& humani ingenij deprauatio.

Apologus de generatione & ortu Magiæ.

Q. III. *Quæ sit diuisio demoniacæ magiæ,
& de eius libris.*

Refellitur Agrippæ diuisio.

Omnis magia ista nititur pacto cum dæmo-
ne.

Auctores qui de hac scripserunt & ideo ca-
uendi.

Zabulus, quis.

Barnabas Cyprius.

Item fictitij libri

Adæ.

Abelis.

Enoch.

Abrahæ

Pauli.

Cypriani.

Honorij.

De clauicula, & aliis libris Salomonis.

Trite mij Ite ganograph. Item libri Agrip-
pæ & recentiorum nominati & vetiti.

Q.IV. *De basi huius Magiæ, pactoq; expli-
cito & implicito.*

A Probatur tale pactum intercedere.

B Locus Isaïæ c. 27. v. 15.

Alius Matthæi 4. v. 9.

Similitudines huius pacti.

C Dæmoni liberum fallere pactum.

Pacti expressi formæ & genera, & exempla.

Grillandi error.

D Commnia his pactis solēnia.

Signa dæmonis in his vetusta & noua.

D. Irenei locus correctus.

Promissa similia factis hæreticorum nostro-
rum.

Quæ vtrinque vis huius pacti, & quale pec-
catum.

Pactum tacitum siue implicitum quale.

Q. V. *Quibus indiciis discernendi effectus
Magia ex pacto conuento, ab esse-
tibus, physicis, artificiosis
& miraculosis?*

Ratione distantiae.

Ratione verborum, characterumue.

Circumstantiarum, rituum, obseruantiarū.

Causa à qua.

Q. VI. *An hac magia habeat quosdam effectus
veros, & quo pacto dignoscantur?*

Effectus triplices sunt, falsi, veri, mixti.

Exempla praeiugiatoriorum effectuum.

De Lamiā & Menippo.

De Gelo & Mauricio.

De Pasete & eius obolo.

Simonis Magi varia.

De mago qui fecit à Domino cuncta vasa
frangi.

De Zytone Bohemo.

De herbis magicis.

Verorum effectuum exempla.

Incantatio serpentum.

Signa Pseudoprophetarum in Euangelio.

An Samuel per Pythonissam suscitatus ve-
rè? Locus 1. Reg. 28. Eccl. 46. v. vlt.

De effectibus Magorum Pharaonis, Exod. 7.
vers. 11.

Quomodo virgæ mutata.

De effectibus mixtis, eo relata SS. exemp.

De

De duorum magorum certamine ex Tri-
ezio.

E Quomodo hi effectus discernendi, regulae
dux.

Q. VII. *An magi possint facere aliquod ve-
rum miraculum?*

A Opinio affirmatiua multorum erronea.
Miraculum & mirum quomodo differant &
discerni debeant.

B Non possunt miracula fieri nisi à solo Deo.

C Miraculis efficaciter fides probatur.

D Non possunt Magi facere absolutè mira-
culis, psal. 71. v. 18.

E Potest facere mira quæ sunt respectu nostri.
De partu sceminarum in regno Neapolita-
no quarum fatum ranunculi præcedunt
decretorij.

Cur Nero non potuerit quidquam miri per
Magiam?

De miraculis Antichristi.

Q. VIII. *Quo pacto magi per diabolum
hec mira perficiant?*

A Quæ possit per motum localem.

Non potest integrum elementum loco mo-
uere.

Firmiliani locus explicatus.

Celeritate mentitur transformationes, vt I-
phigenia & aliorum gentilium.

Actorius hanc fraudem in Phenycia detexit.

Quæ possit applicande passiuus.

Quo pacto hic demon sit causa, & quomodo consideranda tum vis nature, accurate inuestigatum.

Quæ faciat mira præstigiôsè.

De triplici modo deceptionis per mutationem obiecti, medij, vel organi.

De mutatione multiplici obiecti. varia exempla.

Per foramen ad latus videntur imagines quæ sunt nudæ & incondita lineæ.

Palex & iunci immoti videntur serpêtes saltitantes.

De mutatione medij.

Vt præsentés videantur esse spectra.

Videantur habere capita asinina.

Denarius in scutellæ fundo videatur esse in superficie.

Gallinaceus habès festucam videatur trabem trahere.

Claudia vestalis quo modo nauem zona traxerit?

Varia apparitiones per conspicillâ.

Rês videtur præfens cum sit absens & remota.

Visio philosophi apud D. Augustinû qualis.

De deceptione ratione organi.

Vt res absentes videantur præsentés.

Vt quod vnicum videatur geminum.

De aorasia Sodomorum. Genes. 19.

De præstigijs Zedechiæ Iudæi.

Regulæ ad discernenda præstigia à veris effectibus.

Quomodo faciant videri repente flumen in cubiculo.

Videntur equos vorare, & restituere.

Videntur magnos serpentes immittere vt fecit Michael Sicidites.

Eonis hæretici præstigiæ.

Iacobi Mellinski Poloni festiuæ syco-phantiæ per simulatâ miracula.

Circulatoris præstigiæ apud Apuleium.

Q. IX. *Quam admirandos effectus veteres magis tribuerint?*

Quid Saxo Grammaticus de Magis septentrionalibus.

De Lappis, Finnis, Biarmijs.

De Tartaris quibusdam.

De alijs famosis Magis, singulis

Zoroastre
Dositheo
Simone
Pythag.
Orpheo
Baiano.
Ollero.

Item, Ericus Rex Gotthorum, Apollonius, Iulianus, Manethon.

Apuleius, Regina Copa,

Iam olim quædam saga dictæ Reginz,
Pamphila Hypatensis.
De effectibus magicis, herbarum, lapidum,
hyenæ.
Vis Magorum apud poëtas, Empedoclis,
Mœcridis,
Circes, Carmentis, Medæe, de alia quadam
Tibulli
Alia Petronij, & Nemefiani. Folia & Cani-
dia
De Erichto Lucani & alijs Theſſalis. De
Medæa ex Seneca, de alia saga quadam A-
lecto.
Q. X. *Quid possint Magi circa leges naturæ
& ordinem vniuersi?*
Non posse contra has leges vel ordinem vni-
uersi. Exempla.
Non possunt vllam formam substantialem
vel accidentalem immediatè producere.
Nec creare, nec ex quolibet facere quodlibet,
nec quouis instrumento quemuis effectû,
nec eodem tempore.
Nec in instanti operari. Nec vacuum produ-
cere.
Nec infinitum producere, nec esse vbiq;
Locus Tertulliani explicatus.
Non possunt tollere connexionem neque
conseruationem partium vniuersi: nec a-
gentium naturalium actiuitatem directè
impedire.

Linteum ex Carystio lapide purgatur igne.
Adamas impedit actiuitatem magneticis.
C De flammis nō vrentibus seu fatuis ignibus,
latè.
D De igne ad aquas Stantias.
De albo igne S. Telmi, in naufragij metu.
De flammis loquentibus. De brachijs & di-
gitis ardentibus sine noxa. De Æthnæ i-
gnibus non liquantibus niuem.
De cribro Tucciæ non effluente. De flamma
non consumente Iouis Apameni tem-
plum.
A Q. XI. *Quæ magorum potestas in orbis cœle-
stes, sydera & clementia?*
Nec cœlestem motum vel syderum cursum
impedire vel ea corrumpere possunt.
Non possunt Lunam detrahere cœlo.
Vnde orta fabula. De asino qui Lunam
putabatur bibisse.
B Non possunt integrum elementum loco mo-
uere vel destruere.
Idem de cæteris partibus vniuersi præcipuis.
Possunt terram mouere, ventos ciere.
De dolijs duobus Brachmanum. Sopater
magus ideo supplicio affectus.
C Possunt procellas & tempestates, & nimbos
producere, & sedare.
Cleonis fuisse speculatores grandinis. & quo
modo auertebant.

Seneca reprehensus. Recentiores refutati qui eum sequuntur.

Regula, quomodo in S. S. Deo tribuantur quæ homines quoque possunt.

Locus Iob 1. & alius Exod. 9. & alius Apocal. 7.

Magi tempestatem sedarunt tempore Xerxis. D

De Finnis ventos vendentibus. Aristæus Etesias elicere docuit. Sed & ignem magi eliciebant Hypæpis

Historia de rusticella Treuirensi. Mos vetus scrobiculam fodendi & commouendi, scelestissima ratio, qua quidam sacrificus in regno Neapolitano tempestatem excitauit, ut hostes obsidionem soluerent. Propter locum explicatus.

Ritus trahendi sacras imagines in flumen & male tractandi unde manarit? Constantinopolitanorum factum. E

Explicatus Canon Concilij Braccarensis Primi.

Possunt tenebras inducere, fecere Tartari.

Possunt aërem contagione inficere; tetrum odorem excitare.

Fecere magi Persici, ut Marutham calumniarentur.

Possunt fontes producere & siccare, fluuios filtrare, aquas dirimere, &c.

Possunt per mineralia mira efficere, ut pluuias.

Q. XII. *Quid magi valeant circa externa seu fortuna bona?*

A Possunt } Greges & armenta perimere.
 } Messes aliò traducere. ut Saga Treuirensis lac.
 } Messes & fructus perdere, & sterilitatem inducere.
 } Domos incendere: ut oppidum Schiltachium.

B Possunt varijs modis nocere famæ alienæ.
 De Triscalino presbyterum diffamante.
 De Moguntino dæmone.

Possent socios in conuentibus representare, sed non innoxios & cur? Sic infamauit B. Siluanum, S. Kunigindem, Vicinas tempore S. Germani.

Per energumenos interdum diffamantur, ut quidam in Germ. & Dorotheus Abbas.

C Quæ conuiuia exhiberi possint & soleant. Ficta, Brachmanum, Pasetis, Scotti. Vera & qualia ordinariè. Cur sal & panis soleant deesse.

Possunt carceribus & vinculis eripere. Historia Friderici Austriaci. Appollonius se cippo eripuit. Vestales mancipia fugitiua sistebant.

D An in bellis ad victoriam possint momentum adferre? probatur posse, si Deus sinat. Probatur exemplis multis Septentrionalium, &

Tar-

Tartarorum, Ephesior. Chryſamnes, Hū-
 norum, Sed ſæpe Deus non permittit, & E
 tunc Diabolus ſuos fallit vt Magnētium,
 Erricum Regem Sueciæ, Hadingū. Iuue-
 nē quendam Bohemum, Frid. Stuphium.
 Innocentius papa noluit per Magos ab obſi-
 dione liberari. Allobrogū Comes reſpuit
 auxilium Magi, & cum gladio necauit. F
 Poſſunt dignitates & honores perurere. De
 Martino 2. De Silueſtro 2. de Benedicō.
 11. Ioanne 21, & 22. & de Gregorio vij. de
 libro Cardinal. Benonis.
 De Theoph. vicedomino. De Stuphio. de
 Barone Raitzio Britanno. G
 Poſſet Deo pmittēte veros theſauros & di-
 uitias largiri, & cur Deus non permittat:
 ſed ipſimet ſemper ferē ſint valdē ino-
 pes.
 Pſellus & Damhauderius explicati.
 Quomodo dæmon materiam & formam
 monetæ poſſit producere? quomodo po-
 tuerit Deus per angelos creare mundum?
 exempla varia cur dæmon nolit etiā quā-
 do poteſt veras vel multas largiri pecu-
 nias.
 Exempla malè pereūtium qui ſic theſau-
 ros quærebant. Græculus quidam. Ma- H
 crianus & alius Baſilææ. & Anaſta. Sarra-
 ceni cuiuſdam factum.
 Caroli V. Imp. laus reſpuentis talia.

Q. XIII. *An Magi valeant incantare
 animalia bruta?*

- A Poſſunt, vt Atyr, Medea, Nigritæ, Marſi.
 Locus D. Hilarij explicatus conciliatus cum
 alijs patribus.
 Saltzburgenſis magus à ſerpente necatus.
 B Locus pl. 57. v. 5. & Ierem. 8. v. 17.
 An idem poſſint in alia animantia? D. Au-
 guſtini locus explicatus.
 Magus taurum funiculo domans. Grillandæ
 error.

Q. XIV. *An arte ſua poſſint aliqua
 mixta producere?*

- A Poſſunt imperfecta viuentia, vt infecta. quo-
 modo id ſolcant facere? Anſeres Scoticos
 imperfectos,
 Monſtra quædam inſolita, & quomodo?
 B de Monſtro Baſilæenſi, & de Saxonico.
 De natis ex commiſſione hominum & fera-
 rum. hominis cum elephanto, Leone, cat-
 to, cane, porco. mirus partus mulieris Au-
 guſtana, de muliere Luſitana quæ ex ſi-
 mio duas proles peperit.
 C Gotthici Reges ex vrſo.
 Sianitæ & Peguſiani ex cane orti.
 D Reſutata & explicata hæc omnia.
 De viro, qui putabatur ex vacca natus diſ-
 quiſitio.

Q. XV. *An sint vlli dæmones succuba & incubi, & an ex tali copula proles nasci queat?*

Probatur solere hoc dæmones, & agere & A pati.

Probatur posse ex incubo dæmone nasci p-lem, & explicatur, quo id modo fieri queat.

Dæmones inter se non multiplicantur, con- B tra Nissenum, non habent corpora aëra, contra Caietan. Nec etiam proprium semen, contra Tertullian. Iosephum & alios veteres.

Sententia Chrysofomi & Cassiani explica- ta.

Respondetur contrarijs argumentis. C

Exempla natorum ex tali commixtione, Se- midæi Gentilium, Merlinus, Huhni, Cli- uia duces, Iaponum Xaca, mulierculæ Lo- uanienfis, & alij multi.

Ex diuersa specie posse aliquid nasci.

Marci Ephesij argumentum refellitur & ex- plicatur.

Ex Succuba dæmone prolem suscipi non D posse.

De Melusina, & stemmate Comitum Picta- E uorum, & Andegauensium: de Bauari no- bilis vxore resuscitata, & postea eua- nescente. De Cambionibus seu vagioni- bus.

De

De puero Gallego seu Asture.

F Quomodo dæmon virginem possit illæso claustro imprægnare? Non potest idem in partu.

Caluinistæ virginitatem adimunt Deiparæ. Explicatur narratio Niderij de virgine Bam- bergensi

De miris alijs conceptibus, Hebræorum fa- bulâ de filia Ieremiæ & nepote eius.

Dæmones cum sagis interdum exercere li- bidadinem præpolteram.

Q. XVI. *De nocturnis sagarum conuentibus, & an vera sit illarum de loco ad locum translatio?*

Auctores sententię negantis refelluntur, so- A lutis argumentis. Illusionum varia exem- pla.

Explicatur locus lib. de spiritu & anima. c. 28.

Item c. Episcopi 26. q. 3.

Nauarrus explicatus.

Auctores sententię affirmatiuæ: hæc multis B probata.

Coguntur sagæ adesse conuentui, probatur exemplo quodam ex Grillando.

Descriptio conuentus sagarum, & solemnia, adorationis, conuiuij, choreæ &c.

C Cur dæmon vnguento vtatur ad transue- ctionem, quæ vis vnguento insit.

N

Loca

Loca Matth. 4. vers. 8. & Lucæ 4. vers. 9.

παραλαβεθαι

Ad transferendum æqualis vis dæmonis & boni angeli contra Vtricum Molitorem. Exempla varia translationum dæmonicarū. D Simon Magus, Abaris, Badudus, Ericus, Berengarius, Angla venetica, Comes Matificonensis, Puerulus quidam, Lucretia quædam, & alia mulier Sabinensis.

De puella Bergomati. De muliere vallis Tellinæ.

Probatur hæc non potuisse esse illusoria & & fantastica.

De quatuor modis translationum.

Quo pacto queat Diabolus rem corpoream loco mouere. G

Posse dæmonem deferre sine defatigatione hominis quem transfert, contra Remigium.

Q. XVII. *An possit dæmon quantitatem corporū sic mutare, ut penetratio partium sequatur: siue vnum corpus in duobus locis disiunctis, vel duo corpora in vno loco constituere?*

Nihil horum potest.

Exempla eorum qui visi esse duobus locis, quomodo intelligenda? A

S. Nicolai, S. Agathi, S. Benedicti; filius Constantini Imp.

Ana-

Ananias reprehensus. Quomodo duos simul homines possidere, vel tentare dæmon possit?

Nō posset facere vt homo conuersus in mustelam per exilem rimam ingrediatur: vel vt per ianuas clausas.

B Apuleij fabula. Remigius deceptus Scafij mendacium. Quomodo Dæmon latenter aperiat & claudat ianuas præcedēs ante Magos.

Locus Act. 2. de B. Pëtro. Locus D. Chryso-stomi expensus. De modo apertionis parietum per fissionem. De præstigio Magdalenæ Crucis.

Christus Dominus verè ingressus clausis ianuis, contra Clauinū. Et de egressu ex utero virginis, & sepulcro contra Bezam.

Dæmon non potest aliquid corpus facere verè inuisibile, sed benè potest facere inuisum. Quomodo inuisibiles, Apollonius, Gyges. De Persei scuto.

Heliotropia gemma non reddit inuisibilem. Vt membra grandiora, vel minora, vel sublata appareant.

Q. XVIII. *An magi queant corpora ex vna specie transformare in aliam?*

A Non posse perfectam speciem in aliam perfectam & organicam.

Non potest anima hominis informare corpus

pus belluæ nec ex aduerso. Nec potest corpus & anima simul sic mutari.

Locus Horatij in Epod.

Spondani error.

Distinguendum inter ipsam transformationem, & effectus eam comitantes; hi veri, illa illusoria est.

De Lycanthropiâ seu insanîæ lupinæ morbo. Quomodo videntur sibi tales & non alijs.

Quomodo faciat Diabolus, vt & alijs tales videantur.

De varijs exemplis, & quomodo fiat, vt relinquât terræ impressa vestigia lupina, vt inueniantur homines læsi in membris, quibus illatum lupo vel catto vulnus.

De mutatione Nabuchodonosor, Dan. 4. v. 30. & 33. & vxoris Loth, Gen. 19.

De Platano versa in oleam apud Herodot. & cadaueribus hominum in statuas salis.

De S. Spiridione vertête serpentem in aurû, & aurum in serpentem.

Q. XIX. *An magi possint facere bestias loqui, & an intelligant voces bestiarum?*

Quo pacto bruta & resinanimæ Angelorû opera queant loqui; & quo pacto nobis de hac tali locutione loquendum sit.

De asina Balaam Num. 22.

De angelo in rubo alloquente Mosem

& Es.

& Esdram Exod. 3. v. 2. Essd. 4. v. 14.

De filias Spiridionis ex sepulchro loquente.

De cadauere Macarij iussu indicante homicidam.

De caluaria eidem loquente.

De Africæ confessoribus loquentibus sine lingua.

De capite loquace inter cadauera Hungarica postulante cōfessionem, mira historia, contra hæreticos.

B Pseudomiracula gētiliū varia in hoc genere.

Caput homicidâ iudicans. Orpheus mortuus Cyro prædicit exitium. Narratio mira de Polycrito. Publij Romani caput vaticinatur. Columbæ locutæ, Vt & quercus Dodones, Argus carina, equus Achilles, Vlmus Gymnosophistarum, Causus flumen, canis Simonis Magi, & alius Frânciscæ Senensis; Theotecnus statuam Iouis fecit loqui.

C Nulla creatura potest facere vt bruta vel inanima intelligant quæ loquuntur: benè tamen vt aptè suo tempore & artificiosè id faciant. De serpente Epidaurio, de Apollonij Leone, de asino Gayri, De Grege Ezlingensi. Brutorû voces vt edat homo, faciliè facit dæmon. Magi quas brutorum voces queant intelligere, quas nô? Porphyrij locus de Apollonio.

An bestia se inuicem intelligant?

Exempla elephanti, scorpion, piscium.

Q. XX. *An intelligentiam discursiuam queat demon brutis largiri?*

Contra multos belluas nec rationē, nec prudentiā, nec prouidentiam nec discursum, nec sapientiam, habere.

Quid Galenus vocet *ἰδιόθετον λόγον*, contra Erasimum.

Cardinalis Hofius explicatus.

Sunt quædam in illis rationem & prudentiā & prouidentiam imitantia. Quomodo scriptores intelligenti qui rationem videntur tribuere & prudentiam.

Quomodo animalia tendāt in suum finem, & an eum cognoscant.

Alius est finis rei particularis, alius vniuersi. Pulcher & acutus discursus Hieron. Fracastorij.

Q. XXI. *An possint demones facere vt homo non sentiat, vel vt longissimo tempore dormiat aut incediam ferat?*

Iamblici locus notatus.

Cur Deus solitus permittere vt Martyres a gladio necarentur, quos à bestijs flammis & similibus præstiterat illa fœs?

Superstitiosa quibus aliqui se putant inuulnerabiles, arma incantata. Crucifixus compunctus. Camisia inferni. Orationes Le-

onis Papæ & Caroli Magni.

Exemplum cuiusdam Quirini Belgæ, sic decepti. Item aliud Scafij Heluctij.

B Vnde fiat, vt quidam malefici tam fortiter & contemtim sustineant tormenta. Causæ tres.

A De stigmate quod sagis dæmon imprimit. Et mirum de stigmate Ioan. de Vault.

C De diuturno quorundam somno disquisitione; rustici Germani, ebriorum in Apaturijs, Epimenidis, Heroum Sardorum, Septem Dormientium.

D Quo pacto contingat, vt quis diu perferat incediam.

Locus Hippocratis.

Exempla vera, de Anglicana puella.

Sacerdote Gallo, puella Spirensi.

De sanctorum ieiunijs miraculosis. Baccanus refutatus.

Q. XXII. *An magicis artibus opera demonum sexus mutari queat?*

A Exempla eorum, qui ex mulieribus facti viri: vetera ex Plinio & Gellio, & Hippocrate & alijs.

Gallina in gallum conuersa. Iouianus in Neapolitana Historia & Sabellicus multa exempla ponunt quæ in Italia contigerunt.

Alij duo mira valdè, quæ in Hispania.

Alia duæ apud Fulgosum, vt & duæ olim apud Phlegontem.

Ratio naturalis qua hoc contingat.

Suspicio, hos androgynos factos. Si fit natura, posse à dæmone id procurari.

Exempla dæmoniæ commutationis per idola. Non posse ex viro fœminam fieri.

Ausonij locus de hac re, non credibilis.

Q. XXIII. *An dæmon possit seni inuentam reddere?*

Problematicè deciditur, quo ad accidentia quæ senium à iuuentute discriminât posse.

Explicantur Ouidij & poetarum dicta de tali Metamorphosi.

Locus ps. 102. v. 5. & Esai. 40. v. fin. de aquilæ iuuentute. Serpēs cum leberide ponit senium.

Fabula de asino ferente poculum iuuentutis. Corni candidi.

Exempla senum, iuuentuti restitutorum historica.

Tarçtinus quidam senex. Et alius Riofanus, Et abbatissa Monuedriensis. Indus quidã.

Fons in Bonica id præstans.

Vita humanæ periõdus quæ & quomodo intelligenda.

Locus Genes. 6. v. 6.

Locus Deutero. 31. v. 2. Valesius reprehensus.

An humidum radicale possit reparari.

D *Quod ita, non tamen possit sic vita æternari.*

De ligno vitæ locus Gen. 2. v. 9. expensus.

Q. XXIII. *Quid magia possit circa animam quamdiu illa corpus suum informat?*

A *Quid possit in sensus externos.*

Quid in sensum internum, maximè fantastiam.

Quid in appetitum concupiscibilem & irascibilem.

A *Concupiscentiæ motus nõ sunt peccata contra hæreticos.*

B *Quid possit in memoriam. Memoria mira Athalidæ, & Apollonij. Obliuio Sacerdotis Germani.*

Quid in intellectum. Contrariæ operationes bonorum & malorum angelorum.

C *Possitne dæmon artes & scientias intellectui inferere, & quomodo. Exemplum tempore sancti Norberti. Anabaptistarũ hodie. Et Sagarum per vnctionem in Germania.*

Modus & vsus vnguenti ex pueri corpore confecti.

Ritus Promotionis ad magisterium Lamiarum.

Discutitur opinio eorum, & detegitur fallacia dæmonis. Historia de P. Ignatio Loyola.

De Chrysanthij Sardiani filio. Item Euage, D Thynico, Amphiarao, Anu Pindari, Sopatra.

Quid & quam modicum possit in voluntatem, Voluntas cogi nequit, contra hæreticos. Locus I. Cor. 10. v. 13. explicatus, contra quosdam, Nec eos cogi posse, qui sunt in Mortali. Nec impedire potest ne sagæ queat pænitere, contra dubitationem Nicol. Remigij.

Q. XXV. *Quid Diabolus queat in anima à corpore separanda, ipsaq. separatione? ubi de ecstasi & admirandis circa cadauera.*

Ecstasis naturalis, & dæmoniacæ modi. A Lappiorum ecstasis mira. Olaus notatus. Errores hac in re Cardani, de spōtino raptu. B Virginis Cæsar Augustanæ, & Magdalenz Crucię raptus. Bodini error refellitur de anima corpus relinquire. De Ere. Armenio, de Aristea Proconesio. De anima militis ex ore imagine mustelæ egressa & ingressa. Finnis, Hermotyno. Locus ps. 115. v. 15. Qualis D. Pauli raptus? dubium, nec sequenda decisio. B. Hildegardis. Apheresia & ecstasis differunt. Error refellitur confundentium raptus

ptus diuinos cum magicis. De raptu disquiruntur scripta Mocenigi. Quale sit subiectū raptus. Quæ causa formalis. Quæ finalis. Quæ efficiens, & quomodo hæc duplex. Quomodo concurrat intellectus agens. Raptus supernaturalis ex parte hominis est inuoluntarius. Exemplum virginis Burgensis. Non potest intellectus agens solus esse causa raptus efficiens. Deus quomodo intellectus, & multa cognoscit extra se. Auerroës suos inducit in graues errores. An raptus omnis successiuus. Diabolus potest occidere homines. E. Multa potest in cadaueribus mortuorum. Vt sanguis fluat, vt cadauera non puteant, nec putrescant. Hoc etiam naturaliter fit, vt in cadaueribus Persarum. Et vndè hoc proueniat, diuersæ causæ. De cadauere in Elæa. Item ne cadauer comburi possit, quæ causa. Vt capilli & barba defunctorum crescat. Miraculum crucifixi Dammensis. Furor iconoclasticus.

Q. XXVI. *An opera demonum fieri possit ut spiritus seu animæ defunctorum uiuentibus appareant?*

A Vtrum animæ vnquam queant apparere. Et fusissimè probatur pars affirmatiua contra Epicureos, Lauatherum & alios nostri temporis hæreticos.

Sett. 1. Notata temeritas Magij, Chopini, Tiraquelli.

Gētīlium prisca sententia, etsi vana, pro nobis tamen. Patet verbis poëtarū, patet ex Necyomantia: Et ritu animas peregrè mortuorum in patriam reuocādi. Violēter occisos esse vexatores suorū homicidarum. Remuria, Silicernia, culinæ, parētationes. Platonis & sectatorum de hac re doctrina. Quid Genij, Lares, Laruæ, Lemures, Manes. Differentia animæ, vmbre, simulachri. Exempla apparitionum à gentilibus tradita varia. Lernum.

Sett. 2. Philosophia recta idem docet.

Quomodo anima sit in loco, & moueatur localiter. Conciliantur modi loquēdi varij. Possēt vna anima in pluribus locis esse, & quo pacto. Quomodo moueatur loco. Quomodo corpus subeat & intret.

Posse animas oculis corporeis, vel alio sensu percipi, & quomodo.

Cardani dictum ridiculum explosum.

Casarij Cisterciensis dictū de forma animæ separatæ per pensum & explicatum. Visio & visum differūt. Apparitio triplex Intellectualis, imaginaria, corporata, & quid singulari: quo pacto fiat spiritalis, quo pacto corporea. An animæ seu spiritus defunctorum, aliquando assumant corpora?

Moyfes quo in monte Thabor modo appa-

paruerit. Item de ijs qui cum Christo Domino resurrexerunt.

Quando anima apparet in corpore aëreo, an ipsa an angelus hoc fabricetur, & quo pacto? Item quomodo subeat corpus & illud moueat.

G Sett. 3. Quo pacto doceat, & vtile sit, Deū hoc aliquando permittere.

Est vtile ipsis animabus.

Locus 2. Corin. 5. v. 4:

Est vtile nobis viuētibz.

H Quo pacto spiritus à dæmonibus vel angelis bonis discernendi.

Iacobi de Chusa liber hoc docens. Et alius Thyraï.

Regulæ ad dignoscendum dæmonem ab angelo vel anima beati.

I Quomodo discerni queat damnata anima, à dæmone.

Quo pacto angelorum & beatorum ab inuicem.

Angelus apparuit Anachoretæ, in forma senis, D. Augustino in forma pueri. Vt & B. Dorotheæ, alijs fortè habitu scæmineo, & in forma columbæ, Et alijs aquilæ.

K Sett. 4. Probatio ab auctoritate, Philosophorum, Astrôlogorū, Chaldæorū, Mahumetanorum, Rabbīnorum, Magorum, Indorum. Item legum, & Iuris interpretum. Item sacræ scripturæ veteris & noui

testa-

restamēti. I. Reg. 28. Samuelis anima ve-
rè excitata defenditur. Refelluntur obie-
ctiones Leloyherij. Item Moyfis, Ieremiæ
& Oniæ. Locus, Luc. 24. v. 37. Io. 20. v. 19.
Matth. 14. v. 26. Act. 12. v. 15. Gal. 5. v. 16 M
& 17. I. Pet. 3. v. 19. & c. 4. v. 6.

Set. 5. Probatio ab exemplis & auctoritate
scriptorum, qui singulis sæculis vixerunt. O-
stenditur eorum dicta simpliciter & citra
metaphoram accipienda.

- Sæcu- }
lo 1. } B. Virginis.
Christi Domi- } Petro.
ni, semel. } Carpo.
B. Valeria.
- Sæcu- }
lo 2. } Apparere { Iustinus Martyr.
testantur } Tertullianus.
Origines.
Apparuere { S. Potamiena
& alij.
- Sæcu- }
lo 3. } S. Maria virgo, & B. Ioannes.
Martyres Africani varij.
B. Cyprianus.
B. Petrus.
B. Agnes.
B. Agatha.
Christus Dominus.
Petrus & Paulus.
B. virgo Maria.
Spiridion & Triphillius.
Filia patri Spiridioni respondit.

Duo

- Sæcu- }
lo, 4. } Duo Episcopi mortui subscripse-
re.
Explicatus Canon conc. Eliberita-
ni.
B. virgo iterum cum S. Mercu-
rio.
Item S. Artemius.
S. Febronia. D. Ammon.
Iterum B. virgo, & anima Latro-
nis.
D. Casarius. D. Paulus. S. Mama-
no.
Hoc tenuere D. Basilius, Naziani-
zen. & Nemesius.

- Appa- }
ruere. } D. Martinus.
S. Ioannes Baptista.
S. Geruas. & Prothas.
S. Ambrosius.
S. Eulalia.
S. Fructuosus.
Latro quidam insepul-
tus. D. Germano.
Felix Nolanus, & alij
multi, vt Basilic. Mart.
Euagr. philos. Gama-
liel. S. Stephanus Mi-
cheas & Abacuc. S.
Zacharias Euthimius.
B. virgo cum SS. Ioan-
ne Baptista & Euan-

Sæcu- }
lo, 5. }

ge-

gelista. S. Ianuarius. S. Apollinar. S. Cyprianus. S. Eulalia. iterum S. Petr. S. Leo. S. Barnab.

D. Hieronymus, & explicatur.

D. Augustinus, & explicatur.

tenuere hoc } D. Chrysostomus, & explicatur.

Auctor epist. Ad Cyrill. de morte Hieron. Theodoretus.

Damnatus quidam. B. Virgo sapius. S. Ioan. Silentarius. D. Bartholomæus. Macedonius Patriach.

Appa-
ruere. }

Theodoric. rex Nestorius, & alij hæretici. Principes Apostolorum, S. Stephanus, S. Eutichij. S. Petrici & sociorum Episc. S. Sergius.

Sæculo
6.

Tenuere hoc sæculo hanc sententiam, Procopius, Euagrius & alij.

Sæcu-

Secu-
lo 7.

Apparue-
re.

tenuerūt
hanc sen-
tentiam.

B. Musa apparuit Deipara. SS. Iuuenalis & Eleuth Theod. rex, & monialis quæda Pafcasius, & Balnci Dominus. Iustus monachus. Deipara apparuit Sancto Ildephonso. S. Leocadia.

D. Gregorius Magn. Gregorius Turonensis.

S. Ildephonfus.

S. Isidorus.

Sæcu-
lo 8.

Appru-
ere.

Tenu-
ere.

S. Suibertus. Deipara Beatus Sabinus. SS Euphemia & Glyceria. Beatus Tharadius. S. Gertrudis. Diuus Iacobus maior.

Iulianus Pomerius, Venerabilis Beda. Constantinus Episcopus. Paulus Diaconus.

D. Iacobus apostolus. Diuus Maurilius.

Sæcu-
lo 9.

Apparu-
ere.

Tenent

Pādulfus tyrannus & dæmones.

Iulian Toletā. iunior Theophilactus.

Sæcu-

Sæculo 10.	Appa-ruere	S. Libuinus. SS. Petr. & Paulus B. virgo. S. Mauricius. D. Iacobus
	Tenent	Euthymius Monach ^o Hugo Ætherianus. Christus, Deipara, BB. Apostoli & multi angeli. D. Andr. B. Adimar. Quidã amicus Dunstani, B. Odilo. Faentini duo. Benedictus 8. & 9. B. Gregorius Canonici Parisiensis. Episcopi Colonienfis. S. Benno.
Sæculo 11.	Appa-ruere	Petrus Damianus. Guilhelmus Tyrius. Christus. D. Isidorus. B. Virgn. Benediã. X. B. Norbertus. Gualdricus.
	Tenent	Dodechinus. D. Bernardus. Petrus Cluniacensis. Rupertus, & honor. Augustodunã.
Sæculo 12.	Appa-ruere	B. Vrsul. & innumeri, apud auctores citatos.
	Tenent	Vincentius Belluacẽs. Cæsarius Cisterciẽsis. Helinandus. Thomas

lo 13.

lo 13.	sententiã pluri-mi	Cantiprat. D. Thomas. D. Bonauent. & Guilhelm. Paris.
Sæculo 14.	tenere hoc	Scotus. Richardus de Mediavilla Paludan, S. Antonius. Gerfon. Iacob. Cusanus, Dionys. Cartusian. & epif.
Sæculo 15.	Tenere.	Abulen. Tostatus, qui omnes varia suppeditant exempla.
Sæculo 16	X	Tenere & exempla retulere Catholicis plurimi, ijdemque viri doctissimi, in libris Theologic. Domin. Sotus, Peltanus, Canis. Maldonat. Bellarmin. Valencia, Tyræus, Angles: in scriptis Historicis, Alb. Krantzius, Marul. Egnat. Sabellic. Fulgof. Iouius, Baron. Sigon. Ofor. & Maffei.
		Senior quidam excommunicatus sed martyr. Historia Vdonis Episcopi Magdeburgen. Galeatij Sfortiæ. Alodisij Imolenfis pater. Ferdinandus Rex Neapolitanus. locus Guicciardini. Ioan. Picus Mirandulæ Comes. Marfilius Ficinus. Petri de Paz tribuni. Catharina Iudæ.
Varij tempo-rib. ap- par.		

Quæstio de spectris similis causæ Scauriantæ Y
ostenditur.

Sect. 6. Soluuntur argumenta aduersariorū,
Melanchtonis, Ioannis Riuij, Marbachij,
Centuriatorum, & Lauatheri, locus Luc. 16
v. 26. Item 2. Petr. 3. a. 4. 1. Thessal. 4. v. 13.
Dormientes pro moriētibus In SS. locus 2.
Reg. 4. v. 14. Psal. 102. v. 15. & 16. Iob. 7.
v. 9.

Sententia { Diui Augustini, Anastasij Nif-
Patrum ex- { seni, D. Chrysofomi, & The- Z
plicita. { ophilacti, & Tertulliani.

Sect. 7. Dæmones non possunt exhibere veras
defunctorum animas. Superstitiosum est,
putare animas eorum qui morituri dexte-
ram porrexerint apparituras. Periculofum
pacisci cum moriente vt appareat. Exem-
plum S. Lutgardis. Exemplum Monachorū
Zamorensium.

QXXVII. De demonum apparitionibus,
sue de spectris, quæ dæmones
nobis obijciunt.

Sect. 1. Naturalia quædam habentur pro spe-
ctris. Ignes fatui, Insulæ natitantes, item sil-
uæ, ligna putrida lucētia, Cicindela Indica,
Ignes concurrentes & compulsantes apud
Syrtim, Auditus deceptiones, Echo, statua
Mēnonis, murus Mēgarēsis, cauerna Britā-
nica, D. Patricij antrum, Persici montes.

Arti-

Artificialia, quæ pro spectris, vt *auōōuara*, sta-
tua Dædali, Archytæ, Archimedis, Boetij, a-
quila volans, Triremis ex argento, hydraulica,
fictitiæ Spectrorū voces, Bonifacij VIII.
coniugia his obtenta, à Scotis de Pictorum
gente victoria, Testudines cum candelis,
Abderitanorū iuuentum, Plauti seruuli, Ci-
monis Athenæi, Mundi, Tyrannionis.

C Quale peccatum sit in fictione Spectrorum.

D Ex sensuum vitio quædam habentur pro
spectris, quæ non sunt talia, de ebrijs, Locus
Proverb. 23. & 33.

Oculorum morbi, vt suffusio, halahol, arcua-
tus morbus, quibus sui umbra semper ob-
uerfatur, alteratio oculorū ex inspectione
folis.

Auditus vitia in hoc genere, Phrenitis, &
Corybantiasmos species morbi imagi-
nosi.

Vitia ex auditu & gustu. Coryza, Poly-
pus.

E Vitia ex fantasie triplici læsione, de ijs qui
putant sibi adesse tibicines, Exempla,
vnum Theophili, aliud Argiui, tertium
Abydeni, quartum eius qui putabat na-
ues omnes esse suas, quintum Tauromi-
nitanorum iuuenum putantium se pati
naufragium, cum essent Agrigenti in di-
uerforio.

Item de hydrophobia.

Vtitur his morbis dextrè dæmon, & sem-
milet frequens.

Secl. 2. Varia dæmonum genera, & species,
ac studia.

Terrestres vocantur, fera, seu canes.

Lubenter vexant initia Religiosorum con-
uentuum.

Vt Diui Antonij, Diui Simeonis, Sæcti Nor-
berti, Societatis Iesu, uiuo adhuc, P. Igna-
tio, & eius virtute precum cessantibus
terriculamentis.

Nomina Græcorum, Hebræorum, Latino-
rum, Hispanorū, Gallorum, Italicor. &c.

De Hecate, & Empusa, De Plutone seu Or-
co, & Pluto & Serapi, & Mammona, Cha-
ron, Cerberus.

Lustatores dæmones, vt Temesius.

Alastor, qui & exterminans, & Nemesis.

Locus Apocal. explicatus & à deprauati-
one seruatus contra Bezam, *Apocal. c. 9.*

v. 11.

Primasij & Arisberti error.

De Satyris & Fauno, varia eorum in Sa-
cra Scriptura nomina, onoscelides, pilo-
si, Sirenes, onocentauri, Lamix, & alia hu-
iuscemodi.

Eorum tripudia.

Locus Psalm. 90. v. 5. & 6. de dæmoni me-
ridiano.

Refcl- G

Refelluntur Nouatores.

dæmon meridianus, & dæmō deserti, pro-
ferociori idem. & cur dæmones desertis
gaudent.

Locus Iob. 1. v. 19.

Dæmon in meridie ferocior & importu-
nior.

Pan dæmon meridianus.

De Russiæ dæmone meridiano.

Cuminuadente peste cernuntur spectra dæ-
monum.

vt sub Iustiniano.

De Empusa & Onoscelide seu onocentau-
ro.

De nocturnis dæmonibus & Lucifu-
gis.

Locus Senecæ in Oedipo.

Locus Gene. 32. v. 24.

De Lilith.

de incubo.

& locus Hymni Ambrosiani.

de Pane, cur Inuus dictus.

Locus Cassiani explicatus.

Nulli dæmonum amant homines, omnes
odere.

De Ephialte morbo, *de Mare*, seu *co-
quemare*. Eurynomus. Sphinx, Har-
pyæ. Gorgones. Sirenes, Eumeni-
des seu Pœnæ, Nympharum omnia
genera. quos morbos huiusmodi dæ-

- mones inferant. qui Nymphati, Ceteri, attoniti. pauidi. vexati vano metu.
- Nutriciū mormolycia. Acco, Alphito, Mormo.
- Gello, & Gilo diuersa.
- Nicephori locus notatus.
- Lamia, quid.
- Striges, Læstrigones. *Aluen.*
- D. Hieronymi locus explicatus.
- Pilosus seu Zahir, cur templis gentiliū affixa species Leonina.
- Variæ formę animalium in quibus Diaboli apparet.
- Beelzebub. Noctua Atheniensis.
- Serpens Epidaurius. Miræ apparitiones factæ cuidam conuerso in Francia.
- De spectris acierum, castrorumq; militarum; quarum oblata, S. Norberto, S. Guthlaco. Monacho Limpurgio.
- Leloyherij sententia improbata.
- Dux visa propè Montenakum acies.
- Duo armigeri temerè ad videndum propius accessere.
- Miles Rhenanus à talibus Ierosolymam vectus & redux.
- Ante Naclam Poloni propter Quadragesimę ieiunium violatum à spectris decepti cladem accepere.
- Familia Hellequini.

- Quousque se vis talium militum porrigat.
- N Spectra matronarum & puellarum varia.
- Russiana matrona, Sibyllæ albæ, Dominæ nocturnæ. Dominæ bonæ & Regina Abundia. Fatales Nympha. Melufina, Alicia, Morga.
- O Spectra gigantea denunciantia pestem, bellum & similia mala.
- P Spectra solita certis locis turbas dare, & vexationes exhibere, vt Temesius dæmon, & alij passim, citantur nomina & loca.
- An conductam domum propterea liceat relinquere?
- Quæ veræ causæ huiusmodi inquietationum exemplis ostensum.
- Quo pacto Spiritus possunt saxum vel lapidem iacere?
- Q Spectra famulatia, in Borussia Koltri seu Koboldi, Sueonum Trulli, Gutelkens, Kabbauterkens.
- Eros & Anteros. Montani virunculi in Fodinis. Dæmones metallici.
- Combali. Dæmones non sunt animantia contra Georg. Vallam.
- Theophrasti Paracelsi hæresis de quatuor hominum speciebus confutata.
- R Dæmonum thesauros custodientium spectra. Fugarunt Cabaden Perfarum Regem

gem. Thesaurus Basilcensis.

Cur ficta fabula custodiendis aureorum malorum, & aurci velleris; & in thesauris cur soliti poni serpentes aurci.

Magus thesaurum quærens oppressus.

Q. XXVIII. Quomodo possit demon cum suis invisibilis se visibilem corporeis oculis exhibere?

Secl. 1. Quo pacto possit assumere, & amovere cadaver aliquod, & in illo comparere.

Potest illud sic temperare, vt sensum tactus fallat.

Locus Luc. vlt. v. 39.

Cur hæc cadavera sentiantur frigida.

Illusio militis cuiusdam.

Historia Polycriti, & alia Machatis & Philenij.

Phlegontis laus.

Baltazus dæmon sic apparuit.

Sic etiam plerumq; sagarum amasij.

Sagarum odor cadaverosus vnde?

Secl. 2. Quo pacto possit sibi formare corpus ex elementis, & in illo moueri & apparere.

Non assumit ex solo aëre.

Potest exhibere solidum & palpabile.

Lo-

Locus Genes. 19.

Locus Virgilij.

Dæmon sæpe apparet in forma vaporis.

Dæmoniacarum apparitionum exempla Patrum Tarquiniorum.

Athenodori. Facij ardani. Philippi Melanchtonis colloquia cum dæmonico spectro.

Perse incestuosi.

Et alia plurima; & quotiescunq; euanescent.

Diferimen harum duarum assumptionum.

Vnde proueniat facilitas molis augendæ & minuendæ in spectris?

Secl. 3. An dæmon possit tam accuratè corpus effingere, vt nullo signo queat dignoscij?

De signis quibus dæmon dignoscitur.

B. Alberto obiectum spectrum.

Cur nondum visus in forma agni, vel columbæ. Cur in formis, hirci, canis, catti, equi, mustela, vesperilionis, Galli gallinæ, & innumera alia.

Item in forma Dei, vel Christi Domini, vel angeli: humanam formam induit omnibus conditionis, sexus, & ætatis: probatum id exemplis.

Qui

Qui defectus vt plurimum in eius apparitionibus.

Cur morientibus semper adeò terribilis appareat?

Quomodo loqui possit in corpore assumpto?

An possit audiri & videri tantum à quibus vult ipse?

Capita seu caluarię quę loquelam imitata, exempla vetera, nouaque, quomodo fit hæc locutio?

Secl. ult. An liceat procurare vt appareant nobis spectra?

Cur antiquis tã crebrò demones visi, nobis tam rarò?

Q. XXIX. *An diabolus possit facere, vt homo verè resurgat?*

Secl. 1. Errores hac de re varij.

Animalia quę nascuntur ex putrefactione, posset viuificare.

Perfectiora, non posset.

Idem numero reproducere non potest.

Non potest facere vt anima vnus bruti migret vel infortmet corpus alterius bruti.

Hominem nullo modo potest viuificare.

Possunt simulatas resurrectiones facere subintrando in corpora.

Lo-

Louanij id olim Cornel. Agrippa curante factum.

C *Secl. 2.* Discussa exempla falsarum resurrectionum. Primò fabulosatum: deinde cęterarum Gentilium: vt Galieni, Zaclæ, Appollonij, Simonis Magi, Enarchi.

Mortuus amplectens Comitem Richardum.

Populi Lucomorię quotannis rediuiui.

Demonum in his fraus.

Aliquando substituit alios ac supponit.

Aliquando ipse corpora subintrat & mouet.

Apulei, Platonis, Philostrati loca.

Aliquando fingit mortuos, qui non sunt.

De morbis qui faciunt vt quis mortuus appareat.

Ioannis Duns Scoti mors.

Christi Domini & Sanctorum resurrectiones, quo pacto ab his morbis discernantur.

Q. XXX. *Quid magia possit in ipsos cacos demones?*

A *Secl. 1.* Battiadis & Campestris libri.

Quam

Quam vim habeant boni angeli in malos.

Quam cacodaemones in inuicem.

Species eorum.

Pithonici, Paredrij, Catabolici, Oniropompi.

An sit subordinatio inter malos genios.

Iob. locus c. 9. v. 22.

Cassiani locus.

Locus ad Ephes. vlt. v. 12.

Certamina Magorum.

Vnum in Burgundia,

Secundum in Anglia.

Tertium in Germania.

Quartum in Bohemia.

Quintum in Suecia.

Sextum in Dania.

Septimum in Græcia.

Sett. 2. Sancti homines quantam vim acceperint magos & daemones compescendi.

Vis exorcismi.

Salomonis exorcismi quales.

Locus Luc. II. v. 19.

Daemones a magis non coguntur, sed ex pacto obtemperat tantum.

Magi vim non habent elicendi manes vel Dspectra.

Varia exempla.

Inprimis Ioannis Teutonici.

Nec habent vim euocandi vrbium custodes.

Sanctis vis ista quandoq; concessa.

E Sett. 3. Res corporeæ, vt herbæ quædam, thura, vntiones & verbera, quam vim habeant in daemones accuratè disputatum.

Errores hac in re varij infidelium:

Sed & abusus Catholicorum exorcistarū quidam.

An flagra obsessis infligenda.

An balnea prosunt?

Quid ruta, cornucetui & similia:

Locus Iosephi explicatur.

Locus Tobia. c. 6. v. 8.

Christus cur dictus *ixdōs*.

Prosperi locus.

Locus I. Reg. 16. v. vlt.

Nec daemones certis rebus ligari, aut locis includi per magos queunt.

Vana hac in re ars Hermetis.

Periculosum tales habere incarcerationos.

Probatur vno exemplo, quod in Germania contigit.

Factum signo crucis securè à S. Lupo Senonensi.

De Paredris, illos sponte seruire:
 & quàm periculosum id semper.
 Exempla varia, in his vnum mirum militis
 Germani.

FINIS.

MAR-

MARTINI
 DELRII MA-
 GIC. DISQUISITION.

LIBER SECVNDVS.

QVI EST

DE MAGIA DÆMONIACA.

Præcipua hæc operis nostri tracta-
 tio est, & ideo pluribus capitibus, siue
 quæstionibus, luculenter quoad pote-
 rimus discutienda. Sit,

QVÆSTIO I.

An sit aliqua Magia demoniaca.

A

Vidæmones esse negant, et-
 lam hanc esse negarunt cum
 Sadducæis, Democrito, Ari-
 stotele, Auerroe & Simplicio
 quorum sententia est impia

& hæretica.

Nam & dæmones esse, & dæmoniacam
 Magiam, quæ nec industria aut artificio ho-
 minum, nec naturalibus causis, sed immate-
 rialiquapiam & separata virtute nititur; hoc
 & sacra scripturæ testimoniis, & omnium

statum memoria atque experimentis tantum est compertum, ut velle probare, nihil sit aliud quam lychnis accensis meridiana luci optulari, hoc probant cum B. Augustino Theologi Catholici omnes, & philosophi plerique, Trismegistus, & Pythagoræ; ex Platonis, Pselus, Plotinus, Proclus, Iamblicus, Chalcidius & Apuleius; ex Aristotelicis, Theophrastus, Ammonius, Philoponus, Avicenna & Algazel. Anne dare responsa de furtis occultis, & de thesauris; consequi scientias nonnullas statim, & sine labore addiscendi; subtrahere corpus præsens oculis videntium, & innumera huiusmodi; queunt reduci ad ullam aliam causam, quam intellectualem aliquam & separatam naturam? Denique scimus Salmantica, & in Italia, ad lacum Nursinum, & in spelæo Visigniano, adhuc a uorū memoria huius Goëtice celebres scholas fuisse. *b*

QVÆSTIO II.

*Vnde sit hac Magia, siue quem habeat primiti-
auctorem?*

Sunt qui dæmones esse fateantur, sed negant tamen hanc Magiam à dæmonibus seu diabolis manasse: tribuunt autem effectus eius vel immediatè Deo, per Magos huiusmodi operati; vel Deo per angelos bonos

ea perficienti. Priores dicunt esse quasdam gratias gratis datas, sicut sunt gratiæ linguarum, & sanitarum; *a* & hæc dona ut Balamo, *b* sic & aliis improbis concedi non raro solere *c*.

Dico primò, hæc sententia est merè blasphemata, tribuit enim Magicis artibus id quod est proprium gratiarum gratis datarum; & cum veris miraculis præstigiis confundit. Deinde gratuita Dei dona subijcit humano artificio, & certis ac ridiculis obseruationibus. Denique iniquè & inuidè Deus vetaret, id quod ipse hominibus, uti gratiam, gratis largitur. Aduersariorum argumenta ex locis illis scripturæ petita, solum probant, aliquatenus singules effectus per artes magicas & per gratias gratis datas fieri; Deum quoque per malos aliquando miracula edere, ad fidem & diuinæ gloriæ propagationem. Accedit quod qui ex donò gratiæ gratis datæ operatur; ille ad certum tempus, occasionem, aut ceremonias certa non restringitur ut solent Magi; qui si vel in minimo deficiant, nihil efficiunt. Nec etiam huiusmodi Dei dona gratuita possunt alijs per disciplinam ac præceptorum modum tradi: Magi verò suis discipulis hanc Magicam tradunt, & auditores; magistrorum secuti præcepta; quæ magistri eadè operantur.

Alij dicunt hos esse effectus bonorum an-

a 1. Cor. 12.
12. 9. 28.

b Num. 23
c Matth.

7. 22. 1.
Cor. 13.
9. 1.

a August.
lib. 11. de
ciu. Dei
o. 6. D.
Thom.
lib. 3. con-
tra gent.
o. 104. 7.
qui opti-
mè, Visib-
ria, de
Magia
num. 9.

b Vide
Laur. A-
maniam
li. 3. de nat.
dæmon.
fol. 104.

gelorum, quos per excellentiam vocât, *Spiritus*. Sic iacitabat his annis celebris ille magnus Scottus Parmensis, qui Gebhardum Truchesium Episcopatus Vbiorû Apostatam dementauit: estq; peruetus impostura magorum maximè Platoniorum, Iamblici, Porphirij, Plotini, Procli & Iuliani Apostate. Ex quorû traditione, Magia omnis diuiditur in *Albam*, quâ censent esse licitam, & *Nigrâ* quæ sit illicita. *Albam* ergo vocant *bsouerian*, & *nigram* *rourelar*. Verum hanc fictitiâ planè & palliatâ Theurgiam satis ipse Archimagus d. reicit, cû disertis verbis testatur sapissimè sub nominibus Dei & angelorû, malis dæmonû fallacijs eam obstringi: & licet eius ceremoniarum pars maxima, munditiâ animi, corporis, & rerum externarû, vt sensiliumque ostentet, immundos tamen spiritus & deceptrices potestates hanc exquirere, vt adorentur pro Dijs.] *postea addit*, huius speciei esse artē *Almadel*, artem notoriam, artē *Paulinâ*, artem reuelationû, & huiusmodi superstitionum plura, quæ eo ipso (inquit) sunt perniciosiora, quo apparent imperitis diuiniiora.] *Habeant illi hoc Principis & antesignani sui de hac alba Magia iudicium, ab homine mendaci veritatem meram.*

Dico Secundò cum Catholicis, vt nec per se, sic nec per bonos angelos his magicis operationibus Deum se immiscere magis quam

quam cæteris rebus, in quibus concurrat vt causa vniuersalis. Quare cenfeo hæc omnia vt instituta fuere à malis angelis, sic etiam ab illis perfici & administrari, & contrarium est erroneum.

Probatum primò ex varijs Canonum re-
scriptis, quæ Gratianus exhibet causa XXVI
a. Secundò ex Parisiensibus articulis, nono,
decimonono, & vicesimo tertio. Verba sunt,
quod Deus per artes magicas & maleficia in-
ducatur compellere dæmones suis incanta-
tionibus obedire: *Error*. Quod boni angeli
includantur in lapidibus & consecrent ima-
gines, vel vestimenta, aut alia faciant, quæ in
istis artibus continentur; *Error & blasphemia*.
Quod aliqui dæmones boni sint, alij omnia
scientes, alij nec damnati, nec saluati. *Er-
ror.*]

Tertiò ex his Arnobij *Cont. Gent.* Magi nõ tantum, sciunt dæmonas, sed etiã quicquid miraculi edût, per dæmonas faciunt: illis aspiratibus & infundētibus prestigias edunt, vel quæ nõ sunt videri, vel quæ sunt nõ videri &c.

Deinde probatur ratione, hos spiritus bonos dici non posse, tum quia iubēt se tanquã Deos adorari, & sacrificia sibi fieri; quod boni angeli iubere nequeût, tum quia hæ artes nõ minus dirigûtur ad inferendû aliis exitiû per furta, neces, adulteria &c, quã ad iuandû, tum quia miscent multa mendacia & dece-

d lib. de
Sanitat.
seruati.

o c. illud
quod in
fin. qui se
ne vers.
Slt. 26.
g. 2. & a.
episcopi.
in prim.
26. q. 5.

ptiones, tū quia docētur Magi in spiritus vti imperio, & coactione, imò & minis rerū impossibilium ac plane absurdarum, vt apud Eusebium f docet Porphyrius quorum nihil bonis angelis potest conuenire.

Hinc apparet cōsideranter legēdum Glycam, g dum Magiam sic distinguit à Goëtia, quod illa sit beneficorum geniorum ad boni alicuius effectiōnem, Goëtia maleficorum ad mali effectiōnē. Nam non tantum improprie vsurpauit nomen Magiæ genericum, pro specifico theurgiæ, sed in errore quoque labitur ponentium albā Magiam, & eius administrationem bonis angelis tribuentium. Vtque hoc semel moncam scriptor iste, vt & Constantinus, Manasses Gregoras, & Nicetas, nimis multum tribuere videtur superstitiosæ prodigiorum obseruationi.

Succedit his error tertius eorum, qui censebāt Magicos effectus per animas defūctorum fieri: quos Catholici Theologi iam pridem exploserunt h, idque non difficulter, nā quæ rationes id conuincunt de bonis spiritibus, eadem in animabus beatorum locum habent: quæ verò in purgatorio sunt animæ, non exeunt nisi speciali permissione Dei, vt petant suffragia viuorum: animæ denique perpetuis addictæ supplicijs, nulla dæmonū licētia vel pmissione possūt exire, vtpote diuino

uino iussu, pessimo carceri mācipatæ. Aperiūssimæ sunt igitur imposturæ, quæ de euocandis per *Grimoyriā* animabus Necromāticis cōfixere. Si exirent, ad vnius Dei exirent imperium, cur verò id Deus iubeat vel permittat, causa subest nulla. Vt ad Magorū preces & incantationes id iubeat, impiū est opinari. i. Gido A.

Præcipua ergo efficiens causa istarum artium est ipse Diabolus, proxima est humani ingenij ex originali labe detorta indoles; quam festiui Apologi frōdibus velatam nobis protulit, perquam falsè, Cælius Calca-guinus *Libella de Amatoria Magia*, cuius verba non piget adscribere, & vos ni fallor legere iuuabit: *Vanitas*, inquit, olim iuncta miraculo furtiuo concubitu genuit *Magiam* le-cundam cognomine; reformidansq; ne forte *Veritas*; cum qua perpetuas inimicitias gerit, à qua etiā paribus signis congressa sæpius profligata est; suam partū enecaret, illū impudentiæ ac timori iunctis connubiali fædere cōmendauit: at illi in sinu incomprehensibilitatis è vestigio collocarunt, mandaruntq; furtim, & sub *prestigiarum* crepundijs educandam. Quæ mox in grandiores aetatem adultæ, iamque pinnulis præmunita euolauit in *fatuorum arcēs*, ibique nidulans *credulitatem* peperit. Quæ, vtpote parentis beneficijs grata, illam nutud enutrit & quasi ἀνεργητική, aliō qui breui interituram.] Hæc ille, p-

f lib 5. de
prepara-
tio. ca. 6.

g par. 2.
annal. fol.
1. 7b.

h. Victor
de Magia
nu. 17.
Angles in
a. sentent.
g. de arte
Mag. a. 2.

man. lib. 3.
de Nat.
dam fol.
97. Petri
Thyrsi.
1. de ap-
paris spi-
rit. ca. 11. 4
Nu. 216.
Or. c. 13. 2
Nu. 302.

†

ri acumine & veritate. Pergamus nos quodque pro *Veritate* configere, & *Vanitatem* expugnare, & fugatis *timore* ac *impudentia*, labyrinthum illum *incomprehensibilitatis* (quis enim, quæ nihil sunt, vel intelligat vel comprehendat:) theologiæ veræ filo permetiri, & *prestigiarum crepundijs* in lucem prolatis, tandem *fatuorum* hanc *arcem* demoliri, & è nidulis suis *credulitatem* ad eò perniciosam profligare; quod utinam Deus Opt. Max. nobis largiatur.

 QVÆSTIO III.

Quæ sit diuisio demoniacæ Magiæ, & de libris eius.

CVM nulla sit Theurgia neque alba Magia, sequitur, omnem hanc prodigiosam Magiam non aliam esse, quàm Goëtiam & nigram: hanc solemus vocare Magiam specialem; eam Archimagus in duas species distinguit; vnam, cuius cultores dicit se dæmoni submittere, ei sacrificare, & eum adorare; alteram quam ipse vellet persuadere à pacto cum dæmonibus immunem esse; sed eam dæmonibus vel inuitis imperare, virtuteq; quadam diuinorum nominum adiuratos aduocare, & cogere: priorem illam fateatur esse legibus humanis diuinisque vetitam, actandissimam, & cunctis ignibus plectendam,

dam; posteriorem asserit consequi quidem quod prætendit, nempe dæmones cogere (quod post ostendetur esse erroneum) sed tamè manifestis periculis illusionum obnoxiam esse. De priore verum est eius testimonium, de posteriore bis mentitur; primò, dum negat eam niti fœdere cum dæmonibus inito: nam reuera semper expresso vel tacito pacto corrumpitur; Secundò, cum asserit ea dæmones cogi, de quo postea. Volunt vetitæ huius Magiæ inuentorem fuisse quendam Zabulum, (quem ego non alium existimo ab ipso cacodæmone, cui D. Cyprianus & alij patres hoc nomen tribuunt) deinde magistrum laudant quendam Barnabam Cyprium (hanc confluxere in contumeliam D. Barnabæ Apostoli ut deformi suæ meretrici lenocinarentur). Item ostentant, paris mendacijs iactantia, libros Adæ, Abelis, Enoch, Abraham, Pauli, Cypriani, Honorij, Alberti Magni, & aliorum; & blasphemè mentientes dicunt quæ his libris continentur, ea fuisse tradita ab Adami custode angelo Razielle, & à Tobij comite Raphaële reuelata. Prætexunt etiam Salomonis auctoritatem; cuius quandam *Clauiculam*, & aliud ingens volumen in septem partes distinctum obtrudunt, plenum Sacrificijs & incantationibus dæmonum. Hunc librum Iudæi & Arabes in Hispania suis po-

steris hereditario iure relinquebant, & per eum mira quædam atque incredibilia operabatur: Sed quotquot inueniri potuerunt exemplaria iustissimè flammis inquisitores fidei concremarunt, & vtinam vltimum exemplar nacti fuissent. Vix dubito aliquid in manus Ioan. Tritthemij incidisse, vnde & partitionem & materiam suæ *Steganographiæ* periculi & superstitionis plenissimæ, accepit: cuius operis nomen quod nondum prohibitis ab Ecclesia libris sit insertum, suspicor accidisse quia liber nondum typis vulgatus in paucorum manus incidit: alioqui, quando prohibiti libri omnes Magici, satis iste prohibitus censendus, qui inter alios familiam ducat; idè dixerim de Agrippæ libris tribus de occulta philosophia, & omnium perniciosissimo quarto seorsim postea addito: nec non de Thomæ Eboracensis, Petri Aponi & similium venenis; & libro artis Grimoriæ, qui patrum nostrorum ætate, circumferebatur, docens mortuorum euocationes. Omnia horum placita scelestæ; de antiquioribus etiam illis operæ pretium duco Archimagi verba ascribere; credendū illi in arte sua, nec magistri auctoritatem discipulis licet subterfugere, sic ergo scribit; Hi libri acutius intuenti præceptorum suorum canonem, ritum, consuetudinem verborum, & characterum genus, exstructionis ordinem,

insul-

insulfam phrasim; aperte sese prodit, nõ nisi meras nugas & imposturas continere, & posteriorib' temporibus ab pditissimis perditionū artificib' esse cõflatos, ex pñanis quibusdā obseruationibus, nostræ religionis ceremonijs permixtis, insitisque ignotis multis nominibus ac signaculis, vt perterreant rudes & simplices, & stupori sint insensatis, & his qui nesciunt bonas literas.] Hæc miser ille, qui videns meliora in finem vsque vite deterioribus adhæsit.

QVÆSTIO III.

De basi Magiæ huius, siue de pacto expresso & implicito.

CONCL. I. Omnes operationes magicæ velut basi inniuntur pacto per magos cum dæmone inito: ita vt quotiescumq; collibitum mago aliquid efficere adminiculo artis suæ, expressè vel implicitè teneatur a dæmone posseere, vt ex condito cõcurrat.]
 + Probatur hoc primo patrum auctoritate. D. Cyprianus a dicit, eos habere fœdus cum dæmone. D. Augustini verba b retulit Gratianus in Decretorum codice, quæ sunt ista; Omnes artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitia constituta.]

Pro-

Æmerius Director inquisitor. p. 2. c. 28. de Penna ibi comment. 53. meminist. dicitur. hist. li. 4.

a lib. de duplici. 1817.

b lib. 2. de doctri. Christi. ca. 23. habet. c. illud. v. 11. 16. 17.

Probatur deinde ex iure ciuili, sanctione

q. l. multi. C. de malef. § mathe. mat. Imperatoria: c Multi magicis artibus vsu elementa turbare, vitā infontium labefactare non dubitant, & manibus accitis (*sic legendū*) audent ventilare, vt quisquis suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat.]

d. artic. 3. Tertiò, id statuitur credendum articulis Parisiensis scholę d in hæc verba; Quod inire pactum cum dæmonibus tacitū vel expressum, nō sit idololatria vel species idololatrię. *✱* Error. Et intendimus esse pactum implicitū in omni obseruatione superstitiosa, cuius effectus non debet à Deo vel natura rationaliter expectari.]

o cap. 28. §. 15. Quarto id ratio persuadet; hoc enim & B multi mali homines optant, & dæmō cupit, nec eorū id vires superat: docet hoc Isaias propheta, e apud quem impij dicunt; *percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.* Quod S. Thomas satis probabili interpretatione Magis accommodat: vt & Pōtifices Ioann. 22. in Extrauag. contra Magos quæ incipit; *super specula*, & Six. V. in Bulla contra Astrolog. Mali ergo hoc lubenter faciunt, nec minus ipse dæmon, qui, ipsi quoque Christo Domino, ausus pacti conditionem offerre f; Hæc omnia (inquit) *tibi dabo, si procidens adoraueris me*] vbi videre licet pactum contractus innominati, do vt facias.

Ita

Ita nunc diabolus Magis ait; si te mihi addixeris, vlcifcar te, ditabo te, &c; quæ germana & perfecta est pacti formula. Deinde, vt dixi, hæc fiunt opera dæmonum, non magorū viribus: dæmones ab hominibus cogi nequeunt; vt id faciant: spontè ergo dæmones accurrunt. Dæmones autem graui hominē odio prosequuntur: quare nec putandi gratia accurrere, sed vicissim aliquod operæ suæ precium stipulari. Vnde patet talem esse hæc conventionē & societatem: qualis est duorum latronum, quorum alter palam in sylua vagatur, alter clam in subfessis latitat; excitatausque certo sibilo vel signo prioris, viatorē posterior dolosa sagitta transfigit, priore id sæpè nec vidente, nec gnaro quo necem telo intulerit, in miseri tamen necem cōsentiente: priori magus, posteriori dæmon similis. Satis etiā idonea rei declarandæ similitudo est, quæ petitur à potentibus vindictæ auidis, qui manu promptos sicarios sibi adiungunt; quibus constituto signo innuunt quos & quando velint interfici.

Denique consentiunt hac in re Theologi tam veteres h, quam recentiores i: Iurisconsulti quoque k: & res prorsus comperta vnanimi maleficorum & sagarum confessione, mirè per Europam omnem, & cunctas ætates consentiente. Lucanus etiā dubius licet, tamen huiusmodi fœdus agnouit, eo

tan-

g l. Labes scribit. li. iurigen. tum. de pact. Bah. § Cac. ciulu. in tractat. de pact.

h D. Tho. 2.2. q. 96. a. 4. Guil. Paris. Scot. Gab. Gerson.

i Abulēf. Alph. a Castro, Victoria, Valécia, Binsfeld Spiness, Angl. Sprenger, & alij.

k Nauar. Grill Remig. Binsfeld. pra. lud. & alij.

lib. 6. paulo post ractum. tantum deceptus, quod cogi pacto dæmonē existimet. l

Exempla pactorum pete ex Vita D. Basil per Amphilo- chium cō- scripta a- pud Sū- riu rom. r. & eodem rom. de Theophi- lo Ade- rensi, & nobilis Leodini apud Ca- sar. th. 2. r. 21. de qui- bus aliaa. in libr. 6. de præsi- diis. & lib. Lami. in Binsfel. Gbi sup. Erasmo, Bōdi. & alij.

Quis labor hic superis cantus herbasq; sequēdi Sprenendiq; timor? cuius commercia pacti. Obstrictos habere Deos? parere necesse est, An iuvat? ignota tantum pietate merentur, An tacitis valere minis? hoc iuris in omnes Est illis superos, an habent hæc carmina certū Imperiosa Deū; qui mundū cogere quicquid Cogitur ipse potest? †

Solus sagarum patronus recalitratur, a- deo futilibus ratiunculis cartas implens m, vt contemnendas potius & silentio traden- das, quàm refellendas mihi censuerim, maxi- mē cū alij id diligentius quàm difficilius præstiterint. n

Concl. 2. hoc pactum dæmoni, liberum C est, præstare, vel fallere, probatur experien- tia & ratione. Ratio docet dæmonē cogi ab homine non posse, vt stet promissis; experi- entia verò, mendacissimum esse & decipien- di cupidissimum: ideoq; rarò præstare quod pollicitus: cū verò stat promissis (quod facit nonnunquam) non facit coactus, sed spō- tē ac subdolē, vt sic magos sibi retineat de- uinctos, & alios alliciat, & huiusmodi nugis vim istam inesse persuadeat.

Tertia Concl. Pactum huiusmodi duplex est, vnum expressum, alterum tacitum: de v- troque verò non idem per omnia iudicium.

Expli-

Explicāda hæc conclusio potius quàm pro- banda, pro explicatione notanda sequentia.

Primò sciendum pacti expressi huius tri- plicem esse modum. Primus fit solemnitate varia, & ipsi cacodæmoni visibiliter in cor- poreā aliqua formā apparenti, coram testi- bus, fidelitas, & homagium promittitur. o *Hoc de- scribitur in Malleo malefi. p. 2. q. 1. ca. 2. & ab Alf. Castro li. 1. de iust. heretic. puniit. c. 6. p. lib. 2. il- luff. mi- raculorū cap. 12.*

Huiusmodi pactum iniuit nobilis ille ditio- nis Leodicēsis narrāte Cesario Heisterba- censip, vbi tamen dæmon loquens audiebatur, sed non cernebatur. Hic inter cætera, iu- uēnis, ille inconsultus creatorem suum ore negat, manuq; exfestucat, & diabolo homa- gium præstat; hic vicissim, illi diuitias & ho- nores pollicetur, eò lectorem amando, spon- deoq; lectionis & laboris sui vberem legēdo fructum relaturum. Huc etiam referendum Theophili Vicedomini factū, qui ad digni- tatem recuperādam à principe dæmonio- rum opem (vt scribit Sigisbertus q) expeti- it, & ab eo iussus abnegare Christum filium Dei eiusque matrem *Mariam* cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnega- tionem scripto, & scriptam signare, & signa- tam sibi tradere, eius se seruitio addicerē. In hac testis fuit Magus, in illa villicus iniqui- tatis.

Alius modus priori similis cætera, nisi quod sine testibus peragitur. Tertius per vi- cāriū inicitur, Magum videlicet, vel tertiū ali- quem

quem; cum paciscens dæmonis aspectum vel colloquium reformidat: & hoc tertium genus malè Grill. q. 3. vocat *Tacitum*, quamuis enim professio hic fiat alteri quàm dæmoni; fit tamen expressè, & in dæmonis nomine: vt patet ex ipsomet. q. 3. n. 1. & seqq. His omnibus pactis quædã communia sunt. Primò abnegare fidem & Christianismum; Dei obedientiæ se subtrahere; B. Virginis patrociniū repudiare, & conuitijs insuper D. incescere; solent blasphemè per contemptum vocare rufam, latamque seu extesam. Deinde Diabolus, quando apparet forma visibili, vnguem inijcit in frontem, assimulans se chrisma abradere, & characterē baptismi delere. Postea corporis alicui parti, modò huic, modò illi, stigma seu characterē suum, velut de lapide emptis mæcipijs fugitiuis, solet imprimere. Amat enim nequissimus Deum imitari; qui in veteri testamento suos signo circumcisionis, in nouo autem signat signo crucis quod circumcisionis successisse volunt signo Nazianzenus & Hieronymus. Sic etiam Diabolus ab incunabulis Ecclesiæ hæreticos illos, qui Magicis simul impliciti, certa insigniuit nota. Auctores sunt grauissimi, qui docent, Irenæus, cum tradidisset Carpocratianos artes magicas & incantationes operari, philtra quoq; & charitesia, & paredros oniropompos, & reliquas maligna

gnationes; dicentes se potestatem habere ad dominandum † etiam principibus & fabricato- † malè
ribus mundi huius: subdit de signo iniusto vulgo sc.
his verbis; Alij verò ex ipsis signant cauteri-
antes suos discipulos in posterioribus parti-
bus extantiæ dextræ auris. Solitus alios dæ-
mon signare in fronte, vt indicat Tertullia-
nus sic scribens; A diabolo scilicet, cuius
sunt partes interuertendi veritatem, qui ipsas
quòque res sacramentorum diuinorum in i-
dolorum mysterijs æmulatur. Tingit & ipse
quosdam, vtique credentes & fideles suos:
expiationem delictorum de lauacro repro-
mittit: & sic adhuc inicit Mithra: signat
adhuc in frontibus milites suos. quos? vtique
Basilidianos qui Abraxam colebant: Ab-
raxas enim idem qui Mithra teste D. Hiero-
nymo ⁊, tam vetus ergo origo huius stigmati-
s, de quo alias plura ⁊ sic signati promit-
tunt complura nostrorū Genitorum Orgijs
simillima, nunquam se Eucharistiam adora-
turos; iniurios se perpetuò ac contumeliosos
in B. Virginiaem sanctosque reliquos futuros
non verbis tantum, sed & factis: concu-
lcaturos enim, conspurcaturus, & confracturos
quasuis sanctorum reliquias ac imagines:
signo crucis, aqua lustrali, sale benedicto,
cereis & reliquis ab Ecclesia benedictis
consecratisue se abstenturos: confessionem
peccatorū integram se nunquam manifesta-

lib. de
pre. scrip.
adue. ha-
ret. post
med.

lib. i. cō-
ment. in
Hamos.

& infr. q.
19. vide
Refr. l. 1.
demono-
latr. ca. 5.
Nider l. 5.
Formica-
rij. Sprē-
ger. C. A-
lios.

turos sacerdoti, istudque commercium cum dæmone pertinaci silētio obscuraturos: statis diebus ad conuentus, si queāt, adfuturos; & quæ illic peragenda, nō segnitē obituros; denique quotquot poterunt dæmonis seruitio adiuncturos. Vicissim Diabolus pollicetur, se illis semper præsto futurum, se in hoc mundo votis eorum satisfaturū, se post mortem illos beaturum. Ex his pactis non nascitur obligatio mutua sed dispar admodum est conditio paciscentium; homines enim se morti aternæ addicunt, & per peccatum vera Diaboli mancipia efficiuntur; dæmoniacæque donec ad Dei gratiam iterum perueniant, subiiciuntur tēterrimæ seruituti. Veruntamen hominibus hoc pacto nihil iuris vel virium in dæmonem acquiritur, nihil etiam facultatis in signa, quibus ex conditō vtendum, commigrat, cogi se simulat versipellis, & spontē perficit quicquid magicā ista profitetur.

X In his tribus pactis lethale peccatum grauissimum intercedit idololatriæ, quia cultus latriæ expressè creaturis exhibetur. Quod si ex animo fidem magi abijciant, sunt etiam apostata: si verò non totam fidem abijciant, duntaxat credētes hunc diabolo cultum deberi, vel diabolum ea posse quæ fides Catholica negat posse; sunt hæretici: sin hæc omnia fictē faciant, nec apostata, nec hæretici

tici sunt, peccant tamē mortaliter & grauissimè: quia sponte faciūt actum idololatricū. Etenim si à dæmone cōpulsus ex graui timore id fecerint, (vt aliquādo cōtingit *x*) committunt peccatum mortale minus graue, ^{*x* Vide Remigii lib. 1. de monolab. cap. 1.} contra fidei confessionem. In his pactis expressis dignoscendis manifesta ex sollempnijs eius iudicia deprehendūtur. Quæ quia Grilanus clarè admodum profecutus fuit, & quæ dixi, optimè confirmauit ex confessione unius Strigis, eius verba, *ex q. 7.* non pigebit ascribere; Quæ quidem mulier sub spe vitæ cuncta à principio vsque ad finem recensuit quæ confessio ipsa requirit, exprimendo omnia singula illius capitula. Primū enim dixit, quod quando adducta fuit per illam eius Magistram ante tribunal Principis earum; qui est Diabolus in forma Regis præsidens in folio Maiestatis; instructa prius à magistra quid factura erat, venit & oportuit primò abnegare Baptismū, & omnia Christianæ fidei documēta relinquere: (*En Apostasia*) deindè Ecclesiastica sacramenta cuncta projicere, pedibusque proprijs concalcare crucem & imagines B. Mariæ virginis & aliorū sanctorum: (*en sacrilegiū*) quamuis hæc vitima nō fiunt corā eo, sed alibi; postea satis est, quod ista promittant se facturas, quā primū cedet occasio. (*en professionem.*) Deindè fecit obligationem per sollemp-

nem stipulationem in manibus ipsius principis, quæ uouit & promisit, quod perpetuo illi erit fidelis, & obediens & omnibus eius mandatis parebit. (*En votum*) deinde medio iureiurando tactis scripturis quodam magno libro obscuras paginas continente, præstitit homagium siue perpetuum uasallagium (*en hominum*) & quod nunquam redibit ad fidem Christi, nec diuina præcepta seruabit, sed solum ea quæ per ipsum Principem erunt decernenda; & quod perpetuis futuris temporibus erit obediens illi, & ueniet continuè, cum uocata fuerit ad ludos & congregationes nocturnas; & quæ in eis per alias mulieres fiunt, ipsa faciet, & quod etiam aderit sacrificijs illorum nocturnis; & solitas preces & cultum adorationis præstabit: (*en adolomarianam*) uota quæcumque quæ ipsam præstare contigerit, pro uiribus adimplebit, & quoscumque poterit alios ad eandem professionem adducet (*en dogmatifationem*.) E cõuerso autè ipse Princeps egregia fronte promisit eidem mulieri sic præsentem præstare perpetuam felicitatem, * grandia, immensa, & voluptates quascumque in hoc mundo habere desiderauerit, & demum post hanc uitã longè maiora munera consequetur.] Hæc ille. Addebat Ioan. de Vault Stabulësis fortarius persuasisse ipsi diabolũ fortarios post hanc uitam dæmonibus similes futuros, & in

dæmo-

dæmonas conuertendos, & in aëre principatum obtenturos. Quæ facile quisque intelligit in Origenica ludibria recidere.

F Pactum tacitum duplex est. Primũ, quando quis sciens ac uolens superstitiosis utitur signis, quibus uti solent magi; quæ quidem ex libris aut sermonibus eorum uel aliorum acceperit. Hoc quoque mortale est crimen. Nec enim ullo modo licet scienter ullam directè uel indirectè cũ prauis spiritibus societate inire, ut Theologi & Canonistæ sentiunt. Si quis autem remedium aliquod naturale ex maiorũ libris uel sermonibus accepisset, & ab omni pacto foret alienus, ille licitè tali remedio uteretur. Istud pacti genus facile dignoscitur. Secundum pacti faciti genus est, quando quis ignorans utitur magicis signis, quia nescit esse mala & à dæmone instituta; quod illis solet accidere, qui bona fide libros legunt superstitiosos, putantes eos esse probatorum philosophorũ aut medicorum; item ijs qui accipiant ea ab hominibus uulgò habitis bonis & fidelibus. Hoc in idiotis uel nullũ uel leuissimũ est peccatũ, si duæ cõditiones accedant. Prima est, si ignorantia sit probabilis. v.g. corũ qui hoc scire non tenentur, quoad eos qui scire tenebantur, ut Ecclesiæ pastores, confessarij, concionatores & Doctores, ij ut plurimũ laborant supina & crassa ignorantia; adhuc tamen isto-

y de Augustin. li. 2. de Gen. ad litt. c. pen. 3. Canones fermes. omnes. 26. q. 5.

* scrib. gaudia immensa.

rum peccatum minùs esse graue, quàm eorù qui scienter ista designant. Secunda conditio est, ut ignorans ista, paratus sit, quando admonitus fuerit, huiusmodi superstitionem relinquere; quia post admonitionem deficit ignorantia, & oritur contumacia; pro cuius grauitate delicti magnitudo crescit. Hoc pactum vltimù discernere à naturali vel miraculoso effectù, difficillimù est. Quare sit questio sequens.

QVÆSTIO V.

Quibus indicijs discernendi effectus Magia ex pacto conuento, ab ejectionibus Phisicis & miraculosis & artificiosis?

Vbi nec miraculi nec naturæ vis, nec artificij, sollertia inuenitur, pactù intercedit. Sed hoc nimis obscure ac breuiter dictù, consueuere Theologia latius explicare. Ad demoniacã magiam pertinere, primò si opera naturalem facultatem excedant; quod locum habet, posituè concludatur res adhibita non habere vim sufficientem ad hunc effectum: nec etiam rationabilis causa suppetit, cur Deo vel angelis bonis effectus ascribarur. Vult valentia ad hanc notam reduci defectum ex nimia loci distantia, quia constiat causam distantem non posse agere nisi per medij alterationem: ynde si eadē

eadem causa non ageret proximè vel propiùs applicata, quæ tamen agit in distans, euidentis videtur ei hoc naturaliter non fieri. Aliud fore dicit, si sapientes dumtaxat profiterentur se causam ignorare: nam rerum naturalium vires & analogia cum effectu sapiùs nos latet. Aliud etiam foret, mea sententia, si dissensio foret inter sapientes; num id naturaliter fieri possit necne, verbi gratia, si ageretur de effectu productò in re parum distanti: dubium enim est vtrum res aliqua possit agere immediatè in passum à se distans, nihil in medium operando; & vtrum agens ac patiens res necessariò debeant esse continguæ simul secundum contactum, quæ vocant quãtitatiuum, an verò sufficiat se cõtingere tactu virtuali (quem appellant) eo quod passum situm sit intra spatium illud ad quod se vis agētis potest extendere. Licet enim sententia negans Diui Thomæ plurimum sit & probabilior; affirmans tamen rationibus nititur probabilibus admodum, & grauißimis viris placuit *b*.

B *Secundo* censent Theologi ijdem, ad demoniacam Magiam pertinere tria quoque alia vitia, primum est, si adhibeantur verba ignota, falsa, apocrypha, absurda, nihil coherentia; aut sacra, sed detorta ad sensus alienos, aut ad quem nõ sunt instituta: vel si aliqua nomina Dei incognitæ significationis,

b *Scoto*
& *Ockam*
mo in 1. d.
37. Aus-
cè Nypb.
Fran. Va-
lesio & a-
lyjs.

a *Caieta*
in summ.
Verb. in-
stantio,
Victoria
de Magia
nu. 16.
Valencia
dis. 9. 12.
punc. 2. in
2. 2. D.
Thoma.

vel etiam bonorum angelorum ignota, vel malorum angelorum nomina inferantur, quæ non nouit Ecclesia; de quibus pereruditè disseruit Guilhelmus Parisiensis *c*, idem erit, si adhibeantur certi characteres, aut figuræ aliæ, præter signum crucis, vel ipsa crux non vt oportet locata formataque, vel vbi non oportet posita, vel superflue certis locis ac numero iterata: denique si quid apponatur aliud, nihil pertinens ad effectum, qui tali operatione intenditur. Secundum est, quando efficacia operis tribuitur certis ritibus atq; obseruantijs quibusdam peculiaribus & ad hoc designatis, verbi gratia, vt id fiat certis diebus vel horis, ad certum stellarum situm, sub certo numero crucium vel candelarum, certa corporis positura, in tali charta, talis coloris & figuræ. Tertium est quando vis collocatur in obseruantijs alijs planè superfluis & indifferentibus, v. g. vt ad expellendum dæmonem pili radantur, vt quis induatur tela nūquam lota, operetur vno pede nudo, discinctus, passo capillo, & quæ huiusmodi.

Quando dicitur his omnibus, vel aliquo istorum opus esse ad effectum, res meritò plusquam suspecta est; præsertim cum duo concurrunt, scilicet quòd credatur res non esse proportionata ad effectum producendum; nec adhibeatur ex legitima auctorita-

te,

te, hoc est quando is, qui instituit vel præscripsit hac rem vt signum ad talem effectum, non poterat naturæ defectum supplere: (vt facit in Sacramentis Deus, in sacramentalibus Ecclesia) item quando ipse effectus non potest prouenire nisi à causa intellectu prædita; & circumstantia requisita eius generis est, vt non videatur idonea vel non solita mouere Deum vel angelos ad effectum producendum: tunc enim luce clarius est, non nisi à malo spiritu effectum sperari posse. v. g. Si quis à statua responsum postulans de rebus occultis, minas vel preces absurdas & ridiculas adhiberet, quales sunt Magorū apud Porphyrium *d*, & ijs geminæ Lachetis apud Cl. Claudianum *e* illarum fortassis imitatione confictæ.

• Eoctrā quādo huiusmodi effectus miri cōsequitur à quocūq; & quotiescūq; hoc applicatur, sine alijs cōrimonijs vel obseruationib; merito iudicamus effectum esse naturalem. Secūdo cauendum hic duplex extremū, alterū ne in hac disquisitione temere statim censamus omnes effectus naturales, quia multoties dæmon quædam naturalia admittet, vt totum naturale putetur: alterum ne temerè condemnemus, multarum enim (vt D. Augustin. docet *f*) rerum naturæ nostræ scientiam superant & fallunt.

Artificiaha discerni possunt minimo ne-

gotio,

*c Sum. de
Eniur. so
cap. 8. 11.*

*d epist. ad
Auebonē.*

*e de rapta
Proserpi-
na.*

*f li. 21. de
ciu. Dei,
cap. 4.*

Q

gotio, si vel magistratui, ad huc pertinet in exteriori foro examinare, & publicum licetiae testimonium his mirionibus dare, vel confessorio, quo ad forum internum, occulte fiat artis demonstratio.

QVÆSTIO VI.

*An hæc Magia quosdam habeat effectus veros,
& quo pacto dignoscantur?*

PEpo sit, non homo, qui vel afferat omnes effectus esse præstigiatorios, vel credat omnes veros, sã pi^a dæmon fallit, quia mēdaciij pater est: ideo sæpe præstingit oculos, aut sensibus alijs illudit vana obiecta imagine, nec rarò Deus impedit, ne, quod in Magorum gratiam facere vellet ac posset, id verè faciat: quod cum cernit ad præstigias confugit, ne impotentia ipsius detegatur. Quando autem & Deus permittit, & dæmon verù vult effectum producere; si is vires ipsius nõ superet, nihil profectò prohibet, quominus verum effectum producat. Etenim causæ naturales verum effectum gignunt: ut illis potest diabolus & actiua passiuis applicare: poterit igitur tum effectus veros producere. Minor propositio probatur, quia diuino illo Dionysio Atheniensi auctore a donorù naturalium peccado ille nullum amisit: vnde sit,

*a cap. 4.
de divin.
p. 170.*

vt

vt & vires naturales habeat valētissimas, diurnã & multiplicem experientiam, essentia & qualitatum, quæ rebus quibuslibet peculiare, scientiam exactam: aded vt verè effectum, quod cupit, dare possit commodissime.

*b post O.
119. Aug.
& Thom.
Alp. a Ca.
stro de iu.
sta haret.
punit. Vi.
ctoria & bi.
sup. Nu. 5.
Sprienger.
mallet q. 1
Mich. Me.
dmad. 4.
7 fol. 61.
& alij.*

Prudenter itaq; communis schola Theologorum duplices effectus Magia, veros, & apparentes agnoscit. Propter hos Tertullianus Magos appellat circulatores ac Sophistas. Ego illis tertiam speciem adiungo mixtorum effectuum ex veris & falsis siue apparentibus tantum.

Ad præstigiatorios refero illud, quod de Menippo adolescente, & toto illo nuptiarum cum Lamia apparatu atque utensilibus scriptum à Philostrato, quod fuit à nobis d alibi commemoratum: & quod de Empusã seu Nicephorus e, eam sæpe infantem Mauritium è cubili velut mox deuoraturam, extulisse, nullo accepto incommodo. Secundò, quod de Pasete proditum, incantamentis quibusdã facere solitum, vt repente conuiuium sumptuosum exhiberi videretur: rursus, vbi libuisset, omnia euanescerent, solitum quoque res emere & pretium numerare, verum mox nummi clam à venditore ad emtorem redisse cernebantur. Tertiò talia pleraque quæ de Simone Mago legimus apud D. Clementem g Romanum, eum ex aere nouum

*c Apuleg.
c. 23. & li.
de idolol.
cap. 9.
d quodli.
de Lamij
que edita
cũ aduerti.
sar. in Se.
necam.
e lib. 18.
hij. c. 9.
f Strydas
ex Appio.
ne, in ver.
bo pions.
g l. 2. reco.
gnition.
h l. 6. cõ.
stit. App.
fol.*

ho-

hominem creasse, quibus volebat inuisibilem factum; saxa quasi lutum penetrasse; statuas animasse; in igne positum non arsisse; duas, velut Ianum, facies habentem se ostendisse; in ouem aut capram se immutasse; in aërem sublatum volasse; aurum plurimū exhibuisse repente; reges facere eosq; deicere potuisse; falci præcepisse vt ipsa iret & meteter, eamq; iuisse & decuplo plus cæteris mesuisse; eundē, cum esset aliquādo Selene meretrix in turre quadam, & accurrisset multitudo ingens ad eam videndam, turrimq; circumcinxisset adstantium corona; fecisse vt illa per cunctas fenestras turris illius omni simul populo prospicere & procumbere videretur; deniq; quod pueri incorrupti violenter necati animam adiuramentis euocasset, eiusq; adiutorio talia patraret. Hæc Clemens. Addit nonnulla Anattasius Nicenus *h.* Statuas (inquit) faciebat ambulare, & in igne volutatus nō vrebatur, in aëre volabat, & ex lapidibus panes faciebat: serpens fiebat, & in aliquas alias bestias transformabatur: duas habebat facies, in aurum conuertebatur, in cōiuuijs exhibebat spectra omnis generis: vasa quæ erant in ædibus faciebat videri tanquam quæ sua sponte mouerentur ad ministeriū ijs qui portabant non visis: efficiebat vt multæ umbræ eum præcederent, quas dicebat esse animas defunctorum.] ab

his

his desumpta quæ in eandem sententiam refert Glycas i Historicus. Quartō huc spectat illud Nicetæ Choniatae & de Mago per quem factum vt cuncta sua vasa remex frangeret. Quinto loco memoria occurrunt præstigiæ Zijtonis Bohemi (de quo etiam acturi sumus seq. libri cap. vlt.) hic artem suam ostentans, nunc sua, nunc aliena facie staturaque; item in purpura & serico, ac confestim in lana ac paño fordido, regi se offerebat; ambulantiq; in terra, ipse tanquam in aqua adnauigabat: aliquoties equis rhedarijs vestitum; gallis gallinaceis ad epiredium suum alligatis, subsequebatur. Conuiuas præterea Regis variè ludebat: interdum manus illorum, ne illas ad patinas porrigere valerent, in pedes bouum, interdum in vngulas equorū trāsformans. Et aliquoties fronti illorum cornua ceruina latissima adijciens, quoties videlicet è fenestris ad subitum spectaculū prospicerent, ne rursus caput & ora ad mensam referre possent. Atque vt ostenderet se pecuniam quoque pro vsu suo facile constare posse, triginta sues benè saginatos, ex manipulis scæni effingit, iiosque pastum proximè Michaelis cuiusdam pistoris locupletis extrudit, proponitque vnales, quo pistor voluit precio; hoc tantum emptorem monens, ne gregem nouum ad flumen lotum compellat. Qua ille monitione

hæc

i p. 2. an-
nal.
& lib. 4. de
vita E-
manuel.
in fin.

h. 9 23 in
sua script.

Side
Gell. l. 10.
c. 12. Plin.
l. 25. 26. &
28.
m. Ps. 57.
v. 6.
n. cap. 24.
v. 21.
o. 1. Sam.
26.
p. Tertul. l.
de anima
c. 57. Cy-
ril. l. de a-
dora spir.
Anast. q.
37 in scri.
Auctor
questio. a
Gët. l. pro-
positavã,
qui falsò
dicitur in
serpentis,
sicut aspidis
surdæ & obturantis
aures
stim. mar.
suas: Quæ non exaudiet
vocem incantantium. &
9. 57. Au-
thor. l. 2. de
mirabil.
fac. script.
c. 2. & lib.
quest. Vet.
& noui
Test. q. 27
qui libri
non sunt
D. Augu.

neglecta, cernit in flumine manipulos flu-
 tare, submersis. Ergo diu venditore
 quæ sito, atq; in taberna vinaria tandè reper-
 to, in qua porrectis pedibus in scamno recu-
 babat, dum stomachabundus altero pede
 correptum excitare vult, eum à corpore pro-
 tinus cum coxendice auellit: clarè Zijtone
 quiritante & obtorto collo emptorè ad lu-
 dicem trahente. Quid faceret pistor, in ma-
 nifesto deprehensus, vt sibi videbatur, facino-
 re, nisi vt damnum damno adderet, atque de
 hac insuper iniuria cum Zijtone decideret?]
Hactenus Dubravius lib. 23. Deniq; iactatoria
 illa Magorum de quibusdã herbis, vt de ver-
 benaca, de latace, de æthiopide, de chamele-
 onte apud Plinium & Gellium l.

Verorum effectuum exempla sunt fecun-
 dum plerosq; serpentum incantatio, de qua
 Propheta m; Furor illis secundum similitudinẽ
 dicitur in serpentis, sicut aspidis surdæ & obturantis aures
 stim. mar. suas: Quæ non exaudiet vocem incantantium. &
 9. 57. Au-
 thor. l. 2. de
 mirabil.
 fac. script.
 c. 2. & lib.
 quest. Vet.
 & noui
 Test. q. 27
 qui libri
 non sunt
 D. Augu.

venefici incantantis sapienter. Item signa &
 prodigia pseudoprophetarum in Euangelio
 D. Matth. n & quæ suis locis docebo posse
 fieri, & facta iuisse. Duo sunt in sacris literis,
 de quibus admodum ambigitur an veri, an
 apparentes tantum effectus fuerint. Prius
 est de suscitato per Pythonissam Samuele, il-
 luforijs annumerant, qui volunt non ipsam
 Samuelis animam, sed dæmonem larvatum

ac subditium aduenisse: scriptores sanè
 graues hoc arbitrati p Verùm D. Augustin.
 lib. de cura pro mortuis c. 13. affirmanter as-
 seuerat (quem plerique cum Tostato & Ly-
 rino sequuntur Neoterici, alibi à me lauda-
 ti) q veram Samuelis animã apparuisse Sauli,
 non vi carminis Magici euocatam; (hoc e-
 nim rectè Tertullianus & sequaces, eius re-
 fellunt) sed Dei imperio aduentantem, vt
 impium Regem corripere, eumq; ad pœ-
 nitentiam denunciata mortis metu prouo-
 caret. Hæc mihi sententia videtur verior at-
 que securior. Nondum enim aduersarij satis
 efficaciter respondere clarissimo testimonio
 libri Syracidæ r, vbi de Samule ista legimus;
 Et post hoc dormiuit (hoc est mortuus quie-
 uit) Et notum fecit Regi (cui, si non Sauli? &
 quando, si non hac vice?) & ostendit illi finem
 vitæ suæ (prædixit eum die craftino moriturum)
 & exaltauit vocẽ suam de terra in propheta:
 quid hoc est, nisi egressum ex inferno, qui
 est in terræ centro? quid hoc, nisi quòd lo-
 quens propria voce prophetauit? vtique nõ
 alius, quàm ille qui mortuus dormierat. Nec
 obstat, quod obijciunt; eum dicere, Cras me-
 cum eris; quod de vera Samuelis anima dici
 non queat: quia hæc in limbo, Saul in infer-
 no. Quomodo mendacium tribuatur Pro-
 phetæ? nõ inquam hoc obstat; vel enim pos-
 sunt illa verba (vt ait D. Augustin. s) ad simi-

iple tamẽ
Augu. Si-
detur huc
inclinare
in resp. ad
qq. Simplo-
ciari, &
ad qq.
Dulcissimi:
apertè & e-
ro tenuit
D. Sid.
Pa. in c. 8
Vsa. Euch.
Bed. &
Hilde. &
ambigens
non parã
D. Thom.
non uno
loco.

q. Com-
ment. in
Her. Qæ-
ta. ad Ser.
457.

r. Ecclesi.
46. & 47.

f. ad 3

quest. lem mortis conditionem referri. q. d. simp me-
Simplici- cum eris, nō vnus viuentium, sed vnus mor-
ant. tuorū, crastinus tibi dies vltimus illucescet.
 1 Exod. 7 Vel sanē, ad loci & habitationis viciniam re-
 6. 11. ferentes, dicere possumus; cum aliquo esse,
 6 6. 22. & qui in eadem est vrbe, licet non in eadem do-
 Exod. 8. mo. Limbus verò Patrum & locus gehennæ
 6. 17. eiuſdem inferni sunt diuersa habitacula; vt
 x d. ca. 8. diuisa sunt. Plura de hac re dicētur
 6. 18. postea hoc eodem libro q. 26. sect. 4.

y Sic Phi- Posteriorius dubium est, de magis Ægyptijs,
los. lib. r. qui cū t Moyses de miraculorum patratione
de Vita certarunt. Sic enim scribitur: *Fecerunt etiam*
Moyſis, ipsi per incantationes Ægyptiacas, & arcana qua-
Moys. l. 2 dā similitur, proieceruntque singuli virgas suas,
Joſeph. l. 2 que versa sunt in dracones: in alijs quoq; multis
antiqu. D. postea v dicuntur similitur ac Moyses fecisse;
Iustinus conati tandē similitur ciniphes pducere irri-
Dial. ad to conatu: nam additur x, & facere non potue-
uer. Tri- runt. Defendi quidem potest sententia putā-
phon. & tium hos magorum serpentes ac ranas præ-
autor. li. stigiosas dumtaxat fuisse y. Verū tamen soli-
v. sp. ad dior & probabilior mihi semper visa senten-
quest. Ge- tia cæterorum z, quia scripturæ magis con-
tilium q. sentanea, nec abhorrens à philosophiæ scitis.
 26. Tert. Nonne dicuntur magi, sic fecisse quē admo-
 li. de ani- dum Moyses? sed iste veros serpentes, veras
 ma c. 57. ranas produxit. Si magorum apparentes tā-
 Hieron. tum fuerant, cur fraudem Moyses non de-
 6. Arab. texit? an & illum in re tam graui Deus decipi
 in 2. Tim. pas-
 3. Procop. sif-
 Rupert. sif-
 Rapan. sif-
 Hugo in
 Exod. sif-
 2. Diuus

passus? cur Magi dicuntur conati ciniphes,
 non potuisse; si veros ciniphes producere
 non conabantur? De modo huius producti-
 onis adhuc controuertitur. Expeditior est
 ratio eorum a a quia diabolū, non aduer-
 tentibus spectatoribus, censent virgas sub-
 traxisse & earum loco veros serpentes virgis
 mole æquales supposuisse, tā subito & sub-
 tiler, vt Ægyptij spectantes omnino cre-
 dērent ipsarū virgarū sic commutatā formā
 fuisse, & propter hoc erroneum iudiciū spe-
 ctatorum, dixisse scripturam virgas in dra-
 cones conuersas, non rei veritate, sed homi-
 num opinione. Quare volunt similitudi-
 nem in eo positā; quod sicut Moyses ser-
 pens verus, sic & veri fuerunt Magorum ser-
 pentes: non autem in eo, quod sicut ex vir-
 ga Moyses, tanquam termino ex quo capta
 conuersio, producti serpentes, vt terminus
 in quo desijt conuersio; sic etiam virgis Ma-
 gorum acciderit. Scio cur hoc dicant, & quid
 adferat causa, tamē (mea sentētia) nihil repu-
 gnat philosophiæ placitis, si cū D. Augustino
 & Caietano dixerimus, ex veris virgis, vt ex
 materia conuersionis, veros serpētes & ranas
 pdiſſe. Sūt hæc animalia insecta & de nume-
 ro imperfectorum, quæ diabolus breui tem-
 pore ex putrefactis virgis potuit producere,
 neque id vires eius superat. Nam quod solis
 calor multis diebus efficeret, id ille potest

exiguo tempore, applicando actiua, quæ nouit ad hoc efficaciora. Nihilne ergo inter hæc mira magorum & Moysis interest? primò quod Moysis operatio miraculosa, magorum miranda tantum. Deinde Glycæ audis; & ipsi quidem virgas in serpentes commutabant, verùm virga Moysis ipsorum virgas deglutiebat: mutabant & ipsi aquam in sanguinè, sed immutatam semel naturæ priori restituere non poterant: educcebant & ipsi ranas, sed ab iisdem ædes Ægyptiorum repurgare non poterant: iisdem facultas erat Ægyptios vexandi, sed sedandi supplicij potestatem nullam habebant. Quin etiam ipsorum corpora Deus magis pustulis afflixit, quàm reliquorum: vt hinc manifestum fieret, non solum ipsos pœnas diuinitus irrogatas inhibere non potuisse, sed etiam cum ceteris eadem supplicia pertulisse.]

Mea igitur sententia, illud de Samuelis anima omninò pertinet ad mixtorum classem. Vera enim fuit Samuelis anima, quæ apparuit: falsitas tamen siue deceptio sensuum in eo reperitur, quòd visa obtemperare vocè Pythonissæ, item quia verum suum corpus, aut veram syndonem non attulerat & videbatur. Alterum exemplum de Magis Ægyptiis, si sequamur sententiam agnoscendum taxat celerem suppositionem serpentum, pertinebit ad mixta: si verò placeat senten-

sententia Diui Augustini, pertinebit ad vera. Lubenter etiam his mixti generis annuincem mirandam narrationè Roberti Triezij Insulensis *bb* de certamine duorum Magorum. Rapuerat vnus puellam egregia forma, & equo lignico impositam per aëra *bb libr. de technis* absportabat, alter in castro quodam Burgundia, celebri conuiuio præsens; quod castrum raptor præteruolabat; carminibus cogit raptorem in castri aream descendere, & immobilem illic coram omnibus mœstum cum præda erubescēte sedit. Nec segniùs raptor, nihil tale metuentem, eum à quo ita uinctus, latenter incantat, & è fenestra editissima, per cuius cancellos collo & capite prominebat, despicientem, immanibus subito fronte protuberantibus cornibus dehonestat, & à repagulis ferreis magnitudine ramosæ frontis sic illaqueat & suspendit, vt per clatros caput retrahere non valeret, præcipitij verò altitudine deterritus se demittere non auderet. Ita coactus corniger pasta salute priùs mutua, & disrupto ligamine, raptorem cum præda dimittit; qui rursus nube caua tectus in aërem se leuauit: alter depositis cornibus magna cum spectantium voluntate, saluum in cænationem caput retraxit. Credo volatum accidisse, sed dæmone equuleum subleuante non proprium, qualis est auium: fieri potest vt raptor verus

& raptæ veræ: De cornibus illud alterum totū
puto præstigiolum.

Restat quo pacto effectus sinceri à fucatis
diudicentur. Cū hæc mira non à magis,
sed ab ipso dæmone perficiantur: nō poterunt
magi perficere, quæ dæmon nequeat
(vt incautē quidam *cc* scripsere) sed quæcumque
dæmō reuera potest effi-ere, ea per dæmonem
ex pacto poterunt Magi. Quo fundamento posito,
rectē superstruitur series regularum sequentium,
veluti columnarum huius ædificij. 1. regula, si effectus
magicus eiusdemodi sit, vt potentiam dæmonis
superet (quales sunt qui soli diuinæ omnipotentia
referuantur) tunc effectus censerī debet præstigiatorius.
2. regula. quando non constat effectum
superiorem esse viribus dæmonis, res planē dubia
est, & oportet recurrere ad circumstantias,
ratio dubij, quia nec dæmoni Deus semper
permittit facere quicquid posset Deo non
impediente: nec dæmō semper vult verē facere
quicquid facere permittitur; sed gaudet
præstigiator hominum deceptione. Vtrum
verō effectus superet vires dæmonis, id
luculentius docebitur mox dicendis. *dd*

Q V Æ S T I O VII.

An magi possint facere aliquod verum miraculum.

Ex

A E xdictis in fine præcedentis quæstionis
nanteitum sit, idem esse querere; V. magus
aliquid possit? & V. dæmon aliquid possit?
quoniam magi opera vi pacti à dæmone
perficiuntur. Miraculorum ergo editionem
magi olim sibi vēdicarunt: nā apud
Clementē Romanū a Simō Samarita gloriatur,
nil nō quod velit se posse facere, sibiq;
obtemperare omnia. Porphyrius *lib. de sacrificijs
c. de speciebus dæmonij*, scribit; quous fuorū
prodigiorū machinas dæmones adhibet
multa eos à natura consueto ordine alienissima
efficere. Idcirco illos Iamblicus *b* vocat
Deorū pedilequos, qui admirandis operibus
Deorū vestigia sublequi proximè videantur.
Eadē tuit exultatio poetarum, quorū
suis locis verba fortassis interētur cōmodius.
Vidētur in hunc errorē incidere quidam
recentiores, dum inquam, c naturæ leges in
magicis operibus non attendendas. Nos hoc
diligentius scrutemur.

B O bseruare lectorem velim, *miraculū* hoc
tractatu me non accipere pro quouis
admirando effectu, vt capiant prophani
scriptores; sed Theologos sequi, qui
itritius sumunt, pro effectu tantum
producto præter & supra naturæ
creatæ vires: verbi gratia, caco nato
visum reddere, mortuos suscitare.
Quado autē effectus respōdet viribus
creature,

R

3

(v.g.

et An-
mas. Re-
migiis
& alij
recentior-
ores.

a li. 2. rec.

b lib de
myter.
Ægypt.
cap. 1.

c Nic. Re-
migiis
lib 3. c. 12.
Spondan.
in Homer
Odyss.

dd q. 7.
C. 4.

(v. g. ciere pluias ac ventos, à febrì fanare &c.) solèt vocare nō *miraculum* simpliciter, sed cum addito *miraculū secundū quid*, seu *respectu nostri*; vel *mirum* aut *mirabile*. Hęc *mira* rursus diuidūt in *absolutè mira*, quæ simpliciter & secundū se di gna forēt admiratione, etiāsi causas & modum sciremus quo fiūt; & in *mira secundū quid* seu *respectu nostri*, qui ea admiramur quia causas nescimus, nō admiraturi si causas cognosceremus d.

f. Vide D. Thom. 1. p. q. 210. a. q. ad 2.

X

Notæ verò quibus *mirū* à *miraculo* discernatur, nūc mihi istæ occurrūt. Prima, vt dixi, si effect⁹ superet vires rei creatæ & naturā, miraculū erit. 2. Si effectus nō habeat ppositum finem bonū, puta salutē spiritualem vel corporalē; sed tantūmodo finem malū, vtputa curiositatē, vel quid aliud bonis moribus, aut veræ fidei repugnās, nō est miraculū. e ex hoc capite probatur, prodigia illa, & stupēda Antehristi opera, vera miracula nō futura, sed falsa, vt D. Paulus Thesalonicensib⁹ scripsit. 3. dæmonū mira sæpè deficiūt in minimis, miracula perfecta sunt, vt pote Dei opera; patet Exod⁹. de certamine magorū cū Mose. 4. dæmonū mira veris miraculis superueniētib⁹ euansecūt, vt virgæ Magorū deuorate à virga Moyssis, & oracula dæmonū coram sanctis hominib⁹ obmutuerūt g. Deniq; miracula fiunt p apertam & seriā Dei inuocationē, mira magorum semper admixtis ablonis, abditis vanis, ridiculis aut superstitiosis precibus vel signis. His positis

e D. Aug. lib. 10. de ciu. Dei c. 46.

f. Exod. 7. g. Justin 2. l. 4. apol. 1. l. 7. li. contra gentes de Saucto Babylia.

Sit

C Sit I. Conclusio; *Miracula propriè dicta nullū b Alex. de magi possūt edere*. Est cōmunis Theolog. sentētia, h & pbat, primò qd facere miraculū est potetiē infinitā & ideò diuinitati referuatū, omnis etiā creaturæ potentia naturæ cācellis limitatur: alioqui nō haberem⁹ efficax argumentū pbandæ veritatis fidei, quā semp Ecclēsia miraculis astruxit i; imitata Saluatorē nostrū, q hoc argumēto pbatuit excusari nō posse Iudæorū incredulitatē ppter manifesta miracula corā ipsis edita k; *Si opera nō fecissem, qua nemo alius fecit, peccatū non haberēt*. Si obijcias à malis quoq; & perperam de fide sentientibus nonnunquā miracula edita fuisse; & ideò miracula non debere censeri efficacē fidei pbatorem: Occurrā; solere Deū aliquādo hanc gratiam gratuitò etiā talibus largiri, sed id in veræ fidei pbatōnē, vt quādo dedit prophetiam Balaamo & Caiphæ; in falsæ fidei cōfirmationem nec dedisse vnquā, nec dare posse: nō magis enim mendacij cōfirmationem potest Deus miraculis cōprobare, quā potest ipsa veritas mentiri. Itaq; miracula vera pseudo, pphetarū l in nomine Christi edunt, & pinde in veræ fidei cōfirmationē. Ex his patet diligētē distinguendū inter hęc illationē, fecit miraculū, ergo fides eius est vera; & hęc, fecit miraculū verū in cōfirmationem fidei quam pfitēbatur ipse, ergo hęc fides ipsius erat vera; prior enim falsa

Hal. 2. p. q. 45. D. Thom. D. Bonauen. Fr. Vi. dor. sup. nu. 18. c. 19. Angl. in 2. q. 8. ni. de da. mon. c. qui genu. riliū exē. plus opti. mē respō. det. Mich. Medime d. ca. 7.

i Gregor. lib. 2. 7. Moralitū c. 8.

k Ioan. 19. v. 24.

l Matt. 7. v. 21.

esse potest, quia per infideles Deus potest miraculum operari: potterior semper vera, quia non potest Deus ad falsæ fidei confirmationem per vllū operari miracula *m.* Confirmat nostram conuersionem dictum Nicodemus de miraculis Christi loquentis *n*, *Nemo potest hæc signa facere, nisi fuerit Deus cum eo.* Præterea hæc est sententia Origenis *lib. 2. contra Celsum*, D. Augustini, *lib. 3. de Trinitate o cap. 8.* & D. Ildori in *c. no mirum. 20. q. 2.* Plura de hac re, & pererudita Fran. Toletus cōment. in Ioannem: vbi tamen; quod ait; dæmones aliquando ea facere quæ miracula nō modo videantur, sed & sint; id cautè legendum, miraculi namq; vocabulum extēdit ad mira quæuis & spuria miracula: quod repugnat communi inter Theologos vocis acceptioni.

† 2. Conclusio, nec etiam possunt Magi operari absolute mira; patet id: quia nihil reuera absolute & per se mirum, quod non idē sit miraculum. Quo sensu prolatum illud propheticum *p*; *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus, & illud q, qui facit mirabilia magna solus.*

3. Concl. Magi possunt operari multa mirabilia secundum quid, seu respectu nostri, & a mox aciuante & Deo permittētē. Cōclusionis probatio incēpetenda, quod plurimi tant, min & occult, effectus rerū, quos

omnes optimè nouit diabolus; & quoscunque naturaliter nouit posse produci, eos celerimè, non tamen instanti, potest producere. Quare (quod alicubi dixit D. Augustinus) difficillimum est homini intelligere, quousq; se diaboli potestas extendat; de qua propheticus sermo profatur *r*, *Non est super terram potestas qua comparetur ei, qui factus est ut nullum timeret.* Nolo multa congerere, pro cuactis vnum sit exemplum plenum admirationis narratum ab Ant. Torquemada *ſ*; quibusdam regni Neapolitani locis quando femina emittuntur, puero nascituro præire vnam vel plures ranunculos siue rubetulas; quorum si quis terram contigerit (statim verò incipere saltitare huc illuc) confestim puerperam emori. Quapropter solere stercoris interni totum solum, & parietes vnde quaque aulais conuerti, ne fanelli anteambalones isti, dum cadūt ex utero, vel subsiliunt, terram cōtingant. Idē etiam obiter sebetes penes se habere solitas, vel poculū aliud aqua plenum, in q animalcula hæc conijciant, & probè obturatum deferre ad flumidam, ibiq; demergere. Hoc ille, vt certa competum tama refert. Si sit, fieri puto dæmonis artificio, qui has ranas mentitur, & ad malefici cuiuspiam petita puerperam interimit, Deo id iustis de causis permittente: si ne hoc permittū nihil eum posse hinc mani-

m vide
Maldon-
nati ad
d. 8. 21.

n lo. 3. 8. 2

o d. cap. 3.
annot. 2.

p Psalm.
71. 8. 18.

q Psalm.
135. 8. 4.

r lob 41.
ſ, p. 2.

ſ hortē
ſtorum
dialog. 1.

1. Iob. 1. & festum sit, quia non modò non potuit, quod erat optatissimum, arbitrio suo Iobum lædere, *t* sed nec perfidum regem mancipium suum decipere *v*, imò nec porcos inuadere *x*. Hinc factum, vt cum Neroni Imp. nec ingenium, nec opes, nec voluntas, nec studium, nec præceptores deessent; hunquam tamen, per illū, Diabolus magiæ vel vnū experimētum edere potuerit; sicq; Nero Magicem cōtempserit *y*. videlicet non passa fuit Dei prouida bonitas hoc instrumentum, ad nocendum aptissimum, summa potentia & malitia deprauatissima accedere.

De hoc mirorum genere futura prodigiosa opera Antechristi.

QVÆSTIO VIII.

Quo pacto magi per diabolum hæc mira efficiant?

Sciendum cuncta dæmones operari vel actione immediata per motū localem, vel mediata; idq; dupliciter, vel illudendo sensibus, vel applicādo actiua passiuus p alterationem veram: quæ est cōmunis doctrina Theologorum *a*, operātur ergo per motum localem, per alterationem, & per delusionem.

Quoad motum localem inferiora corpora paret angelis adeò vt & cœlos rōtare queant; an de tacto sint tales orbium motores,

ali-

alibi disquirendum, sed cum queant eos mouere, sequitur nullum adeò vastum esse corpus, vt id dæmones, quadam impulsus impressione, loco mouere nequeant, dummodò tamen ea motiōne ordo vniuersi nō turbetur. Quare nec integrum elementum loco suo mouere valebunt (quo pacto capienda quæ Firmilianus ad D. Cyprianum scripsit, *b* quæ de terræ motu locali seu partiali forent non vera) nec poterunt etiam cœlorum cursum mutare vel impedire *c*. Mouere verò corpora locali motu potest dæmon velocissime, & quo videmus motu cœlos celerissime moueri. Vnde fit, vt queat rem aliquam oculis subtrahere, & aliam substituere tam præproperè, vt animos oculosque inuentium fallat, eisq; persuadear prioris in hanc posteriorem integram conuersione; tales credendæ gentilium metamorphoses, Diomedis sociorum in aues, & Iphigeniæ in ceruam, vt D. d Augustinus obseruauit, & fraudem aperuit Altyrius, cuius factum e Eusebius ab obliuione vindicauit. Cæsarea

d L. 18. de ciuit. Dei, cap. 18.

e li. 7. Eccl. si. 18. hist. c. 17.

f Philippi, quam Phænyces Paneada vocat, fertur victimam quandam in fontes; qui illic ex radicibus montis Panei prorumpunt, ex quibus Iordanes prorampere dicitur, in quadam diei festi Gētilium solemnitate matatam consueci: atque eam dæmonis vi ac potestate mirādum in modum ab eorum aspe-

b epist. 75.

c D. Thō. 99. diffinitio 9. 16. a. 10.

a D. August. li. de diuinat. dam. c. 3.

b 5. li. 3. de Trin. c. 7. 8. 9.

c D. Thom. Scoti lib. 9. de inst. 9. 3. Victor. & Anselm. sup.

d Molina & Vail. cit. in 1. p.

CTA

Et uauescere miraculumq; videri præsen-
 tibus valde memorabile. Quibus dum gere-
 bantur Altyrium quodam tempore forte in-
 terfuisse, ac cum videret tam multos illius rei
 admiratione obtupefactos, eorum erroris
 admodum misertum esse: deinde sublatis in
 cælum oculis Deum omnium moderatorem
 per Christum supplicem precatum, ut dæ-
 monium illud, quod populum tanto errore
 cæcauisset, comprimeret, ipsum à fraudè ac
 fallacijs quas hominibus solet intendere co-
 erceret. Hoc modo cum Deum orauisset re-
 pentinò victimam fontibus supernataisse; at-
 que ita rem illam quam tanto opere admirari
 consueuerant, in nihilum inieruisse, usq; ad-
 eò ut nullum in potterum ex eo loco ex ea o-
 mino ederetur miraculum.]

Alter modus erat actiua passiuus applica-
 do, per quem alteratione siue mutatione
 rerum mirabilia sæpè facit, quorum natura-
 les sunt causæ sed nobis incognitæ, ipsi notif-
 simæ. Videt enim naturalium rerum omni-
 um substantias, & proprietates peculiare
 singulorum perpectas habet, commoda no-
 uit applicandi tempora, sollicitæ & artificij
 vix eui quidquam quod ignoret, quid enim,
 adeò diuturna & assidua experientia atq; ob-
 seruatione, non sit assecutus? præsertim cum
 norit cuncta quæ boni angeli à mundi exor-
 diò patrarant, & quæ homines excogitarunt:

& plu-

& plurima p bonos Angelos, Dei iussu, Sata-
 næ reuelatur, quæ illi à Deo didicerant f. Ita-
 que sæpe numero efficiunt multa, quæ natu-
 ræ solius operatio nunquam fecisset, nisi dæ-
 mones illâ artificiosa applicatione iuissent;
 atq; illi tunc agentia naturalia vt instrumenta
 sumunt: instrumētū vero cōditio est effectū
 pducere, nō tantū naturali suæ virtuti æqua-
 lem, sed lōgè etiam excellentiorē ac agentis
 principalis à quo mouetur facultati respon-
 dentē. Securis ex se dumtaxat virtutē habet
 secādi; sed quatenus est instrumentum periti
 fabri, potest mensam vel statuā facere. Calor
 natiuus qui est in humano semine, qua calor
 est, potest calefacere, rarefacere, segregare, &
 cōdensare; sed qua instrumētum est animæ,
 potest ossa, neruos, carnem generare. Pari rati-
 one intuemur causas istas naturales à dæ-
 monibus applicatas, suis ipsarum pprijs viri-
 bus quodam modo præstantiora effecta dare.
 Quia quæ secūdum cōmunē suum cursum
 nunquā pduxissent, si à dæmone nō fuissent
 applicatæ: ea nunc vt à dæmonibus mota in-
 strumenta, quoad substantiā, modum vel ce-
 leritatē, admiranda pducunt g. Nunquā ta-
 men hæc opera naturæ cæcellos effugiunt, eò
 quod vim naturalem causæ principalis non
 excedunt. Insunt enim reuera hi effectus in
 ipsis naturalibus agentibus eo modo appli-
 catis; quibus agentibus diabolus nihil con-
 fert

f. D. Aug.
 lib 2 de
 Gene ad
 lit. c. 17.

g. G. Tho.
 1. p. q. 110.
 a. 2. ad 3.
 C. lib. 3.
 adu. gent.
 c. 103.

fert applicando, præter conditionem sine qua effectus iste non produceretur. Licet enim dæmon utatur rerum applicatarum vi naturali, operatur tamē ipse potissimum per modū artificiosum. Sicut coquus, cū suave edulium concinnat, mediante arte per ignem id excōquit, licet ignis naturaliter operet, quod solus ignis nisi tali esset arte applicatus nunquam effecisset, quid tamen hic coquus igni confert, nisi modum & conditionem sine qua non? vim verò, quæ causæ physicæ nomē mereatur igni nullam influit.

† Duo igitur hic obseruanda. Primum quod nec sola actiuitas rei naturalis secundum se debet attendi, nec sola quoque secundum se applicatio dæmonis: sed vis naturalis, ut applicata à dæmone. Secundum, quod causa instrumentalis in his operationibus est res applicata: causa principalis ipse dæmon applicans. Quare ut dicatur effectum non posse naturaliter produci; debere esse talem, qui vtriusque causæ coniunctæ superet facultatē.

¶ Quando nec motus localis, nec applicatio huiusmodi satis iuuant, tunc solent magi confugere ad circulatorias deceptiones, & mendaci specie sensibus illudunt humanis, ita ut quæ facta minimè sunt, à deceptis facta putentur. Deceptionis nomen latè diffundō, ut præstigiū, deceptionem & errorem cōprehendat, quæ solent distingui *b.* Decipit

au-

autē diabolus tribus maximè modis, per mutationem, mutando vel obiectum, vel aerem medium, vel ipsum organum, quæ cæteris quia melius noster Molina explicuit, eum sequamur, docet ergo ex parte quidem obiecti hoc posse primò ostensarum rerum celeri agitatione, subita occultatione, varia colloca-tione, separatione vel conglutinatione latente; ut faciunt circulatorotes agyrtae varijs ligaminibus, globulis, scyphulis, &c. Secundò per artem perspectivæ certa quadam dispositione obiecti in ordine ad oculū videntis; verbi gratia, cū lineæ cōfuso ductæ ordine (ut sit manifestum, quando quis directè ex aduerso illas videt) aspicienti per foramen, vel rotata tabula, speciem exhibent artificiosæ alicuius picturæ. Sic volunt Doctores grauissimi *k.* iuncos & paleas humi stratas, si lucerna de cera & corio serpentis sulphurato accensa inferatur, videri serpentes salitantes: ego hoc exemplum ad mixtā Magiam ex naturali & artificiosa malim referre. Tertiò, cū formant subitò ex elementis, potissimum aëre, obiectum & illud offerunt spectatori-bus, v. g. quādo vel ipsi assumunt, vel alteri rei circumponunt corpus aereum siue fantasticum simile rei putatiuæ. 4. Cū apponunt corpus aliquod mixtū, puta minérale, quod vi sua naturali sit in causa, ut corpus cui apponitur lōgè aliud appareat. Quo

b. Vide Valenciam in 3. p. disp. 4. q. 2. punct. 2.

i. p. 9. III. 4. p.

k. D. Bonau. Cab. in 2. d. 8. Guil. Parisien. p. Sit. de Suisner. cap. 22.

ca

casu solet dubitari, num corpori addito vis naturalis insit hoc faciendi: an verò dæmon qualitatem illam obiecto imprimat: an verò tantum in ipso medio qualitatem producat; qua mediante species per medium delatæ sic modificentur, vt causam præbeant cur obiectum quam est aliud appareat; eo modo, quo velum cæruleum per dioptram viridem viride apparet.

Ex parte aëris mediij hæc faciunt; primò si impediunt ne species ad oculum vel alium sensum deferantur, v. g. quando visui totum obiectum, quod coram est, occultant, vel aquam eius partem tantum. 2. si medium imbuant aliqua qualitate, qua species per medium transeuntes sic modificantur, vt obiectum non quale est repræsentent. v. g. si aceto commisceatur sal, & lineus pannus id acetum bene imbibat, postmodum verò supposita cædela inflametur pannus, species quæ diffundentur per medium hac flamma illuminatum; formidabiles admodum facies præsentium exhibebunt. 3. Itæ si de femine asinino & cera fieret candela, quæ sola in conuiuio luceret, omnes (si fas credere Parisiensi Antistiti *m*) conuiuæ viderentur onoccephali. 4. si mediū circa ipsum obiectum inspissetur, mutatur obiecti aspectus: vt quædo denarius iniectus in scutellam aquæ plenam, videtur maior, & iacens in fundo apparet in superficie. Eodem perti-

*l. Molinã
Sibi sup.*

*m. Guil.
P. vij. sup.
cap. 22.*

pertinet si vapores intermedij aëris condensentur, vnde contingit vt luna, multimodis minui & mutari videatur; & vt putemus à gallinæo trahi trabem, cum reuera festucâ trahat. 4. si moto aëre medio simul species moueantur, vnde fit vt nauigantibus videatur ad nauigij motum arbores moueri: sic fecit diabolus vt Claudie zonam nauis quæ uehebat matrem Idæam sequi videretur *n. s.* nonnunquam contingit falli sensum ex varia conformatione vel multiplicatione specierum sensilium: quod contingit aliquando ex forma instrumēti per quod videmus, v. g. quando vnicum conspicillum plures nobis vnius obiecti figuras exhibet: aliquando ex instrumētorum collocatione ac situ, vt si plura specula diuersis locis disponantur, poterunt tot de loco in locum species multiplicari, vt quæ in vno loco fiunt, in alio apparent, & intuitiua rei præsentis esse visio videtur: aliquando potest contingere per solū specierum, sensiliū quæ sunt in fantasia transitum vsque ad sensus exteriores, vel saltem ad sensum communem, qui sensus eodem modo à speciebus afficiatur, quo affectæ fiunt, si reuera ab obiectis externis eò species mitterentur *p.* huc quidam referunt relatum à Diuo Augustino q̄ apparitionem philosophi dubia soluentis.

Denique deceptio ex parte organi non

S

minus

*n. Tertull.
apoc. c. 22.
Mimus.
in O. Fau.
& D. Au.
gusto lib.
10. de civ.
Dei c. 16.*

*o Tigno-
sus in lib.
2. de ani-
ma. fol.
177.*

*p. D. Tho-
in 2. d. 8.
q. 5. ni. ar.
5. ad 7.*

*q. lib. 18.
de civ.
Dei c. 16.*

minùs varia est. Nascitur i. mutato situ organi : vnde facit rem quæ vno in loco est videri esse in alio, vel geminam quæ unica est. Sicuti si digitum mittas inter oculum & concavitatem cui oculus est inclusus, digitoque compresso eleues vel deprimas oculum, facies vt res simplex gemina videatur. 2. Si humores agitentur vel perturbentur, res aliter ac sunt conspiciuntur, vt contingit ebrijs ac furiosis qui credunt,

duplicem solē & geminas se cernere Thebas.

Huc referendæ sunt ludificationes Zedechiæ Iudæi qui fuit tempore Ludouici Pij, & hominem in aëre iaciabat, & in membra discerpebat & ea recollecta adunabat, currum etiam onustum feno cum equis & agitatore coram toto populo absorbebat, quàmquam in his etiam ex primo genere & secundo mixta nonnulla. Tertio solet impedire sensationem, crassiore aliquo humore obstruens viam ne spiritus ad organum perueniant, vel alia ratione vim sentiendi hebetans. Quæ fortè ratione Angeli Sodomæos aorasia percusserunt. Cum verò dæmon hominibus persuadet eos immutatos esse in bestias, tunc non organum duntaxat immutat, sed interdum & medium, semper verò simul phantasiam, vt accidit Præstantij Patri apud D. Augustinum 1. Potest enim diabo-

Triod. in Chr. Hirsaugens.

1 Gen. 29.

2 d. 18.

diabolus sic componere & ordinare phantasiam, vt quis etiam vigilans (quod dicitur) somniet, more dormientium, & putet se eam sentire, quæ non sentit, # instar maniacorum.

E Porro præstigiatorij effectus duabus regulis deprehenduntur. I. est si effectus non oritur à motu locali, & superat causarum naturalium applicatarum actiuitatem (v.g. suscitatio mortui, aut veræ cæcitatæ curatio) interuenit deceptio & præstigium. 2. quando id, quod visum est, statim euanescit, nec permanet, est præstigiola machinatio. Prioris exemplum est, quando Magi posito in camera arcu de certo ligno, & sagitta alterius ligni, & chorda certi filii, sagittam eiacularunt; & sic faciunt apparere in loco flumen enatum tantæ latitudinis, quantæ fuit sagittæ iactus & Posterioris, vt cum videntur lacerare & vorare equum, qui mox sanus sistitur; item in illo facto magi, quod narrat de simulato serpente Nicetas : 2; Cum ex editio-re palatij Constantinopolitani loco Michael Sicidites nauiculam vidisset, qua ollæ & patinæ vehebantur, carmine magico effecit, vt nauta exurgeret & vasa non prius ferire desisteret, quam in puluerem redegisset. At paulò post barba prehensa lamentari, amotaque caligine, se vt ita numinis agitatam deplorare. Rogatus, cur merces suas iam tra-

u Caietani

2. 2. 9. 95.

43.

x. Guic.

Paris. mis.

c. 22.

videm

Guic.

c. 23.

2 li 4.

annal.

ctasset? cum dolore narrabat, se remis intentum, horribilem serpentem super vasa porrectum, oculis inconniuentibus in se cōuersum instar deuorari, vidisse, qui prius volutari nō destiterit, quàm fictilia cōfracta essent. Inde subitò ex oculis euauisse.] De Eonis hæretici & magi præstigijs testatur Guilh. Neubrigensis, aa ita oculos hominū fascino, vt videretur magnā virorum turbam penes se habere, & regiis deliciis ciborum, & apparatus splendidissimi abundare.] Sed hunc tandem in concilio Remensi damnatū, cū ad mortē duceretur sapius ad terrā dixisse; *Terra findere*, idq; irritò conatu, legimus apud Robertū in Chrō. Sic dæmō ludit præstigijs nec content^o miracula p̄stigijs imitari conatur in hæreticis etiam ipsa præstigia subdolis Sycophantijs adumbrare. Legi exemplū aded lepidū & festiuū, vt quod me recreauit, eo lectores huius libelli nequeam fraudare; sed lubens, honestæ voluptatis eorum gratia, describendi laborem hoc loco assumam. Tempore Sigisfinūdi primi Regis Polonia, Iacob Mellinski prætor oppidi Brezinij, leuitate quadam animi, auctoritatem nomenq; Christi sibi adsciuit, Petrumque Zatorski Cracouiensem, cæterosque sibi similes latrones duodecim elegit, singulisque nomina Apostolorum imposuit, se verò IESVM CHRISTVM appellauit. Qui per villas

les vbique ambulantes prodigia morionum & præstigatorum more exercebant, sycophantasque alios & latrones; velut mortuos, subornantes fuscitabant; pisces in paludes lutosas primò impositos, vbi nunquam eos nasci possibile erat, in nomine Christi suis manibus capiebant; panes in fornaces imponebant, in nomineque Christi sui; cū illic antè non essent, depromebant, cum ingenti simplicis vulgi admiratione. Quodam tempore ad Cestochouiam monasterium, Diæ virginis imagine celebre, cum suis Apostolis venit: cumque illic aliquot diebus morarentur, vnum ex suis quasi obsessum à dæmone subornauerunt, cuius opera victum acquirebant. Ille enim per hospitia ambulans carnes de coquina rapiebat, in suosque proieciat, qui cruce illas munientes carnes comedebant. Cumque ingens illic esset concursus populi ad Diæ virginis imaginem, sycophanta illi obsessum suum ad altare ducunt, duplici veste indutum, in cuius intercapedinem necessaria imponere posset: lapillos verò intra indusium ei imposuerunt: cumque ad altare deduceretur, ille è manibus deducentium furibundus sese proripiens, in altare donarijs onustum irruit, pecuniasque rapiens in vestis duplicatæ intercapedine eas abscondit. Monachus ab altari diuino intermisso officio au-

* Opina- fugit, cæteri monachi accurrentes cingulum
bantur eius soluunt. Ibi lapilli duntaxat in terram
danno- ceciderunt, pecunia verò in veste duplicata
nis præ- remanuit. Monachi pecunia in arte dæmonis
stigmata in lapillos transformata putantes, exorcif-
videri mis * eam in pristinam formam transforma-
mutatã re nitebatur: sed cum lapilli permanerent,
& pulso Monachus librum sacrum indignabundus
pexorc. in terram proiecit, dicens: similem da monẽ
dæmone nonquam habuimus: abite cum eo ad omnes
præstigi- diabolos: sycophantæ illi cum pecunia recta
as cessat- in Snesiam fugerunt. Ibi apud matronam no-
turas, & bilem in quodam pago diuertentes, cum illa
pecuniã sic pristinã formã red- verò absente eos recipere nollet, saltem
dendam. mappam vel telam ad sacrificandum petie-
rant. At mulier fasciculum telæ illis obtu-
lit. Tunc illi, hanc nobiscum accipiemus, &
Christus tibi benedicet, vt tibi linum abun-
dantiùs crescat. Ostende aliam si habes, quã
cum similiter accipere vellent, mulier recu-
savit, maritum timens. Illi autem fructulum
fomitis cum igne in telam clam inuoluen-
tes, mulieri reddiderunt. Itaque cista à te-
la, à cista verò domus accensa conflagrauit.
Viro domum reuerso, vxor ob Christum
cum Apostolis malè tractatum hoc sibi ius-
sè contigisse dixit. At vir ira excande-
scens, latro hic (inquit) nequissimus &
non Christus fuit. Itaque cum vicinis eo-
s insequitur, & in quadam villa assequitur.

Tum

Tum PseudoChristus ad illum, qui vocaba-
tur Petrus, dixit: Iam mea passio Petre, calix-
que, quẽ bibiturus sum, appropinquat, Cui
Petrus, & mihi, vt video, Domine imminet.
Ille vero dixit; Petre ego aliter non possum,
nisi per fenestram, hinc euadere. Tũ Petrus;
& ego te, quoad vitam, non derelinquam
sed, quocumque fugeris, sequar. Ergo per fe-
nestram aufugit: cæteri quoq; apostoli, qua
potuerunt, euaserunt. Rustici eos secuti bac-
culis sustibusq; cæcidere, dicentes, Prophe-
tisa nobis Christe cum tuis Apostolis, quã in
sylua baculi isti creuerint. Ergo plagis emen-
dati vitam suam postea emendarunt, dicen-
tes: Difficile est nobis Christi passionem,
Apostolorumque tormenta subire.] Sic Po-
loniæ Chronica *bb. Marti- bb. Marti-*
eundem infidelitatis & blasphemix spiri- *tin. Bieli-*
tum in his sycophantis; qui fuit olim in Cy- *ti in an-*
rila Ariano, & postea in Caluino eiusque se- *nal. 63*
quacib; nimirũ omnes eiusdem Satanz or- *Guaguin.*
ganũ fuere. Finitã cũ Apuleio *cc*; Ante Poe- *in Sita*
cilen porticum, isto gemino obtutu circula- *Sigismã-*
torẽ adspexi equetrem, spathã præcutã mu- *di I.*
rone infesto deuorasse: ac mox eundẽ inui- *cc libr. x.*
tamento exigua stipis venatoriã lanceã qua *de Asino;*
parte minatur exitium, in ima viscera condi-
disse: & ecce ponẽ lanceã ferrum, qua bacil-
lum inuersi teli ad occipitium per inguen-
subit, puer in mollitiem decorus insurgit,

inque flexibus tortuosis enervā, & exosam saltationem explicat, cū omnium qui aderam admiratione.] Hæc haud dubiè da mon perficit, speciebus falsi obiecti in oculos immissis, per medium aërem ijs imbutum.

QVÆSTIO IX.

Quam admirandos effectus veteres Magis tribuerint?

NON est omnia colligere animus, nec opera precium; sed quæ nunc occurrunt, & præcipua videntur. Ab Aquilone ordiamur, unde propheta teste, malum omne pãditur. Saxo Grammaticus a, apud Septentrionales scribit, gigantes Magosq; inauditi generis miracula diuersis præstigijs exercuisse, & per summam ludificandorum oculorum peritiam proprios alienosque vultus varijs rerum imaginibus adumbrasse, illicibusque formis veros conspectus obscurasse.] Olaus Magnus, de Lappis, Finnis, & Biermis auctor est b, quamcunque volunt figuram assumere; item quæ in alio gerantur orbe ab amicis vel inimicis, lineæ vestis pretio, explorare, vêtos quoq; quos optent nauigantibus vendere.] Tres Tartarorum hordas, vltra Cazanêse regnum, incantationibus supra modum deditas, ijs caligines aliasque tempestates cæli frequenter excitare, hocque modo ho-

les

stes profligare, narrat Alex. Huaguinus c. A populis ad singulos si descendamus occurrunt plurima. Zoroastres ex stellis velut scintillas eliciebat d, Dositheus olim mira perficit, sed eum discipulus Simon Magus superauit, de cuius prodigijs egimus iam prius, & breuiter ita Glycas part. 2. Effecit vt itatua ambularent, idemque in igne profiliens; nõ tamen vrebatur: in aëra subuolabat: ex lapidibus panes faciebat: alias atque alias in formam migrabat: facies aliquando binas habebat: in columnam conuertebatur: efficiebat, vt ianua clausæ sua spontè aperirentur, vasa domestica spontè moueri ad vsus humanos viderentur; vmbra ipsum multæ præcederent, quas mortuorum animas esse dicebat. Cum aliquando à Cæsare perquiretetur, terrore percussus alteri forma sua relicta fugit.] & postea idem de eodem Simone e; habuisse canem alligatum cathenæ in domus limine, deuorantem eos, quotquot ad Simonem iniussi adire conarentur. Canis verò Petrum intrare iussit, & humana voce Petrum adesse nunciavit.] vides diuina, quæ in Petro virtuti, Diabolicam vim cessisse, & Cerberum, cui nequibat nocere, adulasse. Quæ de Orpheo & Amphione commenti poetæ & vi musicæ eorum, ea Magiæ vtriusque nonnulli adscriperunt f. Pythagoras femur suum aureum ostentauit, carmine aquilam ci-

S 5

cu-

a li. 1. hist.
Dan.

b li. 1. c. 1.
c li. 3. c. 18

c in Tartaria.

d Clemens in itinere.

B. Petri sine clero.

metri falso ascri-

ptus liber

siue (de puto) ipse

us, sed a mala cor-

rumpit manu.

e par. 3. Annual.

f Pausanias li. 6.

g *Plutar.* curauit cum qua frequens colloquebatur g.
 1a *Numa*, Numa Pompilius cœnæ opiparæ apparatus,
 2a *Am.* cum nihil domi obsoniorum habuisset, ex-
 hibuit h. Baianus Bulgariæ rex, se quoties
 volebat in lupum vel in cuiuslibet alterius
 bestię formã mutare cernebatur, interdum
 faciebat vt à nullo videretur ? Ollerus osse
 incantato, tanquam nauigio, vastissima ma-
 ria superabat k. Ericus rex Gotthorum quo-
 cumq; verteret pileum, inde ventum pspe-
 rum eiciebat l. Mira quoq; de Apollonio re-
 fert Philoitratu, & de Iuliano Chaldæo
 Suydas m; quem in hac arte & subitò sedan-
 da vrbis peste Apollonium simul cum Apu-
 leio, coram Domitiano, superasse narrat A-
 nastasius n; addit idem, & ex eo Cedrenus:
 Manethonem magicarum operationum ad-
 eò fuisse peritum, vt palam semp præ se con-
 temferit Apollonium Tyanzum. Apuleius
 ipse, multorum testimonio magus, de dua-
 bus scœminis scribit admiratione dignissima:
 primum o de quadam Caupona, regina fag-
 garum (vt scias etiam tum quasdã ab ijs hoc
 titulo honoratas) Saga, inquit, est & diui-
 nipotens, cœlum deponere & terram sus-
 pendere, fontes durare, montes diluere, ma-
 nes sublimare, Deos infimare, sidera extin-
 guere, tartarum ipsum illuminare. Amato-
 rem suum, q̄ in aliam temerasset, vnico ver-
 bo mutauit in scrå castorem: quòd ea bestia

B

• captiuitati metuens, se ab insequentibus re-
 • præcisione genitalium liberat: vt illi quoque
 • simile, quòd viderem habuit in aliam, pur-
 • niret. Cauponem quoq; vicinum, atque ob-
 • id æmulum, deformauit in ranam: & nunc
 • senex ille dolium innatans vini sui, aduen-
 • tores pristinos in fece submissus officiosis
 • rōchis rancus appellat. Alium de foro, quid-
 • dam q̄ aduersus eam locutus esset, in arietē
 • deformauit: & nunc aries ille causas agit. Ea-
 • dem amatoris sui vxorem, quòd in eam dica-
 • culè probum dixerat, iam in sarcinam im-
 • prægnationis, obsepto vtero & repigro
 • fætu, perpetua prægnatione damnauit: & vt
 • cuncti numerant, octo annorum misella illa,
 • velut elephantem paritura, distenditur.] *Po-*
 • *stea de Pamphile p;* Maga primi nominis, &
 • omnis carminis sepulchralis Magistra credi-
 • tur; quæ furculis & lapillis, & id genus trimo-
 • lis in halatis, oranem istam lucem mundi si-
 • deralis, imis tartari, & in vetustum chaos sub-
 • mergere nouit. Nam simul quenqua cōspe-
 • xit speciosa formæ iuuenem, venustate eius
 • capit, & ilicè in eum & oculum & animum
 • detorquet. Minas morigeros & viles fasti-
 • diens, in saxa & in pecua, & quoduis animal
 • puncto reformat: alios vero prorsus extin-
 • gait.] nihil attinet similia ex Luciani Afino
 C describere. Plini⁹ q, sed irridens, ex Aesclepi-
 do; Æthiopide herba ananes ac stagna sicca-

p lib. 2. de
a/1100. 409.q lib. 11.
cap. 4.

ri coniectu, tactu clausa omnia aperiri. Achi-
 menide coniecta in aciem hostium, trepida-
 re agmina ac terga vertere. Latacen dari so-
 litam à Persarum Rege legatis, vt quocun-
 que venissent omnium rerum copia abun-
 darent.] De hyenæ partium effectis pluri-
 ma idem alibi r; de varijs lapidibus etiã mag-
 is incredibile s, achatis suffitu tempestates
 in Persia auerti, & flumina fitti, si lapis similis
 sit pelli leoninæ; hyenæ pelli similẽ, discor-
 dialem esse domibus; cum qui vnus coloris,
 inuictum athleticis; eandẽ vinu alectoriæ Mil-
 lonem expertum, &c.] Veniamus ad t poë-
 tas. Empedocles, apud Laertium in hac sen-
 tentiam valdè iactabundus.

*Pharmaca quis pellas morbos, leuesq; senectã
 Percipies qua cuncta tibi communico soli:
 Compescesq; truces ventorum ritè procellas;
 Exorti insanis qui vastant flatibus agros.
 Sursum, si libeat, mox flumina pigra ciebis,
 Et media induces ex tempestate serenum,
 Induces media pluuias æstate salubres,
 Et flatus sicca qui persent omnia messe.
 Exstinctumq; hominẽ nigro reuocabis ab arco.*

Et subdit ex Timæi historijs, Empedoclem
 Etelsijs aliquando vehementer flantibus, ad-
 ded vt fruges corrumpent, excoriari asino-
 nos iussisse, factisque vtribus eos collibus &
 montium verticibus admoueri ad compellendos
 flatus, cessantibusque, ventis, abe-

uen-

uentu rei καλωπρωγῶν vocatum esse.] Vnus i-
 ste ex Græcis sufficiat; locupletiores sunt
 testes Latini, qui hæc vberius & elegantius
 describere. Virgilius v:

Eclog. 8

*Carmina vel cælo possunt deducere lunam:
 Carminibus Circe socios mutauit Vlyssis.
 Frigidus in pratis cātando rūpitur anguis. &
 Has herbas atq; hac Ponto mihi lecta venena
 Ipse dedit Moeris, nascuntur plurima Ponto.
 His ego sepe lupum fieri & se condere syluis,
 Moerim, sepe animas imis excire sepulchris,
 Atq; satas aliò vidi traducere messes.*

Ouidius in Metamorph. x postquam narra-
 uit Vlyssis socios in fues mutatos, de Circes
 amore & odio in Picum Regem copiosior,
 inter cætera; de Carmente, seu Canente Pi-
 ci vxore;

*Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
 (Vnde canens dicta est) siluas & saxa mouere,
 Et mulcere feras & flumina longa morari
 Ore suo, volucresq; vagas retinere solebat.
 & paulò post; de ipsa Circe, quæ Pico viso, a-
 more correpta, inquit:*

*Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
 Si modo me noui, si non euauit omnis
 Herbarũ virtus, nec me mea carmina fallũt.
 Dixit: & effigiem nullo cum corpore falsi
 Finxit apri, praterq; oculos transcurrere regis
 Iussit, & in dẽsum trabibus nemus ire videri.
 Quem inanẽ aprum dum Picus equo admif-*

fo

fo insequitur, ab ea solus deprehensus, ver-
bis in flagitium inuitatus & carmine malo;

Concipit illa preces, & verba precantia dixit,

Ignotosq; Deos ignoto carmine adorat,

Quo solet & niuea vultum confundere luna,

Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.

Tunc quoque cantato densatur carmine cœli,

Et nebulas exhalat humus, &c.

Sed cum ille mæcham castus auersaretur, in
farorem versa,

Tum bis ad occasum, bis se conuertit ad ortū,

Ter iuuenē baculo tetigit, tria carmina dixit;

Et ille in anem mutatus, pennas in corpore
vidit. Deniq; cum famuli ab malefica vi mi-
nistrisq; adhibitis regem suum reposcerent;

Illā nocens spargit virus, succosq; veneni,

Exilare loco (dictū mirabile) siluæ,

Ingemitq; solum vicinaq; palluit arbor,

Sparsaq; sanguineis rubuerunt pabula guttis,

Et lapides nisi mugitus edere rancos,

Et latrare canes, et humus serpentibus atris.

Squallere, & tennes anima volitare vidētur.

Attonitū monstris vulgus paueat; illa pauentū

Ora venenata tetigit mirantia virga;

Cuius ab tactu variarum monstra ferarum

In iuuenes veniunt, nulli sua mansit imago.

Et de Mædæa; Circes nepte y.

Illā reluctantem cursu deducere lunam

Niuitur, & tenebris abdere solis equos:

Illā refrenat aquas obliquaq; fulmina sistit,

Illā

Illā loco siluæ: vināq; saxa mouet:

Per tumulos errat sparsis distincta capillis,

Certaq; de tepidis colligit ossa rogis:

Deuouet absentes: simulachraq; cerea fingit,

Et miserum tennes in iecur urget acus.

Tibullus 3; *Vt mihi verax.*

Pollicita est magico saga ministerio.

Hanc ego de cœlo ducentem sidera vidi,

Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.

Hæc cæta finditq; solū, manēsq; sepulchris

Elicit, & tepido deuocat ossa rogo.

Iam ciet infernas magico stridore caternas,

Iam iubet aspersas lacte referre pedem.

Cum libet hæc tristi depellit nubila cœlo;

Cum libet, æstiuo pronocat orbe niues.

Illā tenere malas Medæe dicitur herbas,

Sola feros Hecates per domuisse canes.

Hæc mihi cōposuit cantus queis fallere posses:

Ter cane, ter dictis despue carminibus.

Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam;

Non sibi, si in molli viderit esse sinu.

Tu tamen abstineas alijs, nam cetera cernet

Omnia: de me vno sentiet esse nihil.

Quid credā? nempe hæc eadē se dixit amores

Cantibus aut herbis soluere posse meos.

Et alibi idem vates; aa

Num te carminibus, nū te pallentibus herbis

Deuouit tacito tempore noctis anus?

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,

Cantus & irata detinet anguis iter.

2. lib. 1.

Elcg. 2.

aa Ele. 8.

Can-

Cantus & è curru lunam deducere tentat,
Et faceret si non ara repulsa sonent.

Propertius lib. I. Eleg. 12.

Invidia fuimus, num nos Deus obruit, an qua
Lecta Prometheis diuidit herba iugis?

Non sum ego, qui fueram.

Petronius Arbiter, inducit sagam sic gloriantem;

Quicquid in orbe vides, paret mihi. Florida tell^o,

Cum volo, siccatis arcescit languida siccis;

Cum volo funat aquas, scopulus atq; arida saxa

Indigenas iaculantur aquas, mihi pontus inerteis

Submittit fluctus, Zephyriq; tacentia ponunt

Ante meos sua flabra pedes, mihi flumina parent,

Hircanaq; tigres, & iussi stare dracones.

Quid leniora loquor, luna descendit imago

Carminibus deducta meis: trepidusq; furcriteis

Flectere Phæbus equos reuoluto cogitur orbe.

Tantum dicta valent, taurorum flamma quiescit

Virgineis extincta sacris; Phæbaq; Circe

Carminibus magicis socios mutauit Vlyssis.

Nemesianus bb Bucolicorum scriptor;

Cantauit quod luna timet, quo rumpitur anguis,

Quo currunt scopuli, migrant sata, vellitur arbor.

Et lyræ latinæ princeps de sagis tribus famosissimis cc, de Folia.

Quæ sidera excantata voce Thessala,

Lunamq; cælo deripit.

Et ibidem sic Canidia canit;

Non visitatis (Vare) potionibus;

O multa steturum caput;

Ad me recurras: nec vocata mens tua

Marsis redibit vocibus.

Maus parabo, maius infundam tibi

Fastidienti poculum:

Prusq; cælum fidet inferius mari,

Tellure porrecta super;

Quam non amore sic meo flagres: vit

Bitumen atris ignibus.

Est postmodum eadem cæ;

Quæ mouere cereas imagines,

Vt ipse nostri curiosus, & polo

Deripere lunam vocibus possum meis,

Possum crematos excitare mortuos,

Desideriq; temperare poculum.

Sed omnium accuratissimè, licet propter grandiloquentiam, & celsum illum spiritum obscurius M. Lucanus de Erisichto.

Carmine Thessalidum dura in præcordia fluxit,

Non satis adductus, amor, flammisq; seueris

Slicitis arsere senes, nec noxia tantum

Pocula proficiunt, aut cum turgentia succo

Frontis amature subducunt pignora fetæ:

Mens hausti nulla sanie polluta veneni,

Excantata perit quos non concordia misti

Alligat vlla tori, blandaq; potentia forme;

Traxerunt torti magica vertigine fili.

Cessauere vices rerum, dilataq; longa

Hæsit nocte dies: legi non paruit æther,

Terpuit & præcepit auditio carmine mundus,

Axibus & rapidis impulsos Iupiter vrgens
 Miratur non ire polos: tunc omnia complent
 Imbribus, & calido produciunt nubila Phæbo,
 Et tonat ignaro cælum Ioue: vocibus isdem
 Humentis latè nebulas, nimbosq; solatis
 Excussere comis: ventis cessantibus, æquor
 Intumuit, rursus, vetitura sentire procellas;
 Conticuit turbante Notoruppimq; ferentis
 In ventum tumuere sinus, de rupe pependit
 Abscisse fixus torrens, amnisq; cucurrit,
 Non qua pronus erat: Milum non extulit ætas,
 Meander direxit aquas, Rhodanumq; morante
 Præcipitavit Arar summissis vertice montes
 Explicuere inqum nubes suspexit olympus.
 Solibus & nullis Scytica, cum bruma rigeret,
 Dimaduere niues impulsam Sydere Teihin
 Reppulit Hæmonidum defenso litore carmen.
 Terra quoque immoti concussit ponderis axem,
 Et medium vergens nisu titubavit in orbem.
 Tantâ molis onus percussum voce recessit,
 Prospectumq; dedit circum labentis olympi.
 Omne potens animal leithi, genitumq; nocere
 Et pauet Hæmonias, & mortibus instruit arteis.
 Has anide tiores, & nobilis ira leonum,
 Ore fouent blando: gelidos his explicat orbis
 Inq; pruinoso coluber distenditur aruo.
 Viperei coeunt, abrupto corpore, nodi,
 Humanog; cadit serpens afflata veneno.
 Et mox; Illis & Sydera primum
 Præcipiti deducta polo, Phæbèq; serena

Non

Non aliter diris verborum obsessa venenis
 Palluit & nigris terrenisq; ignibus arsit;
 Quam si fraterna prohiberet imagine tellus.
 Infereretq; suas flammis cœlestibus umbras:
 Et patitur tantos cantu depressa labores,
 Donec suppositas propior despumet in herbas.

Nec minùs eruditè patruus Lucani, pallio
 clarus & cothurno; reliquæ Latialis
 Orchestræ, nofter Seneca gg;

gg Medea
 v. 152.

Nunc meis vocata sacris noctium sidus veni
 Pessimos induta vultus, fronte non una minax.
 Tibi, more gentis, vinculo soluens comam,
 Secreta nudo nemora lustravi pede,
 Et euocavi nubibus siccis aquas,
 Egiq; ad inimum maria, & Oceanus graucis
 Interitus undas æstibus victis dedit:
 Pariterq; mundus lege confusa ætheris,
 Et solem & astra vidit; & vetitum mare
 Tetigisti vrsæ, temporum flexi vicis.
 Æstina tellus floruit cantu meo:
 Messem coacta vidit hybernâ Ceres,
 Violenta Phæsis vertit in fontem vada;
 Et Ister, in totora diuisus, truceis
 Compressit undas omnibus ripis piger,
 Sonuere fluctus, tonuit insanum mare
 Tacente vento, nemoris antiqui domus
 Amisit umbram, vocis imperio mea.
 Die relicto Phæbus in medio stetit,
 Hyadesq; nostris cantibus mote labant.

T 2

Apud.

Apud eundem non minora sibi vindicat
Nutrix illa hb.

Artibus magicis ferè

*Coningia nupta precibus admistis ligant,
Ventare iussi frigore in medio nemus.*

Missumq; fulmen stare, concussi fretum

Cessante vento, turbidum explicui mare,

Et sicca tellus fontibus parui nouis,

Habuere motum saxa, discussi foreis

Vmbra stetit, & mea iussi prece

Manes loquuntur, sonuit infernus canis.

Mare, terra, cælum, Tartarus seruit mihi.

Nox media solem vidit, & noctem dies,

Nikèq; leges ad meos cantus tenent.

Denique & pueritiæ meæ labor ac studium
Claudianus ii;

*Namq; mihi magica vireis, auiq; futuri
Præscius ardor inest. Noui, quo Thessala cantus*

Eripiat lunare iubar; quid signa sagacis

Ægypti valeant; qua gens Chaldaea vocatis

Imperet arte Deis. nec me latuere fluentes

Arboribus succi, funestiarumq; potestas

Herbarum; quicquid, lethali germine pollens

Caucasus & Scytica vernant in gramina rupes,

Quas legit Medea ferox & Callida Circe.

Sæpius horrendos Maneis, sacrisq; litani

Nocturnis, Hecaten, & condita funera traxi

Carminibus victura meis; multosq; canendo,

Quamuis Parcarum restarent sila, peremi.

Ire vagas quercus: & flamina stare coegi,

*Uersaq; non prono curuauit flumina lapsu
In fontes reditura suos. Neu vana locutam
Me fortasse putes. mutatos cerne penateis.
Dixerat & niueæ (mirum) capere columenæ
Ditari subitog; trabes lucere metallo.*

Tam multa tam magna sibi hæc vanitas
vindicat; quædam falsò, quædã verè: sed quæ
falsò, quæ verè, nunc nobis, quoniam alij id
omifere, discutendum est: rem totam certa
methodo ad sua capita reducemus, illud semper
per memoria reuoluentes, quicquid dæmon
potest id p. eū ex pacto Magos posse; nihilq;
sic posse Magos, quod nequeat dæmon.

QVÆSTIO X.

*Quid possint magi circa ordinem naturæ
& leges vniuersi?*

A NATURAM sibi parere, & legibus cunctis
vniuersi superiorem se (vt legistis) magica
gloriat;ur;

Mare, cælum, terra, tartarus seruit mihi:

Nihilq; leges ad meos cantus tenent.

Falsum hoc imprimis, & soli Deo omnipotenti
reseruat. Naturæ ordinem mutare nequit, nisi
autèor naturæ; nec leges vniuersi refigere, nisi
qui fixit scitum & ratum est hoc Theologorum
decretum, nec motu locali (quæ actio est immedia
dæmonis)

nec applicatione agentium & patientium
 per alterationem, corruptionem, generati-
 onemue (quæ sunt eius actiones mediatae)
 posse quidquam, quod naturam superet, &
 proinde nec id quo mutetur ordo seu lex v-
 niuersi. Sic D. Augustinus & D. Thomas a p-
 batur à Scholasticis auctoritate Apostoli b.
Non subiecit Deus Angelis orbem terra futurū.
 Vt interpretati D. Chryf. Theophilac. D.
 Thom. & Sasbaut. non malè. Quanquam re-
 uera verba illa de mūdo nouo potius agant,
 cuius caput est Christus, & de quo non semel
 Prophetæ c. Melius probant ratione, quia
 pars non potest plus toto. Ex hoc axioma-
 te inferuntur multa particularia.

Primò non posse magos dæmonis opera
 producere immediatè vllam formam substā-
 tialem vel accidentalem; quia naturæ lex est
 vt corporeum subiectū nequeat à re incor-
 poreâ immediatè alterari: diabolus autem
 est incorporeus, formæ autem illæ ex poten-
 tia rei corporeæ sunt educendę. Hinc sequi-
 tur non posse diabolum immediatè vllam
 qualitatem corporeâ & permanentem im-
 primere, v. g. calorem, frigus, albedinem
 &c. d.

* 2. Non possunt aliquid creare, propriè lo-
 quendo siue ex nihilo: quia causæ naturalis
 actiuitas non extenditur in id quod nihil est;
 hæc enim est virtutis infinita.

3. Nec

* 3. Nec ex qualibet re naturali possunt fa-
 cere quamlibet, quia nequeunt immediatè
 formam introducere, vt autem eam media-
 tè introducant, necessarium est aptas dispo-
 sitiones præcedere: nulla verò res est capax
 cunctarum dispositionum, quæ ad omnes
 formas requisitæ sunt. Hinc etiam fit vt ne-
 queant quouis instrumento vel causa quæ-
 libet effectum gignere: tum quia pendent à
 pacto inito, quod certa præscribit media: tū
 quod, cum non agant immediatè, causa vel
 instrumentum debet idoneam proportionē
 cum effectu habere.

+ Nequeunt formas substantiales (vt dixi)
 sine præuijs alterationibus ac dispositio-
 nibus producere. Nec etiam id ipsum possunt
 facere in instāti; (quia mutatio per creaturas
 nulla fit, nisi in tempore) nec etiam possunt
 quantumlibet paruo aut æquali tempore,
 quicquid volunt perficere: nam naturaliter
 ad vnam rem plus, ad aliam minus more re-
 quiritur, secundum plures aut perfectiores
 vnius quam alterius dispositiones.

B 5. Præsupposita sententia Aristotelis &
 sequacium, quæ in Lyæo Peripatetico, &
 scholis Theologorum receptior est; non po-
 terunt vacuum in rerum naturā inducere;
 nec infinitū vllum actū; nec à priuatione ad
 habitum regredi; nec ordinem, qui est in-
 ter formas ac dispositiones rerum naturaliū

T 4 indu-

d. D. Aug.
 d. lib. 3 c. 8.
 & com-
 munitur
 Theologi

a. D. Aug.
 li. 3. de
 Trim. D.
 Thoz. li.
 3. cont.
 gent. ca.
 108. & q.
 16. de ma
 lo ar. 8.
 quos se-
 quitur
 Gal. num.
 35.
 b. ad
 Hebr. 2.
 c. 5.
 c. Esai. 9.
 & 6. &
 ca. 65 &
 17 & Ps.
 102. & 19.
 hoc est i-
 pss. horri-
 nibus,
 quio-
 mnes sal-
 re post in-
 dicy. diu
 credituri.

inducendo, extremas prætermiſſis medijs, vel poſteriores ante priores, immutare aut peruertere; nec corpus de extremo ad extremum transferre, non tranſmiſſo medio; nec corpus longè à ſe diſtans localiter mouere, quia neceſſe eſt vt mouens ac motum ſimul ſint in loco (alioquin ſequeretur etiam poſſe mouere corpus per vacuum, & per quantumlibet intercapedinem) nec in inſtanti vel quantumlibet celeritate corpus mouere aut transferre, quia vis eorum motiua certis eſt finibus limitata. Quare intelligendum ſanè, quod Tertullianus ſcripſit e; dæmoneſ momento eſſe vbique]. Item; totum orbem illis vnũ eſſe locum.] Nam improprie totus orbis vnus illis locus eſt, cum conſtet ſic v. g. eos eſſe in Oriente, vt ſimul tunc non ſint in Occidente, ſiue enim per ſubſtantiam ſuam ſint in loco (quod probabilius) ſiue per virtutis applicationem (vt multi volunt) adæquatus eorum & proprius locus, omnium iudicio, certum habet & limitatum ambitum, vel virtuti vel ſubſtantie proportionatum; & vbique eſſe, omnia implere eſt: quod ſolius Dei proprium. Momentum etiam vſurpauit p celeri ad eò motu, vt ab hominibus vix queat percipi.

e Apoc. cap. 22.

6. Ex eo quod dictum eſt non poſſe tollere connexionem & ſubordinationem partium vniuerſi, ſequitur etiam non poſſe tolle-

re ca

re earum conſeruationem: quæ eſt ordinis & connexionis illius cauſa ſuiſq;. Hinc porro ſequuntur, quæ de cælorum motu & elementorum translatione ſequenti quæſtione dicentur: ſequitur etiam non poſſe impedire proximè & directe (ſicut faciebat Deus, quando in tam varijs ac enormibus ſupplicijs Martyres ſeruabat illæſos) non poſſe (inquam) ſic impedire actionem agentis naturalis, quod habet omnia ad agendum requiſita: ſed dumtaxat id poſſe indirectè & mediãte aliquo artificio aut medicina, ſicut faciunt homines; videlicet primò adhibita contraria cauſa, quæ alterius cauſæ vim exeri impediãt. v. g. ſi mantile de mollibus lapidum filis ex Caryſto petitis, & inſtar relax contextis, in flammam conijceretur, id non modò non ambureretur, ſed ſplendidius nitidiuſque exiret g: item ſi adamantem ad moueas, impiedetur magnes ne ferrum atrahat h. Sic forte diabolus Nationes decipit, quando fecit ne flamma exureret capillos Iuli i, aut Seruij Tulli, aut L. Marcij, aut tunicam ſerui Anagnini, potuit tamen & alia prodigij tam celebris cauſa reddi. Nempe hos ignes ex illo flamme genere fuiſſe, quem vulgò vocant IGNEM FATVVM: cuius origo hæc à philoſophis traditur. Exhalationes ab aère frigido & nimis condensato propè nos detineri; poſtea, per vehementem

f Angles in 29. & tit de demona + dub i. diff. ſic. 5.

g Plutar. li de deſertis oraculor.

h Plin li. 37. c. 4. D. Aug. l. 21. de tri.

i Vnac Vngl. Hencl. 2.

Linum l. 1. Plin. l. 2. c. 107.

Obſeruat. tem li Prodiz.

quarumdam exhalationum inuicem succedentium compulsionem, calefieri & inflamari; diuersos quoque colores & figuras recipere, prout vapor crassior & subtilior fuerit, & prout diuersimodè fuerit cõfiguratus, rubram apparere vel nigram flammam in materia crassiore, candidiorem & clariorem in subtiliore, & cæteram figuræ varietatem ex lucis reflexione repræsentare. Apparent etiam huiusmodi phantasmata (Galli vocât *des Aduis*. Germani *Stallichten*) vel inter equorum aures, vel supra verticem hominum vino, ira, vel alia ex causa efferuescentium; item iuxta sepulchra, bustuaria, vel patibula; quoniam ex corporibus viscosæ exeunt exhalationes, quæ, sicut dictum, motu illo inflammantur; præcedere vel subsequi viatorem putantur, quia progressu citatiore homo aerem commouet; idcirco si coneris apprehendere, diffugere videntur, ab aere pulsæ. Legi nuperum scriptorem Iurisconsultû qui censet hæc omnia dæmonum esse ludibria, & his ignibus malû genium insitû esse. Cur enim alioqui homines sic (ait) pelliciunt in stagnorum fluminumq; voragines ac precipitia? non illa (mi homo) pelliciunt; sed sit, quia nocturnum silentium, & flammæ nouitas ignaris causæ metum ac consternationē inducunt, & faciunt à via aberrare, & sic in malum aliquod ruere, præsertim in flumina

vel

vel stagna. Natura enim sua hi ignes (vt flammæ quas Æthna eructat, in fretum feruntur) etiam voluntur versus aquas (vt rectè *Leloyber. obseruauit lib. 1. de spectr. c. 5.*) idè qui perturbati seu consternati vel ducti curiositate, hos sequuntur, sæpe submersiõnis periculum subeunt. Si qua coactio extrinseca ad sequendum quandoque deprehendatur; illa certè naturalis non est, sed à dæmone. Nam non nego quandoque posse fieri, vt his se flammis dæmon adiungat, sed cum naturalē causam flammaram teneamus, haud arbitror cū plebecula ad prodigiosas causas confugiendum. Cur verò his non vstulentur equorum aures, vel hominum capita, causam putarim; quod ex sententia veterum philosophorum *l.* ignis duo sunt genera (seu partes potiùs) flamma & pruna: prunæq; proprium sit, vterere ac non lucere; flammæ verò, lucere & vterere, quando perfectæ est flamma; quando verò imperfecta (vt de qua agimus) tunc tantum possit lucere, vim vrendi non habeat. Et nomen satis indicat, hunc non verum esse aut perfectum ignem, sed quid igni simile sicut caprificus, & ficus fatua non vera est ficus, sed degenerans quid & ficui simile. Cõfirmat, quod narrant *m.* ad aquas Scantias flammam exire, quæ inualida sit quando trãsit, nec longè in alia materia queat durare: & super hanc igneam fontem, quæ illum

con-

*l. lib. 2.
Dæmono-
hist. c. 3.*

*l. Galeni
lib. 4. de
simplic.
medicæ.
facultat.
Platonis
in Timæo
& ipsius
Timæi
Loeri.*

*m. Plini-
us d. cap.
107.*

contegit fraxinus, illā æternum virere: quod non foret, si hæc flamma vera perfecta que foret. Talis etiam albus ille ignis, qui post tempestatem nautis apparet, & super malum nauiumq; armamenta fidens, nihil adurit; Gentilibus Dioscurorum seu Castorum alba stella, nobis *S. Telsmus* dicitur *n.* Quod verò legimus de erraticis flammarum globis humanā edentibus vocem, & de resecto cadaveris cum humero collisq; brachio dextro in ysum luminis nocturni, cuius extremi digiti flamma sulphurea ac violacea tantisper arserunt, dum striges venenum malum totum dormienti insudissent, idq; q̄ cōstituerant totum perfecissent: demum flamma exstincta tam integros illibatosq; mansisse digitos, quàm si lumini fomitem nullum antè præbuisent; q̄ Magas, quoties volunt, facere Remigius *o* asseuerat; id omne idem rectè ad dmæonis technas retulit. Ceterum quod Cl. Claudianus *p* canit in *Æthnæ* cacumine niues illæfas pmanere, quia vastum illud incendium scit niuibus seruare fidem, & lâbit cōtiguas innoxia flamma pruinas; hoc nō est fabulosum (suffragatur enim historici philosophiq; *q*) sed est abditum naturæ secretum: fortè, an quòd flamma nimis violenta propulsione eiecta minus actiuitatis habet in circumiacentia, qua tam obiter attingit? quod si verum est, pertinet ad posteriorem acti-

n Vide
quæ dixi
coment.
in Herc.
Eur. S. 14.

o d. c. 3.

p de ra-
piz. Pro.

q Strabo,
Solinus,
Plinius
& Seneca.

actiuitatis impediendæ modum. Alter enim modus huius impedimenti fit, per acris interiecti celerem ac violentum motum, quo impeditur actio naturalis ne se in obiectum insinuet, sicut solemus moto acere fumum, ne noceat oculis, abigere, sicut etiam diabolus effecit, ne diffleret aqua, quam Tulsia Vestalis cribro portabat *r.* Sic flammam interiectam atri demonis spectrum impediuit, ne Iouis Apameni sanum absumeret, donec diuino miraculo aquæ benedictæ aspersio demonem abegit. *f*

r Valerius
Max.
li. 8. Ter-
tullian.
Apolo. ca.
22. Minu-
cium in O-
lario, D.
August.
lib. 10. de
ciu. Dei.
cap. 16.
f Theo-
dore. li. 5.
Hist. Ec-
clesiæ. c. 28.

QVÆSTIO XI.

Qua Magorum potestas in orbis cœlestes, sidera, & elementa?

A Quid quid Empedocles, Sosisphan. Apoll. Virg. & alij poetæ ex aduerso nobis occinant; ex dictis quæstionibus præcedentibus fit manifestum.

Primò nec cœli, nec siderum motum sistere, vel eorum statos cursus retroagere magicen posse, hoc enim foret vniuersi ordinem turbare. Hinc verò concidit fabula veterum de lunæ detractatione; non magis cōsentanea rationi, quàm recentior noltris temporibus ridicula populi cuiusdam opinio, arbitrantis lunam ab asino epotam; quia pecus Arcadicum de flumine biberat. in quo no-

Et luna facies, ut sit, lucentis reddebatur
 cum biberet, eoque recedente subita nube
 luna velata videri desisset, ideo miserum Si-
 leni vectorem in carcerem coiecere, in ecu-
 leum egere, & alio rescissa, ut lunam mundo
 redderet, saeuissime exenterarunt a, conclu-
 sionem nostram D. Augustin. confirmat b.
 Veteris fabulae origo nata ex ignorantia
 causae, quae luna naturaliter deliquitum lumi-
 nis patitur, teste Plutarcho c, & veteri quodam
 poeta cuius fragmentum ut à Turnebo
 d accepimus, dignissimum est, quod pluri-
 bus locis legatur.

Sed tamen incuruus per pondera terra nitens ..
Dicam quae fesso lineascat circulus orbe, ..
Purpureumq; in bar nunci cur tabeat oris: ..
Non illa, ut populi credunt, nigrantibus antris ..
Infernas ululans mulier praedira sub umbras ..
Detrahit alti iugo è speculo, nec carmine victa, ..
Vel rore Stygias ..
Vincibilem q; petit clamorè; quippe per aethra, ..
Qua citimus limes disspescit turbida puris, ..
Inuolata meat: sed vasto corpore tellus, ..
Quae mediū tenet ima poli, dum lumina fratris ..
Detinet umbriferis metis, tum sidere casto ..
Pallefcit teres umbra rota; dum trāseat axem ..
Aggeri velox tumuli, speculoq; rosanti ..
Fraternas reparat per caelum libera flammās. ..

Addit postea multa disertissime, quibus hanc
 sententiam confirmat; ibi legere poterit, quae

capit praeceptorum poetarum lectio.

Secundò nequeunt integrum elementum
 de loco suo naturali in alium transferre, nec
 partes quibus integratur mundus tollere vel
 suo mouere loco; ratio est eadem quae pra-
 cedentis conclusionis, estque sententia com-
 munit Theologorum, atque hoc voluit Fir-
 milianus ad D. Cyprianum scribens. Terrae
 motus tamen possunt efficere; nempe im-
 misso quoque vehemēti spiritu in cauer-
 nas terrae, vel vehementer agitato aere qui
 in terrae visceribus est inclusus. Non id poe-
 ta tantum asseruerunt ventis magos impe-
 rare: sed & Philostratus dum scribit Apollo-
 nium apud Brachmanas duo dolia vidisse;
 quibus apertis imbres & venti erumpēbant,
 clausis serenitas & tranquillitas aeris redi-
 bat. Sōpater quoque philosophus, affectus
 ultimo supplicio fuit, quod accusaretur car-
 mine magico ventos vinxisse, ne annona
 Byzantium inucheretur e. De Empedocle,
 & Rege, cui cognomen *Pileus ventosus*, iam
 diximus.

Tertiò, quod huic affine est, possunt Ma-
 gi tempestates sedare, possunt excitare ful-
 gura & tonitrua, grandines, & imbres & si-
 milia Meteorologica ciere, & in agros quos
 volunt immittere. Irrisit hoc olim Seneca
 philosophus f ita scribens; Illud incredibile
 Cleonis fuisse publicè prepositos χαλαροφύλα-

a Narrat
 Iuues cō-
 ment. in
 lib. de ciu.
 Dei, ca. 4.
 b d. c. 4.
 c l. de pra-
 cept. con-
 nubial.

d l. 19. ad-
 versar. c. 3

e Euanpi-
 us de vi-
 tis philo-
 soph. c. 5
 Snydae.

f l. 4. nat-
 ural.
 quae st.

1066; speculatores futu^ræ grandinis. Hi cum
 signum dedissent adesse iam grādinem, quid
 exspectas; vt homines ad penulas discurre-
 rent aut ad storeas? Imò pro se quisque, alius
 agnum immolabat, alius pullum: protinus
 illæ nubes aliò declinabant; cum aliquid gu-
 stassent sanguinis. Hoc rides? accipe quod
 rideas magis, si quis nec agnum, pullumue
 habebat, quod sine damno fieri poterat, ma-
 nus sibi adferebat, & ne tu auidas aut crude-
 leis existimes nubeis; digitum suum benè a-
 cuto graphio pungebat; & hoc sanguine li-
 tabat. Nec minus ab huius agello grando se
 auerteat, quàm ab illo in quo maiorib⁹ ho-
 stijs exorata erat. Rationem huius rei quidã
 quærent. Alteri, vt homines sapientissimos
 decet, negant posse fieri, vt cum grandine a-
 liquis paciscatur, & tempestates munusculis
 redimat, quamuis munera & Deos vincant.
 Alteri suspicari ipsos aiunt; esse in ipso san-
 guine vim quandam potentē auertendæ nu-
 bis ac repellendæ. Sed quomodo in tam exi-
 guo sanguine potest esse vis tâta, vt in altum
 penetret & illam sentiant nubes? Quantò
 expeditius erat dicere mendacium & fabula
 est? At Cleonæ iudicia reddebant in illos,
 quibus delegata erat cura prouidendæ tem-
 pestatis, quòd negligentia eorum vineæ va-
 pulassent, aut segetes, pcidissent. Et apud nos
 in XII. tabulis cauetur. NE QUI S alienos

FRVCTVS EXCANTASCIT. Rudis adhuc
 antiquitas credebat, & attrahi imbres can-
 tibus, & repelli: quorū nihil posse fieri tâ palā
 est, vt hui⁹ rei causa nulli⁹ philosophi schola
 intrāda sit] quàm fortiter asserit, quod igno-
 rabat; aërem verberat, ipse falsas commini-
 scens causas quas refutet nihil horum dictu-
 rus, si hæc pacto cum dæmone fieri sciuisset.
 Audierunt hoc & legere sæpius recentiores
 illi qui negant tam Catholici, quàm hæreti-
 ci. quorum potissimæ rationes sunt, ab
 homine nec vnā aquæ guttulā gigni pos-
 se: qua si verò dicamus solum hominem suis,
 ista viribus perficere: sed id dæmoni ascribi-
 mus ex pactis conuentis operanti. Addunt
 nos impiè dæmoni ascribere; cum in S.S. pru-
 inæ, grādinis, pluuiæ & similibus origo ascri-
 batur Deo. Quod nō ignorabam⁹; vt nec il-
 lud, plurima passim in S.S. tribui Deo, quæ
 tamen cōstat humanas vires nō superare, vt
 pcutere, occidere, sanare, &c. Sed nimirū, De⁹
 hæc omnia facit, vt causa efficiēs principalis,
 independēs, & vniuersalis: creaturæ vero, vt
 causæ efficientes particulares, dependētes, ac
 minus principales. Quare sequēda cōmunis
 quæ pposui, sentētia Theologorū, & Iuriscō-
 sultorum. Probat⁹ primò, ex SS. Nam ibi
 Sathanas facit ignem de cœlo decidere &
 absumere seruos ac pecua Iob; excitat quo-
 que ventum vehementem, qui filios ac filias

*g Calca-
gninus,
Ponzino
hincq;
h Pteruo
medicus,
& Godel
mannus
iurista.
Deut. 32
v. 39.
1. Reg. 2.
v. 6. cum
simil.
k quos cit.
Binsfeld.
q. 4 l. 4. C.
de malef.
& mate.
1 Iob. 1.
v. 16. & 19
m. And.
Casariem.
in c. 13.
Apoc. 9.
13. D. Tho
& alij in
Iob. 1. v. 19
de quo ti-
bi optimè
D. Aug.
o Apoc. 7.
v. 1.*

p D. Clemens l. 4. *recognit.* D. Hiero. lib. 7. in *Isai.* D. Aug. lib. 5. contra Iulian c. 3. Strab. in *Apoc.* q. *Plin.* li. 28. *Nat. hist.* c. 2. & lib. 30 c. 1. & D. Aug. li. 8. de *ciu.* *Dei*, c. 19. r. l. multi G. C. de *malefic.* c. nec mirum. 26. q. 5. & *bullæ Innoc.* 8. cõ. *malefic.* lib. 7. & li. 3. c. 16. u. *Victorius* lib. 19. *Suar.* lib. c. 21.

cõiuantes ruina oppressit : quæ diabolum met ibi fecisse patres orthodoxi docēt *m.* Deinde grandinē, qua Ægyptij puniti, expressē S. S. dicit per malos Angelos immisissam *n.* Tertio se offerunt quatuor angeli stantes super terræ angulos, ventorum flatus impedituri, & sic damna uiuentibus illaturi maxima *o* : quos esse genios alactores plerique Sanctorum censuerunt *p.* Denique cur ab Apostolo toties vocantur dæmones, principes aëris huius? potissimum propter magnā in aërem potestatem. Hoc confirmat nō modò lex uetus XII. tabularum, quas eo nomine laudat Plinius & D Augustinus *q*; sed & Imperatoris, & Põtificis sanctiones *r.* Cõfirmant & ij quos citauit Patres omnes, Clemens, Hieron. Augustin. Andreas, Strabus, D. Thom. & alii præterea complures. Quarto probatur historijs & exemplis. de uētis & tempestate sedata à Magis tempore Xerxis, testis est Herodotus *t.* De Finnis & Lappõnibus sic scribit Olaus *u*; olim mercatoribus ventos uenales exhibebant, tres nodos magica arte sacratos offerentes; quorū primo soluto placidos ventos, secundo uehementiores, tertio uehementissimos sint habituri] Olim Aristæus docuit incolas Cycladū certis ritibus ac holijs Etesias ætliuo tempore elicere & sic suauis frigore squallorē & sterilitatē ab agris arcere *x*: de pluuijs cælo

deuo-

dēuocatis p magos plena sunt ueterū monumēta *x.* Pluuiā etiam Cianitæ Indi ridiculo ritu sic pcurant, ut in epistolis Peruanis notorū, anni 1590. & 1591. narratū his uerbis excerpfit Gaspar Spitillus: Quando pluuiā indigēt, magus quispiā magna uocis contētionē & accelerationē clamat, ut omnes ad montē concedāt, quo postquā puenerunt, ut qlibet cõsueto more à cibis abstineat. Est autem eorū hoc ieiuniū, ut à sale, pipere, cibus coctis cõtineat: quod ubi factū est uoce intēsa & clamore fumo stellas inuocāt, aquā que precātur, & ad terras castellumq; paganiū sese uertunt, potionē quandā manibus tenēt, quā ubi nobilis alicuius adolescētulæ manu porrectā ebiberint; ita à sensib' abducūtur, mentisq; impotes fiūt, ut mortui uideātur: sed ubi in se redierint, mel aqua & maizo miscēt, quibus pmixtis nubes asp̄gūt Die sequēti nobilem aliquē aut cõspiciū & uenerandū quēpiam senē in lectū deponunt subiecto lēto igne, atq; ubi sudare cæperit, sudorē uale excipit Magus āserino sanguini admiscet atq; ex radice expressæ aquæ rursū in aëra iactat, nubes ut tingat, rogat p sudorē, sanguinē, & aquam ut desideratam pluuiem largiatur. Quod si casu eo die quo sunt superstitioni pluat, gratias agūt, stellis magūque multis muneribus ornatū efferūt.] Tãto nimirum Diabolus facilius stat pacto,

V 2

quan-

x Piusfan.
in Arca.
disc Dion.
Gassius li
56. Xiph-
lin in
Antoni-
no.

quando pluuia vel grando in perniciem aliorum depolcitur, vt vix vnquã fallat: quã quando in comune bonum, quod hi pofcũt Indi, quos vt plurimum ludificatur: cum tamen non minus eorum magi, quam noſtri fortiarij vi pacti operentur.

2 lib. 5

Nemini porro videri debet mirum de aqua; cum Pauſanias ſcribat, *y* è lignis nullo admotis igne puriſſimam flammam Hippæpis ſolitam barbarico carmine educi. Recentiora exempla nuperi ſcriptores protulerunt: addã duo, vnum lepidum; horrendum alterum. In ditione Treuirenſi ruſticus fuit, qui cum filiola ſua octenni, caules plantabat in horto: filiolam fortè collaudauit, quod aptè hoc munus obiret. illa ſexu & ætate garrula, ſe noſſe alia facere, magis ſtupenda iactat; pater quid id foret ſciſcitur, ſecede paululum, inquit, & in quam voles horti partem ſubitum imbrem dabo, miratus ille; age ſecedam, ait: quo recedente, ſcrobè puella fodit, in eam de pedibus (vt cum Hebræis loquar pudentius) aquam fundit, eamque bacillo turbidat neſcio quid ſubmurmurans. Et ecce tibi ſubito pluuiam de nubibus in condictum locum. Quis (inquam obſtupefactus pater) te hoc docuit? mater, reſpondet, huius & aliorum ſimilium peritiſſima. Zelo incitatus agricola, poſt paucos dies, inui-

• Spranger in Mallico, Remig. li. 1. da-monola. c. 15.

inuitatum ſe ad nuptias ſimulans, vxorem cum gnata, feſtiuè nuptiali modo exornatas in currum imponit, in vicinum oppidum deuehit, & iudici tradit maleficij crimen ſupplicio expiaturas, hoc mihi fide digniſſimorum virorum narratio ſuggeſſit: vbi notandus modus ſcrobiculam faciendi, & quod in eam ieceris bacillo conſutandi. Sic intelligendum illud Propertii de anu quæ ſaga, *lib. 4. eleg. 5.*

*Quippe & collinas ad foſſam mouerit herbas,
Stagnaq; currenti diluerentur aqua.*

Sequens exemplum Iouianus Pontanus memoriæ mandauit *aa* Ferdinãdus Neapolitanorum rex Marcos oppidum, arcis Montis Draconis ad Maſſicorum montium exitũ ſitæ ſubiectum, Andegauenium factioni fauens, arcta obſidione premebat, & defectu aquarum propè ad deditiõem compulerat: cum quidam impii ſacerdotes magicis artibus imbres elicere auſi ſunt. Inuerti enim ex oppidanis atq; obſeſſis ſunt; qui nocturnis tenebris deceptis caſtrorum vigilis, per aſperrimas rupes fuſtim proſecti ad littus, trahentes ſecum imaginem affixi ad crucem Chriſti, maledictis illam prius ac diro proſecuti carmine, poſt in mare execrabundi immiſerint cœlo, mari, terrisq; tempeſtatem imprecati. Quo etiam tempore ſacerdotes quidam mortalium omnium ſceleſtiſ-

*aa li. 5.
belli Neapolitan.*

simi, dum satisfacere profanis militum ar-
 tibus student, ritum nefarium secuti (quo,
 vt dictum est, in huiusmodi elici imbres pu-
 tantur) asino pro ædis foribus consti-
 tuto, tanquam agenti animam, cecinere
 funestum carmen. Post diuina Eucharistia
 in illius os palatumque iniecta, conclamatū
 asinum funereis cantibus, viuū tandem i-
 bidem pro templi foribus humauere. Hic ve-
 ro vixdum perfecto sacro, obnubescere aër,
 ac mare agitari ventis cum cæpisset, diesque
 medius offundi tenebris, ac nūc casum mi-
 caretignibus, nunc lux omnino eriperetur,
 tonitru cælum terræque horresceret, voli-
 rantem euulsæ ventis arbores, discissaq; ful-
 minibus saxa complerent auræ fragoribus:
 prorupit tanta è nimbis pluuia, imbresque
 tam validi, vt nō cisternæ modò colligendis
 aquis satis non essent, sed arctia saxa, rupe-
 que exusta solibus, torrentes vndequeque
 prolapsos diffunderent. Ita rex, qui sola in
 siti potiundi oppidi spem collocauerat, fru-
 strâ ab ea habitus, ad Sauonem vetera in ca-
 itra redijt.]Eo lubetius ista adscripsi, vt mo-
 nearis mihi (Lector) ritus, qui per abusum,
 & prælatorum negligentiam quasdam in re-
 giones irrepererūt, trahedi Crucifixi, & san-
 ctorū imagines, vt Sancti Martini, S. Urbani
 ac aliorum in Germania, & aquitania, ad
 impetranda commoda anni tempora, videri

ini

ipitium accepisse à superstitione magica, &
 taciti pacti iure quam optimo suspectos ha-
 beri. Nā & Vincentius Belluacensis prodidit
 magi, D. Virginis imagine in mare demersa,
 Sarracenorum classi tempestatem immisisse.
 Nonne animaduertis (lector) sanctorum ef-
 figies dæmoni admodum odiosas esse? hinc
 licet colligas quo nostri iconomachi genio
 agantur. His nihil obstat Canon Concilij
 Braccarenensis primi, Anathema dicens ei, qui
 crederet aliquas immundas creaturas Dia-
 bolum, & tonitrua, & fulgura, & tempesta-
 tes, & siccitates, propria auctoritate facere,
 cum Priscilliano. Vera enim sententia Cano-
 nis est damnare hæreticos illos qui censebat
 primum esse principium, & virtutem crean-
 di; & has res habere diabolum, eaq; produ-
 cere posse, etiam non permittente Deo, quæ
 omnia sunt heretica & Mago Priscilliano di-
 gna.

Quartò, vt tēpestates, sic & tenebras ex-
 citare possunt, legi apud Marcum Venetum
 Tartaros ad eò pollere dæmonū prestigijs,
 vt tenebras cum velint, & vbi velint inducāt:
 semelq; à latronibus hac arte se circumuen-
 tū vix euasisse. Haiton⁹ quoq; narrat præ-
 lio inclinatâ Tartarorum aciem, à vexillario
 mago, qui præcantatione tenebras hosti ob-
 scurissimas offudit, restitutam vicissè.

bb lib. 23.
 Spec. Hist.
 cap. 147.

cc in pe-
 regrina.
 Asiatice.

dd in hist.
 Sarma-
 tarum.

Quinto, possunt aerem & aquam certis in locis corumpere & tabificā lethalēque reddere: quia possunt ijs tetrum odorem conciliare, qualis est Italix Auernus, aut Iudææ mare mortuū. De aqua id facilius est creditu? de aëre probatur, quia licet aër continuò fluat, vim tamen habet imbecillam ad resistendum, sed leui momento frigescit ac calefcit, sic enim idem in auctūno manē frigidus, meridie calidus, serò tepidus, qui tam mollis ad calorem, cur durior ad odorem tetrum? Denique cum Maruthas Mesopotamiæ Episcopus legatione fungeretur apud Isdigerdem Persarum Regē, & Episcopo pietatis nomine faueret Isdigerdes: magi timentes suæ religioni, quacunque rex esset trāsiturus, illic intolerandum fætorem excitant, calumniāque cōsingunt, comites Christianos istius esse artifices: sed deprehensi, re penitiūs cognita magi supplicio affecti sunt.] *Ita Nicephorus lib. 14. Histor. Eccles. cap. 18.*

6. Possunt Magi, fluuios ad tempus sistere, fontes venis exsiccatis durare, scopulos & saxa nouis fontibus terra productis diluere, aquas dirimere, & in caput repellere, vt tetrafluere videantur, quod suis temporibus accidisse Plinius *ec* fatetur. Denique possunt per mineralia quædam meteorologica opera facere, quæ etsi videantur prodigiosa, sunt tamen naturalia, vt cōgregare in cauernis mōtium

tium mineralia aluminosa & nitro commixta succendere, & sic subitam excitare nubem quæ ad mediam aeris regionem eleuata, ibi tandem in imbrem resoluatur.

QVÆSTIO XII.

Quid magi valeant circa externa seu fortuna bona?

HARŪ cū sint homines auidissimi, præcipuæ quoque sunt dæmonis illecebræ, nos singillatim agemus, & à facilioribus ad difficiliora progrediemur.

A 1. Nemo dubitat greges & armenta posse perimere: quod faciunt sparso, affricato, vel aliter exhibito veneno: interdū & motu locali quando dæmon bestiarum subit corpora, eaque præfocat, præcipitat, vel discerpit: nonnūquam & laudatione sola, dæmone interea clanculū perniciem adferente. Nec aliter admittendum q̄ Gellius scripto prodidit a; Id etiam in iisdem libris scriptum offendimus; quod postea quoq; in libr. Plinij Secundi naturalis historix 7. legi; esse quosdam in terra Africa familias hominum, voce atq; lingua effascinantium: qui, si impēsius fortē laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atq; cultu opimas, emoriātur re-

*a libr. 9.
Noct. sat.
116. c. 4.*

pētē hęc omnia, nulli aliā causā obnoxia.]

*b Seruus
in Eclg.
Virg A-
puleius in
Apolog.
S. D.
August.
l. 8. de ci-
uit. Dei.*

*c li. 9. ad
uerfarios.
cap. 16*

2. Possunt messes & fructus alienos pelli-
cere & aliō traducere; vt narrant *b* multi, nec
mirum, cū id solō motu locali perficiatur
à dæmone. Non videtur alienum à ratione
susplicari, hoc fuisse Dardani Magi inuen-
tum, siquidem Turnebus etiam *c* censuit à
Dardano vocatos *Dardanarios*, annonæ fla-
gellatores, eō quōd vel crediti, vel insimula-
ti magicis artibus alienos aceruos in sua hor-
rea traducere. Superioribus annis cū Mo-
guntiacy degerem, Treuiris affecta fuit vlti-
mo supplicio saga, nominis notissimi, quæ in
domus suæ pariete impacto epistomio, lac om-
ne yaccarum alienarum eliciebat, videlicet
interea dæmon illas mulgebat, & cclerrimē
lac eō transportabat.

3. Facilius possunt quaslibet fruges, terræ-
que fructus perdere, & agris sterilitatem in-
ducere. Magi malo carmine dæmonem ac-
cersunt, ille fruges mox perdit & anni pro-
uentum, sic intelligenda ista Ouidij;

*d Vairo l.
3. de Fas-
cimo, c. 1.
Remigio
l. 1. dæmo-
volat. c. 21
Bunsfel-
dus & a-
lbi.*

Carmine lasa Ceres sterilem vanescit in herbā;
Deficiunt lasa carmine fontis aqua;
Ilicibus glandes, cantasq; vicibus vna
Decidit, & nullo poma mouente fluunt.
Recentia exempla quotidiana sunt, & ab al-
ijs congesta plurima *d*. Et legi in Hispania
litteras Inquilitorum qui tum Pompeiopoli
versabantur, & id se constanter comperisse

te-

testabantur: & id conuincit auctoritas sum-
morum Pontificum, quorum hac de re bul-
læ exstant, Innocentij octauī ad Inquisito-
res Alemanīæ, Iulij Secundi ad inquisito-
rem Cremonensem, & Hadriani Sexti ad In-
quisitores Lōbardīæ. *Vide Spineum q. de stri-
gib. c. 15.*

4. Possunt igne domos absumere, vt con-
tingit integro oppido Scilhtuchio, q̄ in Sue-
uia anno 1533. fuit à quadam saga concrema-
tum *e*.

*e Lycosth.
l. de prodi.*

B 5. Possunt alienæ famæ nocere multis mo-
dis; primò dæmoniacy præstigij & ludifica-
tione sensuum; vt Cenomanensis ille Trif-
calinus; qui insimulauit parochum gestati
sub brachio chartarum lusoriarum pro bre-
uiario manipuli; quod & ipsi parochus per-
suasit, fecitq; vt rubore suffusus, volumē ab-
ijceret; talis etiam ille dæmon Moguntinus,
diffamator mirificus, de quo Lycosthenes in
prodig. anni. 858. Possent deinde assumpta
hominum innoxiorum figura in conuenti-
bus suis comparere, si Deus id non impedi-
ret: quem id hætenus permisisse mihi & il-
lectum & inauditum adhuc in crimine ma-
giæ in quo pactum cum dæmone intercidit;
& ratione huius pacti & conspirationis fa-
derata potest & solet exhibere sagas etiam
absentes, vt recte Pet. Loyher, *lib. 2. de spectr.*
cap. 5. cōtra Alciatū disseruit. Quinimo sagæ
omnes

omnes fatentur hoc se nō posse: quod multis docet, eruditione egregia, nec minori fide quā dignitate, Treuirensis Suffraganeus, Pet. Binsfeldius *f*, satisq; manifestum est pertinere ad diuinam prouidentia, vt in innocentes nihil tale perfidia possit; si vero ad tempus breue aliquando cōsimile quid Deus permiserit, mox sanè dæmonis technas vt araneorum telas disijcit, & innocentiam fartam tectamq; tuetur: quod legimus de B. Siluano Episcopo Nazareno *g*, & de B. Kunegundi (apud Krantzium) sic diffamata per dæmonem de stupro: de multitudine illa dæmonum, qui nocturnum conuiuium celebrabant, & se hospitij vicinos atq; vicinas falsis laruis mentiebantur; sed fraudem D. Germanus patefecit *h*. Facilius Deus permittat eos repræsentare imagines magorū, & eorum qui aliquādo hoc crimine fuerunt irretiti. Nō tamen negandum, absolutè posse dæmonem innocentum exhibere formas, si Deus sinat, qui cū id finit; si tamen finit; vel fraudem mox aperit, vt dixi; vel propter alia peccata in eorum remissionem; vel ad maius meritū & gloriam sufferentia, id permittit. *Vide Bart. Spinem q. de strigib. c. 14. & apolog. 3. cap. 3.* Denique possunt tamam lædere, peccata occulta reuelando, vt solent energumeni; vel falsò insimulādo, vt tempore Ludouici 2. Imp. fecit quidam in Germa-

nia,

nia, vt narrat Sigisber. & Vincen. Belluacens *i*; & alius dæmon insimulans de eodem crimine Dorotheum vt narrat Metaphrast. apud Surium, *Ianua. 5.*

C 6. Possunt exhibere conuiuia, vel phantastica planè, vt arbitror fuisse Brachmanū apud Philostratum, & Pafetis apud Suydam, & exhibebat superiorib⁹ annis Scottus Parmensis, ex cuius epulis saturi, vt sibi visi, cōuiuā, mox fame vera cruciabantur: vel ex veris cibis; quos cū dæmon præbet sagis, vt plurimum morticina sunt, mali gustus & odoris tetri *k*. nimirum diuina sapientia, raro permittit vt suaves cibos apponat: ne gumijs hæc sit ad inescandum efficax illecebra, sal vt plurimum deest, sæpè panis, fortè an vt diuinis mysterijs orgia instituat contraria? nam in veteri testamento panes propositionis quotidie coram Domino ponebantur *l*; & omnis victima atque oblatio salibatur *m*; nunc etiam baptismo sal miscetur, & in Eucharistia pascimur viuifica Christi Domini carne panis speciebus siue accidentibus velata. An hæc odij causa in salem & panē? Non dubito, si Deus sinat, & ipse velit, posse & salē & panem & benè ac opiparè cōditos cibos apponere, raro id facit: nō raro iubet inuitatos symbolum conferre, & quemq; quo vesci volet secum adferre: quod sage nonnumquam confessæ iudicibus *n*,

i Sigisb. in Chron. Vincent. in spec. hist. l. 25. cap. 37.

k Remigius l. 1. c. 16. ex iudiciarijs confessionibus sagarum.

l Leu. 24. m Leu. 3.

n Ioann. de Vaulx Stapulets. anno 1597.

f de confessio ma. le sic. in fi.

g in legē. da D. H. oronym.

h in vita S. Germani.

7. Quando Deus finit possunt captiuos carceribus & vinculis eripere, motu locali tantū ad hoc opus est, & perfractione; quōd cūm homines valeant; cur non & dæmon? Narratio exstat de Lupoldo Duce Austriae apud Trithemium o digna memoratu; Anno Domini 1323. Fridericus dux Austriae, qui contra Ludouicum Bauarum Imperator electus erat, inter Oetingam & Molodorfum magno prælio victus, & Ludouico traditus, qui, in arcem munitam eum asseruandum misit. Magus interim quidam Lupoldo fratri eius in Austria promisit, se sua arte Fridericum incolumem educturum vnus horę spacio, si digna sibi merces numeraretur. Dux liberaliter promisit. Ergo dæmō ad Fridericum ablegatus auolat in Bauariam, formaq; peregrini assumpta, custodiam ingreditur, inquiring; si ex captiuitate liberari vis, hunc equum ascende, & te in Austriam ad fratrem tuum Lupoldum incolumem perducam. Cui dux, Quis es tu? ad quem ille; Noli interrogare, quis sim? quia nihil ad rem: sed ascende hunc equum, quem tibi exhibeo. Hic cūm ducem alioquin audacissimum horror inuasisset, & signo se sanctæ crucis muniuisset: spiritus cum nigro equo disparuit & vacuus ad mittentem reuersus est, a quo increpatus, quōd non adduxisset captiuum, ordinem rei gestæ narrauit.] De Apol-

lonio

lonio scribit Philostratus eum se cippo eripuisse; & Vestales Romanorum suis creditæ precationibus mancipia fugitiua nōdum vrbe egressa sistere p.

p Plinius
li. 28. c. 2.

D 8. Mihi dubium non est posse magicen per dæmones (Dei permisso, qui Deus Sabaoth est, & cui placet victoriam largitur) præstigijs, & induitria varia; qua (vt & robore) plus cunctis mortalibus pollent; & vrbes obsidione liberare (vt exemplo Marcasano probauimus) & expugnandas præbere, & in prælijs victoriæ causam esse; non desunt exempla, nec ratio repugnat: cū hominibus non rarō laus victoriæ meritō adiudicetur. Ollerus magica arte apud Suecos armis clarus euasit, adeō vt diuinitatis opinionem sit adeptus q, auctore Saxone Grammatico; q Saxo li. qui de Oddone Danico pirata sic scribit r; 3. Dan. abſque carina altum pererrans hostilia sæpe nauigia concitatis carmine procellis euertit, y lib. 5. negotiatoribus infestus, clemens agrestibus. Inito cum Normannis conflictu, ita vi carminum hostilem hebetauit aspectum, vt districtos Danorum enses eminus radios iacere putarent: cominūs verō ne ferrum quidē vagina extractū visu excipere poterant: victa quippe fulgore acies præstigiōsæ coruscationis impatiēs erat.] Similia de Biarmē- s Olauo sib° Olauo, & de Haquino Noruego memorat Saxo, de Bulgaris ita vincētib° Anastasi-

um

in Ann. um Cuspinianus ꝑ̄ de Tartorum contra Po-
lono. lonos memorabili victoria Cromerus 1, his
 verbis, Poloni Tartaros anno Christi 1240.
lib. 8. ad Legniciam commisso prælio grauer ut
his p. 10. gebant, & fugientibus intabant. Erat in ex-
 tremo Tartarorum agmine inter alia signa
 vexillum insigne cuius pictura X. literæ fi-
 guram præ se ferebat, in cuspide verò figura
 erat tetra nigraque capitis humani barbati.
 Id vexillum cum signifer vehementius qua-
 teret, fumum atq; nebulam densissimam &
 sædissimam exhalabat. Ea nebula non modò
 aspectum barbarorū Polonis adimebat, ve-
 rùm etiã odore teterrimo eos encabat. In-
 cantationibus id quibusdam Tartari effe-
 rant; quibus iuxta ac ariolationibus, diuina-
 tionibusque cœteris, cum alias, tum in bello
 plurimum vtuntur, ex humanis etiam extis
 de futuris euentibus cōiectare soliti. Barbari,
 vbi Polonos trepidare senserunt, cohortati
 sese inuicem, impressionem in eos faciunt,
 perturbatisque ordinibus magnam cædem
 ediderunt. Tantus eo prælio interfecto-
 rum Christianorum numerus fuit, vt singulis
 singulæ auriculæ à Tartaris præcisæ, nouem
 ingentes saccos explerent.] permittit ista
 quandoque Deus peccatis profligatorum
 exigētibus. Sanè perantiqua hæc Magices
 bellica præstigiamenta. Nam legitur apud
 Diogenianum adagiographū Ephesijs

notulas quasdã & voces magicas fuisse, quibus
 vtentes in omni certamine victoria potirentur.
 Et Suydas testatur, Milesium quendam cum
 Ephesio in olympijs palæstra depugnasse, nihilq;
 in cōflictu potuisse, quod Ephesius in talo
 patrios illos caracteres haberet: quod simulac
 animaduersum à iudicibus, ademptas literas,
 & Ephesium, qui iam triginta defatigarat,
 succubuisse. Polyænus etiam auctor est
 Chrysamnem veneficam arte sua Cnopo
 victoriam de Erythræis petisse: non tamen
 carmine, sed venenatis tauri carnibus
 furorem hostibus immisisse. Sed Francorum
 exercitū Rege Sigeberto ab Hunnis profligatum,
 carmine obiectis spectris memorat. Gregor.
 Turonens. lib. 4. hist. cap. 28. Vt plurimum
 Decus nō permittit victoriam in dæmonis
 potestate: sapè hic etiã suos mauult decipere
 veterator. Sanè Magnentius sic vana spe
 plenus, vincendum se præbuit Constantio
 Imperatori. Sic Ericus ille Rex Sueciæ
 sumus huius cultor vanitatis, post tot
 victorias manus Ostanis euadere nequiuit.
 In eadem Suecorum historia legimus
 Hadingū ab Othino dæmone iusum cum
 Curetibus configere prælio profligatum;
 potionem quidem ab eo roboratū, sed
 vincere non potuisse, donec à sene
 quodam exercitus instruendi industriã
 assequeretur i fallacissimosq; dæmones
 cum plurimis

lib. 8.
Stratag.

Joan
Magnus
lib. 17. hist.
Gotth.

ac variis bellorū casib⁹ exposuisse, nūc victo
 tē efferēdo nunc victū oī ope destituēdo: sic
 tandē seiplum suspēdio publicē necari curaf
 se victū meroris magnitudine. Aliud quoq;
 memini ludibrij hac in re exemplum nobile.
 Vratisslaus Lucensis Dux (verba sunt Æneæ
 Siluij z.) Vratisslauiæ conditor, bellum cōtra
 Gremozislaum Boēmiæ ducem, nepotē su-
 um susceperat, ibi mulierem fuisse tradunt,
 quæ priuigno bellum petitaro, Vratisslaum
 in pugna casurum, maioremq; populi partē
 cum eo interiturā prædixit: posse tamen e-
 uadere iuuenem, si sibi pareret. Adolescenti
 imperata facturum respōdenti iussit, vt pri-
 mū, qui obuius fieret, occideret, atq; vtraq;
 aures abscissas in pera reconderet: mox gla-
 dio inter priores equi pedes cruce in terra
 facta & deosculata, fugā maturaret. Pugna
 in campo, cui Thusco nomen est, comissa,
 cæso Vrauslao, adolescens, qui noueræ pa-
 ruerat, domum in columis effugit: sed vxorē,
 quam valdē amabat, interemptam reperit,
 carentem auribus, pectusq; confossam; sic
 quas hosti amputauerat aures, coniugis suæ
 fuisse, stupens tritissq; cognouit.] digna
 merces consultæ de victoria sagæ. Fortassis
 & vxor venefica fuit, & se prælio immiscuit,
 quod solitæ mulieres Boēmiæ: vel genus hīc
 maleficij, per imaginem lethalem in prælio

exhi-

exhibitam, dæmone, interea domi miseram
 fisdem vulneribus mulctante, qua de re lib.
 4. differendū. Sed & Fridericus ille Stuphius
 qui se Fridericum II. mentiebatur cum ex
 magica pecunia bellum pararet, à Rudolfo
 Habspurgensi oppressus, captus & crematus
 legitur in *Boiorum histor. lib. 7.* Quare nō mi-
 nus sapienter quàm religiosē factum ab In-
 nocentio Pontifice; qui vocatos ab Ethnicis
 è Thuscia magos & promittentes se Romā
 Alarici obsidione liberaturos, vrbe curauit
 expelli *aa*; iudicans capi vrbe præstare,
 quàm magicis artibus eripis: sicut se Larinam
 oppidum eripuisse gloriabantur. Non dissi-
 milis prudentia sed iustitiæ districtior vltio
 fuit in Allobrogum Comite. Comitatus iste
 ducem Andegauensem simul castrum oui,
 quod Neapoli munitissimum vndiq; mari
 alluebatur; à Duce accersitus cōsiliū grātia,
 num oblatio cuiusdam acceptanda, necne.
 Magus iste erat, & gloriabatur se hāc ipsam
 arcem artibus suis Carolo Pacifico (qui in
 eā tum se receperat) in manus dedisse, para-
 tum eadem techna Andegauenribus arcem
 tradere. Præstigij se ex nube densata pon-
 tem exstructurum, & à continente in muro-
 rū arcis sumitatem pducturū, sic metu, ppu-
 gnatores ad deditiōem prius à se cōpulsos
 fuisse; cauent tātūm milites, q. pōte trāsituri,
 ne vel manu, vel brachijs, vel tibijs, aut

Io. Ma-
gnus li. 2.in hist.
boem.

aa. 502. 60

me. lib. 9.

c. 7. &

Sofymus

lib. 5.

armis crucis vllum signum conformarent. Tum enim pontem illum cum transeuntiu interiu fumi instar dissipandum. Comes ijs intellectis, Ducem orauit, vti Magus ad ipsum mitteretur de re tota eum certiozem facturus. Venit miser & eadem Comiti narrat, spondetq;. Contra Comes, nunquam se commissurum, vt tam strenuis militibus, veteranisq; belli ducibus exprobretur, Carolum pacificum ab ijs, sine vetitis artibus, infamiaq; tanta, debellari non potuisse, sibi spem in Deo, & virtute collocatam. Simul magum carnifici traditum capite feriri iussit

*bb Frois-
gardus li.
9.c.7.*

bb. Accidère hæc anno 1383.

Nonum sit de dignitatibus & honoribus ad quos promoueri quæ arte Magica, multa sunt quæ suadeant. Primò proferuntur Pontifices Romani, quos ad Apostolici culminis apicem sic ascendisse tradunt varij historici *E* *cc*, nempe Martinum II. Benedictum IX. Ioannem XXI. & XXII. Siluestrum II. & Gregorium VII. Sed respondeo de Martino II. dici malis artibus ad Pontificatû peruenisse, sed à Pontificû osoribus: nec necessè malas artes de magicis accipi. Mala est ars, ambitus; mala calumniæ; mala symonia & huiusmodi. Siluest. II. summus fuit Geometra, & de arte illa librum scripsit, qui m. f. habetur in bibliotheca Farnesiana; philosophiæ quoque peritissimò, sæculo tâinerudito, vt philosophi

*cc. Vincet.
Benno
Simonet-
na Plati-
na, &
Naucler-
viii.*

sophi ac Geometræ pro magis haberentur: à vulgi igitur errore multiplex de illo fabula fuit, per Martinû Cisterciensem & Galfridum incautè dispersa. De vtroq; Ioanne, & Benedicto, & Gregorio, quæ sparsa feruntur; in schismaticorum Imperatorum eius temporis gratiam, fuisse disseminata, nihil dubitandum. Benno quidem ille Cardinalis hostis dum vixit fuit iuratus Gregorij, & librum suum referfit tot impudentissimis mendacijs, vt vel voluisse videatur animi causa Pontificis pessimi ideâ exprimere, sicut in Cyro Xenophon optimi Regis; vel sanè liber ab hæretico quoquam patrum memoria nomine Bennonis fuerit conscriptus; sane illi scriptores qui Gregorii tempore vi-

*ad Om-
fruius
quinque
libris no-
dum edi-
tis, & ad
Platinâ
addi. Rob.
Bellar.
in tom. 1.
li. 4 de
Romano
Pontifice
1113.
cc Sigis-
bert. in
Chron.*

plurimum Magos decipit, inani dignitatis, Principatusve spe, & pro sceptro palū, pro coronā rogam vrendis largitur. De Stuphio illo narrant Annales Boiorū, de Barone de Rais Britanno, Möltreleus, *lib. 2. Histor. c. 248.* Prorsus verò ridiculū est, quod auctor ille nugiendus *HERVANI* narrat Iudæum quendam Magum arte sua effecisse, vt vltimus Rex Italus Neapolitano regno deiectus fuerit, & nullus Italicæ nationis in æternum illic queat imperare; nec esse remedium nisi Magus ille ab alio potētiore euocatus cogatur factum recantare (*Sic mendaciss. ille scribit aphorif. 35*) quo nihil dici potest inanius, aut stultius. Nec positū à me nisi vt vanitas Magorum cunctis appareat.

10. Quod de dignitatibus idem iudicium est de veris diuitijs & thesauris posse dæmonem, si velit & Deus permittat: nō solere nisi rarissimè varias ob causas. Nam quod Pselus scribit *ff.* nihil eorum quæ Diabolus permittit ex se præstare illum posse, sed visa tantum inania suis cultoribus præbere. Id si de eo quod facere solet loquatur verum; si de eo quod potest, falsum. Quod etiam à viro quodam Cl. traditum, nō posse dæmonē Deo permittente (hoc enim supponitur) vilam veram ac gerinanam pecuniæ materiam producere, nec veram formam dare; hoc distinctione sciendum est.

Cum

Cum enim forma pecuniæ sit inscriptio numismatis, quæ est merè artificialis; nihil dubitandum, quin aurea & argentea numismata, qualia volet, diabolus cudere possit. Materiam quoque numismatis scilicet corpus mixtum metallicum potest producere, applicando actiua passiuus per modum naturalis & artificiosæ productionis: sic enim potest producere insecta viuentia, quæ metallis omnibus sunt perfectiora. Neque tamen hæc productio est vocanda creatio. Per veram namque creationē nequit Diabolus nummi materiā gignere, quia vera creatio est pecuniæ ex nihilo pductio, quæ est opus omnipotentis soli Deo propriæ. Vnde cōmunitè Theologi, cōtra Platonicos, Simonianos, & Auicennā, docēt, nō potuisse Deū per angelos mundū creare, vt per causas efficiētes instrumentales, quæ effectū immediatè attingāt ad morē causarū physicarū; nā vt p causas efficiētes instrumentales instar causarū moralium pertingētes ad effectū (sicut in vltimo iudicio, ad angelicæ tubæ sonū mortui suscitabuntur) id p angelos Deo possit, mihi quidē lōge probabilius apparet. Quare posset Deus absoluta potentia permittere, vt, diabolo quidpiā agente vel dicente, per creationē aurū de nouo gigneretur; sed re vera tunc Dei pmisso ac volūtas foret causa efficiens principalis, ad effectū per modum causæ naturalis in-

*ff. c. de
colatio-
nibus au-
ri & vir-
tutis.
gg lud.
D. ambro-
derio in
Morali
promptu-
ario c. de
pecunia
quæritur.*

mediatè pertingens; diabolus verò tantum foret morale creationis huius instrumentum. Nec arbitror, si rem spectes, hæc negari posse; si loquendi modum obijcias, nolo λογισμαζειν. Idem probatur, quia dæmon nouit omnes thesauros absconditos, & in mari submersas diuitias, auti atq; argenti fodinas, vnionum & gemmarum latibula, & inde posset, nemine valente aut audente resistere, quæ vellet, sumere; longè quoque varrius & occultius potest ex cuiusuis scrinio vel sacciperiã nûmos subducere, quàm quisquam mortalium: quare cum furunculi & erumenæ legi id sæpè faciant, proculdubio poterit & ipse. Quod confirmant exempla variorum, quibus dicitur pecunias dæmon suppeditasse. Dambauderius quidem, de pecuniæ vituperio disserens, quatuor exempla commemorat, quæ legi illis poterunt. Stuphrius (quem dixi) magicis pecunijs exercitum stipendiauit. Nihilominus addo, posse quidem Diabolũ suos ditare si Deus permitteret, & ipse vellet; item si Deus iuberet, & ipse nollret, (inuitus enim Deo cogereretur obedire) sed nec, nisi rarò id dæmon vult, nec Deus vnquam iubet, permittit verò non nisi rarissime. Ipsum nolle patet; quia videmus eum suos plerumque ludificari, & licet paucis aliquando paucas & veras largitur pecunias, vt Treuiris fecerat Doctõri Vlaet: tamen

men

men vt plurimum decipit inani spe ac specie, quod multis exemplis confirmat Remigius testis oculatus *hb*. Sic fert fama Fastum & Agrippam Magos, cum iter facerent, solitos nummos ad oculum sinceros in diuerforijs numerare, quos qui receperant, post paucos dies cornuum frustra vel scruta vilissima reperiabant. Sic cuidam infaultæ, licet nobili, matronæ Mosellanæ, quæ ob crimen fortiarium paucis ab hinc annis apud aquas Confluentes flammis tradita, fiscellam dederat plenã scutatis, vt apparebat: illa reposita in arcam: verum cum vti voluit, loco numismatum simum repperit equinum. Alia huiusmodi narrantur compluria, gaudet enim decipere, & ad iracundiam homines irritare. Laurent. Ananias *ii*, cur nolit, causam reddit aliam; malos genios esse deditos auaritiæ & thesauros ac pecunias huiusmodi asseruare Antechristo, filio perditionis, vt ei ad sumptum sufficiat: idque dæmonem ariolo cuidam respondisse; quamuis autem dæmoni, vt mendaci, minimè credendum, res tamen à vero parum abhorret. Certior tamen causa, Deum id nec iudere vnquã (quia non cooperatur ad malum) nec nisi rarò permittere; cur alioqui videamus hoc hominum genere, quibus tam splendide diuitias, dignitates, gratiam principum pollicetur dæmon, nihil esse vilius, egenius, abiectius,

*hb l.1. da-**monolat.**c.5. E o-**ptismè in**eandem**sententiã**multa**Grillan.**q.3. nu. 12**ii lib 2 de**nat. de-**mon.*

Et in A.
tam.

odiosus; si autē diuites erant, depauperātur; si pauperes, nunquam ditantur. Lucianus ^{kk} refert Apolloniam arte sua thesauros solitum quærere; sed nec Lucianus, nec Philostratus testantur vnquam eum consecutum quidquam, vnde caput vnctius referret. Pertinet hoc etiam ad diuinam providentiam, & probam mundi atq; ecclesie militantis gubernationem; quæ in nimis euideus, eam ob causam, discrimen deduceretur; quot allicerentur in exitium veris opulentij, cum innumeri falsis alliciatur? si diabolus possēt arbitrato suo quos vellet ditare; quæ est mortalium ferè cunctorum auri sacra fames, valde metuendum foret, ne ad dæmonolatriam homines ferè omnes adigeret, maximè eos qui à rectâ fide deuiarunt. Impij etiam hac ratione diabolus pecuniam, belli neruum, suppeditaret; quare facillè pios opprimerent, nisi Deus miraculo nouo subueniret. Merito itaq; ditandi homines potestatem atq; arbitrium Deus sibi reseruauit.

Omnia dat Dominus, nec habet inde minus,

Dei est terra & plenitudo eius. Ipse aperit manum suam, & implet omne animal benedictione, ipse dat cuique & non impropere: in sinistra eius diuitia & gloria. Ipse malos ditat, vt eius bonitatem agnoscant & conuertantur, vel saltem vt aliqua eorum bona opera cōpenset, quod de Cyro & Nabuchodonosor constat; di-

tat

tat & bonos, vt rectè vtantur, & in opera misericordie expendant. Diabolus de suo, quod det non habet; & reuera maleficos vatiano prosequitur odio, tantumque blanditur vt decipiat, & vt ad aeterna perducatur supplicia; quod vt citius obtineat, non rarè ipsemet prodit contubernales, & iudici quasi in manum tradidit, gaudet enim hominum, (quos odit, vt imaginem Dei) miserijs, calamitate, & interitu. Hinc fit vt videamus eum homines lactare vana inueniendorum thesaurorum spe; & cum quærere, cōtra humanas etiam leges ^{ll}, persuaserit, tum eos vel metu examinet, vel crudeliter præfocet. *thesau.*

Andr. Theuetus ^{mm} narrat ab oculato teste acceptum, de Græculo quodam Macriano, ^{mm lib. 8.} eum dum in Paro insula thesaurum quæreret, à terra absorptum. Similia quædam in Anastasio refert Cedrenus, & alij plures alia, vnum ascribam admiratione non indignum: Circa annum Christi, 1520. Basileæ quidam sartor ingenio simplex, voce balbus, incertum qua arte cryptam illam quæ Augustæ Rauracori patet ingressus, & vltius quam vili alij vnquam potuerant progressus, miranda quædam spectra referebat. Cæro consecrato accenso in cryptam descendens, primò per ferream portam se transiisse aiebat; inde ex vna concameratione in aliam, atque etiam in hortos pulcherrimè virētes. In me-

die

dio aulam magnificè ornatam spectari, & virginem formosissimam pubetenus, auro diademate caput cinctam, crinibus solutis, infernè in horridum serpentem desinentem, à qua manu ad scrinium ferreum deductus fuerit; scrinio duos molossos nigros incubare, & terribili latratu accedentes arcere. At virginem minabundæ similem eos compescere. Tum clauium fasce, quem collo alligatum gestaret, soluto, arcam recludere, & omnis generis numismata, aurea, argentea, ærea depromere. Quorum nō pauca liberalitate virginis ex ipsa crypta se retulisse ostendebat. Addebat virginem narrare solitam diris imprecationibus, sese, cū regio esset orta stemmate, iam olim deuotam in tale monstrum mutatam fuisse, neque aliam salutis recuperandæ rationem superesse; quàm si ab illibati pudoris adolescente ter deosculata fuisset, tunc enim formam pristinam sibi restitutum iri, & dotis nomine thesaurum omnem, qui eo loci lateret, liberatori celsurum. Affirmabat quin etiam bis sese virginem deosculatum, bis tam horribiles gestus in ea præ gaudio speratæ liberationis obseruasse, vt sibi, ne viuus ab ea discerneretur, metuendum fuerit. A quibusdam nepotibus in ganeum deductus, nunquam postea aditum ad cryptam inuenire potuit, nedum ingredi. *nn*] quis non deprehendit illusionem?

nn Stuph.
in Chron.
Steluet.

iuuc-

iuuenis ille mentis nē benè compos, vel magus; illa de genere Lamiarum, dæmon: osculum petebat, deuoratura post tertium non permisit Deus; canes illi duo, alij dæmones vel veri vel fictitij thesauri custodes, numismata quædam fortè vera, & Deo permittente data. Post annis aliquot alius ciuis Basileensis eandem cryptam ingressus, vt familiæ suæ paupertatem leuaret, nihil præter cadauerum humanorū ossa inuenit, & subito correptus horrore, festinus egressus, intempere actus fuit, donec tertia post die miserè interiret *oo*. Paucos ante annos quidam Prior Margullinæ cum duobus socijs fossam quandam in spelunca Regis Salai prope Putéolos, thesaurorum causa ingressus, miserè interijt, nec amplius visus, vt narrat Villamontius *lib. 1. Itinerarij sui. c. 23.* Notandum etiam hac in re quosdam dici thesauros inuenisse magicis artibus, qui id consecuti sollerti atque sagaci coniectura; vt Sarracenus ille tempore Guiscardi Normanni in Apulia, cuius factum Magiæ Platina *pp* & Collenucius; sed prudentiæ meliùs ascribit Petrarcha, pro quo sententiam feret, quisquis rem iusta læce trutinari. Claudat hoc caput Carolus V. fortissimus & religiosiss. Imp. qui iure optimo Cornelium Agrippam, & duos alios nobiles, aula & regnis suis exulare iussit; eò quod illi thesaurorum, per artem magicam, spem

oo idem
Stumph.
us sup. &
Rhenan.
lib. 3. German.

pp Platina
na in Le-
one, Col-
lenut. in
hist. Nea-
poliz. &
Bonfinim
in Huga-
rica, Pe-
trarcha
in Exepl.
c. de Pru-
denia.

spem

spem obtulissent. Benè tibi sit, & stemmat
tuo Carole: tu quidem beatitudine iam fru-
eris: viuet, vincetque posteritas tua, quam-
diu Catholicam tuebuntur, & ab impijs cu-
riosisque artibus abhorrebunt. Huc si de-
uoluantur: quam virtute, tam fortuna tibi
sunt dissimiles futuri.

QVÆSTIO XIII.

*Ad Magi valeant incantare animâ-
lia bruta?*

DE serpentibus id non poëte tantum, sed A
& Christiani credidere. Poëtas laudavi
sup. q. 9. plerosque Virgilium, Ouidium,
Nemesianum; ijs nunc accedant Silius Ita-
licus.

Serpentes diro exarmare veneno

Doctus Atyr, tractuq; graues sopire Chelydros.
& Seneca, qui fufius describit Med. act. 4.

triste lana complicans sacrum manu

Pestes vocat, quasq; feruentis creat

Arena Libya: quasque perpetua nix

Taurus coerces frigore Arctoo rigens

Et omne monstrum. tracta magicis cantibus.

Squammea latebris turba desertis adest.

Hic sera serpens corpus immensum trahit, (bus

Trisidamq; linguam exsertat, Et quarens qui-

Mortifera veniat, carmine audito stupet,

Tu-

Tumidumque nodis corpus aggestis plicat,

Cogitq; in orbis. Manilius lib. 5.

Non inimica facit serpentum membra creatis,

Accipient senibusq; suis pe: loq; fluenti,

Osculaq; horrendis iungenti impune venenis.

Sic enim legenda hæc carmina *Senibusq;* re-
ctè est in Gembla. ensi m. s. licet enim veteres
Virgilium & Virgilium, sic *senus & sinus*
scripsere. Nonne sequitur apud eundem Ma-
nilium?

Et senibus viros sumit fluctumq; figurant.

Viderint critici cur ita corrumpan; redeo
ad institutum. Quæ dixi, ea confirmat fufius
idem postea agens de natis sub vrsæ signos
idem confirmat quod legi in nostrorum ho-
minum annuis literis Peruanis datis anno
1591. viperæ innoxiam contrectationem in
Magorum Indicorum ludibrijs, ad miraculū
fortè B. Pauli eleuandum à dæmone excogi-
tata, id ita narrat in Collectan. suis Spiti-
lus; Celebrant & festum aliud superiore non
minus superstitiosum. Puerū decora facie, &
qui toto castello formosissimus habet, cubi-
culo includunt, eiq; tamdiu ieiunium impe-
rant dum exerceat capilli; tum Magi presti-
giatores cum seniorib; educrum veluti sup-
plicatione quadam in ædes amici alicuius ar-
ctissime illi iuncti deducunt, vbi vetulæ pue-
rum querula voce lamentantur, & plebs, que
interca cogitur & conuenit, paulatim pueri

capillos præscindit, oblato in singula capita
anserẽ vno cocto. Altera die Magus iuniores
ad veniendas feras mittit, alios vt festum op-
portunum apparent ablegat, puellis vt bo-
num vinum excoquant imperat, Senioribus
musica vt instrumenta componant, & ex ea
hora eadem pulsare incipiunt, atq; ab eo tẽ-
pore, qui eas in res à mago emissi sunt, liberẽ
furari possunt, quidquid extra cuiusvis domũ
repererint. Inuitat populos vicinos vt varijs
armis instructi ad festum conueniant. Puer
festi tempore coronatus, altera manu telo
instructa, altera viperã viua dependente, po-
sitam in loco quodã ornatissimo sedem oc-
cupat, vnde facilẽ colligitur dæmonis esse ar-
tes, cum à viperã nō mordeatur. Corpori et-
iam pueri plures aliã viperã mortuã alligatę
sunt. Quæ venatione apprehendit iuuentus
cum coctis & assis anseribus reposita sunt ad
vñum pueri latus: alterum claudit bona vini
quantitas. Posteaquam milites ad festum vo-
cati militari quodam ordine & delectu in-
gressi sunt, & viperam adorarunt, ad puerum
accedunt, vinum illi proximum ebibunt, &
præparatas pueroque adhærentes epulas su-
munt, tum ad adorandã rursus viperã regre-
diuntur, eundemq; cibum & potũ repetunt,
totosq; tres dies hac ratione absument, qui-
bus euolutis viperam necant. Exin fœminã
(quæ toto festi tẽpore clausã domi hærebãt)

egre-

egrediuntur clamantes, Victoria, Victoria.
In celebritate huiusmodi frequenter dæmō
apparet, ad combibendũ, comessandum, fe-
stosque dies late hilariterq; agendos exhor-
tans.] rursus idem confirmat Indicarũ Na-
uigationum historia; hanc enim vim Nigri-
tis Africæ populis tribuit Aloysius Cada-
mustus a. Quodque caput est, patribus Chri-
stianis id sacrę scripturę loca videntur indi-
care, dum ea, vt sonant, accipiunt & quæ de
Marsis veteres tradidere vt verisimilia ad-
mittunt, DD. Hiero. Basil. & D. Aug. Arnob.
quoque Theodoret. Beda & Euthymius b.
Necputo ijs D. Hilar. repugnare c nam ipso
de dæmone accipit allegoricẽ, de veris ser-
pẽtibus patres alij sensu literali: ipse de Mar-
sis fabulam putat eatenus, qua vulgus puta-
bat ea, vi carminis contingere: ceteri ad-
mittunt eo sensu, quem Hilarius non ne-
garet, & quem nos retinemus ad incanta-
tionem scilicet, vt ad tesseram, malum
genium aduolare, ipsumque serpentes vel
exarmare, vel sopire, vel necare. Docet cele-
bre exemplum Magi Saltzburgerensis, qui cũ
omnes ad vnum milliã serpentes in quan-
dam foueam cogere niteretur, tandem ab
ingenti vno & annoso, in eum exfiliẽte ne-
catus fuit. Nimirum ceteros dæmon eo cõ-
pulerat, hunc noluit cogere, sed in magum
tõcitate maluit. Etenim si vi carminis ceteri

a Nauis
Indic.
c. 28.

b. in Ps.
57.

c. in d.
Ps. 57.

in foueam adacti, eadē se vis in hunc quoq;
 exseruisset, idem patet ex ridicula & inepta
 verborum formula, qua magi vtuntur; quā
 si alij chartis non illeuissent, melius curiosis
 ingenijs consuluissent. Loca scripturæ duo
 sunt. Apud Dauidem legimus; *Sicut aspidis*
surda & obturatis aures suas; quæ d. nō exaudiet
uocē incantantiū: & venefici incantatis sapiēter.
 Naturali ergo instinctu nouit vim sibi ab in-
 cantatione inferri posse, hoc genus aspidis
 tradit Euthimius, *palamnem* vocari. Apud
 Hieremiam sic e; *Ego mittā vobis serpētes re-*
gulos, quibus nō est incantatio. Hoc est qui ne-
 queunt incantari; possunt ergo cæteri, quā-
 quam ne quid dissimulem, sensus potest es-
 se, aded lethales fore serpentes, vt neque-
 ant eorum morsus sanari: quam explicatio-
 nem confirmant LXX. dum vertunt, *serpen-*
tes mortiferos; quibus non est incantatio: & mor-
debunt vos insanabiliter. Melior ergo ad pro-
 bandum est ille locus Dauidis: vt intelliga-
 mus, magos vi pacti hæc posse in serpen-
 tes, non dubito idem posse in ceteras bellu-
 as: vnde Silius;

Harcelo non panidus fatas mulcere leanas.

Sanè in crocodilos id solere piscatores
 docet Villamontius *itinerarij libro 3. cap. 12.*

f. li. 11. de Verisimile tamen fateor, quod censuit D.
Genes. ad Augustinus f; ob fraudem, qua primi pa-
lit. ca. 18. rentes à serpente decepti, Deum frequen-
tius

tius permittere serpentum, quam aliarum
 ferarum incantationes, & maiorem illorum
 esse cum dæmonibus familiaritatem, non
 natura sed diuina permissione quadam. Sanè
 Grilland. *q. 8. in fin.* Et ego alias (ait) vidi
 Romæ quendam Magum excellentissimum
 Græcum, Hadriani VI. antequam perueni-
 ret ad urbem ipse Pontifex, quod solis ver-
 bis compresserat vires cuiusdam ferocissimi
 tauri, existentis in armento in loco siluestri;
 quem sic affixum, vt ita dixerim, & humilia-
 tum apprehendit per cornua & chòrdula
 quadam fatis debili, arte tamen magica fa-
 bricata taurum ipsum ligatum quo voluit
 adduxit media nocte circiter quatuor aut
 quinque milliaribus; quæ visa fuerunt per
 ducenta & vltra viros. Sed errat Grilladus,
 cum putat hæc omnia ipsa verborum po-
 tentia effici potuisse, vt ille Magus asserbat.
quod lib. 1. refutatum. Quod in Circensibus
 soliti incantatione suis equis velocitatem,
 aduersariorum verò tarditatem, moramque
 adferre docent Arnobius *lib. 1. Hiero-*
nym. in vita Hilarionis. Cassio-
dorus lib. 3. epist. 51.

QVÆSTIO XIII.

An possint aliqua mixta, maximè sensibilia producere seu gignere arte sua.

It propositio I. Animalia imperfecta muscas, vermes, ranas, & huiusmodi insecta, & alia quæ ex putrefactione nascuntur, possunt producere celeriter; non creando, sed actiua passiuus applicando. Hæc est sententia D. August. quem schola Theologica sequitur a. Solent autem hæc pducere magi, ex pacto, per dæmonem actiua passiuus applicantem. Nam ipsi magi plerumque negant, quo ista pacto gignantur, & causas ignorant, vt quando diabolus dat sagis minutum puluisculum, cuius in aërem iactu diuersæ species locustarum, bruchorum, murium, erucarum, & similibus animalculorum varix pestes statim nascuntur: lubet interdum primam quæ obuia plantâ ex agro illo, quem vastari volunt, euellere; aut gramen perdendæ arbori illidere, & alias tales nœnias adhibere, quæ vim nullam habent naturalè b. Sic possent Magi etiam pducere quosdam anseres imperfectiores, qui soliti gigni ex deciduis fructibus arborum in mari putrescētibus, vel fanè ex lignis nauigiorum putri-

D. Aug. lib 3. de Trinit. c. 7. D. Bonauent. Et alij in s. d. 7. A. lex. de Hales 2. p. 9. 43. D. Thom. 1. p. 9. 114 a. 4. b. Side Nic. Remig. li 1. damono. Astr c. 21.

putridorum, vt norunt contingere Scoti, & Hebridum incolæ, quibus vocantur klakis & Bernicles c. Possent etiam producere quædam infoliamta môstra: quale illud in Brasilia, altum palmos septedecim, tectum corio lacertæ, mâmis prætumidis, brachijs leonum, oculis rigentib⁹, & flammeis, scintillantibus, simili lingua d. qualia fortè môstra, quæ in Saxonia siluis semihumana facie capta año 1240 e. Nisi fortassis illa sint ex nefario hominum ac ferarum coitu nata; quæ môstroꝝ plurimorum origo indubitata. Sic enim peperit olim bello Marsico Alcippe elephantum f; sic anno 1278. apud Heluetios alia leonem g; sic anno postea 1471. quædâ Papiæ cattû, Brixia canem alia; sic 1531. mulier Augustæ Vindelicorum eodè partu enixa primò caput humanum membranis inuolutum, mox serpentè bipedè, tertio porcū integrum b; & quæ varia huiusmodi leguntur apud recentiores. Illud supat admirationè reliquorum, quod Castanenda retulit in Annal. Lusatania; mulierem ob quoddâ crimen in insulâ desertam nauì deportatâ; cum ibi exposita fuisset, eam simiorum, quib⁹ frequens locus, agmen circumstetisse fremebundum; superuenisse vnum grandioꝝ, cui reliqui lococesserint: hunc mulierem blandè manu captâ in antrum ingens abduxisse, eique cum ipsum

B
L
C

C. Carda. l. 7. de rer. variet. Lobelius in fin. lib. de histor. herbar. d. Anan. li. 4. de Natur. demon. e Lyco. sthen. de prodig. f Alex. ab Alex. lib. 2. g Stumph in Chro. Heluet. h Lyco. sthen. 5 i Car. da lib. 16. de Varro. Lemniū lib. 1. de ocul. nat. mi. rac. c. 8.

ipsum, tū ceteros copiā pomorum, nucum, radicūq; variarum appofuisse, & nutu, vt vesceretur, inuitasse: tandem à fera coactam ad stuprum: facinus hoc multis diebus cōtinuatum, ad eō vt duos ex fera liberos suscepit: ita miseram (quāto mors optabilior) vicitasse p̄ annos aliquot; donec Deus miserus nauim eō Lusitanam detulisset, cumque milites in terram aquatum ex proximo ad antrum fonte exscēdissent, abessetq; forte fortuna simius; scēminam ad inuisos diu mortales accurisse, & accidentem ad pedes supplicasse, vti se facinore & calamitosissima seruitute irēt creptum: adfentientibusq; & casum miserantib⁹ illis: eam cum ipsis nauim adscendisse. Sed ecce tibi simium superuenientem inconditis gestibus & fremitibus coniugem non coniugem reuocantem; vt vidit vela ventis data concito cursu de liberis vnum matri ostentat, minatur, ni redeat, in mare precipitaturum: nec segniter fecit, quod minatus. Tum recurrit ad antrū, & eadem velocitate ad littus rediens, ostētat alterum, minatur, & demergit: subsequitur & ipse furens, tamq; diu nauim natatu insequitur, donec vnde natantem vicēre. Rem totā Lusitania teste notissimam, & à rege mulierem Vlisiponē addictam ignibus, quorundā precibus vitā impetrata lethum cum claustro p̄petuo cōmutasse. Miraris lector? en tibi Sa-

bi Saxo Gramaticus, cum duobus Magnis, Vpsulēsis episcopis, narrant Gotthicos reges ex Vrso & Virgine nobili originē ducere; & Ioānes de Barros Pegusianos & Sianitas Indiā gētes à cane, qui cū muliere corpus miscuerat. Verūm his ego non sum credulus: qui certus sum, ex homine & fera verum hominē nasci nō posse, quia ferinum semē perfectionis illius est expers, quæ ad tā nobilis animæ domiciliū requirit: quare si quid ex tali mixtione nascatur, moustrū id fuerit, nō homo. Sequit̄ enim deterioris feminis cōditionē talis fœtus: quare vt sumnū hominis aliquā speciem præbebit. Nec enim crediderim, censendū perfectum brutū ei⁹ speciei cuius alteruter parentū (v.g. ex Lusitana nati, nec simij, nec homines erāt) sed moustrū quoddā mixtæ speciei & imperfectæ, vt mulus ex equo & asino, thoēs ex hyæna & lupo: quare nec arbitror si cōmiscetur sibi simili, vel alteri bruto perfectæ speciei, brutum vllū geniturum. Præterea in nonnullis exēplis citatis, imaginatrix vis, & corruptio feminis, & superfluorū in vtero humorum copia, suā sibi lingula partē possunt vindicare. Fieri potest præterea, vt mulieres harum aliquæ de strigū numero fuerint, & dæmō incub⁹ calidū horū animalium semē illis infuderit. Cur qui potest humano sic abuti, nō possit & ferarum? Sanē in illis exēplis de Indorum populis

k Sidero
Torque-
madama
Horti fl-
ridi Di-
a/s.

pulis & Gotthorum regibus; putarim hoc dicendum: vt dæmon in ferarum talium effigie foeminas compresserit, quod eum posse docebit sequens quaestio. Verissimam narrationem his adiungo. In hoc ipso Belgio fuit nefarius quidam, qui vaccæ se commiscuit. Post visa bos prægnans, & post aliquot menses edere masculum foetum, non vitulum, sed puerum, adfuerit non vnus, deq; matris vaccæ cadentem vtero adspexerunt, leuatumque de terra nutrici mulieri tradiderunt; adoleuit puer, baptizatus, & institutus Christianæ vitæ præceptis, pietati se addixit: & pro patre seridæ poenitentia vacat operibus; homo quidem perfectus, sed qui sentiat in animo propensiones vaccinas, pascendi præta, & herbas ruminandi. Quid de hoc sentiendum? nõne hominem esse? planè crediderim: sed ex vacca matre natum abnuo; quid ergo? Diabolus peccati illius gnarus, & impulsor, mox vaccam prægnantem fecit videri. Cùm voluit, alicunde infantè surreptum attulit, & vaccæ parturienti, quæ vento gravida erat, puerũ sic supposuit, vt à vacca fundi videretur. Hinc nata opinio: & puer persuasus se vaccæ filium, matris putatæ propensiones hausit imaginando. Nam vt verus homo ex feminis vaccini materia nascatur, & organica illa dispositio perfecta humani corporis in vaccæ vtero, & vaccina animæ

ca-

calore ac virtute perficiatur; id philosophos omnes mecum arbitror, inter *idivana* computaturos. Illud verò Manilij monstrorum productionem astrorũ influxibus & fato Stoico ascribentis, seæ illius est delirametum.

Permiscet saepe ferarum

*Corpora cum membris hominum, non feminis ille
Partus erit, quid enim nobis commune ferisq;*

Quisue in portenti, noxam peccavit adulter?

Astra nonant formas, calumque interferit ora.

QVÆSTIO XV.

An sint unquam demones incubi & succubi, & an ex tali congressu proles nasci queat?

Axioma 1. sit, Solent malefici & Lamiaæ cum dæmonibus, illi quidem succubis, hæc verò incubis, actum Venerium exercere. Perperam hoc negarunt cõplures heretici; inter quos pars ista negatiua communior videtur: ex Catholicis etiam nonnulli, sed pauci admodum, ex Belgis Philippus Broideus, ex Italis Cardan^{us}, Põziniþius, & Bapt. à Porta. sed horum auctoritas non magna, si cum contrarium asserentibus eam componas.

Placuit enim affirmatio axiomatis adeo multis, vt verendum sit ne pertinacia, & audaciæ sit ab ijs discedere. Communis namq; hæc est sententia Patrum, Theologorum, & Philosophorum doctiorum, & omnium ferè

*a Petr.
Mart.
Vierius,
Chytræus
Lercher.
Burm.
Fichardus,
Godelmann.
& alij.
b Addi-
tion. ad c.
11. Fori
Romanæ*

*g Videte hos cita-
tos apud
Six. Senē-
sem, lib. 5.
Bib. fac.
annor. 77
E Pame-
lium in
Error.
Tertulli-
ani An-
not. 1. qui-
bus adde
Plerhonē
lib. de mi-
rabilib. &
longeui.
Pererio, l.
8. in Gen.
dis. 1.
d. Genes.
6. 4. 2.
e. li. 15. de
ciu. Dei. c.
23. Isid. l. 8
Orig. A-
lexan. de
Hal. 1. p.
q. 78.
Tho. Bo-
mauent.
Scot. Dur.
Cah in 2.
d. 8. Guich. Paris. de Vniuer. par. Sit. c. 23. Abulen. in. c. c. Gen. q. 6. &
cap 7. Exod. q. 12. Auc. malles malefic. Grill. Remig. & alij l. C. cōm.*

sæculorum atq; nationū experientia cōpro-
 bata. Vt cæteros taceā voluere Plato in *Cra-
 tylo*, Philo & Iosephus, & vetus Synagoga; D.
 Cyprian. D. Iustinus Mart. Clemens Alex.
 Tertullian. & alij; qui vetustiores patres, in
 eo quod voluerunt demones posse cum mu-
 lieribus rem habere, optimè senserunt; in eo
 verò à recentioribus iure reprehenduntur, q̄
 de huiuscemodi concubitu Moysis etiā ver-
 ba d, de filijs Dei & filiabus Caini accepe-
 runt. Solidior ergo adhuc p̄batio huius sen-
 tentiæ defumitur à D. August. e quē cōmun-
 nis schola Theologorum cum D. Isidoro se-
 quitur: & pro eadem pugnat Bulla Innocen-
 tij 8. Pontif. contra maleficos.

Probantur hæc ratione & simul explican-
 tur. Dæmones (q̄ postea docebo) possunt
 defunctorum corpora assumere, vel de nouo
 sibi ex aere & alijs elementis ad carnis simili-
 tudinē palpabilia effingere ac formare; pos-
 sunt illā pro libito mouere & calefacere; sic
 ergo possunt, quem natura non habet sexū,
 artificiosè exhibere, & viris specie fœminea,
 fœminis specie virorum abuti, & has subij-
 cere, & illis se subalternere: possunt etiam ali-
 undè acceptum verum semen adferre, & natu-
 ralē eius emissionem imitari. Possunt ergo
 illa omnia facere, quæ axioma istud primum
 sup-

supponit; q̄ cum possint, & eos facere doce-
 at experientia, non est cur dubitemus.

Axi. II. potest etiam ex huiusmodi cōcu-
 bitu dæmonis incubi proles nasci; Maior est
 difficultas huius axiom. quæ tamen tollitur
 quando benè & dilucidè explicatur res tota.
 Sciendum ergo quod potest (præterea quæ
 diximus) Diabolus semen aliunde acceptum
 (v.g. in ea quæ somnianti viro contingit illu-
 sione) deferre, & qua est agilitate & natura-
 lum rerum peritia, calorē p̄lificum in semine
 quātumuis ille subtilis & aëreus sit ac fa-
 cile dissipabilis, conseruare; & illud denique,
 quo momento mulier ad concipiendū opti-
 mē disposita, quod eum non latet, tum illud
 matrici sic infundere, vel naturali vi attrahē-
 dū exhibere, & muliebri semini cōmiscere,
 hanc concl. tenuere auctores postea citandi.

Axioma III. Attamen dæmones neque-
 unt vi sua & ex propria substantia, more ani-
 mantium, generare.]

Probatur, quia nec dæmones inter se vllā
 habāt indiuidui vel speciei multiplicationē
 (qui fuit error Greg. Nysseni f) nec dæmo-
 nes corpus aëreum, vel vllum habent omni-
 no (vt contra Platonicos, Francisc. quoque
 Géorg. & Caiet. tenendum est) quare nec in
 proprio suo corpore commisceri possunt (vt
 optimè docet Peter. d. lib. 8. disp. 2.) nec vllū
 semen nedum prolificum, quātumuis tenuē

g Vide Tiraque-
l. conub.
15. a. nu.
12. Na-
clantiū de
Vegetati-
ua Potē-
tia Theo-
rem. 13.
Vallesiū
de Sacri-
philos. c. 13
Spinosam
in Problē.
h Chryso-
homit. 22.
in Gene.
Cassian.
collat. 8. c.
21. Phila-
str. adu.
hæres. Pla-
to in Sym-
pos. c. 5.
forte Sca-
lig exerci-
tat. 75.
i lacquer.
l. 2. flagel-
li hæretic.
Martin.
Arles de
superstit.
nu. 7. k D. Thō. Halē Bonau. Scot. Gabr. Abul. Guilb. Scitati, nec-
o Richa. Pui. d. Vico. Med. Molin. Alf. a Castro, Silu. Spinus, ex

habent (qui fuit error Marci Ephesij, Iose-
phi, & fortassis Athenagoræ, Tertull. & ve-
tustiorum illorum Patrum.) quomodo pro-
priū semen habere possint, cū semen sit sub-
stantiæ corporeæ viuentis pars, & residuum
cibi optimè concocti, ex meliorū scriptorum
sentētia g; dæmones verò sunt substantiæ in-
corporeæ, & ideo de suo non possunt corpo-
reum semen præstare: sunt etiam expertes a-
nimæ, vegetantis autē animæ functio est na-
turali calore cibum acceptum concoquere.
Ideo certissimum est hoc axioma, q̄ auctores
præcedentis axiomatis admittunt: & hanc dū-
taxat conclusionem asserere voluerunt, non
verò præcedētem secundam negarunt, scri-
ptores quidā magni h nominis, vt D. Chry-
& alij; quorū sententiam retuli & explicui o-
lim Commēt. in Senecæ Herc. Furēt. v. 447.

Quæ aduersarij obijciunt exempla illu-
farum aliquando muliercularum, ea nos non
refellimus nec reijcimus, præsertim cōtesta-
ta illa mira apud Iaquerium i & Martinū A-
relatens. sed contendimus ineptē illos hinc
inferre; aliquādo deluduntur; nunquā ergo
id verè contingit, ex particulari affirmatiua
inferunt vniuersalem etiam affirmatiuam, in
materia non necessaria, quod ineptum est.

Dicimus ergo, Ex concubitu incubi cum
mu-

muliere aliquando, plerumque nasci posse; & tum I. C. Grill.
prolis verum patrē nō fore dæmonē, sed illū Bins. alij
hominem cuius semine dæmō abusus fuerit. itē aucto.
Negarunt hoc Plutarchus in Numa, Paracel- Mallei,
sus hæretic⁹, Vlr. Molitor de Pythonicis mu- & Nider.
lier. c. vlt. & Nicol. Remig. lib. 1. demonolat. c. 6. l Homer.
sed argumētis fulci leuiculis nō negat, dubi- Virg Cle-
dūtaxat Bened. Perer. noster lib. 8. in Gene. mens. A-
diff. 3. Sed hoc olim affirmarunt Ægyptij lex. Ar-
ste Plutarcho, & affirmāt cōmuniter Schola- nobis l. 5
stici, q̄ omnes etiā optimi philosophi fuere k. cōtra gēt.
Probat manifesta ratione ex ijs quæ dicta fu- m Vinc.
ere p̄ explicatione. 2. Axiom. Accedūt pluri- Belluac.
ma exempla ab illis & alijs narrata, quæ si ve- l. 21. spec.
ra sunt, haud dubiè iuxta has cōclusiones ex- hist. Poly-
plicāda sunt. Vetustas obtrudit suos semide- dor. Virg.
os, Hercules, Sarpedones, Æneas, Seruius & alij.
Tullos l; Anglia, Merlinū m; Pannonia, Hū- n Tornād.
nos ex Arlunis strigibus Gothicis & Faunis dereb.
natos n. Cliuentium quoque ducum stēma Goth. &
huc retulit Helinandus lib. 4. apud Bellua- Luisprād.
censens o; Xacam suum Iapones talem ef- o. d. oper. l.
se volunt: nec defunt qui Lutherum in hanc 3. c. 27.
classē retulerint p. Et ante sexennium in p Fonten.
primario Brabantiæ oppido punita fuit mu- in hist. fa-
lier, quod ex dæmone peperisset: & nostris cra de
temporibus id contigisse etiam Lud. Molina stat. relig.
ex nostræ Societatis Theologicis prodidit, & q̄ Molin.
complures alij gētium diuersarum scripto- r. p. q. 50. a.
res allatis exemplis confirmarunt q. t. auctor.
etiam Vi-
ta D. Ber-
nardi li. 1.
c. 1. Hæc.

Bret. li. 8. Videte nunc quàm leuia sint argumenta,
hist. Scot. quibus hanc alij sententiam impugnât, ma-
Fr. Picus ximè Nicol. Remigius: quorum primum ar-
ib. de gum. est. Dæmôn & homo specie differunt;
1. anotio- ergo ex hac copula sequi nequit proles.
ne. Pet. Resp. consequentiam esse nullam, tum quia
Binsf. p. 1. ex equo & asina, & alijs specie discrepanti-
de confes. bus animalibus, muli, thoes, leopardi, pan-
malefic. theræ, & aliæ hybrides gignuntur: tum quia
è concl. 5. generatio hîc non tribuitur dæmoni, sed ho-
Lau. A- mini, cuius est semen, vt rectè D. Thom.
thanas li. quodlib. 6. a. 8. ad 6. & ideò hîc ex ho-
4. de nat. mine, hoc est ex viro & fœmina nascitur ho-
daemon. mo.

2. argum. Dæmon est ex pers vitæ, & origo
 mortis; ergo nequit esse auctor & origo ac-
 tus vitalis. Resp. Vim hanc vitalem, non in-
 esse dæmoni, sed ipsi semini: sicut vis calefa-
 ciendi non inest scypho propinanti, seu tu-
 bo fundenti, sed ipsi vino. vide D. Thom. sup.
 ad 5. & Sprengerum 1. p. Mallei q. 4. ad 2.

3. argum. Semen, quod dæmon infundit, D
 sagæ fatentur esse frigidum & nullam adfer-
 re voluptatem, sed horrorem potius: quare
 nec poterit inde generatio cõsequi: argumẽ-
 tum hoc fuit Marci Ephesij, apud Psellum.
 Confirmat Remigius confessione sagarum,
 quæ falsæ sunt omnem sensum voluptatis à
 tali copula abesse, imò & summû se dolorem
 percipere. Resp. cogit argumenti inutilitas,
 quam

quam vellem me plura in re inani & spurca
 refellenda, infumere verba. Certum ergo
 videtur dæmonem, quando vult sub certi a-
 licuius viri specie deludere, & non vult sciri
 se esse dæmonem, tunc quàm potest aptissi-
 mè imitari quæcumq; in veri viri & mulieris
 copula requiruntur: quare necessariò tunc
 curat, vt si quidem vult generationem se-
 qui, (quod rarissimè accidit; nec enim ipse
 sua vnquam causa generationem intendit,
 qui sibi simile nequit gignere: sed aliquan-
 do dumtaxat, in gratiam succubæ id optan-
 tis, conatur generationem ex alieno semine)
 adhibeat necessaria ad generationem: quare
 & prolificum semen quærît, & inuêtum cõ-
 seruat, & tanta celeritate perfert, vt vitalis
 spiritus non euaporetur, & quando ac quale
 oportet infundit. Quando verò nõ intendit
 generationem; tunc infundit aliquid semi-
 nis instar, calidû tamen, ne fraus deprehen-
 datur: sicque etiam corpus assumptum tem-
 perat, ne contactu timor, horror, aut asper-
 natio adferatur. Sed quãdo cum illis rem ha-
 bet, quæ dæmoné esse nõ ignorant, vt pluri-
 mum semẽ fictitium & frigidum exhibet, ex
 quo cõcedimus prolẽ nasci nõ posse. Deinde
 cõstat, sæpè eum interrogare succubas, num
 velint imprægnari: quæ si assentiantur, assu-
 mit verû semẽ aliunde actu carnali decisum, *rp. 3. mal-*
 vt dixi & docet Sprengerus 1. Quærîtur au- *leiq. 1. c. 4.*
 tem

tem non tam quid fieri soleat, quàm quid fieri possit. Vnde ad confirmationem quoq; argumenti, patet solutio, voluptatis sensum quando abest; abesse, vel quia Deus id prohibet: prouidè, vel quia dæmon vult eum non adesse, vt sic maior sit peccati fæditas atque malitia. Adesse autem potest hic sensus; si Deus non prohibeat, & dæmon velit, eum à succuba percipi; Sanè quæ ad delectationem in hac spurcicia necessaria, hæc omnia dæmonem incubum adhibuisse non rarò, constat exemplis illis, quæ narrant plurima, Sprengerus, Binseldius, & Ananias, & pòtissimú vno Sardiensis sagæ, & Virginis Hispanæ nobilis deceptæ, quæ inuenias apud Torquemadam *Dialo. 3.* & Griland. *quest. 7. n. 8. & 9.*

Denique addunt, haud esse credendum Dominum Deum concurrere ad huiusmodi actum, aut animam tali corpori ex huiusmodi coitu nato infundere, & inchoato dæmonis operi coronidem addere. Resp. dæmonem quo ad naturæ operationem, hic dumtaxat esse instrumentum, & applicare solummodo agens principale; quod est verum semen humanum. Deum itaque còcurrere ad vltimam dispositionem organici corporis ab humano semine nati; accidentarium verò quid esse, & morale dumtaxat, peccatum sagæ atque dæmonis malitiam; iuuat Deus vt

auctor naturæ naturam, peccato verò, cuius auctor non est, non adminiculatur. Si quid huiusmodi valerent argumenta, sequeretur neque ex fornicatione, neque ex adulterio, neque ex incæstu proles gigni posse. Respondent diuersam esse rationem: quoniã in his ordo naturæ seruatur, non verò in illò dæmonis Hymenæo. Hæc responsio friuola est. Nam etiam in casu nostro naturæ ordo, quoad physica generationis præcipua principia, seruatur, natura enim duntaxat postulat, vt ex viri prolifico semine, aptè mixto semini muliebri, proles nascatur.

E Quid igitur, dicat aliquis, etiamne ex viro incubo, & dæmone succuba liberi nasci poterunt? hoc nec Ægyptij olim concedebat, nec ego crediderim fieri posse. Longè enim plura hic requiruntur, vt ad prolis generationem partumq; longè plura matres, quàm patres suppeditant; in conceptione par fortè vtriusq; conatus; post, omnia solius sunt matris. Requiritur tractus tēporis vt semē in corpus organicum commutetur, & absolutissima illa humani corporis architectura perficiatur, requiritur etiam continua vegetantis animæ operatio in fætu alendo; & alia penè innumera naturæ arcana; quæ omnia vtrum tam multa, tamdiu dæmon in assumpto corpore queat præstare; plurimum dubito, & potiùs arbitrer non posse

posse: si possit, etiã succuba poterit cõcipere. Interea dũ quis cõvincat hæc illum omnia posse; censeo, quos legimus matre succuba dæmon^o natos, vel supposititios fuisse alteri^o fœminæ verò partus, vel ab alio dæmone prolem e mentitam, vt non rarò contingit. Ad priorem suppositiui partus fraudem Iubens retulerim cum Ioanne Raynardo] *lib. de peregrinat generis humani serm. de impugnat. homin. per diabol.*] quod de Pictaunorum Comitum ex Melusina origine referunt fabulosa Francorum Historiã; item de Andegauensis familiæ stemmate Polyd. & Virgilius & alterius cuiusdam, ex Galfrido narrat Vincentius & Bell. & quod ex ore ducum Bauariæ & Saxonie acceptum narrat Sabin^o x; nec admodum dissimile quod de nobili Bauaro narrat alij, ei, cum defunctam vxorem ferret impatientius; quadam nocte fœminam rediisse, seque resuscitatam dixisse & marito conuixisse, & ex eo liberòs suscepisse; quodque futurum prædixerat, tandem conuicijs & blasphemijs non se abstinente marito, subito muliebri veste penes illum derelicta euauisse. Dæmon sic Nobili huic imposuit, & aliunde abstractos furto liberos sibi supposuit. Ad posterius genus fraudis refero paruulos, quos nõ ex incubis sed p fraudem quasi ex succubis dæmonibus natos, vulgò *Cambiones* vocant, & ferunt adeò esse

lib. 13.
hyst. Angl
hyst. lib.
3. c. 26.
Nor. in
Meta-
mor.
Quid.

esse lacte insaturabiles, vt, etiam quatuor nutricum rumis exhaustis, macilenti perseverent, pòderosissimi tamen, & tandem post aliquot annos euanescant. Itali, à continuo vagitu, *vagiones* appellant; Germani, vt indicent suppositiuos esse, nominant, *VVechselbald* y. Talem arbitror fuisse puerum, quem per Galiciam & Asturias Hispaniæ ante annos XV. Mendicus quidam summa cum defatigatione humeris baiulabat, cum ex nostris eum quidam in itinere repertum propè flumen vt transuaderet misericordia motus retrò se in iumentum sustulisset, vix valida bestia potuit eum in alteram ripam exponere. Paulo post mendicus comprehensus, fatetur eum puerum, nõ puerum sed diabolum fuisse; qui sibi promississet, omnes se ad eleemosynas ei conferendas plecteturum, quãdiu sic circũferretur habitu pueri morbofi & fascijs inuoluti.

F His consentaneum est posse da mones efficere, vt virgo mente & corpore permanens, non tamen sine virili semine, concipiat; probatur; quia potest virgini dormienti & ignara aliunde sumtum verum & fœcundum semen, sine congressu carnali, hymene alijsue claustris virginitatis incorruptis, infundere. Vt autem in partu virginitas conseruetur, hoc dæmon, nequit. Cum enim ad hoc vera corporũ penetratio requiratur, quæ virtuti

y del
VVechselbald
kind, de
his vide
Sprenger.
2. p. mal-
les 9. 2. ca.
7. Guilb.
Paris p
de de
nues fo.
cap 25.
Anania
li. 4. de
nat da-
mon Mo-
litorem
de Pytha-
nic. ma-
ber c. a. 6.

diuinæ referuatur; id sine speciali miraculo fieri non potest. Propterea cum Calvinistæ negant hoc septū virginalis in partu Christi Domini clausum mansisse; præcipuâ certè miraculi & veræ virginitatis prærogatiuam tollunt. Exemplum quoque de Bambergensi puella, quod recitat z Niderius caute legendū est, & de mentis tantū virginitate accipiendum; carnis enim integritatem amiserat per eandem copulam, qua conceperat. Nec à viro mulier cognosci potest sine virginitatis iactura, nec imprægnari nisi cognoscatur. Scio quid multi scriptores ad narrent de varijs, quæ conceperint duntaxat ex semine, quod in balneo; in quo illæ lotæ, prius fuerat effusum; sed non credo. Quia neq; virtus attractiua matricis, tam à se longè queat vim exserere; neque aqua follertiam habet quam dæmon spirituum euaporationem prohibendi, & semen illud, si fæcundum fuisset, fundum aquæ petiisset, non supernataisset. Minus incredibile est, quod scribit D. Thomas *bb*, posse fortassis mulierem absque miraculo & salua virginitate omnimoda concipere; sicut (ait) dicitur accidisse cuidam puellæ iam pubescenti, quam propter pudoris custodiam in lecto suo pater habebat; qui cum in somnio pollueretur, semen eius ad matricem filia descendit & inde puella cōcepit. Hoc sequitur, & z dæmo-

c. Formi. car. c. 10. Lj.

aa Sic Hebræi fingunt Ben. Syria ex filia Jeremia propheta matum. Sed mentitur. Jeremias enim Virgo mascul. Similiter fert Auerroes Et de alia Alb. Magnus de format. hominis c. 1. bb Tohm. quod l. c.

dæmone, idem præstari posse, contendit Abulensis comm. in c. XIX. Genes.

Vltimò quæri scio, an dæmones cum fagis nonnunquam exerceant præposteram libidinem? sciendum hoc latrunculatoribus. Quidam vt post comp. Theolog. & Antonin. *1. p. sum. tit. de luxur* Ponzinibius, de *Lamijs nu 64.* & Benedic. qui hos non citat *lib. 2. peccat. sum. c. 8.* hoc omninò negant: neque id compertum confessione Sagarum Hispania, Germania, Gallia; sed de lamijs Italia id quasi notissimum affirmat Ananias *cc*; Nimirum nihil adeò sordidum est, quod *no karougyos* iste subeat, vt hominum animas certiore exitio inuoluat: ideo offert cuique, quo illum capi posse sperat. Nec vllum scelus est, quod fex ista hominum auerfetur. Possunt itaque Iudices etiam de hoc inquirere. Nec ratio vlla est quæ contrarium conuincat. Porro sciat confessarius tunc videri esse duplex crimē mortale, vnum cōtra gen^o alterum extra vas naturalē: & ideo grauius peccatum, quàm si cum dæmone more humano ac naturali commiscerentur.

cc lib. 4. de nat. de mon. fol. 148 Et etiam ab illis affirmari fertur Pözimbr^o s.

Z 3

QVA-

QVÆSTIO XVI.

De nocturnis sagarum conuentibus, & an vera sit eorum translatio de loco ad locum?

Prima sententia est huiusmodi equitati-
onibus & conuentibus illas duntaxat cogitatione animi, & Diabolica illusione interesse: hanc sententiam cum Luthero & Melanchtone multi sectatores tenuerunt: sed & Catholici quidam ex Hispanis & Italici, vt integro libro quidam Minorita Fr. Samuel & auctor fortalitij fidei, eiusdē ordinis, Ponzinibius integro ferè libro, Bapt. à Porta lib. 2. *suae Magia naturalis*, & cuius tempore res nondum satis explorata erat Alciatus lib. 8. *Parerg. c. 22.* idem vult Vltricus Mollitor de *Pyhon. mulierib. c. 8.* & hoc se sentire subindicat Leonard. Vairus lib. 2. *de fascino c. 13.* Sed nituntur argumentis parùm vrgentibus. Quid enim solissime id asseritur à mulierculis, vt excidit Alciato? vnde igitur tot quotidie viri docti, clari, & secundum seculū prudētes idem fatētur, puniūturq? Age sint sapē, qui à dæmone illudantur, sensibus internis externisq; victis & sepultis, fantasia etiam fortè laesa, perturbataq;: age queat diabolus laevis corporeis vmbis & animi facultati-

*a Vrie-
tus Ga-
deliman.
Aerippa.*

tatibus plura homini persuadere, quàm vel vini copia oppressi, vel melancholia ægrifese videre arbitrentur, vt docet D. Augustinus *b*: sint sanè tria fantasmatum genera, quod ab eodem optime *c* notatum, quid tū postea? quid aliud ex his inferre queas, quàm posse sagas decipi: semper autem illas falli hinc non consequitur. Nec amplius probat quod ad Euodium *d* scribens, de visis prodigiosis idem prodidit: fatemur enim tunc animas non emigrare ex corporibus, & Bodinum id ausum asserere detestamur; fatemur sapē sensus corporeos planè consopiri, adeoque efficaciter has imagines obuersari, vt experrecti credant se audiuisse, & vidisse, & fecisse, quæ nunquam contigerunt. Nec ignoro exempla multa huius deceptionis; vt de reo q se in Ditis regia fuisse dicitabat de Gennadio, qui se choris beatorum interfuisse putabat *f*; de Platónico philosopho alteri in somnis apparēte, eumq; docente *g*; de patre qui clara luce filiam suam videns, leuaccam cernere putabat *h*. Nec virget quod eorum corpora inuēta sint sæpenumero eodem loco iacentia, nec inde mota fuisse, vt de varijs narratum ab Olao, Toftato, Grilladō & alijs; & huc pertinens illud in vita D. Germani, de mulierculis conuiuantibus, vt videbātur, & tamē domi repertis dormientibus, & quæ huiusmodi alia; his enim nihil

b lib. 7. de

Gene. ad

litt. ca. 11.

c epist. 72.

ad Ne-

brid.

d epist. 108.

e Alex. ab

Alex. li. 6.

Gener.

dier.

f D. Aug.

le. 1. epist.

101.

g D. Aug.

lib. 18. de

cin. Dei.

cap. 18.

h Vita S.

Macarij.

amplius probatur, quàm decipi aliquãdo hæc mulierculas. Sed semper ita fieri non probatur. Vim quidem aliquam haberet argumentatio illa Alciati quærentis; cur non potiùs in conuentu cacodæmonem loco mulieris, quàm in lecto cum marito fuisse dicamus? si sola nitereimur præsumptione: nunc non illa mouemur, sed vnanimi omnium ætatum, & nationum, & vtriusq; sexus etiam Ecclesiasticæ functionis, & ordinis nobilium, reorù confessione; cõtra quã nulla vim habet præsumptio. Michol patris satellites decepit in Dauidis locum substituta statua k: sic etiam potest & solet dæmon assumpto corpore & in lecto locato decipere maritum.

Obijciunt præterea D August. lib. de spiritu & anima c. 28. vbi eadem ferè verba habes, quæ in c. *Episcopi. 26. q. 5.* vbi q huiusmodi nãijs anicularum fidem præbent, videntur excommunicari. Hic cano Achilles est aduersariorù, hunc vrgent, hunc intorquet. *Resp.* librum illum nõ esse D. Augustini, nec etiam D. Gregorij, cui tribuit Ioannes Beetzius Carmelita, in 1. præcep. expol. 4. c. 4. sed Hugonis Victorini, vel Hugonis Eteriani: & cuiuscunque sit, non esse aliam eius sententiam, quàm prædicti Canonis. Quidam eleuant auctoritatem Canonis, quia sit concilium tãtùm Prouinciale, quod errare potuerit: sed mihi non placet eò confugere. Alij

negant esse Concilij Ancyran, eò quod in concilij huius exemplaribus Græcis aut Latinis hodie non existet: verùm neque hæc solutio mihi placet, quia Canon reperitur in quibusdam antiquis collectionibus Conciliorum, & in Damasi (si ipse auctor) Vitis Pontificum, & in Decretis, Burchardi *lib. 10. c. 1.* & Iuonis *p. 11. c. 30.* & retentus fuit in Decreto Gratiani iussu Gregorij XII. Pontif. correcto. Malo cù Turrecremata *ibi*, Victor. *num. 32.* Basino, Alfonso à Castro, & alijs respondere, quædam in illo Canone narrari, quæ per naturam rerù à dæmone perfici non possunt, vt alloqui & coram cernere Herculem & Achillem, qui sunt in inferno: item equitare super veras bestias, quæ tanta spacia tam citò & per aërem conficere nequeunt: item equitare cum Diana vel Herodiade; cùm nec vlla sit Diana Dea vel superstes numen, nec Herodias illa saltatrix vllibi in terris equitet, in inferno cruciata; quare huiusmodi asserere; reuera hæreticum esset. Alia verò in eodem Canone memorantur, quæ nec rerum naturæ repugnant, nec vires Satanæ superant, vt est hoc ipsum de quo nunc agitur; & talia non negat Canon posse contingere, sed tantùm indicare voluit nõ esse credendù semper ea *ἀντοπροσώπῳ* cõtingere, sed aliquãdo imaginationis vitio tribuenda; veritaque Canonis explicatio est; eos hære-

seos damnari, qui sagis assentibus credunt, hæc omnia posteriora cum prioribus sibi cōtingere, prout illæ narrabant. Sufficit enim ad opinionis alicuius damnationem partem eius aliquam fidei contrariam esse, quia verū est ex integra causa, falsum ex quouis defectu. Atque ita interpretor dicta Doctoris Nauarri / satis perplexa locutione non paucos decipiētis. Vnde apparet neq; canonem illum, neq; locum Hugonis repugnare communi sententiæ Theologorum, vel Quæstorum & Iudicum receptæ praxi.

Deniq; argumentatur Alciatus; Cōuentus huius personæ omnes interdū nomine IESV pronunciatō euauerunt: erant itaq; phantasticæ, & non corporatæ personæ, quia corporea res sic nequit euanescere. *Resp.* Sagas quæ conuentui interfuerant, non euanuisse; sed præstrictis cernentium oculis, à suis dæmonibus celerrimè asportatas fuisse: & sic dici euanuisse, largè & improprie sumpto vocabulo, pro desierunt videri. Neque hoc dissimulandum, videri Alciatum velle, non posse dæmonem corpora loco mouere. Idcirco enim contendit non fuisse Christum Dominum à Diabolo in pinnaculum templi, & montem excelsum sublatus; quod confirmat auctoritate Origenis *hom. 31. in Lucam* & D. Hieronymi *in Matthæ. m.*: Sed postea docebo longè plures p̄ tres contra-

rium tenuisse: imò D. Hieron. nihil habet quod pro Alciato faciat. Origines ei apertè refragatur, nam verba mutilata citat Alciatus, obiectionem ponens, responsionem Origenis omittens.

B Secunda ergò opinio est, quam verissimè iudico; Nonnunquam verè sagas transferri à dæmone de loco ad locum, hirco vel alteri animali (fantastico, vt plurimum; hoc est dæmoni assumentī & formanti corpus aëreum vel etiam hominis in forma, eas aliquando ternas quaternasue simul asportanti) vel arundini verè, scoparumue baculo etiam vero, sed actō & subleuato à dæmone, inequitantes, & corporaliter conuentui nefario interesse.]

Hæc sententia est multo cōmuniōr Theologorum, imo & Iurifconsultorum practi-
corum Italiæ, Hispaniæ, Germaniæ, inter Catholicos; tenent etiam scribentes pluri-
mi *Turrecrema supr. Grilland. lib. 2. de sortileg. g. 7. nu. 8. ubi fatetur se sententiam mutasse. Basinius de artib. magic. propof. 9. Remig. lib. 1. Dæmonolat. c. 14. 24. 29. Auctores Maliei non una loco: Penna in Director. Inquisitor. p. 2 comment. 68. & alij. Pet. Damianus epist. 4. c. 17. & recē-
tiores Theologi crebrò numero hoc asserūt, rem diligentissimè discutientes, Ioan. Dodo in Apolog. contra Fr. Samuelem, Guilh. Parisien-
ens. p. ultim. de vniver. c. 23. Siuester in verb. he-
refis,*

f. cap. 11.
Matthæ.
p. 38.

refis, nu 3. Abulens. in 4. c. Matt. q. 47. Beetz d. 4. Victor. vbi sup. Caietan. 2. 2. q. 95. a. 3. Alfon. in Castro lib. 1. de iusta heretic. punit. cap. 16. Anglez in 2. q. unica de arte Magica a. 4. diffic. 5. Pet Binsf. d. operis cocl. 11. Spinaus contra Pontinibiu, Ananias lib. 4. de Natur. demon. Grilandi verba non pigebit ascribere; Quo (nēpe homagio) facto statim vnum dæmonem constituit (ipse princeps dæmon) ad custodiam ipsius mulieris, quam nunquam relinquere debeat, sed illi inservire in omnibus, quæ ipsa cupiet, & quotiescunque contigerit ad ludos accedere, hoc ipse intimabit mulieri, & illam deferet, & instruet; qui quidem dæmon associatur ei, tanquam maritus vxori. Sæpe accedunt ad congregationes illas, vbi maxima mulierum numerositas congregatur; & non vident illa in mēte, aut intellectu, aut in apparentia; sed in vera & naturali forma accedunt ad loca prædicta, hoc modo & ordine. Videlicet, quia primū per vnum vel duos dies antequam fiat congregatio, intimatur sibi per dæmonem illum, qui est ad ipsarum custodiam constitutus, qualiter nocte tali & tali hora se præparet ad veniendum ad ludū: quæ mulier si haberet iustam causam impedimenti, deducit & auditur, dum modo sit causa vera & excusabilis, quæ legitimè excusare possit: alioquin si fingeret habere causam, quæ nulla esset, vt non accederet, nō de-

fere-

ferebatur inuita, sed remanebat in domo sua: nihilominus pro pœna sui mendacij ad eò fortiter cruciabatur à Dæmone, & in mēte & in corpore maximis & continuis doloribus, & ægritudine intrinseca vel extrinseca tam fortiter vexabatur, quod die noctuque nihil penitus quietis haberet, sed semper tribularetur, & omnia quæ ipsa ageret, euanescerent & perirent in fieri: adeo quod necesse fuit, vt tot mala cessarent, quod peccatum suum fateretur, & promitteret; etiam medio iurciurando; quod amplius non recusabit accedere. Cū vero promitteret accessuram statim, adueniente nocte & hora, euocabatur voce quadam velut humana ab ipso Dæmone, quem non vocat dæmonem, sed Magisterulum, aliæ magistrum Martinetum, siue Martinellum. Quæ sic euocata, mox sumebat pixidem vnctionis, & liniebat corpus suum in quibusdā partibus & membris, quo linito exibat ex domo & inueniebat semper magisterulū suum forma hirci illā expectatē apud ostium, super quo mulier ipsa dixit quod equitabat, & applicare solebat fortiter manus ad crines & statim hircus ille adscendebat per aërem, & breuissimo tempore deferebat ipsam vsque ad nucem Beneuentanā, & ibi suauiter deponebat, &c.] Reliqua etiam refert consentanea his quæ ab ij citati DD. scripserunt solere in conuentu con-

contingere. Nam præcitati Theologi adferunt varia exempla & confessiones reorum, quæ omnes conueniunt in corporali delatione, modo, & cerimonia conuentus & alij circumstantijs: quarum præcipuas summam hic exsequar, additis nonnullis; quas accepi à Petro Orano, V. Cl. mihi doctrinæ & integritatis nomine (vt fratre) caro, qui præfuit anno 1597 & 1598. Quæ si toris & Iudicis in Stabulensium sagarum & Lamiarum causa; solent ad conuentum delatæ, dæmonem conuentus præsidem in folio confidentem forma terrificam, vt plurimum hirci vel canis, obuerso ad illum tergo accedentes, adorare; non genu curuato, sed cruribus in altum iactis; nec capite in anteriorem partem prono sed resupinato, ad eum vt mentum cæcum respiciat; & deinde, homagij quod est iudicium, osculari eum in podice: post mensis assidere & conuiuari de cibis quos dæmō suppeditat, vel ijs quos singuli attulere: Interdum tripudiant, ante conuiuium; interdum post illud. Solent diuersæ mensæ esse, tres vel quatuor cibis interdum delicatissimis, interdum valde inspidis & insulsis onustæ quibus pro dignitate aut opibus singuli locantur; aliquando suus cuique dæmon adfidet, aliquando malefici vna ex parte, & suus cuique dæmon ex aduerso. Nec mensæ suæ deest benedictio cætu hoc digna, verbis

con-

ostans planè blasphemis, quibus ipsum Beelzebub & creatorem, & datorem & conseruatore omnium profitentur: eadem sententia est Actionis Gratiarum, quam subdum mensis sublatis. Legi formulas, manu famosissimi cuiusdā malefici notatas. Conuiuium intersunt facie interdum aperta, interdum velata larua, linteo, vel alio velamine aut persona. Sic etiam personati frequentius, post conuiuium, quisque dæmon suam quæ custodit discipulā manuprehendit, & vt omnia fiat quàm possunt ritu absurdissimo, dorsis inuicem obuersis, & in orbem iunctis manibus, iactantes capita more fanaticorum, choreas ducere; nonnunquam candelas accensas manu tenentes, quibus cum ante dæmonem osculantes adorant; & cantare fescenninos in honorem dæmonis obscenissimos, vel ad tympanum fistulamue sedentis alicuius in bifida arbore saltare, omniaq; ridiculè & contra cæterorum morem peragere: tum suis amalijs dæmonibus fæditissimè commisceri. Quando sacrificia fiunt, fieri solent statim in initio peracta adoratione, sacrificia tamen etiam extra conuentum sæpè faciunt. Denique addunt quemque narrare sua ab ultimo conuentu facinora; quæ quò grauiora & magis execranda fuerint, eò collaudari uerius: si nulla sint, vel nō satis atrociam, uerberari segnes atrocissimè, vel à dæmone, vel à male-

licis

Iescio quopiam seniore: vltimò pulueribus (quos aliqui scribunt esse cineres hirci illius quem dæmon assumerat, & quem adorant, subitò coram illis flamma absumpti) vel venenis alijs acceptis, sæpè etiam indictò cuiq; nocendi penso, & pronunciatò Pseudothci dæmonis decreto; **VLCIS CIMINI VOS ALIOQVI MORIEMINI;** vt agnoscas legem Charitatis legi contrariam; suas quemq; domos, si propè sint pedibus, sin distantes, vt aduecti, repetunt. Conuentus vt plurimum ineuntur vel noctis mediæ silentio, quando viget potestas tenebrarum; vel interdiu meridie, quo sunt qui referant illud Psalmistę notum de dæmonio meridiano. Noctes frequentiores, quæ feriam tertiã & sextam præcedunt.

Possent dæmon eas transferre sine vnguenti vsu; & facit aliquando: sed vnguento ma-
 tuult vti varijs de causis. Aliquãdo quia timidi-
 ores sunt sagi, vt audeant; vel quia teneri-
 dres sunt ad horribilem illum Satanæ conta-
 ctum in corpore assumpto ferendum; horum
 enim vnctione sensum obtupescit, & mi-
 seris persuadet vim vnguento inesse maxi-
 mam. Alias autem id facit, vt sacrosancta à
 Deo instituta Sacramenta mimicè adumbret,
 & per has quasi cerimonias suis orgijs reue-
 rentiæ & venerationis aliquid conciliet. Ni-
 hil verò ad translationē cōferre vim vngue-
 ti,

ti, vel inde patet; quod etiam si qui statuto
 conuentus tempore ex curiositate quadam
 cupientes conuentui interesse se vnguento
 illinant, & revera per aërem eò deuehantur;
 (Deo id vt multoties probatum, ad puniē-
 dam incredulam curiositatem tam temera-
 riæ audaciæ permittente) tamen si quis fide
 firmus, caritate armatus, ad fraudes dæmo-
 nis reuincendas dissipandasque, ad fidei ve-
 ræ confirmationem eo se vnguento inun-
 geret, pcul dubio (vt rectè Binsfeldi) nulla
 sequeretur translatio, quia hic omne pactū
 cum dæmone cessat, neque id Deus esset p-
 missurus. Et propterea, quando extra con-
 uentui destinata tēpora sese inungerent sa-
 gæ, non auolarent, nec auferrentur, eò quod
 id pactæ non fuerunt. Sciunt hoc, & ideo nō
 vnguntur, nisi audito conuentus signo; ali-
 quando monentur à suo Martinello, ali-
 quando à vocibus præteruolantis comita-
 tus Sagarum Regine, aliquando aliter. Sunt
 tamen quidam malefici, qui ex peculiari pa-
 cto, ad certum quoddam signum, siue vncti-
 onem, siue pilei aut pallij posituram, siue
 quid aliud quando volunt aliò deferuntur:
 sed quod dixi frequentius est. His positis,

Probatur hæc translatio corporea, primò
 quia non potest dari quidquam quod cam
 reddat non possibilem; quid desit? non de-
 est corpus mouens, nam diabolus corpus

assumit, nec adest vel obstat corporis moti
resistentia vel grauitas; quia longè maior est
vis dæmonis mouentis, qui mōtes loco mo-
uere posset, nec obstat celeritas motus ad lo-
cum remotum spacio temporis breuis: hoc

m Aug.
lib. de di-
uinat.
m. nec Deus id non permittit, extant enim
permissionis innumera ferè exempla. Quæ-
dam etiã S.S. clarissima, citat nonnulli primo
loco, Christum Dominum bis se passum fu-
isse à dæmone transportari *n*, quod de malo
spiritu accipiunt Orige. Ambros. Chrysof.

n Matth.
4. 8. 8. &
Lu 4. 8. 9.

o Matth. 1
9. 20. &
24. 8. c. 2
9. 14. &
20.

p Hesselp
o Mal-
doma.

q Marc. 5
9. 13.

Matth. 8.
9. 32.

r Act. 8. 9.
26. 8. 40.

s Daniel.
14. 8. 35.

m. nec Deus id non permittit, extant enim
permissionis innumera ferè exempla. Quæ-
dam etiã S.S. clarissima, citat nonnulli primo
loco, Christum Dominum bis se passum fu-
isse à dæmone transportari *n*, quod de malo
spiritu accipiunt Orige. Ambros. Chrysof.
Augustin. Gregor. Strab. & alij: hoc exēplo
non vtor, quia licet multi patres indigent p
aërem Christū à dæmone volentem raptū
deportatumq; fuisse; magis tamen placet, cū
Origine & Euthimio, ductum diu taxat, &
p̄eunte diabolo secutum Christum fuisse, &
sic in pinnaculum, & in montem ascendisse;
quod apertè D. Lucas insinuauit: nec obstat
D. Matthæus, nam παραλαμβάνειν nou ra-
rò significat assumere ducendo tantum
o: & sic hoc loco quoque interpretan-
tur homines eruditi p. ideo istud exemplum
non multum vrget. 2. loco adduci solet, dæ-
mones ingressos porcorum gregem eos in
mare præcipites egisse q. firmior adhuc lo-
cus est què 3. adferunt, nepe Philippū Diaconum
à spiritu ex deserto in Azotum delatū.

& Ha-

& Habacucum capillo in Babilonem trāsfla-
tum ad Daniele m. Ad hæc loca respondet
Vlric Molitor malè nos ab Angelis bonis ad
Dæmones argumentari, eò quod Angelorū
hac in re lōgè maior sit vis ac robur, quā dæ-
monum. Solutio ista mendosa est, quia motū
locali nō est cur dicam⁹ naturaliter plus bonum
Angelum, quā malū possit: & Theo-
logorum communis schola concedit diabo-
los retinuisse quæ naturæ dōtes erant, ami-
sisse quæ gratiæ erant i. Cū ergo bonus
Angelus Abacucum tulerit, permittente
Deo, poterit & Diabolus hominem trans-
ferre. Quid mirum hanc dæmones à Deo in
humana corpora potestatem recipere, qui
longè maiorem in animæ deceptionem ac-
ceperunt?

Probatum etiam id experientia tot exem-
plorum, vt sine proteruita quis dissentire ne-
queat. Grauiissimi sanctissimiq; patres referunt
n, Simonem Magum coram Petro a-
larum dæmoniacarum remigio in aëre sub-
latum volitare visum. Similia de Abari Scy-
tha leguntur x Badudum Britannia regem
hac arte volandi, sed & infelici exitu parè
nobis proponit Anglorum historia y. De E-
rico Suecorum Rege, quod in quam partem
pileū verteret, in eam subitò absportaretur
regionem, auctor est Ioan. Magnus Got-
thorum Sueconumq; historiograph⁹ lib. 17.

Berengarium hereticum & Magum eadem nocte Romę fuisse, & in Turonensi Ecclesia lectionem decantasse, tradidit in Chronico Nangiaco. Anno 1045 refert *N. de prodigiis*, in Anglia quendam veneficam à dæmone palam equo nigro impositam & per aërem abuectam. Cui simile exemplum de Matifconensi Comite, & venerabili Petro Abbate Cluniacensi, *lib. seq. referetur*. Vincentius ex Petr. Damiano refert de quinquenni puero nobilissimi cuiusdam viri; qui puer, monachus factus, quadam nocte absportatus, manè repertus fuit in pistrino clauso, & interrogatus, dixit se per quosdam ad magnum conuiuium delatum, & comedere iussum, & postea per superiora pistrino immissum *y Paul. Grill. lib. 2. de Sortileg. q. 7.* narrat anno 1524. sibi vt inquisitori oblatam quendam Lucretiam, quæ dum ex congregatione ludorum deportaretur domum, & sub Auroram matutinus campanæ pulsus, quo ad orandum populus vocatur, fuisset auditus; subito illā à dæmone vectore prope fluuium in agro spinis obsito derelictam. Fortè iuuenis ei benè notus illac transibat: eum ergo misera nomine proprio aduocat; iuuenis, videns totā nudam præter verenda femoralibus contacta, & passis crinibus, accedere formidabat. Persistit illa blanditijs allicere, tandè appropinquauit, & quæsiuit

habi-

habitus & moræ eo loci causam: illa primū alia omnia prætere, & multa mentiri, donec iuuenis incredul⁹ negauit se illi opē laturū, nisi vera fateretur. Illa fidē secreti stipulata, cōfitetur quod sibi accidisset, & qua ex causa. Iuuenis eā secretò domū suā perduxit, & multis ab ea munerib⁹ donatus fuit. Sed tandem datæ fidei inmemor rem vni atq; alteri narrauit. Sic paulatim sparsorū rumore, & mulier capta, & iuuenis testimoniū veritati prohibere coact⁹, hæc omnia Grillado narrauit. Subdit & aliud his verbis; Mulier quædā Sabinenſis diœcesis hanc præstebatur diabolicā artē, de qua cum marit⁹ suspicionē haberet interrogauit eam pluries, quæ semp negauit. Maritus verò in suspicionē sua persistēs anxie veritatē pquirebat: q̄ ad eò astutē se gessit, quod vidit illam quadā nocte se vngueto quodam vngentē; qua vnctione pacta vidit illam celerrimē quasi auem recedentē, & ex superiore domus solario ad inferiora descendentem; illā maritus sequens, vt videret quō tenderet, amplius eam nō vidit, & accedens ad portā domus inuenit eam clausam. Quæ res magnam illi præbuit admirationem. Die verò sequenti iterū maritus vxorem interrogat, quod anxie scire cupiebat, & illa constanter (vt ante) se nescire dixit. Maritus verò vt amplius negare mulier nō posset, aperte ei dicit omnia, quæ nocte præterita illam fe-

*y Side
Malleum
malef.
p. 2. c. 3.*

cisse viderat : deinde fustibus illam percutit grauiter, & duriora minatur verbera nisi veritatē dixerit; quam si apertē exposuerit, veniam se illi daturū promisit. Mulier igitur se iam celare nō posse intelligens, veritatem aperuit, & veniam à marito petijt, quam illi maritus hac conditione indulfit, vt illum ad tales cōgregationes adduceret. illa verò vt veniā impetraret, facillē petita promisit, & promissum ex licentia Sathanæ impleuit. Adductus igitur ille ad locum vbi ludii fiebant, ludū, & choreas, & cætera omnia contemplatus est, & tandem ad mensam cū reliquis vt vesceretur sedēs, cum cibos insipidos iudicaret, petijt sibi dari sal, quod in mensa deerat, & quamuis iterum atq; iterū petijisset, nunquam illi dabatur. Tādē cum post importunam petitionem, prolixamque expectationem sal illi daretur, dixit; nunc laudetur Deus quoniam iam venit sal. Quibus verbis prolatis Dæmones, quia laudes Dei audire refugiunt, statim recesserunt, & reliqui omnes disparuerūt, luminaribusque extinctis, mansit ille solus nudus, quousque manē factō vidit quosdā pastores, quos interrogauit quā nā esset illa patria in qua erat, illi verò responderunt esse agrum Beneuentanum in regno Neapolitano. Qui locus distabat à patria viri per centū milliaria, ob quā causam licet diues esset, coactus fuit per

viam

viam mendicare; vt ad domum suam redire posset. Ad quam postquam peruenit, statim uxorem suam ob lamix crimen accusauit, & totam rem gestam, vt narrata est, coram iudicibus exposuit. Qui rem totam plenē vt oportebat examinantes, vera esse omnia quæ diximus inuenerunt, quæ etiā eiusdē mulieris cōfessione confirmata sunt. Hæc ex Grilando, Fr. Alphonfus à Castro *d. cap. 16. addēs* se multa posse alia referre testimonia, quæ p̄ fidelissimos testes in Hispania contigisse cognouerat. Bartolomæus verò Spineus Sacri Palatii Apostolici Magister *q. de strigibus cap. 17. & sequ.* non minis certa protulit, ex quibus vnum adscribam; quandam (ait) puellā, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo sui affinis. Quam manē repertam nudam recognitamque, quia consobrina erat, cum interrogasset quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare? plorans illa, postquam vestita ab eis fuit, hæc quæ subdo, enarrauit, dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, furentē de lecto, & exutam camisia se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit de sublateribus extracto, perungentem corpus, & statim in assumpto baculo quodam ibi præparato, in modum equitantis ascendens, extra fenestram deportata est, & à me nequa-

Aa 4 quam

quam ex tunc ibi visa. Cumque ipsa quoque de lecto surgens, meum, vt mater fecerat, perunxisset corpus, extra fenestram educta statim in hunc locū deportata sum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti insidiantē vidi. Ex quo ego territa, cum matrē quoque ob meum aduentum conturbatam vidissem & comminantem, nomen Domini I E S V & Beatæ Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaque remansi. His auditis à puella, scripsit omnia hæc affinis ille narrantis, Patri inquisitori Bergomensi; à quo capta mulier & tormentis exposita, cuncta confessa est, & addit, se à dæmone plusquam quinquagies deportatam, vt puerum illum prædicti affinis occideret: sed tamen præualuisse nunquam, eò quod semper illum inuenerit signo crucis, & in cæcis orationibus à parentibus benè munitū. Subdit & aliud, quod etiam adscribam; Quidam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator, de valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, se in patria sua ab eo cui infra scripta contigerunt cognouisse. Quod cum suspectam haberet ille vxorem suam ex relatione multorum, quod iret ad cursum (*h. conuentū Sagarum*) quando ipse nocte dormiret, finxit se quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, surgens de lecto inunxit se vnguento ex vasculo prius absco-

di-

dito, & statim nusquam comparuit; stupens autem vir suus, & quadam curiositate ductus, de lecto surgens idem fecit quod vxor, & statim per caminum (vt sibi videbatur) quem etiā sibi visum fuerat ascendisse vxorem delatus, in quandam cuiusdam nobilis Comitis cellā vinariam deportatus est: quo loci etiam vxorem suā cum alijs pluribus reperit. Eo autem viso, vxor eius statim cum alijs quodam signo facto discessit, eodem viro suo in illo loco relicto. Qui manē à famulis domus inuentus, & cum clamoribus quasi latro captus, & ante Comitem cōstitutus, accepto loquendi spacio, cum robore factum narrauit. Et ex hoc accusata vxor illius apud Inquisitorem, & tandem confessa, pœnam dedit suis dignam sceleribus.] Hactenus Bart. de Spina, Balduin. Ronseus *epist. Medic. 50. q.* suis temporibus in Hollandia acciderat, ita narrat. Erat in pago Oostbrouck non pculā Traiecto mulier vidua; cui seruus conuixerat, ad obeunda, vt res postulabat munia domestica: Is cum iam sapius, vt solent esse curiosuli serui, per transeannam animaduertisset, heram nocte intempesta itatim ac quieti se tradidissent domestici, quotidie in stabulum, ad certum prefixumque locum venire, atque exporrectis manibus præsepi contingnum scætile apprehendere, admiratus tandem ille quidnam hoc negotij esset, sta-

Aa 5

tntit

tuit & ipse in scia hera idem semel experiri, atque eandem pertentare aleam. Igitur hera ex consuetudine ad solita veniente, atque sicuti videbatur digressa, subsequitur & ipse, locum contemplatur, atque exemplo heræ scenile complectitur: Ibi ille ex tempore in aëra raptus deferitur in oppidum VVyck, in abditum & subterraneum specum, ubi cœtum maleficarum de maleficijs conferentem inter sese, reperit. Hera cum suis inopinam famuli sui præsentiam admirata, rogat, quomodo aut qua tandem ratione momento temporis illuc appulisset. Respondit ille ordine ut res transacta esset: Tum illa indignari primum atque excandescere cœpit, verita nocturni, atque clandestini isti conuentus hac ratione tandem eliminarentur: cum confortibus igitur deliberandum censuit, quid in ambiguo hoc negotio faciendum suaderent; conuenit tandem inter eas, ut amicè exciperetur, silentium stipularentur, atque arcana hæc, quæ illi, præter meritum atque opinionem, videre contigisset, nulli communicaturum se aut reuelaturum sanctè deiraret. Ille interim quiduis non pollicetur, ab blanditur, & ut mitius agant, simulat se omnibus votis hoc vnum expetere, ut cum illarum gratia liceat posthac sortilegarum interesse collegio. Interim dum consultatur, labitur hora, & iam abeundi tempus instat.

In

In dubium iterum instigante hera, iam vertitur, remittendûsne domum sit totius cœtus periculo, an bono publico enecandus. Communi tandem omnium consensu mitior placuit sententia, quæ iuramento additum domum deferendum decerneret. Suscipit eam prouinciæ hera, atque fide datâ in humeros receptum domum delaturam pollicetur. Accinguntur operi, atque eurocyus per aëra feruntur. Sed ecce mensis iam bonam partem itineris, conspicuum sese delit lacus arundineti obsitus. Ibi malefica illa anus occasionem nacta, verita, ne iuuenis penitentiam ductus, quod furialibus illis ferijs (quemadmodum simulabat) initiatus esset, visa tandem eliminaret, prouolans à se disiecit adolescentem sperans, ut suspicio est, eundem partim casus violentiam cunctum, partim lacus ipsius altitudine absorptum iri. Verum ut est Deus misericors prorsus non volens mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat; reserua illius menti metas constituit, neque passus est iuuenem in fontem submergi, sed aliquando æquiore conditione permittit, ut in hunc vsq; diem vita protraheretur, tum forte fortuna in arundinetum decidens, lethalem plagam ex casu non accepit, violentiam impetuique casus per arundinetum quodammodo refractis. Interim miserille, qui solius linguæ ministerio iam utebatur, dum

dum illucesceret, mille distorquebatur cruciatibus ac suspiria trahens, tantisper inmiscibat dum prætereuntes insolita lamentatione attoniti, facta indagine, compere-runt hominem prorsus elumbem, & cui vtraque excidisset coxa. Rogant vnde sit, quomodo eò calamitatis deuenit? narrat ille ordine singula, defertur tandem curru Ultraiectum. Ibi nob. vir Ioan. Culemburg. Urb. Præt. rei nouitate quodammodo percussus, admirabundus singula perquirat, atque indagine facta fascinatricem heram comprehendit iubet, vinculisque constringi. Illa simul ac in manus præfecti venisset, nihil negare, singula fateri, &c.] Hætenus ille, quid ad hæc queat impudens os vel VVieri, vel Godelmanni; cū suis oraculis Luthero & Melchitone? dicentne atrabiliariam mulierculam hoc credidisse, & deceptam fuisse? quid? ipse iuuenis, quomodo sic lacer & elumbis? delumbaratne illū subitò bilis atra? finxit fortassis. Vnde igitur, & quomodo in arundine tum delatus, si non ex illo specu; & vnde in specum, si non ex domo? si loco non motus, quomodo perductus ex Oostbrouck in illud arundinetum? si sponte iuit, vnde tam grauis & perpetua membrorum luxatio? atrabiliarij etiam qui illic iuuenem inuenere, qui Ultraiectum ad Prætorem detulere? ô impudentem! errinaciam! Considera potius le-

lector in hac narratione, primò nouum modum siue signum, scenilis comprehensionem, absque vlla inunctione. Secundò solere dæmones certa sibi loca deligere, ad cœtus suos & conuenticula malefica. Nam anno quoque superiore, Ioannes ille du Vault Stabuleti exultus, fatebatur, ex præcipuis locis Generalium congregationum esse vnum in ditione Ultraiectina, & eo se non semel Stabuleto delatum. Tertiò nota, non ipsas modo maleficas ferri per aëra, sed & auxilio dæmonis alios humeris eo deferre posse. Denique stultissimum esse misericordiae crudelissimarum excetrarum se committere. Quanto tutius fuisset huic iuueni, Nominè Saluifico I E S V, vel Crucis signaculo se munire & totum illum cœtum, venti instar dissoluere ac diffugare? Mansisset esto solus in specu; labor dumtaxat itineris longioris pedibus exantlandus fuisset. Verùm possem multa huiusmodi adijcere, nam similia narrant multa exempla *Anan. d. lib. 9. Auctor Demonoman. l. 2. c. 4. Remigius ubi sup. Torquemada Dialo. 3. Binsfeldius d. operis mēb. 1. cond. XII.*

Ex his exēplis desumitur fortissima probatio, cū isti ex mera curiositate inuncti, de loco in locum tam remotum re ipsa delati fuerint, manifestum sit hæc non contingere nuda dumtaxat imaginatōne & delirio mulier-

licularū: imo nonnunquam conuentu subitò dissoluto reperta mēsa & suppellex argentea, & postea à dominis agnita, & confessa vxores se illa secū ad conuentū detulisse. Deinde Sortiarij locos omnes, & cibos, & vicina omnia diligenter notant; arbores, sepēs flumina, agros, domos discernunt; si laruati non sint, conuiuas agnoscunt; obuios quoque, quos in via habuerint, saepe salutant & alloquuntur; cernuntur non rarò ab alijs, euntes, redeuntesque, confitentur omnes vanimimenter eadē, nec in circumstantijs minutissimis discrepant, idem confirmant alij immunes ab eorum crimine & errore. Fatentur rei in ipso rogo, vbi nihil fidesio profutura, & exhausta iam sunt tormenta. De vanis autem & delusorijis tam perpetim nequit vna & consentiens orationem esse contestatio; tantaque, inter locis & temporibus, & aetate, ac studijs disiunctissimos, adeoque multos, consensus. Peculiaris enim cuique est animi actio, & alius ab alio diuersum quid imaginatur, nec cerebri aut phantasia omnium eadem dispositio, quae dæmoni ad huiusmodi imagines necessaria foret; nec etiam mendacij tanta posset esse conformitas. Hoc argumentum; meo iudicio, hominem non peritiam idoneum est conuincere.

Breuitè ergo concludo has translationes, de quibus quaritur posse modis quatuor con-

tingere: primò sola cogitatione, quod S. S. vocat transferri in spiritu, & talis illa visio Ezechielis 2; *Et emissã similitudo manus apprehendit me in circinno capitis mei; & eleuauit me spiritus, in terram & cælum; & adduxit me in Ierusalem in visione Dei, &c.* Vltimum enim verbum, modum præcedentibus ponit verbis, ne putemus hanc similem translationem illi Habacuc, de qua Daniel *aa.* Aliquando suis pedibus comitant ad conuentus, vt narrant Bemigius & Binsfeldius. 3. à Dæmone reuerà secundum corpus, & motū localem transferuntur, vt docui. 4. aliquādo potest contingere, vt ipsi ignorent corporaliter, an opinione dumtaxat translati fuerint; quod in diuino illo raptu accidit B. Paulo. Traditum inuenio, in quibusdā P. Ioan. Maldonati dictatis, *de Dæmonibus*; quòd quando volunt corporaliter transferri, tum se inungunt unguento ex infantilis corpusculi adipe; quando conuentibus per insomnium dumtaxat interesse volunt, tum in sinistram cubare latus; quando verò malunt vigilantes, quæcumque in conuentu sunt cernere, vt coram se geri, tum opera dæmonis ex ore vaporem quendam crassum euomere, in quo gestorum imagines vt in speculo intueantur. Et fortassis hoc Quæsitorebus insinuare volebat famosus ille Ioan. de Vaulx Stapulensis, cū diceret; scire se discernere;

nere; num corporaliter, num verò per imaginationem conuentui interesset.

Vnum restat solvendum, quod quosdam Gficio torsisse aliquando. Etenim doctior philosophus atque Theologus querat, qui fieri queat; vt, cum angelus sit incorporeus, queat rem corpoream loco mouere? Respondeo, nec opus esse ad hoc noua à Deo virtute attributa, (vt censuit Guilh. Paris. nec etiam distincta virtute seu potentia motiua (vt putauit Aureolus:) nec etiam posse Angelum sola voluntate & intellectu illimitatè & infinitè, quodcumque volet corpus, & quando velit, & quo velit, & quanta velit celeritate loco mouere (hoc enim damnassee intelligendus est articulus Parisiensis, & meritò quia hoc est virtutis infinita:) Sed respondeo Angelum determinatam sibi que notam, suis viribus non maiorem molem, ea celeritate vel tractu, quem & agilitas Angeli & rei motæ natura permittit, eo solo mouere & transferre posse; quod in assumpto corpore secundum substantiam (malo enim hoc tenentes sequi) sit præsens, sicque præsens, sola voluntate corpus illud impellat, & eadem voluntate, mediante illo corpore, aliud corpus contiguum moueat, vel deuehat *bb*, ad eum ferre modum quo ventus fortis plumam agit per aërem & certo tandem loco illam delituit, & destituendo sistit. Et sic Angelus deferens

*bb vide
Isophum
Ang in 2.
d. 8 q 3.*

pro-

prophetam Habacuc, duntaxat tangebatur capillos eius; neque tum capilli corpus sustentabant, sed virtus Angeli ipsius per voluntatis imperium toti corpori impensa. Vnde si velit Angelus sic moderari actiuitatè, vt celeritas defectionis non superet robur delati; fiet, vt sit sine defatigatione hominis ista trāsuectio: si hoc nolit, haud dubiè mirè defatigetur homo necesse est, celeri illà per delatione. Hinc intelligimus non esse certam differentiam illam Remigij *cc*, quod Angelorum bonorum transuectiones quietæ & laboris expertes sint hominibus; malorum verò plenæ lassitudinis, formidinis, & molestiarum. Et si enim vt plurimum credam hoc verè contingere: fieri tamen potest, vt si daemon velit etiam citra lassitudinem & molestiam deferat, vt patet exemplis, quæ narrat Torquemada Dialogo 3. & ille Ioannes de Vault Stabulensis hoc de suis transuectionibus testabatur. II.

*cc lib. da-
m. volat.
c. 27.*

lud certius, has daemonum subuectiones semp periculi plenas & formidabiles esse.

Bb

QVA

QVÆSTIO XVII.

An possit dæmon quantitatem corporum sic mutare, ut penetratio partium sequatur; siue vnum corpus in duobus locis disiunctis, vel duo corpora in vno & eodem loco penetratiuè collocare?

Breuiter censeo ad hæc omnia negatiuè **A**respondendum, quia hæc omnia repugnant principijs physicis & ordini naturæ. Nā vt de posteriore prius agamus, nec ipsemet dæmon potest loca distantia ab inuicè, non occupato medio, simul implere, ex veriore sententia & communiore: minus ergo poterit ibi corpus vnum statuere: sed soli hoc Deo reseruat. Nec obstant exempla quib⁹ docetur multos alio loco *ἀποφροσώπων* alijs apparuisse, quàm vbi reuera tunc erant, non dormientibus modò sed & vigilantibus

vide Petr. Tyraum lib. 3. de spir. rit. appar. 6.6. & 7. Nam si à Sanctis hominibus & miraculose apparitiones factæ, vt de Sancto Nicolao, D. Agatho, & D. Benedicto legimus; tum illæ ab infinita Dei virtute profectæ sunt: sin

7. autem ab angelis malis procuratæ, ad speciem tantum visæ & præstigiosæ censendæ. Huc refero illud de mulierculis commessatricib⁹ in vita D. Germani; & de Imperatoris filio per Theodorum Monachum patri

exhi-

exhibito apud Zonarâ *Vide Pet. Tyraen d. li. 2 c. 8. cū seqq.* Quod verò ex alijs refert Ananias lib. 4. de Natura Dæmon. non posse dæmonè duorum hominum simul occupare corpora; sed posse tamen cum in vnius corpore sit per substantiâ suam, vi sua aliùm vel magno distantem interuallo de crimine aliquo tentare: hoc fatcor me non intelligere. Nam nihil prohibet duos sibi adedò propinquos, vt simul sint quasi vnus adæquatus dæmonis locus quem substantia sua occupet; nihil inquam prohibet hos simul à dæmone possideri. Si verò alter tam longè distet à possessore, vt spatium illud excedat spheram actiuitatis dæmonis; non credo posse dæmonem illum possidentem, huic alteri quidquâ suggerere tentationis. Vt enim nec quoduis corpus quantumuis distans loco mouere, sic nec quorumuis animos à quorum corporibus absit longissimè potest Diabolus tentare; sed eos tantum, qui sint adedò propinqui, vt in vno quasi adæquato loco dæmonis censeantur. *Nonnulla huc pertinètia petite à Guilh. Parisensi. p. ult. de vniuerso cap. 13.*

B Prior Conclus. pars de mutatione quantitatis, probatur: quia sanior philosophorum pars, cum Aristotele & D. Thoma partium corporaliumque dimensionum penetratiuè naturæ nõ permittit. Ideo nequit dæmò

Bb 2

sic

b tom. 9.
in situ
Basiliij
Macedo-
nis.

fic mutare corporis quantitatem, vt homo
 instar catti, vel mustelæ per tenuem rimam
 in cubiculū irreat, multò minùs vt per ia-
 nuas clausas ingrediatur docuit hoc benè Io-
 an. Beets Carmelita in 1. præcepti expof. vl. c.
 4. Quare quod de lamiâ in mustelam cōuer-
 sâ narrat in *Mileſa* nugator Madaurenſis, fi-
 ctitium cenſendum. Mentitæ quoque fue-
 runt illæ Striges Lotharingicæ, qua Nicolao
 c Remigio perſuaferunt, ſolere dæmonem
 veteranis Lamij potestatem re ipſâ dare, vt
 queant ædes penetrare, & per quaſuis angu-
 stias nullo negotio viam ſibi faciant, in mu-
 res, ſeles, locuſtas atq; alia huiuscemodi pu-
 filla animantia contractæ & deminutæ: in-
 tromiſſasque denuo priori formæ reſtitui ſi
 velint. Mentitus etiam ſimilia iactans Scaſi-
 us apud Niderium in lib. 5. Formicarij: hæc
 enim deliria ſunt omnia & illuſoria. Sed ſo-
 lummodò dæmon præcedens latenter ape-
 rit & claudit ianuas vel fenestras, corporis
 earum capaces, per quas eas intromittit, que
 ſe putant formam huiusmodi animantium
 induiſſe: quod prudentiores Italicæ ſagæ
 Grillando d fuerunt confeſſæ. Hanc autem
 oſtiorum apertionem & clauſuram adeò
 ſubtiliter dæmonem facere poſſe, vt dormi-
 entes in cubiculo non euigilent; non dubi-
 tabit, quiſquis meminerit ab Angelo factum
 e, cum B. Petrum de carcere eduxit; vbi nihil

c. lib. 2.
Damo-
molat c. 4.

d lib. 2.
de ſorti-
leg. 7. 8.

c. 48. 12.

neceſſe

neceſſe eſt dicere hanc ianuaram apertionē,
 vel cuiusmodi ſomnum, miraculoſa fuiſſe. Si
 quis obijciat D. Chryſoſt. hanc vim Angelis
 tribuere cū ſcribit Habacuc ab Angelo
 demiſſum & reductum ex lacu clauſo & ſi-
 gillis integris permanentibus. Hoc enim ait
 orat. *qua eſt de incredulitate D. Thoma*, inter
 orationes Patrum ſeorſim Romæ editas;
 πᾶς ἡλιυῆθι καταγαγῆν ὁ ἀγγελοῦ τὸν ἀμβρακοῦμα
 εἰς τὸν λάκκον τῶν λέοντων καὶ πάλιν ἀναγαγῆν καὶ τὰ
 ἱπικαμένας ſφραγιſτας ἱπικαμένας καταλιπῆν *Reſpō-
 deo* id factum, non Angeli, ſed diuina virtute.
 Præterea videtur D. Chryſoſt. priorē Dani-
 elis captiuitatem de qua ca. 5. cum poſte-
 riore confundere, de qua agitur Dan. c. 14.
 Modus verò quem ſtriges aliquādo memo-
 rant, nempe Diabolam ipſos parietes aperi-
 re, & per quandam quaſi fiſſionē & diſrupti-
 onem ingreſſum illis præbere & egreſſum,
 poſt iterum partes coniunctas facere coale-
 ſcere; ſcio ijs qui penetrationē partium ad-
 mittunt viſum iri probabilem: & hæc refer-
 ri queat quod Cordubæ famoſa illi Magdal.
 Crucis acciderat, vt hiâte ſubitò pariete à
 tranſeūtibus orās puellula cōſpiceretur. Sed
 ego totū hoc vel præſtigioſum puto, vel dū-
 taxat dæmonē maxima celeritate quot ſuffi-
 ciunt lapides eximere, & ſuſtinere alios ne
 ruant, & poſtea eadē celeritate atque dex-
 teritate, iterum eos in ſuum locum repo-
 nere

Bb 3

nere existimo : cumque hominum aspectus hanc celeritatem tartarei latomi nequeat deprehendere, fieri, vt falsum formet iudiciū de aperto per partium compressionem pariete. Prorsus verò cum magistro suo Caluino impius est VVierus, cū nugatur ita Christum Dominum post resurrectionē clausis ianuis ingressum ad discipulos : vbi meritò, cum grauissimis & sanctissimis Patribus scilicet, Catholici scriptores, in hac corporis solidi penetratione patētis miraculi rationem agnoscūt. Pari modo Beza & similes blasphemant de Christi Domini Natiuitate in cœlo claustrum virginali & resurrectione clauso manente sepulcro. Cōtendunt homines isti animales, hæc aperta fuisse dum penetraret, & postmodum iterum clausa, quasi non potuerit creatura suo creatori vt cæteris in rebus in hac quoque obtemperare. Sed nimirum isti cuncta conantur Christi Domini Diuinitati & omnipotentia detrahere, vt ad Turcismum Paganismumque viam struant.

Cum ergo quantitatem sic mutare non possit dæmon, adeoque illam comprimere vt partes se penetrent; nequit enim efficere, vt corpus quantum & coloratum verè reddatur inuisibile illis coram quibus existit, oculis eorum sanis & non præstigiatis;

quam

quamvis fieri queat vt per accidens aliud illud non videant. Nam si corpus illud celeriter aliò transfert, iā præfens illis non est hoc corpus. Si verò species visivas, ne in oculos adstantium commeent, per corporis alicuius interpositionem, vel per nimiam aëris agitationem impediatur; vel corpus illud aliqua sibi possibili ratione transformet: (hos enim modos inuenio folere ab illo vsurpari) corpus illud tunc quidem actu non videbitur, reuera tamen visibile permanebit. Sic fraude dæmonum Domitiani oculis se subtraxit Apollonius apud Philostratum, sic Gyges latebat fictitio illo tectus annulo apud Ciceronem, sic de Persei clypeo Græculi fabulantur. Quod verò scribunt nonnulli eum qui gemmam gestet Heliotropiam inuisibilem fieri: non credo, nam, vt bene ait Guil. Paris. g. deberet lapis ille posse colorem omnem tollere, vel alios planè sic inducere obiecto, vt non possit agnosci. Tanta verò vim illi gemmæ inesse, nondum vel experientia vel testis fide digni auctortas docuit.

Denique ex his decidi possunt, & deteguntur illusiones illarum dæmonum, quando membrorum aliquorum speciem vel immensam facit apparere, vel nullam, vt sublata videantur, vt sunt quæ narrantur in malleis malef. de ijs q.

f. D. Au
gust tract
121. in

Ioan

Gregor.

homil. 26.

in Euan-

gel. D.

Chrysof.

d. oratio-

ne.

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

ἐπιπέσει

g. d. p. 6. h.
cap. 82.

virilia sibi ablata putabant, apud Sprenger p. 2. q. 1. c. 7. & quod legitur ridiculū in tom. 2. tracta. de creꝑdul. dām. adhib. fol. 429.

QVÆSTIO XVIII.

An corpora ex una in aliam speciem magi queant transformare?

NON ago de fabulosis Metamorphosis. A N Ouidij, Parthenij & aliorū; nec de naturalibus imperfectorum animalium commutationibꝰ, de quibus Aristoteles a & Plin, b Sed de magis qua virtute da monū fiunt perfectæ speciei in aliam formam perfectæ quoque speciei transformationibus. Et licet Ouidius & Propert. hoc præter alios senserint, quorum hic;

Audax cantata leges imponere lune,
Et sua nocturno fallere terga lupō.

Ille autem:

Hanc ego nocturnas unā volitare p̄ umbras
Suspicer & pluma corpus amle tegi.

Et licet olim, quid cum communi Theologoſum Schola, de huiusmodi Lycanthropis, & similibus sentiā publicè professus fuerim

a lib. 5. Hist. a. m. c. 19.
b lib. 11. Natur. Histor. cap. 22.

rim c; scilicet omnes illusorias & deceptrices esse, & cum natura pugnare, hanc hominis in belluam degenerationem: idem nunc iterum mihi censui hoc loco, vbi disputationis ordo hoc exigit, affirmandum. Addo, cōtrarium asserenti anathematis imminere pœnā, ex c. Episcopi. 26. q. 5. quæ sententia auctoritate D. August. fulcitur d, idē ratio persuadet. Nequit enim anima humana informare corpus belluinum, vt nec anima leonis corpus equinum, vel anima equi corpus humanum: quia qualibet forma substantialis, vt suum esse tribuat informando, requirit peculiāres sibi que convenientes dispositiones, & organizationem corporis propriam. Ideo anima definitur æffus organici corporis. Vnde fit, vt nec ferina anima humanum corpus, nec humana ferinum queat informare, vt dixi. Non poterit itaque anima hominis in ferinum corpus migrare illud informatura. Multo minùs poterit simul cum corpore anima immutari, quod videtur Horatius in Epod. putasse quando agit de socijs Vlyssis à Circe restitutis;

Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Vlyssæi
Volente Circe membra: tunc mens & somni
Relapsus, atq; notus in vultus honor.

Imo vero humanam mentem, hoc est animæ humanæ partē præcipuam, non amiserunt,

c Comē.
in Seneca
Agumē.
p. 6. 690.
d l. 18. de
v. Dei. c.
18. Et de
spiritu &
l. 1. c. 28.
si ipse an
dor.

rant, immortalis est anima, nec à dæmone
 corrumpti potest, vel vulnerari. Semper ergo
 illusio hic interuenit illorum qui se transfi-
 guratos putant; sæpè illorum etiam qui vi-
 dere se putant quod non vident. Prudenti &
 nolenti decipi distinguenda est ipsa transfor-
 matio ab affectibus eam concomitantibus;
 quod si Spondan. fecisset, non tã multa Cõ-
 ment. Homericis hac de re vanè & iuuenili-
 ter effutiisset. Ipsa quidè transformatio de-
 lusoria est, multi tamen eã cõcomitantes ef-
 fectus sunt verissimi. V. G. Strages homini-
 bus vel pecoribus illatæ per dæmonè in cor-
 pore aëreo aut lupino, siue per homines lu-
 pina tectos effigie (q̃ postea declarabitur)
 vel per ea nõ tectos, sed humana specie gras-
 santes & efferatos; potest enim fieri, vt ex
 humorum vitio & atræ bilis excessu affectus
 quidam lupini, & odium in greges atque ho-
 mines, desideriumque eos inuadendi & la-
 cerandi vorandique, mentè occupent. Vnde
 & medici *λυκάνων* seu *λυκανθρώπων* inter mor-
 bos numerant, quam Arabes **CHATRA B**,
 Latini *melancholiam* vel *insaniam lupinã* no-
 minant; ex simili vitio nonnulli se canes,
 leones vel alias bestias putant. *f.* Qui huius-
 modi solo morbo laborant, hi magi nõ sunt,
 & licet ipsi se lupos putent lupinamq̃; sæui-
 tiam imitentur, alijs tamen vt sunt homines
 videntur; talis sibi, non cæteris videbatur pa-
 ter

*o Gido
 Paul.
 Aegypt.
 13. c. 10.
 & Actiũ
 1. c. 10.
 f. Auicẽ.
 1. 3. sen. 1.
 11. & 4.
 cap. 20.*

ter Præstantij apud D. Augustinum g; & ali-
 us quidam apud Thomam Brabantinum si-
 ue Cantipratensem, & agricola ille Patavi-
 nus apud Fincelium.

C Sed quando alijs quoque lupi, canes, vel
 catti, vel aliæ bestiæ videntur, vt mulier a-
 pud Palladium in vita Macarij Alex. videba-
 tur equa; hoc magicum est, & à solo morbo
 nequit proficisci. Verum solet diabolus tũc
 diuersimodè decipere: nam solet aliquando
 aliud corpus substituere, & illis absentibus
 & alicubi in loco abilito soporatis, ipse assũ-
 pto lupi corpore, vel ex aëre formato, & sibi
 circumdato ista gerit, quæ putant homines
 ab illo misero absente & dormiente patrata,
 quod stratagemata à Sancto quodam viro cũ-
 ctis manifestatum narrat Guilhel. Parisien-
 sis d. p. ult. c. 13. Aliquando verò hominibus
 ipsis ferarum exuias huiusmodi veras aptif-
 simè circumdat: quod fit quando illis dat lu-
 pinam pellem in trunco quopiam cauæ ar-
 boris occulendam; vt ex quorundam con-
 fessionibus constat. Aliquando denique ex
 pacto magis aëream circumdat effigiem bel-
 lue, & membra membris quoad patitur si-
 militudo circumponens, caput capiti, os ori,
 ventrem ventri, pedem pedi, brachia brachi-
 is accommodat; hoc solet contingere, quan-
 do ad hoc inunctionibus certis (vt Dolani
 illi Lycanthropi, de quibus acta iudicialia
 sunt

*g. Aug. 18. de ciu.
 Des. c. 8.
 Cãtipra.
 in lib. A-
 pũ obus
 Fincel. 13.
 2. da mi-
 racul.*

funt edita) vel solis verbis conceptis vtuntur, vt ille apud ducem Rusciæ à canibus lacceratus, & in Bulgaria quidam Baianus, de quo Sigisbertus in Chron. & tunc, vt & precedenti casu, relinquunt vestigia lupi terræ impressa. Hoc autem vltimo casu nihil mirum est, si postmodum verè inueniantur faucij illis membris humanis quæ in ferino corpore ictum exceperant. Nam leuiter cessit circumiectusaër, & vulnus vero corpori inhaësit. Verum quando verum corpus absuit, tunc Diabolus in absentium corpore eã partem consauciat, quam scit in ferino corpore sauciatam fuisse. Annus decimus agitur, cum Bebburgi (oppidulum est Vbiorum) supplicio affectus fuit quidam Stumfius Petrus; eo quod cum demone succuba plus quatuor lustris consuesset; ab hac donatus fuit lata quadam Zona, qua cum cingebatur, & sibi & alijs in lupum verti videbatur. Hoc scemate ter quinque pueros iugularat, eorumque comederat cerebellum; duas nurus suas deuorare conatus fuerat: propriam filiam, & cõmatrem suam vxorum habuerat loco. Constant hæc omnia actis iudicialijs, & iconibus in æs incisis palamque venalibus. Qui plura vollet de his transformationibus, exemplis illustrata; (quæ tamen ex ijs quæ tam breuiter dixi decidi poterunt omnia) legat Spondanum in *Homeri Odyss. lib. 10.* Binsfeldium de

Con-

Confession, malefic. *concl. 3. Remig. lib. 2. demonolat. c. 5. Ioan. Ananiam lib. 4. de natur. demon. fol. 180. & Pet. Thyraëu, qui cæteris plura & aptiore ordine in Theses digessit lib. 2. de apparit. spirituum à cap. 15. vsq. ad c. 24. &* qui ex illo Dialogum suum cõgessit Fr. Claudius Prior *lib. de Lycanthropia.*

D Qui volunt veram introducere Metamorphosim (vt Spondanus, Bodinus, & paucialij) vnicum adferunt argumentum ex sacris literis, dignum solutione, de Nabuchodonosor *h* in boue, & Lothi vxore in salis statuam *h Daniel* mutata. Sed cum vtrumq; diuina sit factum *4. 9. 30.* virtute, non possunt hæc pro demoniacis *Es. 33.* conuersionibus momentum habere. De *Genes. 19.* Nabuchodonosor quoque plerique patres negant formam bouis siue bouini corporis effigiem induisse, sed dumtaxat volut sic mē- *i fuscè hoc* te abalienatū fuisse, vt se bouem crederet *i. differunt* Prætermittā longiore disputatione, mihi videtur contextui S. S. & sententiæ D. Gregorij *Mich.* *Medina* *lib. 2. de* *vesta in* *Deum si-* *de c. 7. Es* *Bened.* *Pererius* *lib. 5. in* *Daniel.* *h Sic Mo-* *lun. 1. p.* *q. 111.* sentanea explicatio volentium & affectionem Regij corporis; in bestię temperamentum commutatam, figuram etiam humanā aliqua ex parte in ferinam degenerasse, sensusque internos similes accepisse brutorum internis sensibus: vnde factū, vt & pecudum more quadrupes incederet, & fœno vesceretur, & homines fugeret, & sub dio degeret.

Diui-

Diuina verò virtus fecit vt, sub tali temperamento & habitudine corporis, humana & rationalis animalia perfeueraret.

Vltimò posset obijci, quod Herodotus scripsit platanum aliquàdo in oleam vertisse; & alij apud Carnos cadauera humana per dæmonē in salis staſuas fuiſſe mutata. *Reſp.* Si locuti de proxima & immediata mutatione, illuſorium id fuit; & præſtigioſum: ſi verò locuti de conuerſione mediata, ſiue per varias commutationes corruptionis & generationis materiæ ſecundæ, nihil prohibet ambo iſta naturaliter contingere poſſe, introductis in materiã aptis ad has vltimas formas diſpoſitionibus. Quod autē legimus apud Metaphraſtem à S. Spiridione, ſerpentē in aurum mutatū, vt eo auarus ille & immiſericors diues dei iſperetur: & poſtea rursus ex auro Serpens factus; vera hæc mutatio fuit, quia miraculoſa, & à Deo, qui poteſt. Neque hæc mutatio fortassis dæmoni, ſucceſſiue tamen, foret impoſſibilis, quia

ſerpens infectum eſt, & proxima

auri ac ſerpentis materia

eadem, nempe

terra.

QVÆ

QVÆSTIO XIX.

An Magi queant facere beſtias loqui, & an intelligent voces beſtiarum?

A Diuina aliquando virtute fieri, vt quibus loquendi vis naturalis ineſt nulla, ea tamen loquantur, non eſt dubitandum; ſacra ſcriptura id atteſtante de aſina Balaam *Num.* 22. quod quo pacto Deus efficiat ipſe nouit: qui enim locutionis omnis eſt fabricator, ille vt, quæ nota ſunt organa ſermonis articulati formauit, poteſt & alia quæ lubebit inſtrumenta ad hoc deligere. Attamen vt plurimū exiſtimo vt i opera angelorum, qui per res illas inanimas, vel per bruta loquantur; hoc tamen diſcrimine, per illa quibus apta ſunt organa & viuientia ad hoc inſtrumenta, vt per picas, coruos, piſſitacos & huiuſmodi, in ipſiſmet corporibus loquela formata; & tūc hæc locutio eſt vitalis actio ipſius animalis, non tamen eſt intellectualis eius actio, ſed eſt actio intellectualis reſpectu angeli: per illa verò quæ viuientia quidem ſunt, ſed organa non habent apta ad loquēdum, vt ſunt aſini, boueſque, putarim id facere eò quod ipſemet angel⁹ in eis, vel potiùs iuxta ea ſermonem in aëre formato loquitur, idemque dicendum de inſenſibilibus, vt igne, aëre, a-

qua,

qua, terra, cadaueribus mortuis, capitibus resectis, statuis, & arboribus: & tunc quando vox tantum formatur iuxta corpora illa, locutio nullo modo tribuenda est alteri, quam angelo, vt formanti & edenti; aëri, vt medio ac instrumento; nulli, vt vitalis actio: si formetur intra corpus illud sensibile ineptum, vel etiam intra insensibile, illi tribui potest, vt organo. His positis facile erit ferre iudicium de sequentibus miraculosis locutionibus sacrae historiae: vt de asina Balaam, de qua consulendus ibi Caietanus in Comment. de angelo in rubro alloquente Moysen & Esirā *a*; de Spiridionis filia Irene mortua depositi locum indicante *b*; & quodam interfecto Macarij iussu homicidā indicante *c*; Et de colloquio caluarij & alterius Macarij, de varijs sedibus damnatorum *d*; & de venerabilibus Africae confessoribus qui persecutione Vandalica radicitus abscissis linguis adhuc clarè loquebantur, quod etiam Iustiniani Imp. auctoritate fuit confirmatum, vt eius temporis historijs testatissimum *e*: in his continuum miraculum fuit supplente Deo vicem partium defectarum in genere causae efficientis.

Vnum addam ex Antonio Bonfinio *f*; Anno circiter tertio post cladem ad Nicopolim Sigismundo Imp. à Turcis acceptam, cum multi in eum campū descenderent, emissam inter olla subinde vocem audierunt, I E S V

CHRIST-

CHRISTI Saluatoris & MARIAE Virginis nomina intonantē, loquaxq; inter cadauera caput inuentum, quod vbi homines sibi adesse nouit; Quid tam, inquit, stupidi hinc statis viri? Christianus ego sum, inexpiatus inconfessus in hoc bello occubui. MARIA mater me aeterni supplicij reum esse non patitur. Hic me adhuc lingua compositem seruauit, vt delicta fateri, & animum sacris apostolicis lustrare queā; proinde sacerdotem, qui confessionem exaudiat & me expiatum reddat, accersite quaeso. Rogatus cur tantum à Virgine beneficium pmeruisset, respondit sibi peculiarem in eam fuisse inuita deuotionem, & septena eius festa quotannis reuerentissimè celebrasse, religiosiq; ieiunijs pane dūtaxat & aqua decorasse. Quare accersito è pago proximo Sacerdote confessionem ritè transegit: & impetrata errorū omnium remissione, acceptaq; nouissima lustratione, repentē conticuit perpetuè quieuit.]Hæc ille. Legant, & respiciant Nouatores ad tam illustre miraculum quod & Deiparæ deuotionem, & ieiunia, & festorum cultum, & confessionis sacramentum commendat:

Similia Dei Diabolus, conatus multa similia, sed pseudomiracula; interdum Deo permittente ad diuinam vindictam atq; iustitiam manifestandam, vt cum homicidam caput

Cc

præ-

g lib. 3. de
partib.
animal.
c. 10.
h Philo-
strat. n
imagin.
i lib. de
mirabi-
libus

præcissum indicauit Cercydâ, teste Aristotele g; & Orphei caput prædixit Cyro Persarû Regi, cum quoq; à muliere necandû h. Aliquando ipse oracula nescio quæ confingit, vt quæ narrat Phlegon Trallianus i ex Herone, in hanc sententiam, Policritus post Locridem vxorem ducti, & postquam tres noctes cum ea dormiuisset, tertio die vita functus eam reliquit grauidam; quæ monstrum ex duplici sexu peperit, quod cum in mediam concionem populi ductum fuisset ad consultandum quid id præfagiret, quidue de eo faciendû esset: comparuit in medio populi spectrum Polycritus, & futuram Ætolis & Locrensibus prædixit cladem, & impotente ad resistendum populo, filium suum monstruosum dempto capite deuorauit & euanuit: mox & caput eandem cladem elocutum est.] Addit idem Trallianus ex Antisthene philosopho Peripatetico. Quo tempore Acilius Glabrio consul vicit Antiochum regem Asiæ, deterritos Romanos oraculis ne amplius inuaderent Asiam, & Publij ducis Romanorum caput relictum à lupo, qui corpus deuorauerat, vt ipse prædixerat furore diuino, vt putatur, percitus; cecidisse longo sermone aduenturam cladem Romanis

Præstigiosa planè fuere locutiones quædam.

dam apud Gætilis, & arte dæmonis simulata, ad lucrum Sacerdotum Gentilium, qui non raro Magi & Pythonici; vt k geminæ columbæ Dodones loquaces, item quercus Dodonea, Argus carina m, equus Achillis n, & vlmus Gymnosophistarum quæ Appollonium salutauit o, & Causus flumen quod dixit Salue Pythagora p (quem fuisse possessorem librorum Zoroastri Magi docet Clemens Stromateus;) & canis Simonis Magi apud Clementem in Itinerario & Glycam in annalibus, qui & alios & D. Petrum fuit allocutus; idem sage cuidam Francisce Senensi adscribit Grillandus sepè nobis laudatus q. 7. Theotecnus magus Antiochie, sub Maximino, simulacrum Iouis vi magica fecit oracula fundere, quibus ciues in odium Christianorum excitabat, & Imperatoriam persecutionem acuebat q Lege D. Cyril. Alex. libro 3. contra Iulianum pleraq; superius dicta recensentem.

Ceterum vt sciant animalia vel intelligat quæ loquitur hoc nullus Angelus eis potest tribuere: posset tamen etiam dæmon efficere, vt animalia suis temporibus & locis aptissimè quædam dicerent, accommodata personis & rebus de quibus ageretur: sed tamen licet dæmon illa ex instituto faceret, animalia tamè dûtaxat facerēt casu & fortuito;

quibus ignaris & idiotis speciem quandam
sollertix & intellectiois præberent: sicut
etiã magi faciunt interdum, vt animalia mi-
ras quasdam gestulationes & motiones e-
dât, quæ sine vsu rationis & prudentia iudi-
cant imperiti fieri non potuisse. Talia sunt
quæ de serpente Epidaurio Valerius, dele-
one Apollonij Philostratus, de asino Cayri
narrat Bellonus. Lõgè facilius potest magus
per dæmonem efficere, vitiatis organis cor-
poreis, vt homo latrare, vlulare, crocitare,
rudere audiatur, conans loqui: videmus e-
nim artificio id nõnullos feliciter consequi:
& legimus anno 1546. Margaritam Esslin-
gensem, ex ventris doloribus ita intumuisse
vt ventris moles totam faciem obtegeret,
ac in circumferentia decem palmos excede-
re videretur. Audiebantur à circumstanti-
bus lectum, gallorum cantus, gallinarum
coccyzationes, anserum strepitus, latratus
canum, balatus ouium, porcorum grunni-
tus, boum mugitus, hinnitus equorum. E-
duxit miræ magnitudinis vermes atque ser-
pentes ex latere circiter 150. quo miraculo
fidem faceret; cum tamen nil nisi præstigiæ
dæmonum à matre puellæ lucri causa con-
fectæ forent.]

Sedan voces bestiarum Magi intelli-
gant? t Porphyr. scribit sua ætate de Apol-
lonto Tyano dici solitum, illum cum au-
disset

disset hirundinem cum multis vociferantẽ;
sodalibus suis quos secum habebat exposu-
isse, indicare eam cæteris, atellum onustum
frumẽto ante urbem cecidisse, frumentum-
que humi fufum esse. Sed verisimilius est,
quod Eunapius hoc passeri tribuit, hirundo
enim frumẽto non vescitur. Volebat autem
Apollonius hoc facto fingere se garriv^o au-
um intelligere, quod veteres de Tiresia &
Melambo fuerant fabulati. Sed hæc sunt in-
credibilia. Cum enim bestix ratione careat,
nequeunt discursu vti, qui ad sermonem ex
instituto proferendum, qui sit rerum vel ge-
storum significatiuus, est necessarius. Fateor
affectus corporis & appetitũ posse vocibus
suis indicare, & horum notitiam posse diu-
turna obseruatione ab hominib^o deprehẽ-
di: & posset dæmon, qui hæc habet perspe-
ctissima, magos ea docere, quod an velit fa-
cere, aut vnquam fecerit, nescio non est in-
credibile fecisse

E An autẽ se inuicem intelligãt bestix eiuf-
dẽ saltẽ speciei, quaritur? quoad affect^o illos
corporis & motiones appetitus belluini, af-
firmatiuam docet quotidiana experientia:
quoad cætera quoque censuit, & probare
conatus Porphyrius, aues scientiam habere
vocis cantusque sui generis auium, ac quod
ipsis accommodatum sit id posse alijs osten-
dere. Idem Plato censuit, & Oppianus agẽs

v Val.
Max. lib.
x. c. 8 Phi-
lostrat.
li. 5. Bella
in obser-
uat.

f N lib.
de Oradi.

f lib. 3
magi ap-
p-
c.

de elephantis, quod arbitrantur; quia si elephas in cœnum ceciderit & clamauerit, fortius id cernens abit & redit adducens gregem elephantorum, ut opera communi seruent immersum. Exemplo etiam scorpium Libyci, qui cum solus hominem ferire non ualuit, reuertitur cum pluribus alijs, & simul hominem aggreditur annexis sibi annulatis socijs. Exemplo denique piscis qui contractum laqueum euasit, & alijs periculum indicat, unde fit ut eo die generis huius nulli pisces compareant. Vide Pet. Gregor. *lib. 15. de repub. c. 5.* hæc ipsa memorantem, prudentemque monentem intelligentiam veram & discursum animantibus deesse. Adde nec eum à dæmone illis tribui posse, quia rationalem eis animam nequit largiri, cuius creatio soli Deo referuatur: & requirit illa corporis organa sibi accommodata. De quo sequi quaestione.

QVÆSTIO XX.

An intelligentiam discursiuam possit dæmon brutis largiri?

INde hæc quaestio dependet an bruta aliqua ratione sint prædita. Nā si sunt, facile præstabit dæmon ut sublati impedimentis, discurrant & scienter intelligant: si non sunt, id præstare non posse, certum est.

Fue-

A. Fūere igitur non pauci, qui rationem tribuant animantium plerisque. Empedocles dixit, omnia animantia & plantas metem & prouidentiam habere, ut eum citat Sex. Empiricus *a*, & Parmenides ac Democritus, teste Stobæo in *Eclog. physic.* *b* videtur idē uelle Lactant. *lib. 3. instit. c. 10.* apertius Porphyrius *lib. 3. de sacrific.* & Plutarch. *lib. quod bruta uoluntur ratione, & lib. utra animantia plus rationis habeant aquatilia an terrestria?* & Gale. *lib. exhortatoriæ ad bonas artes addiscendas* scribit omnibus animalibus inesse *ἐνδιαιτέον λόγον*, quod Erasinus uertit rationem affectuum capacitatem, non benè; Lacuna Segobiensis melius rationem intus delitescētem siue internam: ut Galenus rationem quidem tribuat brutis, quæ & in hominibus inest; sed hoc tantum discrimine, quod homines illam sermone queant explicare; bruta uero habeant quidem rationem, sed conceptus animi nequeant uerbis exprimere; fuit hæc etiam Quintilianus sententia *lib. 1. Institut. Orator.* & ex recentioribus id uoluerit Anton. Cittadinus in *lib. 1. Posterior. Arist. c. 3.* Laur. Valla Dialect. suæ cap. 9. imò & Card. Hosius *c*, nos nec ratione, nec oratione, nec prudentia à brutis distingui uoluit, sed religione & Dei cultu, atque contemplatione. Quæ uerba putarem pie explicanda, ut more scripturæ sacræ locutus sit; id negans, quod minus iudicabat,

a lib. contra Mathematic. fol. 226. b lib. 1. fol. 93.

c Prefat. Confess. Petri comenensis.

nō quod omnino nō esse iudicabat, hoc sensu; vt censuerit, magis religione differre hominē à brutis, quàm alijs illis oratione, prudentia, ratione. Sit ergo Concl. Brutis rationem, discursum, prudentiam, prouidentiam (proprie dictam) vel sapientiam tribuere, recte philosophiæ & fidei repugnat; est tamen in brutis quiddam sollertix quod rationem & prudentiam, discursumque imitetur.] Hæc est sententia Alb. Magni in 3. de anima, & Philoponi, ad tex. 157. vbi non obscure hoc Aristoteles, & est D. Tho. 1. 2. q. 13. a. 3. Gregor. 1. d. 3. q. 1. idem Aristoteles lib. 7. de hist. animal. c. 1. tribuit illis vestigia animi humani & prudentiæ imaginem; vnde sumit Arnob. lib. 2. cont. gent. cum scribit in brutis conspici multa rationis & sapientiæ simulacra, idem Hippocrati placuisse docet Galen. lib. 1. de vit. part. c. 3. idem docere Auerr. in 7. Physic. Hieron. Magius lib. 2. de exust. mūdi cap. 5. Gabr. Zerbus in 1. Metaphy. q. 7. (quæ operæ pretium sit legere) & Card. Toletus in 3. de anima q. 7. Sollertiter multa fieri à bestijs, & ea doceri, quæ discursu quodam videantur egere, docent, quæ narrant plerique, de elephantis ex plurimis collegit Lipsius Cent. 1. ep. 50. de cæteris Ælianus, vt de leonibus, lib. 5. § 17. de nat. animal. de tauris lib. 7. de cynocephalis lib. 6. de alijs simijs lib. 5. de ceruis lib. 11. vbi tamen illud *καλοῦνται οὐκ*,

non interpretandum; loquentes intellexit, sed vocantes intellexit, scilicet audito Græco nomine, quod illi educator mansuetarius indididerat: vt de piscibus idem auctor dixit, *καλοῦνται ἑπαγορεύειν* lib. 8. c. 4. Probatur id breuiter, si ratione ducuntur: sanè rationalia dicenda foret, si ratione ducerentur; ex electione operarentur si electionem adhiberent; non semper omnia eiusdem speciei animalia vbique eodem modo, vt faciunt, operarentur, si discursu prædita forent; nossent vniuersalia quædam axiomata, sine quibus nemo potest nec affirmatiuè nec negatiue discurrere. Cōstat autem à brutis nesciri axiomata vniuersalia; si ratione & discursu prædita sunt; ergo & scientia, & prudentia, & sapientia: norunt ergo ipsas rerum causas, norunt meliora à min^o bonis discernere. Si ratione prædita; ergo & libero arbitrio, in rebus de quibus discurrunt & ratiocinantur: ergo peccare possunt, & mereri, ergo & virtutes voluntatis illis non denegandæ; iustitia, temperantia, fortitudo, liberalitas, obedientia, quis hoc philosophus somniet? non alius certè, quàm qui belluis cœlum pandit Machometus,

Dicendum itaque, vt hæc absurda vitemus, bruta nonnunquā à scriptoribus egregijs dici ratione prædita, non quod veram habeant rationem, sed quia multa tā sollertiter

faciunt, quàm homines solent, qui ratione præditi, dici etiam prudentiam habere, quia perinde operantur ac si prudentiam ducem in operando sequerentur. Prudentia enim habitus est faciens nos promptos vt eligamus media fini alicui accommodata; finem verò cum medijs, ad eum tendentibus non assequuntur bruta; sed fortuito in eum feruntur; difficile hoc est intellectu, verùm ab Hieron. Fracastorio fuit luculèter explicatum, dicitur in hanc sententiam; Quosdam actiones animalium omnes ad instinctus naturales referre; sed hos explicare debuisse, an hi instinctus cum cognitione coniuncti sint, an non; alios dicere dirigi ab intellectu, qui fines noscit & errare non potest, sed difficultatem hos non tollere. Si enim sic bruta volunt à Deo dirigi, vt Deus immediatè illa operetur, quæ bruta faciunt, apertè errant. Si verò velint Deum hæc facere mediatè per animalia, tunc recurrere quæstionem, vtrum animalia hoc simplici naturæ instinctu, an verò mediante cognitione faciant. Ideo ipse, sumpta caloris natiui similitudine, respondet ingeniose & eruditè; Deum quando hanc vniuersitatem creauit, eadem virtute & potentia, qua fecit omnia, facultatem etiam singulis naturis propriam dedisse, qua peruenire possent ad fines rerum vniuersitati debitos, & congruentes. Inde

contingere vt multa à particularibus fiant, alium finem intendentibus per se, & alium tamen finem intendente natura, & ordine vniuersi. Nam quod calor ille genitius tam mirabilia operetur, calefaciat, attrahat, propulset, figuras det membris, vias, conceptacula, situs, ordines, iuncturas ac demum animal constet, perinde ac si singulorum fines cognosceret: arbores etiam ac plantæ, folia, gemmas, flores, fructus, semina miræ sollertia, vt videtur, faciant, custodiant, mutant: certum est hæc à non cognoscentibus fieri. Sed dicendum hæc fieri ab illis partim per accidens, partim per se. Per accidens quidem, quatenus est particularis quædam vna natura; per se verò, quatenus est pars vniuersalis naturæ, quam ordinauit Deus ad finem illum, quem ipse cognoscit. Sic (ait) & bruta quædam facere, non cognoscendo fines, & quasi per accidens, quatenus sunt naturæ particulares; quatenus verò partes sunt vniuersalis naturæ à Deo ordinatæ, per se facere & intendere fines, non sibi sed Deo cognitos. Vt ecce, maturis ouis, auis illa vult deponere excitata pondere & molestia ouorum, hic finis aui est notus: alius est finis ratione vniuersi, nempe conseruatio speciei, qui est aui incognitus, sed Deo cognitus, & quasi consequens alterius, deponit itaque auis ouum, per se propter stimulum, per accidens

dens respectu prolis: respectu sui, quatenus est hæc auis; sed respectu vniuersi, quatenus est pars eius, excludit prolem per se. Sic etiam innascitur aui appetitus deponendi oua loco tuto, per accidens ratione prolis conseruandæ; sed per se, quia ouum amat vt partem sui, hinc & alia subnoticiae fiunt animantibus, secundum species suas recipiunt, rerum sibi ad hoc necessarium. Vnde (inquit Fracastor.) magna sapientia & prouidentia Dei optimi maximi videri potest, qui vniuersum totum ordinaturus modum naturis omnibus dedit, quæ nescientes fines, omnia tamè faciunt, per quæ fines consequuntur quos ipse solus cognoscit; ad quem modum deinceps alia fiunt, quæ tam mirabilia nobis videntur. Ex quibus apparet eam quæ in brutis apparet, prudentiam non esse, sed dumtaxat instinctum quendam naturæ, & ordinis vniuersi à Deo præstituti.

QVÆSTIO XXI.

An possint daemones facere, vt homo non sentiat, vel vt longissimo tempore dormiat. aut in diem perferat?

Quo ad primum non quærimus vtrum daemon possit efficere ne corpus habeat potentiam sentiendi, sed vtrum possit facere ne actu sentiat; quod natura sensibile est.

v.g.

v.g. ne crucietur quæstioni subditum. Iamblichus de myster. Egypt. paulo ante med. testatur multos prophetarum admotò igne non vri, vel si vrantur vitione non sentire, vt nec alia tormenta vlla: loquens de vatibus Gentilium, addensq; id fieri Deo intus adflante quæ repellat ignem, illaque cætera hebetet. Quis iste Deus Iamblici Magi, nisi cacodæmon quispiam Eurycles? qui isti prophetæ, nisi malefici? Censuere Gentiles magico carmine aciem gladij sic retundi, vt nec leui vulnere cutem queat perfringere? Nec defunt, qui notent, ad tollendam hanc superstitionem, sæpe Deum miraculo flammæ, aquæ, ferarum, & similibus suppliciorum atrocissimorum vim suspendisse, eaq; omnia martyribus innoxia reddidisse: cum verò securi vel gladio fuissent addicti, ferri vim à Deo non coercitam, vt nationes intelligerent miraculo ista, non magiæ adscribenda. Sitne hoc verum, necne, equidem valde addubito. Nam & meminisse de muliere septies icta gladio, sed frustra; & Gentiles etiam illa cætera, licet falsò, tamen ad incantationem referebant. Legi duas alias huius rei causas meliores a: priorem, quia sectio gladij impedita, potuisset dolo carnificis adscribi, posteriorè, quia gladius, est præcipuum & maximè legitimum ordinariumque iustitiæ vlticis instrumentum. Hodie quidam impij milites se fore inuulne-

*a Vide Io-
se. An-
glez. in 2.
q. de da-
mon. a p.
diffic. s.
dub. 1.*

uulne-

uulnerabiles putant, si arma certo ritu incantent, vel sacrilego ausu crucifixi imaginem compugnant; vel si ferant interulam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quam vocant *inferni camissam*: vel si periapta quædam ferant varijs characteribus magicis insignita, aut orationes; quas blasphemè admodum & mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno, insignitas magnis (sic magi loquuntur) Dei nominibus. Noui studiosum iuris, nomine Quirinum, V. I. Baccalaureum; qui, cum tali membranula fretus audacter se iurgijs & pugnis immiscuisset, sæpè ictus, nunquam faucius; tandem, Romæ anno 1572. vel 1573. in symposio minimo vulnere fuit interemptus. Huc referendum quod de Scaſio sic scribit auctor Formicarij, in territorio Bernensium primus auctor maleficiorum fuit quidam Scaſius dictus; qui publicè de hoc gloriari audebat, quod quando-cunque vellet, ipse se omnium suorum in a-mulorum oculis velut murem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum suorum lethalium: & ita capitalium suorum inimicorum manibus sæpè vt dicitur euasit: sed cum terminum suæ malitiæ Diuina iustitia facere voluit, tandem per hostes suos in stufâ quadam propè fenestram quandam sedere explorabatur cautè: quo in loco, cum nullū de sibi insidiantibus suspectum haberet, per-

fene-

fenestram gladijs & hastis inopinatè transfusus est, & ob sua facinora ibi mortuus miserabiliter.] hæc Niderius. Sic suos dæmō deludit. Tormentorum sæuitiam quotidie malefici in eculeo eludunt, omnem enim cruciatū, vel risu, vel somno, vel silentio superat, solent id causarum ignari miraculo & innocentia tribuere: cum id tamen contingat, vel singulari quodam corporis robore, & animi tolerantia, quam non rarò & Gentiles & Christiani exhibuerunt c. Vnius adscri-

- italico;
- B No ignis, candensq; chalybs, nõ verbera passim
 " Ictibus innumeris lacerum scindentia corpus,
 " Carnificesue manus, penitus sic infusa medullis
 " Pestis, & in medio lucentes vulnere flamma
 " Cessauere (ferum visu dictuue) per artem
 " Sæuitia extenti, quantum tormenta iubebant,
 " Creuerunt artus; atq; omni sanguine rupto
 " Ossa liquefactis sumarunt feruida membris:
 " Mens intacta manet, superat, ridetq; dolores
 " Spectanti similis; fessosq; clamore ministros
 " Increpitat, dominosq; crucè clamore reposcit.
- Alij vtuntur inunctionibus, & pharmacis naturalibus confectis ex opio, solano, & similibus; quibus humores turbantur, sopor altus cõciliatur, neruorum origines obstruuntur, sensus stupefit, sensatio impedit. Vim eam lapidi Memphiti ex Ægypto tribuit Di-

osco-

b. Spreger.
 in Mall.
 p. 2. q. 1.
 cap. 16.

c. Fulgof.
 l. 8. Exepl.
 c. 4. Egnatius l. 8. c.
 4. & ijde
 ambo lib.
 3. cap. 3.

d. l. 5. c. 115 oscorides *d.* Sed plerique nituntur pacto de-
e Sprège. monico, & periaptis ex ossibus vel cineribus
p. 3. q. 14. infantulorum ante baptismum necatorum
c. 15. e; vel de glurito apum rege *f.* vel corpori
f. li. exor- alligatis membranulis cum certo caracterū
cismor. genere, aut etiam susurrato malo carmine;
Auenioni quorum omnium exempla suggerunt, qui
excusos. de Criminalibus iudicijs scripsere *g.* Similem
g Hippol. dæmonis operationē cernere est, in sti-
in tit. de gmatum illa tessera, quam diabolus impri-
quast. Pa- mit strigib⁹; quæ sic sensu destituitur, vt nec
ris de Pu- acus longissimæ fixura dolorem minimum
teo de adferat, de qua satis copiosè alij *h.* Solēt hu-
Syndic e. ius signi variæ esse figuræ, veltigij leporini,
de tortu- manus bufoniæ, catelli nigri; quale signum
ra il ter. visebatur in tergo Ioan. de Vault Stabulen-
20. Gril- sis; in quo illud singulare Pet. Oranus, Quæ-
land. de sitor negotij, obseruauit; si acu vel graphio
Tortura profundius adacto perforares, nullum dolo-
g. 4. Di- ris sensum reus percipiebat, nec quidquam
houder. querebatur: si verò à tergo, ita vt videre ipse
prax. cri- nequiret, eminè signo illius catelli minare-
min. c. 73. ris digito erecto; tanquam si acriter torque-
h N. Re- retur, reum subito queri solitum; huius rei
imig. lib. 1. causam physicam non inuenio; moralè hanc
demono- suspicor, contemtu indoluissè dæmonè su-
lat. c. 5. perbissimum, & sic irritatum sæuissè in mā-
 cipij sui cruciatum.

Ceterum illis Narcoticis pharmacis posset
 etiam somnus valdè diurnus conciliari:

vt

vt fuit somnus illius rustici, qui in Germania
 totum auctumnum aut hyemem dormien-
 do fuit i emensus; & qui in Apaturiorum
 solemnitate ebrij, permultos dies obdormi-
 erunt, teste Eudæmo: & Epimenidis Cretē-
 sis, qui cum quærens ouem meridiano æstu
 speluncam ingressus, sopore graui victus,
 LXXVII, iuxta Pausaniam, vel XLVII, iuxta
 Eudæmum, paulo pauciores, secundum ali-
 os, quieuit annos, experrectusque postea,
 ratus se parum indulissè somno, pergebat
 ouicalā quærere. Fortè horum quietis cau-
 sã naturales fuere: etsi de Epimenide, potius
 adscriberem dæmoni. De Sardoum semide-
 orum somno fabula fuit, nam hi reuera erāt
 mortui, dæmonū præstigio visi sunt & dor-
 mire & excitari *k.* Quidam etiam somnus
 tam lōgus, aliquando per miraculum, verū à
 Deo immisus; vt septem Dormientūm san-
 ctorū apud Laur. Surium, & aliorum quin-
 que apud Paullum Diaconum,

Vltimum erat de inedia perferēda: de quo
 nō est dubitandum, posse diabolum efficere,
 vt quis mensium multorum ferat inediam.
 Potest enim id naturaliter cōtingere. Nam
 & Geina / multorum annorum agnoscit natu-
 ralem inediam. Hippocrates verò *lib. de*
carnibus negans ultra septimum diem famē
 naturaliter progari posse; de ijs intelligend⁹
 est, quib⁹ vētriculus, & ieiunum intestinum

D d humo

i Lilius
Giral.
Dialog. 4.
de hist.
Poet.

k Vide
de his A-
lexan.
Aphrodi-
sa. 8. Sim-
plician 4.
Physic.

l. lib. 1.
de Gessno-
critic. 6.

humore chiloſo vacant, in quem calor naturalis poſſit agere: tum enim fieri ſolet, vt illud intellinum interea concreſcat, atque ita homines emoriâtur. Verû ſi vel à morbo præcedête, vel aliâ ex cauſâ ſit in corpore reſiduus humor flegmaticus cræſcus, lentus atque viſcoſus; illo calor naturalis vtetur pro alimento donec totus humor abſumatur. Idem futurum ſi ex ſummâ cerebri humectatione, materia quædam ſubtilis & pituitoſa à capite in corpus deſcenderit, atque interea corpori in alimentum ceſſerit. Tunc enim quicquid à corpore exſpiraretur vel diffluere, continuo ab hoc humore, in alimentum conuerſo reſtitueretur; nec cibus homini opus foret, donec hic humor penitus conſumeretur. Hanc inedia diuturnæ cauſam fuiſſe cenſuerim, & imbibelia (vt loquitur Plautus) in illâ Rogerij Baconi Anglicanâ puellâ, quam dicit viginti annis nihil comediffe: & in Gallo ſacerdote, qui tempore Nicolai. V. Pontificis biennio toto cibus potuque abſtemius fuit: & in puella Spiritenſi, quæ Ferdinandi Imperatoris iuſſu veritatis explorandæ gratia per multos medicos anno 1540. aſſeruata obſeruataq; ſic ex graui morbo ieiuna perſiſterat iam vltrâ quadriennium, corpore interea benè forti, ſano, nec vlla macie tentato; ſed ſcabie tantum phlegmatica corpus obſita: frequens inter-

inter-

interea ſachrymabatur, & conſuetas narium auriumque ſordes habebat, & ſomno ſatis longo quietoq; vtebatur, nihil tamen neque per ſedem neque per loca muliebria ſecium vrinae excernebat. De hac multa diſputarunt ex Italis Simon Portius 1, & ex Germanis oculatus teſtis vnus ex medicis obſeruatoribus puellæ Gerardus Bucoldianus m. Si hæc fieri queunt naturaliter; cur nequeat illa perficere panurgus ille Dauid Diabolus, eadem induitria qua prauas corpori alias affectiones immittit? Sedulo tamen cauendum ne ſanctorum hominum naturam excedentia ieiunia n in hanc claſſem referamus. Deus enim tum, qui creauit, eos virtute ſua ſine corporali ſuſtentat cibo. vide de his quedam apud Picum Mirandulan. libro 3. Pranot. cap. 5. Im pius autem eſt Rogerius Baconius omnia hæc ſtellarum influentijs adſcribens. Cur ſi hoc ita eſt, vni duntaxat & non alteri quoque vim hanc tolerandæ inedia ſtella iſtæ, in commune influxum ſuum demittentes, largiuntur: an, quod ſolius huius corpus ita diſpoſitum; ſed quæ hæc diſpoſitio ſola influxui peruia? quæ hæc in alijs tanta vis & obſtinatio ad excludendum? ſed ſat iam nugis Baconi reſellendis operæ alibi poſitum à nobis.

Dd 2

QVÆ-

l depuel-
la Ger-
man.

m epiſtol.
hæc de re
excufa
Moyſen-
tie anno
1540.

2 St D.
Maria
Ægyptia-
ca, ſ. Ca-
ſarna
Senenſ.
ſſ. Lut-
gardis,
Maria
Ogma-
ceſſis,
Chriſti-
ne mira-
bilis,
apud
Surium.

QVÆSTIO XXII.

An magicis artibus opera demonum sexus mutari queat.

NOn ago de membrorum ablatione (de qua iam dictum) sed de ipsa sexus virilis in fœmineū, aut fœminei in virilem comutatione, quam naturalem ex medicis huius sæculi fatetur *Cosmocrit. 1. Gemma*. Factos ex mulieribus viros multos legimus. Hippocrates *lib. 6. Epidem. p. 8.* scribit Abderis Phætusam vxorem Pithei, partui vicinam, misso in exilium marito, aliquot mensibus cessante fluxu menstruorum, cunctis in membris magnos perpeffam dolores, corporis habitu in virum mutatam: idemque apud Thasios accidisse Anamisiæ vxori Gorgippi T. *Liuius lib. 24. de Spoletana* muliere idem refert, Belli Punici. II. tempore. *Plinius lib. 7. cap. 4.* Ex fœminis (inquit) mutari in mares, non est fabulosum. Inuenimus in Annalibus P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino Coss. Cassini puerum factum ex virgine sub parentibus iussuque auspicio deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit visum à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusæ fuisset, nupfisse etiam, mox barbam & virilitatem prouenisse, vxoremque duxisse. Eiusdem fortis & Smyrnæ puerum

rum à se visum. Ipse in Africa vidi mutatum in marem nuptiarum die L. Cossitium ciuem Tisdritanum viuebatque cum proderem hæc.] hæc ille. A. Gellius *lib. 9. Noct. cap. 4.* Libitum tamē est (inquit) in loco hoc miraculorū notare id etiam: quod Plinius secundus, vir in temporibus ætatis suæ, ingenij dignitatisque gratia, auctoritate magna peditus non audisse, neque legisse, sed scire sese atque vidisse in lib. Nat. Hist. VII. scripsit; quæ infra posui ipsius sunt, ex eo libro sumpta; quæ profectò faciunt, vt neque respuenda, neque ridenda sit notissima illa veterum poetarum de Cæride & Cæneo cantilena.] Hæc Gellius subdens superiora illa Plinij verba. Quibus verbis quod dicit, *miraculosum hoc*, voce vsus est latè sumpta pro eo quod rarum & admirandum. De Cæneo & Tiresia legendus Ouidius in *Metamorph.* quid opus fabulis, vbi suppetunt historiæ? D. Augustin. *vlt. c. lib. 3. de Ciuita. Dei.* memorat ex Gentilium scriptis, & mulieres homines, & gallinas in masculinum sexum fuisse conuersas; de quibus mox idem ex Ausonio confirmabo: de hominibus pergamus asserere. Ad tempora propinquiora nobis venio. Iouian. Pontanus in *Histor. Neapolitana* narrat, Caietæ mulierem piscatori cuidam annis quatuordecim nuptam in virum migrasse: & aliam cui nomen Emilia, nuptam

Antonio Spensæ ciui Ebulano post annum nuptiarum XII. in virum mutatam soluto matrimonio, vxorem duxisse & liberos procreasse. Addit idem aliam fœminâ cum marito filium unum peperisset, subito exorta virilitate, marito iam non fœminam relicto alteram duxisse, è qua liberos genuerit. Nônulla de pluribus consimilia narravit Cocceius Sabellicus a: quibus omiſſis duo ponâ quæ nostris temporibus Hispania dedit, & cōscripta fuere fidelissimè ab Ant. Torquemada b patrio idiomate; Amatus Lusitanus c auctor est in oppido Ezgueyra Lusitaniæ, distante a Conybrica nouem leucis, vixisse quendam virum nobilem, cui filia erat vocata Maria Pacheco, quæ cùm eius iâ ætatis esse inciperet, quæ fœminis menstrui fluores inchoantur, loco liquidi humoris, erupit ei è locis (si intus absconditū latuerat) vel aliter natâ foris, pdijt virile membrū, sicq; ex puella subito adolescens ephebus apparuit. Cū sexu vestitū virilè, nomen quoq; assumpsit Manelis Pachchi, nauim conscendit, in Indiam profectus rebus fortiter gēssis, strenui militis existimationem, opesq; magnas cōparauit. In patriam rediēs, vxorem nobilem duxit, de liberis mentionem subdit Amatus nullam: sed, ait, illum imberbem permansisse, facie in fœmineam declinante: quæ sunt indicia non perfectæ virilitatis. Vlti-

a Sabellicus lib. 9. Explor.

b Cial. 1.

c Cæsur. 1. curat. 39.

mo

mo loco subdit Torquemada, se ab amico viro magnæ auctoritatis & fidei pleno accepisse; non pculab vrbe Benauentana Hispaniæ, vxorem rustici cuiusdam fortunæ mediæ, quæ quod sterilis esset, minùs à marito benignè habebat; perta sam malæ tractationis, quadam nocte aafugisse sumpto vestitu famali do nesticici: sic ornata viromque mentita varijs in locis opera seruili vitam sustentuit: post aliquod tempus, siue quod calor in ea naturalis tam efficax foret, siue quod imaginatio nata & confirmata continuo habitu & ministerio virili eam efficacitatem nata sit, certè ipsa se in virum mutatam apprehendit: statuit ergo, quæ diu fuerat vxor, maritum agere: fœminam sibi matrimonio copulat; diu res latuit illo non audente cuiquam rem narrare: donec quidam ei prius optimè notus cernens tam similem esse facie vxori profugæ rustici illius; interrogauit num forte frater esset talis mulieris, huic rem omnem vti contigerat narrauit. Sic res in lucem venit. Fulgosus scribit sequentia d; Neapoli regnante Ferdinando primo, cum Ludouicus Guarn? Salernitanus ciuis, quiaque filias suscepisset, quarum natu maioribus duabus alteri Franciscæ, Carolæ alteri erat nomen; posteaquam ad quintumdecimum annum peruenerunt, ambabus genitalia mēbra in marium morem eruperunt;

d li 1. Empl. c. a.

Dd 4

mu-

mutatoque habitu pro maribus habiti sunt, Franciscus & Carolus nuncupati. Item Ebuli, sub eodem rege puellæ, quæ iam quatuor annos viro promissa spōsæ habuerat nomē; qua nocte primū viro tradita cū eo cubuit, siue ex confricatione, siue ob aliam causam quæ ignota sit, effractis membranīs, quæ vt mulier videretur efficiebant, virilia membra prodierunt: domumq; reuersa in iudicio dotem repetiuit, in virorū numero postea habita.] Hæc præmissi minū vt incredibilis videatur Phlegontis e narratio; Virgo quædam (inquit) Smyrnæ nata Philotis nomine cū matura viro nuptum tradita esset à parentibus, masculino enato membro in virū abiit. Quin & Laodiceæ, quæ est in Syriâ, mulier Æteta nomine, etiamnū cum marito degens è sceminâ vir exiit, cui nomē Ætetus, præfide Athenis Macrino, Romæ Coss. L. Lamiâ & Æliano veterē] & addit Phlegō Hadriani libertus, se hunc vidisse. Et notât medici quidam, nō obscuram esse rationem, quâ id natura det effectū: conari semper eam, id quod perfectius: mulierem esse quasi virum quendam imperfectum. Mēstruis retētis diutiū, fieri vocem robustiorem, cutem pilo vestiri, reliquum corporis habitum roborari: nec aliud ad Metamorphosim hâc deesse; quàm vt quæ sūt intus vasa seminaria, foris appareāt;

• lib. 1. de
Mirabil.
Slogau.

&

& id quod myrtos, nympha, κλυταίης ηγί υπέρδωγης dicitur, & Ismaclitis *Abathara* siue *Albandar*, sumpto incremento, & pingui velamine cui inuoluitur effracto, protrudatur in penē; cui persimilis, sed inuoluta prius fuerat, expelli autem caloris naturalis vrgentis impetu. Sic illi: mihi tamen vehemēs adhuc suspicio est; non tam hos ex feminis ita viros factos, vt femina deserint esse; quàm ad femineum sexum, masculinū accessisse, vt androgyni efficerētur, sexu tamē hoc posteriori prævalente, & ideò pro viris habitas. Sed tamē si illud natura potuit, quod tot asserunt auctores; putarim Deo permittēte causis naturalibus fretum etiâ posse vaferrimum illū. Sanē lubens eò retulerim ficta illa miracula, quæ Dijs falsis tribuūt Gentiles; Phlegon de Lapitha Cæneo idē narrat quod Ouidi⁹. De pluribus scribit Anton. Liberalis *ex lib. 2. Alteratorum Nicandri*. Hyperminestram venditam pro muliere inuenisse pretiū; postea in virum mutatâ dono Deorum. Siproetâ Crentensem factâ virum cū Mineruâ vidisset lauantem. Galatææ filiam falsò vocatâ Leucippū, quæ Leucippe dicenda erat, sexu mutato suppositū nomen meruisse, beneficio Latonæ Phæstia. Impossibile crediderim naturæ & dæmoni de viro feminam facere; qui conatus irritus Neroni Magiæ addictissimo in Sporo fuit. Hic opus est nimia retractione

partium perfectarum, in locos fœmineos. Nec assequi possum, quo sit natura modo degeneret. Scio de Tyresia præter fabulas, etiã Phlegontem id narrasse f, & Anton. Liberalem fati ambiguè loqui de Siproeta; vt vix scias ex quo in quem sexum demigrarit, Aufonij quoque epigr. e. lib. 1. Si totum diligenter legas, animaduertes de virili sexu in fœmineum degenerante locutum, his verbis;

Fœmineam in speciem conuertit masculus ales,

Pauaq; de pauo constitit ante oculos:

Nec satis antiquum quod Cápano in Beneuento

Vnus ephëborum virgo repente fuit.

Ait ex puello puellam, & ex pauo pauam factam. Sed non credo, vel saltem credo ægrissime.

QVÆSTIO XXIII.

An possit demon seni iuuentam reddere?

VT qui senex est non fuerit & deserit esse iuuenis; vel, ne quam decurrit ætate non decurrerit, id nulla vi vel potestate perficiatur. Quis enim quod factum, maxime successiua elapsum actione, id reddat infectum? Verùm vt, qui defecta iam & decrepita curuatur ætate, vires resumat & habitum nit-

nitoremque iuuenilem, mutantur cani in colorem meliorem, frigus in teporem, torpor in agilitatem, cæteraque corpus recipiat quæ senium abtulerat, deque mala (quod ait quid im) merce fiat bona; non equidè audeo definire. V. Dæmon possit, si Deus permittat? Non mihi planè de nihilo videtur, quod poëtæ memorant, & de ariete in agnũ, de Bacchi nutricibus reiquenescētibus scripsit Aeschylus; de Iasone à Medæa recocto, scribunt Pherecydes, Simonides, & Lycophron; deque ipso Iasonis patre Æsone Grecus auctor Redituum, & Latinus Transformationum poëta Naso. In quibus tamen illa narratio perspicuè falsa & naturæ repugnans, omni educto per vulnus sanguine, & nouo suffecto id contigisse. Sic enim sequatur prius mortuum, & postea suscitatum uiuentis corpus: quod soli Omnipotentia Dei reseruat. Cætera fortassis contingere poterunt, quæ cecinit a; potato succo salu-

Barba comaq;

Canicie posita nigrum rapere colorem,

Pulsa fugit macies, abeunt pallorq; sinusq;

Adiectoq; caua suppleuntur corpore ruga,

Membræq; luxuriant. Æson miratur, & olim

Ante quæ uerdens hunc se reminiscitur annos.

Fatentur omnes, neq; id sine perũdia negari potest, iuuentam aequa renouari; testatur

Hymn

f lib. 1. de
uocabili.

a Ouid. 1.
Meta-
morph.

h Psal. 102 Hymnographus diuinus *b*: *Renouabitur ut aquile iuuentus tua*. Renouari fatetur omnes, licet quo id modo contingat, nostris & Hebraeis non conueniat *c*. Eodem pertinet *i* *ibi*, & *R. Stud* Isaic; *d* *Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, affument pennas sicut aquile*. Præstat idem vilibus & abiectis natura serpentibus, quod omnes fatentur, vt cum tenui illa sua leberide senectutem exuant & induant iuuenturem: car homini omnem huius beneficij spem Hebe nouerca præsciderit? scilicet, absumpta vis omnis per asini, baiuli imprudentiam; qui *e* pharmacum ad eò salutare, à Ioue missum hominibus, serpenti permisit ebibendum. Cur naturalia quædam remedia nequeant inueniri tantæ efficacitæ? multa sanè latent nondum inuenta, quàm hominibus ignota, tam dæmonibus cognita. Humidum radicale restaurari, natua illa nimia senectutis ariditas temperari, corrupto succus melior suffici, cæteraq; deperdita, & hanc ad commutationem requisita suppleri ad tempus, naturæ legi nihil repugnat. Sed nec impossibile capillorum colorem mutari; cum & coruos candidos visos multi tradiderint. *f* Denique Metamorphosim, quam nunc defendimus, confirmant non pauci locupletes testes. Duo legas exempla apud Torquemadam *g*; Anno 1531. Tarenti fuisse centenarium senem capularè,

qui

qui pilis, cute, vnguibus & situ atque squalore ætatis decidentibus, & in melioris ætatis omnia mutatis, de seneciuuenis prosierit, & quinquaginta post annis superuixerit. In Cauellæ quoque Rioia alteri cuidam viro similem obtigisse sortem, idq; vulgi fama notissimum fuisse, & ab Ammira Castellæ sedulo exploratum. Monuedrum regni Valentini oppidum est (olim Saguntus) hic fe viuo scribit Valefcus Tarentasius *h*, fuisse monialium Abbatissam; cui iam silicernio, subito menstruis fluoribus renouatis, dentes renati, comæ denigratæ, rugæ & sulci cutis adæquati, mammæ pendulæ atq; pannosæ ad instar virgunculæ sororiarunt: sic denique se vultu, facie, totoque corporis habitu iuenculam exhibuisse, vt rei nouitate percussa, præ verecundia, se cunctorum oculis subtrahere niteretur. Quid multa? Lusitanicæ historiæ recentiores scriptores, fidei probatissimæ *i*, commemorant longa narratione & certa; cuidam Indo Nobili, annorū quibus vixit trecetorum & quadraginta spacio, iuuentæ florem ter exaruisse, & ter reffloruisse. Nec defunt, qui in eodem orbe nouo quandam insulam repertam testentur *k*, Bonicam nomine; in qua fons scaturiat cuius aqua, vino præcisior, pota senium cum iuuenta commutet. Facile video, quàm hæc nonnullis incredibilia videntur; sed illi cogi-

tent:

h L. 6. Phyl.
long. c. 22.

i Ferdin.
Castaneda lib. 8.
Pet. Mas.
scius hi-
stor. Ind.
ca. lib. 11.
k post
Cardanum
Langius
epist. me-
dic. 79.

e lege Pi-
nitum lib.
1. & Hiero-
glyph.

f Hero-
dar. lib. 4.
& Hera-
clides in
Politico.

g Dialog.
1. Horo-
floridi.

tenti huiusmodi narrationibus, à quibus re-
cta philosophiæ ratio non abhorreat, quia
ipse nihil tale videris, fidem detrahere; sin-
gularis esse proteruit & impudentia: qui ve-
rò quid vbiq; gestum fuerit; vel non fuerit,
id de sua dumtaxat opinione aut assensione
decernunt; insanix affidere.

Instet quis ex aduerso certam humanæ vi-
tæ periodum à Deo præfixam: hanc natura-
liter nõ posse progredi ultra annum saltem
CXX. vt probatur Dei verbis *l; Eruntq; dies
hominum centum viginti annorum.* Ideoque
Moysem dixisse *m; centum viginti annorum sum
hodie: non possum ultra ingredi & egredi,* Con-
firmari id ratione numerica, quia numerum
hunc conficiunt tres quadragenarij, hoc est
quaternarius denariorum triplicatus, & sic
totum cum toto coalescens omnem absorbit
perfectionem, ternarium nempe, quaternari-
um & denarium. Hoc argumentum facile
diluitur, quia à Deo præstituta non omnibus
hominibus vna eademq; sed sua cuique pec-
uliaris vitæ periodus; & his quidem spacium
vitæ ipsa hac Metamorphosi sic extensum:
hanc non posse naturaliter progredi nisi Deo
permittente. Si permittat, posse ultra annos
etiam centum viginti; quos constat multos
superasse. Verba autè illa Dei non de omni
æui hominibus prolata fuere, sed tantum de
tunc superstitibus, quibus hic terminus per-
ni-

nitentia antè diluuium futurum datus n. *n Sic Ordo
kelte Hie
romym &
c. bryjo m
d. 3. &
D Aug li.
15 de civ.
Dei c. 24.
quorū sen-
tentia Ge-
rior, quā
Phionis,
Iosephs cu
sequasit.*
Nec Moyses illic asserit ultra se viuere non
posse; sed tantum, ad eò magnæ multitudinis
gubernationi senio fieri imparè sese ac mi-
nùs idoneum. Argumentum illud ex nume-
ris desumptum, mirè placuit Fran. Valetio o,
adeò vt subtilissimè illud prosequendum sibi exi-
stimarit, reuera tamen triuolam est ac nul-
lias momenti, nihil enim ex numeris in hu-
manam complexionem potest influere; nec
vita nostra à numeris sed à causis naturalibus
primis secundisq; dependet.

D Fortius vrget aliud argumentum huius-
modi. Vita humana humido naturali con-
seruatur. Illud semper annis vitæ consumi-
tur, ipsa etiam atteritur alimenti nutritione,
quia agendo repatitur: nec alimenti nutritio-
tatum potest reparare, quantum senio depe-
rit, ex peritorum sententia medicorum p.
Necesse igitur sit mox à statu ætatis humi-
dum illud, quod tum consumi incipit, refici,
& primigeniam indiuidui temperaturam, il-
la quæ veterascebat abolita, restaurari. Quod
lubenter illis concedimus. Sed, inquirunt, id
nec arte nec natura perfici posse, medici senti-
unt q. *Quibus respondeo*, licet medicis
ratio humida radicalè restaurandi hacten-
us fortè manserit ignota: non inde sequi,
illam dæmoni quoque ignotam esse aut im-
possibilem; quod si illam nouit; cur nequeat,
Deo

*l Gen. 6.
9. 3.
m Deu-
ser. 31. 8. 2.*

*p Sida
Frac. Pa-
lesiam d.*

*q Galen.
li de mt-
rasmo,
Langius
epist me-
dicin. 70.*

Deo permittente, in praxim deducere, & hæc uti scientia? Urgebis fortè, posset igitur hominem perpetuò in vita tueri, & sic quasi immortalem reddere, quod iactabat ventosus ille Ægyptius contra quem Galenus scripsit: Verum occurro; consequentiamq; istam pernego; potest vitã in multos annos extendere: potest ergo in æternum extẽdere. Quãuis enim longæuus homo, mortalis manet, vt futurus erat etiam ante peccatum: sed quemadmodum tũc sola Dei voluntate (iuxta quorundam sentẽtiam) mortem effugisset; ita etiam in argumenti casu, si Deus dæmoni permetteret semper humidum radicale restaurare, homo iste tunc nõ moreretur, quia tunc eum Deus necessitate moriendi per talem dispensationem eximeret. Deinde si peculiarẽ dispensationem hæc tollas, dico; quia hoc Deus non videtur permittiturus vnquam; tandem post aliquot centenarios annorum, naturalis vis ita in homine deperiret & fatisceret, vt nulla remedia naturalia, quibus dæmon vteretur, ad restorationem tandẽ prorsus collabescens corporeæ molis, & naturæ quasi prostratæ, sint suffectura. Sed hoc non nisi post diuturnum valdè tempus contingeret; idèò nihil pugnant ista cum ijs quæ dixi de prolonganda, non de æternanda vita. Vt autem videatis huius cõsequentiæ vitium, cogitate arborẽ illam vitæ,

tæ siue vt Hebræi vocant *lignum vitarum* r quòd vitam in flore iuuentutis produceret esu suo in tempus multarum nunc vitarum longissimarum, ad aliquot etiam annorum millia; hanc illi fuisse vim naturalem meritò dixerunt, grauiissimi scriptores s; quia illam post hominis peccatum retinuit, vt patet ex Gen. 3. v. 22. vbi Deus paradysum munit, ne Adam eum iterum ingrediatur, & de ligno vitæ sumens, viueret in æternum. Attamen ijdem Doctores benè docuerunt, non propterea hanc arborẽ potuisse hominem semper á morte præseruare. Vide Perer. hæc optime explicantem d. lib. 3. q. 3.

r Gen. 1.
v. 2.

f Strabus
& Hugo
Victorin.
in Genes.
& D.

Thom. 1.

p. q. 57. ar.

St. Scot.

in 2. d. 19.

q. 1. Durã.

ibid. ar. 1.

Caiet. ad

d. ar. St.

& Perer.

in Gen.

lib. 3. q.

quarta.

QVÆSTIO XXIII.

Quid magia, vel dæmon possit, circa animam corpori iunctam, idq; informantem?

A CUM animæ potestates tres sint; iam diximus quid possit circa vegetatiuam, & etiam circa sensitiuam quoad sensus exteriores; nimirum 1. posse visum, auditum & reliquos sensus decipere, vt exemplis infinitis comprobatũ ab alijs a. 2. Interno sensu dæmon vtitur vt instrumento, quo aliquid attentat vel molitur in potentias animæ. Nam potest quadruplicè sensus interni functionem

a Guilb.
paris. p.
St. de v.
nuer.
c. 22.

Anglez. in 2. d. 8. q. 3. dub. 4. Remig. libr. 3. de monolat. c. 11. b. D. Tho. 2. p. q. 111. c. 3.
 nem decipere turbata fantasia. Communis enim sententia Theologorum est; nō posse ab Angelis nouæ speciei impressione imaginationem seu fantasiam immutari; & ideo illos non posse efficere, vt qui à natiuitate nunquam vidit, rectè de rerum coloribus imaginetur *b*: sed benè posse angelos corpus aliquod fantasticum formare, & illud oculis obijcere & sic speciem ingerere; vel ex speciebus rerum quas homo verè aliquando vidit, ijs per imaginationem committis & cōfusus, species rerū effingere, quas homo nūquam vidit; v. g. chymere, vt conflatæ ex capra, leone & dracone, vel montis argentei, ex monte & argento: vel etiam concitatis in corpore motionibus atque affectionibus, vnde fantasix cōtingat voluere læta vel tristia, quæ nec vidit, nec vnquā fuisse: vel sicut in amentibus & freneticis est cernere, ex humorum perturbatione varias eorum fantasix species obuersari, sic potest dæmon eorundem humorum inæquali commixtione & agitatione, assumendo & adducendo vapores instituto suo accommodatos, efficere, vt quales ipse vult imaginationes homo tractet, eaque se videre & audire iudicet, quæ reuera nec oculis nec auribus vnquam hausit. Hinc manant tot falsæ apparitiones, reuelationes, & extases *c*.

e. Vide D. Aug. de curap. mortuis c. 12.

Tertio potest diabolus, & facit quotidie, spiritus

ritus & humores organorum cōmouere, & sensus internī, & concupiscibilis atque irascibilis facultatis organa turbare motis simul corporeis membris: ita vt hinc oriatur variorum vitiorum cogitationes; quod non facit quidem immittēdo imaginationi speciem nouam, nec etiā vnā cum sensu efficiendo ipsam cogitationem; sed tantummodo (vt dixi) facit ipsam potentiam concurrere cum specie obiecti, & sic suggerit simulacra, quibus voluptatum memoria suscitetur, membra quoque generationis & semina irritando prouocat, vt docet Magus ille Marcus apud Psellum *d*. Cumque sensitivus hic appetitus libertate careat, & coactione quadam in obiectum suum compellatur; potest veterator eum necessariō in malum aliquē actum impellere, adeō vt nequeat appetitus sensitivus illud obiectum nō appetere. Verūm motus huiusmodi peccati omnīs est expers; & quando voluntas fortiter renititur, maioris meriti & mercedis obcasio nobis gignitur. Quod diligenter notandum ne quem fallant Godelmanus, Danæus, & alij hos motus concupiscentiæ, peccato ascribētes, & proinde, quod absurdissimum, hominem nolentem ac renitentem peccato inuolentes. Sed hi sunt fructus errorum de libero arbitrio negato, & natura Originarij peccati malè intellecta.

Victor de magia nu. 35. & ad secundum respondetur. Anglez. d. q. 3. dub. 5. Molinam ad d. a. 3.

d. lib. de dæmonib.

e. Godelmannus lib. 3. de lam. c. 8. nu. 35. Danæus lib. 2. Theologica Christiana c. 7.

4. Potest dæmon memoriam iuuare, eius organum adaptando vt faciliùs recipiat, & firmiùs species retineat; vel motu locali noxia repellendo, vel iuuantia applicando. Eãdem potest modis contrarijs plurimum debilitare. Talem puto fuisse memoriam Æthalidæ apud Laertiũ, *lib. 8. in vita Pythagor.* talem Apollonij Tyanæi quam laudat Suidas: talem obliuionẽ illius clerici Germani apud Fulgosum *lib. 1. Exmpl. c. 6.*

5. Potest intellectum subtiliorem & meliorem, quoad functiones ingenij & iudicij reddere, per commodiores organi dispositiones, humoribus videlicet densioribus motu locali dispulsis, vel agentium naturalium adhibitis medicamentis, vel spiritibus sensitiuis expurgatis & ad organa dictorum modorum altero attractis, aut sanguinis defecatione ipsorum spiritibus multiplicatis. Quo enim plures, meliores, purgatioresq; sunt spiritus, & quo meliora ac expeditiora impedimētis sunt interni sensus organa; hoc intellectio expeditior atq; felicitior nascatur necesse est. Sed Angelorum bonorum hæc quasi propria sunt munia: mali isti dæmones potius humorum sensitate, spirituumq; paucitate, imbecillitate atque impuritate tenebras mentibus amant humanis offundere. Suis etiam tribuuunt mala pharmaca, quibus à recta mente homines deiciant, vt per se non iarò præstant

stant in ijs quos obsedere *f. Seducunt etiam* *f. Marci 5.*
 prauis suggestionibus suadendo varia perperam, modò illicitum esse, quod reuera licet; modò graue peccatum esse, quod duntaxat veniale est, vt sic scrupulis torqueant: modo inculcant iusta esse, quæ contra fas & iura sunt; vel contemnenda dicunt & leuia, quæ lethalia & vehementius formidanda, vt sic conscientias reddant laxas atque licentiosas. *Matth. 8.*

Petes fortè, an ergo queat dæmon artes atque scientias aliquas docere? nihil dubitandum posse, si velit & sinatur à Deo per locutionem nempe & manifestationem sui conceptus, non tantum si in forma visibili appareat & homini loquatur, quod nõ negat *D. g. 2. 2. q. 96*
 Thomas *g*; sed etiam interna locutione & *art. 1.*
 suggestione intellectu illustrato. Non enim video, cur hæc illuminatio, quæ in malum finem tendit dæmoni sit adimenda; cum hæc cognitio non referatur in Deum, nec cum ulla mentis vera fiat purgatione. Quare vtrũ dicenda sit illuminatio, an illusio, an quo alia indigetanda nomine, vt v. g. nuda veritatis manifestatio, sanè questio de nomine futura est. In vita S. Norberti idiotam quendam, sacræ scripturæ subitò peritissimum reddidit. *cap. 27. Surius. 6. Iun.* Hodie scimus multos anabaptistas sumptione potus vel cibi scripturæ magnam partem, eam nempe

6 Forn.
car. lib. 5.

quam recipiunt, & erroribus suis firmandis
putant oportunam ediscere. Quis docet ni- C
si Diabolus? scriptum etiam reliquit Ioan.
Niderius b, idem de initiatione Lamiarum;
apud quem hæc vnus extat cōfessio; Infan-
tibus nondum baptisatis insidiamur, vel et-
iam baptisatis, præsertim si signo crucis non
muniantur & orationibus: hos in cunabulis
vel ad latera iacentes parentum, ceremonijs
nostris occidimus; quos, postquam putātur
oppressi esse vel aliunde mortui, de tumulis
clam furtō recipimus, in caldari decoquim⁹,
quousque euulsis ossibus tota ferè caro effi-
ciatur forbilis & potabilis. De solidiore hu-
ius materia vnguentum facimus nostris vo-
luntatibus & artibus ac transmutationibus
accommodatum: de liquidiori verò humo-
re flascum aut virem replemus, de quo is
qui potatus fuerit, additis paucis ceremoni-
js, statim conscius efficitur & magister no-
stræ sectæ.] Hæc confessio, mulieris; subiun-
gitur alia, viri huic conformis, & addens
sceleste initiationis & promotionis ad Tar-
tareum magisterium alia ritualia: Ordo,
inquit talis est, quo etiam reductus sum.
Oportet primò eum Dominica die ante-
quam aqua benedicta consecratur, Eccle-
siam introire, mox futurum discipulum cum
magistris, & ibidem abnegare coram eis
Christum, eius fidem, baptismum & vniuer-
salem

• salem Ecclesiam. Deinde homagium præsta-
re Magisterulo, id est paruo magistro (ita e-
nim Dæmonem, & non aliter vocāt) postre-
mò de vtre bibit supradictò: quo factò sta-
tim se in interioribus sentit imaginē nostræ
artis concipere, & retinere ac principales ri-
tus huius sectæ. In hunc modū seductus sum,
& vxor mea. &c.] in his verbis vides doctrinā
illam potu præberi: sed fallebatur homo i-
diota, dum putabat nouam imaginem effor-
mari immediatè in mente, qua generatim o-
mnia illi exhiberentur ad artem illam perti-
nentia. Neque enim id dæmoni possibile, ne-
que talis cognitionis magi intellectus capax
erat. Sed interna quadam suggestionē velo-
cissima hæc suggerebantur, cuius velocita-
tem cum non perciperet magus, putabat si-
mul se & in instanti didicisse, quæ successi-
uè & in tempore breuissimo acceperat. Sic
etiam potest in aère velocissimè formatis si-
mulacris, ea fantasie nostræ ita spectanda
proponere; vt quasi in speculo mens nostra
vno intuitu cuncta conspiceret, necque illu-
strari sibi homo intrinsecus videatur; hoc
nimirum stratagemate antiquus serpens pri-
mam Ordinis nostri parentem Ignatiū co-
natus fuit fallere, sed frustra i, adscribam rē i. li. x. c. 14.
totā verbis Ribadeneiræ; perturbabat tamē
visionum, quas inter studia percipiebat, (de
Studijs Grammaticalibus loquitur) cum magni-

tudo, tum crebritas, nam cum nominum & verborum memoria mandare inflexiones vellet, tanta intelligentiarum diuinarum copia in eius animum influebat, vt noui edificare nihil posset: & si quid esset antea memoriae traditum, id totum facile efflueret: neque omni studio animique contentione poterat, aut arcere appropinquantes, aut ingressas huiusmodi cogitationes abigere: cuius rei nouitate percussus, quid hoc est, inquit, rei? cum oramus, cum confitemur & supersubstantialem panem accipimus, cum vigilamus, cum nos verberibus caedimus, cum spiritualia omnia ac diuina munera obimus, neque tam frequentes, neque tam magna, neque tam vehementes se nobis illustrationes offerunt: cum puerilia agimus, & de Deo propter Deum non cogitamus, tum speciosa nostrae menti imagines, & caelestes illustrationes occurrunt? agnosco, agnosco importunissimi hostis calliditatem, agnosco, veteratoris dolos & altutiam. &c.] Nactus iste animum Ignatij ad caelestium rerum sensa concipienda longo iam usu promptum, & agile, & praesagiens, si Ignatij doctrina ad pietatem accederet, maius sibi malum imminere; conatus fuit, hac melioris doctrinae ostentatione, tum illi laborem litteralium rudimentorum irritum facere; eo maxime tempore (vt ait Maffei *l. 2. c. 16.*) crebra intelligentiae lumina ei-

eidem offerens, & recondita patefaciens scripturae sacrae mysteria.] Si haec potuit, in rebus sanctissimis: & homine fide ac charitate in Deum illustri; quanto facilius infidelium animis rerum profanarum falsarumque scientiam suggestisse credendus? Chrysanthinus Sardanus, Pontifex & magus, tempore D Iuliani Apostatae, filium habuit; qui cum nec versificatoriam artem, nec Grammaticae partem aliam calleret, solo aspectu solis, contra Christianos oracula fundebat, eodem afflati Numine sumano, varij Pastores omnium subitopoeatae exstitere, vt Euages *m.*, Thynicus *n.*, & alij: Amphiarus quoque; sic vates factus, & anus Pindari hymnum edocta *p.*; & Socrate *n. teste* sipatra, quaecumque; alibi ea absente gesta, poetarum, philosophorum & oratorum scripta omnia a daemonibus incubis edocta, illi in specie senum pellitorum cohabitantium *q.*

E 6. In voluntatem longè restrictior est magiae daemoneisque potentia. Nequeunt voluntatem mouere aliter, quam obiecto, tanquam odibili vel amabili, exterius proposito; vel excitationis imaginarijs visionibus & cogitationibus, vel allecta & inclinata voluntate per passiones in parte sensitua inflammas; quae quo vehementiores sunt, eo quoque & acrius inclinant, & quasi abripiunt aliquando; nunquam tamen ullam voluntati necessitatem imponunt. Exulare illi iubent arbitrij

l. Eunapius in Crisostomum.
m. Suidae.
n. teste Socrate apud Platonem.
o. Pausan. in Corinthiis.
p. idem in Boet.
q. Eunapius in Aedestis.

trij libertatem, qui peccandi necessitatē vel coactionem vilam admittunt, etiam in ijs qui mortiferis culpis sunt irretiti; homines certē desijissent esse, si liberum arbitrium amississent; sunt quidem hi Gratia gratum faciente destituti, attamen nec naturali libertate arbitrij, nec communi auxilio Dei sunt orbati. Vnde hæc ergo in peccatum necessitas? peccatum nisi libero consensu non committitur: liber vero cōsensus arbitrium liberum præsupponit. Vnde fit, vt (si Deus non prohibeat) possit Diabolus in actum aliquem vel motionem impellere, quæ motio ex suo genere, si consensus liber adesset, peccatum foret; peccandi tamen necessitatem nunquam voluntati queat adferre, quia inuito consensum nequit extorquere. Sed nec Deus finit omnes in tentando vires dæmonem exserere; facitque vt tentator non tenet quantum posset, sed quantum humana fert imbecillitas; quam nunquam sufficienti finit auxilio destitutam; ne in grauissimis quidem peccatoribus, quibus illud cum iustis adhuc est commune, quod Apostolus ad magnum animæ solatium scripsit; non bonis tantū, sed toti Ecclesiæ Corinthiorū, in qua multi erant mali, multi etiam iusti; *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari ultra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione* (pro tentati cuiusque dispositione &

*D. Thō.
1.2. q. 80.
ar. 3. &
confir-
mat ele-
ganter
Cyrillus
Catho-
licus. 4.
f. 1. Cor-
inth. 10.
§. 13.*

capacitate) *prouentum, vt possitis sustinere.* Quæ fidelitas, virium liberi arbitrij, & communis sufficientisque auxilij (de quo Theodoret. hæc verba accepit) diuini conseruationem præsupponit & includit: cuius conseruationis promissæ fida exhibitione consequitur humana imbecillitas, vt, ex tentatione dæmonis, non solum bonæ voluntati & conatui scelix exitus & euasio contingat; (sic *πρωτοι τῶν ἐκβαστῶν*, August. & Hiero. explicat) sed etiā vt periculū prætergressi, fortioresq; in posterum ad tolerandum effecti, pro detrimento, quod timebatur, lucrum præterea ex tentatione reportemus, vt optimè Photius exposuit; & noster id optimè vertit, quicquid Nouatores ganniant, nam *ἐκβαίνον* ultra progredi est; vide quæ in hunc locum egregiè ex varijs D. August. locis Beda differuit. Cum possint itaque peccatores, hoc adminiculo freti, singula peccata lethifera vitare; sanè, si succubant huic tentationi, cui potuerunt non assentiri; voluntariè succumbent, non coacti vel adacti necessitate, quæ hic nulla reperit. Sed an saltē possit impedire diabolus ne sage peniteat? ignoratio Theologiæ hac in questione Nicolaum Remigium v reddidit fluctuanti & ambigenti similem. Dicendum, sicuti potuit in peccatum inducere, sic etiam posse obstinationē in peccato fouere & nutrire p suggestiones, cōsilia male suada, tēta-

*Aug. in
Psal. 61.
& Hiero.
in Ion. idē
Aug. in
apost. 89.*

*§. 13. de
monolat.
cap. 8.*

tionesque alias: sed nunquam posse absolute impedire, ne vel alij peccatores, quantumuis graues, vel ipsæ sagæ pœniteant, & pacto, quod cum illo inierunt, renuncient, poterunt itaque cum specialis illo auxilij fauore, quandocumque feridò volent, quantumuis renitente Diabolo pœnitere; sine speciali illo Dei auxilio, id non possent, alioquin potentior esset in retinendo Diabolus, quàm Deus in recuperando, q̄ sanè blasphemū est. Probat istam communem Catholicis Theologis sententiã And. Vega de *Iustificat. q. XI.*

QVÆSTIO XXV.

Quid Diabolus queat in anima à corpore separanda, ipsaq; separatione? ubi de exstasi: & mirandis circa cadauera.

EXstasim siue raptum potest Diabolus in A homine efficere, ligando vel soluendo sensus exteriores; idque modis duob. prior est, quando illos tramites obstruit, quibus à cerebro spiritus sensitui se ad exteriores sensus penetrant, veluti contingit somniantibus: posterior, quando eosdem Spiritus sensituios ab exterioribus sensibus ad interni sensus organa attrahit, ibique retinet ne ad

ex-

externorum sensuum organa queant descēdere. Ita enim contingit, vt in raptu ob nimiam internarum virium sensituarum applicationem, & spirituum sensilium ad interni sensus organa confluxum, adeò impediantur sensuum exteriorum munia. vt corpus viuum cadaueris mortui & immobilis speciem præ se ferat. Hæc raptus naturalis causa vera diaboli vires non excedit, talesq; sunt Sagarum & magorum extases: quibus, cum vno in loco maneant soporati, varijs tamen in locis se fuisse: & varia peregisse, decepti sapè arbitrantur. Tale est quod Olaus de Magis Lappijs narrat a hoc modo; Si quis

» peregrinus cupiat de suorum cōditione cert- *a l. 3. c. 18.*
 » ti quid cognoscere, præstant, vt intra vigin- *Septen-*
 » ti quatuor horarum spacium resciscat, quid *trion.*
 » cum illis agatur, vel si trecentis milliaribus *regn. de-*
 » absint, hoc modo. Incantator postquam *scrip.*
 » vîtatîs cæremonijs Deos suos compella-
 » uit, subitò collabitur & exanimatur, quasi
 » extincto illo reuera excedat à corpore ani-
 » ma. Neque enim aut spiritus in eo reliquus
 » esse, aut restare cum vita sensus aliquis, aut
 » motus videtur: sed vt adsint semper aliqui
 » oportet, qui proiectum & exanime corpus
 » custodiant; quod cum non sit, dæmones id
 » abripiunt. Horis viginti quatuor elapsis, re-
 » uertete spiritu, seu è profundo somno, cum
 » gemitu expergescitur exanime corpus, quasi
 reuo-

reuocetur in vitam ex morte, qui concederatur. Postea sic restitutus ad interrogata respondet, & vt fidem faciat percontatori, recenset aliquid, quod agnoscat ille, & certò sciat in ædibus suis aut cognatorum fuisse] hæc in rei veritate se ita habere plures alij Olao attestantur. Sed in hoc, raptus magici ex similibus exemplis, cauendi multo errores, quibus ambigua illæ Olai locutiones non parum suffragantur. Errant imprimis qui cum Cardano quotiescumque collibuerit, naturali sua vi, & arbitrio voluntatis rapse iactitant. Facit hoc proculdubio dæmon ex fœdere: nec fortassis certius aliud Magiæ indicium, quàm huiusmodi voluntarij raptus. In virgine quoque illa Cæsaraugustana (sic voco, quia illic ab Archiepiscopo anno 1589. fraus tandem detecta) pseudostigmata Christi ostentante, raptus illi adedò frequentes, omnes ex pacto cum oues pasceret cum dæmone inito nascebantur; vt & Magdalenæ Crucis Cordubensis, quæ famosa fuit saga. Errat etiam & grauiter, neque hoc à Censoribus prætereundem & relinquendum in eius erat libro erratum; errat in quâ Bodinus *b*, censens in huiusmodi extasi animam reuera migrare & deserere ipsum corpus, & alijs in locis interea versari separatam: qui Cabbalistarum error fuit, à quo suspicor Platonicos alienos

non

non fuisse, propter narrationem illam ipsius Platonis *c*, Eren Armenium, genere Pamphylum, cum inter cadauera caesorum in prælio decem diebus iacisset mortuus, domum relatum, secundo post die, cum esset imponendus rogo reuixisse, ac prodigiosa quædam narrasse, quæ illo tempore apud inferos vidisset. Similis fabula fuit illa de Aristæa Proconnesio, quem narrat *d*, ex Herodoto, multoties defunctum reuixisse, & animam quoties voluit resumere potuisse; ita, vt assistentes animam, cerui effugie, ex ore euolantem viderent. Nam iste non mortuus erat, sed in raptu magico, & non anima ex ore euolabat, sed diabolicum prestigium. Idem dicendum de militis dormientis ore egressa & iterum ingressa mustela alba, & per gladium riulo impositum iterato comitante, quod narratum ab Helinando *e*, fuit hoc ludibrium dæmonis, ad hoc institutum, vt de animæ migratione hunc errorem mentibus imprimeret; vetulis deliris, & pueris, qui nondum ære lauantur, id quàm philosophis persuasurus. Mors enim nihil est aliud, quàm animæ à corpore separatio? cumque ipso egressu hæc contingat separatio, fieri nequit quin homo egressu isto moriatur. Si moritur, quis animam iterum in corpus inducit? Sola Dei virtute redire illa potest. Mortuorum animæ locum suum, teste Psalmita

c li. 10. de repub.*d* Plinius l. 7. c. 52. Plutarch. in Vita Romulæ.*e* Helinand. l. 13. Chronicon. & Paderinus in Symbolis.

De hoc loco dicam fusè in Quodlibetica de apparitione mortuorum: & ex ea iur. q. seq.

ita

sta, ignorant; hoc est corpus suum amplius non norunt. Quare anima semel separata, nec aliud corpus subire, nec suum iterum ingredi ac informare potest, nisi Deo permitte-
tente atque ducente. De Philappis & Finnis igitur, & de Aristra, & de Hermotimo Clazomonio f, quod illi obijciunt; id nos nec latet, nec mouet Ecstasis Diabolica interces-
sit, sed anima à corpore non recessit. Omnia (inquit Tertullianus hac ipsa de re agens g) magis consecranda, quam hanc licentiam animæ sine morte fugitiuæ.] Et alibi idem re-
ctissime pro Axiomate tradidit h, nusquam animam sine carne esse, quamdiu in carne est,] Et in ecstasi animam extra corpus peregrinari, negat apertè auctor breuium quaestionum, quæ operibus D. Athanasij adiunguntur i. Nec Augustinus k quicquam habet, quod Bodino suffragetur, alibi verò palam contradicit l. Abutuntur etiam aduersarij scripturis. Nam cum illud citant, pretiosam esse in conspectu Domini mortem sanctorum eius m; perperam verba de prophetarum ecstasi accipiunt; quæ ad veram mortem, seu animæ à corpore separationem sunt referenda n: & quamuis de raptu acciperes eorumdem, Mors vocaretur, quia mortui corporis imaginè repræsentat. Cû etiã de Apostoli raptu ratiocinantur, non possunt probare eum extra corpus fuisse: potuit Deº id facere: sed an fe-

f Side Lucian. in Encomio musæ, & Plutarch. de dem. Socra. g li. de anima. h li. de resurrectione. i q. 33. k l. 83. 99. l lib. 18. de ciui. Dei. epi. ad E-uod 8. (se ipse asserit) li. de spiritu & anima. m Psal. 115. v. 15. n Et cum B. Cyprian. etiam Rabbin. consent.

erit, cû ipsi Paulo fuerit incertum; malo dubitare, quam cum B. Hildegardi affirmare corpus verè ab anima tum fuisse separatum. Dubitat quotquot memini patres, dubitant etiam Scholastici omnes. Parum verò peritum se philosophiæ Bodinus ostendit, cum Apheresiã cum Ecstasi confundit. In hac videtur anima corpore abesse, quia priuatum est corpus functionibus animæ sensitiuæ, mouētis, & interdum intelligentis p: in apheresia verò nō functionibus animæ modo, sed ipsa corpus caret anima. In illa corpus dicendum insensibile & immobile actu; in hac naturaliter loquendo, est exanimatum tam potentia, quam actu. Quale demum illud argumentum? si anima sit immortalis; necesse aliqua sine corpore operari illam q posse. Sed est immortalis. Operari igitur potest in ecstasi ab illo separata. Mi homo, moneo Scholasticorum adeas, & discas cum sint plures vnus rei functiones, non rectè, quod de omnibus non probaris, id ad vnã te restringere. Deus bone, quot sunt functiones animæ in corpore existentis, in quas sibi corpus partem iusque nullum vindicat? cogita voluntatis, intellectusque; actus, & super seipsam sui reflexiones, aliæque quæ ex libris de anima immortalitate agerium possunt petiri. Verum certiora hæc Christianæ sapientiæ peritis sunt, & rectæ philosophiæ nō imperitis, quam vt

o in quaest. sionibus suis. p Scholastic. de sub. contra Curdan. q Aristot. lib. 2. de anim. r Sidel (se lubet) dicta i. t. ad. in Trond. Seneca cho. 2.

longiore indigeant probatione, neq; mihi vacat vel lubet lucenti soli lampadē accendere. Solus Deus sic animam per raptum separare posset, & interea in corpore idoneas iterum recipiendæ animæ dispositiones cōseruare: quod an sibi contigerit dubitare se D. Paulus profitetur. Falluntur tertio, qui falsos hos & dæmoniacos raptus siue extases (pro iisdem nunc sumo, non ignarus alibi subtilius distingui) non separant à vero & supernaturali raptu; quo per spiritum diuinum homo ad rerum supernaturalium contemplationem siue cognitionem, cum abstractione mentis à sensibilibus eleuatur; de quo præclare, vt solet, D. Thomas differuit; quales fuere Prophetarum, Apostolorum & sanctorum hominum, lōgè diuersi à Magicis extasibus, de quibus B. Irenæus locutus agens de Marco mago i. Plurimorum de veri raptus natura opiniones Gentilium philosophorum, & Arabum astrologorum, recēsit M. Antonius Mocenicus, opere verbosiore quàm solidiore, & excepta nona ceteras satis benè cōfutauit. Quid ex dictis ei retinēdum, quid repudiādum existimē, breuiter accipite. Igitur falli leum puto, dū subiectum raptus cōtendit debere esse mediam quandā substantiā inter mortālē, & imortalē & huiusmodi ait esse animam nostram quā dicit esse mortalem respectu partis sensiti-

uz, immortalem respectu partis rationalis; fallitur, si sit in anima nostra pars vna imortalis, & pars alia mortalis, quā so nonne pars hæc ab illa queat separari? diuisibilis ergo iā anima nostra futura: quare nec immortalis. Absit hoc à mentibus nostris; totam hominis animam, quoad substantiam essentialē; suam, credimus esse immortalem, non anima sed homo ipse, respectu totius compositi quid medium est; corpore mortalis, anima immortalis. Subiectum tamen raptus, non est totus secundum se homo; sed anima ipsa humana; subiectum totum incorporeum, indiuisibile, & immortale. Anima hæc subiectum est raptus, non ratione intellectus agētis, sed ratione intellectus possibilis; quod benè docuit Mocenicus. Formalis causa raptus est ipsa illa actio, qua quis eleuatur, & cœlestibus illis rebus quasi vnitur. Finalis causa, est coniunctio animi cum Deo, illud Anticij Seuerini;

*Tu requies tranquilla pijs, te cernere fines,
Principium, vector, dux, semita, terminus idē.*

Agēs siue efficiēs causa, duplex aliquādo potest esse. Instrumentalis, erit intellectus agēs; principalis verò futura Deus. Dixi posse aliquādo esse, quā licet Deus p se sol^o sit causa efficiēs, solet tamē causas secundas vt instrumenta adhibere: quare poterit intellect^o agēs esse causa instrumentalis; quā quāuis ei^o ordinari-

m cap. 30.

F. 3. Cor. 12

Vide D.

Tho. 2. 2.

q. 175.

a. 6. l.

d. q. 175.

a. 2. ad 1.

q. 175.

i lib. 1. cōt.

ber. c. 9.

k li. de
transitu
hominis
in Deum.

cap. 15.

um munus sit, species à phantasmatibus abstrahere, & hinc nulla sint phantasmata; solet tamen Deus, cum se menti nostræ per raptum insinuat, ea quæ vult nos tum videre, diuina quadam repræsentatione ostendere; vbi verò spirituales hæc res intellectus noster percipit tunc ope intellectus agentis, potest quadam rerum visarum similitudo & simulacrum effici, quem modum D. Tho. non repudiat, Principalem causam dixi esse Deum; quia reuera Deus est qui hominem ad se rapit, ut fatetur o Mocenicus, nec potuit negare. Sicut enim sol sine sole non cernitur, sicut oculus sine lumine lumen non videt, sicut auris nisi aere plena ictum aërem non audit: ita nec Deus sine Deo cognosci potest, sed Deo plenus demum animus tantum in Deum erigitur, quantum diuino collustratus lumine eum cognoscit; tantum effervescent & exilit in superiora, quantum calore diuino succensus in Deum fertur: neque ad id, quod superius est & infinitum, quisquam attollitur, nisi virtute superioris & infiniti attrahatur & eleuetur, iuxta veram Platoniorum sententiam p. Deinde solus intellectus agens ad hoc nequit sufficere. Quia quamuis Mocenicus dicat transitum hunc ex parte hominis esse voluntarium: id tamen verum non est. Raptum enim scimus sæpè contingere inuitis, ut sentit D. Thom. q & docet experientia. Noui, & mecum

¶ 1. p. q. 12.
o. p. ad 2.

o. c. 1.
sch. 13.

¶ Vide
Mocenic.
c. 39.

q. d. q. 875
o. r. 2.

cum norunt mille adhuc superstites, Virginem Deo deuotam, exijs quas Beatas illic vocant, quæ Burgis, in Castella, anno 1585. superstes erat, & statim percepta Eucharistia, vix ca in os sumpta, in diuturnum raptum eleuabatur; adeo ut nec admotas & adactas in pedes aciculas sentiret: quæ, ut erat humanæ gloriæ auersatrix, & sancta esse, quam dici malebat aut videri, ardentissimè solebat Deum precari, ne quid illi huiusmodi coram alijs accideret: & ad se reuersa, erubescentiæ plena atque pudoris, quam poterat celerrimè se domum in conclaue proripiebat. Non est ergo in nostra potestate, & proinde nec nobis est voluntarium sic mente abalienari; neque id poterit noster intellectus quantumuis id nos vehementer velimus. Hæc non tantum est actio, quam passio intellectus. Cum hinc anima se propriè & primariò gerat more patientis, secundariò & minus propriè more agentis, & ipse Mocenicus fateatur, hunc transitum hominis ad Deum (sic enim appellat raptum) plurimum passionis & minimum actionis habere. Deum verò dicimus esse causam efficientem raptus; non tantum vniuersali quodam concursu, sed etiã ad hoc ipsum designato & particulari.

Hic in Syrtis ille impingit Patricius Venetus, & se abripi patitur procellis Gentilium & infidelium philosophorum. Nam

scap. 45. sententiam s. proponens suam, contendit totam raptus efficientiam adscribendam soli agenti intellectui. Hunc enim adiutum solo concursu vniuersali Dei, vult posse ita intellectui possibili speciē seu ideā Dei repræsentare; & sic, quod erat duntaxat intelligibile potestate vt sit iam actu intelligibile, id vi sua intellectum agentem cōficere. Quasi verò queat intellectus agēs aliquam effingere speciē, quæ Deum repræsentet? quod meritò cum D. Dionysio Areopagita Theologi negarunt t.

1. D. Dion.

de Diu.

nomin.

1. D. Thō.

Et ibi

inter pp.

12. q. 12.

4. 4.

Sed videte quam leuiculis nitantur aduersarij argumētis. *Obijciunt primò.* Deus nō est idem cum anima nostra: non potest igitur in illam agere. Quid est nugari, si hoc est argumentari? quasi nihil in aliud queat agere, buod non sit idem cum eo; & non sufficiat proportio ac similitudo causa immediatæ & instrumentalis; quasi non omnia Deo obediāt; quasi Deus, qui vnus eminenter est omnia, nō possit in cuncta, vt vult agere. Apage mihi hos paganismos.

Secundo obijciunt. Deus est intellectus: nihil ergo potest agere nisi cognoscendo. Sed extra se nihil Deus cognoscit: animus autem noster est extra Deum: animum ergo nostrū nō cognoscit: nihil ergo in animum nostrū potest agere. *Resp.* Deus est intellectus, si sumas intellectum impropriē loquendo pro sub-

stantia spirituali in genere; non verò est intellectus, si capias intellectum pro potentia intellectiua; quo pacto eum sumi ab ipso docet consecutio argumenti; quæ nulla foret, neque antecedens cum illatione cohereret, si aliter sumeretur: certū enim est spirituales substantias etiam aliter quàm cognoscendo agere posse, vt loco mouere, & huiusmodi. Quod si velit tantum dicere, nihil posse agere in subiectum, quin subiectū illud cognoscat; hoc certè verum est, quia Deus omnia cognoscit: Spiritualis tamen substantia, vt angelus, posset agere in aliquod subiectum sibi incognitum. Vnde tamen sequitur falsissimam esse illam subsumptionem, Deum extra se nihil cognoscere. Quid enim hoc aliud significat, quam Deum præter semetipsum nihil cognoscere? non cognoscit ergo arbores, non equos, nō peccatores, non daemones, quo ergo pacto creaturas conseruat, & mundi satagit, & punit peccatores? esse hæc extraria Deo, & cognosci à Deo nobis igitur fatendum; nisi Epicurei & athei sumus. Deus quidem eminenter est omnia, sed non formaliter. Si loqueris, de ijs quæ sunt eminenter extra Deum; frustraris: quia nihil quod est, non est eminenter in Deo; ipse quoq; anim' noster hoc modo nō est extra Deum. Quare patet te loqui, de ijs quæ sunt extra Deum formaliter. Sed Deus

cognoscit omnia quæcumque sunt, etiam si illa non sint in Deo formaliter, siue etiam si Deus illa non sit formaliter. Quare & animam nostrum Deus cognoscit; cognoscit sanè, & punit, si viderit infidelem, & ad Gentilium scita impia descendentem. Non sum ignarus istud axioma, (*Deum nihil extra se intelligere*) tribui Aristoteli v: sed Aristoteles veniam mereretur, cuius oculus, nullo fidei veræ radio illustratus, vt nocturæ oculus ad illam lucem infinitam caligauit. Christianis verò hominibus venia danda non est, si talia deliramenta pertinaciter tueantur, & non Gentilium placita regulis fidei, sed fidei scita illorum placitis pergunt submittere, verè cæci cæcos deligentes duces cum quibus in erroris foueam corruât. Auerroisticum hoc potius figmentum est, quàm Aristotelæum placitum: qui perfidiæ columen Arabs instabilis, sectatores suos ex hoc principio eò deduxit, vt existiment etiam hinc sequi; Deum sic aliquid sibi perfectionis adiucturum nouæ, si hominem sibi per raptum coniungeret vel si extra se alia intelligeret; Deoq; ipsi tunc opus fore sensum & fantasiam; quæ omnia vel dypondij Theologi statim exsufflarint, vt vanitate sua disfluentia, nec quicquam coherentia. Deus in se ipso, vt in speculo simul & semel videt omnia; cognoscendo alia, tribuit ipsis perfectionem. Nobis accedit perfectio

fectio coniunctione vel cognitione, propter imbecillitatem & egestatem nostram, cuncta Deus possidet, nec ipse mutatur; sed mutat res quas sibi coniungit. Deniq; censet idem Mancenius, raptum omnè esse successiuum; quod indiget, vt verum sit, commoda interpretatione. Raptus enim fieri potest in instanti, quia Deus causa efficiens est adiuuitatis & potentia infinita; per temporis tamen fluxum actio seu passio raptus postea continuatur; & si quæ ad raptum, ex parte hominis aliquando præparationes præcedant, vt contemplari &c. illæ sunt successiuæ. Hæc de raptu nunc sufficiant.

E Alter veræ separationis animæ à corpore, certissimus modus per mortem, quin sit Diabolo permissione Dei possibilis, negari nequit. Quot enim Angelus vnus millia Assyriorum vna nocte occidit? nonne Asmodeus septem Saræ maritos, & Iobi liberos omnes Diabolus necauit? nonne maleficijs quotidie dæmon plurimos necat? sed de hoc postmodum copiosius disseretur, lib. 3.

Postquam animam à corpore mors separauit, nondum diaboli omnis potestas sopita, potest in animam nonnulla, potest in corpus. Animam potest supplicijs addictam, quantum Deus iusserit punire; an possit iterum in corpus mittere, vel facere apparere, mox discutiemus.

Quoad cadauera mortuorum solet aliquādo ea induere, & ijs apparere, vt postea dicitur: potest etiam in eadem; maximè in ea quæ sita sunt locis non consecratis, quæcumque potest in alias res corporales; & specialiter quodam modo potest soletque miranda quædam in ijs, & prodigiola causas naturales ignorantibus, operari, & exhibere quædam, quasi viuientium corporum & vegetantis animæ munera. v. g. vt fluat ex vulnere mortui sanguinis in præsentia occisoris (qua de re alio loco sermo fuit) 2. vt corpora diu feruentur incorrupta, neque putescant neque putrescant, neque dissoluantur aut incinerentur; quia hoc & naturaliter, vel ex vnguentis, vel ex loci natura, imo & ex corporis natura potest prouenire, vel etiam ex mortis genere, de mortis genere, scribit Plutarchus x; Cunctis, inquit, ferè notum est fulmine ictorum non sentire corpora putredinem.] quare non satis aptè Euripides introduxit Clymenem de Phaëtonte dicentem, Putrescit ast hic in conualle mortuus. De corporis natura, est illud Ammiani Marcellini apud Rhodiginum y, Romanorum cadauera cætorum itatim fatiscere ac prorsum defluere; Persarum verò inarescere ltipitum more, vt nec liquefiant membra, nec sanie madescant perfusa; quod censet Ammianus vitam parciorem facere, & vbi nascuntur exultas solib^a

ter-

terras, credit Cardanus z, & de patris sui Facij corpore idem profitetur, causam hanc non arbitror, contemnendam: victus enim parcitas arcet humorum copiam, vnde propter eandam victus abstinenciam Xenophon a memorat Persas nectussire, nec emungi. De loco ipso, potest ille hanc vel vim habere naturalè & conseruatricem ratione soli, vel solis; vel etiã ratione situs. Sic enim quod Aristarchus in Olympicis tradidit integrum cadauer armati & faucij hominis olim mortui in Iunonis Eleæ templo inter tabulatum & scandulare tectum inuentum; causam reddit Pausanias b, quod in illis latet-bris abditum, neque per ætatem vaporum, neque per hyemem frigoris noxam contrahere potuerit. De vnguentis, res nota ex Ægyptiorum conditura, de qua Herodotus c & Diodorus d. Illud etiam naturæ miraculum est, cor eorū cremari non posse, qui vel Cardiano morbo, vel veneno perierint e. Nec puto qualitates has impressas cordi dæmonem ignorare, vel non posse similem dispositionem in cadauer inducere; posset itaque facere, (& hoc sit 3.) vt cadauer spacio aliquo temporis comburi nequiret; fecit aliquando in viuis, cur nequeat in mortuis? 4. poterit efficere vt cadaueris pili vel vngues excrescant: quia hoc potest naturaliter præstare cõplexio morientis, quãdo in corpus ma-

z lib. 8. de
rer. var.
cap. 40.a in Pa-
dia Cyrab lib. 5. de
script.
Gracia.c l. 2. hist.
d li. 1. Bi-
bliothec.e Plinimo
li. 1. c. 38.x lib. 4.
quæst. cõ-
m. 2.y lib. 20.
cap. 24.

f. Anglin
2.9. de
Magia a.
2. diffic. 81.
Bimsfeld.
de Cōfes.
Mal. pra-
bud. 12.
Sub. 7.

nauit aliqua vegetantis animæ ad formam imperfectam dispositio f: quod frequenter accidit in suspēdiolis, quibus subito spiritus intercluduntur; quos (vt ait ille) Iupiter lauat, A pollo vngit & siccatur. Sæpè tamen hæc; vt in reliquijs hominum sanctorum, ex diuino proueniunt miraculo. Vt cætera miram; Dāmis, oppido propè Brugas, vidi olim Saluatoris Crucifixi imaginem prægrandam ligneam; quæ comam & barbam produxerat; & quotannis attonsæ refruticabant, id pro miraculo pijs habitum, propter crebras quas Deus illic agris sanitates conferebat, & alia in afflictos diuinæ munificentie monumenta, crebris ibi tabellis notata; donec impius & pertinax Calvinistarum furor imaginem ignibus absumpsit & templum (quod illis solemne) solo æquauit,

QVÆSTIO XXVI.

An ope demonum fieri possit, vt defunctorum anima seu spiritus uiuentibus appareant.

Magni hæc momenti quæstio est, & quæ a Maliam includit primò ventilandam; *Vtrum unquam anima queant apparere?* de qua, ante annos fermè nouem, Duaci in Quodlibe-

beticis, vt vocant, copiosè disserui; sed quia oratio illa lucem non adspexit, hinc ea cum lectore communicabo, quæ tum cum auditoribus, prætermisissis parengis oratorij.

SECTIO I.

° **S**IT 1. concl. quæ quasi fundamentum est ceterarum; Possè ac solere mortuorum animas non nunquam diuina potentia, atq; virtute, uiuentibus apparere, id & fidei Catholica scitis, & veræ germanæq; philosophiæ placitis consentaneum est.] hæc conclusionē multi improbant; sed horum alij athei sunt, qui animam negant immortalem & corpori volunt eam commori: hos facillè est refellere, quia hæresis eorum iam pridè etiam à Platone, & Aristotele, & alijs philosophis probis, contrafacta & proscrip̄ta fuit; ab Ecclesia vero id asserentes ignib. adiudicati: Docui id suffimè proluxa disputatione, *Comm. in Seneca Troad. chor. 2.* Alij sunt philosophi sensibus nimis addicti; qui fatentur animam corpori superstitem esse, sed videri illam à viuis posse, vel ad viuos redire negāt, dumtaxat; quia id quo fiat modo ac ratione non intelligunt: hi docendi sunt rationem modumque: alij deniq; matæologi sunt, nec enim Theologi dici merentur; qui nati nobiscum eiusdè matris vtero, iisdem vberibus lactati, falsi fratres,

*Lana-
thorus li.
de spe-
cru.*

*b Occo-
lup notis
in Theo-
philac.*

*Marbac.
lib. de mi-
ra. Risi-
us l. de ve-
seri super-
stit. Be-
ned. Are-
tius in
Proble-
ma.*

*c Me-
lanch. in
Kalenda-
rio Man-
lij, Eras-
m colloq.*

*d lib. 4.
miscel.
lan. c. 12.*

tres; viperina proles, germanos lacessunt, & genitricis impio mucrone latus petunt, palam est me hæreticos intelligere. Ex his quidam, eos qui se spiritus conspexisse asserunt, iudicant lymphatos ceritos, imaginosos, ad medicos & veratrum relegandos *a*; alij clamant, huiusmodi narrationes omnes superstitiosas & delirarū esse anuum vana in *omnia b*; alij, vt facetiores ludiones, & minus cruenti, multas obscænas & ridiculas fabellas comminiscuntur: vt genus omne apparitionum reddant odiosum, imitati Batauum illum Lucianum *c*; causa hos omnes vehementer stimulans est; quodd hac mortuorum apparitione *Purgatorij fidem* validè stabiliri percipiant. Quare miror, ex Catholicis Hieron. Magium *d*, maioris lectionis, quam iudicij virum, ausum fuisse scribere; nunquam quæ circa mortuorum sepulchra vel cœmeteria conspiciuntur simulachra, mortuorum esse animas; sed seimp esse dæmones aut malos genios hominum deceptores: admiror etiam, id firmare auctoritate Porphyrij & Iamblici, iuratorum fidei Christianæ hostium: nam quod Theophylactum & Chrysostomum allegat, id frustra facere mox ostendam: & simul ostendam, dubitationem illam philosophorum inanem esse; hæreticorum verò dictæria, ipsis digna, hoc est impia, impudentia, mendacia, vix digna quibus respō-

dea-

deatur. Nimis etiam temerariū fuisse Renatum Chopinum pleno ore in Parisiensi Parlamento, *Superstitionem*, hanc sententiam vocantem, censentemque puniendos eos, qui animas redire arbitrantur. Lege si lubet lib. eius vlt. de Sacra Politia, & videbis audaciam causæ minus æquæ seruientem, & obtinentem; sed eo iam tempore quo in Curias Gallicas multi se Nouatores ingesserant. Idem tamen censuit Tiraquell. ad Alex. ab Alex. lib. 2. c. 9. nihil tamen probans, sed nude affirmans, se habere hæc omnia pro meris somnijs, idem asserit *ad lib. 5. c. 23*. Sed propter eius putare, nūquam id verius falsiusue futurum est.

B Probatur sententia nostra (vt ab imbecillioribus progrediar) primò communi opinione Gentilium, quorsum illa translatitia de Manibus euocandis tam solemni carmine & ritu fieri solita, si nullas viuis mortuorum animas apparere credebant? quorsum (nisi quia hæc vulgo recepta, etiam inter sapientes illorum opinio) ille poetarum Phœbus de Anchisa filio referret?

*Infelix simulachrū atq; ipsius umbra Crense
Visu illi ante oculos, & nota maior imago.*

Et ille Latinus Callimachus Cynthiam post obitum talia memorantem introduce-

ret?

Sunt

*Sunt aliquid Manes: lethum non omnia fuit,
Luridaq; enictos effugit umbra rogos.
Nocte vaga ferimur, nox clausat liberat umbras,
Errat & abiecta Cerberus ipse fera:
Luce iubent leges Lethæa ad stagna reuerti:
Nos vehimur, vectum nauata recenset onus.*

Vnde? nisi ex hac opinione scelesta apud illos orta Necyomantia? quam & Homericæ Cyrcæ in *Odyssæia*, & Ouidij Medææ in *Metamorphosi*, & Lucani Eriſiſtho in *Pharsalia*, & Senecæ Tiresias in *Oedipo*, & Horatij in *Epidis* Canidia, Papinij in *Thebaide* Manto, & Siliana bello *Panico* Autonoe, tam operosè exercuerunt, quorsum nota paucioribus illa eorundem consuetudo, si focij in peregrinis regionibus obijſſent, animas in patriam reuocadi, cuius & Didymus e & Eustathius, & Pindari Scholiastes f meminere? vnde aliunde orta illa communis illorum opinio, g, solere animas ijs qui per eadem violenter ipsas corpore expulerint apparere, omnibus adesse locis, minari & deuexare? cur alioquin (quod & Fastographus poëta notauit) Romanæ parens vrbis *Remuria* siue *Lemuria* instituiſſet? cur in repub. Romana recepta solènter *Feralia*, *Silicernia*, *Culina* & *Paren-tationes*; nisi spirituum redeuntium causa? Hoc ipse Plato voluit in *Phædo*, & *epist. ad Diony.* Hoc Platonici Porphir. Athenæus, Maximus, Philoſtra. Eunapius. Hæc Platoni-

rum sententiam de schola vnus Madauren-
rensis h esse docuit & explicauit, nempe ani-
mas humanas, dum in corpore sunt *Genios* h lib. de Deo So-
crat. & *dæmones* nuncupari: cum à corpore seiun-
gantur; si boni meriti sint, posteriorum suo-
rum curam fortiri, & pacato quietoque nu-
mine domum possidere, & vocari *Lareis fa-
miliareis*; si scelestatè vixerint, propter ad-
uersæ vitæ noxias, nullis bonorum sedibus
recipi, sed in terra vagatione, seu quodam e-
xilio, puniri, & inane terriculamentum bo-
nis hominibus, noxium malis, *laruas* perhi-
beri. Idè Apuleius *Apolog. i.* Et tibi (inquit)
Æmiliane, Deus iste Mercurius superû & in-
ferum commætor, vtrorumq; Deorum ma-
lam gratiam, & semper obuias species mor-
tuorum, quicquid umbrarum est vnquam,
quicquid *Lemurum*, quicquid *Maniû*, quic-
quid *Laruarû* oculis tuis ingerat; omnia no-
ctium occurſacula, omnia bustorum formi-
damina, omnia sepulcrorû terriculamenta.]
Arnobius lib. 2. testatur solitos adiurare cer-
ta nomina, ne animæ hîc in terris detinerè-
tur vagantes circa sua corpora. Testantur de
visionibus animarum Dion. in *Caracall.* & in
Tito Plutarch. in *Cimone*, *Dione*, *Bruto*, *Alcibi-
ade*. Addit Platonicos (fidem excipio) secu-
tus D. Augustinus i hosce malos vocari *Lem-
ureis*; Seruius Honorat⁹ scribit eos *Maneis* i lib. 8. de
ciuit. Dei. vocari, quandiu in alia corpora nondum mi-

e in O-
dyss. 9.
f Pysl.
od. 4.

g Elpeno
apud Hor
mer. O-
dyss. 11.
Virgilia-
na Dido
Et c. Vide
comment.
nostrum
in Seneca
Ora.
8. 117.

grarunt. Idem Seruius & Sabinus, ab anima separant umbram & simulacrum, putant enim (falso) hominem consistere umbram, corpore, & anima; animam caelum petere, corpus in terram definere, umbram siue simulacrum descendere ad inferos: umbram volunt esse non verum corpus, sed speciem quandam corpoream, quae nequeat tangi, instar venti. Conveniunt tamen cum poetis, istud, quicquid vel ad caelos ascendant vel ad inferos descendat, interdum vivis apparere: ut alio loco docui, & hoc putabant malo magorum carmine evocari. Soli ergo ex gentilibus Epicurei de grege porci (sic se unus appellat eorum) bene curata cute, mente neglecta, negabant animas superesse vel apparere: caeteri id innumeris exemplis astruebant; cunctorum malorum hominum, Plato de Castore & Polluce. Valerius; de Miltiade, Pausanias; de quodam in Lypara, Aristoteles; de Achille, Philostratus; de Romulo, Auctor de Vir. illustribus; de Caligula, Suetonius; de Atheniensi philosopho, Plinius Iunior; de Pausaniae infesta puella, Plutarchus; de Severo Imperatore, Xiphilinus; de alijs alijs, quos longum referre, & fateor haec ad daemonum illusiones & praestigias referri posse; sed tamen quae ex Christianis subiungam conuincunt, etiam fatendum; Deo permittente, veras animas esse potuisse, non vanum duntaxat *εναλμα*, seu (ut glossographi vocant) *Lernu*.

SEC.

SECTIO II.

C Probatum nostra Conclusio secundo loco contra philosophos illos nimis carnales (nam ut optime D. Augustinus *n. in homine carnali tota regula intelligendi, est consuetudo qui nihil credunt nisi quod vident, & ideo reuera nihil credunt: contra hos. inquam, probatur nostra sententia ratione vnica, quia cum Deus sit omnipotens, potest quicquid non implicat contradictionem: sed hoc quod asserimus adeo nullam implicat contradictionem; ut etiam sit naturae consentaneum. Poterit ergo Deus, qui creauit animas, facere ut eadem separata iterum appareant. Imo si Deus non obstat, possit, naturali sua vi: id ipsa anima. Quia nihil hactenus aduersarij proferre potuerunt, quo probarent animarum id naturae repugnare. Quid enim? cur natura animae id non patitur? An quia nullo in loco proprie sint animae? scio sic visum nonnullis, qui arbitrati animae separatae natura sua nullum locum competere; quod quia de loco dixere, qui sumitur pro superficie corporis continentis, & propius est rerum corporearum, huc non pertinet: cum enim sermo est de rebus spiritualibus & indiuisibilibus, locus sumendus est vniuersim*

Gg

2

pro

Side comment. ad Herc. Oeteum & 1959. Lucianus in Nesciamant. Apulei. Metamorph. lib. 2. in Phadome, & ex co Macrobi. lib. 1. in somn. Scipio. c. 9.

n. Sermon. 147. de temporib.

in Dur. in 1. d. 37. q. 1. & videntur hoc dicit Aristoteles. 1 de celo. D. Gregor.

Nazian. pro spacio; quæ acceptio rebus corporeis
2. or. de cum reb^o incorporeis, quæ alium locum ha-
Theol. & bere nequeunt, est communis: in huiusmodi
Aug. lib. ergo loco animas separatas esse de facto, ne-
3. 99. 20. gari nequit. Fides hoc docet, quæ docet bo-
Es. lib. 12. norum animas frui Deo, & esse non in terra,
1. sup. Cæ. sed in cælo; damnatorum contra non esse in
ad litt. cælo, sed infra terram, & ibi ut in certo loco,
 torqueri, ratio docet, quæ docet impossibile
 esse, quod aliquid existat, & non in certo spa-
 cio; videlicet in toto & infinito spacio (sic so-
 lus Deus existit) aut in parte spacij, ita ut nõ
 in alia, & sic omnes creaturæ existunt. Est
 autem in hoc loco definito anima, eò quod
 eius substantia in eum potiùs locum, quàm
 in alium fuit translata, vel per vim propriam
 & naturalem, quia seipsam ad eum locum
 transtulit, etiamsi in eo loco non operetur
 actu, sufficit enim quod possit; vel per vim
 alterius extrinsecam potentioris eo delata
 sit, ut si ab angelo bono vel malo inuita ali-
 quo deferretur, vel etiam detineretur inuita,
 sicut mali in inferno *b*. Et sic explicari pos-
 sunt variæ DD. locutiones; ut D. Thomæ,
 qui vult esse in loco per applicationem vir-
 tutis; ut Scoti, qui per substantiæ præsentia;
 ut Iul. Schaligeri, qui per designationem, om-
 nium obscurissimè. Sic autem futura in
 loco est anima & occupabit locum diuisibilem,
 licet sit ipsa indiuisibilis; & poterit oc-
 cupare

b. Cide
Molin. 1.
p. 952.
ar. 1.

cupare maiorem vel minorem locum (quod
 peculiare, est indiuisibilibus & spiritalibus,
 & denegatum indiuisibilibus quantitatiuis;
 si qua re ipsa sint talia à corpore quando ali-
 ter quam per intellectum separata, quod vix
 arbitror) intra maximum spheræ, quam si-
 mul actiuitate sua potest occupare; secundũ
 proportionem maioris vel minoris perfe-
 ctionis essentialis, qua prædita erit: & ideo
 poterit sibi formare corpus, quod assumat,
 & in quo appareat saltè tantæ quantitatis,
 quanta est spheræ actiuitatis eius; vel etiam
 (quod magis mirandum) posset formare di-
 uersa ac plura corpora minora, & hæc oia
 assumere, & in his omnibus apparere, diuino-
 modo cuncta illa in spheræ actiuitatis eius con-
 tinerentur, sicut de Angelis posse esse in plu-
 ribus non adæquatis suæ perfectioni comu-
 niter receptam esse. Possunt ergo esse, &
 sunt de facto in loco adæquato. Quid ergo
 obstat?

An quod ex vno loco in alium sese ne-
 queant mouere? veruntamè hoc esse falsum
 docent Theologi *d*. Possit animam separatã
 se mouere ex vno loco in alium probatur.
 Quoniam humanus animus vi sua subsistit,
 & res absentes atque distantes cognoscit,
 estq; inter illum & cœlestes mentes quædã
 naturalis societas atq; cõiunctio; vnde fit vt
 cõcius huius affinitatis, propius ad illas ac-

c. D. Thõ.
1. p. 952.
vide Pa-
len. de

Angel. q.
3. p. 1103.
opti-
mè loquẽ-
tem Mo-
lin. sup.
& a 1.

d. Scot. in
4. d. 92.

Domini
Scor ibid.
d 459.
s. a. 3.

cedere, & earū frui suavi cōsortio cōcupiscat.
Quid autē illo ipsecti^o, si frustra cōcupiscit?
frustra verò cōcupisceret, si se illis motu lo-
cali nequiret aggregare, & vi sua in altū af-
cēdere nō posset. Præterea noīe anima cor-
pori quod animat vim sese mouendi largi-
tur? cur non & separata seipsam valeat mo-
uere? cūm & in loco sit, & ista vi vehemēter
indigeat, ne incassum appetendo aliquid
miserrimē torqueatur? Cur ergo, aliquis ob-
ijciat, ad corpus suum anima regredi, vel pa-
trios lareis inuisere, cum lubēt, non potest?
obiecit hoc olim Platoni non satis gratus
discipulus e; cui respondeo, nudatam semet
animam corporis integumento, illud pro
arbitrio rursus induere non posse, neq; huc
illuc diuagari licere; quia vel inuita retine-
tur in sui receptaculi dirissimarum cruciabi-
litatū ergastulo; vel liberè obedit supremo
totius vniuersitatis Dictatori, à quo in hanc
coloniam deducta fuit. Ad corpus autem nō
regreditur, quoniā ingressus animæ ad cor-
poris sui informationem vitamque, à natu-
ralib⁹ materiæ, quas vnio hæc arctissima sub-
sequitur, præparationibus dependet. Neque
hoc ergo obitat.

Alij igitur dicunt has apparitiones possi-
biles non esse; quia cūm spiritus corporis
sunt expertes, cerni corporeis oculis, vel
huma-

humanis auribus exaudiri, vel vllò à nobis
sensu corporeo percipi non possunt. Nam q̄
Lucretius de tactu cecinit.

20 *Tangere vel tangi, nisi corpus nulla potest res;*
In cæteris quoque sensibus locum habere.
Nihil enim externis sensibus percipi: nisi
quod corporatum: nihil ad internum sen-
sum, nisi per externos se penetrare: nihil sci-
ri aut intelligi, quod vtroque prius sensu
perceptum non fuerit. Quare nec intelligi
hæc visa, quæ nemo externo sensu percepit,
nec sensu vllò percipi potuisse, quæ spiritua-
lia sunt. Fortis hic nodus & difficilis fate-
or, cui perrumpendo fortis quærendus est
cuneus, futilis ille & ridiculus, quem sugge-
rit Cardanus, *in libris de Subtilitate* parum
subtiliter; spiritus denatorum atque ipsos
dæmones naturaliter ab homine visu, au-
ditu, odore dignosci: oculatior Lynceo,
auritior Mida vel Silentiofello, sagacior na-
so quàm Plauti illa anus merobibula fuisse
oportet; si vis ista audiendi, adorandi, cer-
nendi & discernendi spirituales substanti-
as ei à natura concessa fuerat. Sed ille fortas-
sis ex corpore aëreo tenuiore animas forma-
bat, qui multorum error olim fuit g, & vti-
nam nō hodie. Nec etiam credibile est; quod
Cæsarius, recentior illo antiquo & vnò ex
patribus, in suis Dialogis non semel asseruit;
animæ figuram esse similem vasi sphericò,

g vide
qua axiō
ad d chor.
2. fol. 449.

b li 1. M. racul. c. 31 vitreo, vndique oculato *b*; & alibi; anima est
li. 4. c. 29. & l. 7. cap. 16. substantia spiritualis & in sui natura spheri-
 ca, ad similitudinem globi lunaris ex omni
 parte videt.] Incredibile inquam hoc, si prop-
 riè loquitur: arbitrò esse locutiones alle-
 goricas & metaphoricarum; quibus animæ es-
 sentialem perfectionem, & multiplicem cog-
 nitionem volebat indicare, vt ex eiusmet
 verbis apparet. Sed Cardanus addit erro-
 rem errori, dum censet (homo de animæ
 immortalitate dubius, vt indicant omnes fe-
 rè illius libri editi; & maximè quem conscri-
 pserat, sed non ediderat, amicis autem fami-
 liarioribus aliquando ostendebat, de anima
 mortalitate liber) apparitiones omnes ima-
 ginarias esse, & species illarum primas ima-
 ginando tantùm concipi opinatur. Quod a-
 liquando contingere lubens concedo, semp
 contingere lubentiùs nego. Res est paulò
 luculentius explicanda, est enim cognitione
 dignissima, & quam D. Thomas & mirabilè
 esse profitetur, & inter diuina miracula com-
 putandam.

Visionem veteres à viso distinxerunt. *Viso*
 illis *de caput* quoties nos id videre priùs opti-
 namur; quod ita postmodum euenit, vt ap-
 paruerat. *Visum* verò *phantasma* nominant;
 cum interuigiliò vel in somnis, ei qui vigila-
 re se putat, formæ aliquæ oculis sese vidèdas
 offerunt. De visione disputationem differo
 in

in libros sequentes: de viso nunc agendum,
 quod Christiani *apparitionem* dicere malue-
 runt. *Apparitio*, teste B. Isidoro *l*, triplex est; *lib. 7. O*
 intellectualis, imaginaria, corporata. *Intelle-* *Thom. 1.*
ctualis dicitur, quando substantiæ separata *p. 9. 12. a. 3*
 in solam mentem, non aliena forma, sed se- *ad Slt.*
 ipsi se insinuant; quæ rarenter se offert, & i-
 mago quædam est beatificæ & æternæ visio-
 nis, & à tractatione ista prorsus nunc aliena.
Imaginaria, quæ *Spiritualis* etiam dicitur, tñ
 vocatur; quando, non (vt Cardanus putat)
 spiritus illi corporei sensibus famulantes,
 sed ipsamet animæ separata formas aliquas
 alienas sensui nostro interno induunt, quibus
 in earum cognitionem inducamur. *Corpora-*
ta dicitur viso, quòdo huiuscemodi simula-
 cra externo sensu excipiuntur. De his nunc
 spiritali & corporali, differimus, & earum
 neutram cum naturæ legibus pugnare con-
 tendimus. *Spiritualis* illa vigilantibus & dor-
 mientibus communis est, in ea, spiritus (sic
 animas separatas malo vocare, quàm cum
 paganis umbras aut simulachra) sui potiùs
 ideas quasdam in hominis phantasia effor-
 mant, quàm aliena ipsi specie occultati illam
 subeant, & sic immutant atque afficiunt in-
 ternum sensum, non sua ipsi vi, neque per se,
 sed angelorum vel demonum ministerio:
 nequeunt enim tales imagines, sine eximia
 quadam potestate & scientiæ præstantia, in

hominum imaginatione, effigiari; hac potestate spiritus carent, quia nequeunt alia à se mouere, scientia quoque & peritia hac carent, quia neque cum à corpore recederent eam habebant, nec postea didicerunt. Cedo enim à quo, vel cuius ex disciplina? Opera igitur aliena, viuentium formis similia simulachra, in tabula imaginationis, in corporeo penicillo, depingunt; tristiore quidē habitu ac facie illorum, qui adhuc pœnas perferunt, pullo vt plurimum & aquilo amictu: contra in veste candida, hilari & renitente vultu eos, qui à supplicijs liberati: & vt dignoscantur, viuus quam simillima depingūt. Non ergo apparitiones imaginariæ sunt impossibiles; & modus ilte facilis est apparendi etiam viuus. Sic enim & Iudæi Oniam atq; Ieremiam, sic Saul Samuelem iuxta nonnullos, sic Constantinus Petrum & Paulum recognouit *m.* Probemus idem de corporea: visa solis vigilantibus obijciuntur, & in ijs, spiritus assumunt corpora, & assumptis vtuntur, quod facere posse, & quo faciant modo sequenti quæstione ostendemus, nunc supponimus siue theologos consulas, siue philosophos Christianos, certum iam & definitum videri à substantijs seiunctis visilia assumi corpora; in ijs ergo assumptis, quid mirū si à viuentibus conspiciantur: siue illud ex-

*m. 2. Mat.
chab. 15. 1.
Reg. 28.
Syno. 7.
act. 2.*

lementis formatum sit, siue alienum sit cadauer, vtrumque visile est.

Sed instabit aliquis; an ergo asseris spiritus (de dæmonibus res certa) humanos etiam cadauera subire? Quoad damnatorum animas, nihil video cur non æquè atque dæmones: non enim subeunt vt informant, sed vt loco tantum moueant. Beatas animas aliena corpora non subire, omnino crediderim: neque enim id illas decet, sua nonnunquam, sunt qui asserant subire, natura legibus id non repugnare concedo; fieri & decere, viris pijs & doctis asserentibus, vt non repugno pertinaciter, non etiam audacter assentior. Nam honestum non videtur nec decens sanctas illas etiam gloriosas animas, corporum suorum disfluentium & tabidorum, ante resurrectionem, angustias iterum subire: cum id sit minime necessarium, & queant elementari supplere corpore. Volunt Thaboris in cacumine sic apparuisse cum Christo Domino legiserum Moysen. Mihi non improbabile videtur; non in proprio, sed in aëreo, & eam ad rem efformato corpore, Moysen comparuisse, vt Strabus & B. Thomas voluerunt. Et poterit adhuc dici vera apparitio; in qua vera Moylis anima apparuit, & Moyses verè dicet apparuisse, à parte enim potiore facienda denominatio est: & D. Augustin. libro de cura pro mortuis subindicat hæc se appar-

*n. Soto in
4. d. 43. q.
2. a. 1. quæ
sequitur
Tyræ de
apparit.
spirit. Hef
Jellius
in Matt.
c. 17. & 1.
bid. Mat.
dona &
suscipimè
n. Suarez
in 3. par.
in q. 45.
disputa 32.
sect. 2. Pel.
ian. de
purg. c. 5.
o Strab.
in c. 9.
Luc. &
D. Tho. in
cap. 17.
Matth. &
3 p. q. 45.
a. 3. Abi-
lenf. Liv. &
& alij
voluerunt*

tionem Moysis haud dissimilem putasse ab apparitione Samuelis; in qua nemo dicit Samuelem in suo corpore proprio apparuisse. Argumenta quoque omnia quæ contra D. Thomam adferuntur, non valdè stringunt, vt nec Patrum auctoritates, in quibus resurrectionis vocabulum, vt latè sumptum, posset accipi de eo, qui in corpore assumpto similis est resurgenti; in quam sententiã Iansenius *concord. c. 67.* inclinauit. Sed quia reuera D. Hieron. Epiphan. & alij plerique patrũ (habes eorum verba apud Suarem) pro vera resurrectione faciunt, non traham funè contentiosum. Dico potiùs veras resurrectiones, ad rem de qua disseritur, nihil pertinere: nos enim de mortuorum loquimur apparitione; illa Moysis tum non magis futura mortui apparitio, quam Eliæ, æquè enim tum viuës erat Moyses atque Elias. Idem respondendum de ijs qui resurgentes cum Domino apparuerunt resurgente, nam & isti ad vitam reuerterant, & fortassis secuti ascendentem Dominum in cælum ampliùs mortem non experti, si tamen in proprio apparuerũt corpore illud informantes, vt est verosimillimum. Negamus itaque spiritus sua assumere corpora, vt in ijs appareant dumtaxat, non vt informēt & viuificent: tum enim non redeunt, vt sint tales quales cernuntur, sed vt hisce, velut notis, se præbeant agnoscēdos, cui

cui rei satis est idoneum corpus effectum.

Elementaria hæc corpora non ipsa animæ sibi componunt, sed angeli ipsis illa, vel demones fabricantur, nec enim animæ separata queunt in hæc agere, vt necesse. Nam hoc motu locali faciendum foret, anima vero separata nõ potest vi propria alia à se mouere, ex veriore sententia *p.* caret enim organis corporeis, quæ illi ad mouendum corpus ^{*p. Sol. sup. & Suar. sup. & Peltan.*} erant necessaria, quando erat in corpore. ^{*supr.*} Hinc instare quis poterit interrogando. Si in elementare corpus nequit agere; quo in illo pacto poterit apparere, aut illud subire? *Respondendo* animas corpora hæc non arbiuratu suo, sed Dei subire voluntate atque imperio. Quare quando hoc fit, tunc Deus illis largitur qualitatem aliquam, quæ defectum suppleat, quod quoad animas beatas apertius puto, propter visionem Dei multa illis largientem dona, & eorum desiderijs abundè atque per omnia satisficientem; aliter autem à spiritibus (etiam demonibus) corpora mouentur, aliter ab anima corpus informante. Hominis motus est organicus, nam homines à naturali appetitu sollicitati, per qualitatem quandam neruis infixam membra mouent, ad quorum motum etiam nerui mouentur, non simul omnia membra, sed aliud post aliud. Sed animus corpore solutus appetentiã quidem retinet, sed organis corporeis

destituitur: ideo corpus, cui se coniunxit, nõ membratim neque per partes impellit, sicuti suum dum viuebat, sed integrã simul eius molem protrudit, licet prætigijis quibusdam fieri queat, vt organicè mouere videatur. Sic ergo subit, sic mouet corpus assumptum & sic firma manet secunda nostræ conclusionis probatio, consentaneam esse philosophiæ illi, quam naturalem vocamus. Idem de Morali probabit sequens ratiocinatio.

S E C T I O I I I.

Tertio probatur conclusio, quia decet & vtile est hoc Deum aliquãdo permittere. Etenim si quod ad multorum demanat vtilitatem, si quod Dei vtilitatem pmouet, id fieri expedit, id decet Deum permittere, huiusmodi esse de quo agitur, necesse est aduersarij fateantur. Nam non difficulter euincerem hæc visa, & cõmodi multum adferre nobis, & ad gloriã diuinę extrariam magnitudinem aliquid adiungere accessionis. Cedunt in animarũ, quæ Deo gratæ decesserũt, vtilitatem hæ apparitiones, quia si in corpore proprio apparent: dixi quid sentiam; sed si tãmen in exuiijs apparent suis, gratissimum id illis iucundissimumq; fuerit: nam inest animabus ad sua corpora quasi ad domicilium suum infitus quidam ab incunabilis amor

mor, à quibus vi abstractæ fuerunt, ad quæ spõte redeunt; vnde & Philostratus inuitas scribit separari, & Plato φιλοζωότης vocat, & D. Paulus q dixit nos exspoliari nolle, sed malle superueftiri, vt molestam cunctis animæ à corpore separationem ostenderet, vt Theophilactus interpretatur: quem amorẽ separatione non minui, sed coniunctionis pristinæ, & redintegratæ vnionis appetitionem Theologi volunt manere. Sin autem alieno in corpore conspicuas se præbeant; nõ exiguam percipiunt voluptatem, ex negotiorum nostrorũ vtili gestione, & rerum procuratione, quæ ad diuinum spectant honorẽ: interim suam quoque causam agunt, non illæ modò quæ subsidij & opis indigat, quod etiamnum expientur, & à viuus elemosynas, suffragia, ieiunia, missarum sacrificia impetrant, quibus diuinæ iustitiæ faciant satis & pœnarum diminutionem obtineant; sed & ipsi beati, cœlestis Hierosolymæ albo adscripti ciues; quos interdum Deus sese iubet ostendere, vt corporibus eorum debitos honores exhibeamus, quæ Spiritus Sancti purissima fuere templa; quod de SS. Geruasio & Prothasio D. Ambrosius testatur: hoc ergo ipsi lucro apponunt, quia sic in se Deum sentiunt & lætantur honorati. Nobis autem, Deus optimè! quot inde commoda, quot cumulantur emolumenta? docent animam

mam nostram corpori manere superstitem: ostendunt non esse impossibile corporum resurrectionem, cuius quædam sunt adumbrationes: clamant Deum non viuis modò, sed & mortuis præesse, cuius imperio ista p̄aguntur: certa esse loca manifestat, vbi & fontes indefinenter excrucientur, & pij a uo immortali cū iucunditate iugi perficiantur: admonemur societatis & cõmunionis, quæ nobis cum defunctorum fratrum spiritibus intercedit: perferunt ad nos Dei mandata, & mutæ charitatis aliarumq; virtutum sunt auctores; nos de suo statu faciunt certiores, & quæ nobis vitæ ratio instituenda; morientibus interdum se vitæ cõmites, & ad cœlestē patriam duces exhibent, horum monitu diuinam declinamus iram, ab his sapè sanitas accipitur, & imminetia ceruicibus nostris mala depelluntur, & ad proborum exemplū ab improbis pœnæ exiguntur: ipsis quoque dånatorum simulachris iuuantur, per quæ fides nostra fulcitur; & fit, vt firmius multò, ijs quæ de scelerum supplicijs & de Dei iustitia & prouidentia credenda suscepimus, assentiamur. Hæc omnia & animaduertit, & in Theses artificiosè ac breuiter digessit, & scriptorum grauissimorum exemplis atque historijs solidè pbauit Societatis nostræ Theologus, Pet. Thyreus ⁊, cuius scripta manibus teruntur, pari voluptate & vtilitate: no-

⁊ lib. 1. de
apparit.
spiritu.

lo eadem hic recensendo actum agere. Tu (bone Lector) considera, an non isti fructus egregij & lauti, quos ab apparitionibus decerpimus? an non hæc gemmæ quouis auro & margarito prætiosiores? hæc nobis omnia, per nefas & inuidiam, moliantur eripere, si intelligunt; per stuporem & temeritatem miserandam, si non intelligunt; qui visorum fidem ex animis mortalium euellere allaborant.

H Metum nobis hic obtrudunt, sed metuunt Sic Cal-
vbi nihil timendum. Ingens (inquiunt) hac uin. in
ratione fraudis seges seritur, dolorum occa- Lit. Lauae
tur sulci, & lata superstitionis arantur noua- ther. de
lia, tenduntur subtilia & rara retia, plagæ ca- spect.
ptendula instruuntur; quibus incauti capi- Chopin.
antur, & inpedicentur, Satan se solet in ho- lib. 3. de
minem, & adeo in lucis angelum transfigu- sacra po-
rare: quo illum pacto à veris spiritibus distin- lit.
guemus? Dei donum est discretio spirituum, nec omnibus concessum: malè ergo cõ-
sultum sit generi humano; si tales contingat apparitiones, quibus discernendis non satis idonea Deus remedia reliquerit. *Respondeo*
difficilem verè esse spirituum huiusmodi discernendi rationem, neque id cuius peruium aut perspicuum. Non deesse tamen hominū eruditorum scripta in his tenebris prælucetia, ne periculosè aberremus, signa illi prò-
dunt singula verisimilia per se, quædã minùs,

quædam amplius; si tamen valdè multa vel potius cuncta cõcurrerent, satis cerra & luculenta futura. Scripsit olim tractatũ integrũ, Iaco. de Chusa Theologus de apparitionibus spirituum, & quo inquiri & agnosci debeant modo, Vtrum verè an fidè appareat: conatur illum suggillare, vt omnia quæ Catholica & pia sunt, VVierus; sed nihil ex eo protulit, quod non pium, prudens, & religiosum; paucis iste scriptor not^o. Notiores sunt Peltani labores & Thyri prædictæ theses, è quibus quæ certiora primo loco seligan-
 tur. Si signum crucis, nomen IESU, MARIÆ, vel aliorum sanctorum, eorumue reliquias, agni Dei ceream effigiem, lustralem aquam, panem, salem, cereumue benedictum aut alia huiusmodi Sacramentalia, vel Catholicæ religionis symbola fugiant aut detestentur. Si postquã quod semel exegerunt præstitũ, adhuc frustra rursus appareant, & sint oportuniores (nam animã cũ satisfeceris, vel nõ redeunt, vel semel tantũ vt agant gratias: contra dæmones causas ex caulis vt funiculum necant, vt vel obsideãt, vel saltem grauitèr decipiãt) his ergo cõcurrentibus, diabolus est. 2. si se dicat animam esse alicuius damnati; mentitur; & dæmon est, vt plurimum, vix enim vnquam damnatorũ animã sinũtur egredi. 3. si prætexit apparitioni causam falsam vel malam; v.g. dicit se apparere

coa-

toactum vi coniurationis magicæ, vel vt reuelet curiosa, parum necessaria, aut quæ nesciri expediret: dæmon est. 4. si aliter eius oratio sit falsa, superstitiosa, male suada, desperati, superbi, libidinosi, vindictæ appetentis, aut aliter perturbati præferens animi ostentationem: dæmon est. 5. si appareat forma non humana, formosa & benè formata, sed tetra, deformi, aut vili; vel canis, serpentis, suis, draconis, aranei, bufonis vel similibus; vel nigri Æthiopis: malus est genius; si verò forma humana, bona, angeli vel beati, vel Dei, tunc consideranda operatio, si ex genere suo improba, vt blasphemia, superstitio-
 nis, mendacij, homicidij, luxuriæ, &c. vel dolosa, ex modo operationis; vt si primo congressu lætitiã adferat animo & tranquillitatem, postea horrorem, turbationem, vel desolationem, vel etiam magno cum fectore, strepitu, vel clade abeat: dæmon est. D. Antonius hanc suis cautionem tradidit, his fermè verbis; Non est difficilis bonorum, malorumque spirituum discretio: si enim post timorem successerit gaudium; à Domino sciamus venisse auxilium; si autè incussa formido permanferit, hostis est qui videtur.] *l. 3. p. 9. 30.*
 Hanc iuxta normã, quæ D. Thomæ 1. B. Ca- *a. 3. ad 3.*
 tharinæ Senensi, Gersoni, & alijs in hac pal- *& libello*
 stra probè exercitatis, non immeritò pla- *exerci-*
 cuit; suos armauit pater Ignatius v: expertus *tior.*

Hæ 2

id

Peltan.
d. c. 5. §
Thyr. d.
lib. 1. c. 10.

α Ribadennair eius Vita Li. c. 6. Mascius cap. 7.

γ Iudic. 7. 9. 22. & c.

13. 9. 22.

Luc. 1. 9.

23. 30.

c. 2. 9. 10.

Mar. 16.

6. 5.

z. Homil.

7.

Aliquando comparare volunt Pelran. & Tyrcus.

id ipse fuerat in ficitio illo & oculato monstro, quod præsens lætitiā adferebat, absens contristabat α, contrā bonis spiritibus peculiare, vel iucundum quem attulerint animo sensum conseruare; vel initiō allatum metum, tranquillatione maxima compesare, vt Mambre, Gedeoni, B. Virgini & alijs nouimus accidisse. γ. In eandem sententiam D. Macarius z; Quæ à Deo & bonis angelis (id enim ibi est, à gratia) procedunt, lætitiā prædita sunt, charitate, pace, & veritate: quæ autem ab iniquitate (h. a diabolo) turbatione plena sunt, nec habent dilectionem, aut gaudium erga Deum, hoc est spirituale. plura de hoc dicenda iterum lib. seq. de reuelationibus. Hæc puto signa non obscura discernendi visiones malorum spirituum à bonis: & tūc nō debere nos dubitare, quin sint auersandæ. Semper enim vel sunt dæmonum, vel dānatorum; si tamen vnquam damnatorum animæ cōpareant. Nam etsi fatear Deū id posse permittere; causam tamen vix video cur id permittat; sanè si permitteret, nō video quomodo possint illorum visa discerni à dæmonum apparitionibus: nisi fortè si qua denunciarent, indicarentue, quæ omnem hominū cognitionem superarent. Item nisi occuparent corpus hominis viuētis; nunquā enim animæ vel angeli boni hominum viuētium corpora subintrant: sed hoc dæmonū ppriū,

vt

vt Zoroastres in Magicis obseruauit, vide Pet. Leloyerium lib. 4. de spectr. cap. pen.

Par difficultas est angelorum apparitionis à Beatorum hominū apparitione dignoscēde. Nam & eorum qui in purgatorio sunt apparitiones, bonorum angelorum opera nobis vt plurimum puto exhiberi vicaria. Scio viros eruditos, signa quædam cōmemorasse; humanas animas quæ iam beatæ lætiorē vultu apparere, quæ adhuc expiantur nubilo ac tristiore; hoc sanè admōdum probabile est. Addunt sic angelicas ab humanis discerni: humanas esse animas, si se barbato, senes, vel pueros, vel fœminas exhibeant, aut mæsto habitu; nihil enim hōrum angelos decere, vt nec in vlla quoq; animalis vllius specie se exhibere, ne columbæ quidem, item si humanam cognitionem superantia prædicant aut doceant, si preces vel quid aliud subsidij postulēt. Sed lubet ab his quærere; an nequeant angeli custodes suscipere formā eorum quorum sunt custodes, & qui in purgatorio expiantur? certum est posse, & solere, neque id ipsi negant. Cur nō igitur tum, preces aut simile subsidium postulent? cur non tunc in eadem, qua illi erant forma, pueri, senis, barbati, mæsti, vel fœminæ appareāt, vt cognoscantur? Deinde nonne beati multa nunc norunt, quæ viatorum superant cognitionem, futura quoque, vt angeli, norunt, si Deus illa

Hh 3

re-

reuelarit? incertæ igitur sunt hæ notæ. Quibus & historiæ nonnullæ repugnant. Nam & in Patrum vitis habetur scriptum, angelum Anachoretæ iudiciorum Dei inscrutabilem abyssum intelligere desideranti, senili facie & vultu apparuisse *a*. Notissimum quoque quod de B. Augustino cōmentarios de Trinitate cogitanti refertur; puerum illi visum, qui casto & irrito conatu cum Amphitrite Nereæ, quantus quantus est, in exilem scrobem cochleari infundere nitebatur *b*; quem angelum fuisse non est ambigendum; non magis quàm alium illum; quem peræterus historia certaminis D. Dorotheæ narrat *c*, similem puero quadruplo pulchellulo & tenellulo rosas iuauere rubentes & mala recentia Theophilo, vt animosa & Deo fidens virgo promiserat, hyme media attulisse; cū illis in locis cuncta gelu vi frigoris contracta horrent. Rufinus etiam & D. bonauenturæ testantur, D. Gregorio Nazianzeno se videndam obtulisse Sapientiam cum Castitate, & posset quis, nisi per soporem hoc illi contigisset, suspicari femineo cum schema Angelos fuisse. D. Laurentius Iustinianus *d* affirmat, sibi virginem quandam sole candidiorem apparuisse; quæ se sapientiam Dei esse diceret, quæ propter hominum reformationem humanam formam suscepisset; & ab eo in spontam recepta, dato pacis osculo, recessit.

a Albert Patav. serm. 1. in Domum. 1. post Pen. rec.

b Iacob. de serm. gen. ser. 3. de Trinit. & alij homel. 1. 1. 1.

c apud Sur. tom. 1.

d in sci. culo 1. moris.

ferit: atque hunc fuisse D. N. IESVM hac illi forma apparentem, volunt illius vitæ scriptores *e*. Arbitraret potius Angelum fuisse, quod si Christus ipse feminea in forma apparuit; cur non Angelos eadem in forma se conspiciendos præbere nonnunquam credamus? Exstat D. Gommari, quem Brabantini mei venerantur, vita, vel à Theobaldo, vel alio quopiam antiquo & deserto scriptore, literis tradita, vbi se reperias Angelum à Deo missum, in colubæ specie mirabili splendore rutilantis, supra tentorium se conspiciendum præbuisse; & peregrinationem quâ animo voluebat dissuasisse; sublimiorum studiorum atque operum proposita commutatione. Cui cum vir sanctus paruere, nihilque inde sit subsecutum, vnde dæmonis fallacissimi queat illusio deprehendi; complura vero, vnde id diuino mandato factum appareat; neque dæmones columbæ adhuc speciem Spiritui Sancto dicatæ abusus meminerim; boni hanc Angeli apparitionem fuisse mihi persuadeo. Sed & alia visio vigilanti VVamberto oblata, videtur docere in aquilæ ingentis forma angelum apparuisse. [apud Sur. in vita S. Bertulphi c. 12. Ianuar. die 5,] quamuis si quis contenderet hanc veram auctorem fuisse, vt & illa videtur, de qua in translatione S. Laudoaldi scribit lib. 1. Nogerus Episcopus (Sur. tom. 2.) non valdè repugnarim. Hæc

e Bernar. dicit. Iustinian. in eius vita, c. 1. apud Sur. tom. 1.

f ca. 8. apud Sur. tom. 5.

ergo & similia, ne Notis ab illis traditis indubitanter assentiar, memorantur: sed imprimis, quia totam hanc spirituum discretionem, quod illi non diffitentur, ex diuina potissimum reuelatione, arbitror dependere. Propterea tutius & praestabilius iudico cum B. Augustino *g*, meam hic ignorantiam fateri, & discipulum me praestare; quam praecipiti temeritate aliquid definire, vel agere praepatore, res enim haec altior est, quam ut a me possit attingi; & abstrusior quam ut eruere; & profundior, quam ut vadare queam. Haec pro tertia probatione.

*g l. de eu-
ra pro
mortuis.
cap. 16.*

SECTIO IIII.

Quarta petita probatio est ab auctoritate *K* diuina & humana. Humanam uoco quam non est petita ex sacris Theologiis, sed ex humana sapientia aditis, diuidamus has probationes, & sit quarta illa, quam ex Gentilium opinione initio quaestionis fuisse deduxi; quibus ad hoc consentientes Platonem in *Phadone*, Trimegistum *epist. ad Tatium* Apul. *apol. 1.* Maximum Tyrium. *lib. de Deo Socrati.* Plutarch. in *Bruto*, Plin. Iun. in *epist.* Lucian. in *Philopseude.* ut omittere Homerum, Aeschyl. Eurip. Virg. Senecam & caeteros poetas: imo & Historicos, Dionem, Pausan. Tacitum, Sueton.

Quinta probatio petitur ex scriptis quorundam astrologorum qui censent animarum

ap-

probationes, ab astrorum certa coniunctione & influxu pendere, ut Ptolomaeus, Iulius Firmicus, Albumazar & alij Arabes, quos secutus Pomponatius; quorum haereticum, etiam uerissimis argumentis doctè alij confutarunt *h*; tamen inde patet, etiam hos homines, ferme atheos, apparitiones animarum admisisse; ut illis nostri haeretici merito iudicentur deterriores.

Sexta probatio desumi potest ex opinionibus Chaldaeorum, Mahumetanorum, Cabalistarum & Rabbinarum; quorum omnium unanimes sententia animarum apparitiones recipiendas decernit. Loquor de Synagoga, iam reprobata post Christum crucifixum. Iosephum hoc uoluisse constat, tum quia censuit veram Samuelis animum apparuisse *i*; tum quia narrat Catulum a spiritibus occisorum dire vexatum fuisse *k*; hoc idem censuit Simeon Ben-Ioaz in libro *Mabhar Hafsedoth*, Rabbenus Haccados, multas memorans apparitiones, in lib. *Galarazeya*, & alij citati a Leloyerio *l*; ubi etiam ex Cabalisticis idem probat, qui non *Neshama*; nec *Ruah*; sed quod uocant *Nephez*, illud nempe Gentilium simulachrum seu umbram de qua Seruius, (Virgilius imaginem uocauit) uolunt post mortem circa sepulchrum conspici. Idem credunt Musselmani ex suo Pseudopropheta *m*, & Auenazar, & Auicenna.

*h Picus l.
5. contra
astrolog.
& Per.
Leloyeri-
um u. 3. de
spect. c. 9.
& nos a-
genita lib.
109.*

*i l. 6. anti-
qust. c. 15.
k lib. 8. l. 6.
u. 1. u.
aut. iud.
sim.
l. d. lib. 3. c.
5. & c. 6.
m Azo-
ar. lib. 5.
XVI. c.
passim.*

u. vide Paul. V. nat. lib. 3. cap. 28.
o. Leuis. Apollo. in hist. Pe. ruu.
 Idem censuere Zoroaster in Magic. & Zoar, idē Indorum Bragmanes Calecutij, Coloi- mi, Maabarenses & cæteri Orientales n: i- dem Floridenses, Peruij & cæteri occidēta- les credunt. Hos visum fuit adducere; non quod ijs quidquam tribuam: sed quod con- tra Epicureos, qui scripturam sacram rejci- unt: & contra Hæreticos, qui Ecclesiæ per- petuam sententiam aspernantur; vno dicam verbo, contralaruas & nugones; laruas etiā & nugas in aciem producere cogamur.

p. l. offen- tum. D. de Verb. ob- lig.
q. l. in tū- tū de ver. diuis.
r. li. ex Se- natus cō- sulto. ad l. Cornel. de sicar. Leloyer. lib. 3. c. 3.
l. multis. C. de ma- lef. & mathem.
i sic legit D. Augu. & Com- pend. Ba- ruz.
 Septimā probationem, legū, Tribunali- umq; iudicialium suppeditant archiua. Nam & Vlpianus agnoscit ostentum quoddam *φάσμα πνεύματος, p* & manes agnoscit Martian. *q* & magica sacrificia quibus spiritus euocari putabantur damnat *r* Modestinus; *q* *Manes accire* vocat, & à multis fieri queritur, & pœ- nā mortis sancit Imp. Constantin. *s* quo lo- co in idem recidit alia lectio, quæ pro *Mani- bus accitis*, habet, *Demonibus accitis t*. Manes enim vt plurimum erant ipsi dæmones, qui animas mentiebantur. Et hanc de animarum apparitione sententiam tenere I. C. non infi- mæ nota, *Budaus & Aciat. ad d. l. ostentum. Christoph. Porcius s. sin. instit. de loca. Arnol. Fer- ron. in conuetud. Burdegal. Alex. ab Alex. in Genial. diu. lib. 2. c. 9. & lib. 4. c. 19. & lib. 5. c. 23. & lib. 6. c. 21. Didac. Couarruu. lib. 4. var. resol. c. 6. Peir Leloyer. l. 3. de spectr. toto, qui c. 4. docet*

hoc etiam tenuisse Bar. Briffonium Curia Pari- sief. Præsidentem. quibus cum & sacre scripturæ, & cōciliorum, & sacrorum Patrum, & The- ologorum communis sententia fuitragetur; cæteris Iurifconsultis contrarium sententi- bus, illos non dubito præponendos.

L Octauo probatur conclusio, quoniā per- petuus hic Ecclesiæ sentus fuit. Veteris qui- dem testamēti tempore probatur, quia ani- ma Samuelis apparuit Sauli *v*, non carminis magici vi excitata, sed à Deo iussa; hæc enim verior videtur sententia quæ non veteribus tantum Rabbis Abiæ, Saadiæ, Eleazaro: sed & Iosepho *x* (qui certè vni Nouatori Da- uidi Kimchi sunt præferendū) sed grauitimis quoq; Patribus placuit, iustino contra Iri- phon. & Augustino de cura pro mort. quo- rum sententiam probaui superius *y*, vt con- sentaneam sacre scripturæ, & cui, si Ecclesi- asticilibrum *p* Canonico recipimus, vt Ca- tholici omnes recipiunt, refragari non pos- sumus, vt magni nostræ ætatis Theologi ob- seruauerunt *z*. Nec tunc magni momenti, quæ nobis opponit Leloyenus *li. 4. de spectr. c. 11.* verbosius quam nerasius. Imprimis non ut- stinguat inter has propositiones, *Samuel vere apparuit in assumpto corpore, vt carminis Ma- gici, seu virtute demonis: & hanc; Samuel vere apparuit in corpore assumpto iussu ac imperio Dei, deceptis Saulo & Populo illa, qui porabat ma-*

¶ I. Rog. 28.

x lib. 6. antiqu.

y sup. q. 6. vbi vide.

z Bellar. mun. li. de Purg. c. 6.

¶ l. 4. de Christo c. 11. Batio- lan. de

Purg. li. 1. c. 11. & Ore- 11. ac Ma- gic. c. 9.

v. aliens. m. 3. disp. 11. q. 1. punct.

1. 9. 1. de- 1. de

1. de

1. de

1. de

1. de

gica hoc confectum euocatione. Primam enim propositionem dumtaxat Tertullian. Cyrill. Anastasius & alij, quos adducit, Patres negarunt, idque meritissimè: Secundam nemo illorum discussit, neque negauit; quam nos nunc asserimus, idèò corruunt omnes fermè Loyherij contra nos machinæ. Deinde vetauit (ait) Deus ne quis rei alicuius cognitionem à mortuis petat, eosue per magos similesq̃ue seductores cōsulat; quod cūm contra Dei præceptum conaretur Saul; non est credendum Samuelem summum diuinæ legis zelatorè voluisse quasi cooperari, saltem fauere & satisfacere impio Regi. *Respondeo*, missum à Deo Samuelem vt impium regem corripere, eique instantia supplicia denunciaret, sicque eum ad pœnitentiam hortaretur. Sic legimus, vindictæ sumendæ à peccatoribus causa, similes apparitiones non rarè factas; ob fores coronatas, Christianus tempore Tertulliani a diuinitus fuit flagris cæsus: quod faciōni hæreticæ communicasset. Natalius eodem modo ab angelis exceptus, auctore Eusebio b; de ciue Hipponensi, vt rem sibi notam, ob delatum peieraturo iusiurandum, similia narrat Augustinus c: de Laurentio Cantuariensi episcopo, fugam à grege meditante, ei B. Petri plagas inflixisse, testis est Beda d: Hospiti, Mauritio Imperante. B. Virgo in somnis ap-

a Tertullia. adu. Praxeā.

b li. 5. hist. c. 28.

c serm. 117. inter editos

Louanii.

d Bed. li.

2. hist. c. 6.

parens, eò quòd blasphemantes hospitio nò eiecisset, vimine genua circumarauit; & mane tibiæ à cruribus inuentæ abscissæ, vt habetur in Nicephori historia e. 3. obijcit, hunc fuisse dæmonem, quia nihil boni consilij dedit Sauli, neque eum ad pœnitentiam hortatus est; sed coniecit in desperationem. *Resp.* concionatorum & confessoriorum officium esse hominibus breuitatem vitæ proponere, & dicere illud propheta; *Dispone domui tuæ, quia morieris & non viues*, item, *Stulte hac nocte tollent a te animā tuam* & alia huiusmodi, quibus sanctum inducant timorè: quod si peccatores inde ansam arripiant desperādī, culpa vacare concionatorem, sibi reum id debere imputare, quòd bono pharmaco sit abusus; similia est cernere in hoc factō Samueles; qui, quæ ad pœnitentiam apta proponebat, Saul in malum succum conuertit. Deinde nemo nescit, non minus aliquando iuare consilia & adhortationes, quæ non expressis verbis, sed indirecta quasi oratione, ponuntur: virtutem enim hæc habent consolādi & à malo reuocandi. Quæ oportuit aduersarium considerare, & tali argumento nò vt. 4. respondet ad Ecclesiastici locum c. 46. v. 23. dumtaxat voluisse scriptorem præcipuas Samueles laudes ibi commemorare, parumque sollicitum fuisse an visio illa ficta, an vera fuerit. Sed contrà, hoc verba non patiu-

e li. 8. c. 33

tiuntur, nostra versio habet; *Et post hoc dormiuit.* Et notum fecit regi, Et ostendit illi sine vita sua, Et exalauit vocem eius de terra in prophetia dolere imperitiam gentis.] Notum fecit regi post mortem suam, ipse Samuel, siue postquam dormiuit. Sic Græcè; *νεφ μετὰ τὸ ὑπνώσει αὐτὸν ὡσεὶ φήτευσε*: ipse igitur met prophetauit, qui mortuus: & ipse vocē suam de terra exiens edidit, *ἐκ γῆς τὴν φωνὴν αὐτοῦ* prophetas Saulem, populi ἀνομίαν, moriturū. 5. patres obijcit, Auctorem libri Græci quæstionum ad Orthodox. quem sanè parum peritè dicit eiusdem auctoritatis esse cum ipso Iustino Martyre cōtrarium tenente: Temèrè verò, Iuriseconsultus homo ponunciat, quæcunque in illo libro tradita sunt, per omnia & in omnibus sacræ scripturæ consentire: si locus his foret aut tempus permitteret, non deforent quæ obijcerentur. D. verò Augustinum etiam obijcit, nō satis intellectum; Nam *in lib. de cura pro mortuis* apertissimè (quod bonacum venia aduersarij dictum) c. 15. nobiscum sentit August. vt alibi dixi, & clarè iam Theologi nostri f ostenderunt. Alij patres nihil nobiscum pugnant; quia dumtaxat negare voluerunt, vi carminis magici Samuelem excitari potuisse; & quia ipsi hanc apparitionē tribuebant magiæ Phytionis (quod nec necessarium erat, neq; verum) ideò ex tali suppositione necessariò eò delapsi fuere, vt negarent

Fidelib. r. ca. 6. Et quos ceteri sol praeced. lit. w.

garent aliud quam da monē apparuisse. Nos quia suppositionem illam falsam putamus, ideo hac in re à patribus illis, ad alios patres recedimus. Denique obijcit, post multa impertinenter & περιεργως fusa, illud *cras mecum eris*, quod putat mendaciter dictum, si à propheta dictum; ego veritatem huius dicti clare lib. hoc eod. q. 6. iam proposui. Certa satis ergo hæc SS. auctoritas de anima Samuelis.

2. Adhuc certius (vt ait D. Aug. g) est exemplum Moyſis, qui cum fuerit verè mortuus b, cum Christo Domino in monte Thabor apparuit i, vt verisimilius arbitratur D. August. in corpore assumpto, & ex aëre formato. 3. exemplum est Ieremiæ & Oniæ qui Iudæ Machabæo apparuerunt k.

g d. c. 15. b Dent. 34 in fin. & in epiſt. Iuda. & 10/4. 1. i Matt. 17 Luc 9. k 2. Machab. c. 15.

Sed veniamus ad tēpora Christianorū (vt Iudæos omittam, quibus hæc sententia constans fuit, exceptis Sadducæis) & quia promiscuè heretici negāt apparitiones mortuorum, siue beati sint, siue non sint, in vniuersum: ideò nos in vniuersum de his siue iā cœlites, siue nondum, agemus, & per ætates omnes Ecclesiæ descēdemus, vt clarissimè appareat verè Catholicorum hūc semper sensum fuisse; aliorum quidem hoc affirmantiū disputando, aliorum verò id satis apertè probantium exemplis apparitionum, quas pro verissimis habebant & narrabant.

Etate prima seu seculo primo, hæc fuit sententia

tentia primitiæ Ecclesiæ & Apostolorū & ipsius Christi Domini; qui cum sciret Apostolos id credere, non modo illos non reprehendit & contrarium docuit; (quod nō erat optimus magister, lux mundi vera, prætermisurus) sed potius hanc sententiam ut eorum animis firmiter infingeretur silentio suo, & in directa responsione comprobauit ut mox videbimus. Nam cum post resurrectionem Christus Dominus ianuis clausis ad Apostolos fuisset ingressus, quod non putabant nisi à spiritu fieri posse, existimarunt se spiritum videre, & ideo vehemēter conturbati & cōterriti fuerunt *l*; & quidem Theophil. expressè asserit putasse eos esse animam aliquā quæ ex altera vita redisset: quod idem D. August. *m* Eucherius, Beda, & Hugo Card. & multi alij censuerunt; putabant autem animam esse Christi, in corpore aëreo assumpto, non in corpore proprio; de cuius resurrectione nondum erant planè certi. Sciebat Christus cogitationes eorum, & respondet, palpatione veri corporis cognoscant se spiritum nō esse. Eadem fuerat ante passionem suspicio ac metus Apostolorū; cum viderent eum ambulātem super aquas *n*; neque tum reprehensi, quod putarent esse aliquando spectra, sed quia putabāc Christum et ipsis tum non apparere. Eandē aliorum tum sententiam fuisse cōuincitur ex B. Luca *o*, nam

l Luc. 24.
v. 37. 10.
11. 20.
v. 19.
m Serm. 8

n Matth.
14. v. 26.

o Act. 12.
v. 15.

vni-

uniuersa quæ Hierosolymis erat Ecclesia, dicentem Rhoden quod Petrus ex carcere liberatus ante fores adstaret, dixit insanire, eo quod certò sibi persuaderet, Petrum viuere & in carcere detineri; animamque viuentis hominis extra corpus suum apparere non posse sciret; ideo de viui hominis anima puellæ errorem reprehendebat, & angelum in specie Petri credebat; puellæ assensura si Petrum mortuū credidisset. Quo loco Græcè ἀγγελος est; vnde probat locus aliquando per Angelos ἐτεροποσώπων animas nobis representari: præcedentia verò loca in Evangelij apud Luc. non habent ἀγγελος, sed expressè habent τὸ πνεῦμα: apud Matt. verò φάντασμα ex quibus sic ratiocinamur; apud Matt. nomen genericum fuisse positum; ut intelligamus tam de angelis, quam animab. hanc opinionem viguisse: apud Luc. verò in Euāgelio vocem τὸ πνεῦμα positam, ut restringam⁹ ad animas vel saltē ad solos āgelos nō restringam⁹ apud Luc. in actis, Angeli nomen positū, ut de Angelis idem censuisse Ecclesiā sciamus. Sanè hæc adeò serè sunt inseparabilia, ut & olim Sadducæi, & hodie hæretici, vtrumque æquè impugnent. Quis verò non rideat Lauatheri responsionem πνεῦμα pro Angelo tantum accipi; ergo spiritui resistēs caro in membris nostris, illa non animæ sed angelo repugnat, utitur enim Paulus voce

p Gal. 2.
v. 16. *o*
17.

p. Gald. 5. §. 16.
 § 17.
q. Pet. 3. §. 19. &c. 4. §. 6.
 1 Clemēs
 Alex. lib. 2. & 6.
 Strom. Atha. epist. ad Epist. Hilar. in ps. 118. Epist. haeres. 77. Cyril. Alex. lib. de recta fid. ad Theod. & l. 12. in Ioan. Ambr. in e. 10 ad Rō. Ruf. in Symbol. & a. l. ij. f. Atha. na. lib. de spiritu sancto.

πνεύματ⁹: p ergo apud Petrum Christi ani-
 ma concionata fuit angelis, & non homini-
 bus in inferno de gentibus (ἐν φιλακῇ πνεύματι. g)
 contra communē Antiquitatis consensum r
 ergo falso Athanas. stradidit, in Hymno tri-
 um puerorum, πνεύματα significare homi-
 nū animas? sed nugor, cū talia ferè refello.

SECTIO V.

NVnc ad dicta Conciliorum & Patrum
 & persuadent, nisi proterui & pertinaces,
 quod hæreticorum est proprium, esse veli-
 mus. Vnum illis effugij diuortium præclu-
 damus. Quidam, omnes visiones negant: qui
 sunt indigni quibuscum scriptis contenda-
 mus: eodem enim iure omnium Historia-
 rum, omnium librorum, qui in sacro cano-
 ne (quem sibi quisque illorum quem vult,
 hodie fingit, cras refingit) (non continentur,
 fidem & auctoritatem repudiare possunt.
 Quo quid infanius, quid cunctis reipublica
 partibus est perniciosius, & graui vindicta
 dignius? Modestiores alij; Angelorum per-
 mittunt visiones & recipiunt, pro lubito ra-
 men suo; quando illis in disputando negoti-
 um non exhibent: sed ijdem isti, veterem o-
 mnem memoriam sic interpretantur, vt cō-
 tendant αὐτοπροσωπίως nunquā animas ne Be-
 atorum quidē vel apparuisse, vel apparere:

sed

sed quodcumque talia leguntur, de ἰτεροπρο-
 σωπίως facta per bonos, vel malos spiritus, ap-
 paritione id accipiendum. His regula illa Au-
 gustini & aliorum validè obstat; quādo ver-
 ba scripturæ propriè possunt accipi, ad Me-
 taphoricos vel tropicos alios sensus non esse
 confugiendum: sunt autem scriptorum de
 his rebus verba pleraque ad eò clara, vt qui
 illa ad tropos reuocet, is nihil nō eodem iu-
 re sic queat detorquere. Deinde nihil nos co-
 git absurdi, nihil rationi cōsentiens parū,
 fieri posse fieri decere & expedire iam docu-
 imus. Curigitur sanctissimis & grauius
 hominibus, ea simpliciter & sine fūco narrā-
 tibus, vt αὐτοπροσωπίως gesta, non credamus;
 sed vel inuitis ἰτεροπροσωπίαν obtrudam?
 quasi verò non ipso loquendi modo vtrumque
 gen⁹ apparitionum distinguerint: Nonne (vt
 alios mittam) D. Cyprianus cum de imagi-
 naria, vel per angelos facta loquitur, simpli-
 citer vocat visiones; cū verò de apparitio-
 ne Beati alicuius αὐτοπροσωπίως facta, tunc ad-
 dit apparuisse talē vel talē? idē discrimē ob-
 seruāt acta martyrum. Idem vita & Dialogus
 D. Gregor. vide Cyprian. epist. 10. 11. 12. 69. Acta
 Mari. apud Saurium 24. Februa. & 1. Mal. Gre-
 go. passim in Dialog. Quinetiam soliti ipsi An-
 geli idiplum declarare, quando apparent,
 vt fecit Gabriel Archang. cum in forma
 S. Marcellini se visendum præbuit, apud

Eghinartum lib. 3. de trāslat. SS. martyr. Marcellini & Petri c. 12.]

Primo saculo nobis occurrit prima Hispaniæ & fortassis Europæ totius, Ecclesia B. Mariæ Deiparæ de Columna, à B. Iacobo Sebedæon, cum adhuc in viuis vterque degeret, dedicata ad Hebrum Cæsaraugustæ: quod & Annalibus Celtibericis in proditum, & adeò constanti Ecclesiæ illius traditione receptum, vt Catholicus ibi non habeatur, qui dubitet: traditur B. Virgo columnæ insitēs Apostolo Hispaniarum apparuisse, & iussisse eo sibi loca sacellulum dedicari; quod nūc diues & nobilis Ecclesia est. Si viuens adhuc alio loco, quam vbi degebat B. Iacobo se videndam exhibuit; cur nequeat nunc cœli terræque Regina cum lubet? & sapè illi lubuisse mox docebo. Apparuit non semel filius, cur non & mater? B. Petro persecutionem vitanti Christus conspicuum se præbuit, & dixit Romam se contendere, vt iterum crucifigatur. Intellexit Domini mentē Petrus & reuersus agitur in crucem, sicque in Petro Christus iterum crucifigitur.]testatur D. Ambrosius contra Auxent. de Basil. nona tradenda. D. Gregor. in 4. Psal. Pœnit. Hegesip. lib. 3. de excid. Ieros. c. 2.] Carpo Cretensi, auctor est D. Dionys. Areopagita; epist. 8. ad Demophil. IESVM multis Angelis comitatū apparuisse, & inclementiæ nomine reprehēdisse,

quod

quod lapsi fratris & seductoris interitū expeteret. Vespasiano Imp. S. Martialis Lemoicum episcopus vixit, discipulus Christi, is vidit S. Valeriæ Martyris animam instar Lucidæ flammæ cœlum petentem.]narratur in Actis S. Martialis, apud Surium.]

Saculo secundo Iustinus Mart. Apolog. 11. ad Imp. redire animas mortuorum, & apparere nonnunquam & proinde immortales esse, vt gentilibus persuadeat, ipsis Gentiliū per Magos euocationibus vtitur: & contra Triphonem disputans, asserit Samuelis animam verè fuisse euocatam. Tertullianus nō modò nihil nobiscum, sed tantum cum magicis nãniis pugnat, inquit; Sed si quasdam reuocauit animas in corpora Dei virtus in documenta iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magorum, & fallaciæ somniorum, & licentiæ poëtarum.] verum etiam apertè facit pro nobis. Nam & subindicat aliquando factum, & causam facti addit. Et luculentius idem; At qui hoc quoque de anima prædicatur. Nam si de aliquo iam pridem defuncto, tanquam viuo quis requiratur; præ manu occurrit dicere, Habet iam & reuerti debet. Hæc testimonia animæ quanto vera tãto simplicia, quãto simplicia tãto vulgaria, quãto vulgaria tanto cõmunia, quanto cõmunia tanto naturalia, quanto naturalia tanto diuina.] quæ non tantum ad cor-

m Antio
Bcuter.
Chro. c. 23
Vasans
Garibay
& alij.

porum resurrectionem, sed & ad hunc animarum reditum miraculosum possunt referri. Origenes rectè, quod quasdam redire posse censuit, idque nobis nunc sufficit; perperà quod ad improborum animas restrinxit, *libr. 7. Celsum impugnans*; Improbam verò animam & prauis facinoribus in terram retracta, ita ut a spirare ad superiora nequeat, vagabunda in terra volutatur, nunc circa sepulcra oberrando; vbi etiam umbratiliū animarum phantasmata sunt sã pius visa; nũc terras has obeundo. Cuiusmodi hos spiritus esse credendum est, qui omnibus sãculis & coerciti sunt & præpediti veneficijs &c.] Et sanè Origenis tempore D. Potamiãna Basilidi carnifici apparens, eum ad fidẽ conuertit, nec hunc tantum, sed & complures alios, vt docet Euseb. *lib. 6. c. 4.* & ipsemet Origenes *contra eundem Cels. lib. 1.* testatur, multos penè inuitos attractos esse ad Christianam religionem, spiritu quodam repente mutante intellectum eorum: vt pro verbo exoso ad id temporis non cunètarentur mortem oppetere post visiones oblatas ipsis vel dormientibus vel vigilantibus. Multa enim talia vidimus, quæ si memorarentur duntaxat gesta in nostra præsentia, cachinnum tollerènt infideles, rati nos quoque, sicut illos de quibus malè suspiciatur, fingere. Testis autem est Deus nostra conscientia; conari ne

non falsis narratiunculis, sed veris exemplis commendare IESV doctrinam.] hæc ille, quæ sanè possem⁹ & nos singulis ferè paginis La-uathero, Riuiō & similibus incredulis obijcere & inculcare.

Sæculo tertio D. Gregorij Thamaturgo cum Deipara B. Ioannes Euangelista apparuit, vt narrat quàm prolizo tã vero sermone, scriptor eius vitæ grauissimus D. Gregorius Nilenus. Qui quando angelica est visio, id solet addere, vt facit in visionibus oblati B. Ephrem. *in eius vita*. Nocturnarum quoque visionum *epist. 12.* meminit D. Cyprianus & idem *epist. 69.* eos grauius reprehendit qui visiones huiusmodi contemnunt. B. Quartilolæ filius eius Martyr apparuit, & ad martyrium matrem confirmauit, vt narratur in *epist.* Africanorum Confessorum, (quam *nobis exhibuit Laur. Sur. die 24. Feb. 10. 1.* in cuius additione, etiã D. Cyprianus Môtano, & Flauiano cõfessoribus, tradidit adhortator apparuisse. Sic & alia nos authenticã Martyrũ Cirthẽstium acta, referente eodẽ Sur. (*die 1. Maiõ. 3.*) docent, D. Cyprianũ Mariano & apparuisse & manũ porrexisse; & ab Agapio puerulum martyre paulõ antè coronatum visum fuisse. D. Ambr. *Serm. 90.* B. Agnes (ait) parentibus, ad eius sepulchrũ assidue vigilantibus, quadã nocte choro virginũ comitata cù apparuisset, sic ad eos locuta dicitur: ne me parentes

mortuam lugeatis; nam vna cum his virgini-
 bus viuo apud illum in cœlis, quem in ter-
 ris tota mente dilexi.] addit & eandem Con-
 stantię post annos aliquot sanitatem in som-
 nis spondisse & præbuisse. Prius etiam sub
 Decio B. Agathę S. Petrus apparens in car-
 cere mammillam eius pectori restituit [*Acta*
S. Agathę 5. Febr. apud Sur.] Eadem postea S.
 Lucię apparens matrem eius Euticiam san-
 guinis fluxu liberauit. [*Acta S. Lucię 13. De-*
cemb. apud Sur.]

Post annum Christi CCC. seu sæculo IV.
 Christus Dominus dignatus apparere D. Pe-
 tro Alex. in forma pueri, quarentis vestē su-
 am ab Ario discissam (*Sur. tom. 6. die 15. No-*
uemb.) In ipsis exordijs (ait *Hadrian. tom. 2. e-*
pist. Decretal. & Syn. VII. siue Concil. Nican. 2.
act. 2.) Christianorum, cum ad fidem cōuer-
 teretur pius, Imp. Constantinus, sic legitur:
 Transacta die nocturno regi factō silentio,
 somni tempus aduenit, & ecce adsunt sancti
 Apostoli Petrus & Paulus, dicentes: Quoniā
 flagitijs tuis potuisti terminū, & effusionem
 innocentū sanguinis horruisti: missi sumus à
 Christo IESU Domino, dare tibi sanitatis re-
 cuperandę cōsilium. Audisti ergo nostra mo-
 nita, &c.] Ecce dicunt se missos à Christo, di-
 euntur adfuisse Regi, utiq; *αυτοπροσώπως* ap-
 parentes; & nominantur Apostoli; cum in a-
 lijs Constantini visionibus prælianti ostēdis,

à Zo-

à Zonara *tom. 3.* non nominentur, qui appa-
 rebant, eò quod angelici spiritus essent. Sic
 etiam cū Constantinus tēplum Deiparę cō-
 strui iussisset; architecto apparens ipsa, ratio-
 nem docuit, qua colūna possent erigi. (*Greg.*
Turonen. de gloria Martyr. cap. 8.) Constantio,
 Spiridion & Triphillius prius in somnis ap-
 paruere, quàm eum sanarent & tamen hi ad-
 huc erant in viuis. (*ex Metaphras. Surlius tom.*
6. die 12. Decemb.) Par potestas à mortuo lo-
 quelam obtinere, & consequi vt appareat.
 De eodem illo Spiridione, referunt Socrates
lib. 1. cap. 8. & Ruffin. *lib. 1. cap. 5.* quod Ruffini
 verbis referam; Filiam habuit Irenem nomi-
 ne; quę, cum ei benè ministrasset, virgo de-
 functa est. Post eius obitum venit quidam
 dicens, se ei quoddam depositum commen-
 dasse: rem gestam ignoraerat pater, perqui-
 situm in tota domo; nusquam, quod posce-
 batur, inuentum est. Persistebat tamen ille
 qui commendauerat, & fletu ac lachrymis
 perurgebat; vitę quoque suę se illaturū exi-
 tium, nisi commēdata reciperet, testabatur.
 Permot⁹ lachrymis eius senex, ad sepulchrū
 filię properat, atque eam ex nomine clami-
 tat. Tum illa, de sepulchro, Quid vis, ait, pa-
 ter? Commendatum, inquit, illius, vbi posui-
 sti? At illa locum designās: illic, ait, defossum
 inuenies. Regressus domum; rē, sicut filia de
 sepulchro respōderat, repertam tradidit re-

Ii 5

poscen-

poscenti.] Quæ potuit respondere, non potuit apparere? sanè, vt & illi qui mortui iam Nicenæ Synodo subscripsere. Historiam admirandam prodidit Gregorius Cæsariensis presbyter, apud Lipoman. tom. 6. in orat. de Nicena Syn. Duo (ait) Sancti Episcopi Chrysan-
 thus & Mufonius, cum nondum decisioni suas adiecissent subscriptiones, accidit vt diuina prouidentia ab humanis excederent. Diuini ergo patres, cum venissent ad communem locum, in quo dormiebant, cumque simul cum eis essent, & quæ dicebantur, audirent: ô fratres, dixerunt, & patres, præclarum nobiscum certamen decertastis, cursum perfecistis, fidem seruastis. Si ergo quod factum est, Deo gratum iudicatis (nunc enim purius cernitis) ne quid sit impedimento, quo minus vos quoque decisionē subsignetis. Hæc simul & dixerunt, & signata decisionē sanctorum Patrum loculo imposta, totam illam noctem in somnium peragunt in oratione. Die autem sequenti, cum venissent ad loculum, solutis quæ erant imposta signaculis, cum sanctam reuoluissent decisionem, inuenerunt sanctorum patrum ad eos adiectas subscriptiones.] addit Nicephor^o lib. 8. c. 23. ipsius subscriptionis verba; Chrysanthus & Mufonius; qui cum patribus omnibus in Sancta prima Oecumenica Synodo consensimus; quamuis corpore translati, ma-

nu tamen propria nos quoque libello subscripsimus.] Vnde patet & Spindionis, & omnium Primæ Synodi patrum sententiam fuisse; animas, diuina permissione, ad nos redire posse, nam alioquin, nec ille filiam vocasset, nec illi subscriptionem postulasset. Nicæno concilio vetustitas, vt pote durante adhuc ante Constantinum persecutione, celebratum fuit in Hispania concilium provinciale Eliberitanum, in cuius can. 34. legitur; Spiritus defunctorum non esse inquietandos, quo significatur spiritus deincepsorum superstitie, & cernere quæ circa sepulchra eorum fiant; vnde & sequitur nonnunquam adesse his locis; & detestari ritus gentilitios, ex errore natos, de animarum circa sepulchra centenaria oberratione; de qua puto Canonem illum agere, & à qua sententia non videtur omnino alienus Nemesius *περί ψυχών*, qui liber perperam tribuitur Nicæno. Anno 366. Iulianus Imp. occisus fuit incerti spiculi; & diuina visio prius ostensa sancto Basilio, cui cum B. Virgine S. Mercurius apparuit & discedens, & cruentam hastiam referens, vt ex Heladio D. Basilij discipulo docuit D. Damascenus *Orat. 1. de Imagin.* eodem quoque tempore & alius ad castra proficiscens vidit vel vigilans, vel somnians complures ex Apostolis & Prophetis in vnum coactos, & de iniurijs Iuliani in Ecclesiam querentes &

in commune consulentes, & duos ex eorum numero cæteris bono animo esse iussis, discessisse, pauloque post rediisse ad conuentum, & nunciassse tyrannum occisum. Sofomenus hæc narrans *lib. 6. c. 2.* duorum nomina prætermisit; sed Niccphorus addidit, duos olim egregios fuisse milites ac Martyres, Mercurium & Artemium. *Sic ille lib. 10. c. 35.* B. Febronia Martyr & virgo natalis sui die quotânis mediæ noctis tempore in Nocturnis precibus, apparebat cunctis in choro versantibus, eo ipso in loco procumbens, vbi psallere solita. [*Metaphrast. apud Sur. tom. 3. Iunij 25.* D. Ammonis animam vidit B. Antonius comitâtibus angelis in cælum pergere. [*Athanas. in vita D. Antonij, idem refert Palladius in vita Ammonis.*] D. Martino Turonensium Episcopo apparuit è cælo descendens B. Virgo; & ex inferis adscendens anima latronis, qui pro Martyre colebatur. [*Sulpicius Severus in vita D. Martini*] D. Pauli primi Eremitæ animâ visam B. Antonio in cælum ab angelis deferri, auctor est D. Athanas. *in vita Antonij* & D. Hier. *in vita Pauli.* fuit in hac sententia Nemesius paulo ante citatus: fuit & D. Basilius *lib. de vera virgin. paulo ante medium.* vbi postquam dixisset virginem, etiam cum sola est, semper reuereri debere & Dei, & angeli custodis præsentia; Quid (subdit) per singula pergam? Ipsas angelorum infinitas

tas multitudines, & vna Sanctorum patrum beatissimos spiritus. Nullus enim ex his est, qui non singula vbiq; consideret. Etsi enim oculis carnis minimè conspicui sunt: incorporeis tamè obtutibus ad agnitionem complectuntur & comprehendunt omnia.] vult ergo Sanctorum animas nobis cum volunt adesse, Dei permissione, & nullum esse locum quo se successiuè penetrare non possint; nihil in rebus esse actionibusque humanis, quod aliquando nequeant intelligere, ne quid hic vbiq; somniet. Idem in Panegy. B. Mamantis Mart. significat multis D. Mamantem apparuisse. Memores estote Martyris, quotquot illo per somnia potiti estis.] D. Gregorius Nazianzenus *Orat. in laudem Cesarij, dicit* sibi sæpè in somnis visum fratrem, & licet addat, siue cupiditate (qua scilicet amantes sibi somnia fingunt) siue ipsa veritate: manifestum tamen testimonium dat sententiæ suæ de possibili animarum apparitione.

Vixere eodè sæculo nonnulli Patres mox citandi; sed quia mors eorum & vitæ pars portior incidit in sæculum sequens, in illud distuli.

Q. *Quod tempus intercedit* inter annum CCCC. & D. sæculo quinto adscribendum, viros habuit qua sanctitate qua doctrina valdè illustres. D. Martini transitus D. Seuerino. &

D. Ambros. absentibus ostensus: apparuit etiam vt auxilium laturus ijs qui corporis eius translationem parabant; apparuit & alijs non semel, vt narrat Gregor. Turon. *lib. de mirac. D. Martini, & lib. de gloria Confessor. D. Ioannis præcursoris* caput altissime Hierodias defodi iusserat; multis postea sæculis sanctus ipse, duobus Monachis in somnis apparuit, & quo loco esset ostendit. Rursus cum memoria eius interiret, & ignoraretur quo loco delitesceret pro sæculo, ante Maiciani imperium idem sanctus Marcello monacho mirabili modo locum sepulchri sui capitis indicauit. [*Prosper. & Sigisbert. in Chron. Sozomen. lib. 8. cap. 21. Niceph. lib. 12. cap. 49*] Vbinam sepulta forent corpora DD. Gerasij & Prothasij, per visionem eorum D. Ambros. didicit, teste B. Augustino, *lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8. & lib. 9. confessor. cap. 7.* ipsius etiam D. Ambrosij verba hanc sententiam nostram confirmant, quibus eodem sensu, quo D. Basilus, Sanctorum spiritus vbilibet esse testatur; Nam hec vniuersi sancti vbique sint, & omnibus proficiat, specialiter tamen illi pro nobis interueniant, qui & supplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cum patitur, non sibi tantum patitur, sed & ciuibus. *Serm. 77. de Natale Octauij Aduent. &c. B. Paulinus (fortè Diaconus, certè non Nolanus ille) in vita S. Ambros.*

brofsij; Eodem, inquit, quo obiit die, sicut textus epistolæ loquitur, quæ à Simpliciano successore eius venerabili viro, suscepta est de partibus Orientis, ad ipsum, tanquam adhuc nobiscum viuentem, directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio; quibusdam sanctis viris apparuit orans cum illis, & imponens illis manus; habet enim diè epistola quo directæ est: qua lecta inuenimus dic esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciã verò ciuitate Florentia, vbi nunc vir Sanctus Zenobius Episcopus est, quia miserat se illos sapius visitaturû, frequenter ad altare, quod est in Basilica Ambrosiana, quæ ibidè ab ipso cõstituta est, visus est orare, sicut ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente dicimus. In eadè etiam domo, in qua declinã Eugeniũ mansit, tẽpore quo Rhadagaisus supradictã ciuitatem obsidebat, cum iam penitens desperasset viri ciuitatis, p visum cuiusdam apparuit, & promisit alio die salutem illis adfuturam. Quo referente ciuium animi sunt erecti. Nã altero die adueniẽte Stilichone, comite cū exercitu, facta est de hoste victoria. Hæc Pansophia religiosa fœmina matre pueri Pansophia referente cognouimus. Mazcezelis etiam desperanti de salute sua vel exercitus, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu in visu noctis apparuit, atq; cum prouolueretur ad pedes viri, san-

sancti Mazcezel; percutiēs terram fenex baculo quo regebatur, tertio (hac enim specie illi apparuerat) ait; Hic, hic, hic; signans locum, deditque intellectum viro quem visitatione dignū fuerat arbitratus, vt agnosceret se in ipso loco, in quo sanctum Domini viderat Sacerdotem, die tertia victoriam adepturum: atque ita securus bellum & inchoauit, & cōsummauit. Nos tamen ea Mediolani positi ipso Mazcezele referēte cognouimus. Nam & in hac prouincia, in qua nunc positi hęc describimus, plurimis hoc ipsum retulit sacerdotibus, quibus etiam referentibus securius antē nobis cognita huic libro adiungere arbitrati sumus. Sisinij, etiā & Alexandrini Martyrum, qui nostris temporibus, post obitum S. Ambrosij in Agauini partibus persequentibus gentilibus martyrij coronā adepti sunt, cū reliquias Mediolani summa cū deuotione susciperemus, adueniente quodam cæco & referente cognouimus: qui eodem die tacto loculo in quo Sanctorum reliquię portabantur, lumē recepit; quod per vilum noctis vidisset nauim appropinquare littori, in qua multitudo erat albatorum virorum: quibus descendentes ad terram, cū vnum de turba precaretur vt sciret qui essent ij viri, audierit Ambrosiū eiusque consortes. Quo audito nomine, cū deprecaretur vt lumē reciperet au-

diuit ab eo; Perge Mediolanum & occurre fratribus meis qui illo vēturi sunt (designās diem) & recipies lumen. Erat enim vir vt ipse asserbat de littore Dalmateno, nec se āte venisse in ciuitatem asserbat, priusquam recto itinere reliquijs sanctorum occurrisset nondum videns; sed tacto loculo videre cēpisse.] Hactenus Paullinus de Ambrosio & quidem certō comperta. Nunc age, alium eius ætatis, D. Ambrosij contra Symmachum Collegam, Prudentium adiungamus.

Prudentius de S. Eulalia;

Virgo citum cupiens obitum

Appetit & bibit orerogum.

Emicat inde columba repens,

Martyris os nine candidior

Visa relinquere & astra sequi:

Spiritus hic erat Eulalia,

Lactæolus, celer innocuus. &c.

De sancto Fructuoso & sociijs.

Vidit presidis ex domo satelles

Cælum martyribus patere apertum,

Insignesq; viros per astra ferri.

Quin & filiola monens herili

Ostendit sceleris notam paterni,

Cælo viuere, quos forum peremit.

Postea cū pio studio conarentur fratres, quisque sibi partē reliquiarū auferre, subdit;

*Sed ne reliquias resuscitandas,
Et mox cum Domino simul futuras
Discretis loca diuidant sepulchris:
Cernuntur niueis stolis amicti,
Mandant restitui canog, claudi
Mixtim marmore puluerem sacrandum.*

Scribit Constantinus Presbyter in *vita S. Germani Antisiodorensis c. 17.* Cum Sanctus vir in loco quodam spectris infesto moraretur intrepidus, subito ante os legentis adstitit umbra terribilis, & paulatim sub ocalis intuentis erigitur. Parietes etiam saxorum imbribus colliduntur. Tunc vero deterritus lector, praesidium sacerdotis implorauit. Qui statim profiliens effigiem terribilis imaginis intuetur, & praemissa obsecratione nominis Christi imperat, ut quis esset, quidue illic ageret, fateretur. Qui protinus terrificam vanitate deposita, voce humili more supplicantis eloquitur: se comparemque suum auctores fuisse multorum criminum, insepultos iacere, & ob hoc inquietare homines, quia ipsi quieti esse non possent. Rogat, ut pro eis Dominum precaretur, quatenus recepti requiem mererentur. Ad haec vir sanctus indoluit, imperatque ut locum ostenderet, quo iacerent. Tum vero cereo praecedente dux umbra praegreditur, & inter difficultates maximas ruinarum, in tempesta nocte locum, in quo proiecti fuerunt, indicauit. Ut vero

mun-

mundo redditus est dies; circumiectos incolas inuitat, hortatur ipse operis maturator insistens rudera tumultuariè superiecta ad tempus rastris auulsa purgantur. Inveniuntur corpora fusa sine ordine, ossa ferreis adhuc nexibus illigata. Ad legem sepulturae fossa dirigitur, membra exuta vinculis, linteis induuntur, humus superiecta componitur, oratio intercessionis impenditur, requies defunctis obtinetur: ita ut post eandem diem, sine vlllo terroris indicio, domicilium frequentato habitatore floruerit. *Japud Surium mense Iulio.* Sed tot tam claris exemplis aliquas inferamus auctoritates siue dogmata Patrum, mox ad alia exempla redituri. Hieronymus *lib. adu. Vigilantium*, in vno illo, nostros Nouatores omnes iugulat sacrae veritatis gladio eloquentiae bracteis inaurato: Ais vel in sinu Abrahae, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei animas Apostolorum & Martyrum cōsedisse, nec posse suis tumultis, & vbi voluerint adesse praesentes. Senatoriae videlicet dignitatis sunt, & non inter homicidas teterrimo carcere, sed in libera honestaque custodia, in fortunatorum insulis & in campis Elysijs recluduntur. Tu Deo leges pones? tu Apostolis vincula iniicies: ut vsque ad diem iudicij teneantur custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est; sequuntur agnum quocumque vadit. Si

agnus vbique, ergo & hi, qui cum agno sunt vbique esse credendi sunt. Et cum Diabolus & daemones toto vagentur in orbe, & celeritate nimia vbique praesentes sint; martyres post effusionem sanguinis sui arca operientur inclusi, & inde exire non poterunt. [Siste lector, & istud, *vbique pro vbilibet* positum (vt S. Basilium interpretatus fui) memento. simul rationes D. Hieronymi etiam percellere eos, qui negant e caelo Sanctorum animas egredi posse. Amicus & admirator Hieronymi D. Augustin. lib. *de cura pro mori.* totus in eo est ferme, vt probet secundum legem Dei ordinariam, & sola ac nuda ipsarum animarum naturali facultate, animas illis quibus adscriptae sunt locis egredi ad tempus non posse; extraordinaria tamen Dei permissione quando voluerint, eas suis receptaculis ad homines visendos egredi posse: videte hanc eius mentem verbis & serie disputationis aperte significatam, cum *c. 10.* scripisset, ferri mortuos apparuisse viventibus, & quo illorum corpora iacerent inhumata nescientibus, locisque monstratis monuisse, vt sepultura, quae defuerat, praeretur; subdit: haec si falsa esse responderimus, contra quorundam scripta fidelium, & contra eorum sensus, qui talia sibi accidisse affirmant, imprudenter venire videbimur.] Et non sunt impudentes aduersarij

nostri

nostri, qui consensum aetatum omnium exhibent? Vt autem intelligeremus hoc non accideret lege ordinaria, sed speciali privilegio, Dei que permissione singulari, *c. 13.* illud de matre sua adscripsit, quod aduersarij calumniose in nos detorquent; si rebus viventium interessent animae defunctorum, vt de alijs taceam, me ipsum pia mater nulla nocte defereret.] Etenim de singulari illa permissione alias aperte asseruit, quod de continua & ordinaria lege hic negauit. *c. 15.* Mitti (inquit) ad viuos aliquos ex mortuis diuina scriptura testatur, & Samuelis atque Moysis apparitionibus id confirmat.] De fide ergo hoc censuit Augustinus. Idem postea *cap. 16.* confessorem Felicem cum a Barbaris oppugnaretur Nola, non solum beneficiorum effectibus, verum etiam ipsorum hominum aspectibus apparuisse, non incertis rumoribus, sed certibus (ait) certis se cognouisse. Verum (addit) ista diuinitus exhibentur, longe aliter, quam sese habeat vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus.] Vult ergo sanctus Doctor id fieri posse, sed non fieri naturaliter. Ideo enim vt hoc doceat, mox subdidit; alij sunt humanarum rerum limites, alia diuinarum signa virtutum: alia sunt quae naturaliter, alia quae mirabiliter fiunt: quamuis & naturae Deus adsit, vt fit, & miraculis natura non desit.] Quippe miracula praeter

Kk 3

natu-

naturæ quidem fiunt ordinem, naturæ tamē rerum nunquam aduersantur. Quid hac veritatis tuba sonorius? quid hoc lumine Ecclesiæ manifestius? quid hoc perfidiæ malleo potentius hæretici expectant? viuorum negotijs mortuorū spiritus interfuisse, superstitibus adfuisse, visos in orbe nostro, testatur. Auctor ep. ad Cyrillum. Ierosol. quæ tribuitur (licet falsò) Augustino; ipsa qua decessit hora narrat Hieronymi animam ei apparuisse, multaq; sapiēter monuisse, & erudite docuisse. Sed huius epistolæ auctoritas & fides sunt exiguæ, vel nulla: idèò pergam^o aliò. D. Chrysolom. *hom. 7. 4. in Ioan.* agnoscit mortuorum in somnijs apparitionem, & eam fuisse sententiam Iudæ Thadæi Apostoli eo loco scribit, vt censeret sic Christum post mortem solis Apostolis & non alijs appariturum. Apud Palladium legimus à B. Pábo visos fratres duos Pársium & Esaiam in cœlis: [*in Pæsa & Esaiâ.*] ab Abbate Apollo visum fratrem eius defunctum: [*in Apollo*] Anuph vidisse choros beatorum; & eius animam postea à numerosis angelis & martyribus in cœlum cunctis videntibus sublata[m] [*in Anuph.*] Solitus autem Palladius disertè exprimere & distinguere visionem angelicam à visione animæ, & addere angelum hominis alicuius speciem assumisise, vt obseruare potes *ex capite 26. de Euagrio*

Lii

Diacono, visione angelica ab amore libidinoso mulierculæ deterrito: vbi etiam habes apertā distinctionem apparitionis alterius dæmonum ad hæreticam blasphemiam conantium eum inducere. His fermè temporibus Marcus Gazensis vixit, testis oculatus, narrans Ioannis Casareæ & Porphirij Gazensis Episcoporum legationem ad Arcadium de diruendo Marnæ templo; vbi inter cætera describit tempestatem grauissimam quam Deus permiserat oriri ppter hæreticam naucleri prauitatem: implorabamus (inquit) preces B. Procopij Anachoretæ. Cūque fuisset vespera & tempestas nō cessaret, permanisimus vigilantes totam illam noctē. Circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanctissimi Episcopi, & videt in somnis Dominus meus Porphyrus, sanctum Procopium Anachoretam dicentem eis: Nauclerum catechismo instituite & obsignate (est enim ex Arij heretici execranda secta) & efficite vt ipse anathemate notet Arium, & malam eius fidem, & statim cessabit tanta tempestas.] Subdit deinde sic factum & mare tranquillatum. D. Chrysolomo, commentarios in D. Pauli epistolâ scribenti, assistentem, eumque docentem B. Apostolum vidit Proclus Constantinopolitan^o, vt scriptis pditum à Leone Augusto & Metaphraste *in vita Chrysof.* Eicem

Kk 4

ab

ab exilio redeunti Comanę in templo D. Ba-
 filiscus Martyr, Nicomedię olim passus, ap-
 paruit dicens: Confide frater Ioannes: cras
 enim simul erimus. Aiunt presbytero quo-
 que Ecclesię prius apparuisse Martyrem; at-
 que dixisse: præpara Ioanni fratri locum. [Vē-
 turus est enim.] narrat Palladius in *Dialog.* &
 addit confirmasse euentum; postridie enim
 mortuum & sepultum eo loco Săctum An-
 tistitem. B. Cyrillus Alex. dissentiens vehe-
 menter à Chrysofomo, in somnis monitus
 à Deipara fuit, vt cum eo mortuo in gratiam
 rediret. [*Nicephor. lib. 14. Hist. cap. 28. ex Ni-
 ceta.*]

Aliam visionem Adelphij de gloria B.
 Chrysofomi, à Sophronio (*in Prato spiritua-
 li cap. 128.*) descriptam, vt meram imposturā,
 meritō à Baronio (*tom. 5. anno 407.*) confuta-
 tam, prætermitto. Sed omni fide digna est
 historia, quam de Synesio Cyrenes episcopo,
 & Euagrio philosopho idē Sophronius me-
 moriæ mandauit ex Leontio, [*Prat. Spiritu-
 al. c. 195.*] cū assiduē Synesius cum corona-
 retur ad religionem Christianam traducere,
 isque obijceret doctrinam Christianorum,
 de resurrectione corporum, deque mercede
 bonorum operum, maximē centuplo pro e-
 leemosyna post hanc vitam recipiendo, sibi
 non posse non fabulosam videri. Tandem
 tamen Episcopus nihil diligētię prætermittens

tens ei persuasit Christianum fieri, & cum li-
 beris baptizari. Ceterū non multō postea-
 quā baptizatus fuit, dedit Episcopo auri
 tria centenaria in vsum pauperum, dicens;
 Accipe aurum istud, & distribue illud paupe-
 ribus, & fac mihi cautionem manu tua, quod
 Christus mihi ipsum reddet in futuro secu-
 lo. Qui suscepto auro promptē illi cautionē
 fecit, vt petebat. Vixit itaque post baptismū
 annos aliquot philosophus, ac tandem infir-
 matus est ad mortem. Cum verō morti pro-
 ximus esset, dicit filijs suis: Quando curabi-
 tis funus meum chartam istam in manibus
 meis ponite, & me cum illa sepelite. Mortuo
 autem illo fecerunt filij, sicut eis ipse præce-
 perat, sepeliveruntque eum cum chirogra-
 pho. Tertia autem post sepulturam die ap-
 paruit episcopo Synesio nocte quiescenti,
 dicens; Veni ad sepulcrum vbi iaceo, & acci-
 pe chirographum tuum: accepi enim debitū
 & satisfactum mihi est: atque vt certior eius
 rei fias, propria mea subscripsi manu. Igno-
 rabat enim Episcopus, quod chirographum
 illud conspeliissent ei. Manē autem factō,
 accersitis filijs eius dixit: Num aliquid cum
 patre vestro in monumento posuistis? Illi
 putantes quod eos de pecunijs interrogaret,
 dixerunt ei: Nihil Domine præter pannos
 consuetos. Quid igitur, Numquid vel char-
 tam aliquā cōsepelivistis ei? tunc recordati filij

(ignorabant enim quòd de chirographo dixeret) dixerunt ei: Ita sanè Domine, chartam enim quandam moriens dedit nobis, & ait: Quando sepelietis me, chartam istam in manibus meis date, nullo penitus sciète. Tùc dixit illis episcopus somnium quò nocte illa viderat. Sumentesq; illos cù clericis ac primarijs ciuitatis, accessit ad philosophi tumulù. Quo aperto, inuenerunt iacentem philosophum, chirographumque manu Episcopi conscriptù suis manibus tenètem. Accipiens autem chirographum ex eius manibus aperuerunt, inueneruntq; in eo nouiter manu philosophi subscriptum ita: Ego Euagrius philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem; Accepi debitum in his literis manu tua conscriptum. Satisfactumq; mihi est, & nullum contra te habeo ius propter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Deo & Saluatori nostro, &c.] idem narrat Hugo Eterianus *lib. de regres. anim. ab inf. c. 16.* Luciano presbytero viro sancto, temporibus, nò Constantiniani (vt malè Nicetas *orat. de martyrio & inuent. S. Stephani*) sed Honorij & Archadij, apparuit semivigilanti ter diuersis noctibus B. Gamaliel B. Pauli præceptor, eique indicauit locum reliquiarum corporis sui, & Beati Stephani protomartyris, & Beati Nicodemi, & B. Abibi; quæ à eo inuenta fuerè loco, & per Orosum Occidenti illata: extat

stat epist. Luciani de hac re luculenter scripta, (*apud Surium tomo 4.*) quam Auitus Hispanus in Latinum transtulit è Græco, cuius etiam exemplar extat, & meminit Gennadius, *de uiris illustribus cap. 47.* cui suffragantur Marcellinus Comes in *Chron.* & Nicephorus *lib. 14. cap. 9.* Et vt certior foret hæc visio, idem B. Gamaliel eodem tempore apparuit Nygetio monacho, cui etiam situm loci ad Orientem indicauit, vt refert ipse Lucianus. Ipsum quoque Protomartyrem nonnullis apparuisse testis est Euodius *libro 1. de eius miraculis.* De Michæ & Habacuc apparitione his priore legendus Sozomen. *lib. 7. cap. ult.* De Zachariæ prophetæ corpore non multum post inuento, sic Sozomenus *lib. 9. cap. ult.* Cophar villa est in territorio Eleutheropolis Palæstinæ. Hic præfectus erat agri ipsius conseruus Calimerus quidam, domino quidem suo fidelis, sed morosus interim ac difficilis, & in conterminos agricolas iniquus. Quamuis autem talis esset, propheta tamen ei vigilantem clara luce apparès seipsum reuelauit. Et horroto quodam demonstrato, Age quæso (inquit) hic fodito &c. subditur enim corporis sacri, ostenso loco, inuètio. Absens & uiuus adhuc Euthymius noctu visus Tereboni Sarraceno; què cum sanasset postea ad se profectum, magna Sarracenorù pars Christi fidè fuit

fuit amplexa, anno Christi 420. Ut prodidit
 Cyrillus monachus, probatissimus Histori-
 cus in *vita S. Euthymij. Surij tom. 1. Ianuar. 20.*
 Circa annum 429. Abbati Cyriaco B. Virgo
 cum duobus SS. Baptista & Euangelista ap-
 paruit, & negavit in cellam eius ingredi, ma-
 nebat enim ante ianuam, eò quod ignaro
 Abba, duo Nestorij libri in eius cella forent,
 hostis Deiparæ: *auctor Sophron. Prati spirit. c.*
66. De B. Paulino Nolano, in *lib. de vita Pau-*
lini apud Surium tō. 3. Iunij 22. narrat Vrani-
 us, ei ante mortem apparuisse & cum eo col-
 locutos fuisse S. Ianuarium Mart. & S. Marti-
 num Turonensem B. Petrus Apostolus & S.
 Apollinaris eius discipulus per visum appa-
 rentes Sixto papæ, anno. 433. cum admonu-
 erunt Rauēnati sedi imponendum Petrum
 illum, verè Chryfologum, virum simul fan-
 ctissimum & eloquentissimum: *auctor ex an-*
tiquis archiuis Rauennatū. in eorū historia His-
ron. Rubens. Scribit Procopius *lib. 2. de bello*
Vandalico, B. Cyprianum Afris oppressis
 apparuisse, & bono animo Christianos esse
 iussisse, seque breui tempore ultorem futu-
 rum: quod sanè, VVandalis debellatis, bien-
 nio post accidit. Anno 456. Theodoricus
 rex victis in Gallicia Sueuis, in Lusitaniam
 contendit, vbi ne urbem Emeritam diripe-
 ret, B. Eulaliæ Martyris apparitione coerci-
 tus fuit, auctore D. Isidoro in *Chron. Gothor.*

De

De B. Leonis ad Flavianum de recta fide e-
 pist. Sophronius ista memorat *cap. 147. Prati*
spirit. Narravit & hoc nobis eiusdem cœno-
 bij Pater Abbas Menas, audisse se Eulogiū
 Alexandrinum Patriarcham dicentem: Cū
 profectus essem Constantinopolim, fruitus
 sum contubernio Domini Gregorij Roma-
 ni Archidiaconi, & singularis viri, qui narra-
 uit mihi de sanctissimo ac beatissimo Leone
 Romano Pontifice, dicens haberi scriptum
 in Ecclesia Romana, quòd cum scripsisset e-
 pistolam ad S. Flavianum Constantinopoli-
 tanum Episcopum contra impios Eutyche-
 tē & Nestorium, posuerit eam super tumu-
 lum Principis Apostolorum Petri, & ora-
 tionibus ac vigilijs & ieiunijs vacans, orauit
 ipsum summum Apostolum dicens; si quid,
 vt homo, vel minùs cautè posui: tu, cui à
 Domino Salvatore nostro IESU Christo &
 Ecclesia & hæc sedes commissæ est, emenda.
 Post quatuor vero dies apparuit ei Apосто-
 lus, & dixit, legi ac emendaui. Sumentque e-
 pistolam de sepulcro B. Petri, aperuit eam
 & inuenit Apostolica manu emendatam.]
 idem *cap. 148.* Theodorus (inquit) sanctissi-
 mus Episcopus Dornæ, quæ est in Libya,
 narravit nobis, dicens: cum essem cubicula-
 rius sancti Papæ Eulogij, vidi in somnis vi-
 rum reuerendi habitus, statura procerum,
 dicentem mihi: Nuncia meum Eulogio Pa-

pæ

pæ aduentum, ad quem ego; Quis es tu, qui iubes vt nuuciem? Respondens ille dixit mihi: Ego sum Leo Romanus Põrifex. Ingressus igitur ego nunciaui dicens: Sanctissimus & Beatissimus Papa Leo Romanæ sedis Antistes conuenire vos vult. Cùm hoc audisset Papa Eulogius, exurgēs cõcitus occurrit in occursum eius. Salutantesque se inuicem, oratione facta, confederunt. Tunc vero Dominus & eximius Leo dixit S. Eulogio. Scis quare huc venerim ad vos? Respondit ille; Non; Ait ipsi: Veni, vt vobis gratias agerem, quia ritè & magnificè pro me epistola respondistis, quam scriptam misi ad fratrem meum Flauianum Constantinopolitanum Patriarcham, sensum quidem & sententiam meam aperientem, hæreticorum autem ora obstruentem. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum diuinum laborem studiumque contulistis, sed etiam supremo culmini Apostolorum Petro, & ipsi præ omnibus quæ à nobis prædicatur veritati, qui est Christus Deus noster. Illa non semel tantum, sed bis terque cõspiciens trina apparitione firmatus, enarraui B. Papæ Eulogio.] Idem Sophronius cap. 149. narrat adhuc alias D. Petrum eidem S. Leoni apparuisse, & nunciaffe, eius dimissa peccata. Vixit hoc sæculo Theodoretus, is scribit BB. Apostolos Ioannem &

Phi-

Philippum, Theodosio Imp. olim apparuisse *lib. 3. hist. cap. 24.* Anno. 485. conante Petro Fullone Cypri Ecclesiam sibi subijcere; S. Barnabas Apostolus tribus continuis noctibus ter Anthemio Salamines Episcopo apparuit, & locum corporis sui vna cum Euangelio S. Matthæi, propria Barnabæ manu conscripto, sepulti indicauit: quæ & inuenta. *narrat fusc Alexander Monachus, apud Surium tom. 3. 11. die Iunij.* Breuiores futuri sumus sæculis sequentibus.

Sæculo inchoato 6. hoc est post annũ Christi. CCCC. Hæretici Severiani multi varijs fuere visis conuersi. Vt inprimis Isidorus Monachus Philoxemensis apparitione damnati illius, qui Christo Domino alapam incusserat, quod fuscè narrat Sophronius *cap. 30. Prat. Spirit.* Deinde & Cosmiana vxor Germani Patricij, quam propter hæresis contagium, Deipara visibiliter apparēs cum alijs sanctis sceminis, arcuit à templi aditu. [*Sophron. qui & alia multa subdit seqq. cc. 49. 79. 106. 188. 213.*] Regina mulieri Cappadoci, officio Diaconissæ in somnis viu°, & in Laura degens apparuit, eamque docuit quæ erāt necessaria Ioannes Silentarius, narrate rem gestam Cyrillo Monacho, *in vita eius apud Lipoman. tom. 6.* D. Bartolomæus in Daris apparuit Anastasio, & corpus suum vbi sepultum esset indicauit, seque patronum vrbis

bis ac defensorē professus fuit. *Sic Nicephor. lib. 16. c. 37.* Anno Christi 515. obiit Macedonius Patriarcha Constantinopolitan. ab implo Anastasio in exilium actus; de eo Cedrenus ita scribit; cū iam esset sepulchro condendus, antequam id fieret, sublata dextera manu, crucis signo sepulchrum obsignauit. Idem Theodoro cuidam suorum familiarium per visionem dixit: Excipe hæc, & abi, & Anastasio recita. Ego quidem Macedonius ab eo ad Patres meos, in quorum fide perstiti. Interim tamen semper Deum interpellabo dum tu quoque venias, & causa nostra discipletur. *Legendi eadem de re Miscella, ex Theophane lib. 15. Anastas. in Chron. & Theodori Lector collectan. lib. 2.* Verum, quia Macedonius Schismaticus obiit; alios Anastasio Deus Catholicos, & ab ipso quoq; in exiliū missos, accusatores præstituit; quos ambos Deus visione præmonuit, se pararent, vt decimo ab Anastasij obitu die morituros, & causam suam ante horrendum tribunal acturos, ij fuere Elias Patriarcha Ierosolimanus, & Flavianus patriarcha Antiochenus. *legendi. Cyrill. in actis Sabæ apud Surium tom. 6. die 5. Decemb. & Sophron. in Prato Spirituali, cap. 35.* Theodorici Regis Italix animam solitarius Lyparitanus vidit inter Ioannē Papā & Symmachum Patricium vincētis deduci manibus, & in ollā Vulcani proijci; vt narrat

B. Gre.

B. Gregorius Papa *lib. 4. Dialo. c. 30.* interdum accidit vt in visione is cui fiebat ad locum deduceretur vbi animæ detinebantur: vt docet exemplum illud Monachi Nestoriani, quem cum B. Cyriacus Deo commendaret: circa horam nonam diei sequentis, aspexit frater, qui erat in speluncâ, quendam adstantem sibi aspectu terribilem, ac dicentem; Veni & vide veritatem. Assumens quē eum duxit in locum tenebrosum ac lætidū ignem euaporantem: atque in ipsis ignibus videt Nestorium, Eutychetem, Apollinarem, Dioscorum, Seuerum, & Origenem, & alios quosdam: dixit quē illi is qui apparuerat; locus iste præparatus est hæreticis &c.] *Hactenus Sophron. Præf. Spirit. c. 26.* Cum Iustinianus Imp. Apostolis templum exædificasset; constat quod Apostoli (ait Procop.) beneficiorum memores ad Regis honorem nunc hominibus apparuerint, Regis in quā pij & religiosi. Neque enim ab humanis recedunt diuina, sed admisceri percipiunt, & hominum conuersatione oblectari.] *Sic Procop. lib. 1. de ædific. Iustiniani.* vbi vides etiam eius sententiam de quæstione nostra. Cuius etiam illa sunt huc pertinentia ex eodem opere: Circa Sinus terminum in arduo satis & edito loco sanctis Cosmæ & Damiano olim templum dedicatum est: vbi Iustinianū grauiter ægrotantē, & iā morituri spe-

LI

ciens

ciem præbentem, nèpe à medicis desperatū,
 & inter cadauera iacentē illi sancti per som-
 num & visum apparentes curauerunt. *Idem*
lib. 1 de bello Goth. testatur concinium Romæ
 partem à B. Petro Apostolo, Gothhis obside
 tibus defensam fuisse. B. verò Stephanum vi-
 sum apud Apostolorum Principes, pro vrbe
 Metensi intercedere, in qua eius erant reli-
 quia scribit Gregor. Turon. *lib. 2. Hist. Fræc.*
c. 6. Sed & anno 552. Filium vitriarij Iudai
 triduo in fornace illa sum B. Virgo puero se
 visibilem præbens seruauit; qui cum matre
 postea baptizatus: rei gestæ historia certissi-
 ma peti potest ab eo, qui tum vivebat, Eua-
 grio, *lib. 4. cap. 35.* ex eo Greg. Turon. *lib. de*
glor. mar. c. 8. & Glycas *Annal. p. 4.* Redempto
 Episcopo Ferentinari ad sepulcrum S. Euty-
 chij vigilianti, idem martyr astitit dicēs; Re-
 dempte vigilas? cui respondit vigilo. Qui ait
 Finis venit vniuersæ carnis, & quæ sequun-
 tur apud D. Gregor. *Dial. lib. 3. c. 38.* Circa
 annum 587. Guntrammo Regi de Chilperi-
 co pessimo Francorum tyrāno, visio huius-
 modi fuit ostensa, quam ipsemet Rex apud
 Greg. Turonensem sic narrat; vidi & ego a-
 liam visionem, quæ huius interitum nunci-
 auit. Adducebatur enim in conspectu meo
 à tribus Episcopis vinculus cathenis, quorum
 vnus Terricus, alius Agricola, tertius verò
 Nicetius Lugdunensis erat, è quibus dicebāt

duo

duo, soluite quæso eum, & castigatum abi-
 re permittite. Quibus è contrario cū ama-
 ritudine Tetricus Episcopus respondebat.
 Non fiet ita, sed igne cōcremabitur pro sce-
 leribus suis. Et cū diu multumque quasi al-
 tercantes hæc inter se verba conferret: cō-
 spicio eminūs æneum super ignem positum
 feruere vehementer. Tunc me flēte appre-
 hensum infelicem Chilpericum contra cūis
 membris proieciunt in æneum: nec mora
 inter vndarum vapores ita dissolutus ac li-
 quefactus est, vt nullum ex eo penitūs indi-
 cium remaneret. *Greg. Tur. lib. 8. hist. Franc.*
c. 5. Narsetem Eunuchum sed belli ducem
 clarissimum nefas omittere, de quo sic Eua-
 grius; Commemoratum ab his qui vnā cum
 Narsete fuerunt, dum precibus & alijs pieta-
 tis officijs diuinum numen placaret, debitū-
 que cultum ei tribueret, S. Virginem ei ap-
 paruisse, planctūque tempus præscripsisse, quo
 bellum cum hostibus gereret, atq; non pri-
 us ad prælium committendum se accinge-
 ret, quàm cælitus signum acciperet. *sic E-*
uagrius, de Totila & Theia Kegibus ab eo
deuictis loquēs lib. 4. cap. 23. idem Nicephorus
 refert *l. 17. c. 13.* cuius verba sunt ex Euagrio ex-
 plicanda; non enim loquitur de cūctis bellis
 Narsetis, sed de hoc Gotthico. Paulo post
 Sergiopolim obsidēte Chosroë, vii^o D. Ser-
 gius Martyr cū innumerabilibus cælestibus

Ll 2 pro

propugnatoribus defensionem parare atque per muros ubique discurrere. *Nicephor. lib. 17. cap. 17. ex Euagrio lib. 4. cap. 27.* Iustino Iunior imperante Anatolium hominem præstigiatorum & impium, primò quidem imago Deiparæ palam fuit auersata: deinde & nonnullis fidelibus Deipara ipsa apparuit, eoque contra scelestum illum incitauit, inquitens ab Anatolio filiū suum cõtumelijs affici. *Euagrius lib. 15. cap. 18.*

Septimum Saculum inchoatum anno 600. iuuat ordiri à Beatissimo Gregorio I. Romano Pontifice & Ecclesiæ Doctore; cuius solius sufficere deberet auctoritas. Is primum de B. Musa refert sequentia: Quòd quãdam nocte ei per visionem B. Dei genitrix virgo Maria apparuit, atque coæuas ei in albis vestibus puellas ostendit. Quibus illa cum admisceri appeteret, sed se illis iungere nõ aunderet; B. Mariæ virginis est voce requisita, an velit cum eis esse, atque in eius obsequio uiuere: Cui cum puella eadem diceret, volo, ab ea protinùs mandatum accepit, vt nihil ultra leue & puellare ageret, & à risu & iocis se abstineret, sciens per omnia, quod inter easdem virgines quas viderat, ad eius obsequium die trigésimo veniret. Quibus visis in cunctis suis moribus puella mutata est, omnèque à se leuitatem puellaris vitæ magna grauitatis deterisit manu. Cumque eam parent-

tes eius mutatam esse mirarentur, requisitam rem retulit, quid sibi B. Dei genitrix iusserit, vel qua die itura esset ad obsequium eius indicauit. Tunc post vicesimum quintum diẽ febre correpta est. Die autem tricésimo, cū hora eius exitus propinquasset, eandem beatam genitricem Dei, cum puellis quas per visionem viderat, ad se venire conspexit. Cui etiam se vocanti respondere cœpit, & depressis reuerenter oculis, aperta voce clamare, Ecce Domina venio. In qua etiam voce spiritum tradidit.] *lib. 4. Dialog. c. 17.* De B. Probo Reatino Episcopo memorat, illi simul & puero, qui aderat apparuisse SS. Iuuenalem & Eleutherium Martyres stolis candidis amictos, qui animam Probi secum in cœlũ asportarint *lib. 4. Dial. cap. 12.* hæc de cœlitibus: de quibus alia idẽ eodẽ libro *cap. 11. & 14.* de damnatorum apparitionibus idẽ exempla suppeditat, vt de Theodorici anima in ollam Vulcani visa deijci, quod ante citauit, & confirmat Hugo Ætherianus *lib. de regress. animar. c. 7.* & de moniali quæ visa antè altare per medium secari, *lib. 4. Dial. cap. 51.* De animabus quæ adhuc expiabantur idem plura suggerit. Pascasium Diaconum visum Romæ in Thermis stantem & balneantibus obsequentẽ, in pœnam schismatico præbiti fauoris; vt fassus ille, cui apparuit, Germano Capuano Episcopo, cuius & pre-

cibus mox pœnali loco fuit liberatus.] *lib. 4. Dialog. c. 40.* & Hugo Ætherianus *li. de regres. animar. c. 14.*] Similia sermè habet de anima Domini balnei, qui pro culpis suis post mortem thermarum caloribus deputatus, eodè in loco iussus lauaturis sedulo ministrare; quam operam cum Centumcellensi presbytero non semel præstitisset, presbyter ei caritatis causa duas oblationum coronas detulit. Sed ille mœrè afflictusque respondit; Mihi ista quare das pater; ille panis sanctus est, ego hunc manducare non possum, Ego etenim quem vides, huius loci Lætanus aliquando fui, sed pro culpis meis hęc post mortem deputatus sum. Si autem mihi præstare vis; omnipotenti Deo pro me offer hunc panè, vt pro peccatis meis interuenias. Et tunc te exauditum esse cognosce, cum huc ad lauandum veneris, & me minimè repperis. In quibus verbis disparuit, & is qui homo esse videbatur, euanescendo innotuit, quia spiritus fuit. &c.] *d. lib. 4. c. 55.* ibidem & aliud addit de Iusto monacho qui Copioso fratri suo apparuit, & se suppliciū per salutaris sacrificij oblationè docuit euasisse. Quod paulò aliter narrat Glycas *p. 4. Annal.* Hactenus S. Gregorius, ea dignitate, sanctitate, prudètia vir, vt, nisi hereticus, eius testimonium nemo queat rejccere. Vixere eodem sæculo Gregor. Turon. & E. Isidorus Hispalensis, quo-

quorū testimonia superiùs iam adduximus; vixit etiam Sophronius auctor Prati spiritualis, è quò iam plura testimonia exhibuimus; vixit & B. Ildephòsus Toletanus episc. cui B. virgo candidissimam vestem donauit, ei apprensus cum virginum choris; quę vestis etiam hodie asseruatur. Eidem & Regi totique clero ac populo, extumulo suo surgens B. Leocadia apparuit, velū manu quasi porrigens; vnde, ad apparitionis veritatem cõprobandā. D. Ildephensius, accepto à Rege cultello, partem præscidit; quę cum cultro inter Ecclesię thesauros reposita. Vtrumq; testatur Iulian. Pomerius eiusdem Ecclesię antistes, apud Sarium *tom. 1. Ianuar. 23.* Anno 696. Ebroinū cæcus quidam audiuit in ollā Vulcani à dæmonibus portari, vt narrat Ado Viennens. *in Chroni.*

Octavo seculo post annum 700. Floruere Iulianus Pomerius, quem nollrę sententię fuisse docent paulo antè ex eo laudata, de B. Ildephonso. Vixit & S. Suibertus qui agris, quos curauit multis post mortè apparuit, teste B. Marcellino *in eius vita cap. 30. apud Sur. mèse Martio.* Itè Venerabilis Beda, qui quod idè de apparitionibus senserit patet ex Hist. Anglor. *lib. 4. cap. 14. & 25. & lib. 5. c. 14. & 15.* & alijs eiusdè libri, ac vitarū quas conscripsit locis. Vixit & B. Ioannes Damascenus, cui, iussu iconomachi Imperatoris abscissā ma-

num B. Deipara virgo restituit, vt narrat B. Ioannes Hierosolymitan. Patriarcha *in eiu vita*, vixit his temporibus Paulus Diaconus, qui narrat Arnulfum Longobardum in prelio protectum fuisse à B. Sabino Martyre; & à Barbaro, cum pictū vidisset, Martyrē agnitum *lib. 4. c. 5. de gest. Longobard.* Admiratione dignissimum est quod narrat Constantinus Episc. oculatus testis de translatione reliquiarum S. Euphemie martyris, *apud Lipoman. tom. 6.* prestrictum splendore miraculorum Leonem Isauricum clam fustulisse martyris reliquias, & earum loco ossa arida imposuisse, veras autem reliquias cum leculo in maris undas proiecisse. Incidere nautæ quidam in loculum rei ignari, & putantes thesaurū aliquem in eo repositum, susceperunt, & aperuerunt, & mirifice qui inde exhalabat odore perfusi, cognouere sacras esse reliquias. Cūque haberent ignari cuiusnam foret, eadem nocte videre lumina & cereos, virosque mirè candicantes, Deumque laudantes. Cūque appulissent Leuinum & somno se dedissent, viderunt in quiete Glyceriam Martirem occurrere Euphemie virgini, amplecti illam & exoculari, & aduentum gratulari, ex eo cognouerunt, cuius essent illæ reliquie. Ter inde soluentes ter ventis reflantibus eodem reiecti sunt. Denique Euphemia adlitit illis in somnis, & quæ foret edocuit.

ac se ibi velle subsistere edixit, ex quo fuerat ab impio Leone in mare proiecta. Sic ille cui potius credendum quam Zonaræ hæc Copronymo tribuenti. Idem Zonaras paulo post ita scribit; de Leone Armenio: Hæc imperatorem turbabant, nec minùs matris terrebat insomnium. Videbatur illa sibi in æde Deiparæ Blachernia esse, & cernere matronam quandam, quam adolescentes candidis induti vestibus comitarentur, & ædis solum sanguine redundare, audireque matronam illam iuberi dari matri Imperatoris vas eo sanguine plenum, quæ cum id auersaretur, dicere illustrem illam matronam: At filius tuus eos qui me venerantur sanguine implet, neque intelligit se & Deum, & filiū meum ad iram commouere. hanc matronam fuisse B. Virginem verba ipsa loquuntur, subdit Zonaras; Est & D. Tharastus iam ex hac vita ærumnosa translatus, cuidam in somnis visus, qui Michaelem quendam in clamaret, eumque ad inuadendum & occidendum Leonem hortaretur. Sanè mox Michael Balbus eum interemit.

His temporibus vixit B. Gertrudis, de qua apparente meminit *Lud. Blosius in Moniti spiritali non uno loco*: paulò post fuit imperium Romanum in Carolum Magnum translatus; huic D. Iacobum Zebedæū apparuisse & hortatum, vt Hispaniæ regna ex

Saracenorū eriperet p̄testate, recētiore q̄-
dā scriptores scripsere [*Ludolphus Bebenbur-*
gius de veterū Princip. Germanor. zelo cap. 14.
Certiore fide contestata sunt aliæ eiusdē A-
postoli apparitiones, hoc & sequentibus fa-
culis Regibus Hispaniæ factę, quibus & opē
se laturū in p̄lio p̄misit, & visus in cōsiliū
hostes in fugā agere. Vidisse se & Mauri fate-
bātur, & nosiri gloriabātur: de quibus mox.

Anno octingentesimo saeculo caput novum; co
Raymirus Rex Hispaniæ fortissimē totum
diem cum Saracenorū maxima multitu-
dine pugnavit: sub noctem cum exigua suo-
rum manu in collem quēdam se recepit Re-
gi vigilanti & Deum precāti D. Iacobus ad-
stitit, iussitq̄; omnes confessione lustrari, &
sumpta Eucharistia p̄alium conferere. Ma-
nē cum omnes ad vñū obtemperassent mo-
nitis Diui, signa contulere hostium sexa-
ginta millia confidere. Visus in eo p̄alio
Apostolus albo vectus equo, vexillum ge-
stās niueum quod rubea crux transversa di-
stinguebat, *auctores Rodericus Episcopus, Chro-*
nicum Generale Alphōsi Regis, Zamalloa & a-
lij. Vixit hoc saeculo Theophilactus Bulgar.
qui in 14. cap. Euangelij Ioannis fatetur spi-
ritus mortuorum viuis apparere. Vixit opi-
nor eodē Iulianus Toletanus Iunior, auctor
Prognostici, qui *lib. 2. cap. 29.* docet mortuos
scire posse, quid agant viui, & *cap. sequen. ex*

D. Au-

D. Augustini *de cura pro mortuis* sententia, ac
penē iisdem verbis concludit, scripturæ au-
thoritate apertē p̄bari mortuos posse viuē-
tium oculis apparere. Carolo Caluo Frāco-
rum Rege Numonis quidam vsurpator bo-
norum Ecclesiasticorum conspexit, sensitq̄;
D. Maurilium sibi apparentē: & increpātem,
& pedum sacrum capiti illidentem: nec vana
visio: paulō post deceffit. [*sic Annales Ande-*
gan.] Simile q̄ legitur in Chron. Cassinensi,
lib. 2. c. 62. à puero contemptum Pandulfum
Principem Capuanum ferreis nexibus vin-
ctum, & in cœnoso ac foetido lacu vsque ad
guttur demissum, & relictus à duobus ni-
gerrimis spiritibus in profundum subinde
demitti & iterum extrahi. Causam rogatus,
respondit: Quoniā aureum calicem cœno-
bio S. Benedicti eripui, & in agone mortis
restituere neglexi. Et *cap. 84.* vidit eremita
quidam Æthiopes stramine onustos (qui se
dæmones dixerunt) eidem Pandulpho rogū
parantes: & eadem hora compertus est ex-
spirasse.

V. *Post annum nongentesimum,* Ludgero, fru-
stra quærenti corpus S. Leuini; tandem vi-
sum ei est in somnis, sanctissimum sacerdo-
tem Christi Leuinum secum loqui, & sui
detegere locum sepulchri, & membra ibi re-
perta vbi spiritus indicarat. *Hucha'dus El-*
nonensis apud Surium tom. 6. Nouemb. 12.]

Cum

Cum Ioannes Decimus exercitum in Apuliam misisset aduersus Sarracenos, SS. Apostoli Petrus & Paulus in prælio conspecti Christianis victoriam maximam pepererunt. [*Sic Luitprandus temporibus illis proximus lib. 2. c. 14.*] Ioanni Zimisæ Imp. contra Rossos pugnanti, iussu B. Virginis auxilium tulit visus multis B. Theodorus Martyr. [*Sic Zonar. tom. 3.*] Eodem sæculo accidit horribilis illa tragœdia Vdonis Episcopi Magdeburgici, quã postea narrabimus. Tu Lector memento hic ponendam fuisse. Vixere hoc sæculo decimo Euthymi⁹ Græcus & Hugo Ætherianus Latin⁹, quorũ vterq; tenuit mortuorum spiritus viuentibus se in conspectũ aliquando dare. *Euthym. in c. 14. Ioan. Hugo Æther. de regress. animar. ca. 7. 11. 14. & 15. & 16.* Anno nonagesimo decimo quarto Ferdinand. Cõsaluus Castellæ Comes, vtriusq; fortunæ illustre specimen, vir dictis factisq; magnificus, cum trecentis dumtaxat militibus, diuino fretus monitu, maximas Almanforis copias profligauit. Idem decimosexto post anno, sub signis habēs peditum 15000. equites 450. triduum continuũ cum multitudine Arabum incredibili conflixit; cumq; postremo die D. Iacobus visus adesse prælio fuisset, innumeris cæsis triũphauit.] *Chron. general. Vasens & alij.*

Successit sæculum XI. ab anno millesimo; hoc

hoc sæculo bellum sacrum fuit, duce Godofrido Bullonio: cum in expeditione Antiochena nostri & fame ferè consumpti, & equis ferè defecti forèt, visione & monitis D. Andreæ confirmati, qui etiam lanceam Dominicam illis indicauit, non vnam obtinere victoriam; in prælio quoq; cum Corbona, apparuere agmina equitum albatorum, quæ Persas in fugam egere. [Guilhelm. Tyrius, qui adfuit, *lib. 6. Sacra Hist. cap. 4. & 9.*] Eodem bello, expugnata ab Christianis vrbe Sancta, Adimarus Episcopus, diu ante defunctus, visus est milites præire, & muros cõscendere, & adhortari, se subsequerentur. [*Ioan. Naucler. vol. 3. gener. 37.*] Paulò antè Christus Dominus cũ B. Virgine SS. Petro, Ioanne, Stephano, Martino & alijs, multis quoq; Angelis, Hérico 2. Imp. ostēdit se noctu in templo Romæ vigilanti. (*idem Naucler. ibi gener. 34.*) Tunc Amicus etiã defunctus B. Dunstano apparuit, & futura multa prædixit, quæ & contigere. (*Osbertus in vita Dunstani, apud Surium 19. Maij.*) Non semel post mortē visus amicis est B. Odilo Abbas Cluniacensis. [*Pet. Damian. in eius vita apud Surium mense Ianuar.* Floruit hoc tempore Pet. Damianus vir doctissimus & eloquentissimus, qui Cardinalatum cum solitaria vita commutauit: opera eius, quæ multa sunt, apparitionib⁹ varijs sunt referta: vt de duobus

bus primoribus Faentinis ex inferno apparentibus, *epist. 2. ad Huldebrand.* vt de animabus in specie auicularum apparentibus. *pist. 5. c. 3.* de anima Benedicti. 8. nigro equo insidente & apparente Episcopo Capuano, non tantum idem Damian. *ibid. cap. 4. sed & Martinus Polonus idem tradidit in Chron. & D. Antonin. & Platina.* de Benedicti. 9. apparitione idem Damian. *c. 5.* vt de B. Andrea & B. Gregorio apostatam Monachum flagellantibus *cap. 11.* & alia quæ longum foret referre. Nota est historia foundationis Cartusienfium, cuius occasio celebris illa & publica, primò, secundò, tertio facta die in Vigilijs mortuorù apparitio, cum concineretur versiculus, *responde mihi:* ter enim mortuus caput sustulit, & iusto Dei iudicio se accusatù, se iudicatù, se damnatum exclamauit. [*narrat Frac. de Puteo in vita S. Brunonis, apud Sur. tom. 5. 6. Octob.*] Hæc sæculo vixere S. Anno Colon. & S. Benno Misnensis; Episcopi: illi apparere prædecessores Episcopi & mirè oitēsa in veste ipsius macula commonuerūt, vt acerbiter animi, quam erga eos à quib' iniultè vexatus fuerat, planè aboleret è memoria & mente. De D. Bennone traditur eū iam defunctū, Marchioni Misnensi in somnis apparuisse & oculum eruisse, ob damna Ecclesiæ illata, prius narrat de Annone Lambert. Schaffinab. *in Hist. Germanor. posterius*

de

de Bennone, scribit, *in eius vita cap. 32.* Hier. Emserus apud Surium. *16. Iulij.*

Nec XII. sæculum suis caruit visionibus mortuorum, ecce tibi anno 1112. Alphonsus Lusitanie rex commissurus præliam contra quinque Reges Saracenorum, iussus est in somnis, à Christo, bono esse animo, & signo vt in prælio; cui quinque vulnerum imago inscripta, obtinuit victoriam memorabilem, & hinc fluxit Lusitanie Regum insignie. Decimoquarto post anno, Alfonso Rex Castellæ Baizam obsidebat, ei apparēs D. Isidorus auctor fuit prælij committendi, nec ferè alia Victoria contigit illustrior. [*Verba sunt, Samalloa, & alij.*] Anno 1117. cum plurimis prodigijs, inter cætera, trepidaret Italia, Cremonæ quidam infantulus in cunis iacens pannis obiectus, in primam loquendi vocem contra naturam os aperuit, matremque suam escas parantem fratri suo maiori, qui plorando panem petiuerat, à corporis curis cōpescuit; asserens sibi vitam Dei genitricem Mariam ante tribunal Christi ita tem instantissimisque precibus, pro iudicio quod mundo propter peccata sua intendērat, ipsi supplicantem: ac post hæc deposuit eloquium vsque ad tempus humanæ conditionis congruum.] *Verba sunt Dodechini in Histor. Benedicti X. Pontificis apparitio prior facta Ioanni Portuensi, qua confessus*

se

se Odilonis Abbatis precibus ab æterna mortis periculo seruatū; & posterior Edelberto facta, qua confessus etiam se purgatorij panis liberatum: *narratur à Pet. Damiano in vita Odilonis, apud Surium 1. Ian.* Apparuit etiam S. Norbertus post mortē suis, *vt narratur in eius vita c. 52.* D. Bernardus Gualdricum auunculum defunctū post aliquot dies noctu vidit. Sciscitatur, quo in statu sit? respondet auunculus, in prospero. Querit iterum Bernardus, quid causæ fuerit, vt in agone infremeret, & corpore terribiliter moueretur? Eadem (ait ille) hora duo nequam spiritus, me in puteum profundissimum precipitare nitebantur, vnde ita cōtremui, verum accurrente B. Petro, euasi.] *Auctor vita D. Bern. lib. 1. c. 10.* Idē tenuere Rupert. Tuitiens. & Honorius Augustodu. Nā & ille narrat B. Virginē sibi sese cōspiciam præbuisse, & ad scribendū impulsisse. (*Rupert. in prolog. Cant.*) iste vero in *Sigillo Mariae c. 1.* meminit Mariæ Ægyptiacæ, quam Deipara apparens ad pœnitentiam traduxit; & Theophili, quē Diaboli mancipio eripuit; & pueruli Iudæi quem in fornace protexit.] Item Pet. Cluniacens. *lib. de miraculis.*

Saculo XIII. post annum 1200. vixere Vincent. Belluacensis *auctor speculi Historialis,* & Casarius Germanus ordinis Cisterciensis *auctor ingētis libri Miraculorum seu exem-*

plorum; qui quas apparitiones spirituum memoria prodiderunt, non est inuita breuitatis hęc describere. Magni enim voluminis res foret. Idem dico de Helinando Frigidimontense, *in Cronica Thoma Cantipratenſi lib. de apibus,* & vita S. Lutgardis *lib. 2.* qui & hoc sæculo vixere, & exempla plurima, sibi notissima congeſſere. Vixit eodem tempore D. Th. Aquin. cuius hanc fuisse sententiam patet *ex 3. p. q. 69. a. 2.* vbi hanc quæſtionem examinās Itat pro nobis. Idem tenuit Guilh. Parisiens. *in sum. de vniuer. p. ult.* non vno loco idem D. Bonauent. *in 4. de 45. q. 3.* huc referendum exemplum apparitionis B. Ursulæ & B. Gereonis cum socijs Coloniæ defendentium, apud Bredenbach. *lib. 4. cap. 22.*

His succedere sequenti ferè sæculo 14. a. 3. l. ij Theologi magni nominis, qui omnes nobiscum sentiunt, vt Richard. de Mediauilla *in 4. de 45. q. 3.* Pet. de palude *ibid. ead. q. 3.* Scot. *ibid. q. 1. a. 4.*

Saculo XV. hoc affirmarunt Autoninus Florent. Archiepiscop. qui & exempla multa suppeditat *in summa Hist. & Gerſon passim in operib suis.* Iacobus Chusan. *in lib. hac de re edito.* Dionys. Rickel. Cartusian. *in 4. de 45. q. 1.* & in opere de quatuor nouissimis, & *lib. de Nouitiis ordinis sui* in quibus multas etiā habes apparitiones; celsuit etiam Alph. Tostatius *in lib. 1. Reg.*

Nostro saeculo 16. ut ceteros mittam ex professo hoc tuentur Domin. Sotus in 4. de 9. q. 1. a. 4. Peltanus lib de Purgat. cap. 5. Pet. Canisius Mari d. lib 5. cap. 20. & 21. Maldonatus in c. 14. Io. Gregor. Valen in 3. p. d. 6. q. 11. pñc. 1. & disp. 11 q. 1 p. 1. Bellarmin. controuerf. de purgatorio lib. 2. c. 8 Ioseph Angl. in 4. q. de suffrag. ar. 1. in si Pet. Thyra. Thesib. hac de re editus potissimum c. 11. M. Marulus opere de institut. vitæ monasticae, vt li 6. c. 14. ubi plurima sunt exempla. Ex Historiis etiam id tenuere Fulg. Sabellicus & Egnatius in lib. Exemplo. locus quam plurimis Paul. Iouius, in vita actij vicecomitis, & Histor. lib. 30. Carol. Sigonius de imperio occidentis lib 3. & 10. & Regn. Ital. 1. Alb. Crantzius Saxonia lib 7. cap. 16. & 14. & lib. 9. Metropol. c. 13. Hiero. Oforius de reb. ab Emanuele gestis, & Pet. Mass. in Indica Hist. Th. Bossius, passim de Not. Ecclesiae, & que hoc agmē clausurum. Historiæ Ecclesiasticæ faciem clarissimam, & valentissimum contra Nouatorum impugnationes pugilem; vt inuictū Triarium, in vltimū locum cōieci; Cæsar Baronius singulis Annalium (quos iam septem, vt septem Cadelabri Catholici aureos cades bono publico edidit) Ecclesiasticorum tomis. Harum vltimarū a tatum insigniora quædam exempla duntaxat adscribā: minoris enim recentiora hæc faciunt aduersarij. Primò ergo, quod nescia certū sæculū,

hic

hic referam quod ita Glycas p. 4. Anna. In historia Ecclesiastica Philonis historici reperitur, quòdam persecutionum priscatum tēpore, seniori Ecclesiastico ab Antistite sacris interdictum fuisse. Cum autē senior ille quādam ob causam necessariam aliò profectus fuisset, accidit vt ab Ethnicis cōprehensus testimonio suo veritatē obsignaret. Hinc templū eo loco cōditur, & renoualia peraguntur: cumq; Antistes hæc verba pronūciaret, Pax vniuersis: sandapila tēplo excessit, idque non semel, sed bis terue factū. Hinc p quietē Antistiti senior oblat: Abiro, inquit, & Episcopo meo sis auctor, vt huc veniat, meq; vinculis exsoluat. Nā officio me sacro exclusit, ideoq; sacris interesse vobiscū nequeo. Testimonij quidē coronā cōsecutus sum, sed Dei faciē nondū conspexi. Quod si me ipse pfectus huc nō extoluerit, aliud exsoluere nemo poterit. Quū igitur his obrepertū esset, sandapila tēplo excedere desijt.]

Digna hoc loco est quæ adscribatur (eo quod superius sæculo X. quo cōtigit, fuit prætermissa) diuinitus de malo Episcopo sumpta vindicta. Cum Vdo Magdeburgēf. Episcopus, ne signis quidem ac diuinis vocibus comonitus ab impudicitia sibi tēperaret, viri religiosi Deum, vt Episcopum, aut corrigeret aut tolleret, rogarunt. Inter eos cum noctu in Cathedrali Ecclesia S. Mauritij Fri-

dericus Canonicus eiusmodi precibus operam daret, vehemētioris vēti afflatu, omnia quæ in templo erant lumina extingui perspexit; nec multò post duos iuvenes venire duo candelabra accensis cereis ferentes, & Christum, cum parente eius atque Apostolis, subsequi. A quibus cum essent vocati sancti homines, quorum corpora in templo quiescebant, visus est inter eos Mauricius venire; qui longa atque graui oratione Vedonem Episcopum accusauit; quem haud multò post Christus nudum adferri à duob' iussit, atque damnauit. Is autem pugno, ab ipsorum altero, qui eum portarunt, grauius in medijs renibus ictus, Christianam hostiã, quam in communione eius dici pridie sumferat, reuoluit in calicem, qui altari impositus fuit: atque securi percussio Vedone, rorum illarum omnium visio euauit. Quare vehementer territus Fridericus; cùm ad altare accessisset, calicemque in eo esse cum Christiana hostia inspexisset, & simul Episcopum mortuum humi iacentem; aliòs religiosos viros excitauit, qui ablatum inde Episcopi corpus in agro sepeliuerunt.] *Fulgos. l. 9. exemplorum capite 12. & Ioan. Nauclerus. 2. p. Gener. 34.*

Cùm duo locupletes mercatores non ignobiles per Taurinos saltus in Galliam proficiscerentur, ampliorem humana specie

clic virum obuium habuere, & ab illo mādātum in hæc verba susceperē: Ludouicum Sfortiam fratrem meum alloquimini, hæcque illi literas nomine meo date. Opstupentibus illis & percunctantibus, quisnam esset sese Galeatium Sfortiam esse respondit, & mox ab oculis eorum euauit. Illi Mediolanum prope reāierunt, inde Vigleuanum, vbi Maurus degebat. Literas duci offerunt, quarum hoc argumentum erat: O, ô, ô Ludouice, caue tibi; quoniam Veneti, Galli; tuam in perniciem coituri sunt, tuamque à stirpe rem euersuri. Veram si mihi tria milia aureorum dederis, dabo operam, vt cōciliatis spiritibus sinistra fata auertantur. Idque consecutum spero, si mihi non aduersatus āueris. Vale. Subscriptio erat, Galeatij fratris tui spiritus. Illud ipsum licet alij vt commentum irriderent, non tamen multò post Princeps à Ludouico XII. Gallorum Rege principatu deiectus & captiuus abductus est.] *Hactenus oculatus testis Bern. Arlunus sect. 1. Hist. Mediolan.*

Ludouici Alodisij pater Imolæ Dominus, haud diu (inquit Sabellicus) postquam decesserat, homini à secretis, quem filius Ludouicus Ferrariam mittebat, in itinere venanti similis equo insidens cum accipitre apparuit: huicque, vt filium in hunc ipsum locum postera die venire iuberet, præcepit, quoniam

niam magni momenti res ei prædictus erat. Ea re audita, Ludouicus tum quia non credebatur, tum quod infidias verebatur, aliū pro se misit. Ei illa ipsa umbra, quæ antè apparuerat, obuiâ facta vehementer indoluit, quod filius non venisset : longè enim plura ei dicturam se fuisse affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iussit, quod transacto XXII. anno, ac præterea vno mense, die quoq; specificè addito, vrbis imperium, quod obtinebat esset amissurus. Vt tempus, quod umbra prædixit, aduenit, adhibita magna cura, ea ipsa nocte, quam patris manes suspectam fecerant, duci Philippi Mediolanensis confederati Milites, ad muros penetrarunt, adhibitisque scalis, glacie magna constrictis fossis, urbem cum ipso Principe ceperunt.] *Sabellius lib. 1. Exemplorum cap. 4.*

Francis. Guicciardinus *Hist. lib. 1.* narrat fama vulgatum, spiritum Ferdinandi Regis Neapolitani Iacobo Chirurgo filij Alphonsi Regis ter diuersis noctibus apparuisse, & prima vice mansuetis ac mitibus verbis, posteris verò minabundè & increpâter imperasse: suis Alphôso verbis denunciaret, nō esse cur vana spe seipsum lactaret, vires Francorum sustinendi. Statutum enim ac definitum fatali lege, stirpem Aragoniam infinitis calibus iactari, & tandem regno priuari.] Quod verò idem addit Guicciardin.

ardin. *Se però è lecito tali cose non del tutto disprezzare, id nō de apparitionis, sed de prædictionis fide, addidit, & meritò; nam falsam cernimus.*

Fra. Picus Mirand. Comes in *vita Io. Pici patris* scribit, non longo post obitum Io. Pici tempore; spectrum Ioannis apparuisse Hieronymo Sauonarolæ; eique dixisse, torqueri se pœnis expiatorijs; eo quod non satis diligenter & fœcundè, talentum sibi à Deo creditum eruditionis & ingenij, multiplicasset; & quia non quanti par erat fecisset internas Dei suggestiones inspirationesq; quæ adhortabantur, honestos labores quos inchoarat non abrumpere, & quæ sibi animo proposuerat, ea instantè operari atque perficere. Quæ Hieronymus mox in concione proposuit, & omnium precibus Picum commendauit. Cæsar Baronius, de Michaële Mercato seniore testatur, ei cum Marsilio Ficino, summam intercessisse amicitiam, studiorum consuetudine, & Platonicæ sectæ viaculis arctiùs colligatam. Accidit autem aliquando, vt ex more, quidam post obitum supersit homini, ex eiusdem Platonis sententia, sed non sine tamen trepidatione, deducerent, quæ labâtia fidei Christianæ sacramētis suffulcienda essent: eo enim argumēto existat eiusdem Marsilij, ad ipsum Michaëlem Mercatū erudita quidè Epiltola, de

animi & Dei immortalitate. Cum verò inter
 diseredendum eorum progressa lōgius fuisset
 disputatio; eam ad calcem perductā eo clau-
 serunt corollario, vt iūcta simul dextera pa-
 cti fuerint, yter eorum ex hac vita prior de-
 cederet (si liceret) alterum de alterius vitæ
 statu redderet certiozem. Quibus inter se
 conuentis, ambo iurati ab inuicem discesse-
 re. Interlapso autem haud brēui tēporis spa-
 cio, euenit, vt cū summo mane idem Mi-
 chael senior in philosophicis speculationi-
 bus vigilaret, ex inopinato strepitum velo-
 citer currentis equi, eiusdemque ad ostium
 domus cursum silentis audiret, vocemque
 simul Marsilij clamantis. O Michael ē Mi-
 chael vera, vera sunt illa. Ad vocem amici
 Michael admiratus, assurgens, fenestramq;
 aperiens, quem audierat, vidit post terga, ad
 cursum iterum actō equo candido, candida-
 tum. Profecutus est eum voce, Marsilium,
 Marsilium inuocans: profecutus & oculis:
 sed ab eis euauit Sic ipse noui casus stupo-
 re affectus, quid de Marsilio esset sollicitius
 perquirēdum curauit (degebat ille Floren-
 tiæ, vbi diem clausit extremum) inuenitque
 eundem illa ipsa hora defunctum, qua eo
 modo auditus & visus est sibi.] *Sic Bar. Ann.*
10. 5. anno 112. Prætermitto que narrat Bre-
 denb. *lib. 7. collat. c. 11. & 46. li. 8. c. 12. 14. 23. &*
40. Aufcribo vnum, quod maiorum militū

gra-

grauium, qui vidisse se san ctē iurabant, testi-
 monio compertum. Cum annis superiori-
 bus admirando illo opere Alex. Farnesius
 Antverpiam obsideret: Bataui Anglique vt
 obsessis opem ferrent, & obs. ssi eodem tē-
 pore vt hostem distinerent, facta eruptione,
 acerrimē pugnabant, aggeremque iam Re-
 gio militi eraptum possidebant securi vt si-
 bi videbantur. Tum à regijs militibus pri-
 mō pauerioribus conspectus propē aggerem
 Petrus de Paz Hispanus Tribunus, vir & mi-
 litaribus & pietatis ornamentis laudatissi-
 mus; qui iam mensibus aliquot ante defun-
 ctus, visus hic armatus, vt solebat, legionem
 præcedere, & suis quondam militibus manu
 aduocatis, sequerentur vt se imperare. Indi-
 cant primi secundis, hi tertijs, hi sequenti-
 bus; vident omnes idem, mirantur animisq;
 resumptis notum sequuntur ducem, præit
 ille, & recta in hostem ducit, fit pugna, sed
 Bataui in nāues compulsi, aggerem Regijs
 reliquere. Hoc momento oppidum muni-
 tissimum spe victoriæ & se tuendi, decidit.
 Alteram quoq; adscribam historiam spectri
 (nescio an dæmonis, an ipsius animæ dāna-
 ta) qua memori digniorem me legisse non
 cōmemini. Prolixitatem narrationis ex lite-
 ris Peruanis anni 1590. collectam, ipsis siue
 Franc. Bencij, siue Gasp. Spitali verbis com-
 memoratam, spero lectionis voluptas & vti-

Mm 5

litas

litas superabit. Accidit in missione (*illà Itati-
na*) eidem P. Samanigo res admirabilis &
consideratione digna, cuique eo in genere
vix contigit similis, quæ etiam eiusdem vr-
bis incolis in qua euenit ita innotuit, totque
testimonijs confirmatur, vt nullus dubitan-
di locus relinquatur, quæ ab ijs personis ac-
cepta est, qui oculis & auribus hauserunt; qui
casus euentu infelix ideò permixtus est (quæ
admodum etiam de similibus quæ in confes-
sione contigerunt credi potest) vt hic no-
uus populus discat, qua fide & integritate v-
ti debeat pœnitentiæ sacramento, in quo nõ
paruam sentit difficultatem. Quare etiã lu-
da, quæ in omnium oculis legẽ integrẽ con-
fessionis violabat, videntibus eisdem punita
est & castigata, vt vnus animæ ruina multa-
rũ salus procuraretur. Res igitur quæ acci-
dit est eiusmodi. Agebat in domo præcipua
cuiusdam Domina huius loci adolescentu-
la decem & sex circiter annorum, quæ bello
capta ac baptismo tincta Catharina vocaba-
tur. In ea cū aetate crescebat libertas & mo-
res dissoluti, etiam si non raro ab hera repre-
hensa castigaretur; quæ eò peruenit malitie
vt cum perditis quibusdam clam consuesce-
ret, nec tamen propterea a confessione ab-
stineret: sed hoc peccatum labris premeret,
ne meretricula aut perditis morib⁹ habere-
tur. Hæc igit̃ Ka. Aug. 1590. morbo depres-

sa Sacerdotem euocauit, cui animi noxas a-
periret, sed id fecit non integre, vt & in eadẽ
ægritudine nouem alijs vicibus: recedente
Sacerdote, præsentibus alijs famulis cõtem-
ptim ridebat hac ferme oratione: Aliud q̃
agerem non erat, quam vt peccata fate-
rer: adiectis etiam turpibus, & inhonestis
verbis, quibus offensæ cetera singula ad he-
ram referebant; quæ meritò Catharinam
increpans, tandem vultu & voce mutatis a-
micè rogauit, quænam illa essent quæ patri
aperire nõ vellet, narrauit illa non difficul-
ter, adiunxitque quoties patrem in morbo
vocasset vt se purgaret cõfessione, stetit ad
læuam quendam Æthiopi similem; qui mo-
neret ne fateretur, quod ea peccata leuissi-
ma essent, & nullius momenti, & ex illorum
cõfessione à patre dissolutior haberi posset.
A dextra vero manu apparuisse S. Mariam
Magdalenã exhortantem, vt quidquid esset
liberè euomeret. Accersitum itaque rursus
Patrem Domina de omni eo q̃ acciderat in-
struxit, qui modis omnibus tentauit, vt ad
integrã animæ expiationẽ induceret, sed fru-
stra: quo enim exhortabatur magis, eò red-
debat obstinatioꝝ, ita vt nec nomen Iesv e-
uocare vellet. Alio etiam tẽpore cū illi sacrã
crucifixi imaginem offerrent, vt in eam in-
tueretur, & animo reuolueret Christũ pro
vobis cruci affixum & in cruce mortuum,

summa cum indignatione & animi commo-
 tione respondit. Iam scio: sed quid vultis fa-
 ciam? Ad quam hera, vt ad Christum te cō-
 uertas, qui admissa crimina remittat, si fatē-
 do recognoscas. Cui Catharina; obsecro vt
 mihi desinatis esse molestæ, cumq; hera ab-
 secessisset, cœpit amores suos & turpidinem
 decantare, durauitque ad dies plures hæc a-
 gendi & dicēdi ratio, donec quadam nocte,
 accersita cum ancillis hera, hæc in verba p-
 rupit. Torqueor & animo angor plurimum
 ob violatam confessionem: & ab ea hora vs-
 que ad mediam noctem toto corpore obri-
 guit, vt crederetur mortua & de humatione
 & sepultura esset cogitatio: sed ad se reuersa
 accitoque sacerdote, nihil de antiqua faten-
 di consuetudine remisit. Tres post horas,
 paulò antè quam expiraret, exhortata à ser-
 uis, vt apprehensa manu cruce & cerco sa-
 cro nomen Ie sv inuocaret, respondit: Quis
 est ille Ie sv s? eum non noui, ac in vltimam
 partem lecti reflexa, sedensque audiebatur
 cum alio quodam, qui tamen oculos fugie-
 bat, colloqui. Ac alia serua, quæ eodem in
 loco ægra decumbebat, vehementer Do-
 minam rogauit, vt in distinctum cubiculum
 transferretur: quod, vt aiebat, laruas quas-
 dam atras videret, quibus admodum terre-
 batur. Nocte ea, qua Catharina exstincta est,
 domus tota tā fatido ac putri odore perfusa
 est,

est, necessarium vt fuerit, cadauer loco patē-
 te & aperto exponere: Dominæ etiam frater
 è cubili brachio extractus est. Ancilla quæ-
 dā in humeris velati calce percussa est, per-
 tulitque aliquot dies eius læsionis signa. E-
 quus mausuetissimus alioquin, actis in mu-
 rum calcibus huc & illuc discurrens tota no-
 cte insanijt. Idem fecerūt & canes multa dif-
 cursione & latratu. Humato iam corpore,
 cum ex ancillis quædam locum intrasset, in
 quo Catharina decubuerat, nemine conspe-
 cto, sensit in se vas quoddam quod tabulatis
 impositū erat, iaci. Maior præterea pars hu-
 ius vrbis vidit multo crepitu & sonitu huc &
 illuc plurimos lateres & tegulas, etiā ad duo
 millia passuum proijci, non quod in palatio
 vllus sit later vel tegula; cum, vt plæraque
 huius vrbis ædificia omnia, palma tegatur.
 Ancilla alia spectantibus multis pede p-
 tracta fuit longissimè, etiam si quæ traheret nō
 videretur. Septimo Octobris cum quædam
 serua vestiariū esset ingressa, vt inde vestem
 aliquam sibi fumeret, vidit Catharinam eri-
 gentem sese in pedes, vt vas quoddam arri-
 peret, fugiente illa tanto impetu vas in mu-
 rum impulit, vt in mille partes frangeretur.
 Die insequenti vestiario annexa fuit crucis
 imago chartacea, quæ vno impetu à muro
 auulsa in cōspectu omnium, tres in partes di-
 stracta est. Eodem die cum in horto Domina

cœnaret; medius later lanci iniectus totam
 cœnā euertit: cuius filius annorum quatuor
 eo ipso tempore clamare cœpit; Matercula,
 Matercula, Catharina me præfocat; appen-
 sifq; ad collum Sanctorū exuuijs ab ea pœ-
 na liberatus fuit. Hæc Dominam coëgerunt
 vt ædes mutaret, & in consobrinæ domum
 se reciperet, relictis ancillis quibusdam æ-
 dium custodibus. Decimo dicti mensis, cum
 ex an. illis aliqua in officinam dispensatoris
 iuisset, sensit se ter à Catharina vocari: quam
 timore nimio dilapsam exhortata sunt ca-
 teræ, vt inuocato Domini nostri auxilio, ce-
 reo que facto accenso regrederetur: assump-
 ptis duabus, quæ cæteris animosiores vide-
 bantur, securè redijt, quæ defuncta monuit,
 vt dimissis alijs, cereo abiecto quod pœnam
 inferret, sola p̄listeret. Emittebat Cathari-
 na ex omnibus corporis iūcturis flāmas in-
 credibili cum fœtore. Caput cum pedibus
 ardebat, cinctæ erat veluti ignita fascia octo
 aut decem digitos lata, quæ in terram vsque
 protendebatur, videbaturq; libidinis & ad-
 miltæ turpitudinis pœna & castigatio quæ-
 dam. Viso hoc spectro tremere & exalbes-
 cere cœpit serua, ad quam infelix defuncta;
 accede huc. Quoties ego te euocaui? Respō-
 dit serua penè exanimis: Bone I E S V, quis
 non horreat te visa? Quæ cum diceret, in e-
 undem locū descendit formosissimus puer

al-

albis velibus; qui seruā hortatus est, vt po-
 sito timore forti esset animo, notaretq; dili-
 genter quæ à Catharina acciperet, vt in alios
 euulgaret, ac simulatq; ab hoc loco absces-
 sisset, confessione maculas omnes expiaret.
 Tum hæc in verba Catharina: Scias inferno
 me mancipatam, & grauissimis subiectam
 pœnis; quod cum Sacerdoti aduoluerer, vt
 peccata faterer; leuissima tantum referrem,
 cuiusmodi sunt q̄ garrula effem & loquax;
 in iram procliujs, & id genus alia; silentio
 vero inuoluerem libidines, & cōsuetos cum
 adolescentibus congressus. Tu igitur discē
 benè confiteri, & nullum crimē tacere. Ho-
 rumque vos commoneo, quod ita mihi im-
 peratum sit, cogarque aliorum in exemplū
 hæc verbis aperire. Iam pulsus ad salutanda
 Deiparā virginem audiebatur; defun-
 cta mox in angulum quendam secedit & e-
 uanescit. Angelus verò (angelum enim su-
 sse, quem viderat puerū, credebat famula)
 abire ad suos famulam iubet, quod & fecit.]
 Placuit hanc omni fide contestatam histori-
 am vltimo loco ponere, quod in ea omnes
 apparitionū species cōcurrant. Angelī, Bea-
 tæ Mariæ Magdalenæ, dæmonis, in specie
 Æthiopis, animæ damnatæ in assumpto cor-
 pore vt arbitror non suo, sed aëreo ad sui
 corporis speciem efformato. Habent Athei
 q̄ rideant, si nolunt resipiscere; de pœnis in-

fer-

ferni, & animarum immortalitate. Habent Calvinista de cereis benedictis, de Sancto-
rum reliquijs, de confessionis auricularis in-
tegritate eiusque necessitate, quid dicent?
confictum id à LE SVITIS, qui potest, quod
à cunctis hodie, locis illis queat confutari, si
confictum foret. Nolunt credere? eant, &
audiant, videantque. Muliercularum com-
menta inquit? credo, lateres & tegulæ, lō-
gū in quibus locis allata & dispersa, quæ cunctus
popul' vidit, istis imaginationis opera sunt,
extrafructo viri, videntibus alijs solo allisa
& per humum raptata mulier, somnia; illisa
puffetti vasa, & in partes innumeras cōfracta,
somnia fuere. Sed grāciarum malitia, ad hæc
fringenda soargendaque valuit quid pueri
quadriennis innocentiæ doli capax illa nō
est ætas, vt vel ante reliquias præfocari se à
vix nota & mortua mentiatur; vel reliquia-
rum in appetitione metum fictum ponat. Quā
vereor ne Catharinæ exitiū illis impendat;
qui Catharinæ crimen & laudant, & imitā-
tur; confessionis sacra mysteria in Histrioni-
am hypocritism vertentes; & inferni pœnas
fabularum loco habentes.

Habetis nubem testium, grandinemq; co-
piosum exemplorū, quibus labrusceta, & vr-
ticeta Noatorum radicitus vellatis, con-
fringatis, calcetisque. Illud vnicum propo-
no. Perpendite vos diligenter; vtrum equius

tu.

tutiusq; credere, primæ & secundæ Synodi
Nycenæ patribus; Græcis Latinisque Eccle-
siæ Doctōribus; sexcentis alijs grauissimis
Theologis, & probatæ fidei Historicis; & om-
niū sæculorum sexdecim receptæ sententiæ,
an nouissimi sæculi procacibus quibusdam,
ijsque per paucis de ludō Saxonis excuculla-
ti, vel Stigmatiæ Nouiodunensis. Hi negant
mortuos viuētibz apparere ad tempus
posse, negant Deum id vnquam permittere;
illi contra vtrumque, vt a diuinitis affirmant,
vel disertis verbis, vel allatis exemplis; quæ
nunquam recitassent, nisi vera credidissent.
Scaurianum plūmè iudicium est. Magnificū
illud & magnanimum Scauri rei dictum, nō
ignoratis, quia Valerium Maxi. lib. 3. legistis.
Varius (inquebat) Sueronensis, Æmilium
Scaurum, regia mercede corruptum, impe-
rium Romanum prodidisse ait: Æmilium
Scaurus Princeps Senatus huic negat se cul-
pæ affinem esse; cui creditis?] Pari nunc ego
ratiocinatione; Sanniones nostri temporis,
Momi dicaces, Ecclesiæ pestes, apparitiones
spirituum negant & subsannant: fatentur
aliquas & in honore habēt Sācti & ortho-
xi patres orbis Doctores, Asiatici, Africani,
Europæi, quibus creditis? Magdeburgici
Centuriatores, & Lemnicolæ coaxatores
asserunt, nullas vnquam visiones defuncto-
rum fuisse veras: militantis Ecclesiæ, quæ

columna veritatis est, centuriones, & Euangelij præcones, qui scientiam suam de sapientia æternæ vberibus suxerunt, vnanimi consensu literis mandarunt plurimas, vt veras; quibus credetis? Beatorum apparitiones habemus, damnatorum habemus, beandorum habemus, Ecclesiasticæ monumentis historiæ, patrum traditione, conciliorum actis, diuinæ scripturæ tabulis consignatas; & de manu in manum per omnes Ecclesiæ ætates traditas conseruatasque: Nonne temerarium contraniti, flagitiosum repugnare, impium atque blasphemum his omnibus fidem derogare? quid, mendacij vel stoliditatis ea eorumque auctores accusare; nomen non inuenio, quo appellè. Tu (lector) rei indignitatem animo complectere, complexus abijce, abiectam conculca & execrare. Quid mendacij accusare, nisi falsa pro veris obtrusa distitare? quid stoliditatem ascribere, si non causari; adeò tot grauissimos, sapientissimos, sanctissimos viros fuisse væcordes, vt inanibus nænijs se passi fuerint ludificari, & pro historijs fabellas aniles receperint? hæc aduersariorum modestia est.

 SECTIO VI.

Sed ratione fortassis aliqua vel argumento efficaci ad hoc credendum impellitur. Exami-

Examinandas ipsorum obiectiones tibi fideliter proponam. Tu iudica & discute.

In Italia (inquit Philip. Melanchton, in *Mælij Calendario*) habent impurissimas & obscenas fabulas de Maria, quæ apparuit Monachis] bellum dictum & mendacissimo dignum scurra. Habet Asia & Africa, habet & Hispania, & Germania, Deiparæ sacratissimæ apparitiones, vt doctum. Habet non solum Italia & eas ab omni obscenitate & impuritate tam remotas, quam à fidei puritate Melanchton, quam amorum & vitæ callitate ac sanctimonia fuit alienus Lutherus. Nec illæ fabulæ vocari possunt, quas omni æuo grauissimi scriptores & sanctissimi viri, publicis testimonijs consignarunt; quas Ecclesiasticæ traditiones confirmarunt. Sed hæc Melanchtonis & Io. Riuui modestia fuit, tot sæculis probatas Sanctorum apparitiones, anilia celsere delirameta, & cum ipsi essent homines ineptissimi, D. Gregorium Papam ineptum vocitare. Addunt vanitatem impudentiæ, cum multa falsa & inania pueriliter, sine iudicio; & fallaciter, sine candore, congerunt, & quorundam priuatos abusus & stultorum deridiculas opiniones in publicam Catholicorum contumeliam detorquunt; quasi non rebus verissimis & optimis, hoc sit adnatum vt obnoxie sint fucis & hominum demonumque dolis atque malitiæ expositæ, in multorum prauè

uentium vertant perniciem; quid panem vitiosius? Sodomæ tamen eius abundantia nocuit. Quid vino salutaris? plures tamen ebrietas, quam gladius necauit. Quid Dei adoratione præstantius? quod tamen illam in cultum idolorum deflexere? discretio ergo & prudentia necessariæ, vt veras à falsis discernamus: non verò licet, propter falsas veris fidem derogare.

Marbachius negat vllas veras; nisi Christi & Angelorum reperiri; cur ergo tam diligenter, quando per Angelos exhibitæ, id Patres & Historici addere cõsueuerunt? cur hæc nouo Vigilantius vincula Sanctis iniicit? cur his eos compedibus & maniciis ligat? cur in huc neruum compingit; homo propter multiplices blasphemias neruo dignissimus; propter transfugium, compedibus vincendus; & propter amentiam atque furorem, totus vinculis quadrupes constringendus?

Centuriatores & Lauatherus addunt argumenta paulò verisimiliora, quædam quibus probare conantur, nullum esse purgatorium (quæ vt impertinètia hoc loco prætermittim⁹) quædã quibus respõdebo, tractationi accommodata. Quid, inquit Augustino respondeas, qui non obscure viuentium rebus animas defunctorum negat interesse; alioquin sibi matris optimæ conspectu nulla nocte defuturum?] *de lib. de cura pro mort.*

mortuis supra citat.] Quid Athanasio *a*, Chry *a. q. 13 in* soft. *b* Theophilacto *c* Tertulliano *d*, sententibus hæc esse commenta dæmonum, qui se suffragiis nostris indigere & ex purgatorio, via alta atque ardua, fingunt aduenire? Addunt scripturas. Nam *is qui descendit ad inferos non amplius ascendit*, Iob *e*. Psalmista homo est spiritus vadens & non rediens: puluis est & postquam semel defloruit, dicitur suum locum non amplius recognoscere, quo igitur pacto queat redire? alibi dicimur *g* omnes mori & sicut aquæ dilabi, quis dilapsas ad fontem reuocet? D. D. *b* Petrus & Paulus mortuos inquit dormire: cur ante terminum suscitatus? negat Abraham; Chaos, quantum interiacet, à mortuis posse transmitti; & idcirco illos nec mittendos, vt viuus renuncient, quæ illic geruntur. Quo pacto, si nec per se queunt, nec à Deo trahuntur mortalibus apparebunt? Hæc summa argumentorum, quæ momenti alicuius. Sed reuera hoc est abuti scripturis, & Patrum dicta calumniari. Non negat apud Lucam Patriarcha Abraham⁹ mitti à Deo mortuos posse, vel solere; sed tunc mittere abnuebat. Et *Chaos* illud hiatus maximum atque impermeabilem significat, quem sine permissione nullus transire mortuorum queat: Dei enim lege immutabili constitutum est, vt sine ipsi-

us permissione receptaculis suis animæ nequeant exire. Dei quoque lex sanxit, nec damnatorum beatis ullam esse condolentiã (huc D. Gregor. iter istud imperuium retulit) nec sortis ullam esse comutationem, vel meritorum vllum consortium inter illos (huc Ambros. & alij retulerunt, de quo vide Cathen. D. Thomã.) Dormire mortuos testantur Apostolorũ Principes fateor: sed somnus ille mortem significat, & dormire est mortuum esse. Phrasis ista Græcorum fuit vnde & sepulcreta, vocant κοιμητήρια, hoc est dormitoria; & Homer⁹; de virga illa Mercurij loquens, qua putabant eum mortuos suscitare; mortuos nominauit ὄνυχας ἐπέλη (dormientes excitat:) id obscurius & deterius vertit Maro, *Lumina morte resignat*. Hebræi etiam dormire dicunt, pro mori, & Syri mortuos vocant dormientes, propter spẽ resurrectionis (vt Angelus Caninius obseruauit) si ergo dormire Lauathero, est in nullius conspectum vnquam venire: vbi fides resurrectionis? dormiebant Moyse, Samuel, Ieremias, & Onias; apparuerunt tamen. Sed omnes sicut aqua dilabimur, puluis sumus, & quasi in auras dispergimur. Tibi vero, Lector quisquis his fulcris innitẽre, edico, te monco discaueas; ne huiusmodi rationibus vtare. Nam si quid probent, eadem opera probent ne resurre-

ctio.

ctionem quidẽ vnquam fore, dilapsã semel, aquẽ nunquam redeunt. Amnes aspice, num nos nunquam redituri? Potius ergo fatendum his & similibus locis, nihil aliud velle S. S. nobis indicare, quã vitã nostrã imbecillitatem & fugacitatem, vt D. Augustinus & Angelomus annotarunt. Psaltes Regius negat a mortuo amplius locum suum cognosci, vbi aduerte nullum omnino patrum, nec quenquam ante Lutherum, sic locum hunc exponere, vt facit Lauatherus: vt quam citò, tã verè, de tam nouitio commento, Nouatorẽ, queas agnoscere. Quatuor inuenio veterum explicationes, duas enim Hebræorũ in *Midrastehelim* omitto; vnã vt impiã, quã animã hinc ipsius mortalitatem colligit; alterã, vt parum conuenientem textui, de originali peccato: hoc cum homine resurgente non amplius resurgere; isti *Velo iashub*, accipiunt de *iatzar baraz*. Duã Patrum expositiones sunt planè tropologicã, vt Arnobij hic, de diuitijs; & alia Basilij (*de penitent.*) Hominem semel in peccatum lapsum, non posse sine Dei gratia, vi sua exsurgere. Tertia est volentium, *locum* hunc, non capi de corpore, sed de toto hoc orbe sublunari; in quem, egressa semel de habitaculo corporis anima, nequit sine speciali Dei permissione redire: sic innominat^a sed peruditus psalmo- rũ interpret. Quarta est Apollinaris, & Euthy-

thymij, sensum esse; scire Deum & cognoscere humanæ naturæ conditionem, & interioris nostri accelerationē; qui nati mox denasci incipimus; & cum nobis semel occiderit breuis lux, & vitæ flos ille emaruerit, haud posse abruptam vitæ telam iterum connecti, vel vinculum istud animæ atq; corporis semel dissolutum rursus colligari, neque animam nostram, postquam venti instar semel euolarit, ultra corpus suum agnoscere, vt illud subeat ac possideat. Nā in ipsa resurrectione, beati illud iā splendidum & incorruptibile deprehendent, damnati scædum ac horridū & obnoxium corruptioni, tam vero damnati quam beati angelica opera Dei nuntiu illud sunt agnitori. Quid? quod nonnulli intelligunt de ipsis amicis; qui post animæ recessum, corpus amplius non agnoscunt, sed detestantur? & hi more Hebræo *sum p. eius*, accipiunt. Videtur huius sententiæ P. Emanuel Saa. Quid? quod D. Hieron. secutus Hebræam phrasim, eandem vertit; *non cognoscat eum amplius locus eius*, quod pleriq; Hebræi volunt, & paraphras. Chaldæus, & Vatablus sequuntur, & sic locutus ante fuerat B. Iob. cap. 7. vbi Hebræa, Chaldæa, Græca, & Latina conueniunt; hac prorsus sententiæ, mortui memoriam interituram, quasi non fuisset: vel superflites, quid cum vita functis agatur, aut quo in loco detineantur,

nun-

annquam nisi per reuelationē futuro cer-
tiores. Quæ omnia contra communem sententiam nihil habere virium, est omnino clarissimum. Minus etiam obstat, quod eidem Regio Vati dicatur homo, *Spiritus vadens, & non rediens*. Nā quod precesit *quia carosunt*; id apertè indicat agi de naturæ humanæ deprauatione & improbitate; quæ, cum ad deteriora semper vergat, à malo tamen ad bonum, per se nequit redire: vel, quod magis placet, agi; de homine corruptibili; qui, cum ad mortem Pegasus gradu properet, à morte ad vitam retrogredi, virtute non potest sua. D. Iobi verba; *Sic qui descendit ad inferos, non ascendet, nec reuertetur vltra in domum suam, neque cognoscat eum amplius locus eius*. Eūdem planè sensum habent, quem illa Dauidis paulò prius explicata. Bellè quoq; Dionysius exponit, animam quæ ad inferos descendit, in pristinam vitæ rationem, diuitias, latifundia, palatia, naturaliter non redire: quamuis (verba sunt eius) miraculosè id fieri possit, sæpeque factum sit.] Et illo senior D. Thomas ibidem disertè tradit, Iob locutum de eo quod secundum cursum naturæ fit, non de eo quod agitur miraculosè. En aduersariorum tela, ex scripturæ pharetra. Plus fortassis fiduciæ in Patribus, plus suppetiarum? nihil vtique minus, calumniosa vtique tota illa testificatio; quæ Rhemiæ legis,

Nn 5

vlla

vlla si se lege teneri paterentur, non effugeret inuisionem. Miror Augustinum nobis obijci, cuius sententiam ex eodem libro audiuitis non ambigüè ceruicosos istos condemnantem. Vult ille quidem plerumq; angelicas esse operationes; sed addit spiritus etiam aliquãdo *ἄνω προόρων* ad viuos mitti. Negat eosdem arbitrato suo redire posse, citra Dei voluntatem: alioquin sibi matrem continuò adfuturã: sed nutu Dei aliquando rediisse, profitetur, & exemplis cõfirmat. Athanasium pducunt in pugna, sed laruatam; Anastasius enim ille Nicænus est, non Athanasius, eius diuidenda auctoritas. Nã quæ ab illo *q. XL* dicuntur, leui brachio in aduersarios retorserim, negat spiritus apparere, fretus Davidis testimonio, de quo nos itã copiose; addit hæc verba: De animabus enim sanctorum non est dubitandum, nam & post mortem & in iudicij die cognoscent omnia.]vnde sic possumus ratiocinari: si beatorum animæ cognoscunt omnia post mortem, locum igitur & suum cognoscunt: si locum suum; permitte Deo, ad illum redire possunt, idcirco enim damnatorum animas negauit redire posse, quia locum suum non cognoscunt: de animabus enim his tantum accepit verba Davidis, non de omnibus vt Lauatherus. *Q. vero XIII.* non adimit omnem illis simplicitus reditum (nam hoc scripturæ sacræ refraga-

re-

retur) sed negat à Deo remitti, vt humanæ curiositati satisfaciant, narrando quid apud inferos rerum geratur. Sciendum quoque temporibus illis quandam hæresim viguisse, cõtendentem; mortuorum animas, illorum maximè, qui violenter necati, dæmones fieri; & malis deinde carminibus ad hominum obsequia & responsa danda compelli. Huic dementiæ se summa vi Patres opposuerunt, & vrsaniam illam sedulo confutarunt. In his sanè diligēs Isidorus *lib. 2. Etymolog. cap. 8.* & os aureum Ioannes Constantinop. *hom. 2. de Lazaro, & hom. 4. in Lucam*, vbi reddit rationem, cur Deus non permittat multos in vitam redire: vt sic dæmonum fraudibus materia subtrahatur. Qui dicit nõ permitti multos, nonne de nonnullis licet paucis fatetur? adimit etiam facultatem redeundi curiosarum narratiuncularum gratia, absolute ad Dei nutum reuertendi licentiam nõ tollit: quin aperte potius *hom. 29. in Matthe.* scribit, spontè sua redire non posse. cur adderet (spontè sua) si nec diuina voluntate possent redire? Nec aliud agebat Theophilac. *in cap. 8. Matthe.* cum testatur dæmones quoddam dogma instituerè voluisse; de vagatione animarum in hoc orbe; cui minime sit assentiendum, quoniam animæ corpore egressæ iam certum habent locum, & nõ obertant vagæ, quibus verbis negat spiri-

tus

ius pro arbitrio ἐν τοῖς κήρυμασι (sic loquitur) πλάττειται, quoniam certis mansionibus statim assignantur Impugnat enim eundem errorem quem Chrysofostomus, & vterque nobiscum, ut docui, sensit. Denique Septimius Tertullianus etiam illud Gentilium de præuentis immatura morte figmentum planè poëticum, & fortè Platonicum, rejicit; & docet nec illorum animas vagari, donec reliquatio cõpleatur ætatum: hæcque ille licentiam poetarum, cum Magorum audacia, iactantium inanem suam animas eliciendi potentiam; & cum in somniorum fallacia, quæ Manes falsa soliti immittere, comparans, merito refellit. Verum & ipse addit; Dei virtutem quasdam animas reuocasse in documenta iuris sui. Sic scriptum ab eo inuenias extremo de Anima libro. Sic ergo neque S.S. neque patres, neque ratio; sed sola temeritas, nouandi cacœthes, & vetustati detrahendi, Catholicisq; conuiciandi libido, Aduersarijs suffragantur.

SECTIO VII.

SIt 2. Conclusio, *Magi nequeunt opera demonum veras defunctorum animas nobis ostendere*; hæc est sententia Tertullian. lib. de anima cap. pen. D. Isidori lib. 8. Etymol. Chryf. & Au-

& August. quos citat & sequitur D. Thom. 1. p. q. 117. a. 4. ad 2. Guilh. Paris. p. ult. de vniuers. c. 24. Victor. de magia num. 17. ratio est, quia sanctorum animæ in manu Dei sunt, & soli Deo obediunt: damnatorum nequit Diabolus sinere egredi, sine nutu Dei, sine quo nec ipse id potest: quod ipsum etiam habet locum, in ijs quæ expiantur. Ideò solent ipsi has vices subire dæmones; qui per mundum adhuc vagantur, & has animas amant mentiri, ut ex Porphyrio docuit Iamblicus lib. de myster. Ægyptior. Neq; id mirandum, cum in Angelum quoq; lucis se transfigurent, & in B. Virginem Deiparam, ut in Biturigibus Vibiscis, cum illic degerem scio accidisse; imò & in ipsum Christum Dominum, qualis B. Martino apparuit diabolus.

Ex his sequitur primò, prorsus esse superstitiosum quod ex quorundam delira opinione retulit Ananias & animas eorum, quibus expirantibus dexteram porrexerint & vicissim porrectam receperint, ipsi post obitum apparituras. Nulla enim huius rei vel scripto vel non scripto Dei verbo, nec historiarum verarum narrationibus auctoritas huic opinioni adminiculatur. Secundò sequitur non esse temerè imitandum quòd olim factum à nonnullis, & quod Ioan. Friburgens. in Sum. Conf. lib. 1. tit. 11. q. 23. secundum se consideratum dicit non esse damnandum de peccato;

non enim negant D. Tho. & ipse, & qui eos sequitur Betzius *in precep.* periculosum esse, & tales vt plurimum se deludendos dæmoni propinare, & illi subiacere comminationi; *Qui amat periculum, peribit in eo*; illos in quâ qui cum inuicem paciscuntur, vt (si permittatur) is, qui prior morietur, viuus appareat, eumque de suo statu faciat certiozem. Scio id Deum permisisse aliquando, vt audiuiſſi de Martilio Ficino; & de S. Lutgardis legitur *lib. 2. vita eius, tom. 3. Surij, in Iunio*; & apud Dominicanos Zamoranos accidisse olim monacho cuidam. Is cum quodam Minorita hoc pactum inierat; moritur Minorita, & post dies aliquot apparet socio mensas sternenti, & (ait) se expiatorium circumgestare igne. Et ad cruciatuſ ſui indicium, manum mense lignæ admodum crasse impressit, eamque alie admodum combussit; notam hanc audiui ab oculatis (vt aiebant) testibus superesse manus mensæ inustæ, & ad perpetuam rei memoriam paruulo clatro ferreo obiectâ: & narrat in Chron. Dominicanorum F. Ant. Senensis, vt de re nihil sit dubitandum. Quâdo Deus redire permittit: maioris boni id causa permittit: vt plurimum Behemoth hanc agit personam. Pactio ipsa vix fieri potest, vt curiositatis peccato vacet, prættat salutem suam semper cum pauore & spe operari. Eadē B. Lutgardis cum iussisset cui-

dam

dam moniali, vt si prior moreretur, eam videret, addidit, vt primū diceret; Benedicite; orationē Dominicā & Salutationē Angelicā, *ne (inquit) diabolus suo more aliquod figmentū adducat.*] *d. lib. 2.* Si hoc illa sancta illuminata metuebat: quanto magis nos debemus metuere? Sequit̄ etiā tertio ex his posse facilius discerni variorum & multiformium spectrorum illusiones, quas dæmones obijcere solent; de quibus nunc videamus.

QUESTIO XXVII.

De demonum apparitionibus, siue de spectris, quæ dæmones nobis obijciunt.

SECTIO I.

DVo præmittenda, varias esse illusionū causas; & varia dæmonū genera. Patet primum, quia multa habentur pro spectris quæ naturalia sunt, vel artificialia; item quæ sensuum vitio, aut imbecillitate vitiatæ fantasie talia videntur esse, cū nō sint qualia videntur. De singulis Petrum Leloyherium ^a in plerisque; secuti videam⁹. Naturalia sunt & decipere tamen aptissima, ignes illi fatui de quibus egimus superius: item insulæ natitantes, quales vidi apud D. Audomari fanū in Morinis complures; quales etiā in I-

a lib. 1. d. c. 6. 7. 8. & 9.

b. Aristot. talia, & alibi celebrant veteres scriptores *b.*
de admir. in lacu Vadimonis, Cecubo, & Reatino: vt
audition. sunt etiam arbores & silvæ radicitus euulsæ,
Titus L. & classis speciem in mari præbêtes teste Plinio
nius l. 9. Seneca *li.*
3. Nat. quæst. *§* Plinius
Iun. lib. 8. et si toto corpore luceat, oculis tamen maxi-
ep. 10. § mum; qui pro corpusculi modo ingentes, tan-
Senior l. 2 tum fundunt lucis, vt ad eam legere & scribe-
Nat. hist. re soleant: vt vapores varijs formis conformati,
ca. 95. quales illi quos Sylla vidit hircorum similitudine
e lib. 16. capitibus apud Epheum cõcurrere *d;* & similia, quæ apud Syrtim maiorem
Nat. hist. ex eadem causa Diodorus Siculus scribit cõtingere *e,*
cap. 1. digna lectu. Talia quoque (si à visu, ad auditum
d. Plutar. lubet transire) sunt admiranda quædam sonorum, vt
in. Syllæ. Echus in locis diuersis; quæ & notauimus Comment. in
e li 3. Bi- Senecæ tragædias, & decipere nonnullos testatur
bliothec. Cardanus *lib. 18. de subtilitat.* item sonus statuæ
 Memnonis, de qua eodem opere egimus; & muri Megarensis, de quo in *At-*
ticis Pausanias; & cauerua Britannica, de qua
 Clemens Alex. *lib. 6. Strom.* fors, an D. Patriciantrum?
 item prælij ac victoriæ voces, apud tres Persicos mōtes,
 de quibus idē Clemens. Mirifici quoq; interdū soni nati
 ex vterinis suffocationib⁹ imperitis medicis imponunt;
 quando (*sic Corn. Gemma lib. 1. Cos-*

mocrit. a. 7. à venenato spiritu inflatæ arteriæ,
 diductæq; in amplitudinem, secundam lō-
 gitudinem contrahuntur. Vnde necesse sit
 aliquando mulierem strâgulari: vnde & voces
 mirâdas ex imis visceribus exaudiri, nunc
 velut ranarum coaxatus, nunc serpentum si-
 bilos, nunc crocitus cornorum, gallorum cu-
 curritus, latratus canum &c. quæ tamen pro-
 viarum & erumpentis spiritus proportionem
 caus effingit.]

B Vt naturalia sic & artificialia quandoque
 decipiunt, & pro spectris habentur: vt erant
auroræ Dedali, de quibus Aristoteles *lib. 1.*
de anima § lib. 1. Politic. & alia Archimedis,
 Archytæ ac Boetij, de quibus superius actû;
 & nostris temporibus oblata Carolo V. A-
 quila ænea, volans per ærem, & Parisijs tri-
 remis argentea, quam remiges, eiusdem ma-
 teriæ, & impellebant, & sissebant & retro-
 gēbāt. Vt erant etiam Hydraulica veterum,
 & hodie in hortis Eltentibus Tiburti admi-
 randa; de quibus Claudianus;

*Innotat erranti digito, *pedibusq; trabali*

Veste laborantes in carmina concuat vndas.

& de quibus iam exstāt Heronis libri. Vt sunt
 artificiosa spectra, quorum modum docent que
 Cardanus *libr. de varietate rerum* & Baptilt.
 Porta *lib. de magia naturali*; quæquam verè
 in his omnibus, rerum quibus vtuntur natu-
 ra ad artificium adfert vim maximam: vt &

Sic cor-
 rexerit Le-
 lo. er pro
 penitus-
 que.

in naturalibus illis prioribus, sæpè accedit artificiosa hominum applicatio. Sed ad hanc classem magis propriè pertinent artificiosæ voces quorundam, quibus cum sint præsentés, voces simulant absentium; vel cum ore loquantur, ex ventre verba videntur proferre, sicque voces dæmonum vel angelorum mentiuntur: Item qui per tubos noctu loquentes, angelorum vel animarum voces simulant; quale quid de Bonifacio octavo circumfertur. Item qui simulant se animas maritorum defunctorum, & sic suadent viduis vt sibi nubant. Noui, qui hoc Louanij factitarat: & de alio qui Andegauis, narrat Leloyerius *cap. 7.* Sic apud Boethium Scotiæ quidam rex Pictos, à quibus erat victus, vicit. Noctu ad Principes exercitus sui dormientes, immisit seruos indutos squammis lucentibus, & manu tenentes hastas ex ramis putritis noctu lucere solitis, qui illos ad pugnam fortiter ineundam hortarentur; se à Deo missos Victoriæ sponsores. Angelos illi credere, & animosè Pictos aggressi ad interuentionem ceciderunt. Sic nonnulli vsi cancris vel testudinibus, iisque cum candelulis affixis, in cæmiterijs, non semel ignitorum spectrorum speciem præbuere. Quare nonnulli suspiciantur ab Homero *f* testudini tributum nomen armaturæ fallacis *ἑρπιδωτίνης*. Sic etiam Abderitani iuuenes, cum spe-

f in Hym.
Mercur.

ἄρχου. Sic etiam Abderitani iuuenes, cum spe-

spectrorum schema, conati sunt Democritum terrere, vt narrat Lucianus in *Philopseude.* Sunt in recentiorum libris, vt Boccatij Decamerone, & similibus, exèpla plurima; sed me magis capiunt antiqua. In fabulis tale quid cominiscitur Mofcellariæ Plauti seruulus, tale quid narrat Æschynes orator: *g. epist. 10.* à Cimone Atheniensi factum; qui se Scamandrum finxit, vt vitiaret Callirhoen: tale quid narrat Iosephus *b* factitatum à Mūdo, vt deciperet Paullinam, fingente se Anubim: tale quid à Tyranno Sacerdote idolorum excogitatum, qui mentiebatur Saturnum; vt liberè motronas nobiles macharetur, nos docet Ruffinus *i*; & meminit eiusdem facinoris D. Cyrillus Alexandrin, *contra Iulianum lib. 7.*

b lib. 18.
antiquit.
c. 7.

i lib. 17.
hist. c. 25.

C In his fictionibus, cum stuprum accedit, peccatum grauius est quam in stupro simplici & grauius puniendum: cum furti causa sit puniendum pœna directariorum *l. secularij D. de extraord. crimin.* Si nihil aliud quàm metus incutitur, pro periculi magnitudine, res æstimada: ex genere suo puto Mortale peccatum: & pœna est arbitraria fustigationis putata & si mors secuta, exilij perpetui. *argu. l. 4. §. cum quidam. D. ad leg. Corneliam de sicar. l. infiniti. §. cum eo. D. de furt. §. l. penult. §. ult. §. l. ult. D. de extraord. crimin. voluere post gloss. in l. si quis aliquid. D. de pen.*

Licinius Ruff. in comparat. legum Moysi & Iuriscōf. & Leloyer. s. fol. 173. nec puto idoneā excusationis causam a mortē p̄bere, nec tutū fati esse cōs. 101. Olaradi, optimi aliās cōsiliarij.

Sensuum alterationem vitiumque, falso visorum, vel alio sensu perceptorū spectro- rum, causam non raram esse, docet idem Leloyerius cap. 8. exemplo ebriorum, de quibus optimē D. Ambrosius & Hinc (ait) vana imagines ebrijs, incerti visus, instabilis gressus: umbras transfiliunt sēpē, sicut foueas. Natat his cum facie terra, subito erigi & inclinari videtur; & quasi vertatur, timentes in faciem ruunt, & solum manibus apprehendunt, aut concurrentibus montibus sibi videntur includi. Murmur in auribus, tanquam maris fluctuantis fragor, & resonantia fluctu littora. Canes si viderint, leones arbitrat̄ur, & fugiūt. Alij risu solūtur incōdito alij incōsolabili mœrore deplorāt, alij cernūt irrationabiles pauores; vigilantes somniant, dormientes litigant. Idem, terribilia nempe visa apparere ebrijs, Plinius prior affirmarat. Deprauat, more sax̄ sectæ, Lauatherus S. S. dum sic vult intelligendum illud Salomonis m, ebrietatem dissuadentis; *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa. Extraneas*, ait ille visiones & apparitiones admirandas; qua in re ductorem habuit Pagninum; qui cum Paraphraze Chaid. vide-

tur sic accepisse *וַיִּרְאוּ* Zarith, quasi vim neutri haberet, & significaret *extranea*. h. res extraneas; quod licet nō displicuerit Ianfenio, probum tamē non est. Fœminino enim sensu accipiendum, & quidem non de rebus sed de mulieribus. Sensus enim, qui m D. Hiero. & Beda secuti, vinum concupiscenci alienas esse causam. Ideo Septuaginta, vt ambiguitatem hanc tollerent, singulari numero vertere *αὐτοῦ*, alienam, seu extraneam: quam vocem nec S. S. nec patres, simpliciter positam, de alia re, quam de muliere seu scorto accipiunt, vt eodem cap. paulo antē; *puicus profundus aliena*, vt ibi explicant Salomus, Beda, Hieron. & alij, Oculorum iustus facit videri volitantes ante oculos quasi muicas vel saltitantes formicas, vt non sine studio- rum incommodo, à multis iam annis experior. Abēzoar *lib. 1. c. 1. tract. 8.* meminit morbi dicti *halahol*, quo qui affecti, singula putant se videre gemina. Arcuatis cuncta apparent lutea. Refert Aristoteles de quodam qui suammet imaginem siue simulacrum, in aère sibi, quasi in speculo, propter oculorum vitium, semper obuersari existimabat. Idem testatur, eum qui diu in solem oculos intenderit, & oculos aliō celeriter auerterit; primò ei cuncta iri visa gilua, mox rubea, & tandem nigra, donec alteratio illa visus recedat. Auditus etiam læsus decipere cōsuevit, vt fit

lib. de Helix & ieiun. c. 6.

lib. 14.

c. 22.

m. prouer.

13. x. 33.

in ijs; qui morbum imaginofum (sic vocat) patiuntur. Cuius ægritudinis viri doctri duas ftatuunt species, vnam notiozem; cui nomé *φρενιτις*, quando phantasmata objiciuntur animo, visili imagine, de qua specie Cornelius Celsus, & Cælius Aurelianus consulendi; & pertinet ea ad phantasiæ vitium. Altera species est *κορυβατις*, qui visui tollit somnum, auribus indit vitium, quo sibi audire tinnitus & sonitus videntur. de hoc Varro, in *Prometheo Satyras*;

Leuis forma mens sonorinas imagines.

Adfatut, non umbrantur somno pupula.

Gustus quoq; vitiatuſ ægros mirè decipit; vt & adoratus, Polypo, Grauedine, seu *κόρυζα*; & miro illo catharrho, qui anno regnabat in Castella. 1581. & multos absuſebat, læsus. Verù crebrior & maior deceptio manat à phâtaſiæ corruptela; q̄ aliquâdo cõiuncta est cù Phrenitide (sic vocatur ea q̄ cù febrī vehemēti est); aliquâdo cù Maniā (hæc febris expers est, & diuturnior); aliquâdo leuicula tantū est febris, nec ad Phrenitim ſufficiēs n. Theophil⁹ medicus cetera prudēs, opinabatur cù febrirer, ppe lectulū tibicines, & cornicines aſſiltere, & cõtinauē aurib. eius cantū inſonare; idq̄e iam ſanus, accidiffe ſibi pertinaciter contēdebat. Sed huic iſta ta diu erāt: alteri cuidam voluptati. Sic enim Horatiūſ, *Epist. ad Florum*.

Fuit haud ignobilis Argis;

Qui se credebat miros audire tragados,

In vacuo latus seſſor, plauforg, theatro:

Cetera qui vitæ ſeruaret munia recto

More, bonus sanè vicinus, amabilis hoſtes,

Comis in uxorem, poſſet qui ignoſcere ieruis,

Et ſigno leſo non inſanire lagena,

Poſſet qui rupem & puteum vitare patētem.

Hic ubi cognatorum opibus, curiſq; reſectus,

Expulit hellebero morbum, bilem q; meraco,

Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis amici

Non ſeruasti, ait, cui ſic extorta voluptas,

Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Abydi ſimile quid contigiſſe narrat Ariſtoteles in libro de admirand. audition. Hanc in vaſania falſæ opinionis voluptatē, de quodam Thraſylo, putante naues omnes quæ ad Pyraum appellerent ſuas eſſe, fuſè teſtatur Ælyanus lib. 4. var. *Hiſtor*. Sed ad ſpectra redeamus imaginaria. Haud ſcio an quid rariuſ eo acciderit, q̄ à Timæo Locro cõmemoratum. Agrigenti domus fuit, cui cognomen *τεμην*, ab euentu tali. Adoleſcentes aliquot [*Tauromitani*] illuc cõuenientes cõuiuium hilariuſ agitabant. Mox vti aſſolet, cùm incaluiffent vehemētiuſ, ita decuſſi mētē ſunt, itaq; externati; vt in triremi ſe opinarentur conſtitutos, mariq̄e altiūſ vndabundo hyemem ingruere atrocem. Proinde, velut naufragium veriti, tanquā egeſtiſ,

Side
Celf. lib.
3. cap. 18.
o Galen.
lib. de
diſſer.
Symp
1022. c. 3

quæ intù forent, nauigium facturi læuius, vasa omnia, & quicquid mero feruidis occurrebat, in viam, seu in mare, festinantius iactare adorti sunt, accurrentibus hinc inde qui proiecta diriperent. Inlequenti die vbi adfuere magistratus factum arguentes, cum illi necdum satis edormissent, respondere, se metu mortis præoptasse, quæ in nauis forent disperdere, quàm fluctibus deuorari. Admirantibus mentis stuporem vniuersis, qui inter eos videbatur natu grandior: Ego, ô viri Tritones, præ formidine infra thalamos me coniciens in imo iacui. Cumq; amplius delirare animaduertentur, dimittentur ab ignoscente magistratu commoniti modo grauius, cauerent in reliquum inuitationem eiusmodi brutalem. At illi, velut gratiam fatentes: Si, inquit, seruati ex tam procellosis vndis portum tuerimus assecuti, inter marinos Deos vobis (ô Tritones) vt seruatoribus in patria statuas surrigemus.] Sic Calvus Rodigin. sed ex Athenæo p.

Hydrophobi aquam fugiunt, eo quòd putant se in illa videre canem à quo ad morsu fuere q,

Solet autem Diabolus hisce naturalibus morbis sæpè se adiungere, & hominum procliuitate abuti. Serpit hoc malum Diaboli (ut D. Augustin. 7) per omnes aditus sensua-

p Athenæus l. 2. cap. 1. & Calvus l. 17. A. L. cap. 2. q Paul. Aegyptiac. l. 5. c. 3. & Antheolog. Epigram. Græc. l. 7. r l. 18. q.

suales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhaeret sonis, odoribus se subijcit, infundit se saporibus, & quibusdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ, aliquando crudeliter torquens dolore ac metu, aliquando iocose diltrahens vel subsannans ludicris.

SECTIO II.

Sunt enim dæmonum vt variæ operationes atq; libidines, sic & varia genera; q̄ secundo loco nobis erat notatum. Omnes quidem immundi, & mali, hominibusq; sunt infesti, vt post Chrysippum, & Plutarchum, & Philonem, rectè cõtra Iamblichum Porphyrius, & cõ melius Minutius in Octauio, eos tamen à loco Marcus apud Pselum t diuidit in sex genera, vt eo prior fecerat Orpheus, scribens ad Musam;

ἀλλ' ἄνευ ἀσπερίων, καὶ ἡγερίων, καὶ ἐνυδρίων, καὶ χθονίων, καὶ ὑποχθονίων,

Dæmones cœlestes, acreos, aqueos, terrestres, & subterraneos seu humanos: cœlestes autè vocat æthereos, siue igneos vt appellat Marcus. Aereos etiam Plato v̄ agnouit, Magices inuentionem illis tribuens. Territres Chaldæi cum Zoꝛoastre (vt Pselus exponit) vocant Feras, seu canes terrestres; in 20-

f. l. de ab. sim. animal.

t de dæmon. Natur.

& in Phaedro.

in l. 6. de
spectr. c. 1.

roastris enim Magicis scriptum legimus, de subterraneis locis exire canes indutos corpis fictum, non autem verum: addit idem (iuxta Gemilli explicationem) ijs solere apparere, qui prauitate vitæ derelicta religioso cupiam ordini se addicunt: quod ipsum Leoyherius & confirmat testimonio Hebræorū in opere quod inscribunt *Holam Abbas*; Idē Athanasius de D. Antonio in eius vita; & similia fere narrans de S. Simeone Treuirēsi Euerwinus abbas apud *Surium* 1. *Iunij*, & alia leguntur in vita S. Norberti, de dæmone vexante initia sanctæ plantationis Præmōstratensium (*Surius Iunij* 6. *vita illius* c. 19. 26. & 27.) Ego possum cōfirmare eo quod verè accidit, initio fermè nostræ Societatis, instituto collegio à P. nostro Ignatio Laureti; & ei præfecto Rectore, P. Oliuerio Manareo, qui etiamnum superest, & à quo, vt rem verissimam, accepi, quod subdam: Anno 1555, maligni spiritus, modò vnum, modò alium locum magno strepitu infestantes, plerisque, in quibus nonnulli religiosi instituti tyrones erant, mirum quantum molestiæ & inquietis adferrent. Etiam claro die apparebant, varijs figuris. Vni dæmon in forma Æthiopsis apparuit; & multis illecebris atque persuasionebus verborum conatus fuit à religioso instituto illū auertere: quod cum irriso labore se facere videret, abijt inhalato di-

diro admodum & virulento foetore, qui toto illo die perduravit. Alteri se conspicuum præbens effigie D. Pauli, adhortabatur ad facram Epistolarum suarum lectionem atque studiū, vt hoc specioso colore, eū ab humaniorum literarum cura abduceret, sicq; per inobedientiam è religione expelleret; quod & perfecit. Ipsi Oliuerio in atrii & ingentis molossi specie obuius, in eumque insiliens, ad terram ferè adfligit. Orantibus; vt cogitationem diuerteret, aut abrumperet; instar catti obmurmurantis sese adiunxit non semel, scabellamque cui innitebantur quatiebat, pulsabatque. Nec lectis quies, nec mensæ refectio sine infestatione concedebatur. Crebrò varij catelli à quiescentibus lectulum adscendere, & tegmina subire sentiebantur: quæ res multos formidine plenos, & somno priuabat, & stratis expellebat. Prandens quidam, inuisi hostis pugno in latere tam acriter percussus fuit, vt confestim expalluerit, & ferè retrorsum à scamno deiectus ceciderit. Subditorū molestia bono Rectori permolesta erat, tentauit Ecclesiastica remedia, quæ oportuna occurrebant; missarū, precum, exorcismorū, lustralis aquæ, sanctarum reliquiarum & id genus aliã. Histamen Deus malum planè tolli noluit. Quare ad cōmunem P. Ignatiū Oliueries recurrit, preces ei' & opē in hac molestia petit. Ignatius,

tius, qua erat animi demissione, ad patientiam cohortatur per literas, & ad ea remedia, quibus Ecclesia in similibus vti consuevit. Hæc, inquam Oliuerius per literas, omnia iam à nobis curata, tentataque: sed durat malum, & gliscit. Quibus acceptis literis respondit P. Ignatius: confidite in Domino, & in bonitate eius, ipse vos liberabit: & ego serio pro vobis orabo. Acceptas literas Rector in corona Patrum fratrumque legit, qui tum fortè congregari; & mirum dictu, è vestigio illa spectrorum & phantasmatum infestatione, adedò conuicuit, vt nihil huiusmodi Laureti postea fuerit auditum, nihil visum. Nimirum scriptis literis posterioribus optimus Pater, pro suis orare cœpit, & interea, dum Roma Lauretum literæ perferuntur, exorauit. Dæmones ab Hebræis vocantur *Malachim raaim*, angeli mali, *rashe galyoth*, capita seu principes captiuitatis; *Satanim*, calumniatores, vnde Arabum *Satanim*; & *Eulim* vanitates seu simulachra, vnde Græcum ἐλελεὺς cognomen Bacchi: & *Sedim*, dæmones. Græcis vocantur πνεύματα πλάνα, πνεύματα πονηρά, spiritus deceptores, spiritus improbi, & δαίμονες ἀπὸ τοῦ δαιμονίζεν, quod terrorem incutiant: Latinis hi, de quibus agimus, *Manes*, *Lares*, *Genij*, *Larsæ*, *Lemures*: Gallis: *Guellers*, *Lutms*, *Gobelms*, *moyne bourez*, *soupgaroux*: Italis, *Farfarelli*, *Maz-*

zarnoli, *mazapengoli*. Hispanis, *trazgos*, *duendes*. Apparere olim formis, quã nunc pluribus, vnde nata fuit illa veterum multitudo Deorũ infernorum: de *Genijs*, *Lemuribus*, *Laribus*, *Manibus* iã diximus: de alijs videamus.

Primò occurrit Hecate, triuorũ & quadruiorum præses, triplici facie, dextra equi, sinistra canis, media fœminæ y: hanc censebant spectrorum immittere terculamenta z, & illa aduenta te solũ tremebat, & thedaram fulgur cernebatur, quod *sacros ignes* vocat Seneca; & canibus multis cinctâ aduerebat, quorum terribiles ulatus & latratus audiebantur a, hanc quando speciem mutabat, Scholiastes Apollonij in li. 3. cœsui *Empusam* vocatâ: sed alij distinguunt; hæc vxor fuit Plutonis, eadem quæ Proserpina.

2. *Pluto* hunc Græci vocatur ἄδης, eo quod mortem in orbẽ induxerit, ab Hebræo ED. vocatus etiam est *Plutus*, Deus diuitiarum, sicut & Hebræis seu Syris *Mammona*, ab Ægyptijs dictus *Serapis*, hoc est ardens, à voce Hebræa *Seraph*.

3. *Charon*, Hebræa origine, iracundum & furore plenum notat: qualem nobis Virgil. 6. *Aeneid.* & Seneca in *Herc.* Furente eum exhibent.

4. *Cerberus*, iuxta Leloyer. deduci potest à *Celebhaarets*, hoc est canis terræ: nam dæmones sic a *Zoroaltre* vocari iam docuimus.

y Vide
que dixi
coment.
in Sen.

Medeam
9. 7. 8. 9.
785.

z. Vide
com. eundem
in 6.
812.

a Vide
eundem
coment 9.
839. 8.
seq. Leloyer.
her. l. i. c. r.

5. Erant & quidam dæmones luctatores, qui homines luctari cōpellebant; qualis ille *παρδελος* Temesiūs, qui Temesiam sic infestabat, fingēs se Politæ à Bruttijis occisi animam: de quo multa Græci *β* imitabat simia Angelum, qui cū Patriarcha Iacob luctatus.

à Pausan
in Eliac.
& Strabo
lib. 5.

6. Fuere & admodū truculenti, qui *Alastores* dicti, fortassis idē cum Nemesi *Alastor*. Nā Nemesim fingeant vlticē scelerum & hoc officium *Alastori* tribuit Origenes cōtra Celsum, vocās eum *Azazel*; & Zoroaster vocans *Carnificem*, & Scholiaist. Euripidis in *Medæa*, ideoque dictum censet q̄ nihil scelerum eum lateat; *ὄν οὐκ ἐστὶ λαβὴν*, ego potius, quia nihil eū fugit aut latet eorū quæ Deus permittit perdere ac destruere. Fortassis hic est ille exterminator de quo in Apocal. c̄ rex ille locustarū angelus abyssi, cui nomē Hebraice *Abaddō*, Græce *Apollyon*, Latine *exterminans*. *אבדון* ἀποδύων, vbi male Primastius legit, *Armageddon*, & Hāsbertus ac Haymo, *Labadon*; sed vt nos rectē legerūt Andr. Cæsariensis, & Arethas Cappadox; Tycho-nius verò totum præterijt, fors etiam Donatistis mos fuit S. S. pro arbitrio detruncare. Nam & Beza & similes Nouatores hodie, illud; Latine, *exterminans* delent; quod (vt à Latino interprete optimè additum) Ecclesia Romana agnouit, & retiuuit. Omnibus

tri-

tribus linguis significatur dæmoni cunctā corrumpens ac destruens.

7. Fuere & Satyri, quorum Princeps Faunus; huic terribiles ac inopinatos sonos tribuebant; & his terroribus auerruncadis Ioui Fauno sacrificabant, cui dicata ædes in *d d Dionysj*. Auentino; hos Psellus vocat *Afinipides*, à forma, *Onosceles* siue *Onoscelides*, vt notat Sozomen. *lib. 8. c. 6*. SS. vocat eōs pilosos *שעירים* *Sairim* Leuit. 17. v. 7. vbi nolter vertit *dæmonia*; LXX. verò, *vana* seu *idola*; eodem sensu: idem inuenias 2. *Paralip. 11. v. 15*. Sic etiam vocantur dæmones talpæ & vespertiliones *e c. 2. v. 27*; ab Isaia *e*; item pilosi & Sirenes *f*, item pilosi, onocentauri, & lamix *g*, haud dubiè à *g cap. 34*. spectrorum varietate: dicti & Ægyptanes, *g. 14*. quasi capripedes; quales à poëtis finguntur, *h li. 5. c. 2*. & horum tripudia sæpe visa in Atlante monte *i li. 3. Ge- te* scribit Plinius *h*; audita narrat Mela *i*; hodie & videri & audiri confirmat Iul. Schallinger. *k Sed & D. Antonio* talem olim in deserto obuium factum, auctor est D. Athanasius, *in vita Antonij*. *355*.

8. S. scriptura meminit etiā dæmonij meridiani *l*, his verbis; Non timebis à timore nocturno; *A sagitta volante in die; à negotio perambulante in tenebris; ab incurſu & demonio meridiano*: vbi quatuor enumerantur pericula siue pestes quas omnes vult esse dæmonum Paraphrast. Chaldaeus, nam exponit.

l 2. al. 20. v. 5. & 6

nit; timorem dæmonum in nocte ambulanti-
 um, & sagittam angeli mortis interdine-
 missam, & mortem in tenebris ambulantē,
 & turbam dæmonum meridie grassantium.
 Puto enumerari duo pericula siue damna ab
 hominibus, & duo à dæmonibus impendē-
 tia, ab hominibus vi aperta, & dolosis ma-
 chinationibus; à dæmonibus quoque laten-
 ter & palam idque noctis & meridiei potis-
 simum tempore, aliquando solo pauore spe-
 ctorum & terriculamentorum, aliquando
 etiam à dæmone pestilente afflata lue, vela-
 tio sãno dato ab eodē. Sanè etiam D. Greg.
 Nazianz. orat. *de sacro Baptisma.* coniungit,
 omiſſis intermedijs, timorem nocturnum,
 cum dæmonio meridiano. Et dæmoniam i-
 sta damna duo, puto posita primo & quarto
 loco; vt significet, etiam ea quæ homines
 damna inferunt, non sine dæmonum ope in-
 ferri. Vt enim alibi dicit Deus infert *immis-*
siones (h. plagas) *per angelos malos*: scio R. Sa-
 lomōnem & alios, duo vltima referre ad dæ-
 mones. Sed isti pro *dabar* cum duobus Ka-
 metz כמץ, quod negotium, causam, rē, mo-
 litionem significat, minùs rectē cum Maso-
 retis legere, *deber*, cum sex pũctis כמץ, quod
 volunt esse genus dæmonis; sed potius si-
 gnificat mortem, pestemue (*Exod. 9. v. 3.*) vt
 hoc loco vertit D. Hieron. & sequitur Vata-
 blus. Sanè Vulgatus noſter non solus, *dabari*
 le-

legit, sed & LXX. *ἀπὸ πρῶτης*. Quoad me-
 ridianum dæmonium, etsi placeat mihi ex-
 plicatio D. Hieronymi intelligi manifestos
 dæmonum insultus, atque palam ab ijs illata
 damna. Tamen puto verissimum esse, quod
 D. Basilius, & Theodoret. tradiderunt, psal-
 mistā locutum ex opinione, quæ apud mul-
 tos obtinebat, & postea obtinuit, quædā esse
 dæmonia meridiana; quod etiam refertur
 commentario in Psalmi. qui D. Hieronymo
 tribuitur. Dicam de his quod sentio, primū
 illud, *ab incursu* significat vehementē acrē,
 & apertam, & importunam infestationem,
 nam Hebraice est, *Mikketeb*, hoc est à ruina
 (vt Arnobius) excidio, extérminio, deua-
 statione; Græcè *ὀνύχια*, quod alij morsum,
 alij excidium, alij interitum commorienti-
 um & simul ruentium exponunt. Deinde il-
 lud; *incurſu dæmonio* ex idiotissimi vi accipio
 pro; *incurſu dæmonij*. Sic enim rectē Aquila
 & Symmachus verterunt phrasim. Tertio
 puto dici Meridianum dæmonium duabus
 de causis. Primū à loco, nam credebantur
 in deserto versari quod Hebræis ad Meridi-
 em (ideo sicut meridies & desertum in vete-
 ri Testamento sæpè pro ijsdem ponuntur,
 sic puto meridianum dæmonium, & dæmo-
 nium deserti esse idem) vnde legimus fero-
 cissimorum dæmonum copiam maximam
 habitasse in horto vbi sepulcrum Iamnis

& Mambres, vti narrat Palladius in *Macario*:
 & dæmonum genus, *Lamias* in desertis habi-
 tasse Lybiæ, colligimus ex Dionis Lybica Hi-
 stor. vbi adhuc hodie multa spectra. Et Pro-
 cop. atque Cyrillus in *Esaïam* testantur, dæ-
 mones gaudere siluarum & desertorum ha-
 bitatione: Pfellus de *Nat. dæmo.* causam red-
 dit, quia hoc dæmonū gen^{us} sit solare, & idèd
 Leoninæ naturæ, quorum propria hæc con-
 ditio. Sanè Asmodeum Raphaëligat & ab-
 legat in desertum, & Christus Dominus in
 deserto tentatur: & Dauid dæmones hosce
 vocat *bestias siluæ*, iuxta nonnullos, *ps. 103. v.*
20. Sic Iobi *1. v. 19.* ventus vehemens, qui do-
 mum diruit, & Iobi liberos omnes simul op-
 pressit, venit à deserto (h. à meridionali pla-
 ga) idque meridiano tempore, nempe pran-
 dentibus illis, vt optimè siue Origenes, siue
 alius auctor commen. in Iob tribuit Orige-
 ni. Hebr. *רוּחַ אֵשׁ* tam spiritū (*πνεῦμα* LXX.)
 quam ventum (*Aquila* *ἀνεμος*). significat; re-
 ctè, nam ventum hunc dæmon excitauit. De
 hoc ita Origenes, si ipse auctor libri prædi-
 ctij; Hæc scientes Sancti atque horum me-
 mores, quod ipso meridiano tempore hora
 prandij, ruina occupati sunt filij Iob, atque
 mortui, orauerunt ad Deum conseruari, sic-
 ut à negotio in tenebris ambulante, ita & à
 ruina & à dæmonio meridiano. Sicut enim
 in noctis tenebris, sic similiter in medio me-
 ridie

vidie pluriore dæmonum tentationes se de-
 monstrant, quam cæteris temporibus.] Et
 postea introducit Iob negantem ventum
 illum à Deo excitatum, sed ipsum dæmonē
 mentito vento, hæc patrasse: Tu videlicet
 & Spiritus ab eremo veniēs, tu quatuor an-
 gulos domus terigisti, &c. Secundò igitur à
 tempestate diei dicitur meridianus, eò quod
 hoc genus dæmonum meridiano tempore
 & apparere solitum, & homines crudelius
 acriusque infestare; tum spiritali tentatio-
 ne ac prælio, maximè luxuriæ & acedia sti-
 mulis, quæ duo peccata vrgent vehementi-
 us hominem cibus distentum plenumque vt
 rectè Nicetas in *Nazianz. orat. citatam*, & Eu-
 thy. ac Theodoret in *Psal.* tum etiam corpo-
 reis afflictionibus, quod potest colligi ex ve-
 terum gentiliū opinione, qui Pana (dæmo-
 num meridianorum hic vnus) tum maximè
 iracundum & formidabilem credebant, vt
 testatur Theocritus *eidyl. 1.* & colligitur ex
 historijs; In Russia Orientali sub meridiem
 messis tempore solitus erat obambulare ru-
 radæmon, habitu viduæ lugentis, operari-
 jsq; nisi p̄tinus viso spectro in terrâ p̄ni ve-
 nerarètur, brachia cruraq; fragebat m: Te-
 stes quoq; scriptorū libri sunt, spectra terri-
 fica solere apparere, quotiescunq; pestilètia
 aut alia huiusmodi mala inuadūt, quod lucu-
 lèter cōprobaui Cōmen. in Oedipū v. 172.

§ 174. Addo, quod huc maxime pertinet, à Procopio, cum ingentem illam & admirandam luem, quæ Cosdroids & Iustiniani tempore orbem totum depopulata, describit, traditum; visos in humana specie dæmones versari in publicis priuatisque locis, & obuios percutere, quosque percussissent, eos cōfessim morbo correptos (*virulento nimirum ardenti afflatu, unde Hebræi hos dæmones vocant Meririm & Resaphim, exitiales, & ardentis seu ignitos*): & aliquibus vigilantibus claudio die, (*en meridianum dæmonium*), aliquibus in somnis noctu (*en nocturnum*) id contigisse n. Dæmonium meridianum, cum empusa confundit Scholiastes Aristophanis ο, Empusam exponens δαμόνιον μεσημερινον. Ego Empusam puto, etiam nocturnam fuisse spectrum: sed cum noctu apparebat, *Hecatem*; cum meridie, *dæmonium meridianum* vocatam. Illa se in omnes formas mutabat: fiebat, vt ait Epicharmus, in *Hebes nuptijs*, planta, bos, vipera, lapis, musca, fœmina; addit Aristophanes mulam, & ingentem belluam; alij, vnicum crus ænæum, alij asinium, vel crus vel membrum tribuunt, hinc vocata *ὄνοχολος* inde *ὄνοκενταύρος*. Theodoretus in *Lisiam*; Onocentauros veteres quidem *εμπύσας*, qui autem nunc viuunt appellant *ὄνοκενταύριδες*, cui consentit Scholiastes Aristophanis. Denique fiebat Empusa quicquid cupiebat,

in sic Pro-
cop. li. 2.
de bello
Persico.
in
Ranis.

quic-

quicquid illi expediebat, vt ait Epicharmus. Hæc de meridiano: de nocturnis dæmonibus constat, noctem quasi proprium esse scammas spectrorum, & dæmonum; vnde & Principes tenebrarum dicuntur, & legimus; potestatem tenebrarum. Seneca p̄ diurno tempore, grassante peste, dixit, vilita,

Vaga per lucos simulacra virum,
Maiora viris:

H nocturno verò (sic hæc diuidenda) illud;

Quin Tenarij vincula ferri
Rupisse canem fama, & nostris
Errasse locis.

Planè pleraque spectra & terriculamenta dæmonum nocte robur habere, manè vaneferere; ex plurimis scriptoribus, alias docui q; & Psellum dæmones quosdam agnoscere Lucifugos, tenebrarum incolas & amatores; Antagonistam verò Patriarchæ Iacobi r bonum fuisse Angelum, non dæmonem, vt censuere quidam apud Procopium, & homo præceps nimis ac temerarius Fran. Georg. § in *Problematibus S.S.* Ex his nocturnis est princeps Succuborum dæmonum, quam Hebræi vocant *Lilith*, hoc est apparitionem nocturnam, à *Laila* (hoc est nox;) quia non solent tales dæmones viris esse infesti, nisi nocte. Vnde Ecclesia cum Ambrosio, contra traecos precatur;

p̄ in Quedam

q̄ in Hera.

Furent.

Comm.

Serf. 123.

ex Virg.

Horat.

Proper.

Stasio, &

Catul. &

Iosepho

atq; He-

brais.

r Gen. 32

& 24.

§ 10. 1. sect

3. Problè.

234.

*Procul recedant somnia
Et noctium phantasmata,
Hostemq; nostrum comprime
Ne polluantur corpora.*

Incubi dæmones etiã interdiu grassantur, quorũ Pana Principẽ veteres cõstituebãt; eũ Hebræi *Haza*, nostri p excellentiã nominãt; *Incubũ*; Glossar. *Incubus*, πῦρ: vocatur & *Innuus*, vt ego arbitror, nõ ab Hebræo; *aanas* (affligere); q̄ lögè petitũ, sed à verbo Latino *inundi*. Ardere enim hũc dæmonẽ & ei subditos, amore improbo fãminarũ veteres cẽsuerunt: nõ quod delectẽtur concubitu, sed quòd gaudeãt ab hominibus Deũ offendi, & gen^o humanũ tam fãdè contaminari. Sic intelligẽdus Abbas Sereenus apud Cassianũ *u*, dum dicit dæmonũ quosdã esse truculẽtiores *u* efferaioresq;: q̄ bellis cãdibusq;: sunt insatiabiles & in trãseuntes irruunt, & eos crudeli morte conantur interimere: (*quale videtur meridianum demonium, & illa de quibus in Euangelio D. Mattheus cap. 8. v. 28. & Psendo. Abdias lib. 3. in vita D. Andrea*) alios verò esse, qui Fauni dicantur, seductores & ioculatores; & hos certã quãdam loca seu vias ob-
sistere, & nequaquã tormentis eorum, quos p̄tereuntes potuerint decipere, delectari; sed derisũ tantũ & illusione contentos, fatigare eos potiũs quã nõcere; & hos interdũ innocuis incubationib. hominũ excubare.] quibus

bus in verbis duo sunt obseruanda, illud; nõ delectari eos tormentis hominum, accipiendum comparatiuè, non æquè delectari atque alij illi crudeliore delectantur. Veriũs enim est omnes omnino dæmones optare, quã grauißima mala hominibus inferre, si Deus permittat; docet enim D. Antonius, apud Athanasium, cunctis dæmonibus hostile odium in homines esse, grauius in Christianos, atrocissimum in religiosos & virgines Deo dicatas; singulos tamen, non nisi, quãtum Deus permittit, nocere. Si amplius nõ sinantur, gaudere hominum derisũ & deceptione, & illicio in aliquod Veniabile saltem peccatum, vt ociosã spectationis, vel locutionis, risus solutioris, distractionis in oratione, & huiusmodi aliorum, in quã vel boni facillimè pertrahũtur. Alterum, quod vltimo loco posuit, de incubationibus dæmonum; quo non asserit omnẽ huiusmodi oppressionẽ & quasi suffocationẽ nasci à dæmonibus: constat enim aliquando à morbi Melancholici specie illa oriri, quam Flandri vocant, *Mare*; Galli, *Coquemare*; Hispani, *Pesadilla*; Themison x πωρολιαν, alij *Ephial.* x *lib. 12. 4. ten* vocant, & copiosè describitur à Paulo *E. p̄st. gineta medico* y: aliquando dumtaxat non y *l. 3. c. 15.* corporis mala affectio est, sed nuda ac mera dæmonis infestatio, vt docui *sup. q. 15.* Pergamus ad alia.

& D. Aug.
lib 15. de
ciu. Dei c.
23. Sidor.
lib. ex.
tremo.
Oñauo
Origin.
Macrob.
lib. 1. Sa.
tur. a. 22.
u collat.
7. c. 32.

z. in Pho-
caic.

Nono igitur, Pausanias z. describit nobis I
dæmonē quendam Eurynomū, longis & p-
minulis dentibus, & corpore liuido ac cada-
ueroso formidabilem, pelle vulpina vestitū;
cadaueribus mortuorum vesci solitum, eaq;
ad ossa vsque deuorantem. Quibusdam vi-
detur hæc mortis descriptio: crediderim po-
tius, quando spectrum aliquod aliqua forma
veteribus apparuerat, statim eos nomē certū
illi indidisse, & sacrificia vel expiationes illi
auertendo instituisse: vnde & orta sequentia
mūliebrum spectrorum siue ostentorū no-
mina, fictionesq;.

Nam

Decimo loco occurrunt *Sphinx* illa The-
bana, de qua Strabo *lib. 9.* Apollodor. *lib. 3.*
bibliothec. Higynus *in fabulis ca. 151.* Secundò
Harpia, de quibus Hesiod. *in Theogonia.* A-
pollo. *lib. 2.* *Argonaut.* Orpheus, *in Argonaut.*
Apollodor. *lib. 1.* *Biblioth.* Eustath. *in Odyss. μ.*
& Izacius *in Lycophr.* Tertio, *Gorgones tres*, de
quarum forma & genere, dictum fusè *Com-*
men. in Medea Sen. v. 831. Quarto, *Sirenes tres*,
de quibus egi, quæ necessaria hoc loco, *Ad-*
uersar. in Sen. Medea v. 355. & de his mētio, a-
pud nostrū interpretē vulgatum Esai. *13. v.*
21. vt & LXX. verterūt, & teste Eusebio, tres
interpretes; non tamen eiusdem verbi He-
bræi loco, quo postea Theodoretus vult Si-
renas fuisse dæmones ad voluptatē incitātes.
Quintò *Erimnyes* siue *Eumenides*, quas Latini

Pæ-

Pænas vocauere, & ipsæ tres, de quarū habi-
tu & conditione multa congeffimus eiusdē
Commen. in *Medeam v. 13.* & *seqq. v. 969.*
Vltimò, *Nymphae*, quarū quædā aëriæ, vt Si-
bylla de qua Plutar. *lib. de serà nū. vind.* quædā
terrestres, vt *Oreades*, *Napeæ*, *Dryades*, *Ha-*
madryades; quædā aquaticæ, vt *Nereides* &
Naiades, illæ maris, hæc fluiorū quas omnes
dæmonum spectra fuisse constat; & si nō cō-
staret, inde pbaretur, quòd aspectus earum
iratarum de recto mentis statu deijceret (q
dæmonum proprium) vt docent ex Græcis
Scholiast. Theocriti & Hesychius, ex Latinis
Varro & Festus, sic affectos nos lymphatos,
quasi Nymphatos: Græci vocāt *νυμφοληπιδες*
tales, vñ Cerere, ceriti: viso quoque Fauno
in meridie, mente attoniti; audito Panē ter-
riti Panico pauore, dicunt vexari vano me-
tu; quāquam hoc nomen etiam hydropho-
bia laborantibus, & cæteris illis, possit accō-
modari latè sumpta voce; vide quæ dixi Cō-
ment in Herc. Oeteum *v. 246.*

Vndecimum spectrorum gen^o est, id quo
nutrices solitæ infantes metu incussu, quie-
tare, de hoc genere primū est *Acco*, *Alphito*,
& *Mormo*, de sumpta putō nomina, ab perso-
nis Tragicis seu Comicis terrorem adferen-
tibus deformitate: de *Mormo*, id Theocri-
t^o & Aristophanis Scholiastes docuere. *Acco*
à vetula illa, quæ sui adpectu in speculo ad

infaniam redacta, & facta terror puerorum, originem habuit; de qua Rhodiginus lib. 17. A. L. c. 2. & Adagiographus in Accisare. de Alphi-10, idē testatur Plutarch. Deinde & Gello, de qua adagium *ἡ δὲ πῦδος φιλότητος*: hanc aiunt virginem vita decessisse, & eius spectrum in Lesbo oberrare, & immaturam pueris necē adferre, volunt eius meminisse Sapphonem. Alia fuit *Gilo*, de qua sic Nicephorus; vbi commemorat ea, quæ a Mauricio imperiū portenderunt, inter cætera: Mater verò ipsa ^{lib. 18.} ^{cap. 2.} partus tempore, è terra nouum quendam & variantem suauitatis odorem redditum esse, dixit: illud insuper, quod anicularum est, & mihi propè incredibile, addēs persæpè eam, quæ *Empusa* vocatur, alius verò *Gilo* dixerit, infantem ex cubiculo, velut eum deuoratura, extulisse: nihil tamen detrimenti ei adferre potuisse.] sed quicquid ille dicat, verisimilius est strigem hanc siue Lamiam fuisse quæ puero, angeli custodiâ benè munito, frustra insidiabatur. Prudentior Euagrius lib. 5. cap. 21. nihil de *Gilo*, neque de anicularum commentis addidit, iudicium totum lectori permittens. Tertio loco occurrunt *Lamia*, de quibus etiam sacri Vates Ieremias & Esaias ^{Isai 13.} ^{cap. 2.} ^{Thoren.} ^{cap. 4.} h; quas vera dæmonum ludibria siue spectra fuisse, cum Apollonius Thyanaus, tum D. Hieron. & alij patres docuerunt; de quibus & Strygibus (quas ab esu carnis opinor hu-
mana.

humanæ veteres magistri in Glossar. *Lestrygonas* vocarunt) quia ex professo tractauī copiosè Commen. in Medeam Sen. v. 732. ne actū agere videar, eò delector optimè malo ablegare; quàm eadē repetere. Germani inferiores vocant *Aluen*, & *Aluinnen*; Gotthi, *Eluas* c. videtur meminisse D. Hiero. cum dicit sæpè bimulos ac trimulos ad vbera materna lactantes à dæmonio corrumpi d.

L Duodecimum quando apparet in forma hirci (vnde ab Isaiā & Mose vocari pilosum, seu *zahir* contendunt, Iarrhius & Kimchi.) vel Leonis, vnde templis gentiliū affigi solita capita leonina, quod ridet Arnob. lib. 6. *contr. gent.* vel serpentis, vt cum Æsculapius Romā aduectus & illi Anachoretæ, de quo Nilus de Orat: ad Deum c. 102. & 103. vel Nocturæ, vt apud Virgil. extremo Æneid. vel muscæ, vt apparuit Laoduni in Energu-
mena, & solet apparere Anabaptistis; vnde & vocatus *Baalzebub*, Dominus muscæ, vel porci, lupi, aut alterius animalis cuiuscunq; nā in omniū ferrè formis aggressus est D. D. Anto. Macariū, & ceteros sanctos monachos deserti incolas. Recentiv' vnum, sed cui vix simile inuenias, proditū fuit memoriæ à Gaguino Histor. Francorum scriptore; Philippo Bello Rege, quendā laicū siue conuersum (vt vocāt) monasterij vallis Sarnariæ; nomine Adamū, paulo ante Natalitia Festa, sum-
mo

c. Olaus &
3. c. 11.
d. ad
Paul. de
obitu Bla-
silla.

mo mane ad monasterij negotia peragenda, vna cum famulo se in viam dedisse, equitem; ei se in via offert arbor ingens gelu & pruinis obsita, ad ipsum properans, quasi cōferre gradum & corpus cupida, equus expauctus caput retrorsum flectit, & viam remetiri, quam peregerat, conatur. Adamus ingēti labore iumentum retinet, & calcibus porrò cogit: propinquior vt arbori fuit, illa confestim euauit ex oculis, odore tetro atque sulphureo relicto. Argumentum inducit Adamus, daemonicum esse spectrum, seq; Deo precibus cōmendare fatagit, neciter intermittit. Paulo post respiciens, videt nigrum quēdam virum equo infidentē spadii se subsequi: cui subiratus; Quomodo (inquit) infelix & dānate audes me his technis aggredi? An nescis fratres meos, qui domi sunt, pro me, saluteq; mea supplices ad Deum preces funderē? Abi, quantum potes; nulla tibi mei curatio, nihil in me possides. Abit malus: sed ecce mox redit, similis viro, gracile & protensum habenti collum. Adamus tot molestias pertaxus, gladium, qui ad ephippium ligatus, stringit, & ense ter quaterite per aërem vibrato, aëreque; propter celerem diuisionem sibili sonum edente, conatur abigere spectrū. Hoc verò subito personam mutat; & silit se statura mediocri viri, cui caput cappa, & scapulario monachi

cor-

corpus ornatum, oculi scintillantes instar chalybis vel eris radijs solaribus oppositi. Adam punctim aliquoties hostem petit, sed irritis & cassis ictibus, aëreque cedēte. Tum, maiori despectu & irrisione, dæmon induit formam asini. Perterritus famulus, hero suadet, gladio circulum in terrā ducere, & in circuli medio crucem Dominicam efformare. Adamus consilium exsequitur; verum veterinarian non desinit. Mutat auriculas asini in cornua, & sic minabundus irrumperē in circulum se velle simulat. Deniq; iusus iam factur, in rotam se vertit, & se ipsam voluens monachum inuadit, superq; illum continua latus rotatione (sic videbatur) transit circulum, & monacho prorsus illa fo cōspectum fugit. Fidem rei fecere, longa famuli terrorem consecuta ægritudo, & diurnus fator vestium Adami, & raucedo eiusdem atque difficilis respiratio, à quibus ægrè cōualuit; equi deniq; subita mutatio; qui ex mansuetō & cicure, post visionem hanc ferox, sternax, calcitrosusque esse cœpit. Ad damus rariora quædam genera spectrorum.

Decimum tertium genus est, cohortium, **Macierum**, castrorum militarium, sicut enim bonorum angelorum acies visæ bis in sacris e Gen 32. in princ. literis e; sic &, simiæ Dei, diaboli sæpè se in militum confertorum specie ostendunt hominibus. In vita S. Norberti cap. 26. legūtur G. 4. Reg. G. 9. 17.

spe-

specie armatorum militum in quosdam religioſos daemona incurriſſe; vt & in vita S. Guthlaci Anachoretæ, apud Surinū mēſe Aprilis. In chron. Hirſgauienſ. Tritthemij legitur ſub annum 1168. Monacho cuidam Limpurgio, propè VVormatiã, viſam multitudinem maximam equitum peditumque, ordinarum more acierum, quaſi ad præliū procedentem, cumque monachus audacter, quinam forent, interrogaret; illos reſpondiſſe; ſe non veros viuosque milites eſſe, ſed animas militum, & non ita pridem his iſtis in locis principi cuidam ſtipendiatos occubiſſe; veſtes, arma, & equos, quæ viuus peccandi fuerant inſtrumenta, nunc mortuis indicia ſuppliciorum eſſe: quæ circum illos videret omnia nihil niſi ignem eſſe, quo cõburantur, ſe precibus atque ſuffragijs adiuuari poſſe. Floyherius ſi huic religioſo inſultat, quòd temerè animas defunctorū eſſe crediderit: cuius contrarium tamè rationes & argumenta eius non conuincunt. Ait, *dæmones fingunt ſe animas eſſe, ſæpè, non ſemper; ſtreptum edidere diſcedentes & fragorem; poſſunt & ſpiritus mortuorum. Flammis veſtes & arma circumdata, dæmones eſſe probabant.* Nō hoc aſſerit hiſtoria, ſed ea ipla, quæ aſpicientibus, veſtes & arma videbãtur & equi; iſtis flammis combuſtrices fuiſſe. Deinde & flammæ fuerint; nonnè profitebãtur ſe ſpiritus

ritus eſſe, qui adhuc expiabantur? Denique Virgilianum illud;

qua cura nitentes

- *Pascere equos, eadem ſequitur tellure reſpoſtos;* tantum probat, dæmones imitari quoq; diuina iudicia; quibus frequenter, *in quo quis peccauerit in eo punitur,* poſſet igitur hoc exemplum ad præcedentē de animabus quaſtione reduci. Sequentia ad iſtam cenſeo pertinere, quia miſcetur, quædã vana curioſaq; nec ſuffragia petuntur. Ioannes Ceſarius auctor eſt g, ſequenti nocte, quando exercitus Ducis Louanij (hoc eſt Brabantix) à Leodienſibus occiſus eſt, ſeruum quendam Comitum Loſſenſis propè Montenake, locū occiſionis circa noctis initium, vidiffi maximum torneamentū dæmoniorum: Sacerdotem quoque quendam Hiſpanum, propè eiufdē Comitum caſtrum, dum in crepuſculo noctis de villa in villam tranſiret, vidiffi haſtiludium maximum mortuorum validè clamantium; D. Walther de Milene, D. Walther de Milene, qui Waltherus, famoſus militia, nuper erat defunctus: hancque viſionem addit ſæpiùs eã nocte & euaniſſe, & iterum apparuiſſe. Ioan. Niderius narrat h, cum propter hæreſes regnum Bohemix tumultu ac cædibus concuteretur; circa metas regni præfacti, nocturno tempore, verſus vallem quandã auditos clamores & congreſſiones equeſtrium

g. l. 12. c. 10. & 17.

h. E. Steini Formica. r. ij.

f. l. 4. c. 6.

strium virorū, qui & coloribus varijs induti
 sapiūs sunt visi. Fuerunt tunc duo armigeri
 audaces satis in castro non multum distanti
 à loco monstrorum; qui omnino scire volē-
 tes, quid veritatis sibi visa portenderent, no-
 cte quandam versus vallem, vbi solita vide-
 ri conspexerant, iter arripiunt. Antequam
 autem ijs appropinquare auderent, com-
 punctus vnus, dixit alteri: Sufficiat nobis i-
 sta vidisse, ego ijs non approximabo, dictum
 est veterum; Cum talibus nullum debere
 iocari. Quem alter, velut pavidum, increpās,
 equum pupugit, & cum eo congressu omni-
 bus antedictis exercitijs appropinquauit:
 de quibus vnus egrediens caput illi amputa-
 uit, & ad suos redijt: quo viso ille, qui timi-
 dus substiterat, fugam inijt & fune ita noua
 nūnciavit. In crastino autem trūcatus repe-
 ritur, & caput quidem in valle, vbi acies vise
 fuerant, nullius autem hominis vel equi ve-
 stigium repertum est; sed tantummodò, in
 lutosis locis, signa quædā & vestigia auium
 visa sunt. Idem & aliud addit, sibi ab Archie-
 piscopo Moguntino, viro magnæ industriæ
 & fide digno, narratum: Nominauit nobis
 (ait) quendā Rheni sibi benè notū militem,
 cuius pro tunc filius viuebat; qui miles su-
 per omnes penè inferioris Alemanicæ no-
 biles semper extiterat nimis in rebus belli-
 cis imperterritus: gerebat autem & parie-

batur non nunquam, propter suam animosi-
 tatem vel fortitudinem, ab alijs graues guer-
 ras, propter quas non semper de die, sed no-
 cturno tempore, ad loca sibi commodosa e-
 quitare solebat. Hic igitur quadam nocte
 coassumptis famulis per siluam circa Rhenū
 equitare voluit, & principiū eiudem intra-
 uit. Antequam verò finem siluæ haberent,
 vltra quam campus latus iaceret, prout mor-
 ris est eorum qui verentur insidias; præmi-
 sit famulū, vt in termino siluæ videret, an
 in campo insidiæ aliqua essent, Luna in plē-
 dente, vel aliris lucentibus hæc videri pote-
 rant. Famulus igitur cum per arborū ramos
 exploraret, commissum, vidit per campi lō-
 gitudinem exercitum satis mirabilē appro-
 pinquare in equis quo viso, considerata nū-
 ciauit militi, qui ait: Stemus ad modicū, qui
 verisimile est, pro huius exercitus custodia
 subsecuturos alios: ad hos properabimus, &
 an inimici sint, qui præcesserunt, an amici
 experiemur, nec paucos timebimus. Deinde
 morula transacta, de silua miles cum suis re-
 cedit, in campum venit, & neminē nisi quē-
 dam equestrem in equo sedentem, & in ma-
 nu alium ducentem equum, eminens sequē-
 tem suos intuitus est. Ad hunc cum miles
 venisset quis esset quæsiuit in hæc verba:
 Nūquid tu cocus meus es? ita enim sibi à lō-
 ginq̄uo videbatur, paulò etiam antea cocus

eiusdem militis vita functus fuerat. Qui respondit; Sum Domine. Cui miles; Quid, ait, hic facis? & qui sunt hi, qui præcesserunt? Cui defunctus respondit, Domine, hi qui præcesserunt, sunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim expressit nomine proprio) quos oportet, & me cum eis illa nocte esse Hierosolymis. Quia hæc pœna nostra est. Et miles iterum; Quid sibi vult equus ille, quem ducis nullo insedente? Ad vestrum, respondit, obsequium erit, si mecum ad terram sanctam venire velitis. Securus esto. Te per Christianam fidem, recedens & reuertendo viuam reducam, si meis obtemperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attetaui, his hoc addam etiam mirabile. Dissuadentibus igitur illud famulis, de equo proprio miles desiliit, de functi equum ascendit, & ab oculis famulorum uterque equester subtractus est. Sequenti autem die famulis, iuxta cõdictum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locum, ubi prius conuenerant. Tunc defunctus militi ait, Ne phantasma omnino fictum ista fuisse credatis, duo, quæ vobis doctura, referuate in mei memoria: inde protulit mappa parua de salamandra, & cultellum in vagina. Primum, inquit, cum immundum fuerit igne purgate: alterum cautè tractetis quia ab eo vulneratus, intoxicatus erit. In his multa sunt indicio fuisse visionem demoni-

nicam, maximè donum hoc cultelli; quo multis exitium, ipsi quoque donatario parabatur.

Cromerus diligens scriptor; Na lū inquit, arcem Pomeranorum munitissimam ^{lib. 5} Vladislaus I. Polonorum rex obsidebat. Ibi ^{hij. rel.} noctu lucente luna aspectiebantur crebrò ab excubitoribus quasi armatorum hostium acies, ex apertis campis ad Polonorum Itatuaadequitates & incurstantes. Cùm id sapius accideret, indignati Poloni inquietari sese, nec usquam in apertum certamen prodire hostes; nocte quadam, cùm ibidem hostes adesse nuntiarentur, fremebundi agminatim è castris sese proripuerunt, diffugientesque casso labore longius persecuti sunt. Obsessi, tumultu Polonorum exaudito, & excursionem è castris animaduersa, erumpunt subito, & ignem in opera atque tuguria militum stramine arandineque contexta conijciunt; quo celeriter pluribus in locis se diffundente, paucis qui in castris manserant, se defendentibus, facile opera cum magna castrorum parte cõflagrarunt. Nocturnas umbras illas fuisse autumant, quæ hostilis exercitus speciem ostentantes, Polonos ita diuino permisso exagitarunt: propterea quòd solemne omnibus Christianis quadraginta dierum ieiunium, priore expeditione, promiscuo ac temerario esu

2 carnis

carnis & lactariorum, moribus & institutis Ecclesiæ Catholicæ contemptis, temeraverāt. JHæcille. Res clamat spectra fuisse Diabolorū; vt & illa de quibus Antoninus Hist. p. 3. quam a uorum memoria solebant vocare *Familiam Hellequin*: cuiusmodi cuncta, illusiones dæmonum esse, iam pridem docuit Guilhelm. Parisiensis *p. ult. de uniuers. cap. 2. 4.* Tales exercitus possent Magi multos exhibere; si ex pacto, quod cum dæmone superiore habent, dæmones illi subditos euocarēt: nunquam tamen Deus legitur permisisse, vt talis militia vltra incussionē inanis terribilitati procederet. Nam si lædere, occidere, munitiones capere, vel hostium in eadere castra sinerentur: nulla illis humana potestas valeret resistere, vt prudēter idem Guilhelmus. Huc refero pugnas illas Regum Septentrionalium & victorias partas, cōtra magorum dæmonumque cuneos, apud Olauum Magnum *k.*

Decimoquarto dæmones sunt sub illo spectrorum genere; quo in nemoribus & alijs amænis locis sese ostentant inftar puellarum aut matronarum, in veste candida, interdū in stabulis cum luminaribus cereis, ex quibus etiā distillatæ guttæ, postmodum in equorum iubis, quas sedulo pexuerunt & nexuerunt, solent ab hominibus inueniri. Talis illa vidua Russiana in meridie obambulans,

k. lib. 3. c. 12.

bulas, de qua paulo ante mentionem feci tales, quas vocant Sibyllas albas, Dominas nocturnas, Dominas Bonas, & earum Regina Habundia; quarum aduentu multum prosperitatis, & rerum omnium copiā putāt superstitionis anus domibus cōtingere, quas frequentant; & ideo domi suæ illis epulas instruant, & escarijs lancib. & vasis viniis omnib. apertis ac discoopertis, ne quid illis ad sumendum more obijriatur. Quæ planē idolatrica esse, docet prædicto loco idē Episc. Paris. harum Bonarum Dominarum mentio habetur & coniuuij illis præparati in vita D. Germani Episcopi, & apud D. Antoninum *p. 2. Hist. tit. 11. §. 5.* Tales etiā fatales Sorores, seu nympha, falsō putatæ bellorum præfides & Victoriarum largitricæ, quæ Hothero Regi familiares in Septentrionis Historia / Itali vocant; *Fatas*, Galli; *Fees* quales finguntur Melusina, Alcina, Morga.

Decimoquinto huius generis spectra sunt, per quæ Deus aliquando denunciat futura bella, pestem, mutationes regnorum & similia. Pauca commemorabo exēpla. Ne est quæ seditionē Antiochenorum præcessit, visa mulier inrens & formidabili aspectu aëre scutica tam fortiter verberans, vt tota sonus Vrbe exaudiretur *m. Gennadio Patriarchæ m. Sozo. Constantinop. nocturno tempore accedent. men lib. 7. c. 23.* vt Deum pro salute pu-

l. Itali. 3. c. 10.

blica deprecaretur, horrendum spectrum se obtulit; quod cum ille sacro ritu cōiurasset, respondit; quamdiu Gennadius viueret, sibi non licere damna, quæ imminuebant, Ecclesiæ illius inferre; sed eo mortuo sãuissimè se in illam grassaturum n: Priusquam Hunnericus persecutionem in Catholicos Africa inchoaret, super cacumine montis Ziquenti homo giganteæ staturæ visus, & auditus clamare; *Egredimini, Egredimini*: & in ad Faulsi, quæ Carthaginæ est, visa multitudo Æthiopum sanctos Ecclesiæ fuans, & ante se impellens. *Alia multa huiusmodi suggerunt, Carda lib. 14. de varietate rerum & Fulgoj. tit. de prodig. lib. 1.*

Decimo sexto loco hic occurrunt illa spectra, quæ certis temporibus & locis aut domibus solent tumultus & vexationes varias exhibere; cuius rei prætermittam exempla eo quod notissima res sit, & legi possint, qui attulere veteres recentioresq; vt de *Temese demone*, Strabo & Pausanias citati, & *Alanus lib. 3. var. Histor. de pueris nigris cirraui Augustinus, lib. 22. de ciuitate Dei cap. 8. de Datio Episcopo Mediolanensi Gregorius lib. 3. Dialog. cap. 4. de vocibus & sonis auditis in Marabone post pugnam cum Persis, Pausan. in Attic. & ante pugnam *Leuctricam in templo Herculis*, apud Ciceronem de diuinitate ante pugnam cum *Cimbriis* apud Plinium lib. 2. c. 59.*

ante

ante bellum civile Syllanum in eadem Italia, apud Appian. de bello ciuil. lib. 1. ante primum prælium Pharsalicum Antiochie, apud Cæs. lib. 3. de bello ciuili; ante mortem Cesaris Dictatoris domi eius, apud Dionem; recentiora sunt apud Niderum lib. vlt. fornicarij, Guilh. Paris. d. cap. 24. Torquemadam Hortiflorum coll. 3. Alexand. ab Alex. lib. 5. Gen. dier. cap. 23. & confirmat praxis Forensis Hispaniæ; qua licitum conductori, qui antè id ignorabat, spectrorum sic inquietantium causa domos relinquere conductas, vt post Portium censuit Couar. p Solent huiusmodi infettationes iuberi, vel permitti à Deo, ob pœnam peccatorum, vel ad exercitium bonorum, vel ob aliam causam occultam. Interdum ista peragunt demones maleficorum immisione, vt contigit B. Antonio q, & nobili Aquitano, qui Parisiensem studiosum iure suo per vim spoliarat r; sapius spontè faciunt sua, tantum vt homines falsa quapiam reuelatione decipiant aut psuasionem fallaci; sicut apud D. August. illi baptismum dissuadebant: contenti sunt aliquando sola vexatione & inquietatione, nullo cū corporis damno, vt ioculator ille Spiritus, de quo Guilhel. Parisiensis, qui vasorum collisione & lapidum iactu somnū disturbabat, & culcita subtracta de lecto deturbabat, & Salmatinus ille Torquemadæ,

p li. 4. Variar. resolut. c. 6.

q Cassianus col. lat. 8. c. 18.

r Froissard in Chron.

qui grandibus saxis quosuis petebat, irrito
tamen & innocuo contingens ictu: quod
Marcus Magus, apud Pfellum *s*, proprium
dicit esse dæmonum subterraneorū, de qui-
bus mox agemus. Quo vero pacto dæmones
lapides iacere queant & alia huiusmodi ope-
rari, quæ videntur manus & corporata in-
strumenta requirere, Scholastici disputant,
assentior ijs, qui præsentem per substantiã suã
eo loci dæmone, & imperio voluntatis aerẽ
lapidi proximum mouente, & sic lapidẽ im-
pellente, hæc fieri censent; quando nullum
ipse corpus induit: si vero corp^o formatũ, vel
cadauer assumeret, nulla foret difficultas.

In locum decimumseptimũ veniant spe-
ctra illa Borussia, de quib^o quadã epist. scri-
bit Ioan. Meletius; In Sarmatia coli spiritus
quosdam visibiles, qui lingua Ruthenica,
coliri, Germanica *Koboldi*, dicantur, quos
credunt habitare in occultis & diuinis locis, vel
in congerie lignorum, nutriuntque eos lau-
tè omni ciborũ genere: eo quòd adferre so-
leant nutritoribus suis frumentum, ex alienis
horreis furto sublatum. Cùm verò ali-
cubi illi spiritus habitare & nutrirì cupiunt,
hoc modo suam erga patremfamilias volũ-
tatem declarant: in domum congerunt no-
ctũ segmenta lignorum, & multũ is im-
ponunt lacte plenis varia stercore animalium:
quod ubi paterfamilias animaduertit, nec
dis-

• dissipauerit segmenta, nec stercore à mulciris
• eiecerit, sed de inquinato lacte cum omni fa-
• milia sua comederit, tunc illi apparere, &
• permanere ibi dicuntur. Idem iudicium, de
• spectris viruncolorum ac femellarum bre-
• uitudine ac specie pigmæi vel pumilionis, o-
• lim in multorum domibus frequentium, &
• domestica ferè cuncta ministeria solitorum
• obire, equos curare, domum verrere, ligna
• & lymphã adferre; & similia facere: de qui-
• bus Olaus Magnus *v. Galli vocant dos Go-*
belins; Teutones Kabbantermannekens: &
Gute:kens, & Sueones, Trullas appellant. An
• ex hoc genere fuerint Eros & Anteros, qui
• ut in fanuli, in balneo, iubenti Iamblico ap-
• paruerent *x*, id cogitandum relinquo. Sanè
• hac pertinent Montani illi, quorum nobis
• Historiam Georg. Agricola prodidit *y*; In
• metallicis (ait) fodinis inueniuntur, & tru-
• culenti quidem, vel solo aspectu terribiles,
• plerumque metallicis infesti atque inimici
• sunt. Talis fuit *Annebergius* dæmon, qui ope-
• rarios amplius duodecim flatu interfecit, in
• specu qui *corona roseacea* appellatur, eo nomi-
• ne relictus, quantumuis argento diues esset.
• Flatum verò emittebat ex rictu, cum equi
• specie habitentis proceram collum & truces
• oculos appareret. Eiusmodi etiam fuit *Sue-*
bergius, nigro cucullo vestitus; qui in fodina
• Georgiana operarium è terra sublatum, in

*f lib. de
dæmonib.*

*vid. D.
Th quod-
li. 6. De-
r. 12. Ca-
p. 10. &
u. 135. 12. 2.
d. 7.*

*lib. 3. c.
12. & 13.*

*x Euna-
pius, in
Iamblico.*

*y c. de a-
nim. sub-
terram.*

in superiore loco maximæ illi concauitatis, quondam feracis argenti collocavit, non sine corporis attritu. Quæstuosam admodum fodinam deserere apud Turcas cogebatur ludæus à dæmone metallico, hominibus frequenter in forma capræ aurea cornu gerentis apparere. At sedatos illos, Germanorum alij, ut etiam Græci; *Cobalos* vocant, quod hominum sunt imitatores. Nam quasi lætitia gestientes ridet, & multa videntur facere, nihil interim efficientes. Alij *virumculos montanos* vocant, quia plerumque apparent nani, tres dodrantes longi; videntur autem esse seneciones, & vestiti more metallicorum; id est vitteto, indusio, & corio circum lumbos dependente. Innoxij sunt hi metallicis, etsi interdum glareis operarios laceffunt, rarissimè tamen eos lædunt; nisi cachinno vel maledicto laceffiti. Potissimum opus facere videntur in his specubus, in quibus metalla iam effodiuntur, vel ea effodi posse spes est. Jætera rectè; illud minùs, quod animantium nomine dæmones cõprehendat. S. io sic locutos veteres non paucos, sed & scio id ex lacte Platoniorum bibisse, & quia ambigui erant, nû anima & corpore constaret. Nunc quia Catholicis satis definitum est, nec anima nec corpore perfectas substantias illas separatas componi; vitanda nobis huiusmodi locutio, parùm cauta, parùm propria.

q. c. firmi-
eer. de
sum.
Irin. D.
Thom. i.
p. q. 50.
Scholz. fl.
in 2. d. 8.

pria. Dammandus verò prorsus Paracelsi error, dæmonum hæc genera, ad hominum species reducendis. Nam; *Epist. ad Athenienses, sine de occulta philosophia*; quasi verissimû axioma, nihil veritus fuit constanter asseuerare, Deum præter homines Adami posteror; alia quatuor hominum genera, arne, & ossibus, & ratione prædita creasse, eosque in singulis elementis ad inhabitandum collocasse, in quibus singuli suam haberent remp. & ex negotiatione ac laboribus victum & amittum sibi comparare, & eos homines, qui in terræ visceribus habitant, vocari Pigmeos & Gnomos, qui in aquis, Nymphas & Vndenas, qui in aère, Silphos & Melusinas, quos solos cum hominibus Adami posteris commercium habere, & ex mutua commixtione liberos gignere: Qui in igne sunt, Vulcanos & Salamandras appellari: Et incertû adhuc esse; cuius generi horum hominum vera fides in Deum sit data, & via ad salutem patefacta.] Hæc ille prout eum citant Godelmannus & alij: in lib. tamen fragmentorum, inuenio Paracelsum dubitanter induci loquentem, sed arbitror Latinum Interpreterem, hoc suum attulisse, ut magistri occultaret impietatem. Nam dictis illis nihil nugacius, nihil blasphemius, nihil à recta fide diu potest alienius, ergo mutila & macta S. S. quæ de vno tantû hominû genere nos

instruxerit? ergo dubia salus nostra? ergo dubia redemptio? non ergo secundus Adam Christus; vt nos; qui in primo mortui, in secundo viuificaremur? si hoc dubium; nonne ruunt veteris testamenti pmissiones, concidit exhibitio & repræsentatio Noui? Et sunt qui tales libros nugis, mendacijs, blasphemijs refertos, in Latinum vertant sermones? sunt qui pulchris formis cudant recundantque? sunt, qui ament Paracelsitæ vocari? sed ad institutum redeamus.

Vltimo loco sese offerunt spectra dæmonum thesauros custodientium. Cabades rex Persarum cum accepisset in collimitio Persiæ & Indiæ, in munitissima arce Zudarensi, prætiosissimorum lapidum, auri, & argenti, thesaurum maximum à dæmonibus asseruari, qui mortales omnes aditu arcerent; eo cum exercitu profectus castrum vi conatus occupare, fortiter propugnantibus dæmonibus repulsus fuit; confugit ergo ad Iudeorum & Magorū artes, quæ & ipsæ irritæ fuerunt. Ergo cum ei persuasum (ait Cedrenus) fuisset, Christianorum ad Deum precibus hoc potiri posse; auxilium à quodam Christianorum in Perside degentium Episcopo petijt. Is indicto Christianis ieiunio, precibus & Synaxi, diuina peregit mysteria, & ad locum accedens cōiuratos dæmones ibi degentes exegit, castrumque Cabadæ nullo la-

• bore potiendū tradidit] *Glycas p. 4. Annal. & Cedrenus in Anastasio.* Talis etiam dæmon ille Basilcensis, de quo dixi *sup. q. 12.* & hinc factum, vt Dracones fingerentur custodes thesaurorum, vt horri Hesperidum, & Aurei velleris: hinc porro factum, vt thesauris addere sint soliti Serpentem aureum; quem admodum refert A scanius Centorius *lib. 4. Commentar. bellor. Transsiluan.* de thesauro, inuentu propè Deum urbem Transsiluaniam, circa annum 1550. Nota etiam Historia Magi Germanici, qui cum specum ingressus esset, vbi thesaurus reconditus, locio in vestibulo manente, vidissetque incubantem arcæ nigerrimum canem, nihilominus, cupiditate metum pellente, porro progressus, ruente terra, in specu fuit tumulatus. Plura vide d. q. 12.

Visis spectrorum generibus, quæri poterat; quo illa pacto repelli & vinci queant? sed quia decisio communis est omnibus malis, quæ per dæmones inferuntur; ideo de hac re differendum mihi putavi, quæstione de remedijs contra maleficia, *huius operis lib. vltimo.* Quo pacto dæmones apparere sic queant, nunc accurratius inuestigemus: quam quæstionem indecisam reliquit D. Augustin. *Enchirid. ad Laurent. cap. 59.*

QVÆSTIO XXIX.

Quomodo possit demon se corporeis oculis, cum sit incorporeus, visibilem præbere?

CONSTAT non posse corporaliter, nisi a-
 sumpto corpore: corpus etiam contat
 vel ex elementis sibi coaptare, vel subingre-
 di & assumere cadauer. De vtroq; modo, que
 dicenda, hucusq; distuli, nunc repræsentabo
 liberaliter. Dixi (corporaliter) nam phanta-
 sticè possunt apparere, turbata phantasia.

SECTIO I.

ALiquando igitur cadauer aliquod assu-
 munt humanum vel ferinū, & illud mo-
 uēt ac impellūt motu nō vitali, sed locali tā-
 tū, sicut aērē possunt impellere; & hoc cor-
 pus, præsertim nondum valdè dissolutū, pu-
 to, si Deus permittat, posse illos ita attem-
 perare, vt sensum tactus omnino fallāt. Nec
 video quidquam ab homine docto ac pio, in
 medium allatum, q̄ me ab hac sententia de-
 ducat. Imprimis q̄ ex D. Luca a, proponitur
 dictū Domini, quo se verè corporatū, & non
 phantasticum spiritū esse probabat; *Pa pate &
 videte, quia spiritus carnem & ossa non habet,*
 sicur

sicut me videtis habere: id ad rem non mul-
 tum facit, certè non vrget. Solū enim Do-
 minus probare voluit, posse illos contactu
 sentire; & diiudicare, visu se non decipi; cor-
 pus enim ipsum habere, verum, quia tangi-
 bile: & proinde nudum phantasma, & ficti-
 tio corpore indutum non esse. Nulla ve-
 rò hic erat cogitatio, de cadauere assum-
 pto. Hoc enim carnem & ossa habere ma-
 nifestum est; quo argumento Christus pro-
 bat, se spiritum non esse: Quod illi existi-
 mabant, quia videbant ianuis clausis ingres-
 sum; quod corporeæ rei repugnabat, tam
 viuæ, quam mortuæ. Et quia, palpatione
 tantum poterant, corpus esse, cognoscere;
 non verò, cuius esset corpus: ideo iubet et-
 iam oculorum vti sensu & videre (nam pro-
 priè hic vox sumenda, vt textus indicat) *ma-
 nus & pedes*; ex quorum vulneribus reliquis,
 certò deprehenderent ipsum illum esse, qui
 triduo ante fuerat crucifixus *b*. Ex quibus
 patet verba Domini veram certamq; scien-
 tiam habere; etiamsi corpus diceremus à
 dæmone assumptum, sic ab eo temperari
 posse, vt tactus sensum fallat. Quid, quæ-
 so? nonne dæmon longè admirabiliora effi-
 cit quotidie; quam, sint simulare carnis
 molliciem, ossis duritiem, teporem ac sua-
 uem calorē qui corporis attactu percipitur,
 & cæteras tāgendi qualitates? Dico has cum

*b Sic optis
 me loam.
 Maldo.
 nat. ibi.*

simulare posse, non dico veras exhibere posse, vera illa & vitalia, sunt corporis viui, & ab anima informante procedunt: simulata, & proximè adumbrantia non requirunt animam informantem, & à substantia intellectuali, (eatenus vt externo sentiēti talia appareant) poterunt perfici. Quod adferūt de cadauere hominis recenter mortui; in eo etiam adhuc calido deprehendi, deesse qualitates illas suauis ac vitalis teporis, facilitatē mouendorum membrorum, & pro mollitie rigorem quendam successisse: id totum concedimus. Negamus autē; quod inde ad cadauera per malignum spiritum assumpta argumentātur. Esto illis eadē sit corporis substantia; quæ & hic adest; esto adsint qualitates plures eadē, vt pote calor ille residuus. Tamen adhuc deest huic cadaueri non assumpto, quod simulet illa reliqua quæ diximus. At in nostra visione, dæmon inest cadaueri, cuncta illa simulans. Minus est adfabrè simulare, quàm verè efficere. Quare nec illud sequeretur, non potest corpus adhuc calidum illa per se solū præstare atque efficere: ergo nequit dæmon in cadauere assumpto illa eadem tam callidè & artificiosè simulare, vt tactū fallat. Cur, qui sensum principem (nempe visum) potest decipere; non queat tactum, sensum maximè terrestre, & vilissimum, minimeque spiritualem? Quod

verò quidā hæc cadauera adsumpta, vt & aerea corpora formata, deprehenderint esse tactu frigida & horrida, vt illi apud Alex. Genial. diu. lib. 2. cap. 9. & apud Cardanum lib. 16. de rer. varietat. cap. 93. & alij de quib. postea: id inde prouenit, quia vel dæmon teporem illum non vult adumbrare, vel quia nō permittitur id à Deo facere: quò sensu etiam accipiendum, quod refert Caietan. c. 2. de 2. 26. 995. n. 3. cuidam de hoc frigore & horrore corporis querenti, dæmonem respondisse, *se non posse melius facere.* videlicet, Deo obsistente, vel saltem non concedente. Si quis exempla requirat harum apparitionum; legere poterit apud Guill. Parisiensem P. Vlt. de Vniuerso, aliquādo assumpto bestię cadauere delusisse militem; qui cum putaret se formosā positum virgine, inuenit se in amplexu cadaueris belluini tabe soluti, sæditissimi iacentē. De Polycriti apparitione, & spectro filium deuorante, iam scripsimus nō vno loco. Fabulæ simile videtur quod Phlegon dicitur; ille tamen oculata se fide Trallis testatur cognouisse. Rem sic narrat, vt vtar cōpendio: *mirabilibus & longanis.*

Philinnium Damostrati hospitis & Charitus filia, Machatem hospitem amare cepit.
 Indignè id ferentibus parentibus, matre mortua, & publice fuit funerata. Sexto post obitum mense, cum eo reuertisset Machates, ingressa ad illum Philinnium hospiti se

post longa colloquia commiscuit nō semel illo vesperi; quo, & cum eo cœnam sumsit; & annulum ferreum & poculum inauratum à Machate dono accepit, ipsi vicissim annulū aureum & fasciam pectoralē dedit. Nutrix, dum pergit sedula, ne quid Hospiti desit, fatagere; videt cum eo in lectulo iacentem alumnam. Læta parentibus id indicat. Illi stupentes accurrunt, & altero die vtrumque deprehendunt, & cum einlatu, dormientem cum hospite filiam amplectuntur. Sed toruis in eos intuens Philinnium; ô vos crudelēs (ait) in filiam parentes! ergone vos inuidisse mihi meo Machata, paterna in domo vel triduum solidum frui! Magno vobis dolore hæc, siue curiositas, siue duritia stabit. Renouabitis dolores præteritos, & filiam iterato sepelietis. His dictis, expalluit & concidit cadauer mortuo iterum simile, seu potius (vt erat) mortuum. Cœcidere simul oppressi mœrore parens vterque. Re populus & magistratus intellecta, iubent sepulcrum aperiri: vacuū id corpore repertum. Erant in eo dūtaxat annulus ferreus & schyphus auratus, dona Machatæ: sed in cubiculo & lectulo, Inuētū cadauer Philinnij; & Hilli cuiusdam auguris consilio, vt prodigium eiectum extra vr̄bis limites, aibus ac iis deuorandum. Ipse Machates, à spectro videns

se de-

se delusum, sibi paulo post manus, ignominiam non ferens, conciuuit.] Hæc à Phlegonte fufius narrantur; illo Phlegonte, cuius auctoritate & Iuriconsultus Paulus e, & Origenes f, ad probandam Ecclipsim, quæ Christo accidit moriente, vtuntur. In historia quoque Laodunensis energumene Nicæ de Obry, legitis Diabolum Baltazum assumpto suspendiosū corpore, conatum abigere ab ea exorcistam. Denique multæ falsæ resurrectiones gentiliū huc sunt referendæ: & constat cum sagis vt plurimum induto cadauere diabolum siue incubum, siue succubum, rem habere, vnde & in hoc genere hominum caduerosus, quidam factor grauelentiæ cernitur.

*el antiq. D si pars**hered.**Per.**fCont.**Celf &**tract. 29.**in Matthæ*

SECTIO II.

B Aliquando sibi elementare corpus diabolus circūdat, idque efformatum quæ pollet industria, vnit sibi, non aliter, quam motori intus existēti corpus mobile & inanimū vnitur. An possit ex solo aëre materiā desumere equidem ambigo, & puto, sic aërē condensari non posse solum, vt quid solidum exhibeat: sed siue possit, siue nō possit, solet, quod facilius partes aëri (quo maximam partem vtitur) commiscere terreas, & aqueas, nubium, vaporum, exhalatio-

numue, vt & colores facilius hac mixtione exprimat, & facilius membra conglutinet, & condenset; quæ sententia Lud. Molinæ est, & antiquiorum *h*: nec argumentum, quo quidam vtuntur *i* ad probandum solo ex æris elemento corpus assumere, nos stringit; cum tantum probet, eos ab ære partem potissimâ mutuari. Hinc alij: censent corpus hoc tale fore nunquâ, vt nequeat tactu deprehendi, verum corpus non esse. Sed rationes hac ipsa quæstione discussi. Christi Domini dictum *k*, ostendi alium habere sensum quam ipsi arbitrati. Adde quod in libro Genesim legimus *l* de Angelis Abrahamo apparentibus, quorum pedes abluti, nec deprehensi tactu; id ab ipsis eludi potius, quam dissolui: aiunt deceptum Patriarcham, præoccupatione opinionis: eo quod viros putaret. Quæro, cur non igitur, quicumque viros putant, hac præiudicata sententia iudicent viros esse? An solus Abraham ceteris imprudentior? Ipse ille, quo nituntur, Caietan. *m* fatetur verorum ossium & carnum similitudinem, non modò visibilem, sed etiâ palpabilem, & solidam exhibere. *Solidam*, ait, non instar æris diffluentem, aut duritiei dumtaxat aliquid modicum habentem. Quod dixi elementorum aliqua opus commixtione, nec Maro ignorauit, cum cecinit *n*

h Vide

Molin. 1.

p. 9. s. 1. ar.

2. disp. 2.

i Anglex.

in 2. d. 8.

q. 2. diff. 3.

3.

k Luc. Sol.

c. 39.

l Gen. 19.*m* d. a. 3.*n* Encid.

19.

*T*ñ Dea nube caua tenuẽ sine viribus umbrã
In faciem Anea visu mirabile monstrum
Dardaniis ornat telis. &c.

Ecce non ære solo, sed nube mixta. De vapore Sprengerus *in* Malleo docet, visas veste subducta in agris mulierculas, corpus motitantes, crissantesq; solas; & ad spectum mox dæmonem vaporis siue exhalationis atre habitu, recedentem. Dæmonis apparitio in corpore elementari fuit illa frequens visio fratrum Tarquiniorum apud Dionys. Halycarnas. o; talis Athenodori apud Pliniũ p, quicquid dicat Fran. Picus *lib. 1. de prenot.* illud enim puto axioma & regulam statui verè ac tutò posse; In gentilium & damnatorum (quia fidei expertes) apparitionibus, nõ animam (nisi speciali Dei priuilegio, de quo vnde constat in Athenodori visione?) defuncti apparuisse, sed eius loco cacodæmonũ quẽpiam. Tales etiam putarim omnes apparitiones spirituum, ociosa cum hominibus & varia multipliciaque colloquia miscentium. Testatur de Facio patre suo Cardanus; & meritò omnes suspectum habent Sortilegij siue pacti cum dæmone. Testatur Melancthon (*lib. de anima*) se & colloquia & disputationes cum pluribus spectris instituisse. Sanctitas hæc, curiositas nuda, an occultum pactum? nihil iudico, rem in medio relinquo.

o lib. 5*p* lib. 7.

epist.

Tale haud dubiè spectrū incæstuosi Persæ, cuius semper cadauer terra eiiciebat, de quo proluxa commemoratio apud Agatiam reperitur *lib. 2. belli Persici extremo*. Tales visiones fuere Gentilium Idolorum, vt Castoris & Pollucis ad lacum Iturnæ p; vt L. Domitij Aënobarbi q, vt Amytis Persæ r, vt quod apparuit Dioni Siracufano s, vt Curtio Ruf. fo z, vt Imperatori Pertinaci, apud Capitolinum, vt Tacito Imp. apud Vopiscū, vt Constantio & Iuliano apud Ammianum u, Valenti apud Zoimum, & apud eundem Serenæ vxori Stilichionis: alia præter hæc congeffit Pet. Thyra. *lib. 1. de apparit. spirit. cap. 9.* Et talia semper spectra, quæ subitò euanescent. Potest enim elementaris substantiæ subita nimiaque rarefactione se subducere oculis.

Illud discrimen nunc occurrit, cum in caduere apparent; non possunt, vel alteri uidenti corpori cadauer illud circumdare, vel ipsi sic induti corpus ullū subire. Repugnat enim corporis ratio, quia nequeunt dimensiones quantitatiuæ inuicem, sine vero miraculo, penetrare. Sed quando apparent in assumpto corpore elementari; licet, vel omnino nequeat, vel difficilimè queat (prius opinor) aliud corpus siue cadauer subire; possunt tamen vero & uidenti corpori, elementare istud circumdare, vt homo sic

indu-

indutus, vel aliud animal, multo maius imò & gigantæum videatur. Nihil video obstare, cur nequeant. Suadet etiam atreæ substantiæ facilitas ad dilatandum, siue rarefaciendum, & spissandum désandumque; quā merito Pfellus causam tradidit, cur spectra tam breui spacio crescere & decrescere videatur.

SECTIO III.

Vulgaris persuasio est, semper in his corporibus aliquid oculis obuium, quo deprehendas dæmonicum spectrum. Crediderim facile, sic contingere: sed puto (si maiori potestate non impediuntur) posse dæmones, qua uelint apparere forma humanamque pulcherrimam, & omni ex parte perfectam speciosamque exhibere posse: qualē se fortassis exhibuit B. Alberto Carmelitæ, sed ab eo obiecto crucis signo fugatus fuit, vt narratur à Ioanne Maria Politiano, *initio uite B. Alberti*. Verum solet illi obstare Dei uoluntas; quæ vt semper aliquid adsit, quo detegatur impostura, ne quam mortales ignorantiæ iustā excusationem prætexant; certis animalium formis dæmonia nōdum uti permittit, vt columbæ, seu quiculæ uel agni; fortè quod agnus uerus sit Christus, & pastor uerus bonusque, & in columbæ specie Spi-

ritus Sanctus sit solitus apparere; & quia hæc animalia sunt doli & damni dati expertia, Alia solet induere animalia, in quibus aliquid quod merito reprehendas. Hircum seu capram; *vt legimus in vita S. Radegundis lib. 2. quem scripsit Baudomina Sæctimonialis eius coætanea*; & alias sæpè induit, quia hircorum qui à sinistris locandi est caput, & quia hoc animal lasciuum superbumque; sanè hac vt plurimum forma adoratur. Vt exemplo Edelini Doctõris Sorbonici probat Gaguius z, & alijs Torquemada: idque ab antiquissimis Thesci temporibus manasse censet Remigius; equidem priùs ex sacris opinor prophetarũ testimonijs id deduci posse, in quibus *Zairim* vocatur, vt docui quæstione præced. Quando vult familiaritatis & fidei specimen præbere, catti, vel canis sumit effigiem. De catts, quotidiana Lamiarũ confessio fidè facit; de cane, Agrippa Cornelius, & Simon Magus, tales nacti paredrios. Si quis aliquo deuchendus, equum induit, testis de Hadingo Olaus, de Comite Matisonensi Petrus Cluniacensis, & Hugo Floriacensis a: si per locum angustum vel rimam subiturus, vel custodibus illusurus, vespertilio musculus, vel mustela fit b. Si qui præsentem sint, colloquium impedituri, vel quos velit, latere muscã induit, & partes auri- bº vicinas occupans, quæ vult, infusurrat c: si

y Tyrannus sup.

z. lib. 10. hist. Fræc. Torquemada dial. 3. Remig. l. 1. damonol. c. 23.

a Olaus lib. 3. Pet. Clun. lib. de miraculis, Hugo in Chron. b Cyrill. in vita S. Daniel. Apulei. in Milesia.

c Io. Nider. l. 1. Fornicar.

vt

vt gregè laceret, vel sæuiat in animates hominesue; induit lupũ d: si quos terrere velit aut turbare; vt Gallus gallinaceus magnus & ferociens Pachomio, (*Metaphrast. apud Surium mense Majo*) vt coruus aut vultur S. Romualdo, (*Damian. in eius vita*) vt vulpècula vero apparet Hilarioni e vt canis Dunstano [*apud Surium in eius vita mense Majo*]; vt Serpens f, Leonardo Corbeiacèsi; vt draco, D. Margaretæ, & Ferdinando Gunzaluco, D. Castellæ Comiti, eiusq; exercitui g: Si ad g Rodemalum, specie boni, velit inducere; apparet formã Christi, vt D. Martino apud Seuerum vel in formã Dei, vt Theodoræ viduæ; vel in formã angeli, vt D. Iulianæ h. Deinde formã capit, quæ instituto maximè sit accommodata: & quia ad omnia ferè idonea est humana, hanc vt plurimum effingit, non eodem modo. Scribit verustus scriptor in vitã S. Roberti Abbatis; Noctè quadam vir sanctus vidit malignum ad chori aditum consistere, & conari quidem sæpius ingredi, sed frustra tamen. Habebat formam rustici præcincti, nudis longisque tibijs ferentis à tergo sportulam, & ad pectus lignum funibus in nexũ. Cæpit porrò producto collo circuire chorũ, oculos in fratres attentè conijcere; si quid posset forsitan gratum sibi in aliquo cerne- re. At viro Dei instantius orante, & fratres à torpore excitante, improbus explora-

d Remig. d. c. 23.

e D. Hier. in Hilarione.

f Maru. l. 1. s. c. 7

g Ricus Sæ. eius p. 3.

h. hist. Hist. c. 12.

b Maru. sup.

tor diu frustra expectans, cum nil se proficere videret, indignabundus ad chorum fratrum conuersorum se contulit: illic quoque cunctos curiosè contèplans, si quos videret somnolentos cachinmans spreuit: si noxijs cogitationibus occupatos, mirum in modum tripudians applausit. Tandem inter nouicios reperit iuuenem quendam animo ad illicita euagantem, nec nisi solo corpore illic presentem, imò etiam clandestinam fugam meditantè: animaduertens igitur illum suæ fortis esse fascinula apprehesum, in fiscellâ suam proiecit, & celeriter inde se proripuit. Cernens id vir sanctus multum pro salute illius anxius & sollicitus, manè diligenter inuisit illum inquiri. Sed ille ante aurorâ vagus & profugus, excusso suaui iugo Christi, secutus erat inimicū. Adiunxit autè se hominibus sceleratis, didit usque; latrocinij, nō diu post captus est, & capite plexus, miserrimè è vita excessit. Eidem in Nuptiarum pōpa dæmon apparuit calamistratus, procaci vultu, & aciosus; vide Sur. tom. 3. lun. 7. Maximo Rhegiensi apparuit, vt nauis & nauæ recēs appulsi; Euagrio, vt clericus hereticus; Marcario, semel vt messor, semel vt pharmacopola; Nathanaeli semel vt agazo agēs asinū, semel vt feruus lorarius; quæ Marulus & Sabellicus ex vetustioribus testantur. Apelli apparuit, vt pulchra & comta, & illecebrosa

¶ Maro-
lus d. c. 7.
Sabellic.
30. ex. pl.
cap. 3.

mu-

mulier: sed hic prudenter eum ferro, quæ verfabat, candente abegit. Sed quantumuis ille velit, pulcherrimam hominis similitudinè representare: quæ Dei bonitas est; vel eo inuito fieri videmus, vt qui non obfæa nimium mentis sint; semper, si attendant, fucum queant deprehendere. Aut enim se ostendunt dæmones humano corpore atro, illuuioso, squalido, sætente, tetro, ac formidabili: aut saltè obscuro, nigro, sædoque vultu; naribus vel deformiter simis, vel immane aquilis; oris rictu sparso, profundoque; luminibus valdè abditis flammantibusque; manibus pedibusque obuncis ac vulturinis, strigosis brachijs cruribusque, & admodum villosis, caprinis etiam vel asininis tibijs; vno vel utroque pede bifido corneoque; interdum & solidungulo; interdum mutili pede altero vel utroque; demum statura corporis nunquam iusta ac decora, sed cui semper adsit aliquid insolitæ notæ, & deformitatè prauitatemque dæmonis prodentis; probant ista veteribus recentibusque; exemplis alij l: & nos iam multa in mediū attulimus. Sane moriturus solet maxime terrificæ apparere specie, vt B. Martino apud Seuer. Sulpitium: vt Florentio illi, cui visus ore vastam flammam, naribus fumum fundens sulphureum [Blasius Melanesius, in vita S. Ioan. Gualberti.] vt B. Opportuna ferociès in specie nigerrimi Æthiopsis, capilli & barba

¶ Sofian.
l. 6. c. 28.

¶ Tyron.
l. 1. de ap-
pauit. p. 1.
rit. c. 9.
Bimsfeld.
de cōfess.
malef.

¶ prelud. 19
Remigius
l. 1. dæmo-
nol. c. 7. 10.
14. c. 23.
¶ l. 3. c.
10. Ana-
nat. d.

barba stillabant quasi picem calidam & liquida, oculi ferrum ignitum & stricturas scintillans. [*Adelelinus Episcopus in eius vita apud Sur. mense Aprilis*] cuius rei rationem Angelus reddidit B. Aichadro, hoc à Deo permitti vt hic ipse terror tam terribilis visionis expiet in sanctis si quid adhuc expiandū in illis esset reliquum; vt scribit Fulbertus, *in vita Aichadri, apud Sur. mense Septemb.*

In hoc assumpto corpore loqui illos posse, & solere, testatur omnis antiquitas; quæ & oraculorum ab eis fusorum, & antrorum, quercuum, statuarumq; loquentiū (de quibus actum alibi) meminit; eoq; pertinent etiam caluarie seu capita mortuorum Gentilium, in quibus dæmones locuti; vt caput filij Policriti, de quo Plethon *m* ex Hierone Alexandrino; caput Publij, de quo idem Plethon ex Antisthene; caput Gabinij, de quo Plinius Senior *n*; & cranium Magi, de quo Fracisc. Picus *o*; & alterius Magi, de quo Melchior Flauinus Minorita. *p* Sciendum quod omnes vitales actiones dæmonibus natura denegauit, quia propriè carent corpore, & ideo, non magis quam Angeli putandi verè comedere, vel bibere potum escamue corpoream: qua de re dubitare, censeo, non philosophicum nec Catholicū est, sed delirium sequi recentiorum Rabbino-

phi-

philosophi; Catholicum non esse confirmat S. S. Tobie 12. versic. 23. Rabbinicum esse patet ex Auoth Natani, vbi homo demens, scribit dæmones tria cum hominibus habere communia, edere ac bibere, venere vti & prolem gignere, & mortales esse. Quis non rideat hæc hodie etiam inculcari ab homine Calvinista, cui Tobie liber non est Sacrosanctus? cum itaque loqui sit actio vitalis, sequitur loqui cum videntur dæmones, non loqui propriè, & vitali actione, sed producendo sonum in aere humanæ voci similem, & adstantium auribus insonantem; vt notat *g lib. 5. hist. Byzantina sub fin.*
E Gregoras *g*; ad eum fermè modum, quo quis artificiosè quopiam instrumentò; puta tibia vel tuba; sonum vocis humanæ exprimat: vel quo modo cauæ valles exceptam ac repercussam vocem, articulatè admodum recipiunt: vel, vt, crispæ numeratione peccatis, organa pneumatica in varios accentus ac tonos sonum discriminant. Sermone vt plurimum vtuntur, quo regionis illius incolæ, vt Psellus tradidit, *r*. Sed (quod notandum, nam & hinc fucum queas deprehendere) vtuntur voce stridula, subsibilante, confusa, obscura, debili, pusilla, & quasi ex dolio, vel per testam rimosam; docent hoc Sagarum confessiones plurimæ, apud Remigium *lib. 1. da. monolat. cap. 8.*
 sumpto corpore apparet, videri; & quando lo-

lo-

*m lib. dr mirabil
 n l. 7 c. 8
 o lib. 7 de
 prano.
 cap. 10.
 p lib de
 statu ani
 marum
 post obi
 tum.*

*r lib. de
 da. monolat.*

loquitur, audiri, à quibus tantum vult, ceteros verò latere, idq; naturaliter. Si nēpe quoad nōnullos & nō quoad alios ex parte organi vel obiecti adferat aliquod impedimentū, vt si mediū impediatur ita, vt illud species ad oculū vel auditum non perferantur, vel si ipsas similitudines prohibeat, vel quos latere vult in extasim rapiat: ad alios verò à quibus audiri & videri vult sinat simulachra & sonos libere commutare, & imaginationem eorum ad alia nulla abducat.

Alber.
Rich.
in 2. d. 8.
Anglez.
g. Snic. de
demon.
ar. 4. dub.

SECTIO VLTIMA.

Procurare deniq; vt dæmones nobis appareant; vel, vt defunctorum animas nobis repræsentent (quod illi facere reuera nequeunt) nullo modo licet, imo mortale est peccatū. Nā vt socios vocare non possumus, quibuscumque omnis familiaritas nobis est interdīcta, vt docent D. Augustin. v & D. Thom. Non vult Apostolus, *Nos socios fieri demoniorū* x. Amicē ab illis & precariō petere, vel recipere; est in aduersarij castra te recipere, & transfugere à Christi Ecclesia. Per modum imperij & compulsionis nō possumus eos adigere; nisi quatenus sumus ad hoc à Deo delegati per exorcisticā dignitatem, in cuius exercitio diuinum imperium ope-

fatur y. Denique etiam si liceret, stultum id foret: quia nihil à dæmone expectandum boni vel vtilitatis: nihil boni confert in homines, nisi maiori permixtum malo; nihil docet, nisi merè curiosum & futile; non obsequitur, nisi vt perdat, & æterno exitio intolutos diræ suæ subdat tyrānidi. Ex his apparitionibus dæmonum oriri posset alicui dubium, Cur illi antiquis patribus visibiles apparuerint aded frequentes, nobis hodie non item? Hanc quæstionem olim S. Ioannes Brigintonius proposuit S. Guilhelmo Shlegtholmensi, qui respondit; Antiquorum patrum animos non fallax splendor & inanis gloria, sed diuina gratia illustrat. Ita; facile illi fraudulētās inimici machinationes peruidentes, seu pugiles inuicti, illū fortiter expugnarunt. Quod ille superbus non ferens, difficillima tentationū certamina illis obijciebat, monstruosas formas, & terribilissimos impetus eis ingerens, vt villos protruderet in peccata. Nos verò, qui facile ei obediunt, occultis tentationum iaculis, citò prosternit, etiam si nullam nobis tetram speciem repræsentet.] Hactenus illius temporis scriptor, apud Su-

mirno Octob. 10.

QVÆSTIO XXIX.

An diabolus possit facere ut homo vere resurgat?

EMpedocles apud Laërt. lib. 8. & cæteri magi contendunt esse quasdam herbas, quibus mortui ad vitã reuocantur. Xanthus historicus narrat herba Bali, Tillonem quẽdam, & draconem vitæ restitutos: & Iuba refert Arabica quadam herba suscitatum aliũ. Sed Archimagus nostri temporis censet, de homine, non posse id dæmonem; de cæteris animantibus, posse. Sic enim naturaliter muscas submersas reuiuiscere, si in cineribus tepidis ponantur; apes similiter, si succo nepetæ perfundantur; anguillas defectu aquæ mortuas, si integræ iniiciantur in acetum, & permisceatur sanguis vulturis, & sub fimo recondantur; intra paucos dies omnes vitæ reddi: Pellicanum pullos mortuos proprio sanguine ad vitam reuocare: Leunculũ quoque defunctum voce & spiritu parentis resuscitari: idem mustelæ iuris esse in catulos. De pellicano & Leone, scio veteres multos graues auctores cõsentire; sed bona cum illorum venia.

1. Cẽseo, quæ ex putrefactione quõq; nascuntur animalia, ea posse cum vitã amiserint,

na-

naturalib. remedijs à dæmone viuificari; quia nouit vim caloris putredinalis, & cætera ad hoc requisita. Notãdum tamen nõ fore hoc idẽ animal numero, quia licet materia possit adhuc esse eadẽ, si corrupta nõdum erat: tamen anima, quæ ex eius potẽtia educetur, de nouõ nõ erit eadẽ cum ea numero quæ perierat. Soliusq; Dei est priuilegium posse, quod perijt, iterum idem numero reproducere: quod sententiam cæterorum, dissentiente Scoto, veriolem puto. Scotus enim & Richard. cõsentent etiam per naturales causas id fieri nonnunquam posse a Contra Dur. & Marsil. neque Deum id facere posse b. Scotum refellunt recentiores c, & meritõ cum à priuatione ad habitum non sit possibilis regressus iuxta Aristot. 5 Physic. & 2 de generat. D. Dionys. (c. 6. de diu. nom.) quoque Ambr. Lact. & alij Patres, semper de hac re, vt de vero miraculo loquuntur. Durandum iisdem Sotus Sonci. Suar. & alij citati, tam copiosè & fortiter refellunt; vt qui eum adhuc defendere nitatur, is periuicaciæ & temeritatis notam certè nequeat effugere. Hinc vltèrius infero, cum resurrectio requirat numericam indentitatem rei resurgentis, tum quo ad formam, tum quo ad materiam, earumque vniõnem: eandem saltem specificã; solum hominem propriè dici resurgere. Huius enim solius, quia immortalis, eadem perdurat for-

a Scot in
4. d. 43.

b. q. 3

Richar.

ibid. a. 3.

q. 1.

b Dur d.

+3 q. 7.

Marsil,

ibid. 7. 20.

c Capr. vol.

in 4. d. 43.

q. 1. in arg.

contra

secund. l. 1.

Soncin. 5.

Met. 14. q.

6. Sotus d.

d. 43. q. 1.

a. 3. Tolet.

2. de gen.

q. 1. 11.

Ss

ma:

Ramus ma: cætera animantia si quando viuificen-
Et alij ibi tur, improprie dicuntur resuscitari *d.* Quare
Suar. m. 3. simpliciter loquendo, nec vt insecta quidem
p. 9. 53. resurgant, Satan poterit efficere.
sect. 6.

d. Side Censeo 2. animatia perfectiora & quæ ex
Soarem putrefactione non nascuntur, ea naturali-
d. 9. 53. sect. ter ab eo vitæ reddi non posse, quia requi-
r. 2. runt perfectiores quasdam dispositiones, ac-
 curatioremque organorum singulorū præ-
 parationem, quæ non nisi naturali seminis
 virtute possunt confici. Et hoc apud Sime-
 onem Metaphr. in vita Sancti Siluestri fate-
 tur Zambre Magus Iudæus; qui taurum ver-
 bis in aurem submurmuratis occiderat, eum
 viuificari nisi à Deo non posse. Quare si qua
 talia nonnunquam visa sunt reuiuiscere,
 penitus mortua non fuere, sed mortuis tan-
 tum similia: sicut animantia quæ certis an-
 ni temporibus immota iacent & quasi mor-
 tua, postea vere ineunte excitantur, &
 videntur vitæ reddita, vt accidit gliribus, vr-
 sis, & passeri vitulino apud Mexicum teste

el. lib. 7. de Cardano *c.*

Varietat. Censeo 3. nõ posse dæmonem efficere, vt
c. 36. anima vnus bruti, aliud corpus animet, quia
 singulæ huiusmodi animæ ex potentia ma-
 teriæ educæ, si à materia sua separent, emori-
 untur. Sed quid de homine?

Censeo 4. minimam vel nullâ dæmonis
 esse potestatem. Hoc explico. Nõ potest facere
 vt ho-

vt homo à mortuis resurgat: siue non potest
 facere vt anima hominis suum corpus sub-
 intret, & illud viuificet in formetque. Hæc cõ-
 clusionis pars est fide tenenda, & est philo-
 sophiæ innixa; qua definitum à perfecta pri-
 uatione & totali, nõ dari ad habitum natu-
 ralem regressum. Miraculosa itaque est hæc
 res, quare & Deo propria. Nõ potest dæmon
 ipse illud corpus informare: quia ipse est sub-
 stantia perfecta & completa, cui repugnat
 aliam substantiam vt partem componere.
 Non potest dæmon animam humanam à cor-
 pore separatam iterum illi immittere, vt e-
 am informet; probo, quia vnicus modus est
 naturalis vniendi animam corpori, per ge-
 nerationem corporis, & creationem infusi-
 onemque animæ. Sed hic corpus non gene-
 ratur; ergo hic non est naturalis vniendi
 modus. Supernaturalis verò modus, qualis
 interuenit in resurrectione soli Deo com-
 petit. Posset dæmon, si Deus permitteret co-
 gere animam damnatam subire corpus, vt
 illud moueat & in illo actiones aliquas de-
 monstret; quia sic ipse potest subire, & hanc
 animam inuitam cruciatu ad hoc posset
 compellere. Possunt etiam Magi (ex pacto)
 per superiores dæmones cogere inferiores
 vt cadauer ingressi, illud gestet, moue-
 ant, cæteraque ad tempus faciant, quib. vide-
 antur viuere. Vt factum Louanij à Corp.

Agrippa. Is commensalem habebat nimis curiosum. Semel profectus aliquo Agrippa, uxori, quã postea repudiauit, clauis musæi sui tradidit, addita prohibitione, ne quẽ ingredi sineret. Inconsultus iste adolescens oportunẽ, importunẽ non destitit mulierculam deprecari, sibi copiam ingrediendi vt faceret, donec impetrauit. Musæum ingressus, incidit in libellum Coniurationum, legit: en illi pulsatio ad ianuam; turbatur: sed pergit legere. Pulsat iterum nescio quis; & nihil respondente rudi harum rerum iuvene, dæmon ingreditur; quærit, cur vocatus? quid fieri iubeat? iste motus vocem intercludit fauces dæmõ. Sic miser luit pœnam nefariæ curiositatis. Redit interea domum archimagus; videt exultantes super eam dæmones; vitur solitis artibus, adsunt vocati, narant rem vt gesta. Ille homicidæ iubet, cadauer ingredi, & per forum (vbi cæteri solebãt studiosi frequentius conuenire) aliquoties obambulare, tandemque corpus deserere. Ambulauit ille ter quaterue, tum corpus concidit, diffugiente eo qui regebat. Creditum diu, hunc subita correptum morte concidisse: sed indicia suffocationis initidõ rem suspectam fecere; postea tempus omnia diuulgauit, & Agrippa, quas pectore occuluerat hærefes, in Lotaringiam profugus, cæpit euomere.

SECTIO II.

O Bijiuntur nobis multæ Gentiliũ narrationes, non poëtarum modõ de suscitatis ope Æsculapij, Tindareo, Glaucõ, Admeto & simil. Sed & grauiorũ scriptorũ. De Ere Armeno narrat Plato *g*, de Gabieno & alijs Plinius, de Zacla Ægyptio Apuleius, de suscitatis ab Apollonio Philostratus, de suscitatis à Simone Mago Clemens, & Egæsiopus. Mirum illud Plutarchi, apud quẽ Enarchus à medicis pro mortuo habitus & relictus, non multõ post visus ad vitam redire; se dicebat verẽ resurrexisse; illosq; dæmones qui eum vita eduxerant, grauiiter ab ipsorũ Principe increpitos fuisse, quod eũ, pro Nicauda coriario, rapuissent; qui eodem die & hora febre correptus, cùm in lecto iaceret, eo morbo decessit: Neque hac re contentus ad testandam resurrectionem suam, Plutarcho, qui tunc laborabat, breui incolumem eum fore prædixit: atque ita contigit.] Polychronici auctor Ranulphus *h* narrat, Comitẽ Richardũ quadã nocte solum, orationis gratia, ingressum in templum; inuenisse ibi mortui capulum, in quo cadauer erat repositum. Dum autẽ Comes oraret, subitõ mortuõ ille magno cũ strepitu è feretro exsiliit, ac extensis brachijs, quasi in amplexus eius

g Plato lib. 10. de repub. Plin l. 7. c. 52. Apuleius in Milesia lib. 2. l. hislostrat l. 6. de vita Apollon. D. Clem. in inuerratio, & Egæsiop. lib. 3. de excid. Hie ref. c. 2. Plutarch. lib. de anima. h l. 6. c. 7.

ruiturus, ad Comitem accessit. Quem cum Comes signum crucis fronti suæ imprimēs, frustra intensius, vt recederet adiuraret, stricto gladio illum dissecuit: & exinde statuit per totam terram circa funera vigilias celebrari.] Vtroq; admirabilis est, quod ex Guaguini, descriptione Moscouiæ, nunc adjiciam; Populus scribit quosdam in Lucomoria, regione Russiæ, habitantes, quotannis vigesima septima mensis Nouembris die, vt solēt hirundines & ranæ; sic & ipsos præ frigoris brumalis magnitudine mori: postea redeunte vere, vigesima quarta Aprilis die denuo reuiuiscere. Addit hos, cum sibi mortem imminere sentiunt, merces suas certis in locis deponere; quas Crustēsij & Serponovutzij vicini populi, suis mercibus interim æquivalentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi reuiuiscences eas merces, si iustæ videantur, pro suis accipiunt: sin minus, easdem repetunt. Vnde lites & bella sæpissimæ inter eos oriri dicuntur.] Verum

His omnib. & similibus exemplis succin-
ctè respondendum. Multas solere esse illusiones dæmonum circa huiusmodi. Aliquando corpora mortuorum furatur, & substituit alia aërea; quæ mouet instar viuētium: sic abstulisse eum corpus Romuli scimus ex Li-
uio 2, & Cleomedis scimus: & Alcmena, quam etiam Rhadamanto datam fingunt

uxorem; & Aristæ Proconnesij, ex Plutarcho, & Herodoto; item Aspalidis & Ctesyllæ, virginum, ex Antonino Liberali. Sic alios ad tempus substituit, pro Glauco, Tyndareo, Ero & similibus, vel ipse subiuit eorum exuias.

Nam aliquando etiam, vt quæ verè cadauera sunt, fingat viuere, ipse illa subingreditur, & sicut nauta solet mouere nauim, sic ipse illa mouet, & viuētium similia cogit opera gestusque imitari. Huc referendum illud Simonis Magi factum, quod obijciunt; huc illud de Richardo Comite: huc illud de Ero Pamphylio seu Armenio; nisi hoc potius à Platone confictum, vt metu inferorum homines à peccando deterreret, vt Iustinus Martyr censuit, in *Paranesi*; huc illa de Gabini, Polycriti, Publij capitibus fatidicis; huc illud Apulei de Socrate, cuius abscissum caput veratrix illa copa cum amputasset, iterumque iniecta spongia cōiunxisset corporei, postridie miser, dum contra iussum in flumine bibit, excidente spongia, caput amisit. Nā huic verè caput præcissum fuerat, simulatè dumtaxat redditum: huc pertinet, quod de Agrippæ omeotrapezo narraui; huc alia tria quæ narrat Nicolaus Remigius *lib. 2. demonolat. cap. 1.* huc quod à Philostrato, *Heroicor. Dialog. 1.* narratur; Phrygios Pastores, cum pecudes pestilitate absumerentur, in Sigæo,

ad Aiæcis Telamonij sepulchrum cōgregatos, varijs maledictis defunctum lacerasse: vnum cæteris petulantiozem Homeri versus *Æliad. 6* h, quibus Aiæcis fuga describitur, cantillare cæpisse, *αἴας δ' ὄνκ' ἔειπεν*; tum vocem truculentam è monumento erupisse, *αἶψα δ' ἔμεινον*, & pastores perterritos in fugam egisse, vocis enim auctor hic dæmon: huç deniq; pertinet, de Germano iuvene admirandum, q. seq. quæstione narrabit. Nisi quod illic finxit occidi, qui occisus non erat, sed abstractus à sensibus decollari se putabat, cæteri quoque præstricis oculis idem arbitrabantur. Nec enim illi caput præcissum fuit, nec restitutum, sed omnia fuere præstigiōsa.

Denique fingit mortuos, qui reuera non mortui sunt, ad hoc vtitur nō rarè cōmoditate morborum naturalium, quos *ἀφόνως* vocant; veluti si sint apoplectici, siderati vel attoniti; qui cerebro cōmuni neruorum principio vehementer afflictō, iacturā faciūt sensus ac motus mēbrorum omnium, & sic sensu motuq; defecti, quasi mortui concidunt iacentque, 2. si *νεφῆ* corripiantur, quæ est capitis quædā percussio: cum debili febre, humoribus sic cerebrum infestantibus vt totius inde corporis stupor & immobilitas consequatur, quam comitante profundo somno, fit vt homo clausis oculis de mortui specie, lōgissimo quandoq; tēpore sic iaceat, vt si

si mortuus esset, 3. si patiantur *λεπθοθυμίον*, seu syncopen & animæ deliquium, qui morbus ad ea quæ diximus addit aliquādo motus arteriæ, pulsusq; amissionem, quæ passio reddi hominē vero mortuo quāsimillimum, & durat donec frigidorum humorum intemperātia & impetus dissipetur; tali morbo laborans (*teste in Elog. Ionio.*) Ioan. Duns Scotus, viuus pro mortuo sepultus interijt. Tali morbo cētuerim laborasse Euarchum illum Plutarchi, nec quidquam momenti habet prædictio illa quæ ex humana etiam prudentia, & crisi medica, potuit manare. 4. Si fœminæ sint, quæ matricis strangulationes, & ictericas passiones sustinent, ob quas multum aliquando tempus, velut mortuæ solēt iacere h; talem fuisse Apollonij illam puellā, *l. Testes.* deprehenditur ex ipso met. Philostrato, & *Actius, Celsus,* Eusebio *lib. cont. Hierocl.* talis etiam fuit puella Heraclidis. In Auiola & Tuberone, vis ignium frigidus syncopes humores discussit. De Lucumoriæ incolis, fortassis verè responderim, ab ipso auctore ex aliorum tantum relatione, vt fabellam narrari: ideo toties repetit verbum *dicitur*. Si tamen res vera narratur, referenda ad dæmonum præstigia; quæ partibus illis valdè grassantur, (vt patet de Neurorum Lycanthropia) & incolæ putandi interea somno contopiti, vt glires ac vrsi solent.

CHRISTI Domini, & sanctorum virorū miraculosa suscitationes facile à morborū istorum cessationibus discernuntur, quia in fidei testimoniū, solo iussu, aut prece ad Deum fusa, nullo temporis discrimine, aut mora, patrabantur: quandoque etiam corpore per tabem dissoluto, fætenteq; vt cōtigit in Lazaro; in morbis vero istis corpus absque corruptione & fætore perseverat: quandoque redintegratum corpus planè dissectum, discerptum, dissectumq; *m*; aliquando post longissimum tempus, vt D. Maurilius puerum à septennio mortuum *n*; & triennio exacto S. Stanislaus Petricum quendam ad ferendum veritati testimonium pro Ecclesiæ iure contra o Boleslaum. vide plura de hac re apud Michael. Medinam *lib. 2. de fid. cap. 7. l. 2. c. 2.*

m D. Stanislaus Virena, apud Sax. Mal. & tom. 7.

n Fulgof. lib. 6. c. 9. M. vultus lib. 4. c. 10. l. 2. c. 2.

o Dubranus lib. 8. c. 10. Legin. d. 10. 7. Surij. cap. 15.

QVÆSTIO XXX.

Quid Magia possit in ipsos cacodæmones?

Periere libri veterum quorundam hac de re perscripti: scripserat enim Battiaades librū de *Paredris*, & Campestris opus de *Catabolicis infernalibusq;*, quos citat Fulgentius *expositione Morali in Virgil.* ex alijs ergo subfidia nobis sunt petenda, maximè ex veritatis lapide Lydio, sacra Theologia, & ex Historijs probatis.

Constare arbitror cuius Catholico, nihil Magis virium esse in bonos angelos, vel anti-

animas beatorū: in malos verò nihil etiam potestatis habere, nisi ex pacto. Fingunt itaque dæmones se à magis cogi, quibus spontè obtemperant, vt plures irretiant & retineant irretitos. Quod nunc est paulo enucleatius declarandum.

Si de bonis spiritibus siue angelis quæras; ijs competere etiam natura vim aliquam arbitror malos cogendi, vel saltem compescendi; non tamen promiscuè. Naturaliter quidem id posse, quoad dæmones, qui sunt inferioris ordinis & hierarchiæ; non tamè exercere hanc vim, nisi Deo iubente vel permittente: quoad æqualis verò hierarchiæ atque ordinis dæmones, vel etiam superioris, nullam habant vim cogendi naturalem, sed tantum accipiunt aliquando peculiari Dei concessione, & quasi delegatione. Idem dicendum de malorum vi in malos, (quos inuenio distingui in *Pythonicos*, hoc est vaticinatores; in *Paredrios* hoc est familiares seu accessores, in *Catabolicos*, hoc est à quib^o obfessi dirè affliguntur & in terram eliduntur, a Luc. 9. 38. & in *Ouropompos*, vt vocat Irenæus non semel, hoc est malorū somniorum auerruncatores, vel ostentatores bonorum; omnia enim hæc genera fingunt se Magis obtemperare, & de his omnibus commune est, aliquos esse superiores, aliquos inferiores. Sed vt Angeli *pocratin.*

boni sibi superioribus spontè, & alacriter obtemperant: sic è contrariò cacodæmones superioribus suis; vt praua mancipia duris dominis, aut imbecillior tyranno potentior; non nisi inuiti & malo domiti obediunt. Quare, quæ inter dæmones ordinum, ex quibus exciderunt, adhuc ratio habetur, illa sanè non est vera atque propria subordinatio: nam ei deest ordinis ratio formalis atq; perfectio; quæ, per media subordinata, in vnũ vltimumque finem dirigitur. Quo sensu verissimè Iobus negauit *b*, vllum apud inferos ordinem reperiri. Ordinum dumtaxat quædam imperfecta, siue materialis, vt vocant, ibi distinctio reliqua, quæ vsque ad mundi finem duratura. Hoc sensu cum Cassiano Theologi *c* ordines dæmonum agnoscunt, quod non obscure cõfirmat Apostolus scribens ad Ephes. *Aduersus principes & potestates* cap. vii. v. 12. vbi vides, choros duos nominari, cum de dæmonibus agat. Ex hoc naturali robore & ordinis dæmonum præcelsentia, nascitur quoque Magorum quorundam in alios Magos vis atque potestas, qua vel effectus aliorum impediunt, vel inuicem arte sua male mulctant, & necant Deo permittente: hæc enim ipsorum concertatio, est quasi quidam conflictus dæmonũ, quibuscum illi Magi certates sunt fœderati. Vnũ certamè in Burgundia peractum, narraui præceden-

B cap. 9.
§. 22.

c Cassi-
an collat.
§. c. 14. &
16. D.
Tho. 1. p.
q. 109. ar. 1
& 2. Pa-
ludam. &
alij.

B

denti libro. Alterum accipite, cõpertum relatione fidorum. Concurrerant in aulã Anglicanæ Reginæ duo magi, iucundum exhibitori spectaculum, paciscuntur singularè, vna in re sibi inuicem parendi, necessitatem. Prior iubet alterum per fenestrã despicere, quod cum facit, enatis subitò ceruinis ex capite cornibus, cunctorum fannis & ludibrijs diu fuit appetitus. Quare, quàm impotens iniuriã, tam cupiès vindictæ atrocioris, pingit carbone humanam in pariete effigiem; tum priori mago imperat, subire effigiem illam, & parietem cessurum ingredi; mortem sibi cernens præsentem horrere hic, & deprecari. Vrgere alter conuenta, subit ergò coactus, & visus corpori paries locum dare ingredienti: sed ingressus nusquã postea cõparuit, videlicet superior dæmon eum occiderat, & corpus in desertum, vel speluncam alicubi abdiderat. Tertium adscribam I. C. Germani *d* verbis, vt rem cõpertam sibi narrantis; Sicuti (inquit) præstigiator quidam nobilis, in diuersorio publico in N. Hospitalis famulum, ita petentibus reliquis cõuiuis, decollauit: cum autè ei rursus caput imponere vellet, animaduertit adesse alium Magum, qui eum in hoc proposito impediret. Rogat hic eum, ne hoc faceret. Verùm cum admonitioni repetitæ alter nõ parceret; præstigiator in mensa liliũ crescere fecit, cui cum

d N. lib. 3.
de La-
mij's c. 3.
n. 19.

cum caput & flores amputasset, cōcidit statim absque capite de mensa Magus ille, qui alterum impediuerat, & præstigiator absq; vilo impedimento famulo caput imposuit è vestigio, & ex hospitio vrbeq; ne à magistratu, ppter commissum homicidiū, deprehēderetur, aufugit.] Hic præstigium fuit in simulata capitis primi abscissione, & etiā repositione; item in lilij productione & dētruncatione. Certamen fuit inter magorum dæmones, quorum inferior fatis fortis erat, ad impediendum vim præstigij; potentiori tamen coactus (non opinor inuitus,) cedere in clientuli sui nece, qui verè interceptus. Quartū sit de Zytone Bohemo illo mirifico præstigiatore cū Bauaricis cōtendente; rem gestā narrat Io. Dubrauius *e*; Wenceslaus (inquit) Imp. & Boëmorum rex, affinitatē cū Principe Banariæ Iohanne inijt, ducta in vxorē filia eius Sophia. Socer, vbi generū ludicris spectaculis & magicis præstigijs delectari cognouit, plenum ludionum & præstigiatorum plaustrum secū Pragā vexit. Ibi dū præstantissimū artificū ludibria artis ad perimulcendos oculos explicat; adest inter spectatores Zyto Wenceslai magus, ore vsque ad aures dehiscente, accedensq; propius, artificem illum Bauaricum omni apparatu protinus deuorat, solos duntaxat calceos, quia luto obfiti, videbantur, expuens: se-

cessumq; inde petens, ventrem, insolita efca graue, in folium aqua plenum exonerat, præstigiatorēq; adhuc madidū spectatori- bus restituit, passim deridendum aded vt ceteri quoque eius socij à ludo desisterent.] potentior hic fuit dæmon Zytonis, illud de deuoratione merum præstigium fuit, sed verè abreptus miser, in folium aquæ fuit iniectus à dæmone, non per alui vias egestus. Quintum erit ex Olao *lib. 3. cap. 20.* apud quem magus quidam Gilbertus cū Catillo præptore de artis præstantia contendens, cū exiguum bacillam characteribus Gothicis vel Ruthenicis inscriptū, à præptore proiectum, manibus apprehendisset, statim obrigit; & in insula lacus, *Veter* dicti, apud Ostrogothos in cauerna subterranea fertur ligatus.] Sextum suggerit Saxo Grammat. *Histor. Danicæ lib. 1.* de sene quodam, quem magum fuisse summum vel inde probatur, quod Biarmenses, huius artis fiducia feroces, vnus omnes superarit. Prolixa narratio est, ideo legere volenti, ad Saxonem indicem, intendi, vbi ille prælium Hadingi & Thuningi describit. Huc labēs retulerim certamen Calchantis & Mopsi vatum; quod Calchanti exitium attulit victo, quod narrāt Græci *f*, hæc ergo dæmonum in dæmonēs, & magorum in eosdem potestas.

& Ioan. Dubr. in. Episc. Ol. muz. sen. zis rivi Boemi. eard. 23.

f Strabo Geogr. li. 14. & Eustath. in Homer. r. illud. primus

SECTIO II.

SANCTI verò homines frequentissimè cō-
 Sercendi dæmones potestatem à Deo ad-
 mirabilem acceperunt, vt innumera testantur
 miracula, quibus illi malos hos vicerunt &
 profligarunt, Eadem vis Sacramentis, Sacra-
 mentalibus, & exorcismis Ecclesiæ semper
 Catholicæ competijt, neque extra illam vis
 ista reperitur f. Videtur nostris exorcismis,
 olim quidam similes à Salomone instituti,
 viguisse apud Hebræos. Probatum id non ex
 Iosepho tantum g, & D. Epiphanio h; sed &
 ex Saluatoris nostri verbis, Iudæos refellentis,
 quòd dicerent eum dæmones in Beelzebub
 eijcere i, *Filij (inquit) vestri in quo dæ-*
monia eijciunt? quod quàm ad Apostolos, re-
 citius referri ad ordinarios Iudæorum exor-
 cistas, meritò viri docti censuerunt. Nondū
 enim, cum hæc dicebantur, Apostoli ad præ-
 dicandum missi fuerant; & hæc potestas illis
 postmodum concessa k. Et discipuli eadem
 quam magister calumniam sunt passi, vt eis
 l s v s prædixit, apud Matthaum l. Quare
 non satis efficaciter apostolorum vel disci-
 pulorum suorum exemplo Dominus fuisset
 vsus: quia statim Iudæi respondissent, in eo-
 dem ipsos, in quo magister nomine, hæc ef-
 ficere. Crediderim Salomonem hos exorcif-
 mos instituisse, quo tempore adhuc Deo ad-
 hæ-

hærebat: ideoque in illis virtutem diuinam
 fuisse operatam, & fortassis vim aliquam ex
 ipsa Dei institutione habebant; non tantam
 opinor, quantam hodie Catholicæ Ecclesiæ
 exorcismi. Quòd si contendas compositos
 à Salomone, cum esset idololatra; tunc ne-
 cessario illos annumerare cogaris, cum D.
 Thoma & Victoria, Magorum incantamē-
 tis; quorum vis omnis posita in pacto cum
 dæmone. Sed magis placet prior sententia.

Itaque cum vis omnis magorum in dæ-
 mones, pendeat & oriatur excedere cum
 ijs inito, sequitur sanè, si magus pactum ha-
 beat cum dæmone superiore, non posse Ma-
 gum vim facere huic dæmoni superiori; pos-
 se tamen per ipsum dæmonem superiorem,
 ex pacto famulantē iuuantemq; , inferiores
 cogere ad aliquid faciendum, omittendūve,
 & impedire, ne perficiant quæ alias potuis-
 sent: vt probatur ex Chaldæi illius Magi que
 m lib. 10.
 rela apud D. Augustinum; m qui conquere-
 de crumat
 batur, purgandæ animæ magno molimine
 Desca, 9.
 frustratos sibi esse successus, eo quòd vir ad
 eadem potens, tactus inuidia, adiuratas sacris
 n lib. 6.
 precibus potētias alligasset, ne postulata cō-
 contra
 cederent.] Ligauit ergo vnus dæmon, quod
 Hior. ch.
 alius soluere nequiuit. Idem docet Eusebius
 o in Sira
 n; & apertissimè Cynops magus apud (quis
 D. Ioan.
 quis ille fuit) Prochorum o; vbi cum D. Io-
 c. 14.
 annes

annes dæmones interrogaret, cur Cynopi parerent; vnus eorum respondit: quia omnis virtus Satanæ in eo habitat, & fædus ac pactum habet cum vniuersis Principibus nostris: et nos cum eo pariter pactum habemus. nam & in nobis obsequitur Cynops, & nos illi. Citra tale pactum inutilis est omnis magorum in malos genios conatus: cum ex pacto (vt doctum q. 2.) tantum operentur p.

p Vide D.

Aug lib. 2

sup. Gen.

ad litt. &

Fr. de Gi-

stor. de

Magia. a

n. 24.

q Plinius

li. 30. c. 2.

et Plutarc-

in Numa

et Nicetas

Chron. li.

4. & Zo-

moras 10. 3

et in Adag.

Qui qua

sult di-

cit, qua

non sult

audit.

Hinc inferitur primò vanam esse iactantiam Magorum, de potestate dæmonum spectrorumq; eliciendorum, nec vllâ eius vim esse herbæ cynocephalæ siue Oûriti, vt nugabatur Appion q; vanam etiam Numæ iactantiam & cerimonias; fictas etiam, vt ex mero pacto, citrà vim cogèdi, natas alias Siquiditæ Magi apud Nicetam r, & Theodori Santabirini apud Zonaram s. & Ioann; Teutonici visiones: de hoc vltimo adscribam, q; legitur apud auctorem Adagiorum Germanicorum t, quia quorundam iactantiæ; qui quæ ipsi non fecerunt: & fumosas imagines maiorum crepant, ipsi degeneres: retundendæ idoneum, nec illepidum. Scribunt ergo eum licet nothum, eruditionis titulo clarum ad Halberstadensem Canonicatum euectum, qui non nisi nobilibus concedi solitus. Commune nobilitatis malum, superbia faciebat eum contemptum collegis: molestum

lestum id ei, tandemq; mederi malo constituit; collegas inuitat ad cõuiuium, & lautissimè excipit. Inter ceteras conuiuiales festiuitates, inijcit mentionem acroamatis magici, & quarit; num suos singuli parentes adspicere cupiant? Illi ardere studio videndi, tandem elicit iste malo carmine vmbra deformes coqui, stabularij, morionis, rustici persona; quorum facies in paternis ædibus illi aliquando vidisse se fatebantur; suum quoque patrem exhibuit habitu canonici, pingui aqualiculo. Dimissis vmbra, Eia, inquit, dicite sive bona eccuius patrem nobiliorem iudicatis? metu perterriti, & pudore suffusi, suam quisque domum repetiere, nec vltra Ioanni vitium sanguinis exprobrauerunt. Item sequitur, idem iudicium esse debere de veterum Deorum ex vrbibus solemnem euocatione, cuius formulam Sammonicus Sereus apud Macrobiũ tradidit u. Sanctis hominibus hanc à Deo potestatem non raro concessam scio: ceteros mitto, S. Stephanus Episcopus Diensis, dæmonibus, qui populum auertebant ne illi auscultaret, præcepit vt palam se eis visendos exhiberent: isti parent & apparent procera ac immani statura, nigerrimi, cornuti, façorè & flammæ spirantes.] *Surius in eius vita Septimo mense.*

ii Macrob

lib. 3. Sa-

turn. c. 9.

SECTIO III.

Infertur secundò nulla verba (qua in te sa-
 Ipſus videtur Grilland. q. 3. n. 23. qui coacti-
 onem agnoſcit) nullasque res corporales
 habere facultatem directè & per ſe dæmonè
 cogendi, vt appareat, accedat, fugiat: aliquid
 faciat, vel facere deſinat. Nulla namque cor-
 poralia robur ſubſtantiarum ſpiritualium
 ac ſeparatarum poſſunt æquare: Ideo ni-
 hil ab his naturaliter dæmones pati poſſunt,
 licet queant ſupernaturaliter. Quare nō af-
 ſentimur magis, cū var a produ ūt reme-
 dia naturalia contra dæmones, vt Hermes q̄
 ſuffumigatione ex ligno aloës vel ceti ſper-
 mate dæmones congregari, ſuffumigatione
 ex ſulphure fugari tradidit; vt Porphyrius, &
 Proclus, qui ſimilia multa, & quidam apud
 Hippocratem γ, qui adhuc in aniora, nuga-
 tur. Non aſſentior hæreticis, qui exorcifmis,
 & cunctis rebus conſecratis ac benedictis
 vim ſupernaturalem omnem detrahunt, cō-
 tra quos alii egerunt z. Nec placet catholi-
 corum quorundam credulitas vel ſuperſti-
 tio; qui rebus etiam non conſecratis, vt hy-
 periconti, rutæ, cornibus ſtercoriſque capri-
 no, balneis item & ſigellat. onibus eam vim
 adſcribunt; vt putent ipſam his dæmonem
 malè

LIBRI II. Q. XXX. SEC. III. 648
 malè affici, irritari, vel exagitari. Flagellatio-
 nibus huiusmodi, dum corpus obſeſſi nimis
 affligitur, morbus magis accèditur & auge-
 tur; quare & deterius a ger afficitur, & exira
 atque triftitia cumulantur diſpoſitiones a-
 trabiliariæ dæmoni optatæ. Sic ſtulti dum
 dæmoni nocere volunt; eum iuuant; nec a-
 liud quidquam hîc inuenias dæmoni mole-
 ſtum, quàm quod in alio ſe quali flagellari
 ætîmet, & qua eſt ſuperbia doleat. Sed hoc
 vnū, verè tanti apud hos plagoloſo eſſe nō de-
 beret. Fecere id Sancti aliquando ſed horum
 flagra, vt & voces, & ſola præſentia, dæmonè
 miraculoſè cruciabant. Balnea melâcholicò
 humori purgâdo cōducunt. Rutæ & Hype-
 riconis foliola flatuſ abſumunt, & humerū
 perturbationi, qua à flatibus proſenit, ſedâ-
 dæ mirè proſunt a. Stercus & cornu capri-
 num acri ſuffitu eadem diſcutiunt, & ringi-
 tur etiam ſuperbus ille ſe in alio rideti ac lu-
 dum fieri. Optimè igitur animaduertum à
 Conrado b Wimpina, & Fr. Valeſio, irequē-
 tius à dæmonibus inuadi eos, in quibus bilis
 atræ maior eſt copia: quia ſucc^o ille cū primis
 idone^o eſt, vt homines in furorè & inſaniam
 vertâtur, q̄ dæmones optât ſuū operè. Qua-
 re & Atrabiliarijs maximè inſidiatur, & mor-
 bos vt plurimū inferūt melâcholicos. Vnde
 cōſequitur quòd cū corporalem materiã nō
 poſſint trãſmutare, niſi actiua paſſiuis appli-

x D Tho.
 in 4. d 7.
 ar. 8. l. 6.
 in c 41.
 Job. l. 3.

y lib. de
 morbo
 ſacro.

z Tyraus
 dp. 3. c. 45

E

a Hippo-
 crates lib.
 de flatu-
 bus.

b & imp.
 li 2. c. ſu-
 perſtu. c.
 10. 11. 12.
 c & Valeſ.
 ſacrat. li.
 16. fo c 15.
 & 18.

cēt; malē illos habere, si corporeis huiusmodi reb. adhibitis, dispositiones eorū malitiæ ac dolis aptæ expellatur, & cōtrariæ prorsus introducātur. Igitur quęcunq; res corporeæ inducūt in corpus patiētis dispositionē cōtrariam dispositioni requisitę ad actionē dęmonis, illę corporeas humores purgāt directē & corporeā agritudinē pellūt naturaliter: cur verō dęmō fugiat, & corp^o illud deferat, sunt solumōdō causę indirectę & sine quib. nō. Et hac mente licebit. obsessis à dęmone, petras vel herbas natura efficaces, abiq; vlla tamē incātatione, habere & gestare, cū q̄ cōmunis est semētia. His q̄dam solēt obijci. 1. quod Eleazar^o apud Iosephū radice quadā dęmoniū extraxit. *Respōdeat* aliquis, hanc fortē à Salomone institutā, cū exorcismis, & si potuisse Deū supernaturaliter in herba operari. Verū id, iū Christianismo introducto & Euāgelio pmulgato, parū verisimile est. Potius crediderim radici huic indirectā illam q̄ dixi, vim fuisse, vel Eleazarū Magum, sic per signū pacti operatū. 2. locus Tobix d, his verbis; *cordis eius* (piscis callyonimi) *particulā, si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dęmoniorum*: quod & postea factum legimus e. *Resp.* Suffumigatio hęc indirectē dęmonem pellebat: sed Angelus Raphael directē dęmonem expulit, & in deserto reliquit: quare & actio tota postmodū Rapha-

phaēli tribuitur *f: dęmonium ab ea ipse* (Raf cap. 14. phaēli) *compescuit*. Tribuitur autē vis illa cordi, vt ei insita, non litterali, sed prophetico & allegorico sensu: referendū enim hoc ad Christū Dñm, qui & Magdalenā à dęmonibus à quibus possessa, & nos tyrānide diaboli liberavit. Nō meum hoc est, sed B. Prosperi; late ipse & multis, sed inter cętera illud: *faciat ex seipso in litore discipulos, & toti offerens se mudo* 1235. Nāq; Latine piscē sacris literis, maiores nostri hoc interpretati sunt, ex Sibyllinis versib. colligētes, q̄ est IESVS Christ^o filius Dei Saluator, piscis in sua passione decōt^o; cuius ex interiorib^o remedijs, quotidie illuminamur & pacimur. Job scuriosus hoc dictū intelliges si legeris D. Aug. h à quo illa desumpsit. Sanē 1235 vocatur etiam Christ^o à Tertul. 2: sed nos pisciculi secundū 1235 nostrum in aqua nascamur, nec aliter quā in aqua manēdo salui sum^o.] 3. Ad cytharā Davidis k nos inuitāt: sed frustra. Nā illic nō dulce melos directē dęmonē fugauit: sed duntaxat cytharā feriente Dauide, leni^o Saul habebat; quoniā, rege cōcentu musices delinito; nō nihil sedabatur humores, quib^o agitabat, & p̄pterea vexationi dęmonis minus idonei reddebatur. Ideo malus ille tunc tēporis recedebat; nō q̄ musica vel delectaretur, vel offenderet, sed q̄ agre ferret; hęc sui domicilij sibi quasi turbati possessionē,

cc. 8. l. 26.

q. 7. lib.

Magnus

in Luc.

cap. 9.

Spreng. p.

2. c. 5. 2.

medior.

N. l. 1. l. 5.

Forzicor

c. 1. l. 1.

Mę-

gus su-

gel d. 1. 1.

c. 3. Vale.

rius Po-

lydor. in

praet. ex-

orcistar.

d. Tob. 6.

c. 8.

c. c. 8. 2.

g de præ-
dicit p. 2.
cap. 39.h li. 18. ci-
uit. Dei. c.
23.i de ba-
ptisc. 1.
k. 1. Reg.
16. 9. 16.

*l. R. Moy-
ses in l. de
13. articu-
lis, & in
Ductore
dubitant.
Lyran. &
Abulens
ad d. c. 16.
Anglez.
sup. diff. 8*

per huiusmodi humorum tēperiem melio-
rē; sentētiam hāc R. Moyſis Ægyptij ex no-
ſtris multi ſequuntur LVana enim de ppen-
ſione dæmonis in harmoniam quorundā est
opinatio, vnde nata Magorum nugamēta,
Saturno lugubrē cātum, cæteris planetis hil-
larē ac lætum offerendum, q̄ iam pridē Guil.
Parif. *m* refutauit. Alij ad allegoricū ſenſum
confūgiunt, & aſſerūt vere fugatum dæmo-
nem pulſu citharæ; ſed id virtute ac merito

*m p. 3. de
Cruer.
cap. 8.*

*n sic Fa-
liſ. m. 2. d.
8. & illo
prior D.
proſper.
2. p. pro-
miſ. &
prædicit.
cap. 25.*

*o Eusebij
l. 5. de pra
parat. c. 6.
D. Aug. l.
21. de civ.
Dei, c. 6.
Alph. de
Caſtro l. 1
de iuſt.
heret. pu-
nit. V.*

Infertur 3. falſam eſſe perſuſionem, poſ-
ſe dæmones a Magis ligari, (vt ſolent in cip-
po vel mala manſione facinoroſi) in phialis
ſpeculis, annuliſue. Semper enim vel ſupe-
rior atque potentior eos illic cogit ad eſſe, &
imperio ſuo retinet, vel ipſi ſpontē ſua, & ex
pactō adſunt, ibique ſe continent: quare ve-
hementer improbanda Hermetis commen-
tatio, qua ſic ligādī dæmones præcepta pro-
didit. Quod dixi, ex Patrum o & Scholaſti-
corum dictum ſententia: Suntque hac de re
aureis digna literis, in Gen. verba Henrici de
Haſſia; Ipſe ſimulat ſe captū, vt te capiat; ſe
vincitū, vt te vinciat; ſe tuo imperio ſubditū,
vt te ſibi ſubdat à te incluſū, vt cōtra te fina-
liter cōcludat: fingit ſe tua arte, vel imagini
vel lapidī alligatū, vt ſanib' peccatorū reli-
gatū, ad infernū te pducat. plura, quibus hæc
confirmant habes apud Frā. Pic. l. 7. de prænot.

F

*Hor. ſup.
n. 31. Si-
byllam
peregr.
qq. Deca-
de 3. c. 8. q.
1. qui ci-
tat. Ver-
ba Haſ-
ſia.
p lib. 5.
Formi-
car.*

6. 4. Quā verò periculofum ſit huiusmodi ca-
ptiuos carcere incluſos penes ſe habere, cō-
uincit varijs exēplis; ſuffecerit vnum cōme-
moratum à Iohāne Niderio p, his verbis; In
minori Baſilea paulō ante præſens generale
cōcilium, domicilium habuit quidam vir
de mala vita & fortē de maleficijs ſatis ſu-
ſpectus: filiam hic habuit, quam in domo iu-
ueni cuidam nuptui tradidit; & tādē ſenex
pater ægrotare cæpit; & ad filiam & filiāſtrū,
demonſtrato quodā ſeriniō dixit: hoc vaſcu-
lum nō moueatis, alioquin pœnitentia du-
cemini, ſed in loco ſtare permittite vſq; poſt
meum deceſſum, & ita in breui vetulus expi-
rauit. Tranſacto autem tēpore plurimo, nec
filia nec eius maritus magnipēdit, patris iuſ-
ſam: ſed de domo priore in aliam domuncu-
lā ſe transferentes, ſerinium, quod ſatis mo-
dicum fuit, portauit extra domū verſus no-
uum hoſpitiū; ſed in ipſo itinere tanti pō-
deris eſſe cœpit, vt in ipſo viriles artus defi-
cerent, & exinde vxorem pro adiutorio in-
uocauit. Hæc autem vxor, an poſtea in do-
mo ſeriniū aperuerit, vel quo alio modo in-
cautē ſe circa vaſ habuerit obliuioni tradidit.
Vnum conſtat, q̄ in domum nouam cū in-
fantulo quem genuerant parentes prædicti
venerunt: & ecce ſubitō vxor, velut rabida,
ſuper cunas irruit eum necare volens; quod
maritus intuens, vi vxorē inuaſit, & eā dæ-

mone obsessam esse didicit: qui cum exorcisaretur, minatus est dæmon, se non exiturum, nisi eam necaret, & ita factum est super exorcistæ manibus. Altera die matutinus per viam strata incedens publicè, casum lapidis recepit inopinatissimè de superiore parte cuiusdam canalis cadentis, & in facie, cooperatione, ut videbatur dæmonis, percussus est tam deformiter, ut vix homo videretur esse.]SS. tamen viri non rarò dæmones certis rebus vel includere, vel asurinzere, ut S. Lupus Senonen. ipsum siti assigentem & aquæ frigidæ, quam adferri præceperat se inferentem, inclusit vasculo euilantem & se quis esset pudentem: inclusit autem cum signatum cruce puluinar strictim ad os vasculi applicasset. Sic vetustus scriptor vite eius apud Sur. mense Septemb.

q. Maxi. Infertur quartò omninò spontè seruire
Tyrius hominibus spiritus illos, quos vulgus Famili-
scr. 26. & liares, seu Martinellos, seu Magistellos vocat;
27. Græci, quòd adsint assiduè, κασιδεσσι de qui-
r. D. Glé. bus Irenæus & Tertullianus egere. Tale fu-
li. 2. recog. isse dæmonium Socratis aliqui censuerunt q;
Procho- talem Simoni Mago tribuit D. Clemens r,
rus in Si. & Cynopi Prochorus, talem Thasio cuidâ
za D. lon. Aristoteles; talem nomine Crotonem stu-
Euange- dipso cuidam, & postea equiti Aquitano,
lista. Ari- tribuit Froflardus in Chronie, talem fuisse
stot. de Cornelij Agrippæ canem, etsi discipulus e-

Gius Wierus neget, cæteri veriùs affirmant. Memini me apud Ioan. Casarium legere s. s. l. 5. c. 3. cuiusdam Paredri exemplum dignum memoria, in quo tamen illud admirandum, dæmonem illum pro mercede quinque solidos exegisse, & iussisse ex illis pauperi cuidâ Ecclesiæ campanam emi, qua diebus Dominicis fideles ad diuinum officium, cõuocarentur. Haud dubiè latebat fraudis aliquid, & spes lucri maioris adfulgebat. Mirandû quoque nihil mali intulisse militi. Vix vnquam paredri sine dominorum noxa solent recedere. Ut plurimum paciscitur dæmon, pro certo tempore; quo finito vel alium illi prior herum reperiat, vel ipse dæmoni necandus cedat, ut refert & exëplo illustrat Nicolaus Remigius lib. 1. demonolat. Sed hæc sufficiant de *Magia*. Pergamus ad *Malesi-*
gum.

FINIS LIB. II.

INDEX

INDEX RE- RVM ET VER- BORVM.

A B A C V C transl.
356. C.
Abaddon, seu Apolly-
on. 577. F.
Abarus Schyta. 358. E.
Abathara seu Albandar.
412. C.
Abraxas idolum 228. D.
Abusus bonitatem rei nō tol-
lere. 567. I.
Acco. 588. I.
Achates. 271. C.
Achimensis. 271. C.
Achillis equus. 390. B.
Aciarium. 120. C.
Aclius Glabrio. 389. B.
Adamus an scripserit de al-
chimia. 108. D.
Adamantis & magnetis dis-
sidium 287. B.
Aduis Gall. 285. C.
Ægyptij Magi an veros fece-
runt Serpentes. 243. C. eorū
impotentia. 245. D.
Ægyptiorum libri alchymici

comburi iussi à Diocletia-
no. 110. B.
Æthalida memoria. 423. B.
Actra incendii nitribus par-
centia 287. D.
Acton. 414. A.
Acteta. 411. A.
Aethyopis. 271. C.
Aerem & aquam tabidare
magi solent. 299. E
Afflatus seu inebriationis Ver-
borum qua vsq. 94. 95.
F. G.
Africani confessores elingues
locuti. 387. A.
ἀγαλλω. 453. B.
Ageris naturale an valeat a-
gere in distans. 234. A.
Agni Dei cerea effigies. 97. B.
Aguina fides rumpuntur iū-
cta lupinis. 60. D.
Agrippa 316. G.
Aiuflores 577. F.
Albe Magia an Silla. 215. B.
Albertus Magnus nulla nar-

INDEX.

rat non credenda. 71. H.
Alberti magni caput aene-
um. 74. A.
Alberto Magno attributus
liber falso. 38. B.
Alchimia quid. 104. A.
Alchimia an licita in foro fo-
ri 151. A
Alchimia in foro conscientia
ferè semper & cunctis pro-
hibita censenda. 155. B
Alchimia quibus personis il-
licita in foro conscientia.
160. R.
Alchimia indicium magie,
& in quibus faciat.
157. D.
alchimia ad quā Magia spe-
ciem pertineat. 147. A.
alchimia aurum producit.
135. A.
alchimia quibus licita. 162.
G. 164. K.
alchimia abusus ratione fi-
nis, & quis finis licitus.
97. C.
alchimia ars seu Chrysopeia,
an sit mechanica. 146. A.
alchimia demoniaca exem-
plum. 147. B.
alchimia lex optima, Et ne-
mini liceat exercere, nisi
permissione principis.
164. I.
alchimia nomen explicatum,
& origo artis. 104. A.
alchimia scriptores Veteres
quidam. 110. B.
alchymici ape Magi. 158. D.
alchymici an valeant aurum
facere 112. cum se 99.
alchymici quando lethalter
peccati, & quando negan-
da hinc absolutio. 162. 163.
H.
alchymicorum inepta metho-
dus, phrasis, & dissensio-
nes. 114. A.
alchymicorum superstitiones
blasphemia, pictura, nesa-
ria, iactura temporis, & a-
lia peccata. 159. D. 164. H.
alchymicorum varia fraudes
& exempla. 149. B.
alchymicos demon ludifica-
tus 148. B.
alchymistarum libri fictitij,
Moysis, Adami, &c. 108.
D.
alcrippe. 328. B.
aldebert, & Clemens hereti-
ci Germani. 102. D.
alecpora 270. C.
allobrogum comes Magum
promittentē victoriam, ne-
cari iussit. 310. E.
almadelars. 215. B.
alphoto. 388. I.
alterationes requisita ad au-
rum possibiles sunt calori

INDEX,

- naturali & artificiali.
135. A.
- amoris que vera causa, &
quid ad eum visio. 55. B.
- amphitruus. 428. D.
- amuleta. 96. A.
- amulet. & Magica Germanor.
militum. 100. C.
- anabaptistas diabolus S. S.
docet. 425. C.
- anagnini serui tunica 284. C.
- anamisus. 407. A.
- anastasis imp. alchimicum
decipit. 149. B.
- anates ex arboribus vel pu-
trido ligno nate. 138. B.
- angeli quo pacto res corporeas
mouere possint. 373. G.
- angelico apparitionis exem-
pli. 483. I.
- angelorum nomina que vera
que magica. 102. D.
- anglia regum curatio super-
naturalis. 63. E.
- anima esse potest, & est in lo-
co separata. 455. C. & quo
modo ibid. & etiam in locis
pluribus 456. C.
- anima separata se loco moue-
re potest, & quo pacto. 456.
C.
- anima cur pro lubito seu cor-
pus assumere aut ad nos re-
dire non possit. 456. 457.
458. C.
- anima e corpore no migrat in
raptu cōtra Bodinū. 433. B.
- anima nō potest transforma-
ri, nec potest quoduis cor-
pus informare. 381. B.
- anima separata nū possit cor-
pus loco mouere. 464. F.
- anima e quo pacto subire queat
corpūs. ibid.
- anima nostratota immortalis.
446. C.
- animam informantē quo pacto
afficere aut cogere que-
at magica. 420. A.
- anima deatorum ab Angelis
quomodo dignoscēda. 471.
I. cum seq.
- anima sfera an Spherica.
458. 459. D.
- animas an assumant cadaue-
ris. 461. E.
- anima corpus suum amāt &
iuuēta separantur. 466. G.
- anima immortalitas probata.
538. 539.
- anima seu spiritus quo pacto
possint corporeis oculis se di-
siles exhibere. 457. 458. 460.
461. D.
- animarum damnatarū, &
expianantium exempla. 520.
R. & seq.
- animarū apparit. qui scripto-
res agnouer. 477. & 478.
Nota Eccl. 482. 483.

ani-

INDEX.

- animarum reuocandarū ri-
tus 452. B.
- animas apparere decens &
utile est. 465. G.
- animas mortuorum apparere
solere. 447. A. cum seqq.
fol.
- Animas mortuorum damo-
nes non fieri. 558. I.
- animas nequeunt magi ostē-
dere. 560 cum seq.
- animas occisorum preempto-
ribus infestas esse. 452. B.
- S. Amos. 529. V.
- annulorum vis. 75. A. 77. C.
- anselmus seu curatio. 62. E.
- antichristi miracula falsa
futura 249. 253. E.
- antichristo diabol. thesauros
asseruat. 346. G.
- Anton. Mizaldus 58. B.
- D. Antonini Episc. amuletū.
97. B.
- Anton. Tarvisini alchymia.
142. A.
- antuerpia obsidio. 540. X.
- anus vindicta. 428. D.
- AOVOTH Hebr. 23. D.
- apheresu differt ab ecstasi.
436. B.
- apologus lepidus Calcagnini.
218. E.
- apollonius TIANENS. 306. A.
- apollonius magus. 269. A.
- apollonius inuisibilis. 378. C.
- apollonius frustra thesauros
quasiuit. 317. G.
- apollonij memoria. 378. B.
- apollonij Tyanae magia. 36.
B.
- apostata monachus a Diabo-
lo in corbem palam mie-
ctus. 620. C.
- apollonij leo. 392. C. hirundo
seu passer. ibid. D.
- apuleius magus tempore Do-
mitiani. 269. B.
- Apparitio philosophi apud
Augustin. 260. E.
- apparitiones singularum sa-
culorum a fol. 246. cum
seq.
- apparitionum tria genera ex-
plicata. 459. D.
- apparitionum in diuersis si-
mul locis ratio. 470. A.
- apparitionum ad vendendam
peccatorum exempla. 479.
L.
- apparitionibus mortuorum
multi Severiani ad fidē
conuersi. 514. R.
- appetitio censitiuus quo a da-
mone pacto vexari queat.
261. A.
- applicando actiua passiuus se-
ue per alterationem quid
& quo modo Diabol. ope-
retur. 255. B.
- appositione corporis alterius
quod

quod

quomodo oculus decipitur. 250. C.
 aqua benedicta demonē fugans. 288. D.
 aquila iuuenta renouatur. 414. A.
 aquilina penna. alias confumunt. 60. D.
 arbaghtel. libri auctor. 37. B.
 arbaghtel. liber confutatus. 76. B.
 arboris vite. Vis. 419. 420. D.
 archimedis Sphæra. & Specula. 71. A.
 archyta columba. 71. A.
 ardoinus. & Poncetius. 37. B.
 arsecom. 407. A.
 argentum viuum impedit incantationes. 36. A.
 argini cuiusdam Vesania. 570. D.
 argumenta aduersariorum contra apparitiones soluta. 550. cum seq.
 argus carina. 300. B.
 aries in agnum. 414. A.
 arimanes seu Pluto. 30. A.
 aristæus. 293. D.
 aristæas Proconnesius. 434. B.
 arnol. de Villanoua. 37. B.
 arnol. Villanouanus Verum aurum produxit. 141. A.
 ars an natura potentior. 124. E.

artificialia opera. 86. B.
 asinus inuente poculum perdidit. 415. A.
 asini lunam epotantiū fabula. 289. A.
 aspis surda. 243. C.
 astrologia damnatur à Patribus. 45. D.
 astrorum & cælorum analogia nulla qualem singunt astrologi cum atatibus. Vel partibus corporum. 43. D.
 astryj fides. 254. A.
 atitij Reguli tolerantia. 255. B.
 auerroisticis errores paganorum. 443. D.
 augurelli acantia de sua alchimia. 94. A.
 D. Augustini Visio. pueri. &c. 473. l.
 aurum morbi & deceptiones. 567. D.
 auribus humanis sacci impleti. 307. E.
 aurum an sit solum perfectū metallum. 126. F.
 aurum cur rariis quam cætera metalla. 129. F.
 aurum in Venis terre cur non nisi longissimo tēpore queat generari. in fornaculis vero breuiori. 132. G.
 aurum alchymicum aliquādo factum. 139. A.

aurum potabile. 100. C.
 aurisemen. 134. H.
 auris efficiens causa & materia que. 119. 120. C.
 auri pigmentum. 136. B.
 auri pigmentum mutatum in aurum. 110. B.
 auri agens principale quod sit. 134. H.
 auri materia remota & proxima. 121. & 122.
 auro alchymico an liceat vti ad commercia. Vel in cuedenda moneta. 155. C.
 automatum Variorum miranda. 565. B.

B

Bacehi nutrices. 414. A.
 Badrudus Rex. 358. D.
 Baianus Palgar. rex magus. 269. 383. A.
 bambergensis puella mira impregnatio. 343. F.
 Barnabas Cyprius. 220. P.
 Bayo de Rais. 313. F.
 basiliensis Visus. 57. B.
 basiliensis crypta. thesaurus. demon custos. 319. H.
 basilidani. 82. C. 328. D.
 bauari vxor post mortem redux & mater liberorum. 341. E.
 belga quidam creditus vacca filius. 331. D.
 belisacerdotum brassigia. 72. B.
 benedictus XI. qualis visus post mortem. 531. V.
 beneuentana rustica. 420. A.
 benno cardinalis. 312. F.
 S. benno. 529. V.
 ben-Syra Sende natus. 343. F. in margine.
 berengarius haret. & magus. 6. F.
 berengarius Turonensis. 359. D.
 D. bernardo auunculus apparuit. 531. V.
 bern. Treusani alchimia. 142. A.
 bernibles. 378. A.
 biarmenses. 306. E.
 Bodini error. 346. A. ipsius libri scitent erroribus. 38. B.
 boema saga in pralio necata. 309. E.
 boetij automata. 71. A.
 bonica fons. 416. B.
 brachium dextrum ardens & lucens sine danno. 287. D.
 brachmanum dolia. 290. A mensu. 304. A.
 bractearij. 106. B.
 bragadini alchimia & supplicium. 140. A.
 basileense monstrum. 328. B.
 Bruchb. arbei. 13. F.
 bruta non assequi nec intelligere siuem propter quætu

operantur & de duplici in
his sine natura & bruti.
308. 399. B.

bruta non habent prudenti-
am. 394. 399. B.

bruta an incantentur. 28. A.
brutorum mira praestigie in
Africa. 72. B.

Bulgarorum Victoria contra
Anast. 307. E.

Burgēs. Virgo Ecclastica. 440. D

Buscoducense monstrū. 51. B.

C

Cabadis cum demonibus
certamen. 607. R.

Cadaver cur coram occifore
sanguinet. 61. D.

Cadavera mutata in statuas.
138. B. 384. D.

Cadaverum mira quaedam
possunt à magis procurari,
sanguinis fluxus, incorru-
pta diu seruari, 445. E.
comburi nequeant, & com-
mā. barbāne alant. 446. E.

caelum vō est animatū. 42. C.

Caeli & aëtorum influentia
an Sila. 43. D.

caeli ad spectus & influxus ni-
hil facere ad Magica. 39. A

cancerus & canis. 408. A. 412. C

casus augustana Virgo. 433. B.

cauri asinus. 391. C.

calchitis mutatur in mist. 138.
B.

caligula auaritia per alchimi-
am delusa 110. & 111. E.

callionymi piscis felie cecitas
curata Tobia. 33. A.

caloris vis. 135. A.

caluarie loquaces 388. A. 389.
B.

caluinismus, Magiā per Bel-
gium propagauit. 17. F.

caluinistica sollicitat Virginit.
Deipare. 343. F.

caluinista iniuri in Deitate
Christi, & Siam struant
Turcismo paganismoq̄.

377. C.

Caluinistarum furor. 447. E.

calx aquis non oleo accendi-
tur. 34. A.

Cābiones pueri. 341. & 342. E.

campi aris vis ad magica
dissipanda. 855. E.

Cāpana pulsus ad Angelicā sa-
lutationē salutaris contra
terrificamenta tartarea.

546. X.

canis in inferni. 401. A.

canes terrestres seu fera. 573. F

canidia. 275. C.

captiuos magi an carcere 70
sint eripere. 305. A.

cārdan⁹ de Variet. & subt. 378.

carmentia seu Cancens. 272. C.

Carolus pacificus Neap. rex.
310. E.

carolus V. osor magie, & Au-
stria-

striacorum laus. 320. H.

carprocratiani heretici & Ma-
gi, 7. F. 227. D.

carystum linum. 284. B.

castores seu Dioscuri. 287. D.

castrum oui Neapol. 310. D.

S. Catarina genit. les. 62. E.

Cauona mirabilis sega. 269.
B.

causis flumen. 390. B.

cauri puli excluduntur for-
niculis. 137. B.

Cerberus. 576. F.

Cercy. Aas. 389. B.

Cerei Benedicti cōtra spectra.
545. X.

certamen duorum magorum.
246. D.

cerussa productio. 120. C.

CHABAR quid Hebr. 24. D.

chalamisub. 120. C.

cham propagator Magie di-
lus Zoroastex. 30. A.

charon. 576. F.

Characterū vis. 74. A. 78. D.

CHARVMMIM quid Heb.
25. D.

CHASAPH quid Hebr. 26. D.

chelidonia oculat cacos 33. A.

chilperici regis damnatio. 517. R

chorea sugarum. 355. B.

Christus Dominus an à dia-
bolo transfatus. 349. A. 357. C

Christus verè clausis ianuis
ingressus contra Caluinū;

Verè natus clauso matris
Virginali, Verè clauso sepul-
cro resurgens contra Be-

zā. 377. C.

Christi apparitiones. 487. N.

Christo Domino alapam qui
in cussu damnatus. 413. R.

Christi miracula corporis eius
tribuere tēperamēto blas-
phemum est. 47. B.

chymica laus. 107. C.

chrysamma venesica. 308. D.

chrysanthi magi filius. 428. D.

chrysopeia origo. 108. D.

chrysoptenta, & chrysoptysitū
142. A.

chrysilca aqua vis. 142. A.

ciannita Indi & pluiam ellici-
ant. 294. D.

cichus de Esculo. 37. B.

cicindula Indica. 563. A.

circa. 272. C.

circēsbibus magica in usu ac e-
quorū incantatione. 323. B.

circulatoris cuiusdam prestigie
mira. 265. & 266. F

circulatorum & mirabiliani-
orum peccata & qua con-
tela permittendi a magi-
stratibus. 73. C.

cithararum similiter ten-
sarum; Una pulsa concen-
tus. 41. A

claudia zona quomodo na-
um traxerit. 260. D

INDEX.

Cleonus nubes procurabatur. 290. A.
Climactericus annus 81. B.
Cliuensium ductu origo 336. C
Cnopi victoria de Erytrais. 308. E.
colchorum sellus aureum an alchimicum. 130. A.
columba effigies negata demoni. 474. L.
columba, vel agni specie nondum apparuit demon. 618. 619. C.
comitum Pictauiensium & Andegauensium origo. 341. E.
cava morbus. 635. D.
caluarie locuta multis locis. 623. D.
caprinu cornu & sterc. 648. E.
carabolsi. 639. A.
certaminis magorum varia. 640. 641. B.
Christus cur 1200s. 650. E.
Christi & sanctorum suscitatio- nes quo sono discernantur a putaticis. 637. E.
cōplexio seu temperatura corporis non est causa effectuum admirandoru. 47. A.
concilium Romanu sub Zacharia. 101. D.
concupiscentia motus solos non esse peccatum. 422. A.
confessio integre facienda do-

cetur miro exemplo. 548. 542. X.
confissio facta a capite abscisso. 388. A.
confessionis violata pena. 543. X
confellatio non adfert Sim- sanaudi. 66. F.
conuentus sugarum nocturni quales 345. A. cum seqq. max 351.
conuiuia magica. 304. A.
Cornel. Agrippa mortuo demonem immisit, & videtur Viuere. 630. 631. B.
Corn. Agrippa cinis. 653. F.
cor non potest comburi in- toxicatum vel cardiaco- rum. 446. E.
corpus unum in duob. locis, aut duo in vno loco an possit demon collocare. 373. A & seqq.
corporis aereal quo pacto demones formant. 655. B
corporum & ianuarum penetratio nec Angelis possibilis. 373. 375. B.
corui candidi. 415. A.
critici dies. 81. B.
croton demon. 653. F.
crucis signum maleficia im- pedit. 363. D.
culina mortuorum. 450. B.
cultus indebitus. 18. D.

cūri-

INDEX.

viriositatis peccatum. 157. C.
synops magus. 645. C.
synosura qua in his sequenda. 39. B.
 D.
Demonēs an queant eodem tempore plures tentare vel obsidere. 374. A.
demon apprens in corpore assumpto tantum videtur a quib. vult. 625. E. procurare & appareat non uelit. cur videtur. scriptis apparuerint, qua nobis. ibid.
demon gaudet atra bile. 648. E.
demon in assumpto corpore an loqui, comedere, & similia vitia opera possit facere. 623. D. & quomodo. E.
Demon includi non potest. 651. 652. 653. F. G. quam periculosum ibid.
demon in forma arboris, & rota. 691. L.
demō qua magis polliceatur 230. E.
demon an possit in obuentib. Magoru inuoxoru personam assumere. 302. A.
demon semper aliquo iudicio agnoscitur, Deo id permit- tente. 592. 593. D.
demonis actioes que circa res corporeas. 279. A.
demonis specie natum mon- strum. 79. B.
demones quo pacto Sideri oculis corporeis possint. 609. A. cum seqq.
demones possunt producere animalia imperfecta. 138. B.
demonēs an exerceant cum sagis Sodomiam, & de criminis atrocitate. 343. F.
demonēs non sunt animantes. 605. 606. Q.
demonēs non habent indiu- diui propagationem. 337. B.
demonēs omnino sunt incorporei, & carent semina. 335. B.
demonēs in quorum brutoru specie solent apparere. 690. L.
demonēs esse. 212. A.
demonis metallici saui. 604. 605. Q.
demonum nocturna spectra. 587. G.
demonum apparitio quomodo deprehendenda. 469. H.
demonum spectra tempore pestis. 522. F.
demonum varie distinctio- nes a numeribus. 638. A.
inter eos an sit ordo vltis, & qualis ibid.
demonum genera & spectra multiplicia. 572. 573. F. uo-
 Vu 3 minu-

mina 374. F.
 Damonii meridianū quale
 579. F. cum seq.
 demonica spectra varia enu-
 merata 562. A. cum seqq.
 dāmis miraculi plena ima-
 go crucifixi. 447. E.
 dānatorum anima an appa-
 reant. 471. I.
 dardanus à quo Dardanarij.
 301. A.
 deceptiones varie circa lycan-
 thro 382 383. C.
 deceptionum magicarum ex-
 empl. 428. cum seq.
 denarius quomodo appareat
 in summa superficie aque.
 259. D.
 Deus quomodo sit intellectus.
 441. D. an tantum opere-
 tur cognoscendo. ibid.
 deus cur non permittat ma-
 gos ditari. 316. D.
 Deus quomodo concurrat
 ad generationem in com-
 missione demonum in-
 ciborum. 339. D.
 Deus extra se multa cognoscit
 441. D. nec tamen perficitur
 442. B.
 Deus nō est formaliter omnia
 443. D.
 Deus an mundum per Ange-
 los cōdere potuerit. 314. G.
 Des solius est ditare quos vult.

316. G. & cur. 318. G.
 Des sapientis providētia. 399. B.
 diabolus virum naturalium
 aut scientie nihil amisit.
 238. A.
 diabolus cur nolit ditare ma-
 gos. 317. C.
 diabolus potest pecuniam fi-
 cere & meralla produ-
 cere. 314. G.
 diabolus nihil potest nisi per-
 mittat Deus. 352. E.
 diabolus quo pacto efficiat mi-
 ra. 353. A. cum seqq.
 diabolus hominū malis gau-
 det. 318. G.
 diabolum cur videant mori-
 turi. 622. D.
 diabolus pertinax odium in
 homines & multiplex do-
 lus 2. A.
 Dictamus. 33. A
 dies Critici & Georū causa 45. D
 dignitates & honores an arte
 Magica parari queāt, aut
 unquam parti. 312. F. cur.
 Deus permittat. 312. F.
 diuitias & thesauros an pos-
 sit demon magis suis lar-
 giri contra Damhouder.
 313. F.
 Doctoralis promotio Sagarū
 ritus. 425. 426. C.
 Dodonis columba. 390. B.
 Domina Bona. 600. N.

dola-

dolani lycanthropi. 382. C.
 dormire de mortuis. 553. Y.
 dorobea falso insimulatus.
 304. A.
 D. Dorothea rosa 473. I.
 doctores. 268. A.
 dux Louanij. 594. M.
 E.
 Ebrorum illusiones quoad
 spectra. 565. D.
 Ebslensis puella. 411. A.
 Ecclesia illius d. m. n. a. mortui
 videntur. 530. V.
 eclipsis causa. 259. A.
 echinac. quid. 60. D.
 echo. 40. A.
 effectus naturalis quomodo
 deformatur à magico. 235.
 & 236. B. item artificialis,
 & in his cautela. 236. B.
 effectus magici aliquando veri,
 & quomodo hi distin-
 guendi à prestigiosis, & horū
 exempla. 237. A. 238. B.
 239. C.
 Eleazarus exorcista. 649. E.
 elephantorum solertia. 393.
 E.
 elemosyna centuplum mira-
 culo approbatum. 507. Q.
 ELIL, Hebraum. 19. D.
 empedocles. 290. A.
 empedoclis mira. 271. C.
 empusa. 576. F. 583. G.

Eomni haretici prestigia. 269.
 F.
 Eraosidos. 28. E.
 ephesorum nota magica. 307.
 & 308. E.
 epicaltes morbus. 586. H.
 epidaurius Serpens. 391. C.
 epimenides Cretensis. 404. C.
 epule Sagarum. 353. B.
 equa falsa apud palladium.
 382. C.
 eres Armenius. 434. B.
 ericus Rex Suecia. 358. D. 269.
 E.
 Ericus Rex, Pileus ventosus.
 290. A.
 erinnyes, seu eumenides. 588.
 1.
 erischto. 276. C.
 Ernestus Marchio Badensis
 deceptus. 150. B.
 eruca haretici. 13.
 F.
 eryngium gregem sistit. 60. D.
 esdras an alchimia memine-
 rit. 110. B.
 etesia. 293. D.
 euages. 428. D.
 euarchus. 632. C. 636. D.
 Eur. Britannus hareticus &
 magus. 9. F.
 S. Euphemia mart. reliquia-
 rum miraculum. 523.
 T.
 Eurycles, quid Grac. 27. D.
 V u 4 Eury-

INDEX.

Erynomus, seu *Mors*. 587. I.
 excommunicati martyris ap-
 paritio. 534. 535. X.
 execrationes pariterum quam
 Sim habeant. 54. A.
 exercituum: quomodo possint
 magi exhibere. 598. 599. M.
 exercituum. seu militum spe-
 tra nocturna varia. 592.
 A. cum seqq.
 exorcismorum quidem abis-
 sor. 648. 649. E.
 exsuffis an instati fiat. 449. D.
 exsuffis subiectum quod. 437.
 C. 438. C.
 exsuffis & raptus differunt.
 438. C.
 exsuffis diuina à magica dif-
 erunt. 437. C.
 exsuffis causa formalis. fina-
 lissuffis. 439. C. 440. D.
 exsuffis seu raptum quomo-
 do prouocet diabolus. 431.
 432. A.
 exsuffis quomodo Deus effi-
 cat contra Hœcenigum.
 431. D.
 exsuffis inuitis quoque con-
 trahunt. 440. D.
 exterminator. 576. F.

F.

Facies quo modo appareat
 secundandæ. 260. D. ite
 asina. ibid.

Faciis *Cardanus* 446. E.
 feuilis apprehensio ad trãsla-
 tionem magicam. 365. D.
 fama nocent quomodo ma-
 gi. 302. A.
 familiares demones. 653. F.
 fantasia lesa varia deceptio-
 nes. 569. D.
Phœgax 27. 28. D.
 fuscinitio qualis. 301. A.
 fuscinitio Serule aspectu
 suo? 56. B.
 fatum non est causa monstro-
 rum. 331. D.
 fatales sorores. 600. N.
 fatuus. 578. F.
 Faustus magus. 316. G.
 febrium diuersi termini Su-
 de 45. D.
 femina ex demone qua pepe-
 rerint. 336. C.
 femina in viros mutari pos-
 sunt. & exempla varia.
 407. A. cum sequenti cau-
 sa. 412. B.
 fenestria. 451. B.
Ferdinandi Regio Neapolita-
 ni spectum. 537. X.
Ferrebij alchimia. 147. A.
 ferrum aque superuacitas quo-
 modo fiat. 78. C.
 ficus arbor abigatum tauri
 mansucit. 61. D.
 fidei vis qua in incantatione
 so. C.

fias

INDEX.

fides S. citbara ad pulsum
 alterius mouetur. 41. D.
 figuræ, imagines, characteres
 Sim nullum habere osten-
 ditur. 39. A.
 figure vis que. 77. B.
 figurarum in quibus demon
 apparet causa. 618. 619.
 C.
Finni & *Lappones* 293. D.
 fœllatio, balne. & alia cur
 ab exorcistis adhibeantur.
 648. 649. E.
 flamma loquentes. 287. D.
 flamen quo appareat modo
 sibi nullum est. 262. F.
 Folia. 275. C.
Fran. Pici positiones magice
 suppositiua. 5. B.
Francisca *Senensis* 390. B.
Francisca & *Carola* Guar-
 na. 410. A.
 francorum reges à stuma sa-
 nant contractu. 63. E.
Fridericus dux Austria cap-
 tus à Bauaro noluit ope
 demonum liberari. 305.
 A.
Fridericus stupidus crema-
 tus. 316. E. 317. F. 314. G.
 frigidum cur sentiat a de-
 mone assumptu cadaver.
 612. A.
 fulmine ubi non putrescunt.
 445. E.

G.

Gabriel Archangelus. 436.
 N.
 galaxophylaca. 290. A.
 galeatij sfortie apparitio. 536.
 X.
 galena. 136. B.
 galgalis cur aspectu sanet i-
 dtericum? 56. B.
 gallectus mendicis demonens
 circumgestus figura in-
 fantis paralytica. 341. E.
 Gallus Sacerdos. 405. D.
 Geber nō est inuentor alchy-
 mie. 111. E.
Gebhardus *Tractatus* Apo-
 stata. 215. B.
Gelo seu *Erasmus* 238. B. Mus-
 ritium imperatorem Ga-
 xans ibid.
Gello & *Gilo*. 589. I.
 Gemine quomodo res appa-
 reant. 360. E.
 gemme cur in gemas non pos-
 sunt mutari, metalla Ge-
 ro possunt in alia metalla.
 133. H.
 Genij 452. B.
 genitorum origia similia Ma-
 gicis. 228. D.
 germani clerici obliuio. 423.
 B.
 GHONEM Hebr. quid. 24. D.
 gladij acies carmine retundi-
 tar. 409. A.
 Vu s

gna

gnostici. 82. C.
gnetica species magia. 217. C. i-
 mo omnis magia. 217. A.
 205. 28. E.
G. Gommari & Siso. 474. I.
Gergones. 587. I.
gothicorum Regum origo ab
orso. 330. D.
Gratia seu miraculosa opera
que. 86. B.
Gregorius VII. 311. F.
Grimoyria ars. 218. D. liber.
 220. B.
Gulib. Constantinus. 147.
 B.
Gulib. Aragoſij alchimia.
 143. A.
Gygis annulus. 378. C.
Gymnoſophiſt. urum & Iſmus.
 390. B.

H.

H Abundia Regina. 600.
 N.
Hadingus. 308. E.
heretici ſt plurimum magia
& heresiſm magia comi-
rari conſuevit, fuſe proba-
tum rationibus. 7. F.
heretici domicilium demon.
vidola. 10. F.
hereticorum manſio tanta-
rea offenſa. 515. R.
hereticoſum idē ſpiritus bla-
ſphemus & Scyphaiticus

Et ſiſtor miraculorum.

266. F.
hereticis damō ſtitur & me-
reticibus compoſitis ad a-
animas decip. 12. F.
hereticis ſolitus damō ſtigma
imprimere. 227. D.
heresiſis neceſſario, ſi non reſi-
piſcat, in atheiſmum & ſel
in magiam deſinit. 12. F.
heresiſis eſt fames ſerbi Dei.
 12. F.
heresiſis abiuratio ſedat tem-
peſtatem quam perſtinacia
excitavit. 506. Q.
heresiſis meretrix in S.S. 11.
 F.
heresiſm curioſa artes, & ſa-
mem peſtis, ſequantur. 12.
 F.
Haquinus Noruegus. 306.
 E.
harpyie. 587. I.
hecate. 507. F.
hecates canes. 274. C.
heliotropia. 378. C. facit in-
 uifiſibiles. 35. A.
heliotropij grana. 82. B.
Hellequini familia. 599. M.
herba magica. 241. B.
herbarum magicarum & ſis.
 270. C.
Hermes Trifmegiſtus an al-
chymicus. 108. A.
hermetus ars ſana. 651. F.

Her-

Hermotimus Clazomenius.
 435. B.
Herodias an apparet. 348.
 A.
hipſorum ignis. 295. D.
hirci ſpecies demoni frequēs.
 618. 619. C.
hiſpanorum fuſcinus, Higa
dictus. 95. B.
homo non poteſt produci per
alchimiā. 164. H.
hominū quatuor genera Pa-
racelſi. 606. Q.
humana ſpecies an habeat
ſim lapidis plantae. 63.
 E.
humana figura cur demon
ſape apparet. 620. Q.
humidum naturale an ſem-
per conſeruari & ſel reſtau-
rari arte poſſit. 418. 419.
 D.
Hunorum origo. 336. C.
hydrophoborum error. 571. E.
hyena. 271. C.
hypermeſtra. 412. C.
hyperbole in S.S. 42. C.
hypericon. 62.

I.

Iacobi Melſinki heretici ſe
Chriſtum ſingentis pseu-
domiracula & lycophan-
tia. 363. F.

Ianus clauſis & ſel per parie-
tes aut tenues rimas ſage
tranſſire nequeunt. 375.
 B.
icterica paſſio. 635. D.
Iaſon. 414. A.
IDDEGHONI Hebr. 25.
 D.
idolum. 22. D.
idolorum ſicti amores. 73.
 B.
idololatria quid. 19. D.
idololatria expreſſa & taci-
ta. 20. D.
idololatria tacite nomen cur
Magia prohibita attrib-
tum. 22. C.
idiot. a ſubito Theologus. 263.
 B.
iciunij & precum & Synax.
 615. 607. R.
iciunij Quadragenarij ſio-
latipana. 598. 599. M.
IESU & MARIAE nomen im-
pedit maleſicia. 363. D.
Iezabel an maleſica. 26. 27.
 D.
Ignatius Loyola ſuperat &
deprehendit fantaſticam
demoniſ illuſionem. 426.
 C.
Ignatij Loyola precum effica-
cia. 173. F.
ignis genera ſeu partes, flama
& pruna. 286. C.
 ignis

INDEX.

his fatui natura & mira. 285. 286. C.
ignes & *lucis nocturna* & *varij generis* 563. A.
illusiones oculorum, aurium, que & alia multa que prospectibus habita narrantur. 564. A. cum seqq.
imagines in fluvium raptandi ritus magicus. 297. E.
imagines astrologicae fidei: magica vero vanissima describuntur. 41. A. 42. B. 47. F.
imagines huiusmodi magicas nihil posse definitum. 45. D.
imaginum magicarum vel aliarum *vis.* 74. A. eorumdem generis. B. *ibid.*
imaginum osor diabolus. 298. E.
imaginationis *vis quid & quantum valeat ad effectus miros.* 48. A.
imuginosus morbus quid, & eius dua species. 571. D.
imperfecta qualibet an monstrata. 129. F.
incubi & succubae demones an sint, & an gignant & qua huc spectant. 332. cum seqq.
Indus Nobilis Nestor huius aui. 416. B.

india longa exemplis, & causa, & posse hanc a demone procurari. 404. & 405. D.
infans locutus. 530. V.
infantes cur occidant sage & quomodo decoquant. 425. C.
influentia an & quales. 44. D.
influentiarum que vis in corpora & animam. 45. D.
in instanti docere nequit daemon. 427. C.
Innocentij Papa factum praclarum. 310. E.
inurus & incubus Pan. 585. H.
insecta arte gigni posse *varia.* 136. B.
insepulorum anima *saga.* 501. Q.
insulmutantes. 562. A.
instrumentorum naturalium que vis ex parte demonis applicantis, fuisse ostenditur. 256. B.
intellectus solus nequit esse causae cessatis, sed tantum sit Dei instrumentum. 440. D.
intellectus quid conferre & nocere queat demon. 423. B.
intelligentiam discursivam, seu ratiocinationem *bxu*

INDEX.

vis demon nequit largiri. 394. A. cum seqq.
intelligentiae bestiae invicem, aut magi Voces bestiarum. 386. A. an et magi possint facere. 391. 392. D.
inuisibile corpus an demon queat facere. 371. C.
Ioannes 21. & 22. 311. F.
Ioannis 22. Caron Spondent non fuit & su receptus. 152. A.
ioan. Maldonati laza. 13. F.
ioan. Duns Scoti mors. 636. D.
ioannes Picus Mirandulanus apparuit. 538. X.
Ioannes Baptist. a Porta. 38. B.
ioannis de Vaulx mirum stigmata. 403. B.
ioannes Teuthonicus Magnus. 645. D.
ionis Apamensium exitum. 287. D.
ionis simulachrum locutum. 320. B.
Irene filia Spiridionis. 387. A.
irreligiositas. 19. C.
D. Isidorus. 530. V.
Iuda Apostoli sententia de mortuorum apparitione. 395. Q.

iuda filiolus in fornace abarsa servatus. 517. R.
Julianus Chaldaeus magus. 269. B.
Juliani Apostata mors. 494. & 495. P.
Iuli capilli. 284. C.
Idigerdes rex. 299. E.

K
K *Abbautekens.* 604. Q.
KISEM Hebr. quid. 24. D.
klakis. 328. A.
Kunegindis regina calumni- am passu. 303. A.

L
L *Ac ex pariete scaturiens.* 301. A.
LACHAZ *quid Hebr.* 25. D.
Lachrymarum transitus qua oculi parte. 56. B.
Lamia Basileensis. 320. A.
Lamia. 29. E. 589. I.
Lamia & Menippi nuptiae. 238. B.
Lamiae scientiam Magicam discunt patiuncula & quali. 425. 426. C.
Lapidis Philosophici nomina & materia. 115. A.

La

- Lapides in as liquari.* 119.
C.
Lappiorum exstases. 432. A.
lareis. 452. B.
Larina oppidum à Magis liberatum. 310. E.
larua. 452. B.
latace. 271. C.
latronum spectra D. Germano apparentia. 501. Q.
laude Dei magica dissipatur. 361. D.
D. Laurentij Iustiniani visio. 473. I.
Lauretana spectrorum infestatio. 573. F.
leberis serpentum. 415. A.
lemures. 452. B.
lemuria seu Remuria. 451. B.
leo cur metuit gallinacci cãm. 57. B.
leo Isaurus punitus. 524. T.
S. Leonis amuletum. 100. C.
leonis Imper. auscula. 71. A.
D. Leonis Sel Caroli Magni spuria orationes. 401. A.
S. Leonis epistola correcta à B. Petro. 348. Q.
lepus marinus quam Venenosus. 60. D.
lernum. 453.
- lestrigones.* 590. K.
leucippe Galatca filia. 412. C.
lignum sape lapidascit. 138. B.
Lilith Succuborum demonũ præses. 584. H.
linea confusa quo pacto speciem pictura pulchra præbeant. 258. C.
lipothimia. 636. D.
litera & syllaba nulla cùm cognatio. 91. D.
locum quo occupet modo angelus. 283. B.
loca constituta & solemnitate sagarum, in ditioe Be-neuentana. 362. 363. in ditioe Vitruviana. 367. 368.
localis translatio sagarũ & rã. 345. cum seqq.
localium translationum falsarum exempla. 347. A.
Serarũ exempla. 357. 358. cum seqq.
locusta significat demonem. 13. F.
locutiones miraculose quofiant modo. 386. A.
loqui bestias an faciant magi. ibid.
Lotbi vxor quomodo in statuam versa. 384. D.
luctatores demones. 577. F.

- lucomorij an quotannis resurgant.* 633. C.
L. Cossitius. 408. A.
L. Marcus. 284. C.
Ludanici Modisij Imolenfis tyranni spectrum patris. 536. X.
Ludouicus Bavarus Imp. 305. A.
luna celo non deducitur. 288. A.
S. Lupus Senonensis. 653. F.
lupus an ei quem prior vidit raucecinem adferat. 57. B.
lusitana mulier ex semio duos filios peperit. 328. B.
lusitania Regũ insignia & denata. 530. V.
lutgardis cautio. 561. Z.
lycaon morbus, lupina insanã, & chatrab. 381. B.
lycanthropi qui & quomodo. 381. A. cum seqq.
lyncei. 58. C.
- M.
Macedonius moriens citat Anastasium ad iudicium, sed irrito conatu quia schismaticus. 515. R.
Micrianus Graculus. 318. H.
- Mahometus hareticus & magus.* 9. F.
Magdalena Crucia. 375. B. 433. B.
magia discusso quam necessaria & difficilis. 3. 4. 5. 6. D. E.
magia quid. 20. A.
magia diuisio. 21. 22. B.
magia inuentor & perfector cacodemon. 214. C.
magia prohibita quid. 22. C.
mathematica quid, & miracula eius exempla. 71. A. artificialis quid, & quotuplex ibid.
magia duplex Perisarum mala, & traque: & vitruifque origo à Satana. 30. A.
magiam demoniacam esse aliquam. 212. A.
magia naturalis diuisio. 36. B.
magia naturalis operatricis scriptores, & eorum censura, cautioque. 37. 38. B.
magia specialis genera. 219. A.
magia vis in cacodemones qualis & quantã. 637. cum seqq.
magia prohibita species quæ

qua. 23. C.
 magia demoniaca nota, seu
 iudicia pacti iusti. 233. A.
 234. B.
 magia demoniaca quis pri-
 mus auctor. 213. A. 219.
 A.
 magia potestas qua in caelos,
 astra, & elementa. 288.
 D.
 magia demoniaca libri. 219.
 A. 290. B.
 magia demoniaca scriptores
 vetusti. 31. A.
 magia naturalis auctor De-
 us. 33. A.
 magia naturalis definitio.
 ibid.
 magi an queant impedire a-
 ctivitatem agentis naturalis,
 & varia exempla. 243. B.
 Procellas eiectione possunt. 292
 A. 293. C.
 Quid in aqua possint. 299
 E.
 Loco mouere qua valeat.
 290. A.
 Substantiales vel acciden-
 tarias formas an produ-
 cant. 281. A.
 Possunt qui demones nec
 amplius. 247. E.
 Quid possint in fortuna
 bona. 300. A.
 An plus possint in serpen-
 tes quam alia bruta. 325.
 R.
 Nequeus creare, nec quid-
 nus ex quouis facere, nec ex
 quouis causa, vel quouis
 instrumento, nec in instri-
 uo, nec tempore nimis bre-
 ui, nec facere ut sit in cu-
 um. 280. 281. A. B. & C.
 magi pauperes & viles Sibia-
 cur. 308. G.
 magi Septentrionales, et Fin-
 ni, Barmij & alij. 267. A.
 Tartari, ibid.
 magi tres Evangelici quales.
 36. B.
 magorum varia nomina a-
 pud Hebraeos, & quia sin-
 gula significant. 24. 25.
 D.
 magorum varia nomina a-
 pud Latinos. 28. 29. E.
 magorum vetustissimorum
 nomina ex varijs ibid.
 magis demones ex pacto, sed
 sponte obediunt. 645.
 C.
 magia in Hispanijs schole
 per Saracenos introducta,
 quando sublata. 10.
 F.
 magici effectus non sunt gra-
 tis gratis data. 214. A. nec
 sunt

sunt effectus bonorum An-
 gelorum. 215. B. 217. C. nec
 sunt effectus animarum.
 214. B. 217. D.
 Magici effectus admirandi.
 267. cum seqq.
 Magica superstitionis causa
 fides diminuit 6. E.
 Magica virtutes. 213. 274.
 276. 278. C.
 magicarum artium cause &
 genealogia per apologum.
 217. 218. E.
 Magentius 308. E.
 maleficorum cur maior nunc
 quam olim multitudo. 5.
 G. E.
 Mammone. 576. F.
 Manes. 452. B.
 Manes accire. 477. K.
 Manes & Marcion unde ha-
 resim sumpsit. 30. A.
 Manethon magus. 269. B.
 parvitas. 28. E.
 Margulina prior a demone
 occisus. 320. H.
 Margarita Flsingensis 391. C.
 Marcus haeret. & magus 7. F.
 82. C.
 Marcos oppidum obsidione li-
 beratum a mago. 265. D.
 B. Maria Nygopro mundo in-
 tercedit. 530. V. eiusdem
 visiones. 531.
 B. Mariae virginis odium in
 hereticos. 511. Q. eiusdem
 varia miracula paginis se-
 quentibus.
 B. Mariae de columna primis
 templum. 487. N.
 Mariae virginis deuotio qua
 Stilis exemplo probatum.
 388. A.
 Maria soror Moysi an scripsi-
 de alchimia. 108. A.
 Maria Pacheco mutata in
 Manuclum. 409. A.
 Marcellus Ficinus a morte ap-
 paruit. 538. X.
 Marci 70. H.
 Marlorum virtus an fabulo-
 sa. 324. A.
 Martinus II. 311. F.
 martyres cur Deus permiserit
 gladio necari, quos ab in-
 gne, aqua & c. conserua-
 rat. 400. 401. A.
 Martyres quo pacto illesi ser-
 uabantur. 284. B.
 Maruthas Episcopus. 299. E.
 Masca. 29. E.
 Matisconensis Comes 259. D.
 matrone mosellana suppi-
 um. 316.
 S. Matthei euangelium qua-
 do repertum. 514. Q.
 D. Maurilius. 637. E.
 MECHÆSSEPHIM quid
 Heb. 25. D.
 Medea 273. 274. 278. C.
 xx Me-

Melusina. 341. E. 600. N.
Memoria quid conferre vel nocere queat demon. 420. 421. A.
Memphis lapis. 402. 403. B.
Menander haret. & Magus. 7. F.
mensa solis. 72. B.
merlinus. 336. C.
messium & frugum excantatio. 351. A.
metalli definitio. 126. F.
metalla an viuant. 118. B.
metalla in qua principia resoluantur. 123. D.
metallorum materia, & conciliata sententia Peripateticorum & Chemicorum. 125. 126. E.
materia proxima an eadem esse possit. 130. F.
metallorum omnium an vnicia species perfecta? 128. F.
metamorphoses Gentilium, & sciorum Diomedis, Iphigenia, victima Caesar. 254. A.
metamorphoses varia & an corporum per magos fieri queant. 379. & 380. A.
metaphorain S.S. 421. C.
metonymia in S.S. 43. C.

Michaelis Sidicita prestigia. 262. E.
militares incantationes & superstit. 32. A.
milo. 271. E.
miraculum & mirum quid sint. 248. B.
miracula an fidei efficax probatio. 254. 255. C.
miracula aut mira an magi queant facere. 248. A. 249. B. 250. 251. C.
milbra. 228. D.
mixta an à magis produci queant. 327. A.
modus alchimia, seu media qua licita. 158. D.
moris. 272. C.
moguntinus demon diffamator. 302. A.
monuedriensis Abbatissa. 416. B.
monstra an de suis inferioribus pradscentur. 129. F.
monstrorum qua natura sterilia. 125. F.
monstrorum origo que. 328. B. cum seqq. maxime. 329. 330. D.
morbi à Poyoi. 635. D.
morienis scitatus. III. B.
morituri quibus dexteram porrexerint, an appareat postea. 560. Z.

mor-

moriturus quam terribilis demon appareat. 558. D.
mormo. 688. I.
Moses quo apparuerit modo. 462. E.
Moses an scripserit de alchimia. 108. A.
motus localis per aërem magicus. 246. D.
motus localis quomodo demon statur in magicis. 252. 253. A. quid valeant mouere loco, & quomodo. 254. 255. A.
B musa felix transitus. 519. R.
musica quomodo moueat. 89. C.
mustela ex ore militis. 434. B.
mustela & buffonis odium. 57. B.

N.

Nabuchodonosor quomodo in belluam mutatus. 384. D.
NACHAZ Hebr quid. 26. D.
Nacli obsidio soluta propter spectra. 598. M.
Napello educata puella Veneno imbuta. Alexandrū. 61. D.
Nascitur nemo medicus vel fuscinator. 47. B.

Natura quo pacto operetur. 87. B.
Natura leges in magicis etiā exigent. 249. A.
Natura ordo quotuplex. 85. 86. B.
Natura leges & vniuersi ordo mutari nequeūt à magis. 285. A.
Nauigantibus litus cur moueri videatur. 260. D.
D. Nazanzeni Siso. 473. I.
Neapolitanus rex Sltimus Italus an per magium deturbatus: & an Italus esse queat. 477. 478. F.
Necromantia origo. 451. B.
Nemesis. 577. F.
Nero magicen irritam expertus. 414. E.
Nicena Synodo mortui subscripserit. 493. P.
Nigritia. 324. A.
Nobile Raymundi. 141. A.
Nogeri Siso. 474. 475. I.
Noe & Chamus an scripserint de alchimia. 108. A.
Nomina non sunt radij rerū. 92. D.
Nomina sunt vitæ expertis. ibid.
Nomina an à Deo rebus indita. ibid.
Nomina Sim physicam uillem habent. 76. B.

Nomina Suis lingua non plus possunt quam alii erinus: nec barbara quam latina. 90. 91. C.

Nominum Suis nec nascitur ab imponentis sanctitate, nec a lingua dignitate. 91. 92. D.

notoria ars. 215. 216. B.

numerus formalis magicus qualis. 83. 84. C.

numerus musicus quid valeat. 80. B.

numeri imparis Suis. 81. C.

numerosum Suis quae. 80. A. 18. B.

Numa Pompilij cena magica. 269. A.

nympha muliebris. 412. C.

nympharum varia species. 588. I.

nympholipta. 588. I.

O

Oblatio sacrificij pro mortuis. 521. R.

Obsessis quae mente herba & lapides possint alligari. 649. E.

Ocimum cum maledictis plantatum & verius. 36. A.

Octimestris partus ratio. 81. B.

Oculorum morbi, et formicatio & halahol. 568. D.

Oddo Danicus. 306. E.

Odoratus deceptio. 569. D.

Of. Hebr. quilibet. 23. C.

Olibij Max. Svinula, & lucerna in cunctis. 107. C.

Ollerus Suecus. 306. E.

Ollerus magus. 269. A.

Onivopompi. 638. A.

Operis huius occasio & finis. 16. 17. 18. C.

Operum naturalium species. 85. B.

Orationis Suis contra spectra. 499. Q.

Oratio retrograda an quata-lus affectiva. 96. G.

Oratores quomodo persuadent & movent. 89. C.

Ordines Suisversi quatuor. 89. B.

Orichalcum, factitium & naturale. 120. C.

Origenes damnatus. 516. R.

Origen. errores demon Magis persuadet. 233. F.

Oromagda seu Oromazus. 306. A.

Orpheus & Amphion magi. 268. A.

Orphei caput. 389. B.

Othinus demon. 102. E.

P

Pactum magicum duplex, explicitum & implicitum, & Suisque formulae atque solennia. 222. A.

224

224. C. 230. D.

Pactum magicum quale peccatum. 230. D.

pactum tacitum magorum quale, & quomodo dignoscendum. 233. F.

pactum tacitum quando non mortale. 233. F.

pactum de apparendo. 539. X.

pactum de apparendo post mortem an illicitum tatiue. 562. Z.

pacto non astringitur demon: & cur aliquando illi stetit. 225. C. 228. D.

palamno. 325. B.

palea quo modo videatur esse trabs. 250. D.

palea niues conservant & fructus maturant. 34. A.

palea quomodo appareant esse serpentes & saltitare. 258.

pamphila saga. 270. B.

Pan. 58. F. 585. H.

panisulfus Capuanus. 526. T. 109.

pandore poculum. an alchimicum. 109. A.

panem & salem cur demon oderit. 303. 304. A.

paucis terror. 688. I.

παλαμβανει. 357. C.

Parasceves filiorum Suis curandi. 63. E.

Paredrij. 638. A.

paredri, qui & exempla. 633. 654. G.

parentationes. 351. B.

partus prodigiosus in regno neapolitano. 252. E.

partus monstruosi Suis in Suis locis. 328. B.

pasceus praestigia. 238. B.

patres animam caelis tribu- entes figurate locuti. 43. C.

S. Pauli gentiles. 62. E.

Paulina ars. 215. B.

pauonis caro nescia putrescere. 34. A.

peccatus factitius dat demon & magi. 308. G.

Pegus. an orti a cane. 330. D.

penetratio corporum an dimensionum an demoni possibilis sit, & an contra naturam. 373. A.

periapta. 96. A.

Pentaphylli herba. 81. B.

Persei clypeus. 378. C.

Persiarum castanea cur non putrescant. 445. E.

peruani Siperas sine noxa quomodo contractent & mira illorum solennia. 373. A.

Persarum duo Dij. 30. A.

petitio an potentior quia latina in culpa. 96. G.

Xx 3 Petri

INDEX.

Petri de Paz tribuni Hispani
apparitio post mortē egre-
gia Victoriacausa. 540. X.
S. Petronilla à B. Petrosana-
1a 64. F.
Phaeton. 446. E.
Phetusa. 407. A.
Philippi Diaconi translatio.
357 358. C.
Philois 411. A.
Philinnij spectrum mirabile
& concubitus cum Sivo
Machata 612. A.
Philosophi nomen & sarpant
alchimia. i. 161. F.
Phrenitis & mania quid.
569. D.
Phylacteria. 96. A.
Picus rex. 272. 273. C.
Pici Airandulani alchimia.
158. A 388. B.
Pici martij herbe vis. 36. A.
Pilosf 578. F. 590. L.
Pilular numerus impar. 81. 82.
Pisces inuicē monent. 409. E.
Platanus in oleam mutata.
137. 138. B. 385. D.
Plumbo liquato manus lota
Genetis. 33. A.
Plutus & Pluto unde adus.
576. F.
Pneuma etiam accipi de ani-
ma 484 485. M.
Poenitentiam diabolus non

potest in lamis impedire. 435.
D.
Policriti spectrum & capus
filij loquax. 389. B.
Pomponatij lib. de Incantat.
38. B.
Prassisci. 96. A.
Prassantij pater. 381. 382. B.
Prassantij patris delusio. 261. E.
Præsigia quot modis demon
operetur. 258. C.
Præsigiatorij effectus qui-
bus regulis cognoscendi.
262. F.
Præsigiatrix magia, & exē-
pla, & eius fundamenta
quædam. 71. 72. B. 73. C.
præternaturalia opera que.
86. B.
Principibus quibus licita al-
chimia 165. K.
Priscillianus hæreticus &
magus. 7. F.
Priscilliani error. 298. E.
Prosopopœia in S. S. 43. C.
Pseudo Christi tres Gulli, hæ-
retici & magi. 7. F.
Psylli. 68. H.
Psyllorum & marforum vis
in serpentes. 34. A.
Publij capus. 389. B.
Pueri per distans annuas in-
perientes. 69. H.
putredinem que arceat. 445.
446. 447. E.

Pyha-

INDEX.

Pythagoras magnus. 390. B.
pythagora magica. 269. 270.
A.
pythagora femur aureum.
110. A.

Q

Quantitas si sic non est a-
ctiua. 79. A.
Quæstiones & tormēta quor
multi magi fortiter ferāt.
403. B.
Quirini cuiusdā infelix exi-
tus. 401. A.

R

Rabbinorum errores. 25.
D.
Ranunculi decretorij. 252.
E.
Raptus causa. 437. 438. C.
446. 447. D.
Ratio an concedenda brutis.
394. A.
Raymundus Lullus. 37. B.
Raym Lullus Verum aurum
produxit. 141. A.
Reatinus circulator. 73.
B.
Regina sagarum olim fuere.
269. B.
regula discernendorum vero-
rum effectuum a præsti-
giosis. 247. E.
religio gentilibus pro super-
stitione. 16. A.

religio quid Theologis. 18.
C.
religionis & superstitionis dis-
ferentia. 17. B.
resurrectionis vera effector so-
lus Deus, non demon, nec
natura. 627. A. cum seqq.
Insectorum imperfecta re-
surrectio. ibid. Gentilium
apparentes resurrectiones
explicata. 630. B. C. 635. D.
636. E.
resurgentes cum Christo. 462.
463. E.
Richardo Comiti mirū spe-
ctrum oblatum. 632. C.
S. Roberti visio. 620. C.
ruta furtiva fertitor. 36.
A.
S.
Sacrilegus punitus. 525. T.
Saga cur fassida. 613. A.
Saga possunt discernere an
vera traslationes sint, &
quo pacto 371. F.
sal Agrigentinus aqua indu-
ratur, igne liquatur. 34. A
sal deest in conuijs magorū.
304. A.
sal, bitumen, atramentū na-
turalia & artificiosa. 136.
B.
salat regio spelunca. 320.
H.
salmantica latus. 10. F.
Xx 4 sal-

INDEX.

Salmanticensis puer suanus
 tactu 65. F.
Salomon an diues per alchimiam. 109. A.
Salomonis Magica. 221. B.
Salomonis exorcismi quales.
 543. C.
Salomonis Regis Magia qualis. 36. B.
Salutatores Hispania an Magi
 & permittendi. 64. 65. E.
Saluatorum mendacia & errores. 67. 68. C.
Saluatorum vis non est naturalis. 68. H.
Saltzbargensis Magi mors.
 324. A.
Samaria infumata Magia.
 27. D.
Samaritanis idem quod Magis. ibid. D.
Samuel an euocatus per Phytoum. 245. C.
Samuelis anima verè apparuit. 478. & seq. L.
Sanctissimi habent coercendi demonem. 645. C. 646. D.
Sanctorum reliquie contra spectrum. 545. X.
 SS. Sanctorum apparitiones.
 487. cum seqq.
Sanctorum ieiunia à Deo.
 404. D.
Sanctorum Dormientium dgo-

decim.
Sandarachia naturalis & fantastica. 119. 120. C.
Sanitatis donum est à Deo. 63. E.
Sardos Heroes. 404. C.
Sarracenus in Apulia thesauri reperiit. 320. 321. G.
Satiri. 578. F.
Scasit magi mors. 401. A.
Sciantiarum aquarum flamma. 286. 287. D.
Schiltachium à sagaci enasit.
 302. A.
Schismatico fuentis. 214. 520. R.
Schola magice in locis diuersis. 315. A.
Scientias & artes quo demò paulo docere queat. 424. B. 425. C.
Scorpij Libyis industria. 393. E.
Scotia Regis contra Piccos stragem. 565. A.
Scottus Parmensis. 304. A.
Scriptura loquens de animatione calis quo pacto intelligenda regula aliquot.
 43. 44. C.
Scriptura Ponsificia defendi Deo quem gratum. 513. Q.
Scrobicula ad pluuiam. 296. D.
Semen humanum quid. 335. B.

sem-

INDEX.

Semidei & Heroes Veterum ex incubis. 336. C.
Senectus an in iuuentam queat mutari. 412. A. & seqq.
Sensus doloris an a animo homini queat auferre. 400. B.
Sensitiva vis quid possit pati à magis. 420. A.
Sensus profinus apud veteres.
 322. A.
Septem granula rixas prouocantia. 36. A.
Sepulchro Aiacis Sax erumpens. 635. C.
Serapis. 576. F.
Serpens querna fronde necatur. & ibydis penna sistitur. 60. D.
Serpens iuuentam reuocauit.
 416. A.
Serpens mutatus in aurum.
 385. D.
Serpentum incantatio. 241. C. 321. A.
Sextij Tulli capilli. 284. C.
Sibylla an darsinata de alchimia. 109. A.
Sibylla alba. 600. N.
Sigebertus Franc. Rex. 308. E.
Sigillorum vis. 74. A. 78. B. C.
Silicerna. 451. B.
Silua classis speciem præbetes. 563. A.
Siluanus Episcopus falso accusatus. 303. A.
Siluester. II. 311. F.
Simonis Sali amuletum. 97. B.
Simon Magus qualis. 7. F.
Simonis magi præstigia. 238. 239. B.
Simonis magi prodigia. 268. A.
Simonis magi canis. 390. B.
Simonis magi solutus. 358. D.
Simulachrum & Sombra an ab anima differant. 453. B.
Siproæta. 413. C.
Sirenes. 378. F. 387. I.
Sisyphus an artis alchimie inuentor. 109. A.
Socratis demonium. 653. F.
Sodomitarum aorasia. 261. E.
Somni diuturni varia exempla. & an magicis possit conciliari. 405. 406. C.
Soni & voces prodigiola statuarum. hominum. & 563. A.
Sopater magus. 290. A.
Sorilegi & fortitarij. 29. E.
Sospitru. 429. D.
Sparagica. 106. B.
Species imaginatiua quæ demon queat ingerere. 420. A.

X 5

SPB

INDEX.

- Specie differentia commisceri* & gignere. 336. C.
- Spectrum* Gehit militem Hierosolymam. 597. M.
- Spectra* portententia futurarum clades & calamitates. 600.
- Spectra* quo pacto lapides queant nocere. 603. P.
- Spectra* vel animas nequeunt magi elicere, sed simulantur a demonib. 645. D.
- Spectra* femineæ puellarum, matronarumque quam via. 599. N. cum seq.
- Spectra* artificiosa. 564. A.
- Spectra* Sexantia domesticos, & strepitus causa. 601. P.
- Spectra* sitis varia. 565. 566. B. quale peccatum. ibid. C.
- Spectra* coterminus ab ijs tractatus. 695. M.
- Spectrorum* dona periculosa. 598. M.
- Spectrorum* infestatio, causa rescindenda locationis. 602. P.
- Spectrum* cur vitietur ad speculum menstruata. 56.
- Specula* incendiaria. 41. A.
- Sphinx*. 587. I.
- Spirensis* puella. 405. D.
- Spiridionis* miraculum. 385. D.
- Spiritus* damnatorum vel beatorum non subintrant corpora. 471. I.
- Spiritus* apparitiones à quibus explosæ. 447. defensa, ab auctoritate Gentilium. 450. B.
- Spirituum* seu animarum discernendarum ratio. 468. H. cum seqq.
- Spirituum* apparitio probata contra philosophos ratione. 454. 455. C.
- Sporus* 412. 413. D.
- Stallichten*. Germ. 285. C.
- Stanislaus*. 637. E.
- S. Stephanus* Diensis. 646. D.
- Stigma* Magorum 227. D.
- Stigma* sugarum insensile, quæ forma. 403. B.
- Stomonia*. 120. C.
- Strutiacameli* ossa non excluduntur aspectu. 57. B.
- Stryges*. 29. E.
- Stumph* Peter Bebburgensis. 383. C.
- Succuba* demò an parere queat. 340. E. exempla varia quomodo accipienda. 341. 342. E.
- Supernaturalia* opera qua. 86. B.
- Superstites* qui. 15. A.
- Superstitio* falsi cultus. 19. D.
- Superstitio* unde dicta. 15. A.
- Superstitio* indebiti cultus. 19. D.

INDEX.

- Superstitio* in malo. 17. 18. A.
- B.*
- Synagoga* credidit animas apparere. 478. K.
- T.**
- T**actus salus non est causa effectuum mirandorum. 59. D. 64. F.
- T**actus sensum in corpore assumpto potest demon salutare. 610. A. & alios.
- T**actus sanant nonnulli. 64. F.
- T**arantula Venenum. 35. A.
- T**arentinus senex. 415. 416. B.
- T**artari Polonos arte magica fundunt. 307. E.
- T**aurus verbis domitus. 326. B.
- T**auromitatorum iuvenum ex ebrietate Gasania. 570. E.
- S. Telmi** flamma. 288. D.
- temperamentum** equalitatis quod Itali medici quidam consinxerunt impium est. 46. 47. F.
- tenebras** magi excitant. 298. E.
- Tentare** quantum sibiatur Diabolus. 428. D.
- terra** opus sacrum quid Hippocrati. 110. A.
- terramotus** causare an queant. 290. A.
- testimonium** domesticum quomodo validum. 145. B.
- testimon.** pauperum an admittendum. ibid.
- testudo** quomodo excludatur. 57. B.
- thaumaturgica** magia. 73. C.
- Theodor** monachus. 373. A.
- theotecnius** magus. 350. B.
- Theophilus** medicus. 569. D.
- Theophilus** Vicedominus. 312. F.
- thesauri** custodes Demones. 607. & dracones. 608. R.
- Thesaurus** quarentes magi à demone necati. 318. H.
- theurgia** impia est. 215. B. nulli est. 219. A.
- thrasyllus**. 570. D.
- thyncus**. 428. D.
- tironibus** religionum infestis demones. 573. F.
- torpedo** torpescit manum piscantis. 60. D.
- translationes** locales Magia quadrupl. 370.
- traiectiones** corporum à demonibus factæ aliquando sunt citra defatigationem maleficorum. 372. G.
- trans-**

INDEX.

- reivēsis rustici factum.* 295.
D.
reivēsis ditioni unde labes
sagarum. 10. F.
trifalcinus parochum diffi-
mans. 302. A.
triticum & *siligo* mutantur
in invicem. 137. B.
triticum, lolium, siligo an spe-
cie differant. *ibid.* B.
trithemij Steganographia.
221. B.
trixia & *falū* cribrum aqui-
ferum. 288. D.
tympannum ex pelle lupina
sonitu rumpit *tympannum*
agnina ex pelle censum. 33.
A.
Tyresius 413. D.
Tyresius & *Melampus* non
intellexere voces auiū. 392.
D.
V.
Vdo Magdeburg. Episco-
pus. 534. X. 527. V.
Kagiones. 342. E.
Varus. 275. C.
Vellus aureum. 110, 111. E.
Venefici. 28, 29. E.
Veracrij quadam refusa-
ta 65. F.
Veratrices. 29. E.
Verborum significatio an sit
effectiva. 94. E.
Verborum complexio an ef-

- fectiva. *ibid.* F.
Verborum insurratorum in
aurem tauri vis nulla. 54.
A.
Verborum & nominum seu
incantationum vis. 84. A.
85. B. 87. C.
Vermiculi mutantur in ali-
tes. 137. B.
Vespertilio folijs platani abis-
gitur. 66. D.
Vestales Romanorum saga.
306. A.
Victoriam in bellis an magi
largiri valeant. 305. A.
iteq; ad Ursium expugna-
tionem iurare &c. *ibid.*
A.
Vipera arundineicta obstu-
pescit. 60. D.
Vingo ut concipiat an demon
queat officere. 342. F.
Vir an in femina possit mu-
tari. 412, 413. D.
Viruncolorum spectra. 604.
Z.
Virum alia membra Verē
damen auceat, aut ampu-
ret. 379, 380. A.
Visio sit introreceptione non
emissione. 55. B.
Visio & visus qui differant.
459, 460. D.
Visionum exempla quādā in
S. Histor. 461. D.

Visus

INDEX.

- Visus seu aspectus non est ef-
ficax ad sanandum mor-
bos & alia huiusmodi
mira. 55. B.
Vita non vendet à numeris.
417. C.
Vita periculus an aliqua certa
causis. *ibid.* C.
Vitam perpetuare homini nō
potest demon. 418, 419. D.
Vitales actiones tribuere da-
mon in corpore assumpto
error. 625, 626. D.
Vmbra quid. 453. B.
Vnguentum cur abbebeat da-
mon in translatione. 355.
C.
Voce soli morti & vulnera
sanari, vel mira alia ne-
queunt perfici. 53. A.
Voces animalium ut in homi-
ne audiantur an possint
magi facere. 390. C.
Voluntaria & pro lubito ex-
stasis est magica. 433. A.
Voluntati an demon vim fa-
cere & quomodo induce-
re queat, etiā quo ad pec-
catores. 428. D.
Voluptasne esse queat in con-
cubitu cum demone. 337.
338. D.
Vratislai & Gremozislai
bellum. 309. E.
- Vrieh, an nomen angeli. 161. D.
Vrsiorum amulctus. *ibid.* D.
Vter & inde sagi & saga potant
scientiam. 425, 426. C.
Vteri stragulatione. 635. D.
Vulnera avceantur in magi-
cis. 401. A.
Vulnerum militariū curatio.
62. E.
VValtherus de Milene. 594.
M.
D. VVamberti Visio. 474. I.
VVestphala divi filium im-
mobilem reddidit. 54. A.
Wisselkinderen. 342. E.
X.
Xaca Iaponius. 336. C.
Z.
Zabulus. 220. B.
Zahuris Hispania qua-
les. 58. C.
Zamorex, monacho, pactum
& apparuit. 561. Z.
Zedechia Iudai prestigia. 261.
E.
Zelotypia poculum 85. B.
Zoroaster non unus, sed mul-
ti, & qui. 31. A.
Zoroastr artes. 268. A.
Zyto Bohemus. 641. B.
Zytonis Bohemi prestigia
240. B.

FINIS.

S. SCRIPTURÆ, ET VARIOR.

Scriptor. loca his Libris emendata
vel explicata:

Ex veteri Testamento.

GENESIS. i. v. 16. 43. 102. v. 5. 415. A. v. 15. & 18.
C. & 2. v. 9. 420. D. 353. Y. 554. Y. & 195. 23. 105.
& 6. v. 3. 417. C. v. 11. A. & 113. 43. C. & 115. v. 15.
43. C. 334. A. & 19. 261. E. 435. B. & 146. v. 4. 92. E.
615. B. & 32. v. 24. 584. H. Prouerb. 23. v. 33. 567. D.
Exodi 7. & 8. 254. C & 13. v. 16. 97. A. & 22. v. 19. 25. &
26. D. Ecclesiastici 3. 24. 157. D. &
26. D. 46. v. vlt. 242. C. 478. 481.
Leuitici 26. v. 34. 41. C. L.
Numeror. 5. 85. B. **Esaiæ** i. 12. F. & 2. v. 21. 578.
Deuteron. 6. v. 28. 96. A. & 31. F. 13. v. 21. 578. F. & 28. v. 15.
v. 2. 417. C. & 32. v. 142. C. v. 223. B. & 34. v. 14. 578. F.
19. 292. A. 589. H. & 40. v. vlt. 415. A.
Regum I. c. 16. v. vlt. 650. F. **Ieremias** 7. v. 18. 43. C. 325. B.
& 1. Reg. 28. 241. C. 478. cū & 44. v. 17. 43. C. Threnor.
seqq. L. 2. Reg. 14. v. 14. 4. 589. H.
553. Y. & 4. Reg. 9. v. 22. 26. **Ezechielis** 8. v. 3. 379. F.
D. C. 375. B. **Daniel.** 4. v. 32. 43. C. & 48.
Paralipom. i. 16. v. 26. 19. D. v. C. 375. B.
33. 43. C. **Ioelis** i. 13. F.
Esdra 4. 4. v. i. 103. D. & cod. **Amos** 12. F.
lib. 4. c. 8. v. 2. 109. E. **Sophoniæ** i. v. 5. 43. C.
Tobia 6. v. 8. 649. E. & 7. 34.
A.

Ex nouo Testamento.

MATTHÆI 4. v. 9. 245. **Lucæ** 4. v. 9. 257. C. 9. 625. E. &
B. v. 8. 357. & 11. v. 22. 10. v. 19. 93. E. & 11. v. 19. 643.
43. C. 14. v. 26. 483. M. & 17. C. & 14. v. 37. 482. M. & 16.
462. E. & 23. v. 5. 96. A. v. 26. 552. Y. & 19. v. 49.
v. 26. 552. Y. & 19. v. 49.
43. C.

43. C. & vlt. v. 50.
Ioannis 8. v. 48. & 49. 27. D.
& 10. v. 19. 483. M.
Actor. 11. 15. 483. M. & 12. 374.
B. & 17. v. 22. 15. B.
1. **Corint.** 10. v. 13. 429. D. &
12. 435. 437. B.
2. **Corinth.** 5. v. 4. 12. 455. G.
Ephes. 6. v. 6. F. & v. 12. 5. D. &
vlt. v. 12. 639. A.
1. **Thessalon.** 4. v. 13. 552. Y.
Hebræ. 2. v. 5. 281. A.
1. **Petri** 3. v. 29. & 4. v. 6. 484.
M. & 5. v. 8. 6. E.
2. **Pet.** 3. 552. Y.
Apocalyp. 7. v. 1. 292. A. & 9.
8. F. v. 11. 577. F. & 16. v. 13.
13. F.

Loca utriusque Iuris.

c. 1. & 4. 26. q. 5. fol. 99. C.
c. **Episcopi** 26. q. 5. fol. 151. A.
348. A. 380. A.
c. **spontent. de crimin. fals.**
in extrauag. 144. B. 152. A.
166. K.
Cōcil. Braccarense. i. 298. E.
Concil. Elibertinum 494. P.
Concil. Nicenum. i. 494. P.
L. **Ostentum. de verb. obli-**
gation. 477. K.
L. **Saccularij. de extraord.**
crimin. 566. C.
Lex Senat. consulto. ad leg.
Cornel. de sicar. 477. K.

L. multi. C. de malefic. &
mathe. ibid. K.

Loca Patrum & Ecclesiast. Scriptor.

AMbrofij. 497. Q.
Anastafij Niffeni. 557. Y.
Arnobij. 32. A. 305. A.
Augustini. 242. C. 260. D. E.
346. A. 347. A. 504. Q. 557. Y.
Bafilij Cæfar. 100. B. 495. P.
Cæfarij. 458. D.
Cassiani. 336. B. 585. K. 639. A.
Chrysoftomi. 98. B. 335. B. 375.
B. 559. Y.
Clementis Romani. 30. A.
268. A. in marg.
Firmilianij. 254. A. 280. A.
Helmandi. 434. B.
Hieronymi. 83. C. 99. B. 503.
Q. 589. H.
Hilarij. 324. A.
Hildegardis. 436. B.
Hugonis à S. Victore vel E-
teriani. 347. A.
Irenæi. 227. D.
Isidori Hisp. 558. Y.
Iustini Martij. 31. A. 243. C.
Lactantij. 18. G.
Macarij. 471. H.
Nicephori. 589. H.
Origenis. 83. B. 489. O.
Paulini Nolani. 497. 498.
511. Q.
Philastrij. 335. B.

Ter

Tertulliani. 238. B. 283. B. 288
 O.
 Theophilaeti. 558. Y.
 Thomæ Aquinatis. 79. D.
 113. & 114. A.
*Frophanæ Historiæ Gel Philo-
 sof. aut Poesis scri-
 tor Locæ.*
 Æliani. 395. A.
 Apuleij. 268. F. 375. B.
 C.
 Aristotelis. 120. D.
 Aufonij. 413. D.
 Calpurnij. 49. B.
 Cedrenti. 144. A.
 Ciceronis. 17. B.
 Claudiani. 136. B. 564. B.
 Eunapij. 604. Q.
 Euripidis. 445. D.
 Galeni. 394. A.
 Gellij. 300. A. 408. A.
 Glycæ. 217. C. 268. A.
 Herodoti. 385. D.
 Hippocratis. 404. D.
 Horatij. 380. B.
 Iamblici. 400. A.
 Iosephi. 36. B. 649. E.
 Lucani. 224. B.
 Lucretij. 15. A. 62. D.
 Manilij. 106. B. 322. A. 332. D.
 Nonij. 15. B.
 Ouidij. 301. A. 379. A. 414. H.
 Philostrati. 391. D. 634. C.
 636. D.
 Platonis. 121. D. 335. B. 473.
 A. 634. C.
 Plinij. 118. B. 434. A.
 Plutarchi. 434. B.
 Procopij. 583. F.
 Propertij. 296. D. 279. A. 458.
 B.
 Pfellij. 313. F.
 Senecæ. 280. A. 290. A.
 Suidæ. 32. A.
 Virgilij. 445. B. 594. M. 616.
 B.
 Zonaræ. 374. A.

F I N I S,

